

School of Theology at Claremont

1001 1401400

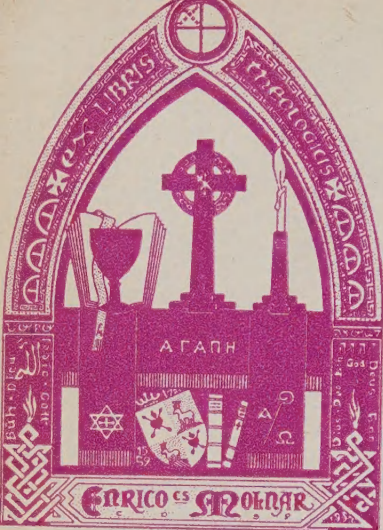

MISTRA

JANA KUSI

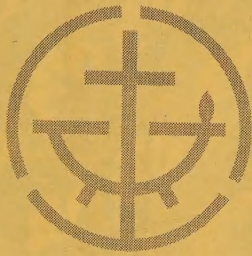
SEBRANÉ SPISY

V.

SEP 25 1953

THE LINCOLN LIBRARY
SERIES OF BOOKS
AT CLAREMONT
CALIFORNIA

Theology Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California

Digitized by the Internet Archive
in 2021 with funding from
Kahle/Austin Foundation

MISTRA JANA HUSI
SEBRANÉ SPISY.

v.

4913
H82
V.5

MISTRA
JANA HUSI
SEBRANÉ SPISY.

SWAZEK V.

SPISY ČESKÉ.

DÍL II.

LATINSKÉ KUSY PŘELOŽIL

ÚVODY A VYSVĚTLIVKAMI OPATŘIL

MILAN SVOBODA.

PROF. DR. V. FLAJŠHANS.

V PRAZE.

NÁKLADEM JOS. R. VILÍMKA.

MENŠÍ SPISY.

A1998

ÚVOD.

Kromě velikých traktátů a sbírek kázání Hus snažil se i drobnými pracemi a malými poučeními při rozmanitých příležitostech působiti mezi lidem českým ve směru svých nauk. Tu udílí nějakému šlechtici naučení, jak si vésti při odúmrtích, tu činí k nějaké šlechtické prosbu, aby netrpěla tanců; tu se brání proti utrhačnému knězi, tu posílá svým posluchačkám v Betlémě naučení o mravném životě; tu skládá pro Betlém stručnou výstrahu před šesterým hříchem, tu spisuje pro venkovskou mládež stručný katechismus... tu píše z Prahy, tu do Prahy, vždy ve stejném směru, aby »odvrátil lidi od hříchu«.

Proti rozsáhlým traktátům latinským (i českému Výkladu) tato drobnější česká dílka odlišují se jmenovitě prostější úpravou — Hus neužívá v nich tolik školské učenosti a rozsáhlých citátů jako dříve — a srdečnějším tónem. V době starší Hus velmi mnoho si zakládal na své důstojnosti kněžské i na svých gradech akademických, jichž nabyl tuhou prací. Pomalu však, čím níže sestupuje k prostému lidu venkovskému, tím více pohrdá lesklým vnějškem a skvělou skořepinou, víc a více cení člověka podle srdce a lásky ke Kristu. Toho patrný důkaz jest veliký rozdíl mezi současnými takřka traktáty latinskými, psanými proti jeho protivníkům a odpůrcům, a mezi těmito drobnými spisky, věnovanými těm chudým a utlačeným, »jejichž — podle slov evangelia — jest království Boží«.

V tomto díle předkládáme čtenářstvu tyto drobné spisky české. Dochovaly se nám bohužel ve formě značně porušené, někdy necelé a někdy jen v tiscích nebo rukopisech XVI. století. Proto nebude příliš mnoho námitek proti obnovení jazyka, jakéhož dnes vyžadují. Neboť jazyk ten, v němž jsou nám dochovány, značně již od prvního zapsání se uchýlil — úprava naše pak, neměnic tónu a slohu, nahrazuje týmž způsobem hlásky a tvary slov XVI. věku našimi, jak to činili vydavatelé starší, před čtyřmi sty lety s formou Husovou. Vědecké vydání bude se arci musiti snažiti, aby pokud možno obnovilo naopak původní sepsání Husovo. Pojaty pak jsou sem všechny drobné spisky Husovy, i ty, jež teprv nedávno nově byly objeveny.

O Tanci.

K hříchům středověkého lidu, jež mravokárci na kazatelkách kárali nejhorlivěji, náležel tanec a hra. Proti kostkářům horlil již nejstarší český satirik — a Hus věnoval také nejedno kázání těmto zatvrzelým hříšníkům. A proti tanečníkům rovněž již nejstarší náš moralista — skladatel básně »Desatera božího přikázání« — psal co nejdůtklivěji, po něm všichni kazatelé — a arci mezi nimi také Hus. Peklem a ďáblem hrozí ve svých kázáních tanečníkům co nejčastěji.

Dnes se nám zdá tento ostrý tón trochu upřílišněn. A zvláště, vzpomeneme-li, jak celkem nevinný a klidný byl tanec našich předků proti bujným zábavám našich dní. Porozumíme tomu jen tehdy, vzpomeneme-li, že tato kázání proti tanci většinou se dědila, pokolení za pokolením — od nejstarších dob církve — a že původní kázání sv. Augustina, Jeronyma a j. byla obrácena proti hrozným skutečně orgiím a bakchanaliím posledních dob starého Říma. Tyto orgie dávno zahynuly — ale středověký kazatel nicméně po vzoru sv. Augustina, Jeronyma . . . hřimal proti tanečníkům a tanečnicím, upjatým do řásných šatů až po krk a volně v řadách stejného pohlaví proti sobě se kolébajícím.

Zvláštní traktát (dosud neznámý a zde poprvé z rukopisů otištěný) český (vedle několika latinských) složil proti tanci také Hus. I v tomto traktátu jest patrně viděti, jak násilně mnohdy musil kazatel hříchy tanečníků vyhledávati. Svědčí však vždy o hluboké mravní opravdovosti Husově.

*

O Tanci.

I.

Tanec jest okršlek, jehož prostředek jest ďábel, a ti, kteří stojí okolo, dívající se, jsou pekelná osidla, jakož dí sv. Jeronym.

A jest tanec proti desateru Božímu přikázání.

Proti prvnímu jest. Neboť tanečníci plní vůli ďablovu a tak mají jiné bohy. A to jest proti prvnímu přikázání: „Nebudeš mítí bohů jiných přede mnou“. A že ďábel nazván jest bohem, to svědčí sv. Pavel v 2. epistole ke Korintským, v 4. kap., jenž dí: „Pakliť zakryté jest evangelium naše, před těmi, kteříž hynou, zakryté jest. V nichž bůh světa tohoto oslepil mysl, (totiž) v nevěrných . . .“

Proti druhému přikázání jest tanec. Neboť tanečníci berou jméno Boží nadarmo, neb slují křesťané od Krista, ale skutkem ho zapírají, jakož dí sv. Pavel: „Praví, že vyznávají Boha řečí, ale skutkem zapírají.“ A tak přestupují druhé přikázání, jež dí: „Nevezmeš jména Božího nadarmo!“

Proti třetímu tanec jest. Neboť tanečníci nesvěti dne svátečního, ale ruší jej, pásíce mnohé hříchy v tanci, jako smilné objímání, řeči smilné, oplzlé pohledy, zlé žádosti, němé hříchy . . . a tak jsou sluhové ďablovi, jak dí Syn Boží v evangeliu: „Každý, kdo činí hřích, sluha jest hříchu“. A tudy přestupují třetí přikázání, jež dí: „Pomni, abys den sváteční světil.“

Proti čtvrtému přikázání tanec jest. Neboť tanečníci rouhají se svému Pánu Bohu a všem svatým a tak nectí Pána Boha ani jeho svatých, nebo, jak dí svatý Juda, tělo poskvřňují, Pánem pohrdají, velebností se rouhají. A tudy přestupují přikázání čtvrté, jež dí: „Cti otce svého i matku svou!“

Proti pátému tanec jest. Neboť tanečníci zabíjejí duši svou i mnohé jiné skrze žádosti zlé a mnohé jiné hříchy, které bývají v tanci. A tak přestupují páté přikázání, jež dí: „Nezabiješ!“

Proti šestému přikázání tanec jest. Neboť tanečníci obecně v tanci smilní žádosti svou zlou, cizoložstvem, němými hříchy a potom smilstvím skutečným. A tak přestupují přikázání šesté, jež dí: „Nesemilníš!“

Proti sedmému přikázání tanec jest. Neboť tanečníci tancujícíe kradou chválu Pánu Bohu, sami sebe ztracují, svou duši i své dědictví a tak přestupují sedmé přikázání, jež dí: „Nepokradeš!“

Proti osmému přikázání tanec jest. Neboť tanečníci jsou křiví svědkové, řkouce, že by přes to mohli býti spaseni. A tak činí proti osmému přikázání, jež dí: „Nepromluvíš proti svému bližnímu křivého svědectví!“

Proti devátému přikázání tanec jest. Neboť tanečníci žádají cizí panny nebo vdovy neb manželky a tak přestupují deváté přikázání, jež dí: „Nepožádáš domu bližního svého, aniž požádáš ženy jeho!“

Též i desáté přestupují, jež dí: „Nepožádáš věci bližního svého!“

II.

A že tance jsou hříchy smrtelné, důvod toho jest. Neboť Pán Bůh kázal Mojžíšovi pro tance zhubiti lidi, i zhubili jich jeden den 23.000, jak stojí psáno v II. kn. Mojžíšově, v 32. kap.

A že tancovati jest hřích smrtelný, sv. Matouš v 14. kap. svědčí. Neboť dcera oné Herodiady tancovala a tak se zalíbila Herodesovi, že slíbil jí Herodes za to, cožkoli by požádala. I řekla: „Dej mi Janovu hlavu na míse.“ I kázal stíti sv. Jana Křtitele a dal jí hlavu na míse.

Že tance jsou hřích smrtedlné, (patrně:) neboť v tancích bývá žádost s přivolením cizí ženy, panny i vdovy. A to jest proti evangeliu, kdež dí Syn Boží: „Každý, kterýž uzří ženu ku požádání jí, sesmilnil s ní v srdci svém.“

Že tancovati jest (hřích smrtedlný), Bůh zapověděl v kn. Ekklesiastiku, kap. 9. řka: „S tanečnicí nebud' stálý, aniž jí posluchej, abys snad nezahynul k přípravě její. Na pannu nehleď, abys snad se nepohoršil v kráse její. Nedávej smilníkům duše své. V ničemž nezatracuj sebe ani duše své ani dědictví svého. Nehleď po ulicích města aniž se toulej po náměstích. Odvrát tvář svou od ženy okrášlené, aniž hleď na tvář cizí. Pro tvář ženy mnozí zahynuli a z toho žádost jako oheň zapaluje se. Každá žena, která jest smilná, jako lejno na cestě ode všech, kteří míjejí, bude pošlapána. Na krásu ženy cizí mnozí se dívajíce nešlechtní učinění byli; neb řeč její jako oheň zapaluje. A s cizí ženou nesedávej vůbec aniž opírej se o loket.“

Že tance jsou hřích smrtelné, to svědčí sv. Job v 21. kap. řka: „Drží buben a housle; veselí se v zvuku varhan; vedou dni své v dobrém bydle a v okamžení sestupují do pekla.“

Tanec jest hřích smrtelný. Neboť se jich pilně svatí varovali, jako sv. Sara: Tobíáš, kap. 4. „Ty víš, Pane, že nikdy jsem nežádala muže a čistou duši zachovala jsem mu od každé žádosti. Nikdy jsem se s hráči nesmísila, aniž s těmi, kteříž v lehkosti chodí, účastnou jsem se učinila.“

III.

O tanci také dí sv. Bernard, že není vhodnějšího posmívače Kristu na kříži, nežli tanečník: Neboť Kristus na kříži hlavu sklonil pod korunou hlohovou, tanečník zdvihl hlavu pod věnečkem krásným. Kristus na kříži nohy složil, tanečník nohy své roztáhl, na všech údech se kochaje. Kristus přibit jsa ke kříži nemohl se hnouti, tanečník nemůže se upokojiti v tanci. Kristus na kříži žíznil po spasení duší, tanečník zatracení duše žádá, kterouž smilstvím chce zahubiti . . . — —

Protož znajíce ty špatnosti, kteréž se dějí v tanci, a záповěď Pána Boha a jeho svatých, mají se pilně věrní křesťané vystříhati tanců.

LIST PANÍ JAKĚS PROTI TANCI.

Pouhými traktáty obecnými Hus se nespokojoval. Nelíbilo-li se mu jednání některých osob, dovedl vystoupiti přímo proti nim tváří v tvář — a to nejenom na kazatelně.

Nejstarší případ takového osobního vystoupení známe v roku 1407, kdy při pohřbu mnohoobročnicka kanovníka Všeruba Hus ostře se ozval proti mrtvému, pravě, že sám by nechtěl za poklady celého světa umřítí v takovém mnohoobročnictví. Když pak byl vypuzen exkomunikacemi z Prahy, vystupoval čím dále tím ostřeji proti těm, kteří — dle jeho mínění — hřešili smrtelně.

Že k těm smrtelným hříchům počítal tanec a proč, víme z předcházejícího právě traktátu. Nepodivíme se tedy, vidíme-li, že Hus zvláštním tiskem vybízí paní jakous, aby na svých statcích tanců ani her netrpěla. Není nám známo, kdo byla ta »paní urozená«, již Hus tuto epistolu posílá. Podle toho, že ji nazývá vdovou, mohli bychom mysliti na paní Annu Mochovskou, na jejíchž statcích Hus nalezl ve vyhnanství ochrany a již Husovi nepřátelé říkali Jezábel. O tom by svědčila i ostrá slova, jimiž Hus nešetří, a jež přece předpokládají známost důvěrnější.

List tento, velice zajímavý dokument smýšlení Husova, byl nalezen teprve nedávno drem. Zíbrtem ve sborníčku šestnáctého století. V traktátu předcházejícím nalézá své vysvětlení i odůvodnění.

*

LIST PANI.

I.

Prospěch ve všem dobrém a svaté skonání rač dáti milosrdný Spasitel, aby jsouc podle vůle jeho živa, s ním i na věky přebývala.

Paní urozená! Slyším, že své vdovství řádně vedeš, že na svém statku her a tanců dopouštíš, jež jest zjevné Božího zákona přestoupení. Neboť ve hře cizího žádají, zle lají, tepou se, někdy Bohu

i svatým lají, nevěru sobě činí, dílo užitečné omeškávají, svátku ne-světi. A prohrajíce pánům svým i přátelům svým i rodičům přikrádají a někdy i na cestách proto loupi, lidi vraždí věrné i jiné. A jsou-li sedláci, někdy dědiny a své hospodářství opustíce pryč běží, aby volněji v kostky a v jiné hry hrajíce, ve dne i v noci v krčmách leželi a z toho veliké škody jim samotným i pánům jejich neb dětem přicházejí. Pakli tanečníci a tanečnice kdy tančí, svůj čas veškeren od Pána Boha propůjčený zle a nehodně strávíce v hříších smrtelných mnohých, proti přikázání Božímu mrhají, zvláště a nejvíce v neděli aneb v jiné svátky, v nichžto by se nejvíce měli pro své spasení ke všemu dobrému snažně v náboženství velikém připravovati, hříchů se vystříhati, na Pána Boha sladce mysliti a tělesné práce veškeré, s níž v sedmý den se obírajíce své spasení zameškávají, ponechati, slovo Boží pilně slyšeti, nábožně se modliti, k tělu Božímu a krvi přistupovati. Tu pak tančice Boží přikázání přestupují, všechny hříchy rozličné smrtelné plodí a tak po cestě Antikristově krácejí, neboť o své spasení v tanci nic nedbají, ale Pánu Bohu svému i jeho svatým se rouhají příkladem starým židovským ohavným. Jak o tom píše svatý Bernard řka: „Tanečníci a tanečnice Bohu Pánu a Spasiteli svému v tanci se rouhají. Neboť Kristus za ně pod trnovou korunou byl roztažen a jednu nohu přes druhou položil, a oni pod věnci pyšnými ruce roztahují, nohy překládají, ne aby se hříchů zbavili, ale aby v lehkosti se pyšně ukázali.“

Aj, kdo tu v tanci tancuje a dívá se neb stojí, jest bez hříchu, kdo jest s Bohem neb kromě Boha, vizme: ano se tu pohříchu mnoho smrtelných, i němých hříchů děje, smilným, nečistým myšlením, frejováním, neřádným pohledem, řečí oplzlou, marnou a mnohou, údův dotýkáním, makáním, objímáním i jiným zlým pácháním. Tu jest smíchů, svárů i křiků dosti, tu pýchy, závisti, hněvů i jiné mnohé zlosti. Tu ten čas jest opuštění věcí lepších a dopuštění zlých, času maření, duší mnohých věčné ztracení, tu jest dábelské chytré pokušení a dívkám i pacholkům v srdci veliké zprznění; neboť z domu vyjdouce přijdou k tanci, nemajíce některých hříchů poznání a domů se vrátíce mají zlá myšlení, lenivá, tesklivá svého díla opatrování, těla svá unavice, oděv a střevíce derouce. Někteří neb některá ztratí tu košilku bílou, to jest panenství neb vdovství, manželství, jež stojí za celého světa statky, a jež Bůh (jak dí svatý Jeronym) nemůže navrátiti, ačkoli jest všemohoucí. Neboť též vdova i manželka, jako panna, jsouc zlými žádostmi velmi naplněna, vrátí se domů od tance jsouc na svém stavu poskvrněna.

Aj, vizme a znamenejme, co zlého tanečníkům a tanečnicím od tance přichází, kterak jim k nebi přijíti překází. Jakož o tom písmo svaté staré ukazuje, Exodus v 24. kapitole, kterak pro jeden tanec, který činili před teletem, Boží sluha, Mojžíš, způsobem Božím kázal těm, kteří netančili, aby každý opáse se mečem bíl bratra a bližního svého a tak zahubili jich třicet tisíc. A poněvadž tak mnoho hříchů

v tanci se děje a skrze tanec ďábel tak mnoho duší sobě získává, sluší se křesťanům jeho pilně se varovati a každému od něho utíkatí.

II.

Otázka. Ale jistě toho jest znamenati, že řekl by snad někdo: Poněvadž jest tanec účinek nebo sebrání takového velikého zla a příčina hříchů mnohých, přece proto mnozí dávno i nyní rádi tančí anebo se na tanec dívají — kterak jich ďábel tak mnoho oslepil, že jedni praví: „Není hřích tančiti, neboť jest to obyčej dávno a starý“ a druhí praví, že „má tanec býti, neboť se tu mají přátelé poznati a své děti k manželství vydávati“, a také praví: „však i kněží tančí; kdyby to hřích byl, kněží by netančili, ani žáci, ale toho by se chránili“.

Odpověď k tomu jest taková: Tanec jest hřích přetěžký a smrtelný před Bohem a jeho svatými, skutek velmi ohavný, dávno od mnohého svatého písma potupený. A že mnozí lidé rádi tančí, to jest tudy: předně, že kněží zlí, zoufalí smilní, tančí, zlý příklad lidem sprostným dávají, Pána Boha svého se nebojí, pravdy a spravedlnosti Boží nemilují, aniž na ni dbají, na soudný den a na peklo horoucí nepomní, aniž o tom jiným neumělejší praviti chtějí. Neboť se jim zatracení více duší lidských nežli spasení líbí. Po druhém: snad proto se děje, že páni světsí zákona a přikázání Božího nemilující toho nezastavují a nebrání, nýbrž v tom rozkoš a útěchu mají a tak jsou všichni těmi ďábelskými tanci dávno přivyklými oslepeni. Ach, přetěžké lidské omámení! Ach, přenemoudré a hloupé takové zaslepení! Ach, hanebné panské a jiných lidí úředních nedbání! Ach, přelenivá kněžská nedbalost, že tak lehce své i jiných duší si váží, kteréžto Pán Kristus přetěžce na kříži svou předrahou krví vykoupil! Co k tomu dí, když z toho ze všeho Kristus bude v den soudný počet bráti a na ně jich hříšné svědomí s ďáblu i se vším stvořením bude žalovati a na pomstu jich křikem velikým bude volati! Aj, učení, slyšíme a pilně znamenejme pánů světských i jich úředníků nedbalost a mnohých kněží, ani lidu světského podle povinností svých nevystříhají. Někdy páni a jich úředníci člověka některého, snad chudého, oběsiti káží, když snad pro svou nouzi kozu aneb krávu ukradne, a to jest jeden hřích, jehož ihned náhle pomstí; ale tance býti dopouštějí, v němž se mnohé zárodky hříchův a zlostí dějí, v němž jeden druhému dceru neb sestru nebo ženu uloudí neb dívku zprzní, až i nezví. Ty jsou daleko lepší, dražší, nežli všechny kozy, krávy i koně aneb která věc na všem světě nejdražší. Že pak páni kostek také i jiných her připouštějí, činí toho pro svůj zisk, aby jim platův, úrokův přibývalo, neboť se chudoby tělesné zde na světě brzo pomíjející bojí a v Pána Boha svého úplně nedoufají, aniž věří, že by on je milostivě k smrti dochoval a tělesnou potřebu dal. Ale v tom ti jistí více se klamou, nežli sobě tím pomáhají. Neboť jest to zjevná věc, že ti, kteří nehrají, netančí, lépe se mívají a bohatší a šlechetnější

bývají a více jsou takoví pilní díla svého a spíš pánu svému úroky a platy platí. Ale i kdyby kdo od kostek aneb od tanců bohat byl, i co by to jemu platno bylo statky mít, když za to svou duši aneb ženy i děti ztratí, jakož dí sám Spasitel ve čtení svatého Matouše v 13. kap.: „Co jest platno člověku, kdyby všecken svět získal, ale na své duši nedostatek trpěl?“ A jiná o tom mnohá písmata slýcháme, že zle dobytého zboží dědic třetí nedědí, nýbrž i to sami vidáme, že sám zlý dobývač statků ani jeho děti často nedlouho požívají takových statků: neboť (snad Božím dopuštěním) hlavy zlámou, zbiti, stínání, oběšení bývají, snad jim zloději poberou, snad jim oheň hromový neb jiný spálí, snad proto náhlou smrtí a němi bez zpovědi a bez přijímání těla a krve Boží umírají. Ach, přehrozná a přetěžká taká odtucha, ach, přebídné jich starosti, jimižto v tomto světě tak svůj život dokonávají v marnosti! Potomť poznají, potomť své oči protrou, když duše jich z těla vyskočí!

III.

Protož tyto věci tak pověděné poznajíc, paní milá a vdovo Boží, ať Pán Bůh zde i po smrti na tě nedopustí zatracení, ďábelské moci a bíd všech duchovních a tělesných! Ať tě zbaví i ostříhá škod a ať tobě dí při smrti tvé: „Má milá choti, pojď ke mně do nebes, ať dám věčnou radost!“ a odejme od tebe zatracených žalost — ať se tvá všecka dobrá vůle naplní a žádost! Zastav hry, tance na svém statku — Pán Bůh tě tudy zde na světě ve všem dobrém rozmnoží; zastav, což na tobě jest, všecky marnosti, a dá tobě Pán Bůh s tvými se všemi nebeskou radost Amen. —

LIST PÁNU JAKÉMUS O ODÚMRTECH.

Mnohem tíže, nežli tanec veřejnou mravnost, poškozovala právní vědomí lidu i jeho hmotný blahobyť nová neřest, která se ve XIV. století mezi domácí vrchností (králem, panstvem, církví, městy . . .) šířila. Bylo to zneužívání t. zv. *odúmrtí*.

Podle právního vědomí lidového náleželo jmění toho, po němž nebylo dědiců, »obci«. Záhy však ujímali se těchto odúmrtí, statků, k nimž nebylo dědiců, páni: král, klášter, rytíř, pán, město . . ., jemuž zemřelý náležel. A výklad tohoto odúmrtního práva byl čím dále tím širší; páni si brali i taková odúmrtí, k nimž byli dědicové, odhánějice je od dědictví námitkami, že nežijí se zemřelým společně, že zemřelý neučinil kšaftu, že neměl práva kšaftovati atd. Páni — ať jimi byl král nebo šlechtic, klášter nebo město, kapitola nebo biskup — hleděli pomalu prováděti konfiskaci dědictví každého — a utiskovali vdovy i sirotky co nejbezohledněji.

Proti těmto zlořádům šlechetní jednotlivci u nás vystupovali již koncem věku XIV.; sám arcibiskup Jan z Jenštejna se tomuto vydírání opíral, arci marně. Hus stál již r. 1407 proti této nezřízené lakotě. A jsa ve vyhnanství, snaží se — snad synu paní Mochovské — dáti mladému pánu spravedlivé naučení o těchto odúmrtích. Leckde bychom tu čekali slovo ostřejší — ale Hus ještě patrně se nezbavil úplně svých školních názorů.

*

Odúmrt bráti jest protivné Bohu.

I.

Pán Bůh rač tvou žádost v dobrém naplniti skrze zasloužení Pána našeho Ježíše Krista.

Milý příteli!

Žádáš, abych tě zpravil, kterak se máš míti, abys v braní odmrtí nepochybil, duše neposkrvnil, Boha nerozhněval, království věčného

neztratil a zatracení těla i duše nezasloužil. — Chválím tvou žádost, neb má pochop v slovu Pána Ježíše Krista, jenž dí skrze sv. Marka v osmé kapitole: „Co platno jest člověku, že by všečen svět získal, a duši škodu trpěl? Anebo kterou dá člověk odměnu za duši svou?“ Jako by řekl milý Spasitel: „Nic není platno, ač by všečen svět získal, a duši své lakomstvím uškodil, jež jest lepší i dražší, nežli všechny statky světa tohoto.“ Ale, pohříchu, té pravdy milovníci světa neznají; protož směle hřeší, duši málo váží a na statky věčné málo dbají. Avšak mají slyšeti: „Co platno jest člověku, kdyby všečen svět získal a své duši škodu trpěl, že by z ní Ducha svatého vyhnal, ďábla by v ni vpustil, v jeho moc by ji dal, a milosti Boží by ji zbavil a k věčnému by ji zatracení připravil?“ Již zná bohatec v pekle pohřbený, co jest platno jeho duši, jenž statky choval, aby ji z věčného zatracení vykoupil? Jistě: kdyby všechny statky světa toho za jeho duši dali, již by ji z muk věčných nevykoupili! Neb dí Pravda: „Kterou dá člověk odměnu za duši svou?“ Jako by řekla Pravda: „Není nížádné odměny, již by duši vykoupil na věky zatracenou.“ To znamenajíce lidé, mají pilní býti, aby lakomstvím své duše nezatratili, pamatujíce, že dí Pán Ježíš: „Pilně se ostříhejte od každého lakomství!“ A že v braní odmrtní aneb nápadů veliké se přidrží lakomství, protož mají věrní křesťané pilně hleděti, aby se lakomství vystríhali, bližním milosrdni byli, věčných statků neztratili a potom u věčná muka neupadli. Amen.

II.

Dvě strany jsou při nápadech: jedna brátí, druhá nebratí. Druhou kdož drží, ten nezabloudí v odmrtech a nápadech, leč že by nezřízeně odmrtní vydával. Prvé strany kdož se drží, brzy padne: aneb že nedá svobody svým lidem, aby mohli své prodati aneb přátelům odkázati za živa a chudým rozdávatí, aneb také, že vezma zboží, lehce je utratí, neb dá něco na kostel, aby Boha té kořisti účastna učinil. Protož já to znamenaje radím, aby se každý pán strany jistější držel; a chce-li kdo dokonane s těmi nápady učiniti, tehdy nebež jich. Ale snad dí někdo: „Když nížádného přítele nemá můj člověk, komu má býti to zboží?“ Krátká odpověď: „Komuž on dá své, toho bude.“ Ale diš: „Až umře, nedada nížádnému?“ Chceš-li vždy dokonane dobře činiti, rozdejž chudým, nejprvé dluhy zaplatě, jsou-li kteří. Když tak učiníš, jistě nezabloudíš: neb to zboží jest jeho práce a on jest pán toho zboží, a ty, pane, byl jsi aneb jsi jen jeho obránce a soudce a za to běřeš platy a službu a v nouzi velikou k obraně můžeš skrovnou pomoc vzíti. Neb jinak, by všecko tvé mělo býti, co sedláčkové tvoji mají, tehdy bys ves, již za tři sta koupíš, musel snad za tisíc koupiti. Protož kupujíce vsi hledíte na plat, ale ne na majetky lidí; jen tak, aby mohli dobře plat dávatí pánu, jenž má panovati, tupě zlé, mstě se nad nimi, velebě dobré, obraňuje jich, zákon Boží veda, dáváje každému, co na něho sluší, a požívaje

statků vedlé Božího přikázání. Věrně, kdož tak panství vede, tentž na věky nezahyne; neb tak dokonaně stoje zachovává Boží přikázání, pro něž míti bude věčný život.

III.

Ale že málo lidí nalézám, kteříž by tak úplně se odmrtili a nápadů varovali — neb velmi k času poslednímu světa toho v lakomství zabloudili. vedle svatého Písma prorocství — a Písma svatého nenalézám by velelo tak bráti odmrtili, jakož berou: protož nesmím raditi, kdy mají bráti a kdy nemají. A ze všech příhod ku braní nevidím jistější, než když poddací člověk dí: „Kamť pán obrátí můj statek, tam buď!“ A také, když poddací umře bez poručení, nemaje ni žádného přítele. A to má vzvedeno býti vzjevným ohlášením v soudech a v trzích neb v kostelích; a tak ohlašují ti, kteří nechťi lakomstvím svých statků i své duše naprzniti. Ale ta zpráva lakomým jest velmi protivná, ač jest více nežli odmrtili k spasení i k statkům prospěšná; neb milý Pán Bůh dává věrným svým také i zde prospěch, jakož Písmo svědčí. Protož kdož nechce lakomstvím své duše poskvřiti a chce Pánu Bohu se líbiti, duši spasiti a řádem vedlé Boha i zde prospěch míti, ten drž ty zprávy již řečené; neb Písmo svaté velmi volá na pomstu těch, kteříž křivě berou lidem jich statečky, a zvláště na ty, kteříž ustavují sobě práva, aby lid svůj dřeli. Na ty kvílí Pán Bůh skrze Izaiáše v desáté kapitole řka: „Běda, kteří ustavují zákony neb práva křivá, a písíce nespravedlivost psali, aby v soudu utiskli chudé, a násilí učinili při pokorných lidu mého, aby byly vdovy kořist neb loupež jich a sirotky roztrhali. Co učiníte v den navštívení a truchlosti z daleka jdoucí? K čí utečete pomoci?“ Jako bys řekl: „K ničizi!“ „A kde opustíte slávu svou?“ Jako bys řekl: „Nikdež! neb nižádné nebudete míti pomoci ani slávy, a tak budete bez pomoci, bídní, hubení a zatracení; neb práva sobě ustavujíce, můj lid jste rmoutili a zákon můj jste zavrhlí pro svá ustanovení.“ Neb takto psáno jest v zákoně Božím, v knihách Numeri, v sedmadvacaté kapitole: „Dcerky Salfatovy stály před Mojžíšem a před Eleazarem knězem a přede všemi knížaty lidu a řekly: „Otec náš umřel a neměl synů; dej nám dědictví mezi přirozenými otce našeho!““ A aj, Mojžíš, spravedlivý soudce a vůdce i kníže lidu, nechopil se lakomě odmrtili neb nápadu, aniž všetečně soudil; ale podal pře těch dívek osiřelých k soudu Božímu. „A řekl Bůh k němu: „Spravedlivé věci žádají dcerky Salfatovy; dej jim dědictví mezi příbuznými otce jejich, ať po něm v dědictví vstoupí.““ A chtě Pán Bůh, aby ten zákon byl držen po všechny časy, dí dále Pán Bůh: „A k synům Izraelským mluvíti budeš toto: „Člověk, když umřel bez syna, k dcerce jeho přijde dědictví: pakli dcerky nebude míti, ale bude míti nástupce v dědictví bratří svých; pakli by bratří neměl, dáte dědictví bratřím otce jeho. A pakli by ani strýcův neměl, dáno bude dědictví těm,

kteří jemu nejpříbuznější jsou. A bude toto synům Izraelským svaté neb stvrzené zákonem věčným.“

IV.

Aj, slyšíš zákon Boží, jež sám vydal, zákon svatý, ne křivý; zákon věčný, ne vedlé vůle lidské proměnitelný; zákon zjevný, ne k rozumu zastíněný! Rozuměl tomu zákonu svatý Řehoř; protož jako papež v svých knihách, jež slovou Registrum, dí: „Poznali jsme, že některým poddacím lidem, neb poddaným, rodiče jich, totiž otec máti, neb děd, neb bába, nebývají dopuštěni k dědictví, ale jich zbožíčko, neb jich věci, k užitku kostelnímu přitaženy bývají. O kteréžto věci usoudili jsme neb ustavili jsme, aby přátelé umírajících neb mrtvých, kteříž ve vladařství kostelním jsou, jako dědicové po nich v zboží vstoupiti měli, aniž co ze statku mrtvých buď utrženo neb uято. Pakli by dítky malé po sobě ostavili, dokavad by k letům takým nepřišly, aby statek svůj zpravovati mohly, osoby neb lidé buďte vyvoleni opatrní, jimž jich přátel věci dány neb poručeny mají býti k ostříhání.“ Tak mluví svatý Řehoř. Pak svatý Augustin v homílii neb obecném kázání na ono slovo svatého Lukáše v třetí kapitole: „Nic více, než což ustaveno jest vám, nečíte!“ dí takto: „Bývá ne-trpědná, to jest překrutná, věc, když nuzitelé nouze shromažďují, hříchům svým hříchy přidvojují, to jest, že lsti své a loupeže užitky nazývají, když loupež vnesena bude v komoru. A to ještě přidávají svým hříchům, že, kteréž nuznější a bez obrany vidí, ty raději nuzí neb pudí, a myslí, že by užitky obecné zklamali, když by domů nezklamali sirotčích... Takže kterých sirotků otec před dvěma dny snad byl ještě přítel neb tovaryš neb bratr, až smrt zajde jeho, dítky mají jako neznámé, bídné a psotné. A vdova, bude-li která, aneb křivdami bude puzena, aby muže pojala, aneb, bude-li chtíti v úmyslu čistoty zůstati, dadouc dary, v statečku neb zboží jedva ostane. Protož těmi lestmi naplnili míšky své, vidíte je vesely, zásobny, ani kostelu dávají a Bohu děkují, jakoby od něho ty peníze jim dány byly. I tím také hřešíce, že loupeží svých chťi Boha míti účastna.“ Takť mluví svatý Augustin.

Již máš důvod z Božího zákona a z řeči velikých dvou svatých, že odmrtní sluší na nejbližší přátele, a že jsou nuzitelé neb násilníci chudých sirotků a vdov, kteříž je od zboží jich mrtvých přátel tisknou. Než dí Pán Bůh skrze Izaiáše v třetí kapitole: „Lid můj nuzitelé jich oloupili.“ A netoliko ti, kteříž tak nuzí své lidi, ale i kněží, již navádějí lidi, aby jim otcové, nechajíce děti a přátel, svá dědictví dávali. Toho se svatý Augustin varoval; protož dí v kázání o životě kněžském: „Kdožkolivěk chce, vydědě syna, dědicem učiniti kostel, hledej jiného, jenž by přijal, než Augustina.“ Věděl Augustin svatý, že hlas jest dědicův v Pláči svatého Jeremiáše: „Dědictví naše obrátilo se k cizím!“ Ale toho hlasu nechťi lakomci slyšeti; neb více váží tohoto světa statky, nežli věčné spasení. —

Ale ty ne tak, pamatuje slovo Pána Ježíše, jenž dí: „Lačen jsem byl, a nedali jste mi jísti; žízniv jsem byl, a nedali jste mi píti; host jsem byl, a nepřijali jste mne; nah jsem byl, a neoděli jste mne; nemocen a v žaláři, a nenavštívili jste mne; jděte ode mne, zlořečení, v oheň věčný, jenž připraven jest ďáblu a andělům jeho!“ Na to mluví svatý Augustin, řka: „Poněvadž v oheň puštěn bude, kterýž nedával věci své: kamť se zdá, kterýž chápal se cizí, vpuštěn má býti? A poněvadž s ďáblem hořeti má, kdož nahého neoděl: kdeť se zdá hořeti bude, jenž loupil?“ — Toto ty pamatuje, měj na svém dosti, nehledej z úmrti kořisti, buď chudým milosrdný, abys došel milosrdenství. Amen.

V.

Také napomínám tě, abys, když soudíš, peněz řeči nehonil, jakož mnozí činí, že sprotná nebožátka pro jedno slovo, ze sprostnosti řečené, odsuzují o peníze a někdy i o hrdlo. Ale tu jest znamenati, že jiné jest, kdy z neopatrnosti bez zlosti člověk promluví, a jiné, když ze zlosti ku pohanění pána nebo sudího. A to má moudrý soudce dobrotivě rozvážiti, bez prehlivosti; mluvil-li by nepokorně, ale vsaď jeho v kládu, aby přišel k sobě a pokořil se; též urazil-li by koho, aby trpěl na životě, a straně dosti učinil podle úmluvy, a pánu aby se pokořil; pakli by zabil ze zlosti, peněz nemá pán bráti, aby morděře propustil. A zdá mi se nejjistější strana, když pán položí pod penězi pokutu, a kdo ji přestoupí, aby vezma tu pokutu, dal chudým, neb cestu opravil, neb na jiné dobré obecné obrátil; neb tak by se lakomství ostříhal, jehož se nebrzy ostřeže, kdož ty pokuty na se táhne. Neb, pohříchu, taký rád vidí, když jeho poddací se co přestupně dopustí; raduje se někdy sečbě, jako lékař ráně a kněz smrti, aby pán vzal vinu, lékař za uléčení rány a kněz ofěru. Ale ne tak člověk nelakomý; neb k svému užitku tělesnému nehledí.

Také když se udá býti domnívačem, ježto říkáte ubrmanem, kterouž stranu uzříš pravou, neutrhuji jí, leč že by ta strana přivolila: neb někteří mají obyčej, že pravé strany utrhnou a křivé přidají a tak sami zhřeší, a stranu křivou v hřích větší zavedou, že přijme cizí jako své.

Také, udá-li se kdy souditi, a víš jednu stranu pravou, odsuď ihned, a nepuď na domnívače neb ubrmany, jako činí mnozí, nechťce pravdy učiniti; aneb jedné straně nepřejí, aneb že se pro pravdu nechťi ostuditi, aneb nuzí stranu chudší, aby se jí stesko a tak aby svého statku darmo neb za kus chleba postoupila aneb své pravdy; a tak jsou utlačitelé, neb nuzníci, neb odstrkači proti Božímu přikázání.

Tyto věci, zdá mi se, běží obecně mezi vladykami; protož tobě jsem napsal, abys se uměl zpraviti a jiné témuž pro Pána Boha naučiti, abys vzal věčnou odplatu za malou. Tohoť Pán Ježíš pomoz, požehnaný na věky. Amen.

JÁDRO UČENÍ KŘESŤANSKÉHO.

Pro své venkovské posluchače Hus r. 1413—1414 skládal populární katechismy celé nauky křesťanské. Již dříve dokončil pro ně rozsáhlý Výklad víry, desatera a modlitby Páně (1412); krátce před tím pak složil jim výklad kázání nedělních v české Postille (1413). Zbýval výklad stručný, takový, aby mu děti porozuměly a mohly se mu z paměti učit: tedy katechismus pro nově dorůstající pokolení husitské.

S touto potřebou, také novou generaci vycvičiti v základech víry, spojil Hus potřebu druhou, praktickou. Tomuto katechismu měly se děti učit ve školách a zajisté jej opisovati. Hus z tohoto katechismu učinil tedy cvičení ve psaní, čtení i pravopise. Přidal k němu abecedu, novou, kterou sám vymyslel, a připojil k němu stručné veršiky o hlavních hříších smrtelných. O jeho abecedě (obšírnější výklad bude při spisu »Pravopis český«) lze říci, že vyniká daleko nad svou dobu; Hus v ní pravopis český značně zjednodušil a opravil; určité odchylky od nynějšího pravopisu a abecedy nalezneme ovšem i v ní. Z příčin typografických naznačeny jsou tečky, jimiž Hus původně hlásky označoval, v našem vydání háčky, jejichž podobu arci dostaly až v pravopise bratrském. A malí žáčkové učili se čísti a psát zároveň s novou naukou víry — a pro zapamatování snadnější měli i veršiky přízvučné. I tyto veršiky byly nová plodná práce Husova.

Původně byl tento katechismus Husův složen také skutečně formou katechisace, t. j. otázek a odpovědí. Na př. zněl počátek: »Co jest Bůh? Bůh jest dobré . . . Co jest Boha milovati? Boha milovati jest . . .« Ale v našich rukopisích jest nyní tato původní forma značně setřena.

Toto své dílo, jež dokončil 26. června 1414 v Ústí nad Lužnicí, Hus později několikrát přepracoval. Z těch přepracování zbyly jen trosky, ke konci Menších Spisů otištěné. Ale i toto zpracování původní nezůstalo ušetřeno časem. Bylo později písaři roztrháno na několik částí; byla od něho odtržena abeceda úvodní, druhá část

výkladů o hříchu smrtelném atd. Zde poprvé se objevuje ve formě původní.

*

A.

(Abeceda.)

<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>č</i>		
A	bude (v soudný den)	celé	čeledi (všem svatým)		
<i>d</i>	<i>d'</i>	<i>e</i>	<i>f</i>		
dáno	dědictví (nebeské království)	ej	farář (Ježíš kněz)		
<i>g</i>	<i>h</i>	<i>i</i>	<i>y</i>	<i>k</i>	<i>l</i>
jenž (jest)	hospodin	ili	y (také)	král	lidí
<i>l</i>	<i>m</i>	<i>n</i>	<i>ň</i>		
lákán (od ďábla a od kněží)	mnoho	nás	někdy		
<i>o</i>	<i>p</i>	<i>r</i>			
on (t. v něm budeme na věky bydleti)	pokoj	rád (dobrovolně)			
<i>ř</i>	<i>s</i>				
řádem (bez hříchu)	sloužil (každému člověku)				
<i>š</i>	<i>t</i>	<i>t'</i>			
šlechtný (vší ctností)	tak	tělesný (člověk)			
<i>u</i>	<i>v</i>				
ukázav (svými skutky)	velikost (božství i člověčenství)				
<i>w</i>	<i>x</i>	<i>z</i>	<i>ž</i>		
v sobě	kšil (když duši pustil)	za ny	životem		
<i>ch</i>					
chtě (nás spasiti), jenž jest konec i počátek (všeho dobrého) požehnaný na věky.					

B.

(Fádro.)

I.

Bůh jest dobré, nad něž nemůže býti pomyšleno lepší. Boha milovati jest, přikázání boží plniti. V Boha věřiti jest, Boha nejvíce milovati. Bůh jest duch věčný, totiž, bez počátku i bez konce. Bůh jest všemohoucí, protože co by ráčil učiniti, to by ihned mohl učiniti. Bůh jest vševědoucí, protože ví a zná všechny věci, i ty, kteréž jsou nám minuly, i ty, kteréž jsou nám budoucí. Bůh jest každé věci dobré milovník, takže vše, což on stvořil, to miluje. Bůh jest tak dobrý, že

nemůže býti zlý a nemůže hřešiti, ani lháti; neboť jest nesmírně dobrý, a nesmírně dobré miluje. Bůh jest všudy bytem, mocí, dobrotou i moudrostí; Bůh jest v nebi se svatými radostí, s dobrými na zemi milostí, a v pekle se zlými pomstou. Bůh jest jediný v bytnosti a trojí v osobách. Bohu nemůže nižádný uškoditi. Bohu není ničeho potřebí. Bohu musí každý sloužiti, buď čině, co se Bohu líbí, anebo trpě, jakž se Bohu líbí. Bohu nemůže nižádný dosti rovně odplatiti. Bůh soudí jediné podle skutkův. Bůh božstvím netrpí bolesti.

Trojice svatá jest Otec, Syn, Duch svatý, tři osoby jeden Bůh. Ač jsou tři osoby, Otec, Syn, Duch svatý, avšak jest jediný Bůh, jediný stvořitel, jediný pán, jediný vykupitel.

Kristus Ježíš jest pravý Bůh a pravý člověk, rovný Otcí i Duchu svatému božstvím, v mocí, v dobrotě i v moudrosti, ale menší člověčenstvím. Kristus Ježíš jest věčný božstvím, ale nevěčný člověčenstvím. Kristus Ježíš jest stvořitel i stvoření: stvořitel podle božství, které nepočalo býti, a stvoření podle člověčenství, které se počalo mocí Ducha svatého v životě Panny Marie. Kristus Ježíš má v sobě božství, duši a tělo, ty tři věci, avšak jest jediný pravý Bůh a pravý člověk.

II.

Církev svatá obecná jest sbor všech vyvolených k spasení, a ta se na věky od Boha neodloučí. Církev svatá na tré se dělí, takže jedna strana slove církev svatá vítězná, a ta jest sbor svatých všech s Kristem v nebeské radosti, kteří již zvítězili nad ďáblem, nad světem i nad tělem. Druhá strana slove církev svatá odpočívajících aneb spících, a jest sbor všech blahoslavených v očistci, kteří slovou proto odpočívající aneb spící, že již sobě blahoslavenství nezaslужují, ale čekají, aby pomocí svatých, kteří jsou živi, byli vysvobozeni. Třetí strana slove církev svatá rytěrující aneb bojující, a jest sbor vyvolených, kteří jsou živi v světě a bojují proti ďáblu, proti světu a proti tělu, a tak i proti hříchu; a proto každý z té církve bojovník slove rytíř krále velikého, Pána Ježíše Krista. Církev svatá obecná ještě nebyla, aniž jest, ale bude úplná, když v soudný den všickni svatí vstanou z mrtvých, jsouce oslaveni i na duši i na těle, bez poskvrny, bez hříchu smrtelného i bez všedního; a v tu dobu již bude všecka vítězná choť Kristova, s nímž bude na věky večereti, to jest, radosti věčné požívati, po níž nebude jiná radost. Církve svaté hlava jest Kristus, protože jest nejdůstojnější, a že ji zpravuje a živí, dává je každému údu duchovní hnutí k dobrému, jako hlava tělesná dává zprávu údům těla, kterak mají činiti; a dává jim život, takže nemohou bez hlavy živi býti vedle obecného běhu; neboť mohlo by se státi Boží mocí, že by některý úd byl živ, jsa oddělen od hlavy. V církvi svaté ten jest nejdůstojnější, kdož více má ne zlata, ani stříbra, ale ctností: a tak kdož jest nejpokornější a nejvíce Boha miluje, toho Pán Bůh nejvíce povyšuje; neboť dí milý Spasitel: Kdož se poníží,

to jest pokorným činí, ten bude povýšen. A Panna Maria, Boží rodička, dí: Sesadil jest mocné se stolice, a povýšil pokorných. V církvi svaté jest jeden pokrm, totiž tělo Boží, a jeden nápoj, to jest krev Kristova; jedno roucho obecné, to jest láska; jedna koupel, to jest křest neb pokání, jeden pán, Otec i Bůh, a tak všichni svatí jsou synové Boží a církve svaté, a jsou v duchovenství vlastní bratři a sestry, a všeho zboží duchovního spolu, ač rozličně, požívají. V církvi svaté tři jsou stavy: manželský, vdovský, panenský, a čtvrtý zmatenců a zmatených, ale již kajících.

III.

Pět je smyslův tělesných, to jest: zrak, sluch, chut, čich a hmat; a tak celý člověk smysly může hřešiti zrakem, sluchem, čichem, chutí a hmatem.

Sedm jest darů Ducha svatého: moudrost, rozum, rada, síla, umění, dobrotivost a bázeň.

Sedm jest milosrdenství duchovních, jež k duši zvláště přísluší: naučiti hloupého, zpravit pochybuujícího, trestati hřešícího, těšiti zarmouceného, odpustiti vinnému, trpěti mile protivensství, a modliti se za přátely i za nepřátely.

Osm jest blahoslavenství: první chudoba duchem, druhé tichost, třetí lkání, čtvrté lačnost po spravedlnosti, páté milosrdenství, šesté čistota srdce, sedmé pokoj v duši, osmé trpění protivensství pro spravedlnost.

Sedm jest milosrdenství, jež k tělu přísluší: nakrmiti lačného, napojiti žíznivého, přijmouti pocestného, odíti nahého, navštívit nemocného, jíti k vězni, a pochovati mrtvého.

Sedm jest smrtelných hříchů, jež slovou hlavní, protože všechny jiné hříchy v sobě zavírají, a jsou tyto: pýcha, lakomství, smilstvo, závist, lakota, hněv a lenost.

Sedm jest posvátných věcí: prvá jest křest, druhá biřmování, třetí manželství, čtvrtá kněžství, pátá pokání, šestá svátost těla Božího, sedmá poslední pomazání.

Šest hříchů je z přivolení k cizímu hříchu: prvý bránění cizího hříchu, druhý pomoc k cizímu hříchu, třetí rada k hříchu, čtvrtý potvrzování cizího hříchu, pátý nepomáhání brániti cizího hříchu, šestý netrestání cizího hříchu. A kdož těmi šesti obyčejí přivoluje každému smrtelnému hříchu, ten smrtelně hřeší; na příklad: kdož komu k smilství pomáhá, vědomě, neb brání ho v smilství, neb radí jemu k smilství, neb potvrzuje ho v tom, neb moha zabrániti smilství a nebrání, aneb moha a maje trestati a netrestá, ten jest vinen smilstvím. Neboť dí svatý Pavel k Římanům, že netoliko ti, kteří činí hříchy také smrtelné, ale i ti, kteří přivolují těm, již činí hříchy, hodni jsou smrti.

IV.

Tři jsou částky svatého pokání, totiž: zkroušenost, to jest hříchu srdečné želení; druhá zpověď, hříchů vyznání před Bohem z pokory a před knězem, když může kněz opatřen býti; třetí dostiučinění za hříchy, kteréžto záleží v modlitbě, postu, v almužně, a v jiných dobrých skutcích; modlitba jest zvláště proti pýše, půst proti smilství, almužna proti lakomství, a spolu ti skutkové jsou proti všem hříchům. Kající pravý jest, kdož srdečně želí minulých hříchů, a má pevný úmysl, aby více nehřešil, a doufá v Boha, že jemu hříchy odpustil, a již plní všecka Boží přikázání; a posměvač pokání jest ten, kdož se v hřích smrtelný navrací, protož ten není pravý kající. A že lidem nejprve má k pokání přináležeti hříchů veliké želení, a po druhé nechtíti hřešiti: protož Spasitel milostivý, znaje srdečné želení té cizoložnice, kterouž chtěli kamenovati, řekl jí: Jdi a nechtěj více hřešiti!

Dejž ten milostivý Spasitel tomu, kdož bude toto dílko krátké čísti, aby je zapamatoval, i skutkem, což jest dobrého, naplnil; neboť tak učině, do smrti by přebýval zde v Boží milosti, a po smrti u věčné radosti. Amen.

Čest, ctnost, stud a bázeň kdož má, není blázen.
 Jísti, hráti, píti můž' kdo, i do pekla jíti.
 Žráti, hráti, kláti, frejovati a mnoho žvátí
 zabraňuje Kristus, přikazuje svět, tělo, ďábel.
 (tělo tvé bídné také).

Duši mamon kupčí, Šimon žáky, Asmodeus všecky.

(V duši člověka mučí lakomství — kupce svatokupectví — smilství všechny porazí, kupce, papeže, kardinály, biskupy, kněze, mnichy, jeptišky i také žáky.)

C.

I.

Hřích smrtelný jest odvrácení od věčné dobroty a přichýlení Boží způsobením. Protož kdo miluje rád od Boha vydaný, tentž jest ctnostný. A kdo nemiluje rádu, ten jest hříšný, takže smrtelně hřeší neb všedně.

II.

Hřích smrtelný jest ovrácení od věčné dobroty a přichýlení k časné věci. Takto rozuměj: Aj, Pán Bůh jest dobrota nesmírná, nad níž nemůž býti pomýšlena lepší, protož má od stvoření rozumného, totiž od anděla a od člověka nejvíce milována býti. Neboť poněvadž dal Pán Bůh člověku rozum, jímž poznává, že Bůh jest nejlepší dobré a dal jemu vůli, jíž může a má nejvíce voliti dobré, a dal jemu pamět, jíž má pomniti na to dobré, protož každý člověk má konečně z povinnosti rozumem, vůlí i pamětí tihnouti nejvíce k tomu nejlepšímu dobrému, aby je na věky znal, znaje v něm se kochal. Pak tehdy člověk od tohoto dobrého jest odražen, když více žádostí a tak vůlí k jiné věci jest přichýlen. Na příklad buď to, že jedna žena miluje Petra a Jana, ale více Jana než Petra. Pak stůj Jan té ženě v týlu a Petr před očima a rci jí Petr: Hleď na mne vždy a neohlížej se na Jana — a Jan jí dí: Obať se ke mně a hleď na mne. Tehdy obrátí-li se k Janovi žádostivě tváří obrátíc týl Petrovi, již obrácením ukáže, že více jest vůlí obrácena k Janovi než k Petrovi. Taktéž duše, jež má býti chotí Boží, jehož má nejvíce milovati, když žádost svou a tak vůlí a milování obrátí více k jiné věci než k Bohu, tehdy již odvrátila se od věčné dobroty a přichýlila se k časné věci, to jest k té, jež počala se a mine a proto není Boží milosti v ten čas hodna, neboť menší dobré nežli Boha sobě s poblouzením více zalíbila a k ní se úplně obrátila. Protož dí Pán Ježíš: Kdož miluje otce neb matku neb bratra neb sestru neb ženu neb děti, ještě i svůj život více nežli mne, není mne hoden, totiž aby se mnou na věky v radosti a nyní v milosti přebýval, neboť již tak se ode mne odvrátil vůlí, milostí a žádostí a přichýlil se k časné věci a tak velmi, to jest smrtelně hřešil.

Může také lehce býti hřích smrtelný oznámen, že kdykoli přestoupí rozumné stvoření přikázání Boží, tehdy smrtelně hřeší. A tak smrtelný hřích jest přestoupení Božího přikázání. A kolikrát člověk Boží přikázání přestoupí, tolikrát smrtelně hřeší.

Dále věz, že smrtelný hřích slove proto, že duši umrtvuje. Neboť jakož tělo jest živo duší, tak duše živa jest Boží milostí. A jakož tělo, když se duše zbaví, ihned zemře, taktéž duše, když smrtelně hřeší, milosti Boží pozbude a tak zemře. A jakož duše mnohem jest lepší než tělo, taktéž živost duše jest lepší než živost těla. A rovněž tak zase mnohem jest horší smrt duše než smrt těla. Protož má se více člověk táhnouti po živosti duše než po živosti těla. A kdyby měl tisíckrát ještě i mnohokrát více zemřít na těle aneb smrtelně hřešiti, tehdy má raději voliti smrt těla svého než smrt duše své. Neboť čím více by trpěl tělesné smrti, tím více by měl odplaty a radosti. Protož věduce to svatí dali se dřítí, pálití, sekati a vařiti a rozličnými mukami mrtviti na těle, smrtelně hřešiti nechtíce, neboť lidé mohou tělo umořiti bezděky, ale duše nemohou. Protož dí Spasitel: Nechtějte se báti těch, kteří zabíjejí tělo a duše nemohou zabiti, ale bojte se toho, jenž může i duši i tělo dáti na zatracení u věčný oheň.

III.

Z toho vidíš, že kdožkolivěk boje se smrti tělesné přivolí k hříchu smrtelnému, ten není hoden milosti Boží. Neboť více již volí smrt duše než smrt těla, volí zlé, zavrhl dobré, a chtě život zachovati od bolesti na krátký čas, podá jej v bolest věčnou, ačliže potom pokáním k Boží milosti se nenavráti. Smrt svatou a drahou zavrhl, zvolil sobě smrt zlou, neboť umřítí pro Pána Boha na těle jest věc svatá a velmi drahá, ale zemřítí na duši jest velmi zlá. Protož dí David prorok v osobě člověka spravedlivého: Sliby své Pánu dám přede vším lidem jeho, drahá před zrakem Pána smrt svatých jeho. Jako by řekl spravedlivý: Co jsem slíbil Pánu Bohu vedle jeho přikázání, to chci plniti před každým člověkem i smrti se tělesné neboje, protože drahá smrt před zrakem Pána Boha, ač před lidem jest hrozná, zavržená a ohavná, když ji jeho svatí bez viny trpí. A jistě jest drahá smrt svatých, takže jí nemůže nižádný tohoto světa zbožím zaplatiti. Neboť tou smrtí každý svatý mučeník ihned vši bídy, psoty a tesknoty se zbaví a radosti věčné dojde. A zase dí opět David: Smrt hříšných nejhorší smrt, totiž duše. Ta smrt jest zlá, když člověk v ni upadne, horší, když v ní tělesně umře, nejhorší, že v ní od věčné radosti odloučen jsa bude trpěti oheň věčný i temnosti. Z té řeči uvaž, kterak jest zle člověku Boží přikázání přestoupiti a tak smrtelně hřešiti. Protož bojíli se člověk smrti tělesné, má se ovšem více báti smrti duše, jakož jsem řekl. Protož dí Písmo: Jako hada, tak se vystříhej hříchu a zvláště smrtelného.

IV.

Pak hřích všední je hřích bez přestoupení přikázání Božího. Neboť ačkoli člověk tím hříchem učiní proti Božímu přikázání, avšak nepřestoupí přikázání Božího. A slove hřích všední proto, že všaký neb každý den jím hřešíme. A o tom hříchu dí svatý Jan v epístole: Dímeli, že hříchu nemáme, sami se svádíme a pravda v nás není. Aj svatý Jan, miláček Boží, vyznává, že on s jinými nebyl bez hříchu všedního, bez něhož zde smrtelný člověk není, ani dítě jednoho dne, jakož Písmo o svatých praví. Ale ten hřích nezbavuje člověka milosti Boží, tak jako zbavuje hřích smrtelný. Protož, dokud člověk smrtelně nehřeší, dotud vždy Duch svatý v něm přebývá milostí. A proto svatý Augustin všední hříchy nazývá lehké hříchy a smrtelné nazývá těžké. A věz, že proto slove hřích smrtelný těžký, že se Bohu velmi nelíbí, ďáblu se velmi líbí a člověku velmi škodí. Bohu všechny se věci líbí kromě hříchu a kromě stvoření rozumného, kteréž se jemu pro hřích smrtelný nelíbí, jako jest zlý anděl, jenž jest ďábel, čert, zmek, děs, běs, vrah neb přelud, a také zlý člověk neb zlá duše. A věz, že ač každý člověk zde v světě jest hříšný, protože má do sebe hřích všední, však proto nekaždý hříšník jest zlý. Neboť ten člověk, kterýž nemá hříchu smrtelného, ten v tu dobu jest svatý a tak jest dobrý. Ale ten, jenž má hřích smrtelný, ten jest zlý zlosti syn, kletý, od Boha zlořečený, Bohu nelibý, ohavný, škaredý a mrzký. Slove také proto hřích smrtelný, těžký, že proň člověk zlý bude trpěti na věky těžké muky. A také proto, že duši, jak z těla vyjde, tak ihned ji do pekla poráží, již by nížádná jiná věc svou těžkostí nemohla tak do pekla porazit. Protož měl by každý smrtelný hříšník říci s Davidem, jenž Boha vraždou a cizoložstvím rozhněvav řekl: „Není pokoj kostem mým před tváří hříchů mých, neboť zlosti mé vstoupily na mou hlavu a jako břímě těžké obtížily mne!“ Ó, kterak hříšní zoufalci málo uvažují těžkosti hříchu, jenž jim nejvíce škodí, jak jsem řekl, že hřích velmi, to jest nejvíce Bohu se nelíbí, ďáblu velmi líbí a člověku nejvíce škodí. Tak se Bohu velmi nelíbí, že chtěl se vtělit, bídny jsa hříšným lidem sloužiti a po velikém zavržení a po hrozném pohanění ukrutnou smrtí a ohavnou zemřítí, aby hřích v svých vyvolených zkazil a v milosti je věčně zachoval a v radosti. Pak ďáblu se tak velmi líbí, že nejvíce jest toho pilen, aby člověka v hříchu uvedl. A člověku nejvíce škodí, neboť ho zbavuje milosti Boží, jež jest dražší, než zboží všeho tohoto světa. Protož dí Spasitel milostivý: Co platno jest člověku, kdyby všecken svět získal a své duši uškodil? Také smrtelný hřích zbavuje člověka všech účastenství svatých, takže ničeho nemá hodně s nimi ani požívání milosti Boží, ani jiných věcí jako postu, modlitby a jiných dobrých skutků. Neboť jakož dí svatý Augustin: smrtelný hříšník není hoden chleba. Důvod toho jest lehký tento, neboť v ten čas jest ďáblův syn, protivník Boží, stojí s ďáblem proti svému Stvořiteli jako nevěrný poběhlec a zrádce a protož není hoden, aby jedl chléb, ježž Bůh stvořil, ale ne ďábel, jemuž on slouží. A tak

dlouho není hoden chleba Božího, i povětrí, i vody, i jiných Božích věcí k svému vtělení, dokud se k Boží milosti pokorou a pravým pokáním nenavrátí, jako pýchou, žádostí od Boha se odvrátil. A nenavrátili se do smrti tělesné, tehdy sejde bez pokání a tak upadne z nevďčnosti v největší hřích, jenž jest konečné nekání. A tohoto hřichu Bůh nikdy neodpustí, o němž dí Spasitel, že hřích proti Duchu svatému nebude odpuštěn ani na tomto světě ani na onom. Na tomto nic, neboť zde se ho člověk zlý nekál, a na onom nic, neboť již po smrti není užitečné nevďčnému k spasení kání. A o tomto hřichu dí svatý Jan v epístole: Jest hřích až do smrti, za ten nechci, aby se kdo modlil. Toho hřichu i jiných rač nás vystřící milosrdný Spasitel, jenž pro naše hřichy umřel. Amen.

Léta Božího tisícího čtyřstého čtrnáctého
v Ústí, v den svatých mučeníků Jana a Pavla.

Pro čtyři příčiny bývá muži poznání ženy:
aby chlipnil, varoval, plodil, dluh zákona plnil.
První smrtelný, druhý jest toliko všední;
ale dva poslední jsou bez smrti a viny všední.

Chceš-li se vystřící smilstva, varuj se času i místa;
neb čas a místo vede lidi v všelike smilstvo.

PROVÁZEK TŘÍPRAMENNÝ.

Již dříve, nežli počal Hus svá kázání po venkově, snažil se z Prahy působiti svými drobnými spisky. K těm náleží i následující tuto „provázek třípramenný“, složený snad původně latinsky.

Základní myšlenka — k spáse že nás táhne provázek, spletený ze tří pramínků víry, naděje a lásky — jeví se nám již v listě Husově k podobnému kazateli anglickému Richardu Wycheovi r. 1411. Ale teprve r. 1412 Hus se dostal k plnému vypracování tohoto malého, ale srdečného spisku. A jat touhou, posluchače své vzdělati co nejlépe a nejdůkladněji, připojil k vlastnímu zpracování ještě výklad o třech nitech víry a dvojím blahoslavenství.

Že spisek psán ještě v době pražské, před Husovým vyhnáním, svědčí rozsáhlé citaty — z těch zejména obšírný „Řád lásky podle sv. Augustina“ — jež Hus do textu vložil. Ale že již se chýlí k nové době svého spisování, rozeznáváme také zřetelně.

Dílko je nám zachováno jen v tisku z r. 1545; kromě toho pak v překladu, latinském a německém ještě z XV. století.

*

Provázek třípramenný

z víry, lásky, naděje, kteréhož se má každý křesťan držeti, kdo chce do věčného blahoslavenství přijíti.

I.

PRVNÍ PRAMEN VIRA.

Spatřiv, že lidé v hříších velmi tonou, a boje se, aby do propasti věčné neupadli, ale aby z hříchů a z hrdla ďáblova vytaženi byli, rád bych oznámil provázek, jehož držíce se lidé mohli by vytaženi býti do věčné radosti. A že lidé neradi slyší dlouhé řeči, a také písaři česky neradi píší, pakli píší, ale neprávě, a prázdnoti dlouhé nemám: protož provázek o třech praméních kratičce již chci splésti. Pro-

vázek ten jest život svatý, z víry živé a naděje a lásky v člověku zachovaný, kteréhož provázku má se každý člověk v tomto světě držeti, nechce-li na věky zahynouti. Protož, kdož chce, ten jej přijmi, a nauče se písmem, drž jej skutkem, neb umějící a nemilující nebudou z propasti vytaženi.

Ekleziastes král snažně znamenav marnost světa tohoto, dopsav knihu, dí u konce své knihy: Marnost nad marnostmi, i všechny věci marnost. A předtím dí: Prvé, nežli se odtrhne provázek stříbrný, a pomine neb navrátí se život zlatý, a rozsype se vědro nad studnicí, a zláme se kolo nad cisternou, a navrátí prach v zemi svou, z níž byl, a duch se navrátí k Bohu, jenž jej dal. Aj, král velikou marnost světa znamenal, a Duchem svatým jsa poučen, nám na pamět popsal, že v marnosti svět tento jest potopen. Protož kdož chce neutonouti, musí provázkem vytažen býti, jenž jest v tomto světě život nevinný, a prvé, nežli se odtrhne provázek stříbrný, jenž jest svázání duše s tělem; a prvé, než pomine život zlatý, jenž jest v tomto světě neuspokojivý; a prvé, než se rozsype vědro nad studnicí, jež jest život křehký nad Božím milosrdenstvím; a prvé, než se zláme kolo nad cisternou, to jest člověk světský, jenž jest založen na nálezcích lidských; a prvé, než prach, jenž jest tělo člověka, navrátí se v zemi svou, z níž jest tělo učiněno; a prvé, než duch se navrátí k Bohu svému. Aj, před těmi věcmi člověk má popatřiti na provázek, jímž by mohl vytažen býti z marnosti světa, aby v ní neutonul, a potom u věčnou propast nebyl na věky pohřížen. Provázek ten má býti o třech pramenech, aby se neutrl. První pramének jest víra, druhý naděje a třetí láska. Ohledež ty prameny a věz, že víra, jakož dí svatý Pavel k Židům, jest založení věcí, o kterýchž naději máme, důvod věcí neviditelných; neb víra jest první ctnost od Boha vlitá, na níž jako na dně neb krumfeštu má každá ctnost založena býti, a bez níž nelze se Bohu líbiti, jakož dí svatý Pavel. A má býti víra i jest o věcech, k nimžto jest doufání, a jež jsou skryté od našich tělesných očí. Protož dí svatý Augustin: Co jest víra, leč co nevidíš? totiž, že víra jest o těch věcech, jichž nevidíš; neb kdybys viděl, již bys víry o tom neměl. Protož i dí svatý Pavel, že víra jest důvod neviditelných věcí, jakož jest božství, Trojice svatá, blahoslavenství a jiné věci, jež věříme, jichž nyní nevidíme; ale když blahoslavení budeme konečně, tehdy všechny ty věci spatříme v Trojici svaté jako v zrcadle neb v prvním světle, v němž všechny věci jsou popsány od věčnosti. Protož dí Pán Ježíš: To jest život věčný, aby poznali tě, samého pravého Boha, a jehož's poslal, Ježíše Krista. Jako by řekl milý Spasitel: Na tom záleží věčný náš život, jenž jest věčné utěšení, aby věřící poznali konečně tě, Boha, a tak Trojici svatou, rozumem a všechny věci v Trojici svaté, a tak i Pána Ježíše Krista, o němž nyní věří, že jest pravý Bůh a pravý člověk; neboť to jest pravá víra, abychom věřili a vyznali, že Pán náš Ježíš Kristus, Boží Syn, Bůh i člověk jest. Stáhníž ten první pramen, totiž víru, tak podle řeči svatého Augustina, abys věřil o Pánu Ježíši, což on chce

o sobě věrenu býti, tak, abys vše, což sluší na jeho božství, božství víru přidal, a co na jeho člověčenství sluší, abys tomu člověčenství také víru přidal. Na božství sluší věřícímu vyznati, že jest věčné, počátku ani konce nemajíc; neb jako se nepočalo, tak se neskoná na věky. A na člověčenství sluší vyznati víru, že počátek má; neb se počalo mocí Ducha svatého v životě Panny Marie, ale konce nemá a na věky míti nebude. A tak jest Pán Ježíš věčný, počátku a konce nemaje jelikož Bůh, a jest počátek maje, ale konce nemaje jelikož člověk, jenž počat je Duchem svatým, z Marie Panny narodil se, trpěl, ukřižován, a tak dále, jakož ho jelikožto člověka — však od něho ani v hodinu smrti jeho neodlučuje božství — dotýká. Kdož tak, živě Syna Božího nevida, v něho věří, ten má věčný život; neb on sám dí ve čtení svatého Jana: Kdož věří v Syna Božího, ten má věčný život. Také, kdož tak milovně věří, ten svět přemáhá; jakož dí svatý Jan v první kanonice v páté kapitole, neb dí: To jest vítězství, víra naše, jež svět přemáhá. Ale kdož jest, jenž svět přemáhá? jedině, kterýž věří, že Ježíš jest Syn Boží.

Ale že mnozí klamou se, řkouce z té řeči, že budou spasení, nechť jakkoliv živi jsou, neb věří, že Ježíš jest Syn Boží, a řkouce: „Kdo křtěn bude a uvěří, ten spasen bude,“ protož užitečné jest jim věděti, že jiné jest věřiti Boha, a jiné jest věřiti Bohu, a jiné věřiti v Boha. Neb věřiti Boha, jest věřiti, že Bůh jest; a věřiti Bohu, jest věřiti pravdě Boží; ale věřiti v Boha, jest sbor Boha nad všechny věci milovati, a v tělo Ježíše Krista, jenž jest sbor svatých, se vtělit. Prvá dvě věření neb víry jsou i ve zlých i v dobrých i v ďáblich; ale třetí toliko jest v svatých; neb ti sami Boha zde milují nade všechny věci, a jsou údové těla Ježíše Krista, jenž jest církve, to jest sbor svatých. První víra s druhou často stojí bez lásky, ale třetí nestojí; protož ony bez třetí slovou mrtvá víra, ale třetí živá. Protož napřed řekl jsem: Kdož věří živě neb milovně, ten svět přemáhá; „svět“ rozuměj ďábla se všemi hříchy a protivníky Božími, již jsou strana ďáblova; neb světa nemůže kdo přemoci, leč že přemůže hřích, tělo a ďábla. Pakli chceš svět nazvati lidi zlé vedlé evangelia svatého Jana, jenž dí v první kapitole: Na svět přišel a svět jeho nepoznal; a v XVII. kap., kdež dí Pán Ježíš: „Otče! za něž prosím, které's mi dal, a za ty, kteříž uvěří slovům jich, ale za svět neprosím,“ to jest, za zlé předvedené, tehdy vždy pravda jest, že kdož uvěří v Boha a že Ježíš jest Syn Boží, ten má život věčný, a ten milovně a živě svět přemáhá, totiž zlé hříšníky, nepřivoluje s nimi k hříchu smrtelnému; neb ten není mrtev, ale jest živ věrou, spravedliv jsa, jakož dí prorok Abakuk v II. kap.: Spravedlivý z víry živ jest. A abys rozuměl tomu slovu, znamenej, že jakož živost tělesná a tak tělo má od duše, že roste, živí se, v žilách a v údech stvrzuje se a v jednotu táhne: též živost duchovní věrou roste, nadějí se krmí a láskou neb milováním se živí; a tak víra se krmí nadějí jako tělo krmí se milováním, jako duši tělo a milování dobrými skutky se ukazuje. Protož víra, jakož dí svatý Jakub, bez skutkův mrtvá jest; a tak každý duch stvořený a roz-

umný, který nemá skutečného milování ku Pánu Bohu, aniž chce míti, ten není živ z víry, neb není spravedlivý. O němž dí Habakuk, že spravedlivý živ jest z víry.

A že řečeno jest, že věřiti jest, neb že víra jest o věcech neviditelných, a těžko jest skryté věci věřiti, proto dvě jsou věci potřebné, aby bylo věreno pevně: První věc jest pravda, jež jest osvětlení duše, již pozdvihuje; protož slovo Boží, jež jest pravda od něho vydaná, slove tělo v svatém písmě. Druhá věc jest zpráva mocné pravdy, jež duše potvrzuje: prvá věc věrou a druhá Písmem pevným od Ducha svatého vydaným. A tak Písmo brání víry, a víra přivoluje Písmu. A když jest víra živá, tehdy jest křesťanská; a živá jest, když Písmu věřic přikázání Boží mile plní. Protož dí svatý Augustin v knihách o lásce: Milováním víra křesťanova, bez milování víra ďáblova; ale kteří nevěří, horší jsou než ďáblové. Protož kdo chce víru platnou a živou míti, musí Boha nade všechny věci milovati, polože víru jako kořen v srdci, a vyznání pravdy Boží jako ovoce v ústech, aby víra srdečná vyznání pravdy vždy plodila. A k tomu mluví svatý Jan Zlatoústý, řka: Kořen vyznání jest víra srdce, ale vyznání ovoce neb užitek jest víry. Dokavad víra veliká jest, vždy plodí neb rodí vyznání v ústech; ale jak vyznání v ústech tuchne, rozuměj bez pochybení, že víra srdce toho již rozřata jest. Aj dí apoštol: Srdcem se věří k spravedlnosti, a ústy vyznání bývá k spasení; protož ani vyznání úst bez víry srdečné, ani víra bez vyznání platná není. A tak praví ten svatý; a má pramen z řeči Pána Ježíše, jenž dí: Kdož mne vyzná před lidmi, toho já vyznám před Bohem a anděly jeho. Hrozné slovo! Ale pohříchu! toho málo dbají, kteříž pravdy nevyznávají; pakli ústy vyznávají, ale skutky zlými odpírají. O nichž dí svatý Pavel k Titovi: Vyznávají, totiž ústy, že znají Boha, ale skutky, totiž zlými, zapírají; a takoví mají víru mrtvou jako ďábel otec jejich; a víry živé nemají, kterouž mají synové Boží, již svět přemáhají. O nichž svatý Jan v své kanonice dí: Všeliké, jež z Boha narozeno jest, přemáhá svět. Dí: „všeliké,“ neb „každé“, aby ukázal, že Bůh neodlučuje ani ženy, ani malého, ani kterého jiného člověka, než všeliké přijímá, již k němu živou věrou jdou. Protož dí milý Pán Ježíš: Všecko, jež jde ke mně, nevyvrhu ven; totiž nižádného člověka ze svaté obce nevyvrhu, jenž ke mně přijde živou věrou, již hřích ďábla a svět přemáhá. Tentž jest počátek živé víry a druhý život věčný. Protož dí svatý Pavel k Židům v XI. kap.: Svatí skrze víru přemohli království, konali spravedlnost, dosáhli zaslíbení. Dí „království“, totiž mnohá, neb přemohli království ďábla, království hřichu a království světa; konali spravedlivost, neb dali každému, co na něho sluší: Bohu dali víru živou, bližnímu dali lásku pravou, a sobě utrpení, aby vzali život věčný. Jistě ti měli pramen první provázku třípramenného, jimž se neutrhl, až jsou z marnosti světa tohoto vytaženi.

II.

DRUHÝ PRAMEN NADĚJE.

Druhý pramínek jest naděje, jež jest jisté čekání budoucího blahoslavenství z daru Božího a ze zasloužení vlastního čekání. Znamenej, že dí se: „jisté čekání“, aby tím bylo odvrženo pochybenství; neb nízádný nemá pochybovati o svém spasení. A protož milý Pán Ježíš říkal: Doufej, synu! odpouštějít se hříchové tvoji. Dí se také: „čekání“ pro očitě seznání, jehož zde pocestní nemají, ale budou míti, když blahoslavenství konečně dojdou. Dí se také: „budoucího blahoslavenství“, pro bázeň služebnou, že jest čekání budoucí psoty, aby jeho nezatratil; a kdo nemá bázně synovské, aby, boje se Boha jako milého otce, hříchů se varoval, ten čeká budoucí psoty. A jest užitečné tuto rozeznání mezi bázněmi; neb jest některá bázeň dobrá, některá zlá, a některá ani zlá hříšná věc, ani dobrá, totiž, ani ctnostná. Dobrá bázeň, pravá, jest bázeň počínající, již se kdo bojí Boha rozhněvati, království nebeského ztratiti s jedné strany, a u věčná muka upadnouti s druhé strany, varuje se hříchův. A tu bázeň nazval Šalamoun počátek moudrosti, neb tu počíná člověk právě býti moudrý a pravý křesťan. Druhá bázeň, dobrá, jest, již se kdo tak Boha bojí, že kdyby žádných muk nebylo, ještě, aby Boha, milého otce, nerozhněval, nechce hřešiti a hříchu se bojí; ta bázeň slove synovská. Třetí bázeň, dobrá, jest, již se blažení v nebesích s poctivostí bojí Boha, ale hříchu již se nebojí. Ta bázeň zůstane na věky v svatých; neb dí David: Bázeň Boží, zůstávající na věky věkův. Ta také bázeň neteskní svatých, neb v království nebeském nemůže býti tesknost. Pak zlá bázeň první jest bázeň světská, již člověk bídě se boje ztratiti statky světa, i dopustí se hříchu smrtelného a ctnost opustí. A touto bází pohříchu! velmi lidé jsou poraženi. Druhá bázeň člověka zlá slove, již kdo, boje se ztratiti dobré přirození, tak upadne v hřích smrtelný, jako boje se ztratiti ruky neb nohy, neb života tohoto časného, i přivolí k smilství, neb k modloslužbě, neb k jinému hříchu. Třetí bázeň zlá slove služebná, a jest bázeň, již se kdo bojí hříchu dopustiti jediné pro muka, jako zloděj krádeže pro oběšení. A ta bázeň jest nedokonalá, neb nemá lásky; avšak víze člověka, aby zlého nechal a dobře činil. Protož jest ta bázeň užitečná a slove služebná bázeň; neb dělá jako bezděčného sluhu, jenž boje se zbití od pána, varuje se zlého a činí dobré, ale nedobře, neb činí bezděčně: a kdož co činí bezděčně, odplaty blažené nemá.

Pak bázeň, jež není ani ctnostná, ani hříšná, ač pro hřích na člověka spadla, slove bázeň přirozená; a jest bázeň, již se kdo bojí ztratiti dobrého přirozeného, bez zarmoucení rozumu aneb vůle k ctnostem. Neb každému živočichu přirozeno jest báti se smrti, neb úrazu těla; a tak vůl, osel, myš bojí se smrti bez hříchu. A tou bází pro nás pro hříšné bál se Pán Ježíš až do krvavého potu; neb di sv. Marek: Počal se Ježíš báti a teskliv býti. A svatý Lukáš dí:

Stal se pot jeho, jako krůpěj krve kapající, neb tekoucí na zemi. To uvedl jsem o bázni, aby bylo srozumíno, kterak naděje jest čekání budoucího blahoslavenství a nebudoucí psoty, jíž čekají bázlivi, bázni služebné jsouce poddáni. Dále dí se: „z daru Božího aneb z milosti Boží“, to jest z dobrotivosti, to jest pro odstrčení zoufalství, jež ukrutnost Boží jen znamená. Dále se dí: „ze zasloužení zvláštních neb z vlastních“, pro smělost neb drzost neb všetečnost, jížto lidé jen k Boží dobrotivosti hledí. Z tohoto oznámení naděje vyběře člověk, že kdož jest v hříše smrtelném, ten živé naděje nemá, protože nemá v tu dobu zvláštní zásluhy k blahoslavenství, jehož má sobě zasloužití dobrými skutky. Druhé vyběře, že, kdož hledí toliko k milosti Boží, a tudy chť spasení býti bez své zásluhy, že ti naděje živé nemají. Třetí vyběře, že, kteříž hledí toliko k spravedlivosti Boží, a hřešivše milosrdenství nehledají, že ti naděje nemají, a ti zvláště slovou zoufalci. A čtvrté vyběře, že jen ti mají živou naději, kteříž jsouce dobře živi, čekají blahoslavenství z Boží milosti.

NADĚJE DVOJE.

Věděti také jest, že dvoje jest naděje: jedna pomoci, druhá odplaty. První položena má býti v svatých, ale druhá v samém Bohu, jenž sám blahoslavenství věčné dává. A ta naděje trojí se: neb první jest k odpuštění hříchů, druhá k milosti vzetí; a ta může slouti jedna naděje, ale třístupná: první stupeň hříchů odpuštění, a druhý k milosti vzetí, a třetí k blahoslavenství přijítí.

Jistota naděje pochází z Boží štědrosti, z hojnosti, ze zásluhy, z okušení věčných věcí. Prvního jest důvod tento, že člověk znamená Boží nesmírnou štědrotu, jíž každému vůli nasycuje, jíž se sám dává k věčnému požívání: Otec dal Syna na umučení, aby hříšné vykoupil; Syn dal své tělo, aby lačné sytil, krev, aby žíznivé napojil; Duch svatý dává se, aby v dobrém hojně zapálil. Viz tu štědrost velikou! byl-li's velikým hříšníkem, utec se k štědrému krve vylití Syna Božího, a budeš něco jistější v naději; pakli jsi veliké lásky, jez jeho tělo a pij jeho krev, neb obé z štědrosti tobě připravil, a tak budeš jistější v naději; neb dí: Kdo jí mé tělo a pije krev mou, ve mně přebývá a já v něm, a neumře na věky. Také přístup rozumem k Duchu svatému, a věz, že z jeho nesmírné dobroty všechny dary pocházejí, a tak i naděje, v níž budeš posilněn.

Druhého tento jest důvod, že kdož pilně milému Bohu slouží, ten hojně zaslужuje, a tak má pojištění odplaty; protož jistější má i naději ze slova Pána Ježíše Krista, jenž dí: Díky, sluho dobrý a věrný, že v malých věcech byl jsi věrný, nad mnohé ustanovím tebe: vejdi v radost Pána svého. A také z onoho slova: Věřu pravím vám, že vy, kteří jste následovali mne, v druhém narození, když sedne Syn člověka na stolicí království svého, sednete i vy na dvacíti stolicích, soudíce dvanácte rodů Izraelských.

Třetího důvod jest, že, když okusí člověk věčných věcí, rozuměj rozumem, váže věčnou radost, maje v paměti, že svatý Pavel dí, byv v nebesích: že oko nevidělo, ani ucho slyšelo, ani na srdce lidské vstoupilo, což Bůh připravil milujícím jeho, neb milovníkům svým; neb oko tělesné, ucho i srdce zde nemůže úplně seznati Pána Boha a té radosti, kterouž bude člověk v království nebeském míti: aj, když člověk těch věcí zakusí velikou žádostí, tehdy něco své naděje pojistí. A tak již máš, že jistota naděje pochází z Boží štědrosti, z hojnosti, ze zásluhy, a z okušení věčných věcí.

ROZDÍL NADĚJE A VÍRY.

Naděje má rozdíl od víry v tom, že jest jen o budoucích věcech; ale víra o minulých a o budoucích: neb věříme, že umřel Ježíš, a že sedí na pravici Otce, a že přijde soudit; ale nemáme naděje, že umřel, aby seděl, ale že přijde v soudný den a dá nám věčný život. Také naděje jest toliko o dobrých věcech, ale víra o dobrých i o zlých: neb věříme, že zatracení bude zlým a spasení dobrým; ale naději máme toliko, že spasení bude nám dobrým. Srovnává se také naděje s věrou v tom, že i víra i naděje jsou o věcech, jichž nevidíme; a z toho máš, že v nebeském království není naděje jako i víry, neb tam již svatí znají a vidí jistě to, což věřili a doufali jako skrze zrcadlo a podobenství; jako dí svatý Pavel. Také věz, že naděje dává potřebu; protož dí svatý David: Oči všech v tě doufají, Pane! a ty dávaš jim pokrm v čas nuzný. Druhé, od nouze pomáhá. Příklad na Zuzaně a na Danieli. Třetí, v dobrém posiluje. Čtvrté, myslí k Bohu pozdvihuje. Páté, spasuje. Šesté, od pohanění vysvobozuje. Protož, křesťane! měj naději živou; neb tu maje, nouze a hanby pozbudeš, v dobrém posílněn, k Bohu pozdvížen a do blahoslavenství uveden budeš, jež jest konec naděje nejposlednější.

III.

TŘETÍ PRAMÍNEK O LÁSCE.

Třetí pramínek jest láska, jež jest milování Boha nade všechny jiné věci, a bližního jako se samého: Boha samého pro něho, že jest nesmírně dobré, a bližního pro Boha a v Bohu. A věz, že Boha milovati jest, Bohu dobré dobře chtíti; a tehdy dobré Bohu člověk dobře chce, když plně jeho přikázání, žádostivě to volí, že Bůh jest věčný, všemohoucí, dobrota nesmírná; a že Bůh jest jediný v bytosti, a trojí v osobách; a že Otec jest mocný, Syn moudrý a Duch svatý dobrovolný; a že ty tři osoby jsou jedné moci, jedné moudrosti, a jedné dobroty; potom že Bůh jest Stvořitel světa, že Spasitel dobrých; že Syn Boží se vtělil, aby od hříchů lid vykoupil; potom že má vůli, aby sám i jiní jeho vůli plnili. Neb to jest také Boha milo-

vati: vůli Boží plniti a jeho vůli před svou vůlí vznésti. Protož zjeveno jest, že nižádný nemiluje Boha dobře, kdož jeho vůle v přikázání neplní; neb tak svou vůli vznáší před vůlí Boží zlým skutkem, ač ne ústy, řka: Ne tvá vůle, ale moje má býti. Protož dí svatý Jan v své kanonice: Dí-li kdo: Miluji Boha, a přikázání jeho neostříhá, totiž nedrží, lhář jest, a pravdy v něm není. Protož znamení lásky v člověku jest, když raději by umřel, než přikázání Boží proti jeho vůli přestoupil.

Pak bližního milovati jest, dobré dobře bližnímu chtíti; protož ten dobře bližnímu tehdy chce a tak jeho miluje právě, když jemu žádá blahoslavenství, jsa sám bez hříchu smrtelného; když jemu žádá dobrého jako sobě, a nechce jemu řádem zlého, kteréhož sobě nechce. A dí: „řádem“; neb ač soudce neb popravčí sobě smrti nechce, neb není vinen, přece chce řádem smrti zlému, tím jeho miluje; neb chce, aby více nehřešil, ale aby se kál a pokání za hříchy trpěl. A to jest dobré; neb kdyby nebylo dobré, tehdy by (Bůh) nekázal zlých hubiti, a tak každý by hřešil, kdož by zlého na smrt odsoudil. Protož řečeno jest, aby, což řádem sobě chceš neb nechceš, abys téhož řádem přál neb nepřál svému bližnímu.

Řečeno jest, že láska jest milování Boha nade všechny jiné věci. To podle výkladu svatého Jana Zlatoustého mínil Pán Ježíš, když řekl v zákoně v evangeliu svatého Matouše, jednomu mistru odpovědv: Které jest přikázání v zákoně? Milovati budeš Pána Boha svého ze všeho srdce svého, i ze vši duše své, i ze vši mysli své. To jest, dí milý Spasitel, největší a nejprvnější přikázání. Nejprvnější: neb co by se člověk učil, to opustě, jeho učení netoliko by bylo marné, ale i škodlivé. A dí, že to jest největší, totiž nejdražší a nejužitečnější: neb když to bude zachováno, tehdy nelze člověku v cestě spasení zahynouti; neb milujícím Boha všechny věci prospívají k dobrému, dí svatý Pavel k Římanům.

Protož, že to přikázání jest nejprvnější a největší: Miluj nejprvé a nejvíce Pána Boha svého ze všeho srdce svého, ze vši duše své, i ze vši mysli své; neb to jest zákon nejprvnější, nejlepší, největší, nejlehčí, nejkratší, nejužitečnější, od něhož každý smrtelně hřeše pobíhá, a tak jest poběhlík s Luciperem od první řehole, totiž správy, již se všechna obec svatá spravuje, aby upřímně k Hospodinu šla do nebe. Protož snažně znamená to, věrný křesťane! milovati budeš Pána Boha svého ze všeho srdce svého, i ze vši duše své, i ze vši mysli své. Věz také, že jest Pán, a tak mocný, protož boj se jeho; a že jest Bůh, proto jest dobrý a vševidoucí, ej, miluj jeho a hříchů zanech; že jest Pán, a Pán všemohoucí, všude může mstít, neutečeš; a že jest Bůh vševidoucí, nikdež se s hříchem neukryješ; a že jest Pán tvůj, má všudy právo k tobě, protož boj se Boha a přikázání jeho zachovávej; neb tak milovati budeš Pána Boha svého. A že jest Pán doufajících v něho, a svrchovaně zachovávajících a dobře činících svrchovaný odplatitel; protož doufej v něho a čin dobře, neb tak milovati budeš Pána Boha svého. Ej, miluj toho

Pána, jenž od tebe nežádá, jediné což tobě jest užitečné: neb pro velikost svého panství, ne k své potřebě, ale k tvé tě má, sluhu. Ej, milý človče! milujž toho Pána, jenž nemůže tebe neprávě omeškati v odplatě, ale předchází, dávaje prvé více, než ty si můžeš zasloužiti. Ó, miluj toho Pána, jenž přede všemi nepřátely může tě ochrániti a chrání; uvažuj jeho moc, ať bázeň synovská od zlého tě odtáhne; jeho nesmírnou dobrotu pozoruj, ať milování synovské tě k dobrému přitáhne; neb tehdy milovati budeš Pána Boha svého ze všeho srdce svého, ze vši duše své, i ze vši mysli své. V té řeči tři stránky milování máš, přichýlíž to ke třem osobám: že jest Pán a tak Bůh Otec, milovati budeš ze všeho srdce svého; a že jest Bůh a tak Syn, milovati budeš ve vši mysli své, a tak nade všechny věci. Milovati budeš Pána Boha svého, i Ježíše Krista, jehož kdo nemiluje, jest prokletý a od svaté církve odloučený, jakož dí svatý Pavel v první epištole ke Korintským v XVI. kapitole.

Nyní máš krátce řečeno, co jest láska, a co má tebou hnouti, abys miloval nade všechny věci Pána Boha.

ŘÁD LÁSKY PODLE ŘEČI SV. AUGUSTINA.

Nejprvé milovati jest, co nad námi jest, to jest Boha; druhé, což my jsme, totiž duši; třetí, jež vedle nás jest, totiž bližního, tak člověka i anděla; čtvrté, jež v nás jest, totiž tělo své a bližního. A tak řádem miluj Boha, duši svou, anděla, svého bližního duši, své tělo a bližního, podle řeči svatého Ambrože na ono slovo v kantikách: Zřídil ve mně lásku. Nejprvé Bůh má milován býti, potom rodiče, potom synové neb dítky, potom čeládka, která jest dobrá, nad zlé děti mají milováni býti. Žena od muže má více milována býti, a zase muž od ženy více než rodiče: ale to k spolupřebývání, ale ne k srdečnému milování. A tak řád lásky chce, abych více měl milovati svoji ženu k řádu manželství, více otce než matku k životu, v němž právě jsem zachován, a že více mám milovati šlechetnějšího z té příčiny, že církvi Boží více prospívá. A aby jiné příčiny nebylo k milování Pána Ježíše nade všechny věci po Bohu, jelikož jest člověk, jistě z té příčiny, že on, jakožto člověk jest nejšlechetnější a největší, jenž církvi Boží prospěl svou smrtí a prospívá svou modlitbou, přimlouvaje se před Otcem za nás, ještě má jakožto člověk nad každého po božství milován býti. Nuž, křesťane! držíž řád milování tak, abys lepší Bohu a obecnému dobru věc libější předložil; a z toho vyrozumíš, že nemáš nižádného milovati ku povýšení světa anebo k utěšení tělesnému, toliko kterak daleko chýlí se to povýšení a utěšení k chvále Boží a prospěchu obecnému církve svaté, a tak dále, ježto to chýlí se k dobru šlechetnému, jež záleží na vyplnění přikázání Božího a jeho rady. Druhé z toho vyrozumíš, že přijímání osoby velmi kalí a kazí obecné dobro, neb to přijímání ruší zákon řádného milování. A jakož oheň více žádá z přirozenosti, aby v svém místě nad povětřím byl nežli na zemi neb v povětří, ač v prvé časné neb k času

a řád svého ustavení žádá bližšího místa: taktéž člověk prvé miluje Boha a anděly a šlechetné lidi, ač má bližním více skutkem ukázati tělesné dobrodiní. A tak dále seznáš, že dvojí jest řád milování: jeden v skutku a druhý v žádosti. A druhý řád milování jest podoben k milování, jímž se svatí v nebesích milují a Boha, bez skutečné pomoci z nouze, neb žádostivě chtějí bez závisti lepším svatým většího dobra; a tak svatí více milují lepší než samy sebe, a více duši svého bližního, než své tělo. A kdybychom to zde zachovali, tehdy bychom následovali Krista, jenž více miloval svou choť, církev svatou, než své tělo: neb jinak nebyl by dal život svůj na smrt pro spasení své choti, církve svaté, aniž by kdo pro spasení bližního podstoupil mučení; a to by zrušilo řád dokonalé lásky. Protož dí laskavý svatý Jan v své kanonice: V tom známe lásku Boží, že on za nás duši svou položil. I my máme za bratry položit, to jest, na smrt sebe pro spasení jich duši nasaditi; neb v tom záleží láska, jež bázeň bídou vyhání, již také člověk pilnější jest spasení lidí jiných, než svého užitku; již člověk žádá umřítí a býti s Kristem, již duchem chodí a jest bohatý, a bez níž každý bohatý jest chudý bídák. Ta láska v protivenstvích trpí, v štěstí uskrovnuje, v tvrdých věcech posilňuje, v dobrých skutcích obveseluje, statky chudým rozšiřuje, mezi bližními radosti, mezi falešnými stráže a trpělivé činí. Ona jest, jež v protivenstvích nehyne, neb trpělivá jest: křivdy nečiní, neb dobrotivá jest: již štěstí cizí nermoutí, neb nezávidí; již zlé svědomí nebode, neb zle nečiní; jež ve cti se nevýší, neb se nedme; jež v zavržení se nestydí, neb není ohlubná; již žádost lakomství nesuzuje, neb nehledá svých, totiž tělesných požitků; již hanění nepotupuje, neb se nepopouzí; již křivá domněnání nenečistí, neb nemyslí zlého; již cizí zlé neveselí, neb se neraduje nad zlem; již bludy nezaslepují, neb raduje se pravdě; již smrti rozdělení neukráčí a nezabije, neb nikdy nevypadne, věčná bude k Bohu věčnému; již přitáhne se stvoření k Stvořiteli, aby jej nade všecky věci milovalo, v něm věčně přebývalo a svou radostí bez nedostatku v něm se více než v sobě kochalo: neb tak blahoslavenství v rozumném stvoření jest dokonáno.

IV.

Nyní jest spleten provázek ze tří pramének: z víry, naděje a lásky, a každý pramének sežvýkán ze tří koudelek, totiž ze tří malých dílců neb kapítolek. Ještě dobré jest věděti, že první pramének, víra, má tři niti: první nit vyznání, druhá Písma milování, třetí v Bohu kochání. První nit předou hloupí, sprostní dobří, druhou rozumní, třetí dokonalí. Druhý pramének, naděje, také má tři niti: první, aby nížádný nezoufal; druhá, aby nížádný v naději nehřešil; třetí, aby každý svou nadějí hříchy rozptýlil. Také láska má tři niti: první nit, aby milování bylo nad tělesné rozkoše, druhou, aby bylo nad tělesné potřeby; třetí, aby bylo nad tělesnou živost. A tak spletený provázek nemůže delší býti; neb dí milý Spasitel: Většího

nad toto milování nižádný nemá, než aby duši položil za nepřátely své. Tu nit napředla moudrost božská, Syn Boží, Pán Ježíš, když z milosti, ne z dluhu, dobrovolně, ne bezděčně, ne za přátele, ale za nepřátele, za nás hříšné, svou duši dal z těla na kříži ukrutnou smrti vypuditi. O této přízi a o nitech mluví Šalomoun v Příslovích v poslední kapitole: že žena silná hledala vlny a lnu, a dělala v moudrosti rukou svou, ruku svou vztáhla k silnému dílu a prsty její držely vřeten. Žena ta, o níž dí Šalomoun z Ducha svatého, jest církev neb sbor svatý, jenž jest žena silná, ale pracuje statečně, aby tu přízi a ty niti, o nichž jest řečeno, dokonala; neb na těch nitích má býti všechno roucho drahé setkáno, aby její čeledínové, jsouce dvojím rouchem oděni, nebáli se zimy.

První roucho vespod skryté, pokrývka, plátno bílé, jest nevinnost v duši, již na její čeledi zde nevidíme; druhé roucho zevnitř zlatohlavové, šlechetné zjevné obyčeje. V tom dvojím rouše chodí čeledínové krále Pána Ježíše Krista a jeho milé choti, církve svaté, jež jest žena silná v ctnostech; neb síla a okrasa jest roucho její, síla ne tělesná, ale statečnost, již se smí pro Krista a jeho pravdu na smrt nasaditi, aby za něho umřela z dluhu, za niž on umřel bez dluhu z milosti. Nejblahoslavenější ji nazvali, a muž její, Pán Ježíš, chválil ji, neb k moudrosti Ducha svatého ústa svá otevřela, a zákon dobrovitosti byl v jejích ústech; mnohé dcerky shromáždily, totiž duše svaté shromáždily statky mnohé, totiž ctnosti, ale ona sama přesáhla všechny; neb církev svatá, jež jest choť jediná Kristova, po níž tři a třicet let svatě dychtil, ji dělal, pro ni ostrým nástrojem proklán byl, když na kříži od Longína kopí hrubé v bok svůj svatý přijal, pro niž umřel. Ta jest jemu velmi milá, již bude chváliti, řka v Písni písní: Všechna krásná, přítelkyně má! a poskvrnky není na tobě; pojď, budeš korunována. Tato choť, církev svatá, jež jest sbor všech svatých, jichž Kristus jest hlava, totiž nejdůstojnější, a oni údové, totiž méně důstojní. Ta církev svatá i s Kristem, jakožto člověkem, přesáhla v statcích vši důstojnosti každou jinou duši, jež jest dcera Kristova, a té matky, choti Pána Ježíše Krista; kterážto choť volá k svému choti v kantikách neb v písních Šalomounových: Táhní mne za sebou, totiž z marnosti světa k věčnému blahoslavenství, a to provázkem víry, naděje a lásky, jenž jest napřed spleten. Neb k tomu jest připraven ten provázek, že k blahoslavenství má člověk vtažen býti z marnosti světa provázkem dříve řečeným, jenž se nebrzy odtrhne tomu, kdož jej pevně splete, a člověk také bude tím pilnější pletení i táhnutí, když sezná některak, k čemu plete a tíhne, že k blahoslavenství.

V.

Protož abys některak věrou poznal blahoslavenství, věz, že jedno blahoslavenství jest věčné: jež jest byt neb božství, jeden Bůh, Otec, Syn i Duch svatý, svrchované dobré, od něhož každá věc dobrá

vzala svou dobrotu, a od něhož každé stvoření rozumné blahoslavené jest blaženo. Druhé blahoslavenství jest stvořené, a to jest dvojce: jedno před smrtí a druhé po smrti; první neplné, druhé dokonalé a plné. První blahoslavenství člověka jest v smrtelném životě zřízeným milováním Pána Boha. Z toho věz, že každý zde člověk smrtelný, jenž Boha zřízeně miluje, jest blahoslavený. Druhé věz, že poněvadž zřízení, Boha milovati, jest nejsvobodnější, nejlehčí, nejspravedlivější a nejdůstojnější a nejutěšenější, že každý člověk má o to nejvíce státi do své smrti. A díím: „nejsvobodnější“, neb nižádný nemůže zabrániti člověku Boha milovati; a díím: „nejlehčí“, neb i chudý i bohatý, i zdravý i nemocný, i celeudný i chromý, starý i mladý, muž i žena, na zemi i na moři, v domě i na poli, v povětří i v nebi může Boha milovati, odstrče hřích od vůle své a zvláště nenávisť, jež člověka táhne od Boha a vzdaluje, v mysli roztržitá činí, v cestě blahoslavenství omeškává. Třetí díím: „nejspravedlivější“, neb všechny spravedlnosti proto jsou, aby se milování Boží množilo; protož tak jest, že všechny spravedlnosti nečiní člověka spravedlivého, když Boha zřízeně nemiluje; a kdož Boha miluje, ač jiných spravedlností nemůže dostati, tak jest spravedlivý, poněvadž že miluje Boha zřízeně, a tak miluje i bližního. Čtvrté díím: „nejdůstojnější“, neb kdo Boha miluje zřízeně, ten jest synem Božím; protož dí sv. Jan v první kapitole: Kterížkoli vzali, totiž Krista, dal jim moc, syny Božími býti, těm, kteří věří ve jméno jeho a z Boha narozeni jsou, totiž láskou a milováním. Aj, dí svatý Jan evangelista, že dal jim moc syny Božími býti. Ó, moci člověku daná nade všechny věci, jež jsi větší, než moc, králem moci býti všeho světa, a než moc, moci papežem býti? neb co platna jest tato která moc, když by nebylo k tomu moci synem Božím býti? Protož, stojíš-li, člověče! o moc království, papežství, neb o jinou kterou moc v světě, ej, milý křesťane! stůj o tu moc, jež jest moci býti synem Božím, a tak králem v nebesích po smrti věčným, a zde králem vítězným nad ďáblem, a býti bratrem Pána Ježíše, jenž všechny nazývá, nestydě se, bratřími a sestrami, kteříž vůli Otce jeho plní, řka v evangeliu svatého Matouše v XII. kapitole: Kdožkolivěk plní vůli Otce mého, jenž v nebesích jest, ten jest bratr můj, sestra má, i matka má. A vůli Otce jeho plniti, jest Boha zřízeně milovati, protož to jest nejdůstojnější. Páté díím, že jest „nejutěšenější“; neb co může bez strasti člověka na konec utěšiti, jen zřízené Boží milování? statky nic, chvála světská nic, žena krásná nic, muž nic, útěcha všeho světa nic. Kdož nevěříš, slyš Pravdu, jež dí v evangeliu svatého Matouše v XVI. kapitole: Co platno jest člověku, získá-li všechn svět, a své duši škodu vezme, aneb na duši utrpí? neb kterou dá odměnu člověk za duši svou? Slyš také, co, když umírají, utěšení mají, kteří řádem Boha nemilovali věrně; uslyšíš, ani skoky ztratíce, statky, chválu, ženy, muže, veselí opustíce, nařikají: Běda mně, nastojte! a ouvej! Oči kryjí a tvář dolů k zemi obracejí, neb Otce, jenž jest v nebesích, řádem nemilovali. Ale milovníci Boží vesele umírají, k svému Otcí volají a utěšení své duše v jeho moc poroučejí. Příklad

na milém Pánu Ježíšovi, jenž řekl, na kříži umíraje, v evangeliu svatého Lukáše v XXIII. kapitole: Otče! v ruce tvoje poroučím ducha svého. A tak máš, že Boha rádne milovati jest věc nejutěšnější.

Druhé blahoslavenství po smrti, to se dělí na dvě, jakož dvojí jsou blahoslavení: jedni v radosti věčné, a druhí v očisti; první jest bez zármutku, ale druhé v zármutku. Protož věz, že konečné blahoslavenství, k němuž věrní tíhnou, jest jmění všeho dobrého bez vůle zlé. Protož dí svatý Augustin: Blahoslavený jest, který má, co chce, a nic zlého nechce. Z toho věz, že blahoslavenství jest nasycení vůle bez nedostatku; rozumné stvoření, jako anděl neb člověk, blahoslavenstvím tak bude v své vůli nasycen, že což bude moci chtít, to bude mít, a nic zlého nebude moci chtít; neb již bude v své vůli dobré stvrzen. Ale snad diš: Svatí ne všeho mají v nebesích, což chtějí; neb chtějí, aby jich těla z mrtvých vstala a byla oslavena, a toho nemají. Totiž, že svatí ještě nemají plného blahoslavenství; neb ještě nemají těl oslavených, kteráž po dni soudném budou mít. Protož po z mrtvých vstání v soudný den, tu úplně bude dokonáno blahoslavenství na choti vyvolené Pána Ježíše, to jest, na sboru všech svatých, jež spolkem jsou jedno tělo, v níž nebude nižádný nedostatek. Ač nyní mnozí údové toho těla trpí od zlých, ani je šlapou; ale když Pán Ježíš přijde a di: Pojdte, požehnaní Otce mého, přijměte království; tehdy ihned vejdou ve věčný život, to jest, v plné poznání Boha jednoho v bytosti a trojího v osobách, a to rozumem; v poznání Pána Ježíše v těle, tělesným okem; jakož dí Pán Ježíš v evangeliu svatého Jana v XVII. kapitole: To jest věčný život, aby poznali tě, samého pravého Boha, a jehož jsi poslal, Ježíše Krista. A z toho dále vyjmi, že blahoslavenství věčné v rozumném stvoření záleží na plném poznání Boha, a na kochání a na milování Boha, a na držení a věčném odpočinutí v Bohu, a v jeho poznání a milování. Ó, blahoslavené odpočinutí! v němž odpočívají budou synové Boží, požehnaní bez zlořečení, vidouce tvář jeho, majíce jméno na svých čelech, sedíce bez noci v světě, neb více noci tam nebude; sedíce v světě bez lucerny, již nebudou potřebni, neb Bůh, věčné světlo, je osvití. Protož ani slunce, ani měsíce nebudou potřebni; chrámu nebude potřebí: neb všemohoucí jich chrám bude beránek; sednou odpočívající od práce v odpočinutí hojném, plném a věčném a bezpečném: neb odejme Bůh každou slzu od očí jich a smrti více nebude, ani pláče, ani lkání, ani křiku nebude více; sednou bez ohavnosti těla a bez poskvrny duše i těla: neb nic ohavného, ani poskvrněného nevejde v nebeské město. Nu, kde jste škaredí i škaredé, žádající krásy? kde jste chromí, kulhaví, hrbatí, i jinak polámaní, žádající celi býti? kde jste nemocní, chtějící zdraví býti? kde chudí, chtějící bohatí? kde zavržení, chtějící býti vzácní? kde jste bázliví před smrtí, chtějící býti vždy veseli? Aj, škaredí! Před vámi krása bez poskvrny; chromí, kulhaví, hrbatí a jinak polámaní! před vámi celost bez újmy; nemocní! před vámi zdraví v plnosti; chudí! vám hotovo království věčné, všelikými statky naplněné; za-

vržení! před vámi vzácnost, abyste nyní nazváni byli páni, králové, paní i královny, synové Boží i dcerky, bohové a bohyně účastní smrti; bojácní! vám připraven život věčný, chtíce býti živi, budete, a bojíte se umřítí, neumřete; neb dí Ježíš, Pravda věčná, že jeho věrní budou míti život věčný. Teskliví! kde jste? Aj, před vámi radost bez zármutku plná, a bez konce věčná; neb dí milostivý Spasitel v evangeliu svatého Jana: Mluvil jsem k vám, aby má radost ve vás byla, a radost vaše aby byla naplněna. A potom dí: Uzřím vás, a radovati se bude srdce vaše, a radosti vaší nižádný od vás neodejme.

Protož, ó vy všichni již jmenovaní! poznejte blahoslavenství a vězte, že tyto věci jsou v něm. Držíte-li provázek třípramenný: víru, naději a lásku, chcete-li dotaženi býti, nedejte ďáblu, světu a tělu nižádného praménku přetrhnouti: věřte právě, doufejte dobrotivě, milujte Boha nade všechny věci silně; neb tak z marnosti světa, z mrzkosti hříchu, z ukrutnosti ďábla, a od věčného zatracení vytaženi budete do věčného blahoslavenství. Jehožto mně i vám náš milý Spasitel, skrze zásluhy Pána Ježíše a jeho milé matky, Panny čisté, i všech svatých, rač bez prodlení dopomoci! Amen.

DCERKA.

Není-li nám jistě známo, komu Hus určil předcházející „Provázek“, tím bezpečněji můžeme za to souditi o skládání zde nyní následujícím. Celým svým obsahem ukazuje, že psána byla ve vyhnanství pro pobožné ženy v Betlémě.

V dobách tehdejších totiž dosti často pobožní mužové a ženy sestupovali se v jakási bratrstva (muže nazývali tehdy begardy, ženy bekyněmi), která oddávala se pouze službě Boží. Také vedle samého Betléma vznikl takový dům bekyň, v němž žily panny a paní šlechtického rodu, poslouchající slavné kazatele vedlejší kaple betlémské. Jednou z jeho majetnic byla slavná dcera Tómy ze Štítného Anežka, pro niž složil Štítný veškerá svá díla, vedle ní byly majetnicemi sestry Bětko, Zdena, Ofko a j. Kromě nich bydlila tam asi šlechtička Kateřina Pasovařská, již později — patrně pro velikou zálibu v kázáních Husových — říkáno »Hus«, se sestrou Ludmilou. A naproti Betlému byl jiný podobný dům bekyň panny Petry z Říčan, s níž bydlila Markéta z Peruce a Dora, později řečená z Betléma. Tyto všechny šlechtičky a měštky náležely k nejhorlivějším posluchačkám Husovým.

Hus, který si vysoce vážil panenství, přilnul k tomuto věrnému stádku rovněž celým srdcem. A když dlel vzdálen milých svých posluchaček, nezapomínal na ně nikterak; psal jim, složil pro ně zvláštní píseň pobožnou a jim sepsal toto skládání »o poznání cesty pravé k spasení«, jež podle úvodních slov každé kapitolky nazváno »Dcerka«.

Složil toto dílko na samém sklonku r. 1412 a podává v něm srdečně a prostě hlavní rady osiřelým nyní posluchačkám. Líčí radosti vyvolených a muky zatracenců, učí pohrdati světem a vážit si odplaty nebeské, navádí k pokání za hříchy a k lásce Boží... krátce vše, co pokládá svým milým posluchačkám za prospěšné. Jest to jedna z nejkrásnějších a nejdojemnějších prací Husových: svědčí co nejlépe o vzácném a ušlechtilém duchu, jaký pojil Mistra i jeho stáde.

Zajímavé jsou — to zde můžeme mimochodem připomenouti — osudy tohoto krásného spisku Husova ve věku XIX. První o něm zprávu podal jeho nálezcce V. Hanka a otiskl jej v něžné úpravě dle dvou necelých rukopisů 1825. Censura nedovolila vydávati spisy arcikacířovy a tak Hanka označil autora stydlivě jen třemi písmeny »M. J. H.« A když Jungmann nicméně ve své Historii literatury (1825) dílko toto připsal Husovi (docela správně), postavil se Dobrovský r. 1827 v úvaze o jeho knize právě pro Hankův nadpis proti původství Husovu. Vývody Dobrovského ovšem padly — ale dílo nyní zřejmě Husovo nesmělo na světlo světa. R. 1850 Čelakovský v Malém Výboru směl jen malý vyňatek uveřejniti, jen 3. kapitolu a r. 1856 Erben, na němž censura vynutila odmítavé poznámky k vyňatkům z Postilly, odvážil se ve Výboru jen k očištění čtyř kapitol (kromě 3. ještě 1. 7. a 10.). Teprve r. 1868 byla znovu (Erbenem) vydána celá (pak 1870 ve sborníčku »Duch M. J. Husi« a j.) — tedy po 44leté práci (Hankovo vydání bylo censurou schváleno 28. ledna 1824) zjevilo se poprvé toto dílko úplné (Hanka neopovážil se slov kap. 2. »papeži, biskupové a jiní preláti« otisknouti, místo nich zůstala v tisku řádka prázdná) pod plným jmenem Husovým! A přec dílko to je tak krásné a pravověrné, že nedlouho po r. 1868 přední odpůrcové Husovi, katoličtí kněží Lenz, Konečný a j. prohlásili je za ryze katolické, nikterak nezávadné a litovali jen toho, že Hus nepsal vždy tak, jako píše v »Dcerce«.

* * *

O poznání cesty právě k spasení.

Slyš, dcerko! a viz a přichyl ucho své: slyš uchem, viz rozumem a přichyl volí ucho své pilně, abys slyšíc rozuměla, rozumějíc toho, co bude psáno, pilna byla, a jsouc pilna, abys naplnila, naplníc odplatu věčnou vzala, a s chotěm svým Ježíšem, pravým Bohem a pravým člověkem, přebývala, jenž panenství zvelebil nad jiné stavy, ráčiv se z čisté panny naroditi a panicem čistým býti, aby nám i panictví i panenství potvrdil a nad jiné stavy zvelebil a povýšil.

To slyš, dcerko! jež jsi jemu panenství zaslíbila: slyš, dcerko a přichyl ucho své a viz, žeť chci, abys poznala se, vědouc ke komu jsi podobná stvořena; druhé, abys poznala své svědomí; třetí, abys poznala nynějšího života bídu; čtvrté, abys poznala zdejšího příbytku pokušení; páté, abys poznala tři nepřátele; šesté, abys právě se kála; sedmé, abys důstojenství duše vážila; osmé, abys k budoucímu soudu pilně hleděla; deváté, abys život věčný vážila; desáté, abys Pána Boha nade všechny věci nejvíce milovala. A v tom tento spisek konečně chci zavříti.

KAPITOLA PRVNÍ.

Slyš, dcerko, a viz, a přichyl ucho své, žeť jsem řekl nejprvé, abys se poznala, vědouc, ke komu jsi podobná stvořena. Nebud jako ti, již mnohé věci umějí, a sami sebe neznají; na jiné lidi hledí a sami na sebe nepomní. Ty od sebe počni, abys snad sebe neznajíc, jiné věci daremně nechtěla znáti. Ty poznej sebe, neb čím více sebe poznáš, tím více Boha poznáš; a čím více Boha poznáš, tím více k němu přistoupíš, a více milovati budeš; a čím více milovati ho budeš, tím více on tě zase bude milovati. Slyšíš, dcerko! viz, a přichyl ucho své, a poznej sebe, že jsi člověk, a tak že máš tělo a duši. Tělo slove člověk zevnitřní, duše člověk vnitřní; tělo tíhne k hříchu a duše k ctnosti. Duše má tři věci v sobě, jimiž na Boha pomní, jeho zná a žádá: prvá věc pamět, druhá rozum, třetí vůle: pamětí na Boha vzpomíná, rozumem k němu hledí, a vůlí se ho drží neb chápe. Když ty tři věci v duši své poznáš, tehdy shledáš, že jsi jiná stvoření nerozumná přesáhla a k Bohu duši podobná jsi stvořena, takže jakož Bůh jeden duch jest, tři osoby, totiž Otec, Syn, svatý Duch, tak duše tvá jest jeden duch, a tři tyto věci: pamět, rozum a vůle; a jakož Otec není Syn, ani Duch svatý, taktéž rozum není pamět, ani vůle; a tak jakož Syn, ani Duch svatý nic nevolí, než což Otec volí, taktéž tvá pamět a vůle nic nemá přijmouti, než což rozum ukáže. A když se ty tři věci v duši tak sjednají, tehdy drží v ní obraz a podobenství svaté Trojice, jež tebe podobnou k sobě stvořila, a to mocně, moudře a dobrovolně. Pomniž na moc Otce Boha, jemuž zvláště přísluší pro lidi moc, aby se nedomnívali, že by proto, že jest otcem, byl ne tak mocný, jako syn: pomni na moudrost Syna Božího, jemuž přísluší zvláště moudrost, aby se nedomnívali lidé, že by proto, že jest synem, nebyl tak moudrý, jako otec; pomni na dobrovolnost Ducha svatého, jemuž zvláště přísluší dobrovolnost, neb dobrotivost, aby se nedomnívali lidé, protože jest duchem, že by nebyl tak milostivý jako Otec a Syn. A z toho zběřeš, že rovny jsou tři osoby v božství, v moci, v moudrosti i v dobrotě. A ty tři osoby stvořily každé stvoření, a zvláště člověka učinily k sobě podobného; a dal mu Otec moc, aby mocně stál proti zlosti, a Syn moudrost, aby uměl se vystříci zlosti, a Duch svatý vůli svobodnou, aby nevolil zlosti. A když ty tři věci člověk zachová, tak se znaje, tehdy drží obraz a podobenství svaté Trojice, k níž jest vnitřním člověkem, mezi všemi věcmi stvořenými, nejvíce podoben; a v tom člověku vnitřním Trojice svatá přebývá milostí, když pamětí, rozumem a vůlí nejvíce po ní tíhne. Protož ty pomni, že tě Bůh stvořil k sobě podobnu, rozuměj, že on jest všeho světa stvořitel, a tak se jemu samému klaněj, a žeť on jest nejlepší dobré, protož jeho nejvíce miluj. Když na Boha vzpomeneš, nepůjdeš daleko, v sobě ho nalezněš, a v něm se pokocháš, jakož on ráčí půjčiti, a srozumíš, že Bůh v sobě jest neosažený rozumem, neb on jest prvý i poslední,

počátek i konec všech věcí: počátek nepočatý, ale od něhož se všechny jiné věci počínají; a konec neskonalejší, ale v němž se všechny jiné věci konají. A tím srozumíš, že není rozumem osazený, že on všechny věci osáhá a osáhl, a jeho nižádná, neb on jest nesmírný. Pomni také, že on, jsa věčný, stvořil anděly i jiné věci; a tak v andělech jest žádoucí, neb oni žádostivě v něho rozumem hledí; v svatých jest utěšený, neb oni ustavičně v něm se radují; v stvořených věcech jest divný, neb všechny věci stvořil, a činí mocně a spravuje moudře, a rozdává všem věcem potřebu milostivě; v lidech jest milovný, neb jest jich Bůh, a oni jsou jeho lid, on v nich přebývá jako v chrámu, a oni jsou jeho chrám. Nižádným nepohrdá, neb kdožkolivěk ho v paměti má, kdo ho zná rozumem a miluje, s tím jest milostí; a má ho každý milovati, neb on prvé miluje nás, a učinil každého k sobě podobného. On svatý, protože znaje všechny věci, nemůž býti hříchem zprzněný, a činí lidi svaté, že dal jim rozum, a pak zachovává je od zlosti konečně. A tak slove člověk svatý neb anděl svatý, když máje rozum od Boha daný, zachovává se od zlosti, a zvláště od přivolení k hříchu. Protož ty, poznající se, že's tak od Boha svatého stvořena, buď svata, neboť on toho žádá, řka: Svatí buďte, neboť já svatý jsem Pán Bůh váš! buď svata: zachovej se od smrtelného hříchu, a od všedního, jakož dále můžeš, a bude v tobě a s tebou Bůh přebývati. Znamenej, kterak slavné stvoření jsi, k Bohu podobné, jemu velmi milé. Patří, abys nic zlého s přivolením v srdce nevpustila s libostí; patří, co vypustíš z úst v řeči, aby nebylo nic marného. Každý den znamenej pilně, kterak jsi podobna Bohu, abys podobenství nezšeredila hříchem smrtelným. Viz prospěch svůj v dobrém, a raduj se; spatři nedostatek, a pokoř se. Pomni, co jsi, odkud jsi, a kam půjdeš: co? že Boží, rozumné, slavné a krásné v duši stvoření; odkud jsi? že od Boha poslý; a kam půjdeš? že k Bohu v radost věčnou, jestli jeho obrazu konečně hříchem neposkvrníš. Pomni, že učinil tě Bůh věčnu, a v tobě chce věčně přebývati: věčnu, totiž, nezhybnou, neb na věky nezhyneš; a abys nezhybnouc byla v radosti věčné, dal Bůh Otec Syna jediného, Boha pravého, sobě rovného, a on Syn dal se sám za tě na smrt ohavnou a velmi ukrutnou, abys nezahynula na věky: on nejlepší, nejkrasší, nej-moudřejší, nejbohatější, a tak nejoslavenější! Protož to pomni, a poznej se v duši, zda jsi ho kdy rozhněvala, a pokoř se, a pros milosti u něho; a on tobě buď choť nejmilejší, jemuž jsi svou víru slíbila: tu drž, té jinam neobracuj, k němu nadějí tíhni, žeť odpustil, co's provinila, že tě od hříchu smrtelného zachová, ruky, totiž moci své od tebe neodtrhne, a po smrti v život věčný přijme. Tak se poznej, že jsi podobna k Bohu, abys pamatovala, Boha znala a milovala, a tak s ním zde v milosti ustavičně přebývala.

KAPITOLA DRUHÁ.

Slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své, žeť hodné jest, abys poznala své svědomí. Věď, že nemůžeš hříchův konečně skrýti, neb musíš je všem lidem, andělům i ďáblům v soudný den oznámiti. Tu viz a přichyl uši své, že kam se obrátíš, co's v duši, v svém svědomí položila, buď zlé neb dobré, svědomí chová tobě, dokud jsi živa, a vrátí tobě, když budeš mrtva. Neb ta jest každé duši položena úmluva, aby slib svůj Bohu držela: činí-li zle, ihned přiřazí se svědomí; pakli činí dobře, a v tom nepýchá duše, nekárá pravé svědomí; ale když zle činí člověk, svědomí jest při živém, a vleče se po mrtvém. A tak kam se člověk obrátí, vždy buď chvála, aneb pohanění za ním jde; a tak člověk v domu svém, totiž v duši své čeledi má protivníky: aj žaluje na něho svědomí, svědčí pamět, soudí ho rozum, rozkoš ukazuje, kterak má mučen býti, bázeň neb strach jest kat, a rozkoše jsou mučení; neb kolik měl člověk zlých a kterak velikých zlých rozkoší, tolik a tak velikých má míti utrpení, jakož dí Písmo. To slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své. Slyš také a viz, že svědomí jest své poznání, totiž, jímž se člověk sám zná, je-li vinen hříchem, čili není, a umá uvážiti, je-li hřích, či není. A bývá blud v svědomí: prvé, když člověk neví, má-li učiniti či nemá; na příklad, když jest člověk nemocen, a velí jemu v postní den jísti mléčné, a on reptá, nevěda, má-li to učiniti, aby nezhřešil, čili nemá. Druhé, blud bývá v svědomí z nedbání, jako když kdo nedbá sebe poznati, je-li v hříchu; a pakli dbá, ale nechce jiného se otázati, neuměje sám sebe rozsouditi. Třetí, bývá blud z pýchy, když kdo příliš doufaje sobě nad jiné, i neučiní sobě poznání v hříchu svém. Čtvrté, bývá blud nezřízené žádosti, jenž člověka odchyluje od dobré věci, které on žádá, a tak činí, že pobloudí. Páté, z přílišné bázně, jako když se kdo bojí toho, čehož se nemá báti vedlé rozumu; jako, činil-li by kdo sobě svědomí, že by chudému dal almužnu před lidmi dobrým úmyslem. Protož aby člověk zpravil své svědomí, i v minulých skutcích, i kteréž ještě činí, a kteréž potom bude činiti, má vždy k Písmu hleděti. A má se varovati svědomí příliš širokého, i svědomí příliš úzkého; neb svědomí široké často má zlé za dobré, hřích za nehřích. A v tom svědomí jsou lidé zlořečení, jakož dí Písmo: Běda těm, již říkají zlému dobré, a dobrému zlé. Ó, co jest zlořečených v tom svědomí mnoho kněží, již smilství, lakomství a svatokupectví svého za hřích nepokládají! též v jiných stavech, které frejů, tanců, šilenství, pomluv, her, vystříhování roucha, a jiných zlých obyčejů za hřích nemají, a tak svědomí sobě z nich nečiní! To také široké svědomí dává velikou všetečnost, to jest, zlou přílišnou smělost, takže člověk směle činí hřích, a nechce míti za hřích, a tak často položí člověka k spasení, an sluší k zatracení. A slove široké svědomí, že, jakož veliký pytel slove široký, že veliké věci v se běře, neb dům široký, neb vrata široká, jimiž bez závady veliký kůň, velbloud, neb vůz projede: též to svědomí běře v sebe veliké hříchy, takže nic se rozumem

a vůlí nepobádá v člověku, jenž takový hřích dopustí. A tak široké svědomí měli kněží a zákonníci za Krista, jenž řekl: Běda vám, mistři a zákonníci a pokrytci, kteří komára vycedíte a velblouda požíráte! to jest, z malých věcí sobě svědomí činíte, ale Boží přikázání přestupující, z toho sobě svědomí nečiníte. A v tom Kristově zlořečení jsou všichni nyní ti, kteříž málo váží přestoupení zákona Božího, a svá ustavení a přikázání mnoho váží; jakož činí papežové, biskupové a jiní preláti a zákonníci, i také knížata, páni a měšťané. Také má se člověk varovati svědomí příliš úzkého, neb to vede člověka k zoufalství; neb dí člověku, že jest příliš zlý, že se hříchů právě nekaje neb nezpovídá, že nic dobře nečiní, a tak že dobré položí člověku za zlé. A tím úzkým svědomím klame ďábel obecně ty, kteří hříchů hrubých se nedopustili, neb kteří dopustivše se, teď se z nich kají; a položí chytrý čert člověku i promluvení za hřích, i jídlo, i napití, i jiné skutky. Protož má se ho člověk velmi ostříhati, aby nepokládal za hřích, což není hřích; jako pokládali kněží a zákonníci, že jísti, neumývající rukou, jest velký hřích, a Pán Ježíš ukázal, že není hřích. Také věz, že svědomí sluhy Božího má býti pokorné a smutné, aby pokora zdržela od pýchy, a tesknost od chlípnosti neb od marného veselí. To vše pilně má člověk znamenati, aby mohl duchovně vesel býti.

KAPITOLA TŘETÍ.

Slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své, že potřebí tobě jest, abys poznala nynějšího života bídu. A věz, že bída jest nedostatek dobré věci, a tak jest bída v duši i v těle: v duši bývá bída, když milosti Boží nemá, a tak když Boha právě nezná. Protož hřích smrtelný duši jest největší bída, ač toho lidé bídni neznamenají. Pak nedostatek těla jest práce, žízeň, lačnost, horko, studenost neb zima, nahota, opilství a jiné bolesti, jež se drží člověka až do smrti: toť je-li zdrav a nemá statků, chudoba ho trápí; je-li bohat, statky ho mučí; je-li nemocen, toť bolest hubí; je-li pánem, musí sloužiti sluhům, aby dal každému potřebu; a tak statků dobývá s prací, drží je s bázní, aby neztratil, a konečně pustí je lakomý s bolestí. Pak-li jest chudý, slouží-li, toť bída dosti: tu musí se snažiti, aby pánu neb paní vyhověl; a nelze vždy vyhověti, ani dobré obrátí ve zlé, ani se nevyspí, ani právě odpočine. I kdo by mohl vymluviti, neřku vypsati všechny psoty, co jich může člověk v světě míti: je-li mlád, nutí ho žádost tělesná k smilství, k pýše, k rozkoši; nemá-li toho, toť jest utrápený; pakli má, toť vešken jest poražený; a tak pravé jest Písmo, jež dí: Člověk narozen jsa z ženy, krátký jsa časek živ, plní se mnohými psotami. Pak-li přijde k věku starému, ihned srdce jeho bude tesklivé, hlava se jemu třese, truchliva jest duše, dech smrdí, tvář se vráská, velikost se krčí, blikají a tekou oči, z nosu teče, ústa sliní, zuby vypadávají, rtové hníjí, vlasy lezou, uši hluchnou, hlas chrapí, srdce mdlé, chroptění v prsou a hudeci v hrdle, a co jiných po těle nedostatků!

A v duši kterak starý neduží, shledám, že takto: starý, v zlosti zastaralý, nebrzo se polepší, jako křivé dřevo staré nebrzo kdo napraví; starý brzo se popudí, a těžce a nebrzo se ukojí, brzo zlému uvěří, a nebrzo od toho ustoupí; starý, lakomý a skoupý, smutný a žalobný, brzký k mluvení, a zpozdlý k slyšení a hotový k hněvu; má-li peníze, těch tají, máje požívati, se bojí; nerad dává, rád bere, když dají; chválí lidi staré, umrlé, hyzdí živé; touží po čase minulém, chlubí se dávnými skutky, vzdychá po nich, zatřásá hlavou, sklesna zuby pořehtává, že nemůže hřešiti; již se mu srdce třese, plíce jedva vzduch k dýchání přijímají, plece se nad hlavu pozdvihují, hřbet se krčí, tělo se třese, již na paty kálí, a smrt u dveří stojí; avšak kmet neb baba pokřikne: Hý! a Jan-li mi nedá skočiti přes zahrádku, ó touhu veliká! Aj, nezkontrolí člověka tak psota rozličná, aniž mladý žertuj se starým: neb což jsme, on byl, a budeme snad někdy, co on jest. A znamenejme ještě, co touhy jest v světě: péče nutí, pilnost práce rmoutí, strach smrti hrozí, bolest vysiluje a bude-li kdy světské veselíčko, tehdy ihned aneb po malém čase mnohým pomine zarmoucením; neb dí Šalomoun, jenž v království svém všechny libosti zkusil: Smích s bolestí bude smíšen, a konec radosti drží se lkání. A tak Pán Bůh způsobil, že nemůže nížádné veselí býti světské bez nějaké bolesti. Aj, lidé světští za nejutěšenější věc pokládají libost v smilství krásných lidí, a Písmo svaté i pohanské praví, že v té milosti jest nejvíce tesknosti. Dí Ovidius: Ta milost vysušuje duši, ta milost jest tesklivost, rána, hanba i smrt. A jinde dí: Kolik kvítků na poli, tolik bolestí v milosti. A opět dí: Ach, běda! že nížádným milost nemůže býti vyléčena kořením. A těchto bolestí a tesklivosti jsou prázdný čistě panny, a čistí panici, a svaté vdovy, a také se nalézají svatí manželé. Pak co jiných psot a bēd jest v tomto bídném našem životě, kdož může vypsati? než toto vězme, že čím nás Bůh déle čeká, nepolepšíme-li se, tím nás ukrutněji souditi bude. Proč tedy tak pilní jsme, abychom déle byli živí, jsouce v tomto životě tak mnohými bēdami obklíčeni? a čím jsme déle živí, tím více hříchů přibývá a také tím větší muka nás čekají. Každý den zla přibývá, a dobroty ubývá; vždy se člověk mění, i v štěstí i v neštěstí, a neví, dnes-li se smrt přiblíží. Jako jiskra se ukáže, a ihned uhasne: tak člověk jen chválou světskou poblyskne, a ihned zhyne; a když nejraději chce býti živ a u veselí přebývá, a mní, že má dlouho býti živ, a klade před sebou, že mnoho způsobil, a ihned se ho nemoc chopí, a smrt ho udává. Bez opatření duše s tělem se rozloučí, a s velikou bolestí a bázní; neb dí sv. Bernard: že přijdouce andělé, chtějí vzíti a před soud vésti hrozného soudce, a ona vzpomenouc na své hříchy, kteréž i v noci i ve dne páchala, chce jich zniknouti; a hříchové jako by řekli: Ty jsi nás konala, tvoji skutkové jsme, tebe se nepustíme, s tebou budeme vždy; a ďáblové se také nezmeškají, hrozní se jí ukáží, a bude-li v hříše smrtelném, ihned se jí chopí, a do ohně věčného ji uloupí. Co prospěje krása, urozenost, co bohatství a umění? co dlouhá zde rozkoš i smilnění? co síla i všeho světa oslava, aneb

chvála? již po smrti ukáže konec, kam chvála světa chýlí; již pozná duše, že co bude kdo zde síti, to bude po smrti žiti. Psota po psotě leze, a duše se do pekla veze. Brzo utěšení minulo, mladost, chvála, krása, bujnost i statky na smrti neutěší. Tak máme vážiti tohoto života psoty a bědy, abychom se zde netěšili, bydla dlouhého již nežádali, ale znajíce tu bídu, domů k svému milému Otcí, k věčné radosti statečně pospíchali.

KAPITOLA ČTVRTÁ.

Slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své, a poznej zdejšího světa pokušení. A věz nejprvé, že jest pokušení jedno, jímž kdo pokouší jiného, a druhé, jímž kdo pokoušen bývá: neb pokouší Bůh, pokouší člověk a pokouší ďábel. Bůh vždy pokouší dobře, neb když pokouší, tehdy pokouší spravedlivě; člověk někdy pokouší dobře, a někdy také zle; ale ďábel vždy zle. Ale když člověk vezme sobě příčinu od kterékolí věci, jež není rozumná, aby zevnitř byl pokoušen, ten sám sebe pokouší, aneb ďábel ho pokouší skrze tu věc, ale ta věc ho nepokouší. Jako Evy jablko, neb které ovoce jedla, to jí nepokoušelo, ale ona samu sebe, a ďábel skrze to ovoce. Neb každá taká věc nerozumná nic jiného nečiní, než což jí Bůh v její přirozenosti rozkázal. Dále věz, že Bůh svého syna vyvoleného, neb dcerky své vyvolené pokouší k zasloužení, jakož Písmo ukazuje; a o tom psal jsem mnoho jinde. Ale ďábel ten pokouší k zatracení, a člověk někdy k hříchu. Ale ďáblovu pokušení jest vždy zlé a nejhorší, protož toho se má člověk nejvíce varovati. A tu věz, že člověk nemá pokušení se strany těla, by nebyla duše, ale se strany duše; neb kdy tělo jest bez duše, tak právě ho ďábel málo pokouší, jako hovada neb kamene. A z toho ihned poznáš, že dítěte, dokud rozumu nepožívá, ďábel nepokouší, a též i blázna, jenž z mladosti dětinské jest bláznem. A tak, ač člověk od které věci čitelné, jako od té, již může viděti neb vidí, má některak počátek pokušení, od smyslu, takže čije viděním neb slyšením, povoněním, okušením neb dotčením: avšak nikdy konečně nemá pokušení, jediné ač v rozumu, ve vůli neb v žádosti duše bude pokoušen. A že v člověku vůle jest moc duše nejvyšší, takže je svobodná, že rozum, ač jí co může raditi k dobrému a táhnouti ji od zlého bezděky, protož na konec každý hřích koná se vůlí, a má hnízdo ve vůli. Jakož sám Spasitel náš praví, řka: že ze srdce, to jest z vůle srdečné, pocházejí myšlení zlá, vraždy, cizoložstva, smilstva, krádeže, křivá svědectví, rouhání, a tak i jiné hříchy. Protož pokouší-li člověka ďábel kterýmkoli hříchem, tehdy nikdy není hřích smrtelný, když k němu člověk nepřivolí. Protož dí sv. Augustin, že hřích tak jest k vůli přiměřený, že, není-li volen, tehdy není hříchem; a pohan Aristoteles dí, že nižádný nebývá zlý bez vůle, to jest, nechce-li voliti, aby byl blahoslavený, a že lidé nejtěžší pokušení mívají v myšlení. Protož to mají pomníti, že kterakoli myšlení zlé padne na mysl člověku, že nepřivolí-li, ale brání se jemu statečně, tehdy jemu neškodí.

Protož dí svatý Řehoř: Myšlení, kterakkoli nečisté, duše neposkvrní, když rozum nepřivolí. A svatý Augustin dí: Nic mi nebude škoditi, když mám od hříchu pokušení, když jediné prázdno budu přivolení a libosti. A tímto Písmem má se každý spravovati, a ďáblu a žádosti zlé nepřivolovati. A má věděti člověk, že ďábel z pýchy své má žádost, aby člověka pokoušel konečně ve vůli, to jest, aby člověk k hříchu přivolí, a zvláště, aby zoufal jakož i on, a tak věčně byl zatracen. Protož nejvíce o to stojí, aby člověk konečně se z hříchu nekál. A může býti v tom pokušení tento příklad, že jakož dva lidé se bijí o vítězství, až se jeden druhému vzdá: též ďábel tepe se s vůlí člověka dotud, až ji od dobrého odrazí a k zlému přitáhne; a dotud člověka dusí, až se přizná, že konečně nechce se z hříchů káti, neb dí: Čerte, již se dávám! A v tu dobu již čert má za to, že již jest ten člověk jeho přemožený. A má ďábel ze své přirozenosti a z dávného zvyku a naučení mnoho chytrosti, jimiž lidi pokouší, a svádí je a přemáhá; protož jednoho člověka jedním a druhého jiným hříchem pokouší, jakož se domnívá po příchylnosti a po znameních, kterým by, člověka pokoušeje, zklamal. A toho jest důvod v evangeliu, jež ukazuje, že Pána Ježíše pokoušel trojím způsobem: lakotou, znamenav, že zlačněl; pýchou, poznav, že jest učeným literátem; a lakomstvím, jež učené velice klame. Aj, poněvadž o Nejvyššího pokusil se rozličnými způsoby, zcela tak činí i na jiných lidech menších. A týž jest důvod o Evě, prvé ženě, a o svatém Jobu, a o jiných, jichž ďábel rozličně pokoušel, a patří pokušením, kdež by mohl nejvíce uškoditi. Protož prelátů a knížat velikých více jest pilen, aby je svedl s Boží cesty; protož také nejvíce jest pilen mužů svatých a zvláště těch, kteří slovem Božím v církvi svatě prospívají, neb ti nejvíce ruší jemu jeho království. Protož velmi popouzí proti nám svých údův, jako popudil biskupů a kněží i zákonníků proti Kristovi, aby ho zamordovali, mně, by tudy jeho moc přemohl. Ale zklamal se; neb kdyby byl věděl, že Kristova smrt bude jeho porážení a duší vysvobození, byl by raději překazil, aby byl Kristus neumřel. Protož strachuje se teď svého přemožení, navedl ženu Pilátovu, aby Pilát s Kristem neměl nic činiti; neb řekla, jakož dí evangelium: Nic nebuď tobě do tohoto spravedlivého, neboť jsem mnoho trpěla skrze vidění. Dále věz, jakož jsem řekl, že ďábel nejvíce stojí o to, aby člověk konečně z hříchů se nekál, má své důvody: Prvý tento, že namítá člověku, řka: že Bůh ho předurčil k zatracení, a což Bůh předurčil, aby se stalo, to musí se státi: což tehdy platno jest, aby hledal spasení? Druhý důvod ďáblův jest z těžkosti hříchu, jehož se člověk dopustil, a dovozuje takto: Poněvadž Bůh nemůže své spravedlivosti opustiti, a Boží spravedlivost chce tomu, abys ty pro mnohem menší hřích byl zatracen, nežli jsi jej učinil, protož musíš ty zatracen býti. Neb poněvadž já pro malé pomyšlení, jsa andělem, spadl jsem s nebe a jsem zatracen, a dítky nekrtěné, nikdy nehřešivší, jsou pro hřích otcův zatraceny, a Kain a Saul podle Písma jsou zatraceni, kteří méně hřešili než ty, kterak ty chceš spasen býti?

Třetí důvod ďáblův, že dí člověku: Ty což učiníš, to vše zle činíš, neb jsi v hříchu smrtelném; ty mníš, že se kaješ, ale nekaješ se, neb jsi se právě z něho nezpovídal, ani jsi ho právě neželel. Čtvrtý důvod, že dí člověku: Jsi mlád, požívej světa, ještě máš dosti času k pokání; pakli budeš nemocen, tedy v nemoci budeš želeť. Pátý důvod, že dí: Oč máš péči? však Bůh za tebe trpěv, dosti učinil, a jsi Boží syn vyvolený k spasení; jistě budeš spasen, buď živ zde jakož chceš u veselí, v libosti tělesné a v rozkoši. Šestý důvod, že dí člověku: A, kterak vám Bůh těžko zákon ustavil! i kdo jej může naplniti, an zapověděl každé utěšeníčko, a velí kříž za sebou nésti, a velí, aby člověk sám sebe nenáviděl? i chceš ty se o to pokusiti a jsa člověk křehký? A má ďábel chytrý mnoho jiných lstí, ale těchto zvláště požívá, chtě člověka uvést k nekání konečnému; a některého člověka několika těmi důvody a některého jedním kláti, a onoho jiným a druhého jiným. Aby člověk uměl ďáblu k jeho důvodům odpověděti, musí znamenati nejprvé, aby svého života přirozenost znamenal; neb člověka nezpůsobilého v přirozenosti brzy ďábel zklame, jako: tesklivého, hněvivého a bázlivého. Protož že omladné ženy v své bolesti a po porodu dítěte mají veliké pokušení a strachy, že velmi hnuly svým přirozením, a mokrost ta se v nich rozmnožila, protož i těm ženám, i tesklivým i bázlivým, jest dobré, aby samy nebyvaly, a temností aby se varovaly. Neb ďábel máje na nich ty pomoci, totiž nezpůsobilost přirození, spíše je poráží, jich rozum zavádí v zoufalství, že sobě život odjímají. Protož dobré jest člověku, aby se varoval temností, samoty i těch neuhů, a zvlášť tesklivosti, neb tu velmi ďábel lidí k zoufalství zavádí. Druhé, aby mohl člověk státi nepřemožen od ďábla, jest jemu potřebí, aby věrou, nadějí a láskou byl osvícen; neb k přemožení ďábla jest velmi člověku užitečné, aby z Boží milosti byl Písmem osvícen, jímž by se bránil ďáblu, jakož i Kristus bránil se jeho trojmu pokušení a přemohl ho Písmem, jakož ukazuje v evangeliu sv. Matouš. Třetí příprava proti ďáblu jest, aby člověk byl pilen ustavičně služby Boží, jednak se modle, jednak umí-li psáti, píše, jednak o něm prozpěvuje, jednak obcuje vesele s lidmi rozumnými, již Boha milují; a zvláště, aby sám nebyval mnoho soukromě v těch věcech, jež nejsou mnoho potřebné k spasení, neb samého člověka nalezna ďábel, rád ho láká pilně. A tak nalezna Evu samu i zklamal ji, i Pána Ježíše také v samotě pokoušel. Tyto tři věci když člověk bude míti, s Boží pomocí, již on hotov jest dáti i jeho andělé, když jen člověk sám se přihotoví, přemůže ďábla i jeho důvody. A jakož dí sv. Pavel: že Bůh nedopouští člověka pokoušeti nad jeho moc, aniž může to býti, že by Bůh tak milostivý a spravedlivý dopustil na člověka přes jeho moc ďáblu pokušení. Ale milosrdný Spasitel činí z pokušení prospěch, když jen člověk nezatvrdí sebe temností hříchů. Protož stůjme v světlosti víry, lásky a Boží milosti, a odpovězme ďáblu k jeho důvodům, když nejprvé dí člověku: „Bůh tě předurčil k ztracení,“ rceme: Ďáble! víme, že jsi lhář a svou lži mnohé jsi zklamal, protož lžeš, bych já byl předurčen k ztracení; však jsi ty

nebyl v radě Boží, aniž víš jeho tajemství, jakož nevíš i dne soudného a jiných budoucích věcí; a Písma Božího nemáš, jímž bys mohl dokázati, že bych já byl předurčen. K druhému důvodu, když dí ďábel: „Bůh nemůže své spravedlivosti opustiti,“ toho jemu půjčme; a když dále dí: „a Bůh tomu chce, abys ty pro mnohem menší hřích byl zatracen, nežli jsi jej učinil,“ tu pravme: Ďáble, lžeš! a když díš, ďáble: „Já pro malé pomyšlení, jsa andělem, spadl jsem s nebe a jsem zatracen,“ tu pravme: Ďáble! že ne pro to samo pomyšlení, které jsi učinil v nebi, ale pro tvé nekání, jež jest největší hřích, jsi zatracen; protož kaj se z hříchu s pravou pokorou, a Pán Bůh bude tobě hotov odpustiti, jenž dí a selhati nemůže: že když hříšný učiní pokání ze všech svých hříchů, a učiní soud a spravedlivost, a zachová má přikázání, já na všechny jeho zlosti nevzpomenu, živ bude a neumře. A ďáble! když dále díš, že „dítka nekřtěné, nikdy nezhřešivše, jsou zatraceny pro hřích otcův,“ tu míšiš lež s pravdou; neb lžeš, že by dítka nikdy nezhřešila; však svatý Pavel dí, že všichni jsme v Adamovi hřešili. A pravdu díš, že pro hřích otcův jsou zatraceny; ale, ďáble! přidej, že i pro svůj: neb ten hřích jest i jejich i otcův, a kdyby se kály, nebyly by zatraceny; ale nekání na konec, jako i tvé, to je zatratilo; ale my se chceme káti. A když dále díš, že „Kain a Saul jsou zatraceni, jako dí Písmo,“ toho připouštím: a když díš, že „ti méně zhřešili, než já,“ toho popírám: neb oni zhřešili hříchem nekání konečného, a tak že se z hříchu na konec nekáli, a ten hřích jest větší, než jiné všechny hříchy; neb kdyby člověk měl jakékoli hříchy, jen že toho nemá, tehdy není zatracen, a nebude-li ho míti, nebude zatracen; a ten hřích, ďáble, jest tvůj trích! Pak třetí, když díš, ďáble! člověku, jenž do sebe neví hříchu smrtelného: „Ty což činíš, to vše zle činíš,“ ďáble! toho popíráme: a když dokazuješ, řka: „neb jsi v hříše smrtelném“, ďáble, lžeš! nemůžeš toho dovoditi, a což potom díš, lžeš: neb já kaji se, želim hříchu a zpovídal jsem se z něho Pánu Bohu i vždy zpovídám, dávaje se jemu vinen, kterak jsem zhřešil. Aniž mne, ďáble! na to navedeš, abych vždy v tesklivosti znova se zpovídal, a všechny příčiny a okolnosti hříchu knězi řekl, neb všechny zvlášť hříchy jmenoval; neb vím, že Pánu Bohu netřeba jich vyčítati, an všechny zná, a já dávám se jemu ve všech vinen a želim jich. Toho ty, ďáble! neučiníš, proto věčné zatracení trpíš! Pak po čtvrté díš, ďáble: „Jsi mlád, požívej světa!“ Ďáble! chci požívati, jak Bůh velí, ale ne, jak ty. A když díš: „ještě máš dosti času k pokání,“ ó ďáble! teď tě tvým šípem zastřelím: aj! prvé jsi řekl, že nelze mi se pokáti, a tuto díš, že mám dosti času k pokání; i kterak jsi brzo zase svou lež obrátil! Avšak, ďáble! z tvé řeči chci užitek sobě vzíti; neb když díš takto: „Ještě máš dosti času ku pokání,“ ďáble! z toho chválím Boha, že jest tak milostivý, že člověku dal času dosti ku pokání, takže dokud duši má v prsou, ještě dotud vždy má času dosti, v němž může míti zkroušenost, a tak může se z hříchů káti. Ale, ďáble! protož já nechci hřešiti, ani čekati nemoci, abych se v ní kál, aniž chci doufati v mladosti, poněvadž ty jsa jedné

stvořen, potom velmi brzce jsi u věčné zatracení svržen. A také, ďáble! viz, že mladí tak obecně mrou jako staří, a že tak mnoho prodávají koží telecích, jako volových neb kravích. Pak páté, když díš, ďáble: „Oč máš péči? však Bůh za tě trpěv, dosti učinil“; ďáble! znám to, že milosrdný Bůh za mne trpěv, dosti učinil; protož o to mám péči, abych jeho svaté smrti sobě k spasení nezmařil, jako jsi ty zmařil hotové království nebeské, o něž já mám péči. A když dále díš: „Jsi Boží syn vyvolený k spasení,“ ďáble! doufám v Boha, že jsem: protož, abych milého Otce nehněval, nechci tebe v zlém poslouchati. A když díš: „Buď živ zde jak chceš u veselí, v libosti tělesné a v rozkoši, jistě budeš spasen,“ ďáble, lžeš! neb vím, že bohatc, jenž byl živ tak, jako ty velíš, umřel a jest od tebe pohřben v pekle. A když díš šesté: „A kterak vám Bůh těžký zákon ustavil!“ ďáble, Istivě se divíš, neb on dí: Jho mé sladké jest a břímě mé lehké. I co sladšího, ďáble! a lehčího synu pravému Božímu, než milovati ho nade všecky jiné věci a svého bližního jako sebe? A to když člověk má, tehdy svůj kříž nese za ním. A když díš, že: „i kdož může ten zákon naplniti?“ ďáble! díím, že každý, kdož chce. A když díš: „an zapověděl každé utěšeníčko,“ ďáble, lžeš! an se velí svým všem veseliti a radovati; ale zapověděl každé veselí zlé, marné, jež v pravdě není veselí, ale marnost; jakož svědčí Šalomoun duchem svatým, jehož ty jsi zklamal veselím marným, a zvláště utěšením a veselím v smilství, pro něž ty jsi zavedl Davida, ale ten z tvé moci vyšel, a Šalomouna, jenž se k jiným bohům modlil a tak tobě, zapomenuv svého Stvořitele. Ty snad víš, kde jest Šalomoun, je-li v tvé moci, ale jáť Písma svatého o tom nemám. A když dále díš, ďáble: že „Bůh velí, aby člověk sama sebe nenáviděl,“ rozuměj, ďáble! žeť jest lehké: neb sebe člověk nenávidí, když zlé vůli nepřivolí a tělo své od hříchu drží, a tak v pravé pravdě miluje sebe k věčnému životu. Aj, ďáble! tvé důvody za nic nestojí; nemáš-li jiných lepších, jakož i nemáš, protož jdi ode mne, neboť tebe, lháře, poslouchati nechci, ale milého Otce svého a Spasitele, Jezu Krista, jenž jest věčná pravda!

KAPITOLA PÁTÁ.

Slyš, dcenko! a viz, a přichyl ucho své, a poznej tři nepřátele každého člověka v světě, kteří chtějí jeho duši poraziti. Tiť jsou: tělo, svět a ďábel, pro něž každý člověk, v smrtelném jsa zde životě, má říka k Bohu volati: Pomoz mi, Pane Bože můj! neboť nepřátelé obklíčili duši mou; tělo mé z bláta jest, protož blátivá, nečistá a rozkošná myšlení od něho mám, a marná a divná od světa, a Istivá a zlostná od ďábla. Aj, ti tři nepřátelé, tělo, svět a ďábel, obklíčili duši mou. Od těla utéci nemohu, aniž je od sebe zahmati mohu, ale musím je táhnouti, neb jest přivázáno, a zabiti ho nesluší, živiti je musím; a když je vypasu, že ztuční, tehdy svého nepřitele proti sobě krmím: neb jakž dosti jí a pije, tak se proti mně vzbují, a jeho síla a zdraví

mně se protiví. Svět pak, ten mne všude obklíčil a oblehl na všechny strany, a pěti branami mě raní. Pět bran jest pět smyslů v člověku, kterýž je má: zrak, sluch, okušení, povonění a dotknutí. Aj, těmi mne raní branami svět, a smrt vchází okny mými v duši mou: neb hledí oko, a rozum myslí převrátí; slyší ucho a úmysl srdečný zkřiví; vonění dobrému myšlení překáží; ústa mluví, a lží jiné haní, pomluvy i jiné škodlivé a marné řeči vydávají; a dotýkání k smilství popouzí, a nebude-li brzy odvrženo, ihned pálí tělo a pudí mysl, aby přijala libost, a vůle aby k libosti přistoupila, a tak aby se hřích dokonál. Pak ďábel, jehož viděti nemohu, ten napjal lučičtě své v temnosti, protože těžko mi jest se ho vystříci, a nalíčil všudy osidla svá v zlatě, v stříbře i v jiných věcech, abychom jich neřádne požívali a tak v jeho osidlech uvázli. A netoliko osidla svá nalíčil, ale i lepem nastražil. Lep jest žádost bohatství, příchynost tělesná k přátelům, milování cti světské, a rozkoš tělesná. Aj! tím lepem duše jest v svém peří slepena, že nemůže vysoko létat. Peří duše jest myšlení o radosti nebeské, o Božím milosrdenství, o věčném ztracení, kterýmžto peřím jednak by se vznesla v nebesa, jednak se spustila do pekla, onde by spatřila veliké utěšení, a tuto velikou bídu, a tak by právě za velikým orlem letěla, za Kristem, jenž vstoupiv do pekla, vzlétl na nebesa, jehož křídla jsou spravedlnost a milosrdenství. Pak štrely ďáblovy jsou hněv, závist, pýcha, smilství; a slují, jakož dí sv. Pavel, šípy ohnivé, jež může uhasiti, kdož má štít víry, to jest. věří-li, že Otec i Syn i Duch svatý jsou tři osoby a jeden Bůh, a věří-li, že božství duše a tělo jsou jeden Kristus, pravý Bůh a pravý člověk. Neb dí sv. Jan v své epistole: že ta víra přemáhá svět, to jest, všecku zlost v světě, jež všudy své šípy rozpustila, takže všudy člověku boj jest, všudy pokušení, všudy hnutí, takže, kam se obrátím, nikde bezpečnosti nemám; neb i těch věcí, jež mne těší, i těch, jež mne rmoutí, lekám se: neb i lačnost, i sytost, i spaní, i bdění, práce i odpočinutí bojují proti mně, i hněv i veselí, vše mne může raniti. A tak štěstí s jedné strany, a neštěstí s druhé strany může mne raniti. Štěstí svou sladkostí mne klame, že pokládám bezpečí sobě, a neštěstí mne svou hoříkostí straší a vede mne v netrpělivost; a co ďábelských myšlení! Aj, takť ti tři nepřátelé proti mně bojují, jednak zjevně, jednak skrytě, ale vždy zlostně. A ďábel nejvíce doufá pomoci od těla, neb tělo s ďáblem proti mně se spikli; protože tělo vždy se protiví mému duchu, vždy reptá proti němu, a nechce ho poslouchati, neb sobě jiný zákon i obyčej položilo nežli duch. Protož těžký jest boj, takže statečný bojovník sv. Pavel křičí, řka: Vidím jiný zákon v údech mých, jenž se protiví zákonu myslí mé, a jenž mne jímá v zákonech hříchu, kterýž jest v údech mých. Nešťastný já člověk, kdo mne vysvobodí z těla smrti této! Aj, tak sobě stýskal sv. Pavel, trpě od těla pokušení a řka: Kdo mne vysvobodí? ihned dále přidal: milost Boží skrze Pána Ježíše Krista našeho. Protož má volati člověk s Davidem a říci: Vysvobod mne od nepřátel mých, Bože můj! i od těch, kteří mne nenáviděli: neboť zesíleli proti mně!

KAPITOLA ŠESTÁ.

Slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své. Slyš, že se máš káti, a viz, z čeho se máš káti; a přichyl ucho své vnitřní a slyš tělesným také, že právě se káti jest, minulých hříchů želeť a teď mítí vůli jiných se nedopouštětí. A tak pravý kající jest ten, kterýž tak želi minulých hříchů, že se jiných dobrovolně nedopustí, takže nižádného hříchu nemiluje, ač bez všedního nemůže v tomto bídém životě býti. Pravý kající drží Boží přikázání, jest v zármutku pro hříchy, že se jich dopustil, a jest v utěšení, že se z nich kaje a že jich zanechal. Pravý kající pracuje o radost nebeskou, a nedbá utěšení tohoto světa; ale ten, kdož činí ještě to, z čeho má se káti, neb miní učiniti, z čeho by se měl káti, ten jest posměvač kání. Protož ty, chceš-li se právě káti, žel hříchů minulých, měj v mrzkosti všechny hříchy, již nechťej více hřešiti; neboť dí sv. Augustin: že daremné jest kání, kteréž potomní poskvňuje hřešení. Tak rozuměj: že, kdybys se tisíckrát kál, a potom vždy zhřešil, vždy bys kání tak zrušil, že nekál-li by se úplně člověk, tak, aby žele již nechťel hřešiti, tehdy vše kání prvnější bys k spasení zmařil. Neb dí Pán Bůh: Odvrátí-li se spravedlivý od spravedlnosti své, a učiní-li zlo, všechny spravedlnosti, kteréž učinil, nebudou jemu vzpomenuť, ale v hříše svém umře. Tak dí Bůh. Protož, jakož konečné kání to samo jest plné a dokonalé, jež člověka, jakkoli byl hříšný, spasí, tak konečné nekání, jakkoli člověk dobrý, toho ztratí. Protož ty, jakož doufám, že jsi kající, vystříhej se hříchu, pilnost přilož, a rozuměj, že sama sebe neostřežeš, než s Boží pomocí. Protož na jeho spoléhej pomoci, k němu volej, ať tě zbaví zlého, a nedá padnouti v pokušení. Také pros svatých, ať jsou nápomocni, ostříhej všech smyslů svých, život svůj každý den aspoň kratičce obrať v myslí své, a pilně znameněj, již-li prospíváš, čili hyněš v ctnostech, jaká jsi v žádosti a ve zvycích, kterak jsi podobna svému choti Kristu v skutcích a kterak nepodobna; neb máš pilna býti, abys se s ním, jak nejdále můžeš, srovnala v skutcích; a tak zaříd své žádosti, myšlení i skutky, abys ničeho ohavného se nedopustila; postav se sama před sebou, jako bys jiného postavila, a vidíš-li co nehodného, žel sebe, jako bys jiného želela, a ještě více: plač nad svými hříchy, a srdce ukazuj Bohu, a potom vezmi posilu, pojez chleba živého, těla Pána Ježíše, abys lačností nezemřela, jehož ten lépe požívá, kdož ho více miluje. Ty samu sebe zkus, jak sv. Pavel velí, a tak jsouc od hříchu smrtelného v naději čista, želíc hříchů minulých, varujíc se, abys v nižádný neupadla, majíc žádost, abys nyní dobře živa byla, a vystříhající se i všedních lehkých hříchů, na památku Pána Ježíše Krista a k svému prospěchu přistupuj k jeho svatému tělu. Míry tobě dáti neuním, jako nemohu tobě dáti žádosti dobré, ani daru Ducha svatého; protož tvá víra, naděje a láska, a tak žádost, má tě vésti k tomu chlebu. Protož dí sv. Pavel: Zkus sebe sám člověk a tak, totiž, jsa pevný ve víře, v naději a lásce, a tak čist od hříchu smrtelného, ten chléb jez, buďto každý den, neb

ob den, neb jednou v týdnů, neb v neděli toliko, neb jednou v měsíci, neb jak Bůh obdaří. Jen hříchu se varuj pilně, a miluj Boha velmi; neboť to jest jeho jísti, velmi ho milovati, a tak v něm milostí přebývati, a v tom pokání konati, jež má tyto části: želení, vyznání a dostiučinění; želení hříchů do smrti, vyznání Bohu z nich do smrti, a dostiučinění modlitbou, postem, almužnou duchovní: jako dobrým naučením, radou, káráním, viny odpuštěním; a tělesnou: jako nakrmením lačného, napojením žíznivého, oděním nahého, navštívením nemocného neb uvězněného, a tak i jinými svatými činy. Tak se káli hříšní, kteří jsou nyní velicí svatí; neb takým pokáním duše bývá ďáblu odňata a Kristovi navracena. Také kání nižádného nezamítá, nižádným jakkoli zlým nezhrdá; také kání na hříšnici Magdalenu plačtivou, na pohanku Kananejskou pilnou vzezřelo; také pokání cizoložnici v hříchu napadenou vysvobodilo; také pokání zjevného hříšníka, jenž se modlil, nad zákonníka pyšného spravedliva učinilo; také pokání Davida cizoložníka a vraha očistilo a velikým prorokem učinilo; také pokání Matouše, zjevného hříšníka, apoštolem učinilo a písařem Syna Božího; také kání Pavla, církve svaté násilníka, a Petra, nevěrného přísedníka, milostivě k Ježíšovi navrátilo; také pokání lotru zlému rouhavému, na kříži poslední hodinku volajícímu: „Vzpomeň na mne, Pane! když přijdeš v své království,“ ráj otevřelo; neboť řekl jemu umučený na kříži Spasitel: Věru, pravím tobě, dnes budeš se mnou v ráji. I proč se to tak stalo? Jedině aby všem byl dán příklad, že nižádný nebude od nebeského království zavržen, kdož bude káním na poslední hodinku navštíven. Ó divná Boží dobrota, ó převeliké Boží a nesmírné milosrdenství! že ten, jenž se dopustil zločinu hodného smrti, a svému Spasiteli se rouhal, brzy, jsa káním obrácen, slyšel: Dnes budeš se mnou v ráji. Ó lotře! kde jsi to vzal, že jsi nejprvé tomu vítěznému králi v radosti přísazen? i kde jsi to vzal, že nejprvé tak slavně jsi pasován? Jistě divná moc jest pravého kání, že tak brzo dalo ráj lotroví, že dává živým posilu, mrtvým život, slepým prohlédnutí, že vrací naději zoufalým, že ze synů hněvů činí syny lásky, a z ďáblových sluhů činí Boží sluhy; že pokáním se člověk pozná, jenž sebe neznal a hledaje sebe zatraceného, nalézá se nyní s Bohem smířen, a shledna se dříve synem ďáblovým mrzkým, nalézá se synem Boha nejvyššího a spoludědicem s Kristem království nebeského.

KAPITOLA SEDMÁ.

Slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své, a važ důstojenství duše své, že duše tvá, jež jest duch, jest stvoření rozumné, k svatě Trojici podobné, jež přesáhlo všechna jiná stvoření nerozumná, a tak tvá duše jest vzácnější Bohu, než nebe i země. Neb dí sv. Augustin: Jakož Bůh převyšuje každé stvoření, tak duše každé stvoření hmotné svojí přesahuje přirozeností. Protož velmi ji má člověk vážiti, neb

duše jest chrám Boží, jak dí sv. Pavel: Chrám Boží jste vy, a duch Boží přebývá ve vás; a poskvrní-li kdo chrám Boží, rozptýlí ho Bůh; neb chrám Boží svatý jest, jímž jste vy. A jest duše svatá chrám Boží: první, že jest místo modlitebné, neb v ní člověk má se modliti; druhé, že v ní obětuje se oběť Bohu vzácná, mysl pokorná, a duch skroušený; třetí, že v ní jest oltář, na němž se Kristus obětuje; oltář ten jest víra živá, a oheň, jenž nikdy nemá uhasnouti v duši, jest milování Pána Boha; čtvrté, duše svatá jest chrám Boží, že v ní jest napsáno podobenství Trojice svaté, a Kristovo umučení; páté proto, že v ní Bůh přebývá svou milostí, a více se v ní kochá, než ve všech chrámech, klášteřích i v kaplích, z čehokoli neb kterakkoli krásné udělaných; neb chrámy nejsou, aniž mají pro jiné býti do soudného dne, jediné aby duše byla Pánu Bohu k věčnému příbytku zachována. Aj, to slyš, dcerko! a viz a přichyl ucho své, poznej důstojenství duše své, a viz, kterak ukrutné byly její rány, pro něž musel, neboť chtěl, Syn Boží ukrutné v své tělo přijmouti rány; ale netoliko chtěl býti raněn, ale chtěl býti zabit, a nelehkou smrtí, ale nejohavnější a nejukrutnější. A kdyby toho netrpěl, šla bys i se nimou na věčné zatracení, v němž jsou věčné temnosti, oheň věčný, i všeho utěšení věčné zbavení. Přichyl, dcerko! ucho své, a slyš sv. Augustina, jenž dí: Ó duše křesťanská! procit', a je-li v tobě která moc lásky, kteráž láska vše strpí, následuj šlépěje; znamenej, kterak mnoho tisíc tobě cestu utlačili, co tisíc mačeničků šlo již, panny i paníkové, a ještě se bojíš? Však povede tě, jenž jest cesta, pravda i život: cesta nebludná, pravda neklamná, a život, jenž nezhyne. To slyš, dcerko! a viz důstojenství duše pro tebe, plač ty sama nad sebou; on potil se krvavým potem pro tebe a svou krev vylil, a ty, jsouc vděčna, to mile pamatuj; on umřel pro tebe, umři ty hříchu pro něho i pro sebe. I malé-li jest důstojenství duše, že pro ni, aby ji spasil, Bůh chtěl býti člověkem, aby člověk některak byl Bohem? Bůh věčný chtěl bídým v těle býti, aby člověk byl slavným; chtěl Bůh nesmrtelný umřítí, aby člověk smrtelný mohl věčně živ býti. To slyš, dcerko! a važ důstojenství duše své, a chovej ji čistě.

KAPITOLA OSMÁ.

Slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své, a hled' k budoucímu soudu pilně. Ten soud zajisté jest každému jistý, neb všichni máme na něm státi; ten soud jest nám skrytý, abychom vždy bděli, a byli Pána čekající; ten soud jest hrozný, neb před soudci pálení bude všechny jeho nepřátely. Tu se ohně sejdou: neb pekelný oheň bude pálení zatracené, a očišcový bude dobré pálení, od všedních hříchů je očišťuje; oheň vezdejší všechny věci zemské bude pálení a spálí je: neb již nebude potřebí kterých věcí člověku, než dobrým nebe ku příbytku, a zlým peklo zůstane. Jistě hrozný soud bude, na němž nebude lze ani se vymluviti, ani vykoupiti, ani odhroziti ani odbiti;

neb Bůh bude souditi, a s ním každé stvoření. Bude proti hříšnému hrozný soud, neb hříšník všudy bude obklíčen: neb nad ním bude soudce hrozný zlým hněvivý, pod ním bude peklo otevřené, na pravici všichni hříchové žalující, na levici ďáblově do pekla táhnouce, uvnitř svědomí hrozné, kousavé! Tu budou všichni svatí soudu spravedlivého proti hříšníkům pochvalovati, tu každého člověka hříchy budou všem andělům, lidem i ďáblům Boží mocí oznámeny. Ó, kterak hrozná hanba bude zatracencům z jich hříchů, že se jich dopustili a pokání činiti nechtěli! Ó přehrozné odsouzení, že lidé se tebe nebojí: Jděte, zlořečení! do věčného ohně, jenž jest připraven ďáblu a andělům jeho. A po tom odsouzení dále dí soudce, že půjdou zlí do věčného ohně. Nastojte! ano těžko jednu jiskru trpěti na maličký čas, a tam pak trpěti oheň věčný, jenž všecko tělo i duši pálití bude na věky u věčné temnosti s ďáblý bez úlevy i bez naděje vysvobození. Ó běda, přeběda, kdo ztratí radost věčnou pro chlipnost velmi krátkou, a upadne u věčnou muku!

KAPITOLA DEVÁTÁ.

Slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své. Tehdy, dcerko! krále věčného slyš, a myslí nábožnou přichyl ucho své k myšlení o radosti své, a viz rozumem, kterak utěšené jest království nebeské; protož slyš a viz, a tak važ život věčný. Vyprázdní rozum od marných myšlení a vůli od marných žádostí, a tak pozdvihni rozumu i žádosti, a vejdi v radost Pána svého, již oko tělesné nevidělo zde v světě dokonale, aniž ucho slýchalo, aniž na srdce člověka ta radost dokonale v životě smrtelném vstoupila, již Bůh připravil milovníkům svým, jak dí sv. Pavel, jenž byl něco, jsa v třetím nebi, spatřil. Slyš Pána Ježíše, Spasitele, jenž dí: Tento jest život věčný, aby poznali tebe, samého pravého Boha, a jehož jsi poslal, Ježíše Krista. To slyš a viz rozumem, co míní Spasitel, když tak mluvě o Otci Bohu, dí Spasitel, že život věčný jest, poznati Pána Boha Otce a Syna jeho, Ježíše Krista. Protož znamenej, že život věčný v jednom rozumu má každá věc, kteráž bude živa na věky; a tak andělé, ďáblové i zatracenci budou míti život věčný. O ten nepracujeme, neb ten každý z nás míti budeme. Pak v druhém rozumu jest život věčný nasycení bez nedostatku; a to nasycení záleží na Trojici svaté, poznání té Trojice svaté; neb dí Kristus: Tentot jest život věčný, aby poznali, totiž vyvolení, tebe, Otce, pravého Boha, a Syna tvého a tak i Ducha svatého. A tak nasycení bez nedostatku počíná se v poznání, takže blahoslavení svatí v nebeském království poznají rozumem Boha Otce, i Syna, i Ducha svatého, a tělesným okem poznají Krista člověka i všechny svaté lidi. A z toho plného poznání budou míti veliké utěšení a velikou radost, a v tom poznání utěšeném i v té radosti budou míti věčné ukojení. Tu rozum nasycen bude poznáním, neb nyní Boha pozná, jak jest, a v Bohu všechny věci; tu vůle bude na-

sycena vší rozkoší, takže nyní bude míti, co bude chtíti; neb po soudném dni nyní bude tak žádosti pln, že již nic budoucího nebude žádati a nic zlého nebude moci chtíti. Protož, jak dí sv. Augustin, blahoslavený jest ten, kterýž má, co nechce. Ale tak plně ještě blahoslavený není ani sv. Petr, ani sv. Pavel, a dí Origenes, že ani Kristus. Ale tu právě třeba jest rozuměti: neb jinak sv. Petr, Pavel, neb jiní svatí ještě nemají těla oslaveného, ale Kristus v své osobě má plně oslavné tělo, že již nemůžeme býti oslavnější; ale jakož míní Origenes: Kristus jest hlava a všichni vyvolení jeho údové, a hlava, ač v sobě jest plně zdráva, přece však, když údové pod ní trpí, to sobě pokládá. A tak dí Kristus: Nah jsem byl, neoděli jste mne, žíznil jsem, nenapojili jste mne. A zase dí: Lačen jsem byl, nedali jste mi jisti, žízniv, a nedali jste mi píti. A zase spravedliví dí i zatracenci: Kdy jsme tě viděli, jsme to učinili? A on zpravuje dí: Což jste jednomu z nejmenších mých učinili, mně jste učinili. A tak až do soudného dne budou údové Kristovi trpěti a v hrobech shnilí ležeti. A tak v údech svých Kristus nemá plného oslavení; ale když v soudný den všichni z mrtvých vstanou v slavných tělech, tehdy již všechno tělo Kristovo, jež jest sbor všech vyvolených Božích, ve všech údech bude plně oslavené. A tak nyní vůle Kristova v oslavení jeho údů bude plně skonalá; a tak nyní každý svatý bude plně blahoslavený, neb nyní bude jeho vůle naplněna a stvrzena, takže bude míti, co bude chtíti, a nic zlého nebude moci chtíti. Tu již rozum nebude moci blouditi, neb bude všechny věci znáti v světle svaté Trojice; tu vůle nebude moci chtíti více, neb již bude míti božství, jež jest nesmírně dobré; paměť nebude teskliva, vzpomínajíc minulých věcí, ano rozum všechny zná; tu oko tesklivé viděti bude svého milého Spasitele, matku jeho i jiné svaté. a v tom vidění jaksi člověk přesáhne anděly, jako v Kristovi člověčenství přesáhlo anděly svaté. Ó, blaze bude člověku tomu, jehož oko uzří Krista krále v kráse jeho! A že, jak jsem řekl, blahoslavenství jest nasycení bez nedostatku, nasycení, totiž, rozumu i vůle, protož tam nebude žádný nedostatek; neb kdyby byl kterakkoli nedostatek, již by nebylo plně blahoslavenství. A že člověk bude míti, co bude chtíti, protož hříchu tam nižádného nebude, a tak ani bolesti, ani tesknosti, ani strachu, ani práce, ani smrti, ani pokušení, ani žízně, ani hladu, ani které protivné věci duši neb tělu, ale bude svrchovaná svoboda radosti věčné, v tvé radosti upokojení, věčné světlo. Neb dí sám Kristus: Budou se stkvíti spravedliví jako slunce v království Otce mého. Ó, kteráká to bude skvělost, kteráké světlo, když od nesmírného světla bude každému světlo! Ó, že tak veliké věci neváží lidé a váží veselí kratičké v světě, lstivé statky, moc, jež brzy mine, chválu, jež jako mlha se vleče, rozkoš, jež se vždy s bolestí mísí! Aj, v radosti nebeské čeká Bůh Otec duše jako dcerky milé, Bůh Syn jako choti své vyvolené, Bůh Duch svatý jako přítelkyně své velmi vzácné: Bůh Otec čeká, aby dědičkou věčnou ji v království nebeském učinil; Bůh Syn čeká, aby všechno, čehož svým narozením i svou smrtí dobyl, aby jí to dal; Bůh Duch

svatý čeká, aby ji své nesmírné dobroty účastnu učinil. Čeká ji všechna říše nebeská, čeled' Boží, andělé i všichni svatí, aby ji v své tovaryšství přijali, již se radují, že nepřátely tohoto světa přemohli, že se hříchů zbavili, a že věčnému ztracení a každé bídě unikli, a radující se, zpívají: Svatý, svatý, svatý Pán Bůh zástupů! svatý Pán Bůh Otec, jenž nás od světa, od těla i od ďábla mocně vysvobodil; svatý Pán Bůh Syn, jenž moudře od hříchu očistil a od muk vysvobodil; svatý Pán Bůh Duch svatý, jenž nás tak dobrotivě od věčných muk zachoval! Protož plna jest všechna země slávy jeho, že tak slavně nás v své věčné radosti ustanovil. Ó, kdyby té radosti, již mají svatí v nebeském království, člověk zde okusil, jistě ve všech věcech tohoto světa utěšení by sobě marného nepoložil. Protož dí sv. Řehoř: Když srdce jednou v nebeských věcech by se ustavilo, ihned by spatřilo, kterak jsou zavržené věci, jež se prvé veliké zdály. Ó, poněvadž milujeme zdejší příbytek a tento život smrtelný, v němž s tak velikou prací živi jsme, jemůž jedouce, pijíce, spíce, jedva tělu dosti učiníme, a ještě vždy bídý více máme, než utěšení: i kterak nemáme srdečně milovati blahoslavenství, v němž jest plně bez nedostatku nasycení i rozumu, i žádosti, i vůle, i všech smyslů pěti tělesných; neb v tom záleží život věčný. Zde bojíme se umřítí a žádáme dlouho živi býti; protož Pán Ježíš sliboval vždy dáti život: aj, dám vám život, jehož žádáte, a dám vám věčný, abyste se umřítí nebáli. Aj, to slyš, dcerko! a viz a přichyl ucho své, a nějak poznej, a važ blahoslavenství věčné. Málo jsem pověděl o něm, neb málo umím; neboť aniž ho mé oko vidělo, ani ucho slyšelo, ani na mé srdce plně vstoupilo, to, což Pán Bůh připravil milovníkům svým.

KAPITOLA DESÁTÁ.

Slyš, dcerko! a viz a přichyl ucho své, žeť jsem řekl desáté, abys Pána Boha nade všechny jiné věci milovala; neb když to naplníš, tehdy všechny dříve psané řeči lehce zdržíš. A slyš a přichyl ucho své, že Boha milovati jest, dobře dobré Bohu chtíti. A ten dobře dobré Bohu chce, kdož nejza v hříchu smrtelném, chce vše, což Bůh chce, a tak sjednává se s ním ve vůli. A že Bůh volí vše dobré, protož, kdo Boha miluje, ten volí a tak i miluje vše dobré. A čím co jest lepší, tím více má to milovati; a že Bůh jest nejlepší dobré, protož Boha má člověk nejvíce milovati; a cokoli nejvíce miluje, v tom největší libost má, k tomu nejvíce tíhne a nejvíce toho žádá. Protož důvod má člověk, že Boha nejvíce miluje, když o něm nejvíce myslí a žádá, aby, což může nejspíše býti, aby s ním byl, a vši snažností stojí o to, aby jeho přikázání plnil; neb tak pozná, že Boha miluje, když jeho naplní přikázání. Neb dí Kristus: Zachováte-li přikázání má, ostanete v milování mém, jakož i já přikázání Otce svého zachoval jsem a přebývám v jeho milování. Ale snad diš: Kterak mohu znáti, držím-li jeho přikázání? Tu dí, že když člověk položí pevně v srdci

svém, že by raději umřel, než by přikázání Boží přestoupil a tak stojí v úmyslu, tehdy má veliké znamení, že jeho přikázání plní, a že jeho miluje více, než své tělo, jehož hotově dal by na smrt, než aby Boha rozhněval. Neb nyní člověk nemá většího milování ke komu, jediné že života pro něho hotov jest na smrt nasaditi, a to dí Kristus; aniž může míti člověk většího znamení, že Boha miluje, kromě zjevení Božího. Nyní pomni, že Boha máš nejvíce proto milovati, že jest nejlepší dobré, nad něž nemůže lepší pomyšleno býti. Také má Bůh proto milován býti, že jest svému stvoření dobrý; a tak člověk má Boha milovati proto, že ze své dobroty stvořil tento svět, a že člověka učinil rozumným stvořením a k blahoslavenství, bude-li chtíti vděčen býti. Neb poněvadž člověk miluje otce tělesného z přirozenosti, že mu dal byt tělesný, jehož by nemohl dáti, kdyby Bůh nedal; mnohem více má milovati Boha, jenž stvořil duši jeho i tělo. A poněvadž člověk miluje přítele, že jemu pomáhá, a jest na něho laskav; mnohem více má milovati Boha, že nesmírnou láskou dav jemu vše, což má člověk, ještě Otec dal Syna na smrt, a Syn dal se sám za něho, aby ohavnou a ukrutnou smrtí svého protivníka od věčného zatracení vykoupil. A poněvadž choť svého chotě miluje, že má s ním utěšení krátké: mnohem má člověk více milovati Boha, s nímž má míti utěšení věčné. Ale vždy má člověk tak milování zříditi, aby nejvíce proto Boha miloval, že jest nejlepší dobré, a potom že jest jiným věcem dobrý. Neb jakž by ho miloval proto více, že jemu jest dobrý dávaje jemu potřebu, než proto, že v sobě jest nejlepší dobré, tehdy by již neprávě ho miloval; neb nyní by více miloval to, co jemu dal, než jeho samého. Jako miluje prázdná žena toho, kdož jí dává, proto že jí dává; neb když nebude dávati, již ho nebude milovati, ale pravá věrná manželka ta vždy svého chotě miluje, dej nebo nedej, a trpí s ním ráda všelikou nouzi: taktéž choť Kristova. Toho milování dokázaly i mladé dívky: svatá Kateřina, Margareta, Dorotea, Lucia i Barbora. Protož všichni, kteříž v chudobě neb v kterém protivenství ne tak milují Boha, jako když byli bohatí, a když měli vše k své vůli, ti mají do sebe věděti, že Boha nemilují právě, když z chudoby a z protivenství reptají, nechtíce rozuměti, že Pán Bůh nic nedopustí na člověka než pro jeho lepší. Protož dí sv. Pavel, že milujícím Boha všechny věci pomáhají k dobrému těm, kteří vyvolením Božím nazváni jsou svatí. A tak i chudoba, i pokušení, i nemoc i smrt, když Bůh dopustí, má mile člověk vše trpěti; neb přijde jemu k prospěchu úplně, když setrvá v bázni Boží, a prospěje ne k malé věci, ale k životu věčnému, to jest k němu, jenž jest život věčný, jakož dí sv. Augustin: Život věčný pro tě podstoupil smrt, abys ty vzal život věčný. A sám Kristus dí: Já jsem život! A tak sbera člověk v rozum svůj, že Bůh jest nejlepší dobré, že jest Otec nejlepší, Stvořitel i přítel milostivý, choť i život věčný, má ho milovati nade všechny jiné věci; neb proto pozná, že jemu jest podobno: pozná své svědomí, pozná tohoto světa bídu, pozná zdejšího světa pokušení, pozná tři nepřátele, bude se uměti právě káti,

bude důstojně své duše vážit, bude pilně k soudu budoucímu hleděti, bude život věčný vážit. A tak všech deset částí, kteréž jsem položil, bude spolu mítí.

To slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své: slyš uchem, viz rozumem, přichyl pilností, abys rozuměla, pamatovala a naplnila. Neb co by bylo platno toto, co jest psáno, bude-li od tebe čteno, rozuměno, a nebylo-li by naplněno? Protož přilož pilnost, abys čtla, rozuměla, se poznala a Boha milovala, abys bojovala, svět, tělo a ďábla přemohla, a aby práce tvá obrátila se v odpočinutí, lkání v radost, a abys po temnostech světa tohoto viděla slunce spravedlnosti, Ježíše Krista, s jeho matkou i se všemi svatými, a jsouc oslavena, s nimi se radovala. Toho tobě rač dopomoci mocný Bůh Otec, moudrý Syn Boží, milostivý Duch svatý, jeden Bůh všemohoucí na věky požehnaný! Amen.

KNÍŽKA PROTI KN. KUCHMISTROVI.

Je-li nám zachována »Dcerka« v několika velmi starých a velmi správných rukopisech (nejstarší již z r. 1414), jest nám důležité dílko zde následující zachováno bohužel v jediném pozdním, nesprávném a to ještě necelém tisku ze století šestnáctého.

Obsahem tohoto bojovného traktátu jest obrana proti jakémus knězi, jenž — po tehdejších nechvalném zvyku — místo kněžského úřadu svého hleděl si raději výnosného správcovství kuchyně u jakéhos pana Ctibora. Tento — jako mnoho jiných podobných kněží venkovských — vyslovil se o Husovi, že jest horší nežli ďábel a na důvod toho uváděl, že je stíhán klatbou papežskou, že zatvrzele ji nese, ačkoli musí z kraje do kraje prchatí a utíkatí. Z toho vidíme, že tisk omylem klade toto sepsání do r. 1406; může pocházeti až z r. 1414, kdy Hus skutečně vyhledal nový kraj — hrad Krakovec na Rakovnicku.

Proti těmto výtkám Hus brání se podobně, jako v podobném díle latinském »Řád postupu« (v. díl I., str. 66—73); proti urážkám pak staví klidně holá fakta — zejména obratně ukazuje knězi kuchmistrovi že již proto nemůže býti horší ďábla, poněvadž nehřeší ani 50 let (tu opět podává svědectví, že se narodil někdy po r. 1364). Spisek je psán živě a obratně, nebyl patrně jediný (srovnej v díle II. na konci obranu proti klášteru Rokycanskému, latinskou, rovněž necelou) a vyniká upřímným a srdečným tónem i správným jazykem daleko nad některé starší akademické spisky Husovy.

Vydán byl poprvé od Bratří r. 1509 v Litomyšli, tiskem Pavla z Meziříče (jinak Olivetského), jenž vydal i známý spis »O šesti bludích«. Celého nákladu zachován jediný exemplář, v Museu, rukopis vůbec žádný.

*

Knížky . . . proti knězi,

kterýž pravil i zapísal rka, že Hus horší než který ďábel.

I.

Toto jsem psal já, mistr Jan Hus: ne aby tomu spis byl dán, kdož mi vzkázal, že jsem horší, než který ďábel; ale aby jemu bylo odpověděno a přečteno k jeho naučení, a pan Ctibor aby sobě to psaní zachoval. Neb kněz snad kdyby užřel, by zahodil, a tak má práce byla by darmo vynaložena a pravda neohlášena, a lež by vždy vévoditi chtěla.

Také slyším, že praví kněz kuchmistr, že bych byl z jiného kraje vyhnán. Divím se, že smí tak mluvíti, ano toho není. Nevím, kterak poslouchá Písma, jež dí: „Z úst tvých nepocházej jedině pravda!“ Ale věděti má kněz kuchmistr, že velmi mne žádají v tom kraji, v němž jsem kázal: v městech, i ve vsích, i na polích, i na hradech, i pod hrady, i v lese pod lipou u hradu, jenž slove Kozí. A oznámiv jim pravdu Boží, již jsem do jiného kraje se přibral, proto, abych tu pravdu také ohlásil. A potom, dá-li Pán Bůh, opět půjdu do jiného kraje, jak učinil Spasitel milostivý, jehož když drželi zástupové, jak píše Lukáš v IV. kapitole, aby od nich neodcházel, řekl jim, že také jiným městům musím kázati o království Božím. A když by mne vyhnali z města neb z kraje kterého, nemám se tím rmoutiti; neb Spasitel dí: „Když vás budou vyháněti v jednom městě, utecte do jiného.“ A poněvadž Pána Ježíše vyháněli, a vyvedli z města Nazaretu, v němž se byl počal a vychoval, a uvedše ho na horu, na níž stálo město, chtěce ho sstrčiti, aby hlavu zlomil, protože jim pravdu kázal, a konečně vyvedli ho s lotry z Jeruzaléma a Ukřižovanému se rouhali a posmívali biskupové, zákonníci, i kněží, i rytíři, i měšťané: i jaký by pak div byl, že by mne hříšného vyhnali z města neb z kraje, poněvadž to svému Stvořiteli učinili i jeho apoštolům? O nichž píše svatý Lukáš v páté kapitole skutků apoštolských, řka: „Šli apoštolé, radující se, od sboru, že hodni byli pro jméno Ježíšovo trpěti pohanění.“ Aj i Kristovo vyhánění i apoštolské máť mne těšiti, i každého sluhu Božího, aby mile trpěli hanu, vyhánění, bití i umučení; neboť dí Spasitel v desáté kapitole svatého Matouše: „Není sluha větší než pán jeho, ani učeník větší než mistr jeho.“ Neb poněvadž hospodáře nazývali Belzebubem, mnohem více i učeníky jeho, totiž: budou nazývati; jakož kněz kuchmistr nazval mne horším než kterého ďábla, a tak horším než Belzebuba. Toho ďábla máš v sobě; ale přesáhl výše, řka, že „Hus jest horší než který ďábel.“ Avšak vím, že se mne kněz kuchmistr nebojí, že bych jeho duši vzal do pekla, ale ďábla se bojí: a tak ukazuje bázní, že nejsem horší než který ďábel. I věrně jest knězi kuchmistrovi potřeba, aby, opustě kuchmistrství, vedl právě kněžství, bludu toho nechal, z hříchův se kál, a mne jako bližního svého miloval, a tak umřev, s Bohem přebýval: jehož svatá milost rač jemu to dáti. Amen.

II.

Pán Bůh všemohoucí, Spasitel všech těch, kteří zákon jeho dokonale plní, rač tobě dát rozum pravý a žádost upřímnou, abys, zákon jeho naplně, na věky s ním přebýval. Milý bratře! Vzkázal jsi mi, že jsem horší než který ďábel, protože jsem v kletbě papežově a více než sto biskupů, a odvolav se k papeži, nestál jsem před ním. Milý bratře! Věziž nejprvé, že držíš-li to neústupně, že jsem horší než který ďábel, tehdy i kacířství držíš a jsi kacíř; pak-li jsi řekl z nemoudrosti, prchlivosti a z bláznivého popuzení, a nedržíš toho, tehdy nejsi kacíř, ale zhřešil jsi smrtelně: i proto, že proti svatému Písmu mluvíš, i proto, že svého bližního proti Božímu přikázání všetečně velmi zlým pokládáš.

Řekl jsem dříve, že držíš-li to neústupně, že já jsem horší než který neb nižádný ďábel, tehdy kacířství držíš a jsi kacíř. Důvod toho jest tento, abys rozuměl: Kacíř jest ten, kdo drží blud, svatému Písmu protivný, neústupně, to jest, že od něho nechce ustoupiti. A že proti Písmu svatému jest, abych já, neb kterýkoli člověk jiný, byl horší, než kterýkoli ďábel, protož, držíš-li to neústupně, že já jsem horší než kterýkoli ďábel, tehdy jsi kacíř. Že proti Písmu svatému jest, abych já byl, neb že jsem horší než kterýkoli ďábel, toho takto dovozují: Pán Bůh v třetí kapitole prvních knih Mojžíšových řekl k ďáblu hadovi: „Proto, že jsi to učinil,“ totiž, že jsi Evu svedl z mého přikázání, „zlořečený ty jsi nade všechny živé věci!“ I kterakž já aneb jiný člověk jest horší než ten ďábel, jenž Evu i svedl z Božího přikázání, i že jest nejzlořečenější?— Opět ve XL. kapitole dí svatý Job o ďáblu, že není na zemi moci, která by přirovnala se jemu; neb učiněn jest, aby nižádného se nebál: to jest, tak se mocně má v zlosti, že nižádná zlá moc jiná nemůže se k němu přirovnati; a tak on jest největší v zlosti. Protož ihned potom dí svatý Job, že on jest král nade všemi syny pýchy.

Aj, teď máš, že ďábel Behemot jest nejmocnější v zlosti, i král nade všemi syny pýchy: to jest, nad těmi, již Božího přikázání nedrží, a tak jsou synové pýchy. A poněvadž on jest nejmocnější v zlosti a král nade všemi syny pýchy, kterak tehdy já neb jiný člověk jsem horší než on a než kterýkoli ďábel z pekla? —

Třetí důvod: Písmo stojí v druhé kapitole knih Moudrosti takto: „Závisťi ďáblovou smrt vešla v svět, a následují ho ti, kteří s jeho strany jsou.“ Aj, dí Písmo, že závisťi ďáblovou, ale ne Janovou řečeného Hus, smrt vešla v svět: totiž tak, že on svou závisťi umořil Evu i Adama na duši i na těle, i jich všechny syny na těle zmordoval. Protož dí Spasitel milostivý v osmé kapitole svatého Jana k biskupům, ke kněžím a k zákonníkům: „Vy z otce ďábla jste, a žádosti otce svého chcete učiniti. On byl vrah od počátku a v pravdě jest nestál.“ Aj, dí Spasitel milosrdný kněžím těm, kteří ho zabili, že oni z otce ďábla, totiž ze zlosti pošli, takže zlost k smrti Kristově od něho vzali: a tak byli méně zlí než ďábel, jenž jest od počátku, totiž

od prvního člověka, vrah, až do posledního, který bude: jehož vůlí a žádostí kněží Spasitele zavraždili. A poněvadž on jest těch kněží otec v zlosti, kteří ho pro své lakomství z veliké závisti a zlosti, Pána Ježíše, bez viny ukrutnou smrtí a ohavnou usmrtili, a nejsou horší než ďábel, jich hlava, král a otec v zlosti: i kterakž já jsem horší než kterýkoli ďábel? a já ještě, doufám v Boha, nepřesáhl jsem zlosti těch kněží: neb já míním raději ukrutnou smrtí zemřít, než umučeného Krista přikázání přestoupiti. —

Čtvrté: Píše svatý Matouš v čtvrté kapitole, že ďábel pokoušel Krista, Syna Božího, a velel mu, aby se jemu klaněl a modlil, a to jest převeliký hřích, veleti se Bohu klaněti zlému duchu: a já jsem toho nikdy neučinil: kterak tedy jsem horší než ten ďábel? —

Páté: V pětadvacáté kapitole svatého Matouše řekl Spasitel, že v soudný den dí zlým lidem: „Jděte ode mne zlořečení do věčného ohně, jenž připraven jest ďáblu a sluhům jeho!“ Aj, ďáblu, prvé, dí, připraven oheň věčný, jakožto nejhoršímu, a jeho sluhům potom, jako méně zlým. —

Šesté: V dvanácté kapitole svatého Jana dí Spasitel: „Již kníže tohoto světa vyvržen bude ven.“ Aj, tu knížete světa nazývá Spasitel ďábla, jenž jest knížetem v zlosti nad světem, to jest nad zlými lidmi, jež často Písmo nazývá světem. A poněvadž ďábel jest v zlosti knížetem nade všemi, kteří zatracení budou, kterak já neb jiný jest horší než každý ďábel, jak ty pravíš?“ —

Sedmé: Svatý Pavel v šesté kapitole k Efezským takto píše: „Oblecte se oděním Božím, abyste mohli státi proti lstem ďáblovým: neb není nám bojovati proti tělu a proti krvi, ale proti knížatům a proti mocem, proti vladařům světa temností těchto.“ Aj, dí svatý Pavel: „Oblecte se oděním Božím,“ to jest ctnostmi: věrou, nadějí, láskou, pokorou, trpělivostí a jinými ctnostmi, a ne smilstvím, jak potom velí svatý Pavel: „aby mohli státi proti lstem a osidlům ďáblovým.“ A chtě ukázati svatý Pavel, že nejtěžší boj jest proti ďáblům, kteří jsou knížata a vladaři zlých lidí v zlostech, dí: „Neb není nám bojování proti tělu a proti krvi toliko,“ to jest proti zlým lidem, „ale proti knížatům a proti mocem a proti vladařům světa,“ to jest proti ďáblům, kteří jsou knížaty a vladaři zlých lidí, vládouce jimi v zlosti a táhnouce je i vedouce u věčné temnosti. A potom tudíž svatý Pavel nazývá ďábly duchy zlosti v nebesích, to jest, že zlo učinili v nebesích. Aj, milý bratře! rozjímej to svaté Písmo sv. Pavla a zviš, že větší jest zloba ďábelská než má, a tak že já nejsem horší než každý ďábel. —

Osmé: Dí Spasitel milostivý v dvanácté kapitole Matouše, že „kdož dí slovo proti Duchu svatému, nebude mu odpuštěno ani na tomto světě, ani na onom.“ To jest, jak dí svatý Augustin: „Kdož nejsa vděčen za nesmírnou dobrotu Ducha svatého, nechce se káti z hříchů, tomu nebude odpuštěno ani na tomto světě (ani na onom),“ totiž po smrti: na tomto nic, poněvadž se nechce káti, a na onom nic, neb se již nemůže káti. Protož, milý bratře! poněvadž ďábel již ne-

může mítí odpuštění hříchu, protože se již nemůže káti a Bůh ho již odsoudil, a já, jak nezapřeš, mohu se ještě káti, ač jsem, jak ty díš, velmi zlý: kterak já jsem horší než každý ďábel? —

Deváté takto: Ďábel uvalil veškeren svět v zlo, jakož dí Písmo, a já neuvallil jsem všeho světa v zlo; neb před svým narozením žádného jsem nepohoršil: kterak jsem horší než každý ďábel? —

Desáté takto: Ďábel jest od Boha kletý a zatracený, a klnou mu všichni biskupové i kněží, protože Pána Boha neposlouchá: a mne Pán Bůh ještě nezatratil, a nevíš, již-li mne odsoudil, aniž víš, klneli mně Bůh. Kterak smíš říci, že já jsem horší než každý ďábel? —

Jedenácté takto: Každý ďábel s nebe spadlý již v hříše zatvrzen jest šest tisíc, šest set let a pět let, a vždy zlu zvyká: a já ještě nehřeším padesát let po křtu; neb mi ještě není padesát let. Kterakž tehdy bez Písma i bez Zjevení i bez důvodu pravého smíš říci mně ku potupení i jiným ku pokoření, že já jsem horší než každý ďábel? —

Dvanácté takto: Ďábel rád by proti vůli Boží, aby každý člověk zatracen byl: a já bych rád, aby každý člověk podle vůle Boží byl spasen. — Protož rozsud' moji špatnost v tom a každého ďábla. —

Třinácté: Každý ďábel rád by, aby každý člověk hřešil, jak by mohl nejvíce: a já bych rád, aby každý člověk hříchu se varoval, jak může nejvíce. —

Čtrnácté: Já bych rád, abys ty byl, je-li vůle Boží, spasen: a ďábel by rád, abys ty byl na věky zatracen. Protož pochval každého ďábla nade mne, a ty nepokaješ-li se právě, dáť tobě tu odplatu. —

Patnácté: Já bych rád, aby všichni kněží, jsouce dobře živi, slovo Boží kázali; a ďábel rád by, aby všichni zle živi byli a nekázali; protož vede je v smilství, pro něž svatokupčí a svého duchovního úřadu nevedou, ale opouštějíce kázání, modlení, mši sloužení a jiné práce duchovní, pletou se v úřady lidí světských, takže již skoro obsáhnou všechny úřady, v nichž peníze čijí. Aj, purkrabí kněz, kněz u desek zemských, kněz sudí, kněz vladař na statcích, kněz kuchynný, písař kněz, a kdyby biřictví mělo plat veliký a nebylo ohavné a s velikou prací, kněz by byl i biřicem. Ano pohříchu! papež od prázdných ženek, jichž jest mnoho set v jeho městě, bere na měsíc po zlatém.

Aj, můj bratře! jáť jich sem nezavedl v ty hříchy, ale jediné ďábel: leč bys řekl, že já jsem tě zavedl, abys ty byl kuchmistrem, a tak ač v tvém úmyslu leželo toto přísloví: „Není lepší silnice, než z kuchyně do pivnice,“ abys prvé pomyslí, co bude pán jísti, než budeš-li nebeské království mítí. Spasitel dí v šesté kapitole svatého Matouše: „Nejprvé hledejte království nebeského!“ a pán smrtelný dí: „Kněže! hledej mého dobrého; a co hříchů v tom běží, ty poroučím tvému svědomí.“

III.

Druhé, řekl-li jsi, že Hus jest horší než každý ďábel, z nemoudré prchlivosti a z bláznivého popuzení, a nedržíš toho, tehdy

nejsi kacíř, ale zhřešil jsi smrtelně. Prvý důvod jest tento: že, jakož již položil jsem Písmo, proti tomu ty jsi mluvil a ze zloby; protože v tom jsi přestoupil Boží přikázání. — Druhé proto, že soudíš i odsuzuješ mne, svého bližního, proti Božímu přikázání, jež dí v sedmé kapitole svatého Matouše: „Nechtějte souditi a nebudete souzeni; neb kterým soudem budete souditi, budete souzeni.“ A potom dí Spasitel: „I co vidíš mrvu v oku bratra svého, a břevna v svém oku nevidíš? A kterak diš bratru svému: Bratře! Necht' vyvrhu mrvu z oka tvého: a aj, břevno jest v oku tvém? Pokrytče! vyvrz prvé břevno z oka svého, tehdy prozíš, abys vyvrhl mrvu z oka bratra svého!“ Aj, tak mluví Spasitel, prikazuje, abychom nesoudili, chceme-li od něho býti nesouzeni. Druhé, chce-li kdo z nás koho souditi z malé věci neb z malého hříchu, musí, chce-li právě souditi, nemíti v svém svědomí většího hříchu.

Protož, milý bratře! poněvadž mne soudíš i odsoudil jsi za horšího než za kterého ďábla, protože papeže neposlouchám a že sloužím v jeho kletbě, viz, abys ty sám nebyl u větší kletbě Boží, protože tak soudě, Boha neposloucháš, jenž dí: „Nechtějte souditi a nebudete souzeni!“ a také, že jsa knězem, i pleteš se v úřad světský, jenž se na kněze nesluší. Aj, apoštolé na počátku víry, přijímajice věrné, nechtěli se zaneprázdniti sloužením k stolu svatých lidí, a řekli, jakož píše svatý Lukáš v Skutcích apoštolských v šesté kapitole: „Není spravedlivé, abychom opustíce slovo Boží, sloužili stolům.“ I kterak tobě může býti spravedlivé, že ty, opustiv slova Božího kázání, i sloužíš kuchyni? i zdali není žádného člověka, jenž by mohl ten úřad vésti? I proč nepomníš, že dí Spasitel v deváté kapitole svatého Lukáše: „Nízádný, jenž se chopí pluhu a ohlédne se zase, není způsobilý ke království Božímu?“ Aj, pluh tvůj jest opuštění světa a slova Božího, nábožné modlení, mši sloužení, Pisma svatého učení a v ctnostech obcování: a ty, obrátiv se zase od toho pluhu, chopil jsi se pluhu světského. Kterak tedy jsi způsobilý ke království Božímu? Však Pán Ježíš neřekl kněžím: „Jděte, buďte podkomoří, purkrabí, sudí, kuchmistři, kuchynní, písaři;“ ale řekl: „Jděte, kažte evangelium každému stvoření.“ A: „Jděte, učte lidí všem věcem, kteréž jsem přikázal vám, křtíce je ve jménu Otce i Syna i svatého Ducha.“ A poněvadž ty, bratře, to přikázání opustiv, chopil jsi se úřadu, jenž se na tě nesluší, tehdy jsi přestoupil Boží přikázání, a tak jsi v Boží kletbě: a sám sobě kneš, když říkáš na prímě: „Zlořečení ti, kteříž se odchyľují od tvých přikázání!“ A tak soudě mne za kletého, sám sebe odsuzuješ; neb dí sv. Pavel v druhé kapitole k Římanům: „Ó člověče! ty každý, jenž soudíš, jistě v čem jiného soudíš, sama sebe odsuzuješ.“

Aj, milý bratře! mne soudíš, že papeže neposlouchám, a sama sebe nesoudíš, že Boha neposloucháš: i proto, že mne tupíš i odsuzuješ za horšího než za nějakého ďábla, a že opustiv úřad kněžský vpletl jsi se v úřad světský, jenž se na kněze nesluší, jakožto i nejsprostnější lidé, Pisma neumějíce, svědčí, jímž Bůh dal poznání.

IV.

Také věz, milý bratře! žeť nic k sobě netížím tvého utrhaní, hanění, souzení i odsuzování: nebť ani se tím nermoutím, aniž méně jim, spím neb piji, ale jsem tím vesel; neb dí milostivý Spasitel: „Blahoslaveni budete, když vám budou zlořečiti lidé, a řeknou všelikou zlobu, lhouce proti vám, a vyobcují vás a jméno vaše, jakožto zlé, pro mne! V ten den radujte se a veselte se, neb aj! odplata vaše mnohá jest v nebesích.“ A svatý Pavel ke Korintským dí takto: „Mně za nejmenší jest, abych od vás byl souzen.“ A potom dí: „Kdož mne soudí, Pán jest. Protož nechtějte před časem souditi, až i přijde Pán, jenž osvíti skryté věci temnosti.“ Ó! bychom toto přikázání Boží plnili, jistě nesoudili bychom tajemných věcí, čekající Pána, jenž v soudný den každého člověka hříchy všemu lidu, ďáblům i andělům oznámí. I co tomu díš, milý bratře! když Pán Bůh vydá svědectví všemu světu, že já nejsem horší než Luciper, jenž jest počátek všech hříchů, hlava, král, pán, kníže a bůh všech svých milovníků? Jistě, nepokaješ-li se z toho bláznivého mluvení, budeš trpěti veliké v soudný den pohanění. Já, strpím-li mile, přijmu požehnání: a ty maje v duši nyní hněv ke mně, trpěti budeš i hanbu i věčné zatracení; jehož tě rač milostivý Spasitel ostříhati, dada prvé poznání i pokání. Tohož žádám tobě jistě, ať bych se dobrým za zlé odplatil, jako milosrdný Spasitel učinil i přikázal.

V.

Ještě slyš, co chci i pro tvé dobré i tvého pána povědět, abys i ty i pán z hříchu vyšli, nevážíce sobě zisku tělesného; neboť dí Spasitel v šestnácté kapitole svatého Matouše: „Co platno jest člověku, by všecken svět získal, a své duši uškodil?“ Protož co platno bude pánu, že mní, bys ty jemu mnoho statku přispořil a zachoval? a co tobě bude platno, že u něho penízky neb kostelík vysloužíš, když sobě oba na duši uškodíte? On tě zle v službě té drží, a ty jemu zle sloužíš. Že on tě zle drží v kuchmistrství, důvod toho jest tento: že pán tvůj jest vladař Boží nad statky, jakož ukazuje Spasitel v šestnácté kapitole svatého Lukáše: A poněvadž vladař krále světského, kdyby na peníze královny měl vésti úředníky a dělníky na dílo nejlepší svého krále, a pak obrátil by od toho nejpilnějšího díla a nejúčtečnějšího, k svému užitku a ke škodě království a k zmaření pokladu svého krále, ty dělníky, byl by jistě zrádce, protivník a nevěrný sluha svého krále: mnohem větší zrádce, protivník a nevěrný sluha velikého krále Krista jest kníže neb pán světský ten, kterýž odejme kněze od péče a od služby Boží, a od péče duší, jež jsou království jeho, pro něž se Syn Boží vtělil a ohavnou smrtí zemřel.

Druhý důvod jest tento: že každý pánek tohoto světa chce, aby každý jeho sluha největší k němu zření měl, a tak aby k nížádnému

jeho sluhovi se nechýlil, nežli k němu: též mnohem více chce Pán nebeský, aby každý jeho sluha k němu se nejvíce chýlil. A jako pánek světa hněval by se na sluhu, kterýž by táhl jiného sluhu k své službě od služby jeho: též Pán nebeský hněvá se na ty pány, kteří táhnou kněze od Boží služby k své službě a v své úřady. Důvod jest tento: Pánek světský hněvá se, když kdo ruší jemu jeho výpovědi neb ustanovení, ano druhdy jest zlé; i kterak pak Pán Bůh nehněvá se na ty pány, kteří mu ruší jeho výpovědi a ustanovení? Neb on přikázal, ustanovil a vypověděl, aby kněží nepanovali: a páni to ruší, velice kněžím panovají, souditi a lidi utiskovati, dávajíce jim svou moc a vladařství. A Spasitel dí kněžím: „Knížata světská panují, a ti, kteří moc mají, úředníci služí; ale vy ne tak.“ Aj, tak přikazuje Spasitel v dvaadvacáté kapitole svatého Lukáše. A páni pak zpět kněze na panství a na úřady dosazují; protož kněží nechtějí slouiti almužníci a sluhové Boží, ale chtějí, aby sluhi páni.

Důvod jest tento: že Pán Bůh dal pánkům světským statky a moc, aby připustili jiné k jeho službě, kteří by nechtěli k večeri věčně jíti; neb oni jsou ten sluha, jemuž král Kristus řekl ve čtrnácté kapitole svatého Lukáše: „Připust', ať jdou k večeri!“ a oni pak zpět táhnou a povzbuzují kněze, aby nechajíce kázání a služby Boží, ohledávali jejich vsi, voly, koně i kuchyně; i kterakž tehdy jsou věrní sluhové Boží? A takž se jim i vede: oni se domnívají, že tudy zbohatnou, a Pán Bůh jinudy jim vydře najednou, co oni nachovají zle po mnohé časy. Domnívají se páni, že kněží nekradou, a nechtějí vzpomenouti, že Jidáš, biskup od Krista povoláný, kradl, jsa zlodějem, to, což se slušelo na Pána Ježíše a na jeho chudé: též kněží úředníci, co se sluší na chudou čeládku a na panoše pána, jemuž slouží, toho ukrádají; a káže-li pán dáti chudým, tehdy dada groš, napíše, že dal tři neb čtyři. A tak chtě se líbiti pánu s jedné strany, utrhne čeledi stravy neb mzdy, nedá-li mu pán za službu, kolik by mu dal kostel neb oltář; protož nemaje kde vzíti, utrhne chudým a druhdy pánu neznamenitě. A tak s obou stran ukazují Pánu Bohu nevěru.

Pak důvod, že ty, milý bratře! nemáš úřadu světského držeti, ani který jiný kněz, jest nejprvé ten, že Kristus dí v deváté kapitole svatého Lukáše: „Nížádný, jenž se chopí pluhu, a ohlédne se zase, není způsobilý ke království Božímu.“ Jakož prvé jsem položil. Druhé, že svatý Pavel dí: „Nížádný, jenž Bohu rytěruje, neplete se v práci světské, aby se mohl líbiti tomu, jemuž se zavázal.“ A na této řeči svatého Pavla založena jsou ustanovení kněžská, v nichž takto stojí psáno: „Apoštolská ustanovení jsou, která praví: Nížádný, jenž Bohu rytěruje, neplete se v práci světské, aby se mohl líbiti tomu atd. Protož kněží, buďte buďte bez poručení domů, neb poručníci bez úřadů kněžského.“ To jest: Kněží, buďte poručníci domů a nechte úřadu kněžského, aneb buďte kněží bez poručení domu, t. bez vladařství. Potom dále dí ustanovení: „Kněží jedině oltáři a obětem sloužití mají, a prosbami a modlitbami mají se zapořádávati.“ Opět dí papež Eugenius v třetích knihách ustanovení

kněžských, přikazuje jim takto: „Kněžím svým a žákům, jáhnům, pověz zjevně, ať laikům nejsou sluhý, ani v jich věcech úředníky neb vladaři. Pak-li by směli potom to učiniti, že by pro peníze sloužili, tehdy nehodné jest, aby od kostela pomoc měli, od nichž v křesťanství vyšlo pohoršení.“ Aj, těchto ustanovení, ty, bratře, neposloucháš; jakož i Kristova ustanovení, jež vydal skrze svatého Pavla: že ni-žádný ten, jenž Bohu rytěruje, neplete se v práce a obchody světské. A opět psáno jest v ustanovení, a jest řeč svatého Petra v epistole k svatému Klimentu, jenž takto dí: „Jistě ty musíš býti živ tak, abys nebyl hoden kárání. A velmi pilen máš býti, abys všechna zaneprázdnění tohoto světa zavrhl.“ A potom dí: „Rukojmí nebuď, aniž řeč-níkem svárův světských chce tě Kristus učiniti: abys lidskými péčemi jsa zaneprázdněn, nemohl k slovu Božímu býti uneprázdněn.“ A potom dí: „Hřích nevěry jest tobě, ó, Klimente! zmeškati pilnost slova Božího a světské přijmouti péče.“ Aj, tak máš psáno od svatého Petra. A že dlouho by mi bylo psáti jiná ustanovení a spisy, protož musím již přestati. —

VI.

Pak jak díš, že jsem horší než který ďábel neb čert, že jsem v kletbě: již jsem psal, že nejsem horší než který ďábel, protože jsem v kletbě papežově, ač znám, že mne klou z přikázání Petra kardinála, pro nestání. A když díš, že jsem v kletbě více než sto biskupů: jistě zdá se mi, že bys toho nedokázal zlehka, dokud jsi živ. I kdež jsi byl u sto biskupů? Ale buď to, že tisíc biskupů, nýbrž kdyby mně všichni biskupové nynější kleli proto, že nechci přestati kázání a ustoupiti od pravdy Boží: tak málo mi jejich klatba uškodí, když mile budu trpěti, jako by mne jeden klel. A raději jich kletbu v té při přijmu, než bych přijal jich požehnání a uposlechl jich, abych slova Božího nekázal a jich zla netupil; neb dí Písmo o člověku, svatém Davidu, jenž dí k Bohu: „Klíti budou oni, ale ty budeš žehnati.“ A sám Bůh dí takým: „Klíti budu vaše žehnání a vaše kletby budu žehnati.“ To jest, jak dí svatý Řehoř: „Což vy budete proklínati, to já budu žehnati.“ A že ten výklad svatého Řehoře jest dobrý, důkaz, že dí svým věrným Spasitel: „Blahoslavení budete, když vás budou proklínati lidé a říkati na vás všeliké zlo, lhouce pro jméno mé; radujte se a veselte se, neb odplata vaše veliká jest v nebesích.“

Pak když díš, že jsem se odvolal k papeži: to znám, že nejprvé k Alexandrovi odvolal jsem se, jenž za peníze vydal bullu, přikazuje v ní, aby slovo Boží k lidu nebylo kázáno nikdež, jediné u far a v klášterích, a v nižádných kaplích, ač jest-li by byly od arcibiskupů i od papežů zvláště stvrzeny. A že to přikázání jest kacírské, Pánu Bohu protivné, jež dí: „Jděte po všem světě, a kažte evangelium každému stvoření,“ a sám Spasitel, uče nás skutkem, kázal v domech, po ulicích, po vsích, po městech, po hradech, na poušti i na vodě, jak evangelium svědčí, a přikázal sluhům svým, aby šli volat k věčné

večeři i mezi rozcestí i mezi ploty: protož já chtěje raději Boha poslouchati než papeže, odvolal jsem se k němu, a poslal jsem jemu psaní, aby lépe se zpravil a bludu proti Písmu svatému neustanovoval; a než mé odvolání k němu přišlo, duši vypustil; a již shledal, dobře-li přikázal. Potom pohnal jsem dobré paměti kněze Zbyňka, arcibiskupa, před papeže, před nímž stáli mistři, moji poručníci, a při vedli; a chtěli mne i sebe pod ohněm zavázati, aby se někdo položil: a nížádný se nepostavil. A papež tento nedal slyšení, na něhož na soudě volali, jemu řkouce: „Dej slyšení, jak máš učiniti i pohanu, i židu, i kacíři, i kdyby ďábel k tobě přišel a žádal slyšení.“ A on vždy hlavu odvrátil, a poroučel vždy kardinálům. A oni sebravše koně krásné, koflíky stříbrné a prsteny drahé od mých protivníků, zbavovali se soudů. A papež opět poručil, a opět se totéž stalo: ale nyní ti zemřeli a druzí jsou v vězení Neapolského krále. Potom opět papež k sobě přivolał tu při, řka, že chce sám soudcem býti, řka: „Již každý té pře požil, a já nic.“ Potom opět voláno naň, aby dal slyšení, a on nechtěl: neb hledal žlutých rytířů, a hus jich neměla, aniž by jich poslati chtěla. A on chtěje míti ty rytíře, jímá mé poručníky a sázal je v žalář. A když jim Bůh od něho pomohl, byvše tam jeden půldruhého léta a druhý též, vrátili se zase domů; taktéz i třetí. A když opět po smrti kněze Zbyňkově, z nástrahy mých nepřátel, nepřátelé druzí vyjednávali na mně kletbu od kardinála Petra, já pak vída, že pravda Boží nemá místa u papeže, odvolal jsem svou při Pánu Bohu: neb odvolati se, jest od většího soudce pomoci žádati. A poněvadž Pán Bůh jest největší soudce a nejspravedlivější, jenž nemůže poblouditi, protož jemu poručil jsem neřku svou, ale jeho při. A tak nestál jsem před papežem proto, že pravdy neslyši, že poručníky žalařuje, že mistra Stanislava a mistra Štěpána obloupil, vzav jim dvě stě zlatých a sedm, a koně. Také nestál jsem proto, že při Boží vedu proti papeži, a vím, že papež sama sebe neodsoudí; a zvláště, že jsem proti jeho posměvačům se postavil, kteří s bullami přišli, aby lid olupovali. A tak maje Boží při napřed, a nechtě života zmariti a lid v Božím slově omeškati, peněz darmo vynakládati lidských, a žádaje, bude-li Boží vůle, děle pravdou ďábla i antikrista strašiti, klátiti a hubiti, maje svaté Písmo i práva duchovní i papežská, jež brání člověku jíti před soudce, když jest na cestě v nebezpečí života, když nepřátelé jsou i soudce i svědkové i řečníci; neboť dí práva papežská, že blázen by byl ten, a proti rozumu i proti přirozenosti by učinil, kdož by v taký soud se poddal. A poněvadž Spasitel náš, často smrti ustupovav, nestál na soudě u Kaifáše, nejvyššího v tu dobu židovského biskupa, až jej před něho přivedli, a též i jeho apoštolé: kterým Písmem neb příkladem já mám se postaviti za dvě stě mil před papežem, svým nepřitelem? dosti mi buď, až mne jeho poslové jmouce, před něho povedou. A bude-li se mne tázati, odpovím jemu, jako Kristus odpověděl biskupovi, řka: „Co se mne tážeš? taž se těch, kteří mé kázání slyšeli. Jáť jsem zjevně mluvil, a pokoutně nekázal jsem nic.“ A dají-li mi políček

pro takovou řeč, díím jako i Kristus: „Promluvil-li jsem zle, vydej svědectví o zlém; pak-li jsem dobře promluvil, proč mne tepeš?“ A dá-li Pán Ježíš smrt trpěti, buď jeho svatá vůle i co lepšího zde, než pro jeho zákon dobrovolně smrt trpěti?

VII.

Pak měl bych psáti o kletbě, již ty mne tupíš, ale bylo by dlouhé; o níž jsem v Betlémě stěny popsal. Avšak krátce díím, že kletba neškodí nížádnému člověku, když ho kněží proklínají, an hříchu smrtelného nemá a mile ji trpí; neb dí svatý Petr v své epištole: „Kdo jest, jenž by vám uskodil, když dobré věci budete milovati?“ A svatý Řehoř dí k té řeči, a to ty říkáš na hodinách: že nížádná nebude škoditi protivnost, když nížádná nepanuje zloba. A sám Spasitel dí: „Blahoslaveni budete, když vás budou proklínati lidé!“ A tak nyní lidé srozumívají z Božího daru, že kletba vydaná bez hříchu smrtelného jest ku požehnání a k životu věčnému, a že tou kletbou prvé kněží ustrašili a přikvačili, koho chtěli, jako lovci ostřížem přikvačují ptáky, kteří domnívajíce se, že by dřevěný ostříž byl pták živý, nesměli se zdvihnouti. Ale že hus, pták krotký, poznal toho ostříže neživého, protož nedal se jemu přikvačiti, ale pozdvihna se, dal příklad jiným Božím ptákům, by taktéž činili.

Pak kletba živá, pravá, svatá, od Boha vydaná, jest odloučení od Boha a od svatých obcování pro hřích smrtelný, jenž jest nedržení Božího přikázání, řka v pátých knihách Mojžíšových v osmdvacáté kapitole: „Zlořečený ty na poli, i doma, i na cestě, nedržíš-li mého přikázání.“ A svatý Pavel píše takto a klné: „Kdož nemiluje Pána Ježíše Krista, buď prokletý!“ A kněží všichni, říkajíce hodiny na primě, klnou všem, kteří nedrží Božího přikázání, řkouce: „Zlořečení jsou všickni, kteříž se odchylují od tvých přikázání.“ A v té Boží kletbě i všech svatých jsou všichni smrtelní hříšníci, a zvláště kněží, kteří sami proklínají, říkajíce hodiny, a kněžství smilstvím, lakomstvím neb jiným hříchem przníce. A kdož se z té kletby nevybaví od Pána Boha snažným pokáním, ten upadne v největší kletbu, kterouž vydá nejvyšší a spravedlivý biskup, Pán Ježíš, řka: „Jděte, zlořečení, do věčného ohně!“ A tak odloučí je od sebe, i ode všech svatých, i ode všeho utěšení. Té kletby rač nás vystříhati Spasitel všemohoucí!

Pak divím se, proč kněží, biskupové i faráři nejsou ve větší kletbě než já, protože neposlouchám papeže? Aj, tento papež v své bulle s pečeti olovenou prikazuje všem kardinálům, arcibiskupům, patriarchům, biskupům, farářům i všem kněžím, aby prokleli Ladislava, krále Neapolského, zvonice i svíce hasíce tak dlouho, dokavadž by jim jiné nebylo přikázáno. A to aby učinili pod kletbou, pod obročí i kněžství zbavením a pod pokutou. — — —

(A tak konec sepsání tohoto, kteráž mistr Jan Hus učinil proti knězi kuchmistrovi léta MCCCCVI, kterýž ho nekřesťansky haněl.)

O ŠESTI BLUDECH.

Mnohem lépe nežli traktat předešlý zachován jest nám traktat nyní zde následující. Přes dvacet rukopisů latinského vzdělání, sedm rukopisů XV. století a dva tisky ze XVI. století českého zpracování podává i nám obraz slov Husových téměř úplně správný.

Když Hus musil na podzim r. 1412 opustiti Prahu, bylo proti němu (v. v II. díle traktat proti Rokycanským) uváděno hlavně, že neposlouchá svých představených (tu arci hlavně papeže) a že zlehčuje klatbu církevní, jež byla proti němu vydána. Klatba také zněla hlavně proti neposlušnému synu církve a Hus těžko mohl tuto výtku neposlušnosti pominouti mlčením.

Napsal proto již ve vyhnanství traktat latinský, v němž stručně rozbírá hlavní body (šest), v nichž se liší od ostatních kněží. Podal tu přesné definice jednotlivých bludů a krátce uvedl výroky Písma a sv. otců církevních; dal tyto své odpovědi také napsati na stěny kaple betlémské. Ale když se z vyhnanství opět potají vrátil na jaře r. 1413 do Prahy a viděl, že prostý lid, nerozumějící latině, stále slyší výtky a nemá hned po ruce výkladu, zpracoval latinské své starší sepsání (zvané »De sex erroribus«) také po česku a dopsal je v domě svém u kaple betlémské 21. června 1413.

Ve spisku tom uvádí šest různých bodů, na různé strany namířených. Proti Husovi nejzuřivěji si často vedli mniši a kněží naprosto nevzdělaní, hrubým pověrám oddaní. Těmto nevzdělancům, jež ovšem odsuzovali rovněž jako Hus i jeho odpůrci z fakulty theologické, jest adressován výklad prvních dvou bludů: »stvořiti« nelze říci o předpokladnění při mši a kněží, říkajíce že stvořují Boha, těžce hřeší; nemůžet nikdo tvořiti nežli Bůh; »věřiti v papeže nebo v P. Marii« jest zrovna takový blud: neboť jen v Boha lze věřiti. Výklad o třetím bludu »odpouštěti« — Hus podle Lombarda (v. v díle III. str. 487—490) učí, že Bůh sám toliko odpouští, kněží odpuštění pouze oznamují — náleží však již ke kusům sporným mezi ním a theology, výklad o čtvrtém bludu »poslouchati« — Hus učí, že představeného jsme povinni poslouchati jen ve věcech dobrých a lhostejných, nikoli však ve zlých, neboť tu sluší poslouchati Boha více než lidí — staví se pak již zřejmě proti ostatním theologům universitním. Pátá kapitola »o klatbě« ukazuje, že

klatba nesprávně vydaná neškodí, naopak prospívá — a tím brání přímo Husa proti klatbě papežské — šestá konečně kapitola o »svatokupectví« obrací se od obrany k útoku. Ti, kteří klnou Husa a kteří proti němu s kazatelen mluví, jsou většinou v nejhorších hříších pohříženi, papežem počínaje (jímž byl tehdy jak známo svatokupec Jan XXIII.) a posledním farářem konče (takový byl na př. Husův odpůrce mr. Záviš, slavný hudebník, farář v Prachaticích, jenž skoro 30 let bral příjmy, ale nikdy se svým osadníkům ani neukázal). Obratný jest závěrek, jímž Hus ukazuje, jak jeho protivníci mnohdy zabíhají sami do slepé uličky: ačkoli věděli, že Hus je v Praze a že mají tedy staviti služby boží, přec se toho neodvážili (pro hněv lidu) a tedy sami v klatbu, kterou hlásají, upadli.

Spisek je psán se značným rozhorlením mravním, obratně sestaven a náleží k nejlepším polemickým traktátům Husovým. Nad latinské starší zpracování, jehož užito namnoze doslovně, vyniká živější a zajímavější formou.

*

O šesti bludech.

Znamenav šest bludův, jimiž mnozí mohli by býti zavedeni, položil jsem Písmo svatých v Betlémě na stěně, aby se jich lidé vystříhali: první blud o stvoření, druhý o věření, třetí o hříchů odpuštění, čtvrtý o poslušnosti, pátý o kletbě, šestý o svatokupectví. A tak prvá kapitola jest proti prvnímu bludu, druhá proti druhému, a tak dále.

KAPITOLA PRVÁ.

Blud o stvoření jest tento: že blázniví kněží praví, že oni kolikrát chtějí, tělo Boží stvoří, a že oni jsou stvořitelé svého Stvořitele, a tak více praví, že každý kněz jest důstojnější než Panna Maria, Matka Boží, dovozující takto: že ona jednou Boha, Ježíše Krista, porodila, ale každý kněz ten ho může často stvořiti. A tak nebožátka pozdvihují se důstojenstvím nad Pannu Marii, dokonce i nad Krista, pravého Boha i člověka, řkouce, že jsou jeho stvořitelé, a tím vyvýšením jsouce pravý antikrist, o němž dí sv. Pavel, že se vyvyšují nade všechno, což slove Bůh, to jest nad Krista, jenž v pravdě slove i člověk i Bůh. A aby lépe mohli řeči svatých učitelů srozuměti, a blud ten poznajíce, lépe se varovati, mají věděti: první, že stvořiti jest něco učiniti z ničehož; a tak Bůh stvořil nebe i zemi, i všechny věci kromě sebe z ničehož, takže nic nebylo před stvořením světa jedině Bůh. Z toho jest naučení, že každá věc, kteráž jest a není Bohem, ta jest stvoření, a počala býti. Druhé naučení, že jedině Bůh jest Stvořitel, a jako jest jediný Bůh, tak jest jediný Stvořitel.

Za druhé mají věděti lidé, že také stvořiti v Písmě slove něco z jiné věci učiniti; jakož dí Písmo, že stvořil Bůh člověka z hlíny

zemské, totiž, učinil ho vedle těla ze země. Pak za třetí stvořiti jest, některého člověka mocí nějakou neb úřadem obdařiti; a tak král tvoří rytíře, když člověka učiní rytířem; biskup stvoří kněze, když mu dá Boží mocí kněžství. Čtvrté stvořiti slove možnost některé věci dáti, jako malíř dá možnost, takže způsobí, aby to dřevo bylo podobno k člověku neb k jiné věci; a krejčí dá možnost suknu, aby bylo to sukno plášť, neb sukně, neb kukla; taktéž švec uzpůsobí kůži, aby byla kůže střevícem; a žena v tvořidle stvoří ze syření sýr; a dobrý kněz slovem Božím stvoří, totiž přizpůsobí člověka, aby byl Synem Božím: avšak ti všichni již řečení neslovou v Písmě stvořitelé, ale slovou řemeslníci aneb činitelé a dělníci, nižádným tím čtvrtým způsobem, ani kterým z těch nemůže kněz stvořiti netoliko Boha, ale ani těla Kristova; neboť aniž učiniti může těla Kristova z ničehož, aniž může učiniti je z jiné věci; neb tělo Kristovo, to jakž jest jednou stvořeno od Boha v životě Panny Marie z krve její, tak to tělo nikdy nezhytnulo, ani kdy potom se počalo, aniž se může znova počítí; protož nižádný kněz nemůže ho stvořiti z ničehož, ani z jiné věci učiniti; také kněz nemůže ho při mši úředníkem učiniti, ani jemu kterého způsobu čtvrtým, jak jsem řekl, způsobem dáti. Protož bloudí kněží, kteří se domnívají, že by pro jejich mše sloužení počal Ježíš neb tělo znova býti; a tak bloudí domnívajíce se, jako by byli Boží stvořitelé a důstojnější než Panna Maria, čistá Bohorodice, jež tělesenství Kristovo počala, potom Boha, pravého člověka, porodila, ačkoli božství ani počala ani porodila. A proti těm bludům jest o stvoření tato první kapitola v Betlémě na stěně napsána:

STVOŘITI.

Svatý Augustin dí: „Není slušné v žádného stvořitele, jedině Boha, věřiti, ani nazývati.“ Augustin: „Ani dobří, ani zlí andělé nemohou býti stvořiteli které věci.“ Damascenus: „Ti, kteří praví, že andělé jsou stvořitelé které věci, jsou ústa otce svého ďábla, jenž lhář jest i otec [t. činitel] jeho [hříchu].“ Anselmus: „Sám Bůh Stvořitel jest.“ Bernard v kázání k Petrovi papežovi: „Tělo Kristovo nerodí se, neplodí se, netvoří se, ale v rukou kněžských spolučiní se [conficitur]:“ totiž je Bůh svou mocí, slovy svými, kteráž dí kněz, činí, že v rukou kněžských spolu bývá i tělo Kristovo i způsob chleba; ale ani se tu tělo Kristovo nerodí, ani netvoří, neb nepočíná se znova, ač posvátné tu počne býti. Protož, kněže! měj na tom dosti, že jsa bez hříchu smrtelného, když mši sloužíš, obětuješ tělo Kristovo k Boží chvále i za své hříchy, jehož ty těla nemůžeš stvořiti, ale Pán Ježíš, řka ta slova skrze tě: „To jest tělo mé,“ učiní, že chléb bude tělem jeho; též řka: „Tento kalich,“ to jest víno v kalichu, „jest krev má,“ učiní, že víno bude krev jeho. A jistě, kněže! dosti tobě jest, když důstojně jako věrný sluha obětuješ svému Spasiteli tu drahou a důstojnou obět, a čím pokorněji a s větší radostí, tím

důstojněji; a čím se více chlubíš, tím se více tupíš a nejsi hoden obětovati té oběti.

DRUHÁ KAPITOLA O VĚŘENÍ.

Druhý blud jest o věření tento: že velí kněží věřiti v Pannu Marii, v svatě, a v papeže, nerozumějíce, že jiné jest věřiti v kterou věc, jiné věřiti o té věci, a jiné věřiti té věci. Na příklad: Aj, jiné jest věřiti v Boha, jiné o Bohu, a jiné Bohu: v Boha věřiti jest, víru majíce Boha nejvíce milovati; ale o Bohu věřiti jest, Písmo, jež o něm jest, za pravé míti; a pak Bohu věřiti jest vše, což Bůh dí, za pravdu míti. Z toho máš, kdož Boha nejvíce nemiluje, ten ač všemu Písmu, že pravé jest, věří, přece v Boha, neb v Bůh nevěří. Tak věří ďábel, a každý křesťan, kterýž jsa v hříše smrtelném, drží, že Písmo svaté jest pravé.

Druhé máš z toho, že v nižádnou věc kromě Boha nemáme věřiti, protože nižádné věci kromě Boha nemáme nejvíce milovati; a tak nemáme v Pannu Marii, Matku Boží, věřiti, neb jí nemáme nejvíce milovati; ale máme o ní věřiti, že ona ostavši Pannou čistou mocí Boží, Boha, Ježíše Krista, nám k spasení porodila, a že ona po Pánu Ježíši jest jedna osoba zvláštní, nejdůstojnější i nad anděla každého, i nad každého apoštola, i nade všechny panny, mučeníky, i kněze: kromě toho, že církev svatá, jež jest sbor všech vyvolených k spasení, kteréhožto sboru Kristus jest hlava a Panna Maria úd, ta řku církev svatá, jež jest choť Kristova zaslíbená, jeho krví vykoupená, jež v soudný den bude úplně vyčištěna, takže bude bez vrásky hříchu smrtelného, i bez poskvrny hříchu všedního, i bez každého nedostatku tělesného v každém svém údě: ta žena, jež také slove panna, protože tak zůstane s Kristem na věky čistá, jest důstojnější než Panna Maria; ale nižádný jiný člověk, kromě Ježíše syna jejího, není důstojnější nežli velebná Matka Boží, bez níž není komu z nás spasení. Aj, tak máme o ní věřiti; a také máme jí věřiti, že, což ona řekla, to jest pravda. Též věříme o svatém Petru Písmu, že byl křivý přísežník a že se kál, Kristův zákon dokonale zachoval; a věříme, že což Duch svatý skrze něho mluvil, že to jest pravda, a tak věříme jemu v tom; ale když sám od sebe lhal a křivě přísahal, tomu nevěříme, neb to za pravdu nemáme, ale za lež. Též i o jiném svatém, i o papeži, poví-li nám pravdu, poznávajíce ji, věříme jemu; pakli lež praví, tehdy nemáme jemu věřiti. A tak věříme o svatých a svatým, ale nevěříme, aniž máme věřiti v svaté. A proto stojí v Betlémě takto psáno:

VĚŘITI.

Augustin svatý dí: „Ne ihned, kdo věří jemu, [t. Kristovi], věří v něho; neb i ďáblové věří jemu, ale nevěří v něho. Opět také

o apoštolicích jeho říci můžeme: Věříme Pavlovi, ale nevěříme v Pavla, věříme Petrovi, ale nevěříme v Petra; neb věřícímu [člověku] v něho [t. v Krista], jenž spravedlivá činí hříšného [odpouštěje hříchy], počtena bývá víra jeho [věřícímu] k spravedlnosti. Co jest tehdy věřice se ho držeti (do smrti milováním), a jeho údům se vtěliti jíti [prospíváním lásky] a údům jeho se vtěliti; protož tatoť jest víra, jižto od nás žádá Bůh.“ Beda svatý na to Písmo, ježto apoštol dí: Věřícímu v něho, jenž spravedlivá činí hříšného,“ takto dí: jiné jest věřiti v Boha, jiné věřiti Bohu: Věřiti v Boha jest, věřice milovati, věřice se ho držeti [žádostí], věřice v něho jíti (prospíváním), věřice se ho držeti (do smrti milováním), a jeho údům se vtěliti (t. svatým a svatým býti). Věřiti Bohu jest věřiti, že jest to pravda, co (t. Bůh) mluví: to i zlí činí, (t. věří); a my věříme člověku (leckterému), ale ne v člověka. Věřiti v Boha jest věřiti, že on jest Bůh.“ Augustin u výkladu na „Věřím v Boha“ na ten článek: „Věřím v Duha svatého, svatou církev obecnou“ dí: „Znamenáno má býti, že nemá býti věreno v církev, poněvadž není (církev) Bohem, ale dům (t. jest) Boží.“ Aj, takť svatí praví, že jediné v Boha máme věřiti.

KAPITOLA TŘETÍ.

Třetí blud o hříchů odpuštění jest tento: že se domnívají kněží, aby na jejich vůli bylo, komu by chtěli hříchy odpustiti, aby byly odpuštěny; a tak chlubí se mocí hříchů odpuštění, nerozumějíce té moci, a nevědouce, že nemohou nižádnému hříchův odpustiti, jediné, zeli-li jich, a když mu Pán Bůh odpustí; aniž jich mohou zadržeti, když jich hříšný želi, jemuž je Pán Bůh odpustí, ač oni se domnívají, jako by mu je zadrželi proti Boží vůli a proti hříšného želení. Protož mají se kněží naučiti, že odpuštění hříchů jest trojí: jedno slove své-mocné, to jest, když kdo svou mocí a ne cizí hříchy odpouští; a to na samého Boha přísluší, jenž dí skrze Isaiáše v XLIII. k.: „Jáť jsem ten, jenž shlazuje zla tvoje.“ A to vědouce židé, řekli v evangeliu svatého Lukáše v V. k.: „Kdo může odpouštěti, jediné sám Bůh?“ Pak druhé odpouštění hříchů slove podsvémocné, totiž, pod svémocným nejprvé; a to odpouštění hříchů přísluší Kristu, ježto jest člověk, protože člověčenství jeho jest sjednáno s božstvím v jedné osobě, kteréžto člověčenství bylo příčina prvá, jíž jest člověk každý vyvolený od zatracení věčného vykoupěn: neb Kristus jsa pravým Bohem a pravým člověkem, jakožto člověk práci, utrpení, hanu a smrt nejohavnější a nejukrutnější trpěl pro hříchy naše. Protož dí svatý Isaiáš v LIII. k. hlasem všech vyvolených: „Věru neduhy naše on trpěl, a bolesti naše on nesl, a my jsme jej měli za malomocného a bitého od Boha a poníženého; a jistě on raněn jest pro zla naše, potřen jest pro hříchy naše, pokání pokoje našeho na něm, a zsinalostí jeho uzdraveni jsme.“ Tak dí svatý Isaiáš, ukazuje, kterak milostivý Ježíš trpěl za nás, a sňal naše hříchy; a tak odpustil

i odpouští mocí podsvémocnou jakožto člověk. Neb tu moc má od božství, a tak od svaté Trojice, a té moci tak nemůže nížádný míti kromě Krista člověka, jenž jest pravý Bůh a pravý člověk; neb kdož by měl neb mohl míti tu moc, tehdy by musel jsa Bohem a člověkem veden býti k smrti, jako beránek velmi jsa pokoren; o kterémžto beránku dí svatý Jan Křtitel: „Aj, beránek Boží, aj, jenž snímá hříchy světa!“

Pakli třetí odpouštění hříchu slove služebné, totiž proto, že službou duchovní bývá to odpouštění hříchů jakož službou křtu svatého, neb kázáním svatým, radou dobrou, těla Božího dáváním, modlitbou, zpovědí, neb příkladem života svatého. A toto odpouštění hříchů bývá od kněží a k nim přísluší, podle oné řeči Spasitele našeho v XX. k. sv. Jana: „Vezměte Ducha svatého: kterým odpustíte hříchy, budou jim odpuštěny, a kterým zadržíte, budou zadrženy.“ A opět v evangeliu sv. Matouše v XVIII. k.: „Věru pravím vám: kterékoli (t. hříchy) svážete na zemi, budou svázány (t. hříchy) i v nebi, a kterékoli rozvázete na zemi, budou rozvázány i na nebi.“ A opět v XVI. k. sv. Matouše dí Kristus církvi svaté v Petrovi: „Tobě dám klíče (t. moc a umění) království nebeského: cožkoli svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi, a cožkoli rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ Aj, nyní máš hříchů odpouštění: prvé svémocné, jež se na samého Boha sluší; druhé podsvémocné, jež samotnému Kristu jakožto člověku přísluší; třetí služebné, jež kněžím přísluší; a to třetí nemůže býti bez prvního a bez druhého. Protož dí Spasitel v XV. k. sv. Jana: „Beze mne nic nemůžete učiniti.“ A že Ježíš, Spasitel milostivý, jest pravý Bůh, protož má prvou moc, aby hříchy odpouštěl; a že také jest člověk, jenž trpěl za naše hříchy, protož má i druhou moc, jakožto nejlepší kněz a sluha církve svaté, jež dí v XX. k. sv. Mat.: „Syn člověka nepřišel, aby jemu sloužili, ale aby sloužil a dal svou duši na vykoupení za mnohé.“ A kdož rozumí této řeči, ten může lehce Písmo srovnati, a sváry lidské rozloučiti: neb když dí jeden, že kněží mají moc, jíž mohou hříchy odpustiti, to jest pravda, že mají moc třetí služebnou; a když druhý dí, že kněží nemají moci odpouštěti hříchů, to jest pravda, že nemají moci svémocné, ani podsvémocné: neb ani svou mocí hříchů neodpouštějí, jako Bůh, aniž za hříchy světa zemřeli, jako Kristus.

Pak ještě jest čtvrté odpouštění hříchů, k němuž každý člověk, kterýž rozumu požívá, jest zavázán, takže má moc od Boha danou i příkázanou, aby odpustil hříchy svým vinníkům; neb dí v VI. k. sv. Matouše: „Odpustíte-li lidem hříchy jejich, odpustí také vám Otec nebeský hříchy vaše; pak-li neodpustíte lidem, ani Otec váš neodpustí vám hříchův vašich.“ Tuto řeč mluvil Spasitel, učiv učeníky své i nás, kterak se máme modliti říkajíce: Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme svým vinníkům.“ A že kněží bloudí, jak řečeno jest, protož, aby se bludů vystříhali, o hříchův odpouštění v Betlémě stojí takto psáno:

ODPOUŠTĚNÍ HŘÍCHŮ.

Svatý Augustin v kázání obecném, na ono evangelium: „Prosil Ježíše jeden zákonník,“ na ono slovo: „odpouštějí se hříchy mnohé,“ vykládaje dovozuje, že pouhý člověk (t. jenž není Bohem) nemůže hříchů odpouštět; a že zákonník méně zlý byl, věře v Krista, pouhého člověka, jenž nemůže hříchův odpustiti, nežli kacíř, jenž dí, že by on mohl člověku odpustiti, i mluví takto: „Zákonník lepší (t. méně zlý) byl; neb když měl Krista za pouhého člověka, nevěřil, že by mohly od člověka hříchy odpuštěny býti. A protož lepší židům nežli kacířům ukázal se (zdál se) rozum; neboť židé řekli: „Kdo jest tento, že také hříchy odpouští?“ smí sobě to člověk přitáhnouti neb osobiti lživě? Což dí proti tomu zase kacíř? „Já odpouštím, já čistím, já svata činím!“ Odpověz jemu, ne já, ale Kristus: „Ó, človče! když já od židův mnín jsem člověkem, (t. pouhým, ne Bohem), odpouštění hříchů že by ode mne mohlo býti, nedomnívali se.“ Protož ne já sobě, ale odpoví tobě Kristus: „Ó kacíři! ty jsa člověkem (t. pouhým, a nejsa Bohem), diš: Pojď, ženo! já tě spasím (spasenu učiním). Já když jsem mnín člověkem (pouhým), řekl jsem: Jdi:, ženo! víra tvá tě spasila (neb spasenu učinila).“ Odpovídají, nevědouce, jakož dí apoštol, ani co mluví, ani o čem jistí; odpovídají a řkou: „Neodpouštějí-li lidé hříchův, lež jest, co dí Kristus: Co rozvázete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ Nevíte, proč to řečeno jest: měl dáti Pán (Kristus) lidem Ducha svatého, a od toho Ducha svatého svým věrným odpouštění hříchů; ne zaslužením lidským, chtěl rozuměti, že by měly hříchy odpuštěny býti. Neb co jsi, človče! jen neduživý? a potřebuje sám zdraví, chceš mi býti lékařem? se mnou hledej. A aby to zřetelněji ukázal Pán (Kristus), že od Ducha svatého, kteréhož dal učeníkům svým, odpouštěje hříchy, ne zaslužením lidským, v jednom místě takto dí: „Vezměte Ducha svatého,“ ihned přidal: „Komu odpustíte hříchy, odpouštějí se jemu,“ to jest, Duch svatý odpouští, ne vy.“ To Augustin. Augustin: „Neodjímá hříchů jen sám Kristus, jenž jest beránek Boží, snímající hříchy světa.“ Jeronym v evangeliu svatého Matouše v XVI. k. na ono slovo: „Tobě dám klíče království nebeského,“ takto dí: V tomto místě (Písma Kristova) biskupové a kněží, nerozumějíce, něco zachvacují pýchy zákonníkův, kteří buď mněji potupiti neumné, neb rozvázati se domnívají vinné, ano před Bohem ne na soud kněžský, ale na hříšných život se hledí (t. Bůh hledí ne k soudu kněžskému, ale k životu hříšníků, že želejí-li, tehdy odpustí, nezelejí-li, neodpustí). Čteme v Levitiku o malomocných, tu kdež přikázáno bylo ukázati se kněžím, že měl-li by malomocností, aby tehdy od kněží, nečistí kdyby byli (t. ukázání): ne že by kněží malomocné činili a nečisté, ale aby měli známost (umění ku poznání) malomocného (člověka), a mohli rozeznati, který čistý, a který nečistý jest. Protož jako tam (v zákoně starém) kněz malomocného činí (ukazuje) nečistého, takéž i tuto (v novém zákoně) svazuje (vinného) neb rozvazuje (ozna-

muje nevinného) biskup neb kněz: ne ty, kteříž nevinni jsou (svazuje), neb vinní (rozvazuje); ale z úřadu svého, když hříchů (hříšníků) slyší rozličnost, ví (t. má vědět z Písma), který (člověk) rozvázán má býti, a který svázán.“ To dí svatý Jeronym. Z této řeči mistr hlubokých smyslů takto zavírá (t. řeč), říká: „Teď zjevně ukazuje se, že nenásleduje Bůh cirkve soudu, kterážto zklamáním a znepoznáním druhdy soudí, (t. nesoudí Bůh po kněžích a po sborech), jež bývají zklamány; ale Bůh vždy soudí podle pravdy, i v odpouštění vin i v zadržení.“ Ambrož dí takto: „Slovo Boží, totiž Kristus, odpouští hříchy, ale kněz úřad svůj vydává: ale ne mocí práv činí (t. mocí svou hříchův odpouští), totiž podle výkladu, nemá moci odpouštění viny, ani pokuty, (t. muky) věčné, ale službu (t. má úřad) ohlašování (t. aby ohlašoval).“ Opět tudíž psáno jest: „Ten sám hříchy odpouští, jenž sám za hříchy zemřel.“ Tato všecka řeč základ má v tomto slově Božím, v XLIII. k. v. Lukáše: „Já sám shlazuji nepravosti a hříchy lidské.“ A k tomu mistr hlubokých rozumů dí: „Z Písma (t. svatého) zdravě (t. dobře) smysliti (t. rozuměti) a říci můžeme, že sám Bůh hříchy odpouští a zadržuje; avšak církvi (t. sboru křesťanskému v kněžích) dal moc svazování i rozvazování (t. že mají moc svázati i rozvázati). Ale jinak on (Bůh) svazuje a rozvazuje, a jinak církev; neb on toliko svou mocí odpouští hříchy, že i duši čistí od vnitřní poskvrny, i od viny (od dluhu) věčné smrti rozvazuje.“ To mistr (t. dí), a vykládá: „Kterým (lidem) odpustíte hříchy, totiž odpouštění zjevíte (ohlásíte), odpouštějí se jim (t. od Boha); a kterých (lidí) zadržíte, totiž zadrženy zjevíte (ohlásíte), nepobluzující, zadrženy jsou jim.“ Aj, takť stojí na stěně v Betlémě pro výstrahu bludů, aby lidé věděli, že není na vůli kněžské, aby hříchy, komukoli chtí odpustili, neb zadrželi; neb to jest na vůli a na moci božské, na moci Krista člověka a na skroušenosti neb zatvrzelosti člověka v jeho duši, takže, má-li hříšník pravou, úplnou žalost nad svými hříchy, že jimi Pána Boha rozhněval, tehdy Pán Bůh zásluhou Ježíše Krista odpustil jemu ty hříchy, a kněz má raditi jemu, kterak se má káti, a má jemu takto zjeviti neb povědět: Aj, milý bratře! poněvadž želiš srdečně hříchů, a již nechceš více hřešiti, a doufáš v milosrdenství Spasitele, že je odpustil, odpouštěny jsou tobě hříchy: budiž dobře živ, nechtěj více hřešiti a kaj se statečně až do smrti!

KAPITOLA ČTVRTÁ.

Blud čtvrtý o poslušenství jest tento: že se domnívají druzí lidé, že mají svých starších, jako biskupů, pánů, otců, a jiných vladařů duchovních i světských, ve všem poslouchati, což přikáží, buď zlé neb dobré. A toho se zvláště kněží chápají, nechtíce srozuměti, že všeliké zlo Bůh zapověděl, a že on jest nejvyšší pán; protož, když kterýkoli člověk přikáže komu, aby učinil které zlo, totiž hřích, nikoli nemá toho učiniti: neb má více poslouchati Pána Boha než kte-

rého člověka v tomto světě. Dále má vědět, že poněvadž všechny skutky naše mají být k Boží chvále a k prospěchu spasení našeho, protož nemá nižádný poslouchati kterého člověka, jedině v tom, což se chýlí k Božímu přikázání, k jeho radě a k jeho chvále; a tak, jakmile by znamenal člověk, že by jemu prelát, neb pán, neb otec přikázal co, jež by bylo proti jeho (božímu) přikázání neb proti jeho radě a chvále, tak ihned nemá ho v tom poslouchati: neb více má vážiti Boží přikázání a radu Boží, než přikázání člověka. A dím: „radu Boží,“ když by znamenal, že by duchem Božím k té radě byl napomenut, a měl by hnutí veliké. Na příklad: kdyby Kateřině přikázal papež, i otec, i matka, aby muže pojala, a ona znamenala by darem Božím, že panenství svaté jest velikého důstojenství, a že jest rada Boží k němu těm, kterýmž ráčí Pán Bůh dáti, to majíc panna Kateřina poznání i hnutí, má neposlouchati i papeže, otce, i matku v tom, že jí velí muže pojmouti. Taktéž velí-li Dorotě, aby pannou zůstala do smrti, a ona znamená na sobě příchýlnost velikou k manželství a pokušení veliká, má jich v tom neposlouchati: neb i panenství i manželství jest na vůli panny. Totéž může býti řečeno i o vdově. Též brání-li papež kázati v kaplích slova Božího, a brání-li sloužiti kněžím, kteří umějí kázati, a žádost dobrou mají, aby sloužili, jsouce dobře živi, nemají ho v tom poslouchati; neb se to protiví i přikázání, i radě, i chvále Boží. A tak někdy jest dobré neposlouchati prelátův a svých starších; a proto v Betlémě stojí na stěně takto psáno:

POSLUŠENSTVÍ.

Augustin praví: „Ne vždy jest zlé neposlouchati přikázání vyššího; neb když pán přikáže ty věci, jež Bohu jsou protivné, tehdy nemá jeho posloucháno býti.“ Jeronym dí: „Přikáže-li pán co, ježto proti svatému Písmu není, poddán buď sluha pánu; pak-li co protivného přikazuje, více poslouchej (člověk) pána ducha (Boha duše své), nežli pána těla.“ A málo doleji dí: „Je-li dobré to, což císař přikazuje, učin' vůli jeho; pak-li jest zlé, odpověz: „Musí více poslušno býti Boha než lidí.“ A to též (t. jest) o sluhách k pánu, i o ženách k mužům, i o dětech k otcům, že v těch věcech toliko dlužní jsou poddáni býti pánům, pravým otcům a matkám, kteréž proti Božím přikázáním nejsou.“ Řehoř sv.: „Pokorní napomenuti mají býti, aby ne víc, nežli sluší, byli starším poddáni, tak aby hříchův jich ctiti přinuceni nebyli, když by chtěli více, než sluší, lidem poddáni býti.“ Týž Řehoř dí: „Avšak vědino má býti, že poslušenstvím nikdy nemá zlé učiněno býti.“ Chrysostomus, svatý Jan Zlatoústý, táže se takto: „Což tehdy, d' někdo když by prelát byl zlý? i zdali také poslouchati budeme nešlechetného? kterak d'š? Ó jistě věz, v při víry varuj se ho a vystříhej se, netoliko kdyby člověkem byl, ale také kdyby anděl s nebe sestoupil.“ To svatý Jan. Svatý Isidorus dí takto: „Když by ten, jenž vládne, učinil cokolivěk, což od Pána (t. Boha)

zapověděno jest, aneb kázal by učiniti, aneb což psáno jest pomínul by, neb pomínouti přikázal by, svatého Pavla odsouzení vydáno má býti jemu, jenž dí: „Také ať bychom my (t. apoštolé), neb anděl s nebe sestoupil i kázal vám jinak, prokletý buď!“ A dále dí: „Brání-li vám kdo toho, což od Pána (Boha) přikázáno jest, neb opět přikazuje činiti, to, což Pán činiti brání, vysvatečený (t. ohavný neb zlořečený) buď všem těm, kteříž milují Pána;“ dále dí: „Ten, kterýž vládne, když mimo vůli Boží, neb mimo to, což v Písmě svatém zjevně přikázáno jest, dí co, neb přikazuje, jakožto křivý svědek Boží aneb jako svatokrádce jmním buď.“ Svatý Bernard dí: „Učiniti zlé cokoli přikazuje-li (t. vladař), zjevně jest, že není to poslušností, ale docela neposlušností.“ To Bernard. Pak v duchovním ustavení jest takto psáno: „Proti řádu a v neslušných věcech nižádný není dlužen, aby poslouchal.“ Opět psáno jest: „V nespravedlivém přikázání prelátově nemá poslušností držino býti.“ Opět psáno jest: „Ze spravedlivé příčiny hodné jest neposlouchati přikázání papežova.“ Tyto řeči svrchu psané mají základ v zákoně Božím, nejprve v druhých knihách Mojžíšových v XXIII. k.: „Nebudeš následovati zástupu k účinku zlému, aniž soudě mnohých (lidí) přivolíš k vydání soudu (t. k odsouzení), abys od pravdy nepobloudil.“ A v pátých knihách Mojžíšových v IV. k.: „Nepřidáte k slovu, kteréž vám mluvím, aniž ujmete od něho. Ostříhejte přikázání Pána Boha svého, kteréž já přikazuji vám.“ Opět v těch knihách, v XXIV. k.: „Konati budeš, cokoli naučí tě kněží v Leví pokolení (tak řečeného), podlé toho, což jsem já přikázal jim, a naplň pilně.“ A v proroctví Ezechiele v XX. k. dí Pán Bůh: „V přikázáních (zlých) otcův svých nechtějte choditi, aniž soudů jich ostříhejte, aniž se v modlách jich poskvrňujete: jáť jsem Pán Bůh Váš! v přikázáních mých chodte, a soudů mých ostříhejte, a ty konejte.“ A v evangeliu sv. Matouše v XV. k. Pán Ježíš řekl mistrům a k zákoníkům: „Proč i vy přestupujete přikázání Boží pro ustavení vaše (svá), učíte učení a přikázání lidská?“ A opět v evangeliu sv. Matouše v XXIII. k. dí Kristus: „Na stolici Mojžíšově seděli mistři a zákonníci; protož vše, cokoli vám praví, zachovejte a konejte, ale podle jich skutkův nechtějte činiti.“ A k témuž výklad na ono slovo: „Poslouchejte vyšších svých,“ dí: „Posloucháno má býti vyšších a kazatelů, jelikož učení a mravy jich svaté a věrné jsou (t. k víře příslušejí); pakli od cesty upřímnosti pobloudí (t. vyšší), nečinme, což oni činí, ale což rozkazují, jediné leč by v učení pobloudili. A protož Pán (Ježíš) dí: „Což praví, činite; ale což činí, nechtějte činiti.“ A svatý Augustin v kázání na ono slovo evangelia svatého Jana: „Jáť jsem pastýř dobrý“ dí: „Sedíce zajisté na stolici Mojžíšově, zákonu Božímu učí, a tak Bůh skrze ně učí; pak-li své (nálezky) oni budou chtíti učiti, nechtějte činiti: neb jistě tací svých (t. zisků) hledají, ne těch věcí, jež jsou Ježíše Krista.“ A v skutcích apoštolských v IV. k. psáno stojí, že knížata a starší z lidu a mistři, a Annáš, kníže kněžské, a Kaifáš, a Jan, a Alexandr, a kolik jich z pokolení kněžského bylo,

přikázali apoštolům, aby ani nemluvili, ani učili ve jménu Ježíšově. Tehdy Petr a Jan řekli k nim: „Je-li to spravedливо před Bohem, vás více poslouchati nežli Boha, suďte: neboť nemůžeme toho, což jsme viděli a slyšeli, nemluvit.“ Opět tudíž v V. k. Petr a jiní apoštolé těm jistým řekli: „Poslušno musí býti Bohu více než lidí.“ — Aj takt stojí psáno v Betlémě, k naučení dobrému, že nemají lidé poslouchati svých prelátů neb vyšších, jediné v dobrých přikázáních.

KAPITOLA PÁTÁ.

Pátý blud o kletbě jest tento: že se domnívají kněží a lid učí, že každá jich kletba škodí tomu člověku, jehož oni proklínají. Ale že není tak, věděno má býti: co jest kletba; druhé, proč má býti; a třetí, kterak má býti. Věziž nejprvé, že kletba jest zlořečení a vyobcování; a to jest dvoje: jedno spravedlivé a druhé nespravedlivé. Spravedlivé jest, když Bůh neb člověk z úřadu a řádem zlořečí člověku, a pro hřích smrtelný, zjevný, po napomenutí ohlásí hříšníka v lidu, aby s ním neobcovali, dokud od hříchu smrtelného neodstoupí. A tak slove kletba, to jest zlořečení, protože zlý člověk nazván jest od Boha zlým, protože nedrží jeho přikázání; ale slove proto vyobcování, že člověk zlý pro hřích smrtelný jest z obce svaté vyvržený, takže v tu dobu, dokud jest v hříše smrtelném, není milostí Boží svatý mezi svatými, a nepožívá zasloužení církve svaté v tu dobu: neb jest smrtelným hříchem od Boha a od sboru svatého časně odloučen. A tak každý smrtelný hříšník jest v té kletbě Boží, jenž sám zlořečí smrtelnému hříšníku, řka v pátých knihách Mojžíšových v XXVIII. k.: „Nebudeš-li chtíti slyšeti hlasu Pána Boha svého, abys ostříhal a konal všechna přikázání jeho, přijdou na tě všechna zlořečení tato a zachvátí tebe: zlořečený budeš v městě, zlořečený na poli, zlořečená stodola tvá, a zlořečené všechno nádobí tvé, zlořečený plod břicha tvého, i plod země tvé, stáda volů tvých a stáda ovec tvých, zlořečený budeš vycházeje, a zlořečený budeš vcházeje.“ Aj, takt jest položeno zlořečení neb prokletí od Boha. A opět dí David v žalmu CXVIII.: „Zlořečení, kteří odchylují se od přikázání tvých.“ A tak říkají kněží každý den na primě, a proklínají všechny smrtelné hříšníky, a tak sami sebe, když jsou v smrtelném hříše, tak říkají.

Z této řeči máš druhou část: že kletba má býti jediné pro hřích smrtelný; neb nic neodlučuje a neodděluje člověka od Pána Boha, jediné nejprvé hřích smrtelný, jakož dí Isaiáš v LIX. k.: když byv v milosti Boží, zhřeší smrtelně, tehdy odřeze se hříchem od Boha i od svaté obce, a položí se sám v zlořečenství a v kletbu, protože již nemiluje Pána Boha a Pána Ježíše. Neboť dí svatý Pavel ke Korintským v prvé epistoletě v poslední kapitole: „Kdož nemiluje Pána Ježíše, buď zlořečený.“

Z toho máš, že každé stvoření, když jest v hříše smrtelném, v tu dobu jest od Pána Boha zlořečené, kleté, odloučené; a tak každý

ďábel a každý smrtelný hříšník jest v spravedlivé Boží kletbě, již ohlásí v soudný den, když dí všem hříšníkům nekajícím: „Jděte zlořečení v oheň věčný, jenž připraven jest ďáblu a sluhům jeho.“ Aj, tať jest Boží kletba.

Pak kletba, s níž okolo jdou kněží, jest ohlášení člověka v lidu, že jest účastenství posvátných věcí odloučen a z obce vyvržen. A to ohlášení činí kněz, neb jiný prelát, napsáním, voláním, svíc zhasínáním, zvoněním potvorným, a jinými nálezky, jako házením kamenným, zpíváním, obrazu umučení Božího převrácením neb mrskáním a jinými obyčejí, jež kněží vymýšlejí kromě Písma svatého, nechťice míti na tom dosti, jak dí Spasitel Petrovi, a v něm církvi svaté ustanovil: aby bratra, jenž by smrtelně hřešil, jednou sám napomenul a jeho pokáral; potom, když by neposlouchal, dva neb tři příjma, aby ho pokáral; a pak třetí, aby obci neb mnohým ho ohlásil: a kdy by třetí obec neposlouchal, a stál v hříše smrtelném, tehdy aby s ním neobcova, ale aby ho měl jako za pohana a za hříšníka zjevného, zda by tak ho od hříchu odvedl a k zákonu Božímu přivedl: neb to kletí a vyobcování jest jako léčení, jímž bližní má býti ne umořen, ale uzdraven na duši, jakož dí svatý Augustin. A tak svatý Pavel vyobcovati kázal zjevného smilníka, jenž s macechou hřešil, a kázal ho dáti v moc ďáblu, aby ho na těle trápil, aby, poznaže se v hříše, toho želel, a tak aby duch jeho byl spasen. I může to býti, že člověk může zlořečiti, proklínati, vyobcovati člověka, s Bohem se v tom srovnaje: a to bývá, když, jsa bez hříchu smrtelného, z lásky toho proklíná, kohož Bůh proklíná. A někdy proklíná, nesrovnávaje se s Bohem: a to činí, když toho proklíná, jehož Bůh žehná; zlořečeným nazývá, jehož Bůh blaženým nazývá; aneb když sám jsa v hříchu smrtelném, proklíná, zlořečí, vyobcovává.

Z té řeči může vyňata býti za třetí část, totiž: kterak má býti kletba. Neb musí to býti, aby ten člověk, jenž proklíná, s Bohem se shodoval v příčině, aby proklínal proto, proč proklíná nejprvé Bůh, to jest, pro hřích smrtelný, v řádu aby proklínal z lásky, jakož proklíná Bůh, jenž jest láska věčná. Protož, když ten, jenž koho proklíná, pochybí v řádu lásky, neb bez příčiny hříchu smrtelného proklíná, tehdy sám sebe proklíná: jako když proklíná pro svou pomstu, neb pro lakomství, neb z hněvu, neb z pýchy; neb tak proklínaje neshoduje se v řádu s Pánem Bohem.

Z toho máš, že kletba křivá jest, když proklínají koho, an jest bez hříchu smrtelného; druhé, když neřádem proklínají, kterýžto neřád mnohým běží obyčejem. A tak jest nyní rozmnožena křivá kletba kněžská, že již sprostní lidé mohou jako hmatati, že více ta kletba škodí těm, již proklínají, nežli těm, kteří od nich kletbou trpí; neboť jest-li člověk nevinný hříchem smrtelným, a zvláště chtějí-li ho kletbou od Boží pravdy odstrčiti, a on stojí pevně a mile tu kletbu v pokoře trpí, tehdy jemu ta kletba neškodí, ale prospívá k spasení jeho duše. A k potvrzení této řeči stojí v Betlémě na stěně psáno:

KLETBA NEB VYOBICOVÁNÍ.

Svatý Augustin dí: „Domnívej se a Augustinovi, cokoli se líbí, jen samo svědomí před očima Božíma na mne nežaluj.“ A jinde opět dí: „Počal jsi míti jako zjevného hříšníka bratra svého, vážeš kletbou jeho na zemi, ale viz, abys spravedlivě vázal (klet), neboť nespravedlivé svazky ruší spravedlnost.“ Týž k žactvu Iponenskému dí: „Co škodí člověku, že z té desky chce jej shladiti lidská hloupost, poněvadž z knih živých neshlazuje ho zlé svědomí.“ Opět jinde dí: Jest-li pak potupíš (t. ty, kdožkoli jsi) za čas od člověka (t. skrze kteréhokoli člověka odsouzení neb kletbu održel), a vyřkneš-li odsouzení (t. křivé) prvního konšela (t. vladaře, neb rádce, neb soudce, neb purkmistra) na Cypriana (toho nevinného člověka, neb na jiného kteréhokoli): jinát jest stolice zemská (t. moc, jíž soudí lidé zeměští), a jiná stolice nebeská (t. moc, jíž soudí Bůh nebeský); od nižší vezme odsouzení, a od vyšší korunu.“ Opět dí: „Nepravá kletba kletého neuráží, ale toho, jenž proklíná.“ Gelasius papež dí: „Na koho vydána jest kletba, slož blud (máš-li jej), a prázdná jest (že neškodí); pak-li jest nespravedlivá, tím více jí dbáti nemá, čím více u Boha a u jeho církve (svaté) nížádného nemůže obtížití křivá kletba; protož tak od té kletby sebe rozvázati nežádej, kterouž ví, že není svázán. Nespravedlivá kletba škodí více tomu, jenž proklíná, nežli prokletému.“ Opět jest psáno, že více má býti následováno (t. váženo) své svědomí, nežli prelátův kletba. Opět jest psáno: „Křivá kletba ani před Bohem, aniž před sborem víze.“ Svátý Augustin podle obecné víry: „Ani Bohu škoditi kdo může, ani Bůh nespravedlivě škoditi komu může, ani škoditi nespravedlivě komu trpí.“ Opět psáno jest: „Kdož spravedlivý jest, a nespravedlivě jest klet, odplata jemu se dává (od Boha).“ Opět psáno jest: „Když poddané proklínají, kteřížto (poddani) zlému naučení nemohou (spravedlivě) býti, tehdy kletby nemají poslouchati, ani před Bohem, ani před sborem jeho (křesťanským) koho obtěžuje křivá kletba.“ Svátý Augustin dí: „My na nikoho kletby vydati nemůžeme (hodně), jedině na přemoženého (v zlosti), aneb na toho, jenž dobrovolně se přiznal (k zlému).“ Svátý Jeronym takto dí: „Ti, jichž hříchy zjevný jsou, ze sboru vymítejme; ale kdež hřích zjevný není, vyvrci ze sboru nížádného nemůžeme, abychom snad vytrhávající koukol, nevytrhali s ním také i pšenice.“ Opět psáno jest: „Nížádný biskup jakéhokoli (člověka), bez jisté a zjevné příčiny hříchu, obcování nezabavuj sboru křesťanského; neboť poněvadž vyobcování (kletba) smrti (t. hříchu smrtelného) jest potupení, protož nemá pro jiné než pro smrtelný hřích uložena býti, a to na ty, kteří nemohou jinak polepšení býti.“ Opět psáno jest: „Soud Boží na pravdě, kterážto aniž zklamává, aniž zklamána bývá, vždy záleží: ale soud sboru (křesťanského) někdy po domnění (nejistém) jde, kterémužto sboru i zklamati (t. jiného), i zklamánu býti (od jiného) se přihází; protož někdy přihází se, že ten, kterýž svázán jest (právě) před Bohem, před sborem (v domnění,

ač tak není) jest rozvázán; a ten, kterýž svoboden jest před Bohem, sborskou (lidskou) kletbou (v domnění) jest svázán.“ Svatý Řehoř takto dí: „Mezi řeční chvaličů a tupičů k svědomí utéci se máme, a nebude-li nalezena dobrota, kteráž o nás řečena jest, veliký zármutek máme míti; a opět nebude-li v něm nalezena zloba, kterouž o nás lidé mluví, u velikou máme radost poskočiti (t. myslí pozdvihnouti). Neb co jest, že ne všichni (t. nás) chválí a svědomí nás svobodny ukazuje? Máme Pavla, jenž dí: Chvála naše tato jest svědectví svědomí našeho. Job také dí: Aj v nebi svědek můj! Protož, je-li nám svědek v nebi, svědek v srdci, nechme bláznům vně mluvíti, což chtějí.“ Týž Řehoř svatý dí: „Ve všech věcech protivných, kteréž se v tomto životě přiházejí, sám, jak víte, všemohoucího Boha soud má býti vážen, a k srdci svému vždy máme se utíkati, aby nížádného člověka tu jazvk nevinil (t. nemohl hodně viniti), kdež svědomí nežaluje; neb kohož svědomí brání, svoboden jest mezi žalobníky; a svoboden bez žaloby býti nemůže, kdež samo, jež vnitř jest, svědomí žaluje.“ To svatý Řehoř. Protož k témuž dí Katun: „Když dobře živ jsi, nedbej řeči zlých (t. lidí); na vůli naši není, co by každý mluvil.“

Z těchto řečí dovozeno jest, která kletba víze a která nevíze: neb nespravedlivá nevíze, aniž obcování svatých vymítá. Zakládá se tento rozum v IV. knihách Mojžišových v XXIII. k., kdež se dí: „Kterak zlořečiti budu tomu, komu nezlořečí Bůh? proč bych hyzdil toho, jehož Pán (Bůh) nehyzdí?“ A doleji psáno jest: „Není Bůh, aby lhal, ani jakožto Syn člověka, aby se měnil. I zdali řekl, a neučiní? mluvil a nebude naplněno? K žehnání přiveden jsem (Boží vůlí), žehnání (Božího) brániti nemohu!“ A dává prorok příčinu, proč nemá zlořečiti lidu, dí: „Není modly v Jakubovi (t. v pokolení Jakubově), aniž se vidí modla v Israeli (t. nížádný nevidí modly v Israeli, t. v pokolení Israelově): Pán Bůh jeho (lidu toho) s ním jest.“ Opět v žalmu CVIII. dí David: „Zlořečiti budou oni, a ty žehnati.“ Matouš v V. k.: „Blahoslaveni jste, když zlořečiti budou vám lidé, a vyháněti budou vás, a řeknou všechno zlé proti vám, lhouce pro mne (vám to činíce).“ Lukáš v VI. k.: „Blahoslaveni budete, když vás nenáviděti budou lidé, a když odloučí vás [t. od obce], a haněti budou, a vyvrhnou [nechtíce jmenovati] jméno vaše jako zlé pro Syna lidského. Radujte se v ten den a veselte se: aj, jistě odplata vaše mnohá jest v nebesích!“ A v XIX. k. sv. Matouše dí Kristus: „Co Bůh spojil [milostí], člověk neluč.“ A svatý Pavel k Římanům dí: „Je-li Bůh s námi, kdo proti nám? kdo bude žalovati na vyvolené Boží? Bůh, kterýž spravedlivý činí: kdo jest, jenž by potupil?“ A svatý Lukáš v skutecích apoštolských v X. k. dí, že řekl Bůh Petrovi: „Což Bůh očistil, ty neprav nečisté.“ A svatý Petr v prvé epístole v III. k. dí: „Kdo jest, jenž by vám škodil, budete-li dobrého (t. dobré věci) milovníci? pakli co trpíte pro spravedlnost, blahoslaveni [t. jste].“

A že podle řeči svatého Řehoře v kázání, v bázni býti má (t. mají

se jí báti) pastýřova (prelátova) kletba (neb odsouzení), protože vážití má poddaný (člověk), aby měl bázeň tak, že zkuse vedle Kristova zákona svědomí svého, a viny, pro niž ho proklínají, nenalezna (na sobě), báti se má netrpělivosti, v níž by mohl uběhnouti; druhé, pádu od ustavičnosti; třetí, křivě klnoucího. (jenž klně) zhynutí (na duši); čtvrté, svých bližních škody, kteráž by mohla pro kletbu vzniknouti: jakož jest užitečného kázání a posvátných věcí stavení; neb ten, jenž bláznivě proklíná, jest někdy příčina zatracení mnohých, kletému (člověku) v kázání překážeje, jímž by je učil užitečně zákonu Božimu; páté má se báti, aby od pravdy, kterouž on kletý vede, jeho bližní se neodvrátili; šesté, aby jeho bližní nehřešili, jeho se varující, rouhající se jemu, a skutky laskavé odlučující (t. od něho); sedmé má se báti, aby křivá kletba od křesťanů nebyla stvrzena, neb vydávána bývá křivá velmi často, a řídko pravá. Ale nemá se báti (spravedlivý), že by jemu na duši uškodila křivá kletba; ale má se radovati a veseliti, že jemu skrze ni odplata blahoslavenství se připravuje; neb dí nejspravedlivější biskup a soudce v Matoušově V. kapitole: „Blahoslaveni jste, když zlořečítí budou vám lidé, a vyháněti budou vás, a řeknou všechno zlé proti vám, lhouce pro mne; radujte se a veselte se, neboť odplata vaše hojná jest v nebesích.“ A v Lukášově VI. k. dí: „Blahoslaveni budete, když vás nenáviděti budou lidé, a když odloučí vás a haněti budou, a vyvrhnou jméno vaše jako zlé pro Syna lidského; radujte se. v ten den a veselte se, aj, jistě odplata vaše mnohá jest v nebesích!“

Tak psáno jest na stěně v Betlémě, proto, aby se kněží naučili, proč a kdy, a kterak mají proklínati, a aby nechvátali kletbami, a také proto, aby lidé jiní nedali sebe kletbami křivými od pravdy Boží ohrožiti, a budou-li je proklínati, aby mile a pokorně trpěli, čekající věčného od svého Spasitele požehnání, jímž dí v soudný den: „Pojďte, požehnání! přijměte království nebeské, jež vám jest před ustanovením světa připraveno.“

KAPITOLA ŠESTÁ.

Šestý blud jest svatokupectví, jež velice kněze i jiné lidi porazilo. Věziž, že ten blud svatokupectví zavírá i svatoprodávání, ač jsou dvě slova tato, svatokupectví a svatoprodávání, jakož to slovo „kupec“ znamená i toho, jenž kupuje, i toho, jenž prodává, jako to slovo „trhovce“. Dále věz, jakož zní to slovo „svatokupectví“, že lépe zní než latinsky simonia; neb latiníci dali tomu bludu jméno od Simona simonia, jenž chtěl moc Ducha svatého u apoštolů koupiti, aby ruce kladl na lidi, a komu by vložil, aby přijal dar Ducha svatého; ale česky ten blud má jméno „svatokupectví“ od skutku, protože svatou věc lidé prodávají neb kupují, neb chtějí prodávati a kupovati nezářízeně, jak o tom psal jsem mnoho v knihách českých o svatokupectví.

Protož věz, že svatokupectví jest neřádná vůle, duchovní věc za časnou proměnití. Z toho máš, že kdož má žádost neřádnou, aby kázal, křtil, mši sloužil, modlil se, zpovídal, olejoval, k manželství oddával, uváděl, žehnal, mazance světil, ruce vkládal, světil kněze, kostely, kalichy, oltáře, hbrusy, birmoval lidi, dával obroč, pohřby prodával v kostele, na hřbitově, neb v kapli, neb pro službu, pro dary, neb pro přízeň tělesnou k obročím pomáhal kteroukoli nezřízenou žádostí: každý taký jest svatokupec, ale prvním jménem svatoprodavač, protože zlou žádost má, aby duchovní věc vyměnil za tělesnou neb za časnou, totiž za peníze neb za jiný tělesný zisk, neb za službu, neb za chloubu a za přízeň bídnou; a zase kdož žádá neřádně proměnití tělesnou věc za duchovní, jako peníze, služby, dar který za kněžství, za biskupství, a za jiné věci svrchu již řečené: každý taký jest svatokupec, protože neřádně chce duchovní věc, totiž posvátnou za věc tělesnou. A tu věz, že věc posvátná neb duchovní slove, jež jest dar Boží, daný zvláště k duši spasení, v kteréžto věci pohřichu! lidé velice svou žádostí bloudí; protož, aby ten blud byl oznámen, v Betlémě stojí na stěně takto psáno:

SVATOKUPECTVÍ.

Svatokupectví jest pilná vůle ke kupování neb prodávání něčeho duchovního (t. věcí duchovní), neb k duchovní věci přidaného. Ale krátce a lépe takto: „Svatokupectví jest neřádná vůle, duchovní věc za časnou proměnití.“ Lev papež dí: „Dar (Ducha svatého) když nedarmo (bez peněz) se dává a bere, dar není (neslove); a svatokupci nedarmo berou, protož daru, kterýž nejvíce v kostelních úřadech bývá, neberou; a poněvadž neberou ani darmo, ani nedarmo komu dáti mohou, což tehdy dávají? Jistě co mají. A co mají? Jistě ducha lži. Kterak toho dovodíme? Ne (t. takto) poněvadž Duch pravdy (Duch svatý), jakož svědčí pravda (Kristus), z níž (z pravdy, Krista) pochází, darmo (t. bez peněz) se bere (od svatých, že je berou): bez pochybení duch lži že jest (totiž svatokupci nedávají Ducha svatého, ale ducha lživého přijímají); dovodí se (tou řečí), kterýž nedarmo bere se.“ To dí Lev papež. Pak Řehoř, svatý papež: „Kněz, když kostel skrze peníze obdrží, netoliko kostela buď zbaven, ale také kněžského řádu (t. kněžství) buď obloupen.“ Opět dí: „Ti, kteříž svěcení prodávají neb kupují, kněží býti nemohou; neb psáno jest: Prokleté dání prokleté brání (Anathema dando, anathema capiendo)! to jest, svatokupecké kacířství. Protož kterak, poněvadž prokleti jsou (svatokupci), a svatí nejsou, světiti jiné mohou? (jako by řekl: nemohou, totiž důstojně;) a poněvadž v těle Kristově (t. v sboru svatých) nejsou (milostí), kterak tělo Kristovo dávati neb bráti mohou? kdož zlořečený jest, dobrořečiti kterak může?“ To Řehoř. Opět v kázání dí: „Vám, kněžím, lkaje mluvím, že některé z vás pro dary činiti svěcení (žakovské) poznali jsme, duchovní dar prodávati, a z cizího zla se škodou hřichu zisky tělesné hromaditi.

I proč k paměti vaší nepřijde, což hlas Boží dí: Darmo (t. bez peněz) jste vzali, darmo dáváte? i proč před oči rozumu svého nepokládáte, že v chrám Vykupitel náš všed, stolice prodavačův holubic převracel, a peněžoměncův rozsypal peníze? I kteří jsou v chrámě Božím dnes, již holubice prodávají? jedině ti, kteří peníze v církvi svaté od vkládání rukou berou, skrze kteréžto vkládání Duch svatý s nebe bývá dán. Protož holubice se prodává, když kdo dar Ducha svatého na penězích dává; ale Vykupitel náš stolice prodavačů holubic převrací, neb takých trhovcův kazí kněžství. Protož jest, že svatá ustanovení svatokupecké kacířství tupí, a je (t. svatokupce) zbaviti kněžství prikazují.“ To Řehoř. Opět takto dí: „Když kdo, ani svatými se stkvěje mravy, ani od zákostva a od lidu povolán, aniž prosbou přinucen, nestydatě (nestydlivě) Kristovo kněžství, jsa již kterýmkoli hříchem (smrtelným) poskvrněn, nespravedlivým srdce milováním, neb nečistými prosbami úst, neb hlukem (t. mocí), neb tělesnou službou, neb zklamovným dárkem (jímž zklamává i sebe i davače o duši) biskupské neb kněžské, ne prospěchem duší, ale marné chvály žádostí jsa oblečen, důstojenství přijme, a toho ze svého života dobrovolně nevzdá, a v ukrutném pokání smrt ho nenalezne, bez pochybnosti na věky zahyne.“ To svatý Řehoř. Opět dí: „Přišla k nám zlá pověst, že někteří biskupové kněžím svého biskupství desátků a křesťanských obětí nedávají, ale raději (dávají) neknežským osobám (t. laikům), totiž sluhům svým, neb ještě ze hůře (těžší) jest, také přátelům; protož bude-li který potom biskup nalezen toho božského prikázání přestupník (t. že skrze sv. Pavla prikázáno, aby biskup chudé krmil, a zvláště kněži, kteří káží), mezi největšími kacíři a mezi nejhoršími antikristy (t. protivníky Kristovými) nejmenší buď jmin; a jakož Nicenský sbor o svatokupcích ustavil; i ten biskup, jenž dává, i ti, kteří od něho berou, nekneži (laikové), buďto slibem, buďto službou, věčného pálení ohňům buďte poddáni.“ Opět dí sv. Řehoř: „Jakož biskupovi ruky (t. vložení), kterou klade, nesluší prodávati: takéž sluha neb písař nemá ve svěcení (na kněžství) jeho (biskupově) ani hlasu (k svěcení jímž volá), ani písma (listův) prodávati.“ Opět dí: „Kostel, kterýž z úmluvy (peněžitě) posvěcen (před lidem) bude, raději vysvěcený (před Bohem) než svěcený slouti má.“ Alexandr papež dí takto: „Tací trhovci, totiž svatokupci, ne jako jiní hříšníci mají kárání býti; ale od chrámu Božího, totiž od svaté církve (t. od sborů), dále mají zavržení býti (t. než jiní hříšníci); neb jakož skrze holubici ti prodáváci se znamenají, kteříž svaté vkládání ruky prodávati žádají: takéž skrze peněžoměnce kostelního obročí prodáváci se znamenají, kteříž dar Boží, jakož evangelium svědčí, jeskyní lotrovou činí.“ To Alexandr. Opět týž dí takto: „Následuje svaté apoštoly a poctivé otce, se vším doufáním volám (křičím), že kdož skrze svatokupectví svěcen jest, buďto kněz, buďto jáhen, jest nehoden kněžství: Kaifášovo (t. biskupovo, jenž na penězích jest biskupem jako Kaifáš) ustavení a nalezení Šimonovo (t. toho, jenž jako Šimon dal peníze, aby moc vzal)

od svatého kněžství jest vzdáleno.“ Svatý Remigius takto píše v kázání: „Pilně znamenati mají kněží to, a ostříhati sebe, aby domu Božího v jeskyni lotrovu neobrátili; neb lotr jest ten, kdož zisku (tělesného) zákonem (t. křesťanstvím) hledá, z přípravy svatosti (t. ukazuje skutky, jako by byli svatí) pilen jest příčiny trhovství. Protož mají se strachovati ti, aby, jakož oni (židé) z chrámu tělesného jsou vyvrženi, též i tito, aby z chrámu duchovního nebyli vymítáni; neb každý den pán v dům otce svého, v svatou církev, vchází a zaneprázdněné zisky mrzkými vymítá, a jednoho hříchu (t. svatokupectví) má (t. viní) prodavače i kupce (totiž, jedním hříchem oba viní, ač může jeden tíže hřešiti než druhý); neb prodavači jsou ti, kteří svatá svěcení (na kněžství i na jiná důstojenství) za peníze dávají; ale kupci jsou ti, kteříž za spravedlnost (t. za úřad Boží) peníze dávají a dadouce peníze podacím (těm, kteří podávají), kupují (sobě) hřích. Znamenáno má býti, že se dí (v evangeliu): „Stoly penězoměncův a stolice prodavačů holubic převracel;“ neb co skrze stoly penězoměncův? jediné oltáře se znamenají, kteréžto oltáře (protože jimi z lakomství peníze těží) lakomstvím zlých kněží stolové činí se penězoměncův; co skrze stolice prodavačů holubic? jediné mistrovské (t. prelátské) důstojenství v církvi (v sboru křesťanském se znamená, kteréžto, když k zisku (tělesnému) uhne se (ukřiví se), v nic se obrátí (t. že se zmaří); a co skrze holubice? jediné Duch svatý se znamená, jenž se nad Pánem (Ježíšem) křtěným v podobenství holubice ukázal. A kteří jsou, již holubice prodávají? jediné ti, kteříž Ducha svatého (t. dary Ducha svatého, jako křest, zpověď, svěcení) skrze ruky vložení na penězích dávají: ale Pán stolice prodavačů holubic převrací, neb takých kněží peníze ruší; neb kterýkoli biskup dar Ducha svatého prodává, ač před viděním lidí biskupským rouchem stkví se, již před Božím očima kněžství jest zbaven. Protož i svatá ustanovení svatokupecké kacířství proklínají, a kněžství zbaviti přikazují ty, kteří dadouce dar duchovní, zisku hledají.“ To vše svatý Remigius píše, svatého Písma pilný vykladač. Svatý Ambrož dí takto: „Nalézají se velice mnozí, tržením daru chtěje koupiti dar Ducha svatého, když peníze dávají, aby biskupského řádu povýšení vzali, zapomenuvše slov Petrových, jenž řekl k Šimonovi: „Peníze tvoje buďte s tebou k ztracení, že jsi se domníval, že bys dar Boží za peníze vzal.“ Protož že i v obyčeji jest tak veliká zloba (svatokupectví), i že větších (t. svatých) často mečem (pomstou) uřezána (t. potupena) jest; a my také k té ráně znamenité, jež zůstává, ještě přikládáme ohnivé železo (t. pomstu kletbou), ustanovující plně, aby každý, jenž za důstojenství daru Božího kterýkoli dar by dal, a byl ohlášen, od toho času aby věděl, že kletby poháněním jest potupen, a od účastnosti těla Kristova i krve odloučen, poněvadž povědomo jest Kristovi, že prokletý učinil hřích.“ Opět dí sv. Ambrož: „Toť jest, čeho želim, že arcibiskup tělesně (t. z žádosti tělesné) biskupa učinil neb pro peníze duševně malomocného (svatokupce) v úřad postavil. Peníze, řekl (Petr), tvoje buďte s tebou

k zatracení, že jsi dar Ducha svatého za peníze si koupil, a odměnu divnou k zatracení duši dokonal jsi.“ To Ambrož. Opět dí: „Jistě očima tělesnými zdá se jako biskup veliký, a Božím viděním vidí se malomocný veliký; za peníze dobyt neuhodného biskupství, a před Bohem ztratil vnitřního člověka; tělo vzalo důstojenství, a duše ztratila poctivost.“ Opět dí: „Když jest svěcen k biskupství, co dal, bylo zlato, co ztratil, byla duše; když jiného světil, co vzal, bylo zlato, co dal, bylo malomocenství (t. svatokupectví).“ Innocencius papež takto píše: „Jest-li kdo, neb kdož prebend, neb převorství, neb děkanství neb důstojenství některého kostelního, neb svátosti kostelní, jako křížma neb oleje svatého, a svěcení oltářů, neb kostelů, skrze zlořečenou žádost lakomství penězi dobyt, důstojenství zle dobytého buď zbaven, a kupec i prodávač i přímluvce škraloupem pohanění buďte poraženi. A ani za útratu, ani z kterého obyčeje, i napřed (před svěcením), i potom (po svěcení) co buď nucením žádáno (t. nic nežádání má kněz), aniž on dáti směj, neboť svatokupectví jest; ale svobodně, bez kteréhokoli umenšení, daného důstojenství a dobrodiní požívej.“ To Innocencius. Také v ustanoveních takto psáno jest: „Ustanovujeme, aby, jako od svěcení kostelů, a od svěcení jáhnů nic bráno býti, tak také ani za balsam (jej světlí s olejem), ani za svíce, jež by kupovali, aby nic kněží nedávali (biskupům). kteříž křížmo mají bráti (od biskupa); protož biskupové za statky kostelní balsam nechť kupují a svíce, každý v svém kostele.“ Opět sbor Triburský dí: „Povědíno jest, že obyčej jest v některých místech, že za vzetí křížma peníze dávají, také i za křest, i za těla Božího přijímání: ty (t. obyčeje) za svatokupectvé kacířství potupil svatý sbor a proklel, a aby potom ani od svěcení, ani za křížmo, ani za balsam, ani za pohřeb ani za těla Božího přijímání, aby co bylo nucením vzato, ustavil; ale aby darové Boží (již jmenování) vděčným rozdáváním (t. bez peněz) dávání byli, tak ustanovil sbor.“ A že svatokupci chtějí se obyčejem od hříchu vymluvit, protož znamenitě Innocencius položil, aby ani z kterého obyčeje co napřed neb potom nucením bylo žádáno, neb svatokupectví jest. A opět dí Innocencius: „Miní, by proto slušelo, že by zákon smrti (t. hřích) z dlouhého obyčeje byl hodný, domnívají se, neznamenaajíce, že tím těžší jsou hříchy, čím déle nešťastnou duši drží svázanu.“ Svatý Augustin dí: „Zle někteří jež rozum (t. důvod dobrý) přemáhá, před nás kladou obyčej (t. jímž se zamítají), jako by obyčej větší byl než pravda, a že by v duchovních věcech nemělo býti následováno to, což lepší jest, a od Ducha svatého zjeveno jest.“ Opět dí: „Více pravdu než obyčej následovati máme, protože obyčej, rozum a pravda vždy přemáhá.“ Cyprianus, slavný mučeník, dí: „Obyčej bez pravdy starý blud jest; protož opustíce blud následujme pravdu.“ Opět dí: „Aniž jíti musíme po obyčeji člověka, ale po Boží pravdě.“ Ambrož svatý dí: „Noviny, každé, jichž Kristus neučil, spravedlivě tupíme; neb věřícím (křesťanům) cesta jest Kristus.“ Svatý Řehoř dí: „Poněvadž Pavel dí: Založení jiného nížádný nemůže položit kromě toho, kteréž polo-

ženo jest, Kristus Ježíš: z toho se dovozuje, že, kdež Kristus mezi základ, nížádné dobré věci není ustavení.“ Svatý Izidorus dí: „Obyčej důvodu ustup, zlý obyčej zákon a rozum přemáhej.“ To Izidorus. „Toto Písmo vážíce, ó kněží a žáci! složte prvnější obyčej starého člověka, kterýž ruší se vedle žádosti bludu, a obnovte se duchem myslí své, jak dí sv. Pavel k Efezským v IV. k. Upadli-li jste kteří v svatokupectví, pokání činite; a kteří jste čisti od malomocenství (svatokupectví) smrtelného (jež duši mrtví), varujte se ho snažně; nebť leze šeredný hnis po kněžstvu, i po světském lidu, otravuje papeže, kardinály i biskupy; protož varovati se mají, aby obročí za dary, za služby a z přízní tělesných neb světských nedávali, aby žáků, kostelů, oltářů, příprav kostelních a kalichů z peněz nesvětili, a rukou z peněz nekladli. Varujte se, žáci! abyste svěcení a obročí za dary a za službu nepřijímali; varujte se, kněží! kteří zpovídáte, rozhřešujete, mše sloužíte, kázete, neb jiné posvátné věci dáváte; varujte se, písaři a biskupští služebníci! abyste nebyli jako Ježí; varujte se, kteří v řeholi zvláštní vcházíte; takéž varujte se i ti, kteří jiné do řehole takové přijímají; varujte se všichni kněží i žáci, chtíti směniti kterýkoli úřad duchovní nezřízeně za časný zisk; nežádejte od pohřbu, od těla Božího přijímání, za oddávání, za olej a biřmování, od křtu, od těch věcí, o nichž již řečeno jest a zjevně psano jest v právních; varujte se, řečníci, písaři a vladaři, poručníci svatokupcův; varujte se i jiní, abyste účastni nebyli pomocí, přimluvou, neb jakkoliv z přivolení, a vězte, že svatokupci jsou největší kacíři, kteří také od zevnějších lidí (t. od laikův, jako di výklad na to slovo) mají potlačeni býti, a že před Bohem jsou kleti, sesazeni, a že nedůstojně a sobě potupně (k potupení věčnému) slouží, a že, jediné ač vrátíce káti se budou, u věčné ztracení vběhnou. Protož v ustanovení takto svatí zavírají (t. řečí svou ukazují): Protože důvodem Lva papeže svatokupci nic jiného, jediné ducha lži přijímají, podle sv. Řehoře svatokupci kněžství nestojí, žehnání jich v zlořečenství se obrací, jest s nimi kletba, dávání (kleté) a brání (kleté); poněvadž svatí nejsou, ani v těle Kristově (v sboru svatém ustanovení (t. milostí); poněvadž jsou zlořečení, aniž jiných světiti mohou, ani těla Božího dávati, ani bráti, ani jich žehnati mohou; podle svatého Ambrože kletbou potupení jsou a účastnosti těla a krve Kristovy zbavení jsou: poněvadž zlato se běře a malomocenství se dává; neb nevyčistitelná (t. že nemůže lehce býti vyčištěna) jest vina prodávání služby (duchovní); podle Kalcedonského sboru z takového svěcení (t. svatokupectví), že nic neprospívá, souzení jsou; podle Gelazia papeže v Šimonovo ztracení uvalují se; podle Řehoře Nazianského v svatém řádu kněžském zůstatí nemohou, aniž k němu navrácení býti; od Elizea proroka malomocenstvím oblití jsou; od Petra (apoštola) v ztracení odsouzení jsou; a od Krista z chrámu vymetáni jsou. Což jiného svatokupce svatokupci svým svěcením může dáti, jediné což Innocencius o některých kacířích svědčí, říká: „Kteříž dar Ducha svatého, ježž byli vzali, ztratili, dáti jeho

plnosti nemohou, kterážto (t. plnost Ducha svatého, když jest) velmi prospívá v svěcení (kněžském), kteroužto (plnost Ducha svatého) svým kacířstvím ztratili.“ To vše pořád psáno jest v ustanoveních.

Znamenáno má také býti, že jmenovitě Baláměnci slovou ti, kteří káží z lakomství, od Baláma řečení, o němž psáno jest v knihách Numeri a v druhé epištole Petrově v II. k., kdež dí: „Srdce zvyklé lakomstvím majíce zlořečenství synové, opustivše cestu pravou bloudili, následujícíce Baláma z Bozor, jenž mzdu zla (peníze za kletbu zlou) miloval.“

Jezenci jmenovitě jsou ti, kteří po daném daru dary nuzice (napomínáním) berou, jako Jezi, o němž psáno jest v čtvrtých králových knihách v V. k. A o těch Petr Damianus takto dí: „Jsou někteří, kteřížto ani prvé, nežli svěcení (kněžského) dají službu, ani před skonáním soudu (t. ani prvé, než světi kterou věc, jako žáka, kostel, oltář i ani prvé, než soudí) nižádné neučinili úmluvy; ale potom jako od dlužníků nuzně žádají, a aby vydřeli dary, náramně pilni jsou: ti Jezi hříchem jisti budte, jenž, když byl Náman uzdraven (od malomocenství) a již se vracel (domů), za dar Ducha svatého (za uzdravení) peněz směl (Jezi) požádati; a jakož on (Jezi) ně jinou ranou, než malomocenstvím poražen byl, kteréžto (malomocenství) lidi odlučovalo od měst (aby v nich malomocní nebydlili): tak tento (svatokupec) ne lehkým, ale tím hnísem hříchu zprzněn bývá, kterýžto (hřích) od cirkve svatě odlučuje posvátných věcí (od těla Božího, od účastnosti duchovní milosti).“ Tak píše Petrus Damiani.

Škariotenci neb Jidášenci slovou jmenovitě ti, kteříž dar Boží prodávají, ponuknutím neb zjevně řkouce: „Co mi chcete dáti, a jáť vám posvětim, mši odloučím, moc dám, bířmují, stvrdím, kázati budu, neb dávati posvátné věci (křest zpověď).“ Protož psáno jest, že prodavači (t. svatokupci) jako sluhu (svého) Ducha svatého prodávají, a cele Jidášovi, zrádci, jenž Krista židům prodal, podobni jsou.

Šimoněnci také jmenovitě slovou ti, kteříž za moc duchovní neb za dar Ducha svatého zisk tělesný, jako peníze, neb dar, neb službu chtějí dáti, neb dávají nerádně, jako podal otec jich Šimon čarodějník apoštolům peněz; neb v skutcích apoštolských v VIII. kap. dí sv. Lukáš: „Když viděl Šimon, že kladením ruky apoštolů dán býval Duch svatý,“ Bůh dával, ne apoštolé, dí sv. Augustin, „podal jim peněz, řka: Dejte i mně tu moc, ať komukoli vložím ruku, přijme Ducha svatého.“ Aj, takť jmenovitě jsou rozděleni: Baláměnci (následovníci Baláma, a tak synové ve zlu), Jezenci, Škariotenci neb Jidášenci a Šimoněnci; ale obecným jménem všichni slovou Šimoněnci od Šimona (po Šimonovi), jakožto od posledního (v Písmě položeného) a zjevného kupce moci Ducha svatého. Protož Mistr hlubokých rozumů dí: „Ač Šimoněnci jmenovitě a zvláště slovou ti, kteří, jako Šimon čarodějník, nekoupitelnou (t. jež nemůže koupěna penězi býti) milost penězi koupiti chtějí, a kteří za

službu svatou peníze berou, jako Jezi Jezenci slovou: avšak všichni, i ti kteří dávají, i ti ,kteří berou, Šimoněnci slovou, a obojí týmž soudem odsouzeni jsou.“ Tak dí Mistr.

Tyto řeči psány jsou krátce proto, aby kněží a žáci, které Bůh zachoval od svatokupeckého kacířství, jeho se velmi pilně vystříhali; a kteréž tím kacířstvím zprznil ďábel, právě přemítajíce své svědomí, aby se káli, a aby obojí věčného zatracení znikli.

Tak stojí psáno v Betlémě latinsky na stěnách o tom bludu, jenž dobře slove česky „svatokupectví“, jak jsem položil na počátku této poslední kapitoly. A skončil jsem ve středu po svaté Trojici v Betlémě. A kněží Pražští, i s arcibiskupem, vědouce, že jsem tu, a někteří viděvše mne, nastavili služby Boží, podle příkázání papežova, jehož na mne dobyli; a tak sami jsouce neposlušní, sloužíce podle svých nálezků, jsou kleti a profani, a to jest, kteří kněžství ztratili. Amen.

DEVĚT KUSŮ ZLATÝCH.

Podobně jako traktát o šesti bludích máme i dílko následující, jež Hus složil ještě v době před vyhnanstvím, zachováno v textu oboujeho jazyka, latinsky i česky.

Původní základní částí díla byly jen stručné věty, tištěné tuto ležatě a podávající krátce na začátku jednotlivých kapitol jejich thema. Vesměs tyto věty vyslovují myšlenku, že všeliké skutky dobré vlastní platí daleko více, než přímluvy cizí po smrti, že dále milosrdenství, pokora a láska k Bohu i lidem platí více, nežli kterýkoli skutek dobrý (bez této lásky) — krátce je to výklad slov Písma »milosrdenství chci a ne oběti«!

Tyto základní věty máme zachovány ve 4 rukopisech a latinském překladě; výklad k nim dále následující pouze v pozdním rukopise pařížském a tisků XVI. století.

*

Těchto devět kusův zlatých jest naučení, kterak máš na světě živ býti a své duši prospěti.

I.

Prvů kus zlatý: Kdož dá jeden haléř pro Boha za svého zdravého života, ten více Pána Boha uctí, a své duši více prospěje, než kdyby po smrti tolik zlata dal, což by se ho mezi zemí a mezi nebem mohlo obdržeti.

A toho může snadný rozum býti: nebo před smrtí dán jest čas k zasloužení a k získání milosti Boží; a po smrti nížádný nemůže dělati, ani zasluhovati, ani statky rozdávat. Pak-li skrze jiné chce po smrti rozdávat, a moha sám za živa rozdávat, neměl milování zřízeného a jistého k Bohu, že sám ze své svobodné vůle za živa neučiniv, poručí někomu, nevěda, co on z toho učiní, a jakým úmyslem a komu rozdá. Nejistě po smrti rozkazuje rozdávat ty věci, kterých s sebou pobratí nemůže; a kdyby mohl jimi vlásti, nedal by jich pro Boha, ale spíše by jich více vyzískal. Protož, čímž již člověk

nemůže vlásti a zůstává po sobě to: kdo ví, líbí-li se Bohu zaň, což po něm někdo činiti bude? Živému jest řečeno: Což může ruka tvá, to dělej: nebo potom díla, ani rozumu k dílu, ani času (nebude). Nebo po smrti rozdávání svatokupci na očistec uvedli; protož po smrti nevíme, že by se zalíbil kdo Bohu, kdyby celý svět zaň dali.

II.

Druhý kus zlatý: Kdož jedno slovo protivné pro Boha strpí, ten více Pána Boha uctí, a své duši více prospěje, nežli kdyby tolik metel o svůj hřbet zbil, co by jich mohlo v největším lese vzrůsti.

Jedno jest v tom rozuměti: že na těch, kteří jsou přestupníci přikázání Božích a stojí v hříších smrtelných, nemůže nížádné zaslužení, ani které utrpení Bohu se líbiti, ani slovo protivné strpěti, ani veliký les metel o hřbet sobě zbiti, ani se pro Boha dáti upáliti. Dí sv. Pavel: „Kdybych dal tělo své na utrpení, že bych hořel, a milosti neměl, nic mi platno není. A milosti boží nížádný nemůže mít, kdož přestupuje přikázání Boží.“ A jest-li mluvíti o těch, kteří stojí v přikázání Božích a tak v milosti Boží, že by na těch lépe se líbilo Bohu strpení jednoho slova protivného, než zbití metel o svůj hřbet velikého lesa, to by proto mohlo býti, že by z přikázání Božího někdy měl strpěti slovo protivné, a metel mnoho o sebe zbiti ze svého zámyslu; jakož mnozí pobíhají těch trpení, kteráž na ně Bůh vkládá svým soudem nebo svým přikázáním: a což sobě sami nezamyšlejí a zvolí nesnázi a utrpení, to chtějí trpěti. Protož jedno slovo nebo více jich strpěti k vůli Boží a k jeho přikázání, velmi jemu líbí se: nebo tak trpě činí vůli Boží; ale nechaje člověk těch trpení, kteráž jemu Bůh přikazuje, i zamyslí sobě jiná mnohá, v těch svou vůli činí; protož se Bohu nic nelíbí.

III.

Třetí kus zlatý: Kdož se menšímu pokoří, ten více Pána Boha uctí, a své duši více prospěje, než kdyby s jednoho konce na druhý konec světa putoval, a v každé šlépěji svou krev prolil.

Nebyl-li by všechen úplně pokorný, ač by se menšímu někdy z příčiny pokořil, tím by se nemohl mnoho líbiti Bohu; pak-li jest úplně pokorný, tím více jist svou pokorou, že sebe menšímu může se vždy pokořiti, a svou pokorou k dobrému přivést. Nebo vyššímu sebe pokořiti se, nevždy bývá pravá pokora: nebo snad pro svojí bídu, loje se jí, pokoří se jemu, hledaje milosti od něho; a kdyby jemu roven byl, snad by jemu hrozil. Protož kdo jest v sobě pokorný k menšímu pokoru ukazovati, mnoho se ten líbí Bohu; ale zputovati všechen svět do krve noh svých, není přikázání Boží, ale zámysl bludný lidský; protož nic se nelíbí.

IV.

Čtvrtý kus zlatý: Kdož dá Bohu svými všemi údy vlásti, ten více Pána Boha uctí, a své duši více prospěje, nežli kdyby všechen svět pro Boha na hlavě zchodil.

Toť vše proto může právě býti: nebo to přikazuje, aby ze všech moci duše i těla milovali se. A svatý Pavel dí: Zda-li nevíte, že údové vaši jsou chrám Ducha svatého, jehož máte od Boha? protož nevydávejte údův vašich v odění hříchů. To jest: aby skrze údy vaše, neskročené a rozpuštěné, moci nevzaly hříchy u vás. Protož jest přikázání Boží, abyste všechny údy těla svého poddávali v službu Kristovi: ale na hlavě zchoditi svět, není přikázání Boží. A by pak bylo přikázání Boží, přece nemůže to býti, aby kdo na hlavě zchodil svět: nebo není dán chod na hlavě; dosti by měl silný, zchoditi na nohách díl světa, a to učině, byla by marnost jako i jiná, a nemohl by ji Boha ctíti.

V.

Pátý kus zlatý: Kdož jednu slzu za své hříchy unoří, ten více Pána Boha uctí, a své duši více prospěje, nežli kdyby po smrti tolik plakal, až by jemu z očí dvě řeky tekly.

To vše právě jest proto, že zde místo i čas jest ku pokání, k nalezení milosti, k zasloužení spasení věčného: ale tam aniž skutek zasloužilý bude, aniž moudrost, ani umění; a kohož spravedlnost Boží zastihne bez pokání, tam věčný pláč očím bude a skřípění zubů, a nic sobě nevypláče. Pak-li praví, že v očistci pláčí, z něhož vyjítí mohou; ale jest-liže zasloužile pláčí, tehdy pokání činí a tam čas ku pokání mají; pak-li nezasloužile pláčí, tehdy darmo pláčí a nic nevypláčí. Protož nejlépe jest věřiti, že nyní čas vzácný jest a dnové spasení jsou; a že ti blažení jsou, kteří v Pánu Bohu umírají, jimž řekl Duch, aby odpočinuli od svých prací, a skutky jejich jdou za nimi. Ale o těch není nížádné jistoty, kteří tam cizího vykoupení hledají.

VI.

Šestý kus zlatý: Kdož sobě Pána Boha nade všechno stvoření váží, a jemu se všechen poroučí, více Pána Boha uctí, a své duši více prospěje, nežli kdyby za něho Matka Boží se všemi svatými prosila.

Bez pochybnosti více prospěje milovati Boha, a vážiti jeho sobě nade všechno stvoření; jest přikázání Boží každému člověku, aby tím Boha ctil po vše časy, a opustě přikázání Boží, bude nepřítel Boží a v nenávisť jemu padá. Kterak Matka Boží se všemi svatými prositi bude, jehož Bůh pro jeho hříchy zatratiti chce? musí býti Matka

Boží mající vůli odpornou proti Bohu: ona chce, aby ten spasen byl, kteréhož Bůh zatratiti chce; a tomu věřiti nepodobné jest. Než to pravé jest, že v nebi nepřebývá nižádný odpor: jakož Bůh chce, tak Matka Boží se všemi svatými. A že di tuto, že kdo miluje Boha nade všecko stvoření, více ctí Boha, než kdyby za něho Matka Boží se všemi svatými prosila: tu jemu nepřináleží v tom Boha ctíti, aby nikdo za něho prosil, když sám za sebe prose, nemůže svou modlitbou Boha ctíti. Protož zdá se, že by ty řeči něco byly vložice v to Matku Boží, ale nic nejsou: kdož sebou Boha nectí, nemůže jeho skrze jiné ctíti.

VII.

Sedmý kus zlatý: Kdož nižádného bláznivě nesoudí, ten více Pána Boha uctí, a své duši více prospěje, nežli kdyby byl jako svatý Vavřinec na rošti pečen.

Tuť spolu budou míti: Příkázání Boží jest, neb záповeď jeho každému, aby nižádného bláznivě (drze) zvědavě a z nenávisti nesoudili, to jest z nenávisti: z domnění nejistého a z narčení lživého načítající jeho těmi nebo oněmi hříchy nebo bludy, a to držice křivě, i mluví tak jiným o něm; a snad jeho peklu přisuzují pro svá domnění lživá. Takové soudy jsou bláznivé a zlostné, jichž se má člověk varovati jako cizoložství. A což ví neb vidí zevně, že tak se děje, tomu může říci, že jest hřích; ale nepřináleží člověku potupiti ho pro hřích, ale může-li opravit, dlužen jest. Než pak tato pře, ježto se dí, že takový, jenž nesoudí bláznivě nižádného, více Boha uctí, nežli kdyby byl pečen na rošti jako svatý Vavřinec: o tom pře jest. Nebo sv. Vavřinec pro víru a pro svědectví Ježíše Krista trpěl slavné mučení, a tím mnoho mohl pocítiti a oslaviti Boha; a že ten, kdož nesoudí bláznivě nižádného, poslouchá Boha a koná vůli jeho, a tím ctí Boha. Ale činí to snadně, toliko mysl rozumem zpravuje, a nedá v ní (místa) hněvům, nenávistem a smělostem všetečným, z nichžto souzení křivé jiných rodí se; a to činí bez prolití krve, netrpě mnoho o to: ale vyznávající jméno Ježíšovo, trpěti proto mučení těžké a smrt ukrutnou, tomuť více milosti i víry k Bohu má přidáno býti, a větší poctivost k Bohu, než prvnímu.

VIII.

Osmý kus zlatý: Kdož milosrdenství kterémukoli stvoření učíní pro Boha, ten více Pána Boha uctí, a své duši více prospěje, nežli kdyby byl do třetího nebe vtržen, jako sv. Pavel.

To na váze stojí; nebo ne vždy milosrdenstvím každým bývá Bůh uctěn: že zlý křivým úmyslem činí milosrdenství, nebo po přízni činí. Je zlému člověku, jehož Bůh nenávidí. Protož těmi slepými milosrdenstvími, ježto je zlí zlým činí, nebývá Bůh ctěn; než pak když se zřízeně děje milosrdenství podle vůle Boží, tím bývá Bůh

uctěn. Než že tuto dí, že více bývá uctěn, než kdyby do třetího nebe byl vtržen, jako svatý Pavel, tomu jest snadno věřiti: nebo skutek milosrdný jest v moci i ve vůli člověka, aby jej konal ke cti Boží; ale vtržení do třetího nebe není v moci člověka, než toliko v moci samého Boha; protož těmi skutky nemohou lidé Boha ctíti.

IX.

Devátý kus zlatý: Kdož se vůli Boží neprotiví, ten více Pána Boha uctí, a své duši více prospěje, nežli kdyby všechen svět, kdyby jeho byl, pro Boha dal.

Vědomoť jest, že ten se vůli Boží neprotiví, kdož činí to, což vůle Boží chce, a tak poslouchá Boha v jeho přikázáních; tomu Bůh chce. Ale obdarovati Boha vším světem nemůže, aniž o to stojí, aby ho kdo světem obdaroval; nebo jeho vždy jest, a on ze své vůle udílí světa každému méně nebo více. Protož ten, kdož poslouchá Boha a činí vůli jeho v přikázáních jeho, může poctiti Boha z té částky světa, kterou vzal od něho; ale ten, kdož přestupuje přikázání Boží a protiví se vůli Boží, nemůže ani celým světem Boha ctíti, ani kterou nejmenší věcí tohoto světa: nebo (kdo) sám se nelíbí Bohu, i nemůže skrze nižádnou věc se líbiti Bohu. Amen.

O VÍŘE.

Kromě velikého výkladu víry a malého katechismu, jež jsme otiskli v předu, Hus napsal i následující menší traktat »o víře«, který se nám však nezachoval celý, nýbrž pouze níže uvedená troska v rukopise musejním. Neschází však mnoho, nejvýš desítina textu.

Jinak práce jeho řídí se týmiž zásadami jako pozdější veliký i menší Výklad. Sepsána byla asi kolem r. 1412, sotva později, poněvadž v té době obecné potřebě úplně stačil veliký i menší spis z r. 1412.

*

Ale ta víra toliko sama nižádného nespasí docela; neb tak věříme člověku, ale v člověka nic. I tak dí svatý Beda: Věříme člověku, ale ne tak úplně, jakožto Bohu, ale k víře přihlédajíce. A tak přikáže-li neb poví nám co papež, nebo biskup, a sjedná se s vůlí Boží a s Písmem svatým, v tom jim máme věřiti; pak-li se kde nesjednávají s Písmem svatým a se zákonem Božím, v tom jim nemáme věřiti, aniž jich máme poslouchati. Ale v Boha věřiti, podle řeči svatého Augustina na evangelium svatého Jana, jest věřiti, že Bůh jest svrchované dobré. Věřiti o Bohu dále jest věřiti, že jest Stvořitel, Vykupitel a Zachovatel všeho světa. A tak o jiných dokonalých věcech, ježto Bohu přísluší. A tomu všemu věří Židé i pohané i zatracenci, však proto spasení nebudou. A tak my věříme, že církev svatá jest, že Matka Boží jest, že papež jest; (ale) v ně nevěříme; neb jich nemáme milovati nade všechny věci; neb jinak bychom je milovati měli nad Boha, jehožto samého nade všechny věci máme milovati.

A teprv čtvrté, věřiti v Boha jest: jeho nade všechny věci milovati, věřice v něho jíti skrze následování skutečné jeho života svatého; dále, věřice jeho se přidržeti srdcem, láskou a věrou živou, a v jeho těla skrytého údy se vtělit, jichžto on, Kristus, jest hlava, tak, abychom každý úd Kristův, ježto jest náš bližní, milovali (jako) sebe sami, a to pro Boha. Neb jakžto praví údové tělesní tak se milují, že což se jednomu dobrého děje, druhý sobě to učiněno počte;

jako takto: dá-li kdo tvým nohám střevice, an je nohám dal, ne ústům, ani hlavě; taktéž právě učiní-li kdo co zlého noze, a ji udeří ruka, hlava dí: Proč mne tepeš? an jsi nohu udeřil, a hlavy neudeřil, ale hlava želí nohy proto, neb jest úd téhož těla jako i noha: takéž právě jsme údové Kristovy hlavy; každý má milovati každého, což se jemu dobrého děje, z toho se raduje, a což se bližnímu děje zlého, toho velmi žele. Máme-li to do sebe, tehdy jsme živí údové Kristovi; pak-li toho do sebe nemáme, bojím se, že jsme snad mrtví údové, ježto necítíme bolesti jiných údů toho těla skrytého Kristova. A to dvojí milování hlava svých věrných údův, Kristus, ukáže v den soudný, jakož dí svatý Matouš, v svém evangeliu v pětadvacáté kapitole, kdy k dobrým dí: Byl jsem lačen, a nakrmili jste mne. Odpovědi jemu, řkouce: Kdy jsme tě viděli lačného, a nakrmili jsme tě? aneb žiznivého, a dali jsme tobě píti? Odpoví jim král: Věru pravím vám: což jste jednomu mému nejmenšímu učinili, mně jste učinili. Viz, že sobě hlava pokládá učiněno, což údům věrným jest učiněno dobrého; nebo za to dá odplatu království nebeského, když jim dí: Pojdte, požehnání Otce mého, přijměte připravené vám království od počátku světa. A také dá zlým pro milosrdenství konečně odplatu ohně věčného.

To jest právě v Boha věřiti, jakož jsi slyšel řeči svatého Augustina; tu se shledáme, mnoho-li jest dobrých křesťanův, ježto bychom, napřed bez hříchu smrtelného jsouce, Boha nade všechny věci milovali, jeho následovali, jeho se přidrželi a veň se milostí vtělili; a shledáme, že nás jest velmi málo takých křesťanů dobrých. Z toho důvodu víry a poznání vezmi, že té víry živé zlí nemají, a cožkoli mají, mrtvou víru mají: poněvadž jsouce odřezaní údové od těla Kristova smrtelnými hříchy, nepožívají živnosti duchovní s jinými údy těla Kristova; jsouce také vyobcovaní z obce svatých, a v kletbě jsou Boží, kteréž konečně potvrdí v den soudný Kristus, když jim dí: Jdětež, zlořečení, do věčného ohně! Běda bude zajisté tomu, kohož tak proklínati bude Kristus; neb se věčně v obec svatých zase nevrátí, aniž bude, kdo by jeho rozhřešiti mohl. O té zlé víře mrtvé dí svatý Jakub: že víra bez dobrých skutků jest mrtva. Nebo jakož právě mrtvý, máje zevnitřní tvářnost člověka, ani nejí, ani nepije, ani kterého života požívá jako prvé, dokud byl živ a požíval: taktéž právě, kdo jest v hříchu smrtelném, má víru mrtvou; cokoli činí, to jest všechno mrzké před tváří Boží, a tak ani nejí důstojně neb duchovně tělo Kristovo, ani posvátně pije krev jeho svatou, ani v čem požívá tovaryšství svatých: neb jesti úd umrlý, od těla od Kristova odřezaný smrtelnými hříchy. A taký nemá účastenství obce svaté, aniž vzácnější víry k Bohu než ďábel. O němž dí svatý Jakub: že i ďáblové věří i třesou se; ale že lásky nemají, na konec spasení nebudou: jakož i zlí zatracenci, živé víry nemajíce. Neb mělo-li by toliko je to spasiti, že Kristus zemřel a že peklo pobojoval, a tak že z mrtvých vstal, a jiné články věrice bez ctnostných skutků, tehdy by ďábel byl také spasen: neb on věří, že Kristus zemřel, an

stál při smrti na úhlu svatého kříže, jak svědčí svatý Zachariáš prorok; ale že proto nebude spasen, zcela zlí mrtvé víry nebudou spaseni.

Z toho dále věz, podle řeči svatého Bedy, že nemáme věriti v svatou církev; ale věříme, že jest svatá církev obec všech svatých spolkem. A ta se dělí na tři stránky: jedna jest obec svatých, již zde bojují proti ďáblu, proti tělu, a proti světu; a ta slove obec spících. Neb jako právě ten, kdož spí, nevládne sebou, ani co sobě zaslouží: taktéž i ti, kdož jsou v předpekli, nic sobě zasloužiti nemohou sami, jediné v čemž požívají zasloužení jiných svatých zde na světě, a od oněch v nebesích; nebo jsou spolu bratři všichni, jedno dědictví spolu míti budou, království jeho; ačkoli tyto v předpekli pro neposlušenství kárá, přece jich na konec dědictví neodloučí.

Z toho vezmi, žeť bloudí kněží, kteří říkají: „Za siré duše.“ Neb kterak ty mohou siré býti, kteréž mají Otce Boha a krále nebeského, a matku církev svatou? A ti jsou všichni v předpekli, ježto mají k vysvobození čáku. Pak-li míní „siré dušičky“ ty, ježto jsou v pekle, tu pravdu praví; neb jsou ty ovšem bídné a siré a těchť se všemi modlitbami i mšemi na věky z pekla nevysvobodí.

Třetí stránka církve svaté jsou všichni svatí, kdož jsou zde zvitězivše nad nepřátely, nad světem, nad ďáblem a nad tělem, i radují se v blahoslavenství království nebeského. Ty strany tři věříme obecně, (když díme): „svatou církev“; ale v ni nevěříme: neb ji nemáme více milovati než Boha, jakož jsi slyšel dříve.

Z toho výkladu víry věziž, podle řeči svatého Bedy, že nemáme věriti v papeže: neb nemáme jeho milovati nade všechny věci; ale věříme, že papež jest v řádu duchovním nejvyšší. Také věříme papeži, což přikáže hodného a zákonem Písma Božího, že jeho máme poslušni býti; pak-li by cokoli přikázal proti přikázání zákona a evangelia Kristova, nemáme jeho v tom, ani krále, ani kterého biskupa poslušni býti: neb jich tudy neposlouchajíce, Boha poslušni budeme. A tak řekli apoštolé biskupům Jeruzalemským, když jim proti zákonu Božímu přikázali, aby nekázali ve jménu Ježíše ukřižovaného; a oni odpověděli, že více mají Boha než lidí poslušni býti.

Z toho dále vezmi, že nemáme věriti v Matku Boží; ale máme věriti, že ona jest Matka Boží nejdůstojnější, Panna čistá, důstojnější nad každého svatého: ač jest jedna panna, ježtoť jest choť Kristova, důstojnější nežli Panna Maria; a tať jest církev svatá, obec všech svatých, kteráž na konec s Kristem královati bude na věky. Neb Panna Maria jest úd té církve svaté, nebyla by toho důstojenství; a za tu církev, svou choť, Kristus zemřel a dal se za ni na smrt, jakož dí svatý Pavel, a netoliko za Pannu Marii. Tak my věříme o Panně Marii, ale v ni nevěříme: neb nemáme věriti v nižádného, ani v jinou věc, jen v Otce, v Syna, v svatého Ducha, vše v jednoho Hospodina. A tu víru my na každý den vyznáváme, když k první osobě Otce Boha všemohoucího, v něhožto věříme takto vyznáváme víru svou: Věřím v Boha Otce všemohoucího. A druhé

osobě Syna Božího dí víra naše: I v Ježíše Krista, Syna jeho jediného Pána našeho. A třetí osobě Ducha svatého (dí víra naše: Věřím v Ducha svatého,) ježto jest jeden Bůh s Otcem i se Synem, ačkoli tři jsou osoby, však jedno božství.

A dále dí víra naše: Věřím v svatou církev: totiž věříme, že jest svatá církev obecná, a ta jest všichni svatí: v nebesích, i zde na světě, kteří jsou bez hříchu smrtelného i v předpekli. Těch všech vespolek věříme v obcování, takže všeho dobrého, což se Bohu děje ke cti a chvále, všichni v obec požívají tak, což každý toho nejvíce potřebuje. A toho takýto příklad: V některé vsi jsou dráhy a pastvy, anebo potoky obecní, ježto k té vsi přísluší; a těch každý v té vsi požívá k své potřebě, jakž nejvíce může, a všichni spolkem, neb jest to obec. Takéž tuto rozuměj o obcování svatých: jest-liže některá babička, aneb strýček, jsouce bez hříchu smrtelného, a tak v milosti Boží, zapějí paterík nábožně, aneb jiný milosrdný skutek učiní, dá almužnu pro Boha, ja v milosti Boží, toho všichni svatí v obec požívají: i ti, kteříž jsou v nebesích — neb zvláštní z toho radost mají; i ti také, kteří jsou v předpekli, ježto zemřeli bez smrtelného hříchu, neučinivše zde dosti úplně za své hříchy, také v tom obcují — nebo spíše z vězení z předpekelního, tímto dobrým pomoc majíce, zproštění budou; i ti také, kdož zde jsouce v světě, bojují proti nepřátelům, proti ďáblu, proti světu, proti tělu svému, v tom paterí. ve mši sloužení obcují, a v almužny dání — nebo s pomocí těm (?). toho dobrého dopomohou, (že) statečněji (proti) těm nepřátelům bojujice, že přemohou a nad nimi vítězství obdrží.

Z té řeči vezmi, že i žádný vědomě ja v smrtelném hříše, nepožívá tovaryšství svatých. Důvod toho: neb podle řeči první jest (od)řezán hříchem smrtelným od těla skrytého církve svaté; a že úd, kterýž jest tělesně mrtvý a od těla odřezaný, nepožívá živosti s jinými údy toho těla, od něhož jest odřezán: též právě dokudž člověk byl bez hříchu smrtelného, byl úd těla skrytého Kristova; neb byl jeden z počtu svatých, a požíval vši živosti duchovní, jež od hlavy Krista pochází, s nimi: a když se odřezal od toho těla hříchem smrtelným, již se umoril a umrtvil na duši, kterouž prvé živila milost Boží. Již také nepožívá nižádného dobra, aby měl v čem s jinými svatými tovaryšství zde na světě, poněvadž jest úd mrtvý; a nebude-li snažně káti se z toho plně zde, aby zase milostí Boží k živosti těla Kristova byl přisazen a svým zasloužením, v den soudný od tohoto blahoslaveného těla k hluku všech svatých odřezán bude Kristovým slovem, ježto jest meč nejostřejší, když jemu se všemi zatracenci dí: Jděte, zlořečení, do věčného ohně!

Kdyby to svatých obcování znamenali lidé, varovali by se hříchů velmi smrtelných, ani by sobě zvláště modliteb a mší u nás kněží kupovali: neb by pevnou víru a naději měli, že jsouce v naději a v milosti Boží, a do sebe nižádného smrtelného hříchu nevědouce, všech požívají v obec modliteb i mší, což jich jest po všem světě. Ale že lidé nedbají, aniž jsou pilní, aby se úplně ze svých hříchů zpovi-

dali a pevně se z nich káli, ale v nich vždy hlouběji tápají den ode dne; protož blázní se domnívají, a zvláště světští, že by je toliko naše mše a modlitby spasily, i kupují je u nás hojně. Myť druzí penízky vezmeme, a oni, nebudou-li se sami napřed snažně hříchův vystříhati, z nich se docela a úplně nepokajíce: na věky nedojdeme blahoslaveného svatých obcování! Protož, vy věrní! snažně se hříchův varujte, a z minulých se kajte, srdečně želíce, abyste zde v naději se svatými v ctnostných skutcích obcování majíce, po tom obcování mohli dojítí života věčného blahoslavenství. O tom věčném blahoslavenství neb životě, jaký jest a na čem záleží, pokládá svatý Jan v svém evangeliu v sedmnácté kapitole, a dí takto: „Toť jest,“ totiž na něm záleží „život věčný, aby poznali“ bez omylu okem vnitřním rozumu „tě samého Boha“, totiž Otce i Syna i Ducha svatého, „a jehož jsi poslal, Ježíše Krista,“ aby poznali očima tělesnými, jeho milovati: neb jest s božstvím člověčenství v něm sjednáno.

Tuto pilně znamenej, že Kristus touto pravdou evangelia svého zjevně ukazuje, kterak život věčný, a tak blahoslavenství naše, záleží napřed v bytu Trojice svaté, a dále na poznání, na milování, na kochání a na konečném a věčném a nejutěšenějším odpočívání v Trojici svaté, každé duše blahoslavené. Neb v podobenství zde na světě tvá radost největší v tom záleží: buďto v penězích, neb koních, aneb frejích aneb jídle aneb pití; a tak, což ty nejvíce miluješ“, v tom největší radost máš. A že toho všeho v království nebeském nepotřebují svatí: ani jídla, ani pití; nebo ani tam jísti, aniž píti budeme, a nic jiného: a v tom rozkoš budeme míti, a také paměti tou ustrneme, že vši bídy a psoty, kterou jsme zde pro Krista a pro své hříchy trpěli, vzpomeneme na dobrodiní veliká a horlivá milování Kristova vzpomínajíce, kteráž nám v tu dobu učiní milostivě, a tak v milování svaté Trojice, v kochání bez zármutku na věky odpočívajíce.

Á tak(é) věz, že podle vůle, rozumu a paměti jsme obraz a podobenství svaté Trojice nestvořené, totiž: Otce, Syna a svatého Ducha; neb jakož právě Otec, Syn, Duch svatý jsou tři osoby a jeden Bůh: taktéž rozum, vůle a paměť jedna duše, abychom rozumem byli podobenství Otce Boha, paměti k Synu Božímu, a vůli k Duchu svatému. Protož který člověk dobrý všechen svůj rozum na to dá, aby svrchovaného dobrého Boha poznaje, jeho dobrodiní pamatuje, a vůli svou ke všemu dobrému pozdvihuje, tak se ukojí, že duše podle těchto tří mocí některak pohřížena bude a ustrne v kochání Trojice svaté, že rozumem úplně pozná Trojici svatou, jakož (poznal) vůli svou, že ji volí nade všechny (věci), a paměti rozpomínající se, že již s velikým utěšením a rozkoší odpočívá v tom: tehda ta(k) již úplně má blahoslavenství.

Z toho dále znamenejme, že blahoslavenství záleží nejprvé v božské jsoucnosti; druhé záleží na volení božském, že člověk již volí to; třetí záleží v poznání božském, že člověk již rozumem pozná

božství, pozná jakož jest: čtvrté, v utěšeném odpočívání, kteréž pochází z volení božství. A protož podle řeči svatého Augustina v knihách třináctých o městu Božím: „Blahoslavený jest ten, kterýž má, což chce, a nic zlého nechce,“ tohoto dokonalého blahoslavenství jsou zde na světě blahoslaveni (ti, kteříž) jsou bez smrtelného hříchu, nebo mají mnoho protivenství. Každý vyvolený Boží trpěti musí pro jméno Boží; neb ty, kteréž tento svrchovaný řemeslník, Pán Bůh, v svou pokladnici utěšení věčného zachovati zde ráčí, na světě ohněm pokušení a zármutku vyčišťuje: poněvadž do města svrchovaného nic nemůže vjíti poskvrněného, jakož dí Písmo. Aniž toho blaha dokonalého svatí v nebeském království dosáhli, poněvadž ještě jich těla zde nyní hnijí, a jich kosti hnijíce tlí: avšak proto nedostatku nemají v radosti vedle duše, ani žádné tesknosti; neb ačkoli chtějí, aby jich těla slavná byla, přece nechťí, aby se nyní stalo, poněvadž úplně svou vůli s Bohem svolili. A že Bůh nechce, aby nyní svá těla přijali, ale aby je přijali časem svým v den soudný: toho podle vůle Boží čekají dne soudného, když na konec oslavená těla na se vezmouce zase, i vedle těla i duše dokonalé (oslavenství) míti budou, dokonalá radost v nich zůstane, a vidění z požívání svatě Trojice, a z plného poznání božství rozumem, a ze seznání člověčenství Kristova očima tělesnými; z kterého obého převelikou rozkoš a v tom kochání (míti) budou, a zvláště z poznání božského: neb tam každý svatý bude věděti všecky věci, kteréž ví Kristus. Neb Kristus, jakožto Bůh nesmírný od věčnosti, všecky věci ví; ale svatí věděti budou, jakož jim milý Bůh zjevití ráčí časně a v míru. — A ten rozdíl (jest) mezi věděním a poznáním božským, a jiných svatých: neb Bůh od věčnosti všecky věci zná, ale každý svatý časně bude znáti Boha a jiného každého svatého; a v tom poznání každý svatý milovati bude každého svatého jako sama sebe; a tu teprve úplně Boží přikázání naplní v milování Božím a bližního; a protože každý svatý (z) každého bude míti takou radost jako ze sebe sama. A toho svatí dávají příklad tento: Kdyby byla jedna matka a měla deset synů, z nichž by každého jako samu sebe milovala, a když by každý z nich králem byl až do desíti, že by se radovala z každého, jakoby sama královnou byla. A že v království nebeském každý svatý, budiž nejmenší, bude milovati každého svatého jako sama sebe, a každý každého pozná úplně, (protož každý), budiž nejmenší, bude míti radost (z) ne(j)většího takou, jako sama ze sebe, a nic méně. Protož, jakož dějí svatí, bylo-li by lze, aby Pán Bůh dal někomu zde na světě poznání radostí nebeských (n)a malý čásek taký, aby ten v nich velnul a ustrnul: zde, dokudž by na světě byl, nic by jiného nemyslíl, jediné aby té radosti dosáhl, království nebeského. Jehož nám rač dopomáhati Otec i Syn i Duch svatý, vše jeden Hospodin. Amen.

PRAVOPIS ČESKÝ.

Do doby Husovy obecně přijatého pravopisu českého nebylo, psáno písmeny latinskými dle zásad pravopisu latinského (tedy ,káci' psáno ,caci', ,lekcíe' psáno ,lectie', ,mají' psáno ,magi' atd.) Ale obojí nestačilo: ani písmena, ani pravopis. Pomáhali si tedy předkové naši dvojením samohlásek a kupením souhlásek: psáno n. př. za = za, ale místo novočeského 'žába' psáno 'z za aba', místo 'neš-čestie' psáno ,nesscziestie' atd. Pravopis stával se nesmírně nemotorným, zdlouhavým a přec ani to úplně nestačilo.

Dokud Hus psal hlavně latinsky, necítil obtíží tohoto písemného vyjadřování a své spisy psal také tímto spřežkovým pravopisem. Ale když od r. 1410 přenáší své působení víc a více do vrstev nižších, zjevují se mu nedostatky pravopisu českého čím dále tím zřetelněji a víc a více nabývá pudy snaha pravopis tento zreformovati.

R. 1411 snaha tato vykristalisovala v určité formy. Je to spis ,o pravopise', jenž nám zachován ve dvou rukopisech latinských z druhé polovice XV. věku, jenž však nepochybně byl složen také česky. V něm sestavil nejprve abecedu (v. shora při »Jádře«), kterou sestavil jmena písmen na způsob staroslovanských do jedné věty. Jest jiná, nežli nynější; spřežky *ch* a *ie* dal totiž na konec. A k ní připojil naučení o pravopise, jež v podstatě zůstalo v praxi podnes. Navrhl, aby se samohlásky dlouhé označovaly dlouhými tenkými čárkami ,nabodeníčkem dlůhým'; nynější forma kratší a dole tenčí čárky vyvinula se později. Souhlásky pak, jichž latina nemá, navrhl označovati tečkou: tedy *č š ž ě* ,nabodeníčkem krátkým'. Z této tečky vyvinula se za Bratří nynější čárka a užíváme ji jen k označení měklosti, poněvadž tvrdého *l* již neoznačujeme. Spřežky ponechal jen dvě: *ch* a *ie*; *ch* zůstalo podnes, *ie* změněno v *ě*, poněvadž jeho dlouhá střídnice (*ie*) změnila se během času v *í*. Kromě toho vedl písaře k rozeznávání *i* a *y* (psal také spojku *i y*, od čehož jsme se opět vrátili k *i*) a žádal, aby psali všude hlásku jednu písmenem jedním a tak, jak slyší.

Poněvadž takto ,nabodeníčky' rozlišil jednu řadu písmen latinských ve dvě, slul pravopis jeho *rozlišovací* čili *diakritický*. Ovládl

v češtině vůbec, přijat v nové době pro chorvatštinu, slovinštinu a lužičtinu, pronikl z části i v polštině a jest dnes obecně přijat ve vědecké transskripci všech jazyků. Princip Husův, píš jak slyšíš, jednu hlásku jedním písmenem, jest správný, usnadnil značně vzdělání vrstev nejširších a jest Husovi podnes ke cti.

Text náš otištěn dle rukopisu Třeboňského a užito při něm překladu Šemberova z r. 1857. Začáteční abecedu v. při Jádře.

*

O pravopise českém.

Poněvadž abeceda latinská ku psaní řeči české nestačí, pročež ti, kdož česky píší, mezi sebou jsou na rozdilech, špatně slabikují a tím zvuky i čtení stěžují: za tou příčinou, jak mám za to, užitečnou myšlénku jsem sobě oblíbil, abych abecedu latinskou nějak dohromady stáhl, by se jí ku psaní českému užiti mohlo, abych nedostatky v ní doplnil a rozdílnost písmen vysvětlil; ku kterémuž konci jsem abecedu nejprve v pouhých písmenech položil, potom ale ve slovech na způsob příkladu poznamenal. Kteréžto abecedy bychom my Čechové neměli potřeby, kdybychom měli písmen svých zvláštních, k jazyku našemu příhodných.

Písmena latinská nestačí nám, jakož nestačí ani Řekům, ani Židům a Němcům, ani jiným řečem, což těm zřejmo jest, kdož by řeči tyto písmem dokonale vyznačiti chtěli. A protož mají Židé písmo, jež slove *chet*, a jiné, ježto slove *ssin* (*šin*); Slované pak mají srovnávající se s tím *chir* a *ssa* (*ša*), kterýchž písmen Čechům se nedostává, jakož viděti ve slovích: *chudý* a *šin*; týmž způsobem i Němcům se jich nedostává, jakož viděti ve slovích: *Buch* a *Schild*. A poněvadž s písmeny *chet* neb *chir* srovnává se *c* spojené s *h*, a s písmeny *ssin* neb *ssa* srovnává se dvojité *s* (*ss*), ježto činí zvuk sykavý, tedy položil jsem v abecedě na místě *ssin* neb *ssa* písmeno *š* (s puntíkem), aby puntík střežil změkčenost zvuku *s* samého, a na místě *chet* neb *chir* položil jsem *c* spojené s *h*, a nazval jsem to písmeno *che*, nechťje nového písmene tvořiti, pro nesnáz v učení a změňování knih. Toho písmene Latinníci nemají, vyslovují je ale a píší spojeným *ch*, jakož patrně z těchto slov: *chamus*, *nichi*, *nichil*, *Michael*, kteréhož zvuku onano písmena nečiní; a pročež Latinníci rozličných národův slova tato rozdílně vyslovují; někteří totiž praví: *kamus*, *miki*, *nikil*, *Mikael*, jiní: *c-hamus*, *mic-hi*, *nic-hil*, *Mic-hael*, zachovávajíce právě znění písmene *c*, jiní opět zamlčují *c*, vyslovujíce: *hamus*, *mih*, *nihil*, *Mihael*. Aby se tedy v písmě ničeho neměnilo, psána buď litera *che*, jak ji píší Latinníci, co *c* spojené s *h* takto: *ch*. Zníť v spolku s *e* nazad jak *ě*, jako by se slabikujíc řeklo *b-e*, podobně i *ch-e*. Vzniká pak v ústech, když se jazyk od ponebí odtrhne a ke konci vyřčení trochu pod dolní zuby ohne; i zní v českém se všemi samohlás-

kami kromě *i*, však na místě *i* zní *y*. Příklad *s a* jest v slově *chalupa*; *s e* v slově *liché* v poslední slabice; *s y* v slově *chyše*; *s o* v slově *chod*; *s u* v slově *chudý*. Klade se též na konci po všech samohláskách, také po *i*; na příklad po *a* v slově *hrách*, po *e* v slovech *lech, mech*; po *i* v slovech *lich, mnich*; po *o* v slovech *roch, doch, foch*; po *u* v slovech *buch, duch*; po *y* v slovech *pych, kych*. Také se klade před samohláskami uprostřed slov; ano proti pravidlu latinskému, kteréž praví, že bez samohlásky nemůže slabiky býti, činí písmeno toto s přívěskem, bez samohlásky slabiky neb slova, jako: *chrt, krch, mrch, wrch, prst, srst, smrt*, a tak i v mnohých jiných, kteráž kdyby kdo vyslovil se samohláskou, Čechové, slyšíce to, nepochybně by se mu vysmáli.

Druhé, znamenati sluší, že *c* a *č*, taktéž *d* a *ď*, taktéž *l* a *ľ*, taktéž *n* a *ň*, taktéž *r* a *ř*, taktéž *s* a *š*, taktéž *t* a *ť*, taktéž *z* a *ž*, jsou téhož způsobu a stejně se píší, však rozdílně se vyslovují, kteréž rozdílnosti takto rozuměti sluší: Nepoloží-li se nad některým z písmen již jmenovaných kulatého puntíku, tedy vysloveno buď tak, jak je Latinníci vyslovují, položí-li se však puntík nad ním, vysloveno budiž dle způsobu jazyka českého.

Příklad	<i>c</i>	jest v slově	<i>cizí</i>	dle způsobu prvního	však v slově	Čech	dle způsobu druhého
»	<i>d</i>	»	<i>den</i>	»	»	<i>delo</i>	»
»	<i>l</i>	»	<i>lich</i>	»	»	<i>lyko</i>	»
»	<i>n</i>	»	<i>nos</i>	»	»	<i>peň</i>	»
»	<i>r</i>	»	<i>rád</i>	»	»	<i>řád</i>	»
»	<i>s</i>	»	<i>fukne</i>	»	»	<i>fidlo</i>	»
»	<i>t</i>	»	<i>trdlo</i>	»	»	<i>tiché</i>	»
»	<i>z</i>	»	<i>zůfalý</i>	»	»	<i>život</i>	»

Kterážto rozdílnost patrná jest ve slovích v abecedě položených, ježto jsou pod oněmi písmeny napsána. Pisari tedy sluší pozor dáti, aby puntíku, ježž má nad písmeno položití, nevynechával, neboť v tom puntíku, co do náležitého způsobu psaní, záležitosti bude snadnost, kratčeji psáti a čísti.

Třetí, znamenati sluší: *č* na začátku klade se před *a*, jako *čakař*, před *e*, jako *čechu*, před *i*, jako *činy*; však před *o* a *u* zřídka bývá, nejvíce u Moravanů. Na konci však jde po všech samohláskách: po *a* jde, jako v slově *plác*, po *e* jako v slově *leč*, po *i*, jako v slově *klíč*, po *o*, jako v slově *moč*, po *u*, jako v slově *lúc*. Kdy se klade v slabikách prostředních, jiným zůstávají, aby se tím zanášeli.

Však *c* jde na začátku před všemi samohláskami; před *a* v slově *cac*, před *e* v slově *cecík*, před *i* v slově *cizí*, před *u* v slově *cudný*, před *o* v slově *co si*, t. j. quid es. I to pravda jest, že *c* v češtině vždy své vlastní znění zachovává, kteréhož v latině před *a* a *o* pozbývá. Taktéž klade se *c* na konci po všech samohláskách, jako v slovích *plac, lec, noc, plíc, iluc*; v latině však na konci trácí vlastní znění a zní jako *k*, jakž patrně v slovích: *lac* a *alec*.

Čtvrté, znamenati jest: *d* klade se vedle všech samohlásek, jak na začátku tak i na konci. Příklad onoho jest *dal*, *dedek*, *Dioniz*, *dobrý*, *dub*. Zřídka však bývá na začátku vedle *i*, často ale vedle *y*, jako v slově *dým*. Příklad tohoto jest ve slovích: *hlad*, *led*, *lid*, *rod*, *chud*; příklad k *y* v slově *styd*, t. j. *gelatio*, odkudž pochází časoslovo *stydne*, t. j. *gelat*. Zřídka však nachází se *y* před *d* na konci. Však *d* na začátku dle některých vůbec se klade před *i*, jako v *dív*, *díek*, t. j. *regratio*. Vidí se mi ale, aby se kladlo před *a*, jako v slově *dábel*, alespoň když slovo jest české, neboť *dyabolus* jest slovo řecké, kteréž psáti náleží písmenem *y*, a ne *i*. Též se klade před *e*, jako v slovích *devíce*, *dedictvie*. Však před *o* a *u* se neklade, má ale před nimi moc v řeči uherské, v kteréž se ho užívá i v *do* a *du*. Na konci však klade se po všech samohláskách; po *a*, jako v slově *mlád*, t. j. *iuventus*, po *e*, jako v slově *ved*, *hled*, po *i* jako v *klid* t. j. *dispone*, po *o* jako v *rod*, t. j. *genera filios*, po *u*, jako v slovech *fud*, t. j. *iudica* a v *hud*, t. j. *figella*. Slované však nemají *d*, pročež, kde my říkáme *deva*, t. j. *virgo*, říkají oni *deva*. Někteří ale vždy píší *i* na začátku po *d* před jinými samohláskami, a tehdy praví, že *i* u vyslovování téměř se pohlcuje v znění svém, aneb že nabývá moci souhlásky; píší tedy *dieva*, načež se u vyslovování *i* jako zamlčí a vyřkne se *deva*. Abychom však mluvili také o slabikách prostředních, přihlédajíce ke všem písmenům, bylo by ovšem příliš obšírné. To však sobě pamatuj, abys nikdy *d* nepsal ve spolku s *y*.

Páté, o *f* znamenati sluší, že v češtině v nemnoha slovích se nalézá, jako v slovese *ufám* a v slovích z něho složených a s těmito se sklánějících, jako v *neufám*, *doufám*, *zúfám*, a v několika jiných, na příklad v tomto: *fi smrdí*. Užitečné však nicméně toto písmo jest Čechům v slovích z jiných jazyků pocházejících, a ve jménech vlastních, jako ve: *fík*, *Filip*, *farář*; *fík* totiž není vlastně slovo české, nýbrž zkažené latinské, a *farář* jest zkažené jméno německé, *Filip* pak jest jméno vlastní. Nebudiž však v češtině psáno spojeným *p* a *h*, nýbrž pouhým *f*. Nalézá se také před *u*, jako v tomto: *fúká vietř*, *fúk veliký*.

Šesté, o *g* věděti sluší, že má u Latinníků dvoje znění, totiž měkké a tvrdé; měkké před *e*, jako v slově *genus*, a před *i*, jako v slově *gigno*; tvrdé pak před *a*, jako v *gaudium*, a před *o*, jako v *Golias*, a před *u*, jako v *gustus*. A proto *g* tvrdého znění Čechové v řeči své potřebí nemají, nýbrž Latinníci, jak na příkladech ukázáno jest, taktéž i Řekové, jak zřejmo v slově *gamma*, a Židé, jak zřejmo v slově *Golias*. Za kterouž příčinou Řekové písmeno toto zovou *gamma*, Židé pak *gimel*. Poněvadž ale Čechům knihy čtoucí vyslovovati jest jména židovská neb jiná, jako *Og*, *Magog*, tedy podle potřeby měkkému *g* tvrdosti přidají. Taktéž, kdyby s předky svými, Slovany, v mluvě srovnávati se chtěli, bylo by jim třeba říkati: *gus*, *gubí*, *gúby*, t. j. *hus* *hubí*, *húby*; Čechové totiž tak dříve mluvili. Pročež matka sv. Václava slula *Dragomír*, což se nyní vyslovuje *Drahomír*; a jindy Čechové mluvíváli *bóg*, odkud jméno

Bogemus; nyní však říkají *bóh*, a odtud slove *Bohemus*. Podobně říkalo se kdysi *Praga*, nyní však říká se česky *Praha*, Latinníci ale při prvním způsobu mluvy zůstali. Taktéž věděti třeba, poněvadž *g* před *a*, *o* i *u* tvrdosti nabývá, že na místě něho před těmito samohláskami klade se také *i*, moc souhlásky mající, jako v slovíci: *iaculum*, *iocus*, *iustus*; pročež, aby se věci lépe vyrozumělo, řídě se Latinníky pravím, že *i* někdy v moc souhlásky přechází na začátku, jako v *Jan*, *Jakub*, *Jarek*; někdy v prostředku, jako v *Troian*, *Burian*, *Pabian*; někdy na konci, jako v *mói*, *tvói*, *lói*, kterážto slova měla by se psáti s měkkým *g* takto: *Gan*, *Gakub*, *Garek* atd.; že však se od tohoto způsobu psaní již upustilo, jest příhodnější, aby se zůstalo při onom.

O *h*, jehož Slované nemají, věděti sluší, že předchází všechny samohlásky, jako v *had*, *herink*, *hoľub*, *hůba*; však před *i* zřídka se klade, na př. ve smíchu ženském a řehtání koňském, totiž v *hi*, *hi*, *hi*. Ale zhusta chodí po všech samohláskách, jako v *práh*, *leh*, *roh*, *mih*, *luh*. Uprostřed slova však klade se před všemi samohláskami, toliko před *i* klade se zřídka, též před *y*, jako v *hyn*, t. j. tam, a to jak na začátku, jako v *hybieti*, tak i na konci, jako v *druhý*, a v prostředku, jako v *zahynúti*. Kterak se ale *h* s ostatními spojuje, to ukazovati bylo by příliš obšírné.

Mezi *i* a *y* zároveň rozdíl činiti sluší; majíť totiž Čechové dvě samohlásky; první jmenuje se *malé i*, druhá *velké*; druhé Latinníci ve své řeči potřebí nemají, leč v slovech řeckých, pročež ji nazývají řeckým *y*, neboť od Řeků pochází, od nich vynalezena jest a právě tak jím zní, jako Čechům. Latinníci tedy, nemohouce *y* náležitě vyřknouti, označili je hláskami *o* a *i*: *oi*, a protož je také v řeckých slovích špatně vyslovují. Neboť na místě *ymago* říkají *imago*, tvoříce počátek slova mezi zuby, ačkoli by jej dle výřecnosti řecké měli tvořiti, vložíce jazyk pod dolní zuby, neboť tam se hláska *y* tvoří. A věděti sluší, že písmeno *y* nemá nikdy psáno býti, leč má-li platnost samohlásky, aniž se má za ně *malé i* psáti nebo naopak. Pročež se *y* nikdy nepíše na začátku slova, kromě je-li slovem o sobě, jako když jest příslovcem přísahy neb obdivu, na př.: *y díeš ty to?* aneb když jest spojkou, jako v této průpovědi: *vy y oni dobře ste učinili*. V prostředku ale často se klade, jako v *lyko*, *mýdlo* a na konci často podobně, jako v *druhý*, *hrubý*, *chudý*, *ty*, *vy*, *my*. Kdo tedy chce dobře česky mluvit, protož písmeno *y* velmi často přichází, ten nechť se učí je tvořiti, polože konec jazyka pod dolní zuby a pozdvihna jazyk v prostředku na způsob oblouku; týmž způsobem utvoří *l*, a bude moci vyřknouti *lyko*, *mlyň*, *týn*, *hyn*.

O *k* netřeba šíře psáti, jehož Latinníci potřebí nemají, kladouce všude písmeno *c*, a dávajíce mu přiměřené znění samého *k*. Pročež každé slovo, kteréž se na začátku píše písmenem *c*, mohlo by psáno býti písmenem *k*, aby je hoši snáze čísti mohli; neboť by mladík neměl pochybnosti, jak má slabikovati, kdyby se takto psalo: *kasta*

karitas kara est deo, a taktéž i toto: *lak et alek placent esurientibus*; piší-li se však slova taková písmenem *c*, tedy hoch, který se učí slabikovati, a má za to, že písmeno *c* má moc svého zvuku, vyslovuje takto: *czasta czaritas czara est deo*; též *lacz et alecz placent esurientibus*. Klade se pak *k* před *a*, *o* a *u* často, jak na začátku a v prostředku, taktéž i na konci; avšak před *i* zřídka, častěji před *y*. Abych věc zkrátil, zůstavuji příklady mládeži.

Následuje o *l* a *ḷ*. O těchto jest třeba věděti, že se *l* tvoří, přiloží-li se jazyk k hornímu poznebí, aneb když se zuby rovně drží, aneb dolní zuby ku předu vztáhnou nebo naopak; *ḷ* pak se tvoří, když se konec jazyka pod zuby položí a hořejší zuby dají přes dolní ku předu. Taktéž třeba jest věděti, že Řekové nemají *ḷ*, nýbrž *l*, kteréž u nich slove *lamda*, a naopak že Slované nemají *ḷ*, nýbrž *l*, pročež podle způsobu německého říkají: *milí pane*, kdežto my říkáme: *milý pane*. Obě tato písmena kladou se vedle všech samohlásek, jak na počátku, tak i v prostředku a na konci, avšak *ḷ* řidčeji se klade před *a* nežli *ḷ*, protože by hned slyšeti bylo malé *i*. A proto šetřiti jest tohoto rozdílu: *volutio* se píše takto: *vaḷ*, totiž s tečkou, avšak *volve* takto: *val*. Taktéž *mulier maledixit* takto se píše: *žena ḷála*, ale dle zvyku píše se, jak vyslovují hoši, takto: *lála*, z čehož také jistě vlastní jméno *Lala*. Mládeži zůstavuji příklady ke všemu tomu v jich jazyku.

M a *n* vynecháváje, připomínám krátce o *ṇ*, že zní s *a* jako ve slově *maňa*, ale zřídka, leč by kdo mluvil po způsobu polském. Přichází též s *e*, jako v slově *Ňemec*, ač někteří před *e* po *ṇ* kladou *i*, kteréž téměř vystrkují; oním způsobem však se píše snadněji. Také zní s *a* na konci, jako v slovech *bán*, *haň*, *chaň*, a s *e*, jako v slovech *peň*, *měň*, a s *o*, jako v slovech *hoň*, *poň*, *Hrdoň*, a s *i*, jako v slově *viň*, t. j. *alice ad se vel inculpa eum*, a *lín*, ryba; též s *u*, jako v slově *suň*, t. j. *strč gin*, a s *y*, jako v slovích: *tyň plot*, *hyň ve zlém*.

Pomina nyní *p*, kteréž zní se všemi samohláskami, i s *y*, jak na začátku tak i v prostředku a na konci, připomínám o *q*, že ho Čechové nemají zapotřebí, jakož i v mnohých jiných jazycích, kde na místě něho klade se *k*, jako ve slově *kvik*, podobně *kviká*, *kvíčí*; ano bylo by i Latinníkům zbytečno, kdyby užívali písmene *k*, leč že by mládeži vyslovování nesnázi činilo; neboť co by překáželo, kdyby se bez nesnáze psalo *koniam* a nikoli *quoniam*, podobně *kvam* a nikoli *quam*, a *kve* a ne *que*; podobně *linko* a ne *linguo* atd. V kterýchžto slovech někteří *q* vyslovují se zvukem *v*, jiní bez tohoto zvuku, majíce o to mezi sebou mnohé hádky.

Nyní promluv m o *r*, kteréž zní se všemi samohláskami, jak na začátku a v prostředku, tak i na konci; zřídka s *i*, místo něhož zní s *y*, jako v slovích: *ryby*, *káry*, *páry*, *máry*. *Ṛ* zní se všemi samohláskami, jako v slově *řád*, t. j. *ordo*, *řeve*, t. j. *boat*, *řek*, t. j. *dictio*, *řig*, t. j. *boatio*, s *u* podle způsobu moravského: *ve křu*, t. j. *in rubo*. Nenalezl jsem, že by s *y* znělo.

Zjevně jest o *s*, že zní se všemi samohláskami na začátku, v prostředku a na konci. Příklady snadno lze nalézt. Ve slově *syn*, t. j. *filius* zní také *s y*; po něm v slovech *kys*, t. j. *fermentum*, aneb v *lys*, *hýs*, *rys*. Taktéž *š* zní se všemi samohláskami, a může se psáti dlouhé neb okrouhlé, takto *f* neb takto *š*; prvním způsobem lépe se bude psáti na začátku a v prostředku, tímto na konci slov. Ku příkladu: *fach*, *wfechno*, jákožto příklady k prvnímu psaní; druhý způsob: *más*, t. j. *habes*, *haš*, t. j. *extingue*; *k e veš*; *k i piš*, t. j. *scribe*; *k o noš*, t. j. *porta*; *k u duš*, t. j. *suffoca* neb *suš*, t. j. *sicca*; *k y myš*, *chyš*.

O *t* a *ť* znamenáno buď, že *t* se klade se všemi samohláskami, jak *s* počátku, tak *v* prostředku i na konci. Příklad *k a*, jako *táta*; *k e*, jako *ten*; *k i* jako *pít*, t. j. *bibendum*; *k o*, jako *to*, t. j. *illud*; *k u*, jako *tu*, t. j. *ibi* neb *illam*; *k y*, jako v slovech: *ty*, *rty*, *kýty*; velmi zřídka zní *s i*. Však *ť* nejvíce zní *s i*, avšak *s y* nikdy nezní. Na příklad: *píti*, *klíti*, *wříti*; *s* hláskami *a* a *e* málokdy zní, *s* jinými nezní nikdy, leč prostředkem *i*, kteréž se potlačí; ku př. v *te* neb *tie*, t. j. *te*. Před *o* a *u* se *ť* neklade, nýbrž zní *s nimi* v jazyku uherském, v němž se říká *ťúk*; a *ťúk* jest také v jazyku českém jistý zvuk.

O *u* (v) pamatovati jest, že se píše čtvrtým způsobem, jak v abecedě dle své rozdílnosti ukázáno jest. Dvojitě (w) však nebudiž psáno, leč je-li spoluzvučné a klade-li se bez samohlásky; a to bývá předně na začátku, jako v slovech *wlk*, *wrch*, *wrft*, *wsak*; za druhé v prostředku, jako v *dáwno*, t. j. *diu*, *ohawno*, *flawno*; za třetí na konci, jako: *daw*, t. j. *pressura*, *low*, t. j. *venatio*; toto přichází po všech samohláskách, jako v *daw*, *lew*, *low*, *liw*, *pluw*, t. j. *natans*. V však, které jsem nazval *ve*, budiž kladeno na počátku vedle všech samohlásek, mimo *u*, vedle něhož bude lépe, položí-li se pro rozdíl *w*. Avšak tohoto způsobu *v* klásti se může na začátku, uprostřed i na konci; uprostřed písmen však ho Latinníci rádi nekladou, ačkoli by se lépe četlo. Tento způsob *s u* kladen buď uprostřed a na konci; nikoli však pro potřebu, nýbrž pro shodu.

O *x* není třeba mnoho mluvit, neboť ho Čechové nemají potřeby, mimo slovo *xíl* a v některých vlastních jménech, jako v *Mixík*, *Alexík*, kterážto slova by se však psáti mohla písmeny *k* a *f* takto: *kšil*, *Mikšik*, *Alekšik*, v nichž jest *x* rovno hláskám *k* a *f*.

Konečně o *z* a *ž*; *z* se klade před všemi samohláskami, jak na počátku, tak i v prostředku a na konci slova; před *a*, jako v slově *zákon*, před *e*, jako v slově *zebe*, t. j. *gelat*, před *o*, jako v slově *zobe*, před *i*, jako v slově *zima*, před *u*, jako v slově *zub*. Pro *z* uprostřed slova a na konci snadno nalezneš příklady; před *u* však zřídka se nachází, jako ve *wrzúká*. *Ž* klade se vedle *a*, jako v *žák*, vedle *e*, jako v *žena*, vedle *i*, jako v slově *žid*, vedle *o* zřídka, a to uprostřed, jako v slově *křížovaný*, vedle *u*, jako v *křížugi*. S jinými nechtěl jsem se dlouho zaměštnávat. Na konci nalézá se po všech samohláskách, jako v slovech *dlaž*, *lež*, *liž*,

polož, služ. Nejčastěji klade se před *i*, před *y* se však nenalézá, a vyskytne-li se někde, tedy zní na způsob dvojhlásky, totiž *oi* neb *ai*.

Bude-li sobě Čech, co tuto pověděno, dobře pamatovati, bude moci zřetelně a hbitěji čísti, maje též zření k délce a krátkosti slabik. A pro tu příčinu bude potřebí, aby se nad každou samohláskou položila tenká čárka, na znamení, že jest prodloužena, takto: *á, é, í, ó, ú, ý*, a nemá-li čárky, bude se rozuměti, že jest krátká. Proto sluší věděti, že jest šest samohlásek, jež se buď zkracují aneb prodlužují. Jmenuje se pak *vocalis* po česku *hlasie* neb *samohlas* aneb *hlasuplód* a *consona* jmenuje se *spoluhlás* neb *spoluuvzníe*, protože spoluhlasy se samohlasy zvuk činí, avšak o sobě ho v latině nečiní, v češtině ovšem ano, jako v slovech: *smrt, chrt, čtwt, t. j. quartale*. Také třeba věděti, že *litera* slove *čtena* neb *čtidlo*, neboť *litera* jest tolik co *legitera*; *syllaba* pak nazývá se *šrek*, tolik co *conductio*, neboť vyřkne-li kdo dvě neb tři čteny zvlášť o sobě, vyřkne je v slabice pospolu. *Dictio* však slove *řečeníe*. A někdy bývá jedna čtena řečením, jako *a*, když jest příslovce údivu neb potvrzení, a *o*, když jest příslovce přání, a *y*, je-li spojkou. A toto rozuměj o jazyku českém.

Kdo chceš tedy česky psáti, zde máš rozdily písmen. Nepiš tedy dvojnásobného *zz* se samohláskami, neboť kdybys sto *z* napsal, neučiní ve znění více a nezní jinak nežli *z*, nýbrž piš *ž*; aniž piš *zz* spojené s *c* takto *czz*, ale piš *č*; taktéž nezdvouj *ſ* takto *ſſ*, nýbrž piš *š*; rovněž neklad *t* takto *tt*, nýbrž *ť*. A stalo-li by se někdy, že by nebylo místa, kam by se tečka položila pro písmena se strany jedné, psána budiž tu, kde se bude moci příhodněji nadepsati.

Taktéž se uč zkracovati, ale tak, aby se zkratky snadno čísti mohly; piš tedy *pře* takto *p^e*, *při* takto *pⁱ*, *pra* takto *p^u* neb *p^a*, *pro* takto *p^o*, *pru* takto *p^u*. Podobně i v jiných, jako *kři* takto *kⁱ*, *kra* takto *k^a*, *kře* takto *k^e*, *kru* takto *k^u*. Rovněž tak *dra* piš takto *d^u*, *dře* takto *d^e*, *dři* takto *dⁱ* atd. Taktéž na místě *m* neb *n* nad samohláskou položití můžeš klobouček, takto: *bâ, nâ, lê, vê* atd. A podobně zkracovati můžeš podle svého vlastního domyslu.

P á t e ř.

Otce náš, genž gfi nanebesiech, ofviet fie gmie tvé; prid kralovstvie tvé, bud wuole tvá, iako wnebi y wzemi, chléb náš vezdaifi dai nám dnes, y odpust nám naše viny, iakož y my odpúštíme svým vinníkuom; y newod nás wpokufenie, ale zbaw ny odzlého. Amen.

Z d r á v a M a r i a.

Zdráva Maria, milofti pina, buoh stebú; požehnaná ty mezi ženami, y požehnaný plód břicha tvého. Amen.

Credo.

Vieri wbuoh otcie, wšemohúcieho stvoritele nebe y zemie, y w Jezu Kryfta, fyná geho gediného, pána našeho, genž fie počal duchem swatým, narodil fie z Marie panny, trpiel pod Pontským Pilatem, vkrížován, vmřel y pohřben, stúpil do pekla třetí den wštal zmrtvých, (wštúpil nánebafa, sedie napravici boha, otcie wšemohúcieho, ottud přide súdit živých y mrtvých). Vieri wducha swatého, swatú církew obecnú, swatých obcování, odpustěníe hříchów, těla wzkříšeníe, a wiečný život. Amen. —

Takým obyčejem učte se Čechové psáti, a nechcete li všeho zachovati, aspoň mějte rozdíl mezi i a mezi y, a nekladte tak často y jako kladete, neb tím stěžujete čtení. Také nekladte z vedle c, vždy ale pište takto: racek chce řfáti cecík. Neb tak právě zachováte c v svém zvuku. Také pomněte, abyste nevždy psali dvě v, ale jen tu, kdež není po něm souhláska, jako teď: wlk, dawns, daw etc.

Na den sv. Linhartá.

O MANŽELSTVÍ.

Rodina a manželství, dnes základ státu, ve středověku daleko se netěšilo takové úctě a pozornosti, jako dnes. Středověk kladl nad ně panictví po vzoru Krista a P. Marie, a stíhal manželský život stálým podezřením smilství. Často u Husa nalezneme výrok sv. otců, že horlivý milovník své ženy jest horší nežli cizoložník.

Bylo třeba tehdy skutečného poučení, jež v právě kanonickém šlo až do choulostivých podrobností, pro mladé manžely. Obšírně Hus šíří se o manželství ve výkladě Lombarda (v. díl III.); také svému strážci v Kostnici, hodlajícímu se ženiti, složil malé poučení.

Výklad náš, v jediném kodexu vídeňském zachovaný, jest patrně poučení horlivým stoupencům Husa na venkově a pochází asi z téže doby, jako Jádru, t. j. z polovice r. 1414. Nese na sobě zřejmě pečeť středověkých názorů, ale je přec daleko volnější i zase přísnější nežli starý výklad v Lombardovi.

*

O manželství.

Poněvadž manželství jest stav vysoký, od Boha v ráji ustanovený, jenž budoucí obcování každého věrného, do konce setrvajícího zde v ctnostech nerozdílně znamená s chotěm jeho s Kristem, a ačkoli jest stav tak vysoký, přece jest velmi nejistý, takže, jako dí svatý Augustin, manželé v nejistotách bouře moře světa tohoto, do království nebeského bředouce, tápají až do hrdla; protož svatý Pavel znamená ty nejistoty, kdež Korintští měšťané, naučení žádající, sluší-li se pojímati, jemu psali, píše v první své epištole v sedmé kapitole, řka: Dobré by bylo člověku, ženy se nedotýkati. V kterážto řeči svatý Pavel netupí svatého manželství, ale odpouští zřízení obcování v manželství tím řádem, kterýmž Pán Bůh ustanovil, jak potom uslyšíš; ukazuje, že nesmilnost a čistota panenská jest lepší a dokonalejší. To znamená, dí: Dobré jest člověku (Jíra, ten mistr: totiž v stavu svobodném, ne v manželském položenému muži) ženy se nedotýkati. Ačkoli člověku, kterýž jest v manželství, by to

nebylo dobré, neb jest jemu proti přikázání Božimu, kteréž dal Adamovi a Evě, řka: Rostte a množte se a naplňte zemi.

Ale kdybys ty řekl: Proč jest dobré člověku svobodnému ženy se nedotýkati? Odpovídám tobě ne ze své hlavy, ale z Písma: Nejprvé jest dobré ze stránky duše; neb dokud člověk jest v nesmilnosti bez skutku tělesného, přebývá duše a rozum jeho svobodněji, a výše se může pozdvihnouti k poznání pravdy; ale jakmile se oddá skutku tělesného smilství, tak ihned rozum pohřížen bude v tělesnosti, že se nemůže pozdvihnouti k poznání pravdy, ani sebe samého. A toho důkaz jest na žácích a na těch, ježto se Písmem obírají, že dokud jeden z nich v nesmilství jest tělesně, dotud jest tělesně velmi vtipný a pravdy skryté Písma zná, a že ctnost velmi miluje; a jakmile se smilství oddá, tak ihned rozum pohříží, to jest, to, což dříve velebil, teď jsa oslepen tupiti bude. A k tomu dí sv. Augustin v knihách, ježto slovou Soliloquia, že nic tak neporáží rozumu od poznání pravdy, jako skutek tento tělesný, bez něhož žena myšlena býti nemůže, poněvadž zavázána jest dluh muži platiti, jak dí apoštol. A tak platě, odtržen jest od poznání v ten čas pravdy a od Boha myšlení skutečného, v tělesnosti rozumem jsa pohřížen. A na znamení toho, Pán Bůh chtě svůj rozum dáti lidu Izraelskému, jak píše se v knihách Exodi, přikázal, aby se nepřibližovali k ženám svým, kdož jeho zákon měli přijmouti: aby dokázal, že kdož se chce zákonem Božím obírat, aby byl nesmilný a nezprzněný, aniž oslepen v svém rozumu skrze chlipnost tělesnou. A to jest prvá příčina se stránky duše; protož lépe by bylo nedotýkati se ženy.

Druhé dobré jest se stránky těla; neboť skrze manželství poddáno jest tělo věčné službě ženy až do smrti; neboť již muž nemá moci nad svým tělem, ale žena, jíž se k placení dluhu zavázal; a také zase žena nemá moci nad svým tělem, ale muž, jak svatý Pavel svědčí. A ta služba jest v sobě trpká; neboť již manžel nutkán bývá ustavičně, aby živ byl po vůli manželky, a tak zase, a tudy v nesvobodenství vcházejí manželé. Neb se čte o jednom mudrci pohan-ském, jenž měl dvě ženy; a ty, když se vadily, on, nechtě jich sváru slyšeti, vyšel ze své sínce, a jedna z nich, žen jeho, všedši na patro polila ho velmi vodou; a on polit jsa vece: Však jsem to věděl, že po hromobití a po bouři rád déšť bývá: taktéž se i mně tak stalo! Aj toť nejistota.

Třetí dobré jest se stránky věci zevnitřních, totiž bedlivosti o hospodářství, jímž jsou manželé zavázáni, péči o své děti majíce, a o dílo, k němuž jsou zavázáni. A to Pán Bůh dal pokání pokolení lidskému v jejich rodičích nejprvnějších, v Adamovi a v Evě: mužům v Adamovi, ježto Evě k snědení jablíčka povolil, dal pokání, řka: V potu tváři své požívati budeš chleba svého! a v Evě ženám, kteréžto obyčejně větší zálibu a rozkoš v skutku mají tělesném než muži, dal pokání protivné řka: V bolesti budeš roditi syny své! A protož pro ty tři příčiny dí svatý Pavel, že dobré jest muži ne-

dotýkati se ženy, rozuměj kromě stavu manželského, jak jsi prvé slyšel.

Protož tuto ještě pro lepší výstrahu znamenej, že trojí jest dotýkání velmi ohavné, kterýmž muž velmi hřeší, ženy se dotýkaje, a tak zase: Nejprvé v tanci. Neboť v člověku žily po celém těle se rozpjaly jako tenata pavoučí; a že pavouk, když se tenata jeho kdo dotkne, ihned se hne a ucítí: taktéž právě, když se některý muž ženy dotkne nezřízeně v tanci neb jinde, tehdy všechno tělo jeho poraženo jaksi bude a mučeno zápalen; a to jest hřích těžký. Druhé dotknutí políbení jest ohavné, kterýmžto, dotkne-li se kdo ženy cizí, kolikrát koli to učiní s libostí tělesnou, a k tomu hnutí tělesné přijde, vždy jest hřích smrtelný. Jak svědčí sám Kristus v evangeliu, že kdokoli netoliko se dotkne ženy cizí, ale uzří ji k požádání, již ji sesmilnil v svém srdci. Třetí dotknutí ohavné a ohyzdné jest objetí, jímž kdo obejmě ženu cizí se zápalen libosti tělesné, každý smrtelně hřeší. Protož tím trojím způsobem, dí sv. Pavel, dobré se jest člověku ženy nedotýkati. Protož Šalomoun, jsa kárán od ženy, dí takto: Kdo ji drží, jako ten, kdož drží štir, jest nejistý; neboť jestliže by štir umořil člověka spravedlivého, nic by jeho duši neuškodil: ale kdo se ženy nezřízeně dotkne, netoliko tělo, ale i duši jedem zprzní. A o tom dí svatý Johel prorok: Shnili jako hovada v hnisu svém. Tu dí sv. Řehoř: Hovada shniti v hnisu, jest lidu v smilství život svůj skončiti. A že svatý Pavel tou řečí chtěl lidi odvésti od nezřízeného spolu přebývání kromě stavu manželského, protož chtě ten neřád vyraziti z lidí, dí svatý Pavel tudíž: Každý, kdož v panenství zůstati nechce, měj svou ženu pro výstrahu smilství. A tu svatý Pavel dokazuje, že manželství jest slušné.

Poněvadž tuto o manželství mluvití máme, v němž příliš mnoho zmatkův jest, pro něž máme výstrahy Písma svatého, sluší nám tehdy věděti: Neiprvé, co jest to manželství? Druhé, proč se mají lidé docela pojímati. Třetí, proč slove věc posvátná. Čtvrté, které jsou osoby hodné se pojímati, a které sebe nemají aniž mohou pojímati. Páté, které jsou překážky k pojímání sebe v manželství. Šesté, co jest dobré a co má býti v manželství. Sedmé, kdy manželé mají sobě dluh platiti, a kdy nehřeší dluh platíce, a kdy zasluhují dluhu placením. O tom, jak Bůh propůjčí, chci o každém krátce pověděti.

O prvním tedy znamenej, že jest manželství. Tuto věz, že, jak dí Výklad na řeč dříve řečenou, manželství jest spojení aneb svolení samce a samice, totiž muže a ženy mezi svobodnými osobami a k manželství hodnými, v sobě držíc nerozdílný způsob společného bydlení. Touto řečí znamenati to můžeš, kdo se mají pojímati v manželství, a na čem záleží manželství. Neb dí nejprvé: muže a ženy, aneb panny a panice, a nedí: muže a žen mnohých, aby ukázalo Písmo, že muž s ženami mnohými v manželství vstoupiti nemůže, ani žena s mnohými muži; neboť by to byl blud, kterýž zde v Čechách byl za časů svatého Vojtěcha, ježto nemanželsky živi byli. Také má

býti manželství mezi svobodnými a hodnými osobami; tím se kazí všeliké bludy, které běží při manželství. Také má býti v manželství nerozdílný způsob v životě a v bydlení, aby do smrti jeden od druhého loučiti ani dělit se nemohli; aniž pravých manželů, ježto se rádem a bez zmatku sešli, který živý člověk může rozloučiti ku posvátné věci neb k manželství rozloučením. Neb manželství jest svazek nerozdílný, protože dí Kristus v evangeliu sv. Matouše v devatenácté kapitole, řka takto: Kteréž Bůh spojil, člověk nerozděluj. Ale snad bys ty řekl: Však vidáme mnohokrát, an oficiál aneb biskup rozlučuje manžely; kterak tehdy díš, že jich nížádný člověk nemůže rozloučiti? Odpovídám tobě, že oficiál neb biskup ty dobře rozlučuje, kteří jsou nehodni k manželství pro některý nedostatek proti řádu manželskému, a ty dělí toliko ku přebývání společnému, aby spolu nepřebývali; ale jak Mistr hlubokého rozumu dí, ku posvátné věci a k manželství v sobě, když jednou již svolili, nížádný člověk již až do smrti jich rozloučiti nemůže; ani manžel, dokud manželka živa jest, nemůže jiné pojmouti, ani ona jiného. Hospodine! co zvláště v této části mezi manžely zmatků běží, a cizoložství skrze to rozličně mnohých! z nichž se hloupí nemohou aniž umějí káti, domnívajíce se, že když je oficiál neb biskup rozvede; aby ihned on jinou ženu, a ona jiného muže mohla, dokud prvý živ jest, pojmouti, nevědouce, že ačkoli jsou od příbytku rozvedeni, přece on nemůže jiné, dokud ta živa jest, pojmouti, aniž ona jiného. A k tomu dí jeden mistr Písma svatého, ukazuje, co jest manželství, takto: že manželství jest obcování hodných osob, kterýmžto obcováním sluší jim bez hříchu smrtelného syny roditi a dcery, Bohu ke cti a chvále.

Nyní vědouce, co jest manželství, vizme, co činí manželství. Protož snažně znamenej, že svolení dvou, totiž muže a ženy, aneb panice a panny, ne přinuceně, ale svobodně, činí manželství; neboť jinak, je-li on neb ona přinucen neb přinucena, není manželství. Na příklad: Jest-li který s kterou napaden bude v smilství, a ten buď jí slib manželství, aneb hlavu ztrat: on chtě při životě zůstati, slíbí jí hlasem; a jest-li vůle k tomu nepřidá úplně, není manželství. A ona dala-li jemu vůli svou, již jest zavázána; neb manželství úplně v slíbení a zavázání vůle srdečné záleží, jak šíře dovozuje sv. Augustin, a po něm mistr hlubokých myšlének v čtvrtých knihách. Druhý smysl a příklad měj tento: Jest-liže by děvečka panna aneb vdova dána byla komu bezděky za manželku, jsouc od přátel přinucena, a své vůle k tomu nedala, není manželství; a to má takto rozděleno býti, jest-liže to ohlásí dříve, než ji oddají; pakli potom přivolí k skutku tělesnému manželskému, již jest manželství. Protož velmi opatrní mají býti přátelé těch, kteréž dávají v manželství, aby jich bezděky nenutili k manželství: neb snad se domnívajíce, aby je dali v manželství, udělají z nich smilnice, dokud své vůle nepřidají. Důvod toho: neboť vůle, v níž záleží manželství, jest svobodná, takže od nížádného živého člověka nemůže přinucena

býti, jedině od toho samého, jenž ji stvořil; a ten ještě člověku každému dal plně dobrovolnictví, položiv před ním oheň a vodu, to jest smrt a život.

Poznavše nyní, co činí a na čem záleží manželství, již tuto vizme, proč slove manželství věci posvátnou, neb posvátné svaté věci znamení. Protož věz, že manželství tělesné jest znamení trojího manželství duchovního: Nejprvé jest znamení manželství mravného, kteréž jest mezi Bohem a každou věrnou duší v církvi svaté zde rytířující skrze milost Boží. Neb duše každá křesťanská jest jako manželka a žena, a Kristus jest jakožto choť a muž každé duše věrné. Protož jako manžel dá vůli své manželce a jí věrnost nerozdílnou slibuje až do smrti, a ona jemu také zase to tudíž slíbí: také duše svou vůli dá Kristu, a jemu věrnost slíbí držeti až do smrti, aby žádným hříchem se od něho neloučila; a zase Kristus se zaslíbí každé duši na křtu, že chce s ní nerozdílně přebývati milostí svou na věky, jest-li se ona zde od něho hříchem smrtelným neodloučí. Z toho vezmi, že každý hříšník, jenž smrtelně hřeší, jest cizoložník. Důvod toho: neboť každý takový víry a slibu svého, kterýž Kristus k věčnému manželství slíbil, jemu nedržel, a ďáblu, jehož se na svém odřekl křtu, v jeho lože vstoupil. A tak obludné hříšné duši dí Písmo ono, že sesmilnila s mnohými milovníky; neb kolik hříchů smrtelných učinila duše, s tolika smilníky, ďábly, kteří těmi hříchy vládnou, sesmilnila. Druhé, manželství tělesné jest znamení manželství duchovního, kteréž jest mezi Kristem a církví svatou rytířující. A tomu rozuměj takto: neb jakož právě manžel a manželka se volí a věrnost sobě slíbí, aby se nerozloučila až do smrti: také všechen sbor církve svaté zde rytířující uvolil se s Kristem, že nechce, aniž má na věky od něho se dělití, ani se od něho odloučiti hříchy, které činí rozdíl mezi Bohem a stvořením, jak sám Bůh skrze proroka svědčí; a také Kristus se svou církví svatou zase se uvolil, aby od ní na věky neodstoupil. Třetí, manželství tělesné jest znamení svrchovaného manželství, kteréž jest mezi Bohem a sborem všech svatých, kteříž již zde zvítězivše nad nepřáteli svými, nyní v království nebeském se svým nejmilejším chotěm, s Ježíšem Kristem, jemuž zde na světě věrnost drželi, v největší lásce a v nejrozkošnějším utěšení spojení jsouce, od něho se po dni soudném k věčnému svému utěšení, těla na se přijmouce, na věky neodloučí. To jest trojí manželství, kteréž se znamená skrze manželství tělesné. A ten má býti úmysl každého, kdož v manželství vstoupí, aby měl tu naději a proto v manželství vstoupil, že bude-li zde na konec v tom manželství tak dobře živ, aby zde jsa v milosti Boží, jakožto v prvním manželství duchovním byl, a také jsa jeden z počtu svatých, aby došel konečného manželství se svým milým chotěm Kristem v království nebeském, od něhož nebude na věky odloučen. Ale pohříchu! to málo znamenají lidé hovadní, kteříž se pojmajíce nechťi věděti, aneb nejsou o tom zpraveni, že to jejich manželství tělesné jest znamení tohoto trojího, jak jsi

slyšel, manželství duchovního, domnívajice se, že toliko to jejich tělesné obcování a rozkoš v chlipnosti jest manželství, a dále k rozumu vyššímu, kterýmžto manželství toto tělesné znamená duchovní, rozumu nepozdvihnouce.

Ačkoli prostě znamenavše, proč manželství slove svátost aneb věc posvátná, tuto znamenějme, proč se mají lidé pojímati na konec v manželství. Nejprvnější tedy příčina, aby děti rodili ke cti a k chvále Bohu. Ten zákon dal Bůh Adamovi a Evě, prvním manželům, oddav je řka: Rosťte a množte se a naplňte zemi. A tu jest největší příčina, pro kterouž na konec manželé se pojímati mají. Druhá příčina jest: výstraha smilství; a ta jest dána lidskému pokolení k výstraze a k léku, aby majíce tělesnost přirozeným hříchem zprzněnou a k chlipnostem příchýlnou, aby v těžší hříchy neupadli, i vstoupí v manželství. A té se příčiny dotýká sv. Pavel ke Korintánům v sedmé kapitole, když dí: Každý měj svou ženu pro výstrahu smilství. Jsou také jiné příčiny, pro kteréžto v manželství vstoupiti mají manželé: Prvá příčina porození dětí, aby naplněn byl počet měšťanův vyvolených ke království nebeskému. Druhá, aby zachováno bylo lidské pokolení a nezhynulo skrze nedostatek lidí. Třetí, znamení budoucího obcování Kristova s jeho všemi vyvolenými, kteříž jsou choť jeho, kterouž sobě od věčnosti zaslíbil. Čtvrtá příčina jest svázání přízně a tovaryšstva mezi lidem. A to řekl Bůh, když Adama stvořil: Není dobré býti člověku samotnému; učiníme jemu pomoc podobnou k němu, totiž v pokolení lidském. Pátá příčina jest, aby manželé tím bedlivější byli dětí svých k chování, a je dobrému učili, věduce, že jsou jejich děti vlastní. Jsou také jiné příčiny, pro kteréž se lidé pojímají: jako jest smíření nepřátel, aby pokoj mezi sebou měli skrze manželství, že, jsou-li dvě strany sobě odporné, a jedna dá syna nebo dceru druhé straně v manželství, to jest také svaté manželství. Již z těch příčin každý sobě vyber, zda-li jsi pro ty příčiny vstoupil v manželství, abys dobře v manželství vstoupil. Pohříchu! jest jich velmi málo, jež by s tím úmyslem se pojímali, jak jsi slyšel; ale jedni pojímají se pro chlipnost tělesnou, aby ji tím lépe prováděti mohli: a těch nevede Pán Bůh v manželství, ale Asmodeus ďábel, jenž nad smilníky má moc a je dávi. A zdali ti, kteří tak nezřízeně vstupují s tím úmyslem v manželství, na konec znamenají, že nerozdílně s Kristem přebývati budou? zajisté ne. Ale znamenati a věděti mají, že nebudou-li zřízeně v manželství přebývati, z neřádného vstoupení na konec kajíce se, že ďáblu oddáni jsouce, od něho na konec nebudou moci odloučení býti; a netoliko ti, ale i jinak nezřízeně pojímající se, jako mladý starou babu pro peníze, aneb zase, neb kterakoli jinak, aby se z toho káli, nechť-li na konec zatracení býti.

Věduce, kterak a proč dokonce mají se zřízeně lidé pojímati, a že se nemohou dobře pojímati, leč budou-li osoby hodné k manželství, protož tuto vizme, které jsou osoby hodné k manželství, a které pojmuce se mohou spolu přebývati, a které ne. Znamenaj

tedy, jak dí sv. Ambrož, že osoby hodné k manželství jsou podle ustanovení církve svaté dokázány; nebo některé osoby byly hodné od počátku pokolení našeho lidského, a ty teď nejsou hodné v manželství. Důvod toho: neb za Adama synové jeho vlastní sestry pojímali, poněvadž již jiných nebylo z jeho pokolení; neb Pán Bůh nestvořil více mužů, ale jediného Adama, a z jeho boku choť jemu stvořil jedinou; a tak jejich děti pojímaly se vlastní. Ale to jest zapověděno od Boha v novém zákoně i v starém, a to proto: neb bratr k sestře má přirozenou lásku; a že ze spolupřebývání tělesného láska se přílišná rozmnožuje a zapaluje, protož, aby ukrácena byla ta láska náramná mezi příbuznými, aby sebe více nemilovali než Boha, Pán Bůh je zapověděl, aby sebe nepojímali ti, kteříž sobě v tělesném rodu jsou, aby tu lásku umenšili. Také na počátku víry zákona nového některé osoby byly nehodné a nesvobodné k manželství, a ty nyní jsou svobodné. Důvod toho: nebo na počátku víry na pátém, na šestém i na sedmém koleně nemohli se pojímati, a ti se nyní mohou pojímati v manželství; a to již Bůh přepustil pro křehkost pokolení lidského, neb již mnozí do pátého, ani do šestého, ani do sedmého pokolení trvati nemohou. Dále věz, že některé osoby jsou docela nehodné k manželství, jako ty, které slíbily Bohu panenství aneb vdovství čistoty zdržení: ty, jest-liže by se pojaly, mají se rozvésti a pokání z cizoložství činiti. Neboť poněvadž jedna aneb jeden, slíbě některé osobě manželství, maje to držeti, oddal by se s jinou, cizoloží, a má se podle práva k první vrátiti: docela když Bohu čistotu slíbí, již sobě jeho za manžela a za chotě svého osobil a zalíbil. Dokonce také, kdož vstoupil v manželství s Kristem, jemu čistotu slíbil, taký aneb taká, která jiného pojme, cizoloží, a má se s pokáním navrátiti k prvnímu. A zase věz, že jiné osoby jsou zcela hodné a svobodné k manželství, jako ty, které nejsou zavázány jinde slibem, aniž jsou obě příbuzny, aniž majice do sebe žádné z dvanácti překážek, o nichž ihned doleji uslyšíš, ty jsou hodné k manželství.

Slyševše, které jsou osoby hodné k manželství a které ne, tuto nyní vízme, které jsou překážky, jež překážejí sebe pojímati v manželství; a pakli by se ti, kdož kterou z těchto mají příčinu, pojali, aby se rozvedli, že není manželství úplné. Protož znamenej, jak dí mistr v čtvrtých knihách hlubokých rozumů v třicátém oddíle, že dvanáct jest těch překážek anebo příčin, pro kteréž sebe nemohou pojímati lidé, aniž jest manželství. Nejprvnější překážka jest blud nebo pohlouzení, totiž když by jiná osoba podvržena byla, nežli ta, s kterou jest slib,, již není manželství. Jako na příklad: Petr učinil slib s Dorotou, a otec neb matka její podvrhli by jemu Annu, sestru její: nyní s Annou není manželství; neb vůle, která činí manželství, ta nikdy nebyla svolila s Annou, ale s Dorotou. Druhá překážka jest, když sluha neb služebnice za svobodnou dána bývá tomu, který chtěl míti svobodnou a nezávaznou, aniž zakoupenou k službě; jak toho způsob jest v jiných královstvích, kde služebnice a sluhy zakupují

sobě k službě: tu také nedrží manželství. Avšak tato překážka nezdá se mi úplně dostatečná, zde že by manželství rušila. Třetí překážka jest slib, když který neb která slíbí Bohu čistotu, a potom v manželství s jiným vstoupiti nemůže; vstoupí-li, cizoloží a má se s pokáním zase k dřívější čistotě navrátiti. A ten zmatek pohříchu! velmi se rozmnožil, a zvláště mezi vdovami, že mnohá, protože jí byl muž milý, anebo že ho náramně milovala tělesně, a nedomnívá se, že by se jí tak milý nahodil, slíbí Bohu čistotu, že jiného pojmouti nechce; a po čase zalíbí se jí jiný s kadeřavými vlasy, aneb mladší než první a ona zapomenouc svého slibu, který Bohu slíbila, pojme toho smrdutého ne v manželství, ale v cizoložství! Toho také zmatku jest mnoho mezi pannami, že mnohá bez rozumu slíbí panenství, a potom s jejím zlým přivolením tak ji daleko čert zapálí, že říkají mnohé takové, takto řkouce: Kdybych pod všemi čerty měla býti, vždyť mi jest jeho míti. Čtvrtá překážka aneb příčina jest příbuznost aneb přátelství; to také překáží manželství, že sebe pojímati nemohou až do pátého kolena, jak dí sv. Řehoř. Pátá překážka jest rozličnost aneb rozdíl ve víře; proto, pojme-li křesťan židovku, prvé, nežli se pokřtí, aneb pohanku, není v křesťanství, poněvadž žid neb pohan v židovské aneb v pohanské víře zemra, nebude na věky s Kristem přebývati: ačkoli mohl by některý některou pojmouti židovku s tím úmyslem, aby ji na víru obrátil, a s ní nepřebývati, dokud by se nepokřtila, také aby její duši získal. Jak svědčí sv. Pavel ke Korintským měšťanům, že mnohokrát nevěrný muž skrze věrnou ženu spasen bude, a tak zase. Šestá překážka jest násilí neb bezděčnost; protož, bude-li která dána za koho bezděky, není manželství. A o tom šíře psal jsem napřed v oné stránce, co činí manželství; neboť vůle činí manželství. Sedmá překážka jest řád aneb zákon; protož, byl-li by který jahnem neb knězem, a slíbil které manželství, není to manželství; ale byl-li by podjahnem, totiž že by dvojí svěcení měl a manželství slíbil, musil by to dodržeti, a k tomu hodiny říkati, jsa v manželství. A o tom Mistr hlubokého rozumu mluví. Osmá překážka jest zavázání, neb kdož by slib měl s kterou, a také ona s ním zase, ten pojal-li by jinou, cizoložil by s ní a musil by s pokáním se k první navrátiti. Devátá překážka jest poctivost, totiž příbuznost, kteráž pochází z manželství, ačkoli ne z přirozenosti tělesné. A tak jeden přítel, buďto vlastní neb tělesný bratr, nemůže pojmouti ženy jiného bratra neb bližního přítele po smrti jeho. Desátá překážka jest duchovní příbuznost, jako kmotrovství. A tak kmotr té kmotry nemůže pojmouti, jejíž dceru na křtu zdvihl, ani té dcery, kterou křtil; a také té ženy nemůže pojmouti, od níž ta příbuznost přišla při křtu, ani té dcerky, kterou na křtu zdvihl. A tak, jest-liže by dva, jako kdyby Oldřich s Aničkou Janovo neb Markétino dítě na křtu zdvihli, a že tudy mezi sebou příbuznosti z toho kmotrovství nezavázali, ti se mohou pojmouti dobře, totiž Oldřich s Aničkou. Jedenáctá překážka jest nedostatečnost, totiž přirozená; a tak jako je přísloví: Kdož nemohou chleba krájeti, že se od přirozenosti nehodí

k skutku manželskému, úplně překáží manželství; nebo takový nemá naděje jisté, aby příčiny nejprvnější dosáhl, totiž plodu, pro kterouž jest manželství ustanoveno. Protož ti nemají přebývati spolu v skutku, neb hřeší, nemajíce naděje k plodu. A čím významně: kdož jsou nedostateční od přirození; nebo jest-liže by byl který prvé měl svou manželku a dítě s ní měl, a potom trávením aneb čáry byl k manželství neschopným učiněn, aby se nehodil k skutku manželskému: takoví právě až do smrti v manželství stojí, ačkoli jest manželství mezi nimi (nedostatečné). Avšak má se varovati velmi, aby v mrzkost smilství neupadl, jak jest to těm známo, kteříž se při zpovědi s těmi velikými mrzkostmi obírají. Dvanáctá překážka jest hřích, a ten jest dvojí: nejprvnější jest, když žena muži otravou neb zabitím hrozí, aneb muž ženě: ti mají rozvedeni býti; nebo když muž hrozí jinému smrti, chtě jeho ženu pojmouti, a jestliže ho zabije, nemůže jeho ženy pojmouti. A taktéž kdo svoji ženu aneb ona muže otráví zjevně, takovým jest zapovězeno manželství, aby potom jiní neměli příčiny a svobody k vraždě. A o tom jest psáno v ustanovení svatých otců v XIII. otázce a v prvé. Druhý hřích jest cizoložství, jenž překáží manželství. Jako takto: jestliže by některý cizoložil s některou a tu sobě slib učinili, že, kdyby jemu žena zemřela a jí muž, že by se chtěli pojmouti; a jestliže se potom pojmu, není manželství, neboť se sobě zaslíbili, nejsouce svobodni; a také jestli-že by byli potom svobodni, nemohou se pojmouti. Proto zapovězeno jest, aby nebyla dána příčina k smilství a k cizoložství těm, kteří v takových zmatcích stojíce, sobě nepočítali toho za hřích veliký, domnívajíce se, že by bláznivý a bludný jejich slib jim hřích ulehčil neb nebyl obtížen. A v těch překážkách jest jiných mnoho zmatků předivných, kteréž, jako i další, poručím moudrým zpovědníkům; ale popsal jsem toliko těchto dvanáct, o kterýchž také mluví mistr v knihách hlubokého rozumu, rozličných svatých řeči přivozuje.

Znamenavše překážky, kteréž ruší manželství, ty, jakožto trní škodlivé a chamradí vyplevše, hodné jest, abychom prospěchy dobré, které jsou v manželství, znamenali. Protož věz, že dobré věci v manželství, podle řeči sv. Augustina, jehožto uvádí mistr v čtvrtých knihách hlubokých myšlének, v prvním a v třicátém oddíle, jsou tři, totiž: věrnost, plod a posvátnost. Věrnost, aby sobě manželé až do smrti věrnost drželi s obou stran a necizoložili. A na znamení toho, že sobě prvé věrnost manželé drželi, když sobě slibovali, tedy jeden druhému dal, jako paníc panně, prsten na ten prst, kterýž jest vedle nejmenšího na ruce: neboť od toho prstíku jde žíla jedna až do srdce, tím ukazující, že sobě věrnost srdečnou chtí udržovati. Ale že sobě teď na palec, věrnosti nedržíce, prsteny navlékají, tím ukazují, že ne ze srdce, ale z plíc sobě věrnost drží. A ta věrnost zkažena bývá v cizoložných, kteří ji sobě nedrží. Druhé dobré v manželství jest plod, aby tak přebývajíce v bázni Boží, Bohu ke cti a chvále plod vyvedli. A to dobré v neplodných manželích zmizelo. Třetí dobré jest posvátnost, anebo věc posvátná, kterážto man-

želství znamenává, pro kteroužto nemá rozděleno býti: a ta stává v obou, i v těch, kteří jsou nyní vypraveni.

A že manželství záleží na tom trojím dobrém, kteréžto oprávněje skutek manželský a z něho hřích vyráží, protože manželství záleží také na dluhu placení: tu znamenajme, kdy sobě manželé mají dluh platiti a zavázání jsou a kdy nic. Protož manželé sobě dluh platí, a to ze závazků dvojího: nejprvé ze slibu svého, kterýž sobě učinili, sebe pro plod pojímající. A že každý slib, který kdo učiní Bohu nebo svému bližnímu, není-li proti vůli Boží a proti svatému Písmu, má jej plniti, a že dluhu placení není proti vůli Boží, neboť jest vůle Boží, protože mají sobě manželé dluh platiti. Druhé, z příkázání Božího skrze sv. Pavla ke Korintským měšťanům mají sobě dluh platiti, v sedmé kapitole, kdož takto dí: Muž ženě dluh plať, a také žena muž. A udává toho příčinu, řka: Neb žena ta nemá moci nad svým tělem, aby zapřela dluhu muži svému — řádem, časem, místem svým a způsobem, jak potom uslyšíš — aneb aby jiného muže vzala. Ale dí sv. Pavel: Muž má moc nad jejím tělem. A také i muž nemá moci nad svým tělem, ale žena má nad jeho tělem. A v tom jsou rovni manželé, ačkoli k jiným věcem muž jest hlava ženy své, jak svědčí sv. Pavel XI. kapitole. Z té řeči vezmi sobě, že samé tělesné spolubyti, manželské obcování, jest hodné a slušné způsobem, časem, místem, úmyslem, příčinou a řádem zachovávaným. Nejprvé způsob přirozený zachován buď, aniž žádný jiný. Neboť dí sv. Augustin v knihách o svatbě a o zálosti, že požívání své manželky proti přirozenosti jest potupnější než požívání prázdné ženy; neb muž má ctíti svou ženu a ji v poctivosti míti jako družku od Boha sobě danou a paní svou, a také má žena ctíti muže svého jakožto druha a pána svého. Druhé věz, že čas mají zachovati manželé; protože v čas zapovězený nemají spolu tělesným skutkem bydleti. Jako žena, když svým během přirozeným nemáhá, neb leží v šestineděli, aneb je-li nemocna, není zavázána muži dluh platiti, aniž také muž pod smrtelným hříchem má dluh žádati; neboť to Pán Bůh pod věčným života zachováním zapověděl každému člověku, kdož chce spravedlivý do konce býti, aby k ženě krvotok nepřistupoval. Také mají hodu svátečního čas zachovati, aby se na modlitby raději ten čas připravili, jak dí sv. Pavel. Třetí mají se zdržovati místem, aby ctili místa svatá a na nich spolu nebydleli v skutku tělesném pro počestnost Boží, a tudy aby chrámu Božího neposkvrnili. Neboť dí sv. Pavel ke Korintským: Poskvrní-li kdo chrám Boží, rozptýlí jeho Bůh. Čtvrté, úmyslem zřízeným spolu aby bydleli, ne ze zápalu chlipnosti tělesné. Neboť dí sv. Augustin, že každý horlivý a náramný milovník ženy své jest cizoložník; neboť takový odchýlí lásku svou od Boha, a tak od lože, jehož by měl nejvíce milovati, a přichýlí se náramně k ženě, více ji miluje, než by měl. A tak dí Kristus v evangeliu: Kdož miluje ženu svou více nežli mne, není mne hoden. A kdo není jeho hoden, nevejde s ním do nebeského království. A tuto příčinu mají snažně manželé známe-

nati, a kněží mají často oznamovati tu příčinu lidu, aby přílišnou chlipností tak neporáželi rozumu svého: ale na tuto spasitelnou radu hovadní lidé se neobrátlí!

Že jsme slyšeli nyní, jak mnoho nejistot velikých běží při manželství pro nedostatek zpráv svrchu psaných, kteréž svatí manželům k naučení rozličně a široce položili, a zvláště svatý Pavel v sedmé kapitole ke Korintánům, na jehož řeči jsem spis tento založil; protož velice jest potřebí, aby tato zpráva lidu prostému a hloupému kázána byla, aby ne jako pohané aneb jako hovada spolu se v chlipnosti bez rozumu kochali, ale řádem svrchu psaným, kterýž Bůh vydal, a potom svatí apoštolé a učitelé učili, aby v manželství svatě přebývali, Bohu se líbice. A má jim to kázáno býti: Nejprve proto, aby, kdož chť v manželství vstoupiti, aby věděli, co, proč a kterak činiti mají. Druhé, stojí-li kdo nezřízeně v manželství, aby se raději rozvedli, nechtěli-li by zatraceni býti. Třetí, aby svobodně a zřízeně v manželství dobře vstoupíce uměli snažně manželství ostříhati a se v něm bez poskvrny zachovati. Čtvrté, aby vdovy nebo vdovci, (jest-li) zle stáli v manželství, uměli se z toho káti právě, a důstojně želeť. Páté, aby panny a vdovy pro výstrahu těch mnohých nejistot a nebezpečností, jež se dějí v manželství, ty znamenajíce z naučení svrchu psaného, nebyly tak dotíravy k stavu manželskému. Neboť proto dí sv. Pavel ke Korintským, jak jsem napřed založil tuto řeč a na počátku, kdež dí: Dobré jest člověku, totiž vdově, neb ženě, nebo panně, muže se nedotýkati s úmyslem dokonání skutku tělesného. Také dobré jest člověku, totiž muži, kterýž chce v čistotě zůstati, ženy se nedotýkati s týmž úmyslem. Neboť větší jest zásluhou, nesmilně v čistotě se zdržeti, nežli v manželský stav vstoupiti: poněvadž jest ten stav panenský od Boha nejvyšší a nejjistší upřímně bez nedostatku v ctnostech setrvávajícího, a hojně uvádí v blahoslavenství nebeského království. Jehož nám dopomoci rač Otec, Syn, i svatý Duch, vše jeden Hospodin! Amen.

ZRCADLO HŘÍŠNÍKA VĚTŠÍ.

Svou literární činnost českou Hus asi, jako všichni tehdejší theologové, začal překlady. Jistě překlady latinských písní církevních, jež dal zpívat v Betlémě, pak překlady latinských kázání, jež se mu zvláště líbila — k těm náleží jeho překlad jednoho kázání sv. Augustina proti hadačům — konečně pak překlady vybraných textů svatých otců.

K těm náleží také překlad t. zv. většího zrcadla svatého Augustina. Tento veliký učitel církve, nejslavnější učenec theologický století čtvrtého, těšil se ve středověku pro svůj mysticismus zvláštní oblibě. Velmi mnoho spisů mu podloženo, velice rády z něho citovaly a jeho úctou zabývaly se celé řády mnišské.

Traktat níže položený Hus z něho přeložil někdy kolem r. 1412; vybroušeným slohem a jazykem náleží k nejlepším pracím Husovým.

*

Zrcadlo člověka hříšného větší.

Nejmilejší! Poněvadž v cestě jsme tohoto bídneho a utíkájícího světa, a dnové naši jako stín hynou; protož potřebí jest nám pomniti pilně a často srdečně rozjímati, že naše křehkost, naše nešlechtnost často nás pudí zapomínati, co jest to, že všemohoucí Pán Bůh pro naše lepší, žádaje našeho prospěchu, dává nám radu skrze svatého Mojžíše, takto řka: Ó, kéž byste rozuměli a pochopili, a na nejposlednější věci patřili!

Ó nejmilejší! budeme-li této Boží rady poslouchati, budeme se moci zahynutí vyvinouti; neboť rada našeho Spasitele jest nám zrcadlo hříchů našich shlízení, jest lék k spasení, jest výstraha proti zatracení. Neboť, abychom hříchy své seznali a léku k spasení hledali a věčného se zatracení vystříhali, dí milosrdný a žádoucí Spasitel: Ó, kéž byste rozuměli a pochopili, a na nejposlednější věci patřili!

Ó kterak k spasení jest přeúžitečná tato Boží rada, z níž nám naučení moudrostí, napomenutí k opatrnosti, ku pokání statečnost, a tak Boží pochází milost. Ó předivná dobrota našeho Stvořitele! ó nevýslovná láska našeho Vykupitele! ó přeslavná horlivosti našeho Spasitele! my, sluhové zla, sluhové zmeškali v lenosti, sluhové nestateční a neužiteční jsme pro své hříchy, kteří smrti věčné byli jsme hodni, a snad ještě mnozí jsme hodni. Aj, dobrotitivý Spasitel, života davatel a odpuštění zla, on, štědrodarce milosti, žádostivě nás povzbuzuje k spasení, tak říká: Ó, kéž byste rozuměli a pochopili, a na nejposlednější věci patřili! I kdo, jedině prokletý a zatracený zatracenec, tu radu velebnou slyše, nehnuł by se a neradoval se, že Bůh všemohoucí, král všech věkův, Pán andělský, Stvořitel všech stvoření, má péči o nás od ďábla poražených, říká: Ó, kéž byste rozuměli a pochopili, a na nejposlednější věci patřili!

Protož pilná a statečná má v nás býti péče, abychom jej nade všechny jiné věci milovali, pilně jeho příkázání plnili, s ním ve všem svolili, a jeho nikdy nezapomínali. Ó, běda nám na věky bude, jest-li tu jeho radu zavrhnouce, co on nám velí, toho neučiníme! bídňější nade všechny jiné lidi a horší budeme, jak di svatý Pavel: Víru majíce, nevěrní svému milostivému Pánu budeme. Jistě k naplnění jeho svatých příkázání prázdni, marní a nestateční jsme, jest-li vše, což se jeho milosti nelíbí, v nenávisti nemáme; jest-li srdečně nemilujeme, což jeho nesmírná vůle miluje. Protož pilně, snažně a nábožně v noci i ve dne máme se k němu modlití, aby nám ráčil dáti pomoc svou, abychom naplnili tu radu, jež dí: Ó, kéž byste rozuměli a pochopili, a na nejposlednější věci patřili!

Ó, nejmilejší! prosím, rozumějte, co slyšíte; neboť rozumné spatření té Boží rady jest pýchy zkažení, závesti uhašení, smilstva vypuzení, chlouby a marnosti vyprázdnění, a tak od hříchův uzdravení; neboť ta Boží rada jest ustanovení poslušnosti, zapuzení zla, potvrzení svatosti, a přízpůsobení k věčné radosti. Protož di žádoucí a svrchovaný Pán a Rádce: Ó, kéž byste rozuměli a pochopili, a na nejposlednější věci patřili! Běda, běda! kterak nemnohých lidí ta jest ctnost; neb nemnozí jsou, aby tu svatou radu našeho Spasitele uvažovali; nemnozí jsou, aby tak, jak velí, smýšleli; nemnozí jsou, aby před oči mysli své tu radu položili; neb nemnozí jsou, jimž by před jejich vnitřními očima bylo poznání své křehkosti, porušitelnost tělesná, hříchův žalostivě vzpomínání, smrti ustavičné čekání, a věčného zatracení spatření. Aj, nejmilejší! kterak užitečné jest hříšným zrcadlo ta rada Boží! věrně, který by hříšník správně se v tom zrcadle zhlízel, byl by silnější nežli Samson, ostražitější nežli David, moudřejší nežli Šalomoun. Ti tři muži v tom zrcadle zhlížeť se zmeškali, často v ně neuahlédali; protož chlipností těla jsouce oslepeni, byli poraženi. Ó, poněvadž ti a tací muži v tak hrozný hřích upadli, v nichž byla síla, moudrost a duch Boží, jak veliké pilnosti, opatrnosti a snažnosti jest nám potřebí, kteří jsme v duchu mdlí, hloupí a nestateční! Protož o těch mužích nám psáno jest a polo-

ženo, aby ti tři byli na příklad, ne ku pádu, ale k výstraze, aby ni-
žádny z nás nedoufal v svou sílu, svojí moudrost a svou svatost,
ale abychom byli vždy bázlívi, vždy na své hříchy vzpomínali, a vždy
svého spasení pilni byli; také abychom své křehkosti, smrtelnosti a
nestatečnosti nezapomínali. Protož všichni, kteří zde jsouce bídým
světem obklíčeni, těch věcí nepamatuji, aniž rozumějí, aniž chápou,
ani na nejposlednější věci patří, a tak k hříchům a k zatracení se
přibližují. Protož, aby náš rozum a naše mysl k pilnosti vždy bděla,
Boží nás rada povzbuzuje, když dí: Ó, kéž byste rozuměli a pocho-
pili, a na nejposlednější věci patřili!

Ó, nejmilejší bratři! tři věci v té radě Pán Bůh nám položil:
umění, rozum a spatření. Neboť chce Pán Bůh, abychom věděli,
rozuměli a popatřili: věděli a znali život nynější, plynoucí, nejistý,
krátký, mnohými psotami poražený, v marnosti položený, hříchy
poskvrněný, a k smrti přichýlený, nýbrž i v smrti položený: a protož
máme věděti, proto, abychom uvažovali, a spatřice že tak jest tento
svět nestatečný, kluzek a biden, a tak naň nedbali, a k věčnému
příbytku chváтали. I chce Pán, aby každý znamenal svou bídu, že
každý z nás s pláčem a s bolestí z břicha se vyvalil, a nah s kví-
lením a s bolestí v zemi se vrátí; chce Bůh, aby každý znamenal, že
nenarodil se v svět pro hodování ale k práci, jako pták k létání;
že se narodil, ne aby zůstal na věky, ale aby se v zemi vrátil říka:
Pomni, človče! že prach jsi a v prach se vrátíš. Protož má každý
z nás znamenati, že příchod náš v svět jest plačtivý, a náš příbytek
v světě jest nestatečný, a východ ze světa hříšným velmi jest bídý
a hrozný. A tak má každý znamenati, že jest v údolí bídém jako
z vlasti své vypovězený, nemocný, v ctnostech chudý, a smrti, již
vždy čeká poddaný. Ó, kdyby to každý věděl, a v svém srdci jako
v knihách napsal, šťastný byl by jistě, byl by Bohu živ vděčně, od
hříchu zachoval by se čistě, a měl by se k smrti vždy hotově; bděl by,
jak dí Spasitel, čekaje, brzo-li se Pán vrátí a dá odplatu věčné radosti,
Pán, řku, jenž dí: Ó, kéž byste rozuměli a pochopili, a na nejposled-
nější věci patřili! Ó, kterak svatá duše jest, kteráž bdí, aby při-
chodu svého choť nezaspala, kteráž rozumně patří, aby si v utěšení
nezdřímala. Protož, nejmilejší! my všichni spolu rozmýšlejme a roz-
umějme, a v tom zrcadle se pilně zhlízejme, jež nám před očima Bůh
klade, řka: Ó, kdybyste rozuměli a pochopili, a na nejposlednější věci
patřili! Ó, kterak svatá duše, jež ten rozum má!

Nyní jsme slyšeli, co máme rozuměti, i co máme pochopiti:
nyní prosme Boha, ať nám ukáže, co máme spatřiti, a rei každý
z nás s prorokem: Oznam mi, Pane! konec můj a počet dnův, jaký
jest, ať vim, čeho mi se nedostává. Ó, užitečná modlitbo! ó, šťastné
v duchu pozdvižení! ó, potřebné žádání! Nežádá prorok, aby budoucí
věci zvěděl, kteréž Bůh v své moci položil; nežádá, aby uměl rozličné
důmysly: ale věda prorok, že jest host a poutník v cizí zemi, člověk
nemocný a na krátký čas zde živý, volaje dí: Oznam mi, Pane!
konec můj. Ten patřil na poslední věc, rozuměl a pochopil, uposlechl

Boží rady, jež dí: Ó, kéž byste rozuměli a pochopili, a na nejposlednější věci patřili! Kéž byste rozuměli, jak hříchy jsou hořké; neboť dí Jeremiáš: Viz, kterak hořké a zlé jest, že jsi Boha opustil svého! zlé totiž, že hřích v sobě, a hořké v mukách za hřích utrpení. Ó, kdybyste pochopili tohoto světa marnosti, jak dí Ecclesiastes, to jest Šalomoun: Marnost nad marnostmi, a všechny věci marnost! Ó kéž byste na poslední věci patřili, to jest: věčnost oslavení dobrých, a věčnost zatracení zlých, abyste se, jako Josef, budoucího hladu vystříhali. Neboť dí moudrý každému z nás: Ve všech skutcích svých pamatuj na nejposlednější věci své, a na věky, to jest, nikdy nebudeš hřešiti. Jistě, nejmilejší! kdyby každý z nás znamenal krátkost zdejšího života, a co se jemu nedostává pokání pravého za hříchy, a kterak neplní Božího přikázání, rozuměl by a pochopil by a smrt před očima svýma polože, bez pochybnosti, nečekaje na sebe pomsty, zanechal by pýchy, péče světské, chlipnosti i rozkoše tělesné, a bděl by a hříchu se varoval, a tak rozmýšleje a rozuměje, jak Bůh radí, k budoucím by se věcem připravoval. Neboť moudrý netoliko hledí k počátku nějaké věci, ale na konec, a myslí dříve o trpění, nežli přijde trpění, aby uměl uniknouti utrpení.

Ale snad dí někdo: Hotov jsem přivoliti, abych rozuměl a pochopil, a na nejposlednější věci patřil, podle Boží rady; ale ukaž mi, které jsou ty nejposlednější věci. — Věz, že poslednějších věcí není, než radost věčná a psota věčná. Ukazuje to Spasitel, řka, že půjdou dobří v život věčný, to jest, živi budou u věčné radosti, a zlí půjdou v muka věčná. Tyť věci míní moudrý Sirach, když dí: Ve všech svých věcech, totiž v skutcích, pamatuj na nejposlednější věci, a na věky nebudeš hřešiti. Žádáš-li živ býti věčně, buď dobře zde živ, a nezemřeš na věky. Bojiš-li se věčného zatracení, temnosti, ohně, a radosti odloučení, neloučíš se nyní od ctnosti. Pomni, co posledního tě potká v tomto životě. Nejposlednější věc tobě živému jest: duše od těla rozdělení, při němž budou čerti se snažiti, aby ducha vzali, přátelé, aby tebe mrtvého brzy odbyli, a kněží, aby tvé mrtvolu jako havrani požili! Co s sebou poneseš? snad ďábel vezme duši, přátelé neb nepřátelé statky, a čerti prolezše plachtu, v které tě položí, s myšmi a s žabami, o tělo se rozdělí! Protož, milý! rozmysli a rozuměj, komu vypásáš tělo, komu statky chováš, co na sebe v každou hodinu očekáváš. Jistě lépe těla smilného neskrotíš, než když tyto věci v svou paměť položíš; neboť ty věci jsou poslední o nichž dí Bůh: Ó, kéž byste rozuměli a pochopili, a na nejposlednější věci patřili! Ó, kéž byste božským věcem rozuměli, a světa tohoto věci pochopili, a co radosti v nebesích, a bídy v pekle, kdyby lidé spatřili, tehdy by jistě Boha poslouchali, a radosti věčné srdečně by žádali, světa by zanechali, aniž jeho dbali, a pekla by se strachovali. Neboť v tu přehroznou hodinu poslední kdo z přátel, kdo z druhů, kdo ze sluhů, kdo z pánů, kdo z kněží, kdo z papežů přijda bude moc míti pomoci? Tu ani berla, ani kopí neb meč, sudlice ani kropáč, ani svíce ďábla neodrazí! Nebude, kdo by utěšil ze všech nejmilejších

přátel, k nimž bude člověk přihlížeti, nebude-li od Pána Boha svobody míti!

Protož uvažme, nejmilejší! jakou bázní máme se Boha báti, jakým milováním máme ho milovati, jakou ctí máme ho ctíti, Pána Ježíše Krista, jenž ráčil nás od těch hrozných věcí vykoupiti, jenž nám v tu dobu sám pomoci může, když ráčí. Protož, nejmilejší! vzpomínejme často na ten den poslední, a myslme, kam či duše z nás půjde, když z těla vystoupí; neboť to myšlení a pamatování zkroušenost přivodí, náboženství krmí, myslí k Bohu pozdvihuje, naději zveličuje a milost zapaluje; nýbrž věděti máme, že v nížádném umění není naučení, jež by člověka spíše připravilo k pravé ostražitosti, k spravedlivosti, k bázni Boží a k svatosti, než své bídý znání, věčného zatracení pamět a hrozné smrti. Neboť člověk bude jako nečlověk, když lká v nemoci, v nížto neduh roste, a hříšný se strachuje, tělo se třese, rozum neb smysl hyne, moc schne, tvář bledne, čelo práhne, oko bliká a teče, ucho hluchne, nos zpráchní, jazyk v hrdlo se vtáhne, ústa zmlknou, žíly vadnou a kosti svadnou! Tehdy krása tělesná bude zápachem, libé tělo bude ohavné, a utěšení velmi hrozné i ohavné! Aj, dosti hrozné, nejmilejší! jest toto divadlo, ale jest nám velmi užitečné zrcadlo! Neb nížádný lék, nížádné člověka učení tak neodpuzuje od nás pýchy, aniž tak přemáhá zla, aniž tak hasí chlipnosti, aniž tak potlačuje světské marnosti, jako v toho zrcadla zhlížení; neboť kdyby je měl člověk, jak Bůh velmi radí, před sebou, i zda-li by zpýchal, neb smilnil? zda-li by jiné tupil, vidá, že snad zítra bude tak bídný s bídnými, nemocný s nemocnými, ohavný s ohavnými, a mrtvý s mrtvými, a bohdej nebyl zatracený se zatracenými! Protož dí Pán: Ó, kéž byste rozuměli a pochopili, a na nejposlednější věci patřili!

I co jest lidem mrzutějšího nežli člověk mrtvý? Viz: hnoji, lejnu, i jiným věcem nečistým dlouhé v domě dají odpočívání: a člověku dříve milému nedají do třetího dne přebývati! neboť více smrdí než hnůj neb lejno, a čím rozkošněji jest krmeno, tím bude více smrděti, aby tím spíše bylo vyvrženo, v zemi skryto, a červům dáno na pokrm. Protož má se styděti člověk pyšným býti; má se varovati lakoty a vši nehody, jež by jej mohla na duši poskvřniti; neb proto dí Bůh: Ó, kéž byste rozuměli a pochopili, a na nejposlednější věci patřili! kéž by rozuměli chytráci, tohoto světa lakomci, kéž by rozuměli prelátové a kněží tuční, kéž by rozuměli všichni smilní a pamatovali, že se k nim to Boží slovo kloní! Neboť před tím slovem dí Pán Bůh: Zhruběl rozmilý, a odvrátil se; zhruběl a ztučněl a rozšířil se, a opustil Boha, Stvořitele svého, a odešel od Boha, Spasitele svého. Uvažujme, kdož nejvíce zhruběli, ztučněli a se vypásli, a nenalezneme více vypasených v rozkoši nežli duchovních, kteří opustili Krista, Stvořitele a Spasitele svého; neboť se odvrátili od něho způsobu svými. Neboť Kristus strážný, pracovitý v slově Otce svého, pokorný, tichý, nesmilný, chudý, lačný, žíznlivý: a tito vždy zpět, nic netrpí, jediné když je břicho bolí z obžerství

a z opilství; práci velikou nesou, když je na koně posazují a na lože vnášejí; u nichž chudoba jest ohavnost, pýcha velebnost, a smilství slove přirozenost! Protož ihned, jak Pán Bůh dí, že jsou tací pokolení zlé, a nevěrní synové; a potom dí všem takým, kteří Boha svého opustili: Lid neb pohané bez rady jsou a bez opatrnosti. Ó, kéž by rozuměli a pochopili, a na nejposlednější věci patřili! kdyby rozuměli, tedy by bláznivě nehřešili; kdyby pochopili, tehdy by marnost opustili; kdyby na poslední věci patřili, tehdy by shledali, že musí svému Bohu především světem z každého skutku a z každého pomýšlení i ze slova prázdného počet vydati; kdyby rozuměli a pochopili, tehdy by zanechavše pýchy, smilství a amarnosti, táhli pokorou, ale ne smilstvím, a jinými ctnostmi k života svatosti; hnuli by se z ďáblovy školy a přestoupili by do Kristovy, i přijali by tu radu, že by rozmýšleli a rozuměli a na nejposlednější věci patřili; slyšeli by, co Bůh dí, že všem dí: Chopte se utrpení, ať se nikdy nerozhněvá Bůh, abyste nezhylnuli z cesty spravedlivé. Ó, běda, kteří se nechopí zde utrpení, jak Bůh velí! Neb jinde dí Pán Bůh: Každá duše, kteráž nebude trpěti tento den, zahyne z lidu mého. Uvažujme slova ta, že dí Bůh: „Každá duše zahyne, kteráž nebude trpěti,“ totiž, mravného kárání, za hříchy pokání žalostí a dostiutčením. A dí Bůh: „tento den“, totiž, v tento milostivý čas až do smrti; neboť, kdož před smrtí nepřijme plneho za hříchy dostiutčení, po smrti nenalezne místa odpuštění. Ó, kéž by rozuměli a pochopili, kdož hřešili, aby se právě káli a dosti za hříchy učinili, a v odpustky trhovské nedoufali! kdyby rozmýšleli, že, jak kdo zaslouží, tak jemu Bůh odplatí; kdyby rozuměli, že milosti neb hříchů odpuštění nemají za peníze prodávati, aniž mohou, než že lidi klamou, když na penězích milost řečí svou vydávají. Ó, kéž by na konec hleděli, kterak při smrti nepomohou papeži listy, nepředcházejí-li dobré skutky.

A to znamenajíce, nejmilejší! rozumějme, jací jsme byli: pomněme, jací jsme: vize, jací budeme. Prohlédněme, neb dí Pán: Ó, kéž by rozuměli a pochopili, a na nejposlednější věci patřili! Kéž by rozuměli, že nemůže žádný jíti z radosti světa bez utrpení v radost ihned nebeského království. Kéž by pochopili, že musel Kristus trpěti, a tak v svou oslavu jíti, a že údové jeho musí také trpěti a svůj kříž nésti. Kéž by patřili, že Bůh spravedlivý nižádného hříchu nenechá bez pomsty. Ó, kéž by rozuměli a pochopili, a patřili k onomu dni, o němž dí prorok: Den ten den hněvu, den truchlosti a bídy, den veliký a hořký velmi. Ó, kéž by rozuměli a pochopili, a patřili na svůj den, když duše bude míti z těla vystoupiti, okolo níž ďáblové jako lvové budou se snažiti, hříšnou duši jako chtíce pohltiti. Tu hrůza obklíčí duši převeliká pro ďáblы, pro temnosti, pro oheň věčný, pro bolest, pro rozloučení od těla, v němž měla utěšení, pro zbavení věčné radosti a pro věčné a nesmírné tesknosti. Ó, kéž by rozuměli a pochopili, a na ty světa věci patřili! Co zlému prospěje v tu dobu umění? co světa povýšení? co papežství, císař-

ství neb jiné důstojenství? co jaké statky, co urozenost, krása neb lepota? a co smilství neb lakota? I zda-li moci budou duši zlou zlatem neb stříbrem která vykoupiti? čili její vůli nasytiti? i zdali tělo bude moci smilniti, neb jakou rozkoš míti? Jistě nikoli. Avšak lidé zaslepení nerozmýšlejí, nerozumějí, aniž na to patří! Protož napominá je Bůh řka: Ó, kéž byste rozuměli a pochopili, a na nejposlednější věci patřili! I zdaliť tu Boží radu plní, již jsou v libosti světa pohříženi, jimž se nechce zemřítí, jimž se více líbí smilství nežli duši zdraví, jimž se více líbí statky než čisté svědomí jež se více táhnou k obročím než do nebes k prorokům? Zemští jsou, zemské věci čenichají; svině jsou lejna přemítají: hlavy pozdvihnouti k nebeským věcem nemohou!

Ó, kéž by rozuměli a pochopili, a na nejposlednější věci patřili! Kéž by rozuměli, odkud přišli; kéž by pochopili, kde jsou; a kéž by patřili, kam půjdou a kterou cestou! Že na ty věci nepatří, protož pýcha jich pozdvihuje nad jiné, hněv jich popouzí na jiné, trápí závist, páli smilství, víze lakomství, nestatečná lenost, lakota hovadí, a zlo všeliké zkracuje. Protož jako blázni jsouce učinění, jsou v zlu zavření, Boha nedbají, bližních nemilují, sobě nejvíce slouží! Zavrhli řeč Boží, rady jeho nepřijali. Protož dí Bůh, že jsou lidé bez rady a bez opatrnosti. Ó, kéž by rozuměli a pochopili, a na poslední věci patřili! Ó, kéž by rozuměli, pochopili a patřili, že ďábel chytrý o Krista se pokusil, aby ho v hřích uvedl, a o svatého Martina při smrti, aby ho sveda, duši v zatracení uvedl. Ó, kdyby patřili, proč volal Syn Boží hlasem velikým na kříži: Otče! v ruce tvé poručím ducha svého! Nedarmo křičí, jehož se duše ďábla nebojí, jenž peklo probojoval a své vyvedl; ale volá, dávaje nám naučení, že těžké bude duši naší vystoupení, abychom v sebe nedůvěřovali, jakkoli bychom byli dobří; ale abychom rozuměli a pochopili. Protož Syn Boží volá na kříži, řka: Otče! v ruce tvé, to jest, v moc tvou, poručím ducha svého! abychom na poslední svou hodinu patřili. Nebál se Kristus duše ztratiti, a volal; ukázal, že kdo jako milý Syn Otci Bohu duše neporoučí, zemra, máje hřích, z moci Boží vypadne. Báł se toho prorok, protož modlil se, řka: Vyslyš mou modlitbu, když prosím, a od bázně před nepřítelem vysvoboď duši mou. Aj, prosí zbavení od bázně před nepřítelem hrozným. Ó, kdyby lidé blázniví rozuměli a pochopili, jakou hrůzu a bázeň má každá duše zlá od ďábla velikou, jakou má tesknost přetěžkou: jistě by ne tak drze hřešili, zde by se Boha jako synové báli, z hříchů by se statečně káli, rady by Otce svého poslouchali, jenž dí: Ó, kéž by rozuměli a pochopili, a na poslední věci patřili! Ale že na poslední věci nepatří, protož se jiným posmívají a radu Boží zamítají. Ale zda jim to tak mine? zajisté ne; neboť dí Pán takým: Já vašemu zahynutí budu se smíati, a budu se posmívati, když vám to přijde, čehož jste se báli, a když vás ohromí křik a truchlivost.

Ó, rozuměj každý hříšný zde v světě tomu soudu Božímu hroznému. Jistě, kdyby jemu správně rozuměl, nemálo by se z toho

polekal, což dí Bůh: Já vašemu zahynutí, to jest, zatracení, budu se smáti, to jest: vás položím hodny k smíchu; a když vás ohromí brzká truchlivost to jest brzká psota věčná, budu se vám posmívati, to jest: vás hodny věčného posmívání ukáži. Ó, bohdejž tomu rozuměl a k tomu patřil hříšný, jenž na hříchy své nepatří, myšlení, řeči a skutků neřídí; jenž jest hotov k zlu, a nerychlý k ctnosti; hotovější ke stolu, než k modlení Bohu; jenž jest silen k pití, a mdlý k náboženství; jenž jest bdělý k bajkám a ospalý k Božímu slovu; jenž jest hotov k mluvení, ale zpozdilý k Boží chvále; hotov k hněvu a k utrhaní, ale nehotov k milosrdenství; závisti milovník, chudých protivník; jenž tríska neb mrvu v cizím oku vidí, a v svém nevidí břevna; jiných činy tupí a své velebí; jenž jiné kárá, a sebe nelepší; jenž jiné hyzdí a sebe chválí, zlo vynalézá a ctnost tupí! A budiž jakýmkoli jiným hříchem obklíčený, věrně, kdož se těch i jiných hříchů nevaruje, ten správně nerozumí aniž chápe, aniž na poslední věci patří. A zdá-li se komu, že taký není blázen, slyš Ducha svatého, jenž dí: Bláznův nekonečný jest počet! Neb kdo z nás, kdo zde v světě může počisti bez Božího zjevení, co jest smilníkův, lakomců, opilců, kostkářů, i jiných hříšníků? a ty všechny Písmo nazývá blázny; neboť což může bláznivějšího býti než zabítí sebe sama? oheň v sobě strojiti, aby v něm uhořel? všechno, což máš, darmo dáti, otce a matku haněti a od dědictví se odloučiti? To vše činí, kdož smrtelně hřeší: neboť sám sebe nejprvé na duši zabije, jehož by nikdo nemohl tak zabítí; oheň sobě věčný hříchem strojí; vše, co má, darmo, neb za nic dává, to jest za hřích, i sám se všecken tak prodá; jakož dí Písmo: Darmo jste prodáni, a bez stříbra budete vykoupeni! Veliké bláznovství, dáti věčnou radost za velmi krátké utěšení, a protiviti se Otcí svému nebeskému a haněti jeho! Ale blázen taký tomu nerozumí, jak dí prorok: Muž nemoudrý nepozná, a blázen neporozumí. Protož dí prorok, že spolu nemoudrý a blázen zahynou. Kterak se rozdělíme? Takto: Nemoudrý jest ten, kterýž neznamená, že jest v cizí vlasti počestným, od radosti své vlasti jsa odloučen; ale blázen jest ten, který, ač rozumem to zná, přece dobrými činy sebe z bídy vysvoboditi nedbá! Opět takto: Nemoudrý jest ten, jenž nevěří, že by byla zlým věčná muka, a dobrým věčné radosti připraveny; ale blázen jest ten, který, ač věří to, přece nechce býti dobře živ, aby muk věčných byl zbaven, a radosti věčné aby došel. Protož spravedlivým Božím soudem spolu nemoudrý a blázen budou zatraceni. A to by se nestalo, kdyby rozuměli a pochopili, a na nejposlednější věci patřili, jak radí Pán Bůh milostivý.

Aj, nejmilejší! nyní jste slyšeli v tom zrcadélku hříchův, co máme rozuměti a pochopiti, a nač patřiti; protož pilni budme, abychom to v srdečné paměti položili: neb se tak hříchů vystříháme, a ďábla a svět a tělo přemůžeme a zatracení věčnému unikneme, a v radost věčnou půjdeme, s pomocí Trojice svaté, skrze Pána našeho milého Ježíše Krista. Amen.

ZRCADLO HŘÍŠNÍKA MENŠÍ.

Podobné zpracování textu latinského, ale arci samostatnější, než zrcadlo větší, jest následující drobný traktátek Husův, v jediném pozdním rukopise XV. století nám dochovaný. Vykládá po způsobu Matouše z Krakova a Jana Sylvana nejprve »o poznání sebe«, pak »o potupení světa«, obojí hlavně dle spisů sv. Bernarda. Traktátek ten zachován (v původním složení Husově) latinsky.

Kdy byl složen, není jisto; podle obratného a správného celkem slohu českého můžeme jej položit do doby Husova exilu, někdy do r. 1412—1414. Překlad jest práce cizí.

*

ZRCADLO KŘEŠŤANA.

I.

O poznání sebe.

Že nižádnému nelze spasenu býti, kdož tohoto světa a okrasy jeho nepotupí, to dí Syn Boží v evangeliu řka: Nižádný člověk nemůž dvěma pánům sloužiti. Taktěž svědčí svatý Jan v kanonice své řka v kapitole druhé: Nechtějte milovati světa, ani těch věcí, kteréž na světě jsou; neb miluje-li kdo svět, není láska Boží v něm. Nebo všecko, což jest na světě, žádost těla jest, a žádost očí a pýcha života, a svět pomine i jeho žádosti; ale kdož koná vůli Boží, zůstává živ na věky. Taktěž čte se o pannách, i o jiných vyvolených Božích, slovy: Království světa i všecku okrasu potupila jsem, pro milost Pána Ježíše Krista, kteréhožto viděla jsem, kteréhožto milovala jsem, v kteréhožto věřila jsem.

Ale že potupení světa nemůže býti bez poznání sebe, protož nejprvé jest pověděti o poznání sebe, a potom o potupení světa, že, jakož svatý Bernard praví řka: Člověk, chce-li přijíti ku poznání pravému, musí nejprvé znamenati stav podle těla i duše. Se strany těla znameněj, člověče! co jsi byl před narozením, a co jsi narodiv se a kde jsi, a kde budeš po smrti. Zajisté nic jsi nebyl před narozením: počal

jsi se v hříchu, a narodil jsi se v hříchu. Narodil si se z nečisté věci, protož styď se a buď pokorný. Neb narodě se člověk ihned pláče: pacholík pláče na Adama řka: A! a! a! a děvčátko na Evu, řkouc: E! e! e! A tím pláčem vyznávají bídu tohoto světa, a strach věčné bídý. Člověk se strany těla jest nečistá a smrdutá věc, pytel výkalů, pokrm červů, po člověku červ a po červu smrad a ohavnost.

Protož, človče! proč se pyšníš? znamenej, že jsi se počal z mrzuté věci, a potom jsi dán ve mnohé bědy v tomto světě a k hříchu, a budeš pokrmem červů v hrobě. I co se pyšníš, prachu a země! jeložto početí jest v hříchu, naroditi se muka, živu býti bída, umříti trápení? proč tedy tělo své drahými věcmi okrašluješ, které po málo dnech červi budou žráti? ale duše své neokrašluješ skutky dobrými, kterážto Bohu i andělům svatým měla by býti obětována v nebesích! I proč duši svou málo vážíš a jí předkládáš tělo? paní sloužiti a děvce panovati zajisté veliká ohavnost jest! Neb za-jisté duše rozumná dražší jest než tento svět; neboť Syn Boží nedal svého těla za celý svět, ale za duši dal na smrt; protož dražší jest duše vykoupená krví Pána Ježíše Krista, než svět. A protož, kterouž dás odměnu za svou duši, jenž ji dáváš za chatrnou libost tělesnou? Však Syn Boží pro ni s nebe sestoupiti ráčil, aby ji vysvobodil z moci ďábelské, kteroužto, když viděl, ana svázána mnohými hříchy, pro kteréžto měla by ve věčném ohni hořeti, plakal nad ní, kterážto ne-uměla pro sebe plakat, a netoliko plakal za ni, ale dal se za ni na smrt ohavnou, aby ji svou svatou krví vykoupil. Poznejž, ó človče! jak drahá jest duše tvá, a jak těžké rány na duši jsou, totiž hříchy, za něž Syn Boží tak ukrutně raněn byl. Neb kdyby nebyly ty rány na duši k smrti věčné, nebyl byl zemřel za ně Syn Boží. Protož nechtěj málo vážití ran duše své, již vidíš dáno slitování od Boha všemohoucího. Syn Boží umýval se slzami za tebe: umývejž i ty po všecky noci lože své slzami a srdcem svým skroušeným; Syn Boží vyléval svou svatou krev: a ty vylévej ustavičně ze svého těla utrpení. Jakož dí Pán Bůh v pátých knihách Mojžišových v oddílu XVI. řka: Sedm dní budeš jísti chléb utrpení bez kvasu.

Ale snad díš: Tvrdá jest to řeč; nemohu světa potupiti, a nemohu na těle tak trpěti! — Nu pověz mi, kde jsou milovníci tohoto světa, kteří nedávno s námi byli? Nic z nich jiného nezůstalo, jen prach a červi! Znamenej pilně, co byli: lidé byli, jako i ty; jedli a pili, jako i ty; tancovali, smáli se a jiné hříchy plodili: a okamžitě sestoupili do pekla! I co jim platna jich marná chvála a utěšení krátké, moc světská a rozkoš těla, statky lživé a veliká čeleď? Ty všecky věci pomínuly, jediné věčná bída zůstává! A tak vědouce o těch bídách v světě, měli bychom je opustiti. Jakož svědčí sv. prorok Naum v třetím oddíle: Každý, kterýž tě spatří, uteče od tebe.

Pak tuto se strany duše znamenej pilně, človče! sám sebe, vstoupě v své srdce: znamenej, odkud jdeš? že, hřešíš-li smrtelně, tedy odcházíš od svého Spasitele, Pána Ježíše Krista, i sám od sebe, i ode všeho svého dobrého; kam jdeš? že snad do věčného ohně:

co činiš, i co jsi našel, a co jsi ztratil? Přihlížej, přibývá-li na každý den svatého života, čili ubývá? která se myšlení nejvíce v tvém srdci bouří? která pokušení tě nejvíce trápí? statečně-li se jim bráníš? pilně-li svého srdce ostříháš? velmi-li vážíš hříchy své? velmi-li se za ně stydíš před Pánem Bohem i před lidmi? velmi-li se za ně kaješ? velikou-li za ně tesknost a žalost máš? velmi-li tě nyní mrzí? nechceš-li již jinak živ býti, jediné k vůli Boží? již-li toužíš velice po Pánu Bohu a po nebeském království?

Když seznáš stav svůj podle těla i duše, tehdy poznáš, jaký jsi, a jaký bys měl býti; z poznání svého budeš se moci pozdvihnouti k poznání Pána Boha tvého; a čím více na vsaký den poznáš sebe, tím více pozdvihneš se vzhůru k nebesům. A to poznání svatý Bernard nazývá zrcadlem, v kteréžto zrcadlo pravý kající na každý den nepřestává hleděti, a vyplniti netoliko zlá myšlení, ale i každá neuzitečná myšlení, aby nic nezůstalo v svědomí, jež by se Bohu nelíbilo. A když se vyčistí to zrcadlo právě, a pilně v ně hleděti bude člověk, tehdy ukáže se světlost božská jemu; a takým viděním duše bude zapálena a prozírá až na onen svět, a počne velmi milovati Pána Boha; a všechny věci časné bude sobě málo vážiti, i všechny žádosti zlé; a tak svou vůli od sebe odvrhne a na samého milého Pána Ježíše Krista spolehnouc, vstupovati bude vzhůru, kochajíc se v duchovních rozkoších; a tak ukřižuje své tělo s hříchy a s žádostmi, a samému Bohu bude živa.

II.

O POTUPENÍ SVĚTA.

O potupení světa nyní sluší krátce pověděti. Nejprve má člověk věděti, že potupiti svět, jest všechny časné i minulé věci bez milování pominouti v tomto životě; nejprve hledati království Božího a jeho spravedlnosti, a potom jiné věci budou přidány; a na utěšení a na radosti tohoto světa nic nedbati, neb radosti tělesné konec jest bída věčná; jakož dí Spasitel v evangeliu řka: Běda vám, již nyní smějete se, neb plakati a lkáti budete! Protož, člověče! potupiz svět, nechceš-li s ním zahynouti. Neb ohavná věc jest milovati lejna, a tak ctíti a milovati, ježto jsou pozemské věci. Proto boháči lakomí, učiníce se služebníky nad lejny bídnými, radují se, když je nazývají pány: a přece v pravé pravdě jsou sluhy hříchu.

Dále, člověče! znamenej, že milost tohoto světa a milost Boží jsou sobě protivné věci, protož nemohou v jednom člověku spolu příbytku míti. Neb milost božská táhne člověka od pozemských věcí vzhůru k nebeským; ale milost tělesná zase táhne od nebeských věcí k pozemským. Neb milost jest jakási váha v duši, jak dí svatý Augustin: Milost má jest váha má; milostí se nesu, kamkoli jdu. Protož čím více a hlouběji milost tělesnou od sebe zapudí člověk, tím více okusí milosti božské. Ó bídna duše! čeho dbáš v světě, kdež všechny

věci vidíš, any tě klamou? Ó bídná duše! proč neznamenaš, že miluješ tento svět, v němžto jest plno osidel? jakož dí svatý Augustin řka: Uprostřed tolika osidel jsem, kteráž naličil ďábel, aby jimi lapal duše. A těch osidel jest pln svět. Ó bídná duše! kam od Boha utíkáš, s kterýmžto máš pravé statky a radost? a běžíš za tímto světem, a s ním velikou bídu a psotu máš! a svět volá: Já hynu! a Kristus volá: Já obživuji a opravuji!

Ale snad díš: Které jsou to věci, jež překázejí potupiti svět? Odpoví se tobě, že mnohé jsou ty věci, jako: statky tělesné, rozkoš, krása, přízeň lidská, mladost, čest, chvála, moc, důstojenství; a krása tělesná nic jiného není než zástěra ohavnosti. Ty i jiné věci jsou, jež překázejí potupiti svět. Ale ku potupení světa a okrasy jeho napomínají nás mnohé věci: Nejprvé náš milý Spasitel napomíná svým milým životem i řečí; neb narodil se ve veliké chudobě, a zemřel nah na kříži za nás za hříšné. Jakož svědčí v evangeliu řka: Lišky doupaty mají, a ptáci nebesť hnízda; ale Syn člověka nemá, kde své hlavy skloniti. Druhé napomínají nás ku potupení světa všichni svatí starého i nového zákona, svými životy příkladnými i naučením dobrým. Třetí napomíná nás odpata veliká zde i v nebeském království. Jako svědčí Syn Boží v evangeliu řka: Nižádný není, jenž by opustil dům anebo rodiče, nebo bratry, nebo ženu, nebo syny pro království nebeské, aby nevzal mnohem více v tomto čase, a v budoucím věčný život. Čtvrté napomíná nás krásné stvoření, jako: nebe, slunce, hvězdy, abychom my, vzhlednouce na ně a na jiné věci tělesné, potupili svět a žádali duchovních a nebeských věcí. Páté napomíná nás ku potupení světa hnutí světa, abychom jej potupili; neb vidíme, an svět všudy hyne: tělo naše, roucho, domy, a jiné věci napořád hynou. Šesté napomíná nás krátkost života tohoto a délka věčného života, abychom jej potupili. Sedmé napomíná nás věčná bída pekelná, abychom svět potupili. Osmé napomínají nás rozličné psoty tohoto světa, abychom jej potupili a přichylovali se k nebeským věcem.

Nu, vol sobě, co chceš; ale pravímť: budeš-li milovati tento svět, zahyneš i s ním; pakli budeš milovati Syna Božího, budeš královati s ním, i se všemi svatými na věky v království nebeském. Amen.

O SVATOKUPECTVÍ.

O SVATOKUPECTVÍ.

K neřestem duchovenstva, ve středověku nejvíce rozšířeným ale také nejvíc nenáviděným, náleželo svatokupectví, v němž zvláště od XIV. století zkáza pocházela přímo od hlavy církve, ode dvora papežského. Kurie za krátko osobila si právo zdaňovati celý svět — a užívala toho domnělého práva tak často, tak neostýchavě a tak důrazně, že vzbouřila proti sobě vlády i národy a na konec, počátkem XVI. století, ztratila tak celý sever evropský.

Tuto neřest káral také Hus co nejostřeji a v I., II. i III. díle těchto Spisů měl čtenář hojnou příležitost s názory Husovými se seznámiti. Zvláště důrazně vystoupil známým kázáním r. 1407 nad mrtvolou Petra Vseruba a pozdějším kázáním synodním, velmi ostře pak v dalších dílech svých českých i latinských. Nejostřejší a nejdůraznější ze všech jest následující traktát „o svatokupectví“, dopsaný 2. února 1413 v Betlémě v Praze (kam se Hus na čas uchýlil z vyhnanství), zachovaný však bohužel pouze v jediném rukopise budyšínském, značně pozdním a nepřesném.

Pro vystoupení proti svatokupectvým obchodům s odpustky v letě 1412 musil Hus opustiti Prahu, jsa vyhlašován za kacíře jako neposlušný syn církve — a ve vyhnanství viděl nové svatokupectví, tehdy několikanásobné, na samém stolci arcibiskupském v Praze. Osobní lékař králův, mistr Albík, vůli královou metropolita pražský, nabažil se svého úřadu, za doby Husovy dvojnásob obtížného a zatoužil po klidném, tichém, ale výnosném proboštství Vyšehradském, jež držel královský rada Králík z Buenic. Ten opět toužil po vyšší hodnosti, ač měl již titul patriarchy antiošského: i domluvil se s královským podkomořím, Němcem Kunratem z Vechty, jenž tehdy držel biskupství olomucké a rovněž toužil výše, že pustí Albíkovi proboštství, když tento pustí arcibiskupství pražské Kunratovi; a ten opět pustí biskupství olomucké Králíkovi. Tato směna, provázená různými finančními operacemi mezi všemi třemi církevními hodnostáři, byla provedena na podzim 1412 tak hladce, jako směna kterékoli světské věci: ano všichni tři biskupové obešli i stolicí papežskou a teprve dodatečně opatřili si (skoro po roce) svolení kurie — arci za peníze. Byl to obchod jako každý jiný.

Pohoršení z toho bylo dosti značné — a Hus si umínil, že o té věci lid poučí důkladně. Položiv si před oči slova Pisma, »že lépe jest pro pravdu smrt trpěti, než pro pochlebenství časnou odplatu vzíti«, složil tento svůj nejbojovnější a nejostřejší traktát v zimě roku 1412/1413. Vykládá (v 10 kapitolách) nejprve o kacířství (= »učení bludné, neustupně bráněné«) ukazuje, že jest trojí (»odstoupení, rouhání a svatokupectví«) a věnuje této poslední neřesti obšírný rozbor. Vloživ (podobně jako později v 6. kapitole spisku »O šesti bludích«) různé definice a druhy svatokupectví (= »svaté věci kupování«), probírá celou společnost tehdejší, duchovní i světskou: svatokupce papeže, biskupy, mnichy, faráře světské a účastníky — a končí radou, »kterak nejlépe se ho vystříci«. Staví tu před oči příklad Kristův, jenž jest cesta, pravda a život, a dokládá: »K tomu životu, tou cestou a pravdou chci jíti a jiné táhnouti.«

Traktát ten, s nímž sám byl patrně spokojen a k němuž pořídil důkladný rejstřík, Hus měl na mysli již při spisování českého Výkladu Desatera; jest vlastně jakýsi jeho doplněk a spolu s Výkladem tvoří vrchol a jádro české Husovy činnosti literární. Je práce zralého přemýšlení i vytříbené formy; vzor českého theologického traktátu středověkého.

*

KNÍŽKY O SVATOKUPECTVÍ.

KAPITOLA I.

A.

Svatokupectví, jež se rozmnožilo, aby věrní tupili, od něho se ostříhali a také zdaby se kteří svatokupci pokáli, chci s Boží pomocí o svatokupectví psáti knížky. A že svatokupectví jest kacířství a že zlí dobré za kacíře mají, protož dobrým na výstrahu a na potvrzení, a zlým na polepšení chci nejprvé položit, co slove kacířství, aby lidé poznali, jsou-li ti, kteréž oni nazývají, kacíři, čili sami jsou kacířstvím poraženi.

B.

Věť, že kacířství jest učení bludné, svatému Písmu odporující, neustupně bráněné. Tak vypisují kacířství a zvláště sv. Augustin. Ale že by sprostému bylo těžko brániti, neb řekl by někdo, že by kacíř nebyl nižádný, kdyby spal aneb mlčel, neb v tu dobu kdyby pravdu mluvil, a také že by němý drže blud kacířský, neb člověk, jenž neučí bludu, ačkoli drží, nebyl kacířem, protož k rozumu lehčímu dím: že kacířství jest držení neustupně bludu proti Písmu svatému. Dím: „držení bludu“, neb bez toho nemohu býti kacířem; a že držení nemůže býti bez přivolení, protož nemůže býti v člověku

kacířství, jediné jestli přivolí k bludu. A tak kacířství, jakož i každý hřích smrtelný, má hnízdo a základ v srdci, to jest ve vůli srdečné; jakož dí Spasitel, že ze srdce vycházejí myšlení zlá, vraždy, cizoložství, smilství, krádež, krivé svědectví a rouhání. Aj, teď dí, že rouhání, jež jest kacířství, ze srdce pochází. Z toho máš, že žádný člověk, ani Pán Bůh nemůže člověka bez jeho přivolení kacířem učiniti. Druhé z toho máš, že kacířství není leč v duchu rozumném, kterýžto duch vůli stojí proti pravdě Písma svatého; neboť poněvadž každý hřích smrtelný jest v duchu rozumném a každé kacířství jest smrtelný hřích, tedy každé kacířství v duchu rozumném.

Dále řečeno jest, že kacířství jest držení neústupné, to jest, od něhož člověk nechce ustoupiti za nějaký čas aneb nikdy; neb držel-li by člověk blud, domnívaje se, že by to byla pravda, ale tak držel, že jakmile by poznal, že to jest blud, což má za pravdu, ihned by měl za blud, tedy není kacířem. Protož dí svatý Augustin, že jakkoli by někteří pobloudili a snažně by pravdy hledali, a naleznouce ihned bludu zanechali, tací nikoli nemají býti kacíři nazváni. Proč? Protože nedrželi bludu, ale byli hotovi, aby bludu nedrželi a pravdu mile přijali. Protož má věrný křesťan míti v své mysli, že nechce nic proti Písmu svatému držeti; pak-li by z hlouposti upadl, že chce ihned rád ustoupiti. A tak mistři ve školách, když jiným mistrům odpovídají, neb když co píší, dosvědčují, že nemíní nic krivého držeti. A tímto článkem jsou i sprostní lidé z kacířství vysvobozeni, z nichž se mnozí domnívají, že by svatá Trojice byla žena, že by Otec Bůh byl muž starší než syn jeho, Bůh. Protož neodstoupení od bludu činí kacířství.

C.

A že někdo drží blud proti Písmu svatému skutkem, a někdo řečí, protož netoliko jest kacířem ten, jenž by řečí držel blud, ale i ten, jenž skutkem drží. Na příklad : kdyby Petr řekl, že smilství není hřích, ale nesmilnil by, a Jan kdyby řekl, že smilství jest hřích, ale smilnil by neústupně, tedy by Jan byl v skutku kacířem a Petr v řeči; a pak třetí kdyby i pravil, že smilství není hřích, i smilnil neústupně, ten by byl dvojnásobný kacíř. A jako ten, jenž uče jiné bludu proti Písmu svatému vede je v kacířství a jest kacířem; taktéž ten, kterýž svým zlým činem svádí mnohé od následování Kristova, jest kacíř; neboť skutky pevněji a více učí, než holá slova. A takový, jenž skutkem jest kacíř, bojuje proti té části víry Písma svatého: „Věřím v Boha“. Protož dí svatý Pavel, že tací vyznávají, že Boha znají, ale skutky zlými zapírají. Protož horší byl Jidáš kacíř, řka Pánu Ježíši: „Zdráv buď, mistře!“ když ho zradil, než Petr, jenž přísáhl a zaklínal se, řka: že nezná toho člověka, jehož míní.

Z té řeči máš, že každý, kdož neústupně smrtelně hřeší, jest kacíř, protože neústupně drží blud proti Písmu svatému: nejprve proti tomu: „Věřím v Boha“, a je-li smilník, tehdy proti tomu

Písmu: „Nesesmilníš“; pakli jiný jakýkoli hřích smrtelný drží, tedy ihned jest proti některému Písmu. Ó Hospodine! ty víš, jak mnozí jsou v skutku kacíři, již mají se praviti za pravé křesťany, a jiné lidi dobré kacíře nazývají!

Dále věz z té řeči, že kdyby nebylo svatého Pisma, tedy by nebylo kacířství, jako by nebyla noc, kdyby den nepředcházel noci. A dále, jako nemůže člověk poznati kacířství, jedině pozná-li Písmo svaté, proti kterému jest to kacířství: taktéž nemá nižádný svého bližního kacířem nazvati, jedině pozná-li Písmo svaté, proti kterému mluví neb jedná neústupně; a že nezná úmyslu jeho, protože nemá drze, temerarie, nazvati ho kacířem.

D.

Více máš z té řeči, že každý, jenž drží blud neústupně proti Písmu svatému řeči neb skutkem, každý taký jest kacíř. Ale snad díš: Tedy každý žid i každý pohan, jenž v Krista již nevěří zde na světě, jest kacíř? a to zdá se, že není pravda; neb jedině ten, kterýž byv křesťanem odstoupil od některého Pisma svatého, slove kacíř. Tu dím, že každý pohan i každý žid, jenž drží blud neústupně proti Písmu svatému, jest kacíř; ale zemře-li v kacířství neb nikoli, Bohu poroučím. A tak když řečeno jest, že by jedině ten byl kacíř, kterýž by dříve byl křesťanem, není to pravda. Dále dím, že každý od Boha vyobcovaný, a tak od Boha kletý, stojí v tom vyobcování a kletí neústupně, jest kacíř: neb jest od Boha i od jeho církve svaté odřezaný, ačkoli snad před lidmi stkví se jako svatý; a zase mnohý před lidmi jest kletý a zlořečený, a před Bohem jest veliký svatý. Protož varujme se bludů, nenazývejme bližních svých drze ani ze zloby kacířův, chceme-li býti na konec požehnáni!

KAPITOLA II.

A.

Kacířství má nejprvé tři kmeny, takže jest trojí kacířství, totiž: odstoupení, rouhání a svatokupectví. Odstoupení jest od zákona Božího odvrácení. Rouhání jest moci božské hanění a to bývá trojím způsobem: Prvním, když člověk na Boha svádí, což na něho nesluší; jako kdyby kdo za to měl, že Bůh jest lživý, neb že může hřešiti. Druhým způsobem se rouhá, kdož by moci Boží neústupně v mysli zastával a tak řekl neb učil, že Bůh nemůže kdy a kde a koho chce nasytit. Třetím způsobem se rouhá, kdož to, což samému Bohu přísluší, moci lidské neb jinému stvoření přidává.

V tom rouhání jsou kněží, kteří praví, že jsou stvořitelé Boží, že stvoří tělo Kristovo, když chtějí, že odpustí hříchy, kdy chtějí a komu

chtí, a pošlou do pekla, koho chtí. A tací méně Písmu rozumějí než židé, kteří, majíce za to, že hříchy odpouštějí přísluši samému Bohu, a majíce za to, ale bludně, že Kristus není Bohem, když řekl dnou zlámanému, jehož uzdravil: „Doufej, synu! odpouštějí se tobě hříchy tvoji;“ řekli: Tento se rouhá; kdo může hříchy odpustiti než sám Bůh? V tom také rouhání jsou, kteříž praví, že papež nemůže blouditi, a že ho lidé mají ve všem poslouchati, a že on může koho chce do nebes, a koho chce do pekla poslati; neb ta moc samému Bohu přísluší. V tom také rouhání jsou, kteří praví, jako by papež byl Bůh pozemský, tak aby konal zde na zemi, cokoli ráčí, a vládl lidmi všemi, jak chce; a kteří praví, že on může proti zákonu Božímu jiný ustanovit, neb proti svatým apoštolům co hodně přikázati. A také praví, že nížádný na světě nemá proti němu, cokoli činí, mluvíti. Ale požehnaný buď mocný Pán Bůh na věky, že dopustil Petrovi ve veliký hřích upadnutí k našemu naučení, abychom věděli, že, poněvadž ten první jeho náměstek od něho volený, ustanovený, ujistěný a potvrzený tak hrubě hřešil, a potom po seslání Ducha svatého opět pobloudil, byl kárán od sv. Pavla, jak dí sv. Pavel: Předě všemi protivil jsem se Petrovi, neb měl pokárán býti. A kterýž jest ten papež nad svatého Petra povýšený, jenž by nemohl zde hřešiti? a nad svatého Jana, miláčka Božího, jenž dí: Díme-li, že hříchu nemáme, sami se klameme, a pravda v nás není. A jistě tím rouhavým pochlebenstvím Antikristovi poslové máme i papeže i lidi, že se domnívají, jakoby tak bylo, jak oni praví.

V tom rouhání jest Antikristův způsob, jímž se vznese nade všecko, což slove Bůh, totiž i nad božství Kristovo i nad Krista člověka, chápaje se moci božské a zamítaje pokoru a chudobu, i jiné ctnosti i praci Kristovu, takže, jakož milý Kristus zde bydle byl Otce ve všem poslušný, tak on bude ve všem protivný Kristovi; a proto slove Antikristus, to jest: protivník Kristův. O němž něco, dá-li Pán Bůh, napíši.

A pro to kacířství rouhání zabili Pána Ježíše, pravíce, že se rouhá; neboť když chtěli ho kamenovati jako rouhače, řekl jim: Mnoho jsem vám dobrých skutků ukázal od Otce mého, pro který z nich mne kamenujete? Odpověděli mu židé: Pro dobrý skutek tebe nekamenujeme, ale pro rouhání, a že ty jsa člověkem děláš se bohem. A opět, když se ho tázal biskup Kaifáš, řka: Zaklínám tě bohem živým, abys nám pověděl, jsi-li ty Kristus, Syn Boží? Vece jemu Ježíš: Ty jsi řekl. Avšak pravím vám, potom uzříte Syna člověka, an sedí na pravici moci Boží a příštího v oblacích nebeských. Tehdy biskup roztrhl roucho své, řka: Rouhalt se, co ještě potřebujeme svědkův? Aj, jistě slyšeli jsme rouhání, co se vám zdá? A oni řekli jemu: Hoden jest smrti! A ihned plvali v tvář jeho a zášijky mu dávali, a palmami anebo jehnědem v tvář bili a řekli: Prorokuj nám, Kriste! kdo jest, jež tě bil? Aj, teď ukázáno jest, že pro rouhání; ale zlí rouhači nevinného Krista na smrt odsoudili. Také obžalovali ho před Pilátem z odvrácení od zákona Božího, řkouce: Tohoto na-

lezli jsme, an převrací lid náš! a dále řkouce: Hnul lidem, uče po vší židovské zemi, počna od Galilee až sem! Aj, tou žalobou vinili ho z kacířství, jež jest odvrácení od zákona Božího. Ale ze svatokupectví nedali mu viny, neboť nemohli na něm míti nížádného znamení k lakomství.

B.

Třetí kacířství jest svatokupectví, a to jest zlé přivolení k zaměnění duchovní věci za neduchovní, o němž bude delší řeč. A věz, že to troje kacířství není úplně od sebe odloučeno, nýbrž jedno vleče se po druhém; ale takto se dělí zvláště ta kacířství: že odvrácení jest hlavně odstoupení od zákona Božího, rouhání jest víry božské hanění, a svatokupectví jest kacířství, jímž svatokupec chce řád Boží rušiti. A tak tím trojím kacířstvím všecka svatá Trojice jest pohaněna: Bůh Otec pohaněn jest odvrácením, neb on zákonem čistým a neposkvrněným mocně spravuje a sjednal choť Kristovi, jež jest sbor všech vyvolených; Bůh Syn, jenž jest Boží moudrost, druhým kacířstvím, rouháním, jest pohaněn; a Bůh Duch svatý, že ze svrchované dobroty moudře a pokorně spravuje dům svůj, zlořečeným svatokupectvím, jež se protiví jeho řádu, jest pohaněn: neb svatokupec protiví se Duchu svatému, míní rušiti dobrý řád Ducha svatého a tak i pokoj. A že podle svědectví Kristova hřích proti Duchu svatému jest neodpuštělný i na tomto světě i na onom; protož o tom hříchu budu psáti. Neb svatokupectví jest malomocenství duchovní, kteréž nesnadno z duše může vyhnáno býti, jedině divem zvláštním Božím. A že to malomocenství leze s jednoho na druhého, takže jeden svatokupec mnoho jiných zprzní; protož věrní křesťané mají se pilně vystříhati. A že nevystříhá se člověk snadno zla, kteréhož nezná; protož musí svatokupectví býti oznámeno.

C.

Svatokupectví, jak to slovo zní, jest svaté věci kupování. A že kupec slove i ten, jenž kupuje, i ten, jenž prodává; protož také svatokupec slove ten, jenž svatou věcíčku prodává, i ten, jenž kupuje. A tak svatokupectví slove svaté věci kupování i prodávání. A že může býti dobrá koupě i prodávání svaté věci, neboť může člověk sobě koupiti království nebeské; protož nekaždá koupě neb prodávání jest svatokupectví. Protož řečeno jest předem, že svatokupectví jest zlé přivolení k záměně duchovní věci za neduchovní. A že může člověk koupiti dobře království nebeské, jež jest blahoslavenství, dí Pán Bůh skrze Izaiáše proroka: Pojdte a kupujte bez stříbra! A Spasitel dí, že podobno jest království nebeské člověku kupci, jenž hledá dobrých perel, a když nalezne jednu drahou perlu, jda prodá všecky věci, kteréž má, i koupí ji. A tak sluší člověku kou-

píti svatou věc, neboť nebude mít radosti nebeské, nekoupí-li jí. Taktéž může kazatel neb mistr pilně zaměnití učení za potřebu tělesnou; neboť dí svatý Pavel: Poněvadž my vám dáváme duchovní věci, nevelká věc jest, že bychom vaše tělesné věci brali. Protož abys věděl, že svatokupectví má schopnost neb hnízdo ve zlé vůli, řečeno jest, že svatokupectví jest zlé přivolení k změně. A z toho také máš, že netoliko kdy již trh se stane, neb mlčící záměna duchovní věci za neduchovní, jest svatokupectví, ale když má člověk nezřízenou vůli k tomu směnění; jako smilství dříve jest hřích smrtelný v duši, a potom v skutku.

D.

Ale jest tuto jedna obtíž v tom, co slove věc duchovní? Poněvadž každý, jenž smrtelně hřeší, jest svatokupec, neboť prodává duši svou ďáblu a důstojenství lidské, jež jest duchovní věc; protož tu věz, že hlavně slove svatokupectví nezřízená záměna mezi lidmi podle duchovního úřadu domu Božího. A sprostní se domnívají, že by nikdy nebylo svatokupectví, jedině když by se smlouval kněz o tělo Boží, řka: Co chceš dáti, a dám tělo Boží? nebo: Zač dáš ten oltář, kostel neb jiný obrok? Ale svatí, kteří Písmo umějí, ti váží zlou vůli, jíž člověk za duchovní věc žádá odplaty tělesné, neb přízně a chvály. Protož dí sv. Řehoř: Jsou mnozí, kteří peněžitých darů od svěcení neberou, a přece svěcení pro lidskou přízeň dávají, a z toho dávání chvály toliko lidské odplaty hledají. Toho daru, jež darmo vzali, darmo nedávají, poněvadž z daného úřadu svatého peníze přízně žádají. Protož když spravedlivého muže prorok vypisuje, dobře dí: Blažený, kterýž odrazí ruce své od každého daru. Významně dí: od každého daru; neb některý jest dar od služby, některý od ruky, některý od jazyka. Dar od služby jest podání veliké; dar od ruky, to jest, co za peníze se koupiti může, jsou peníze; dar od jazyka jest přízeň neb zaslíbení nezřízené. Protož kdož světí, tehdy od každého daru ruku odrazí, když v božských věcech netoliko peněz, ale také i přízně lidské neřádá. To svatý Řehoř. A míní, že kdykoli kdo duchovní dar sám neb skrze jiného nezřízeně, a to buď zjevně neb skrytě za službu neb za dar tělesný neb pro přízeň lidskou dává, tedy svatokupčí proti tomu Písmu a přikázání Kristovu: Daro jste vzali, daro dejte. Apoštolové daro, bez darů, bez služby nehodné i bez přízně tělesné vzali: protož také oni bez užitku, to jest bez těch darů dávali. Ale že nyní bez užitku neberou, protož také daro nedávají i rozhřešení, i svěcení, i olejování, i jiných věcí duchovních.

A z této řeči může poznáno býti a ze způsobů, kteréž zjevně vidíme v žakovstvu, že málo jest kněží, by svatokupecky nebyli svěceni a obrokův nedošli, a tak že ti s jedné strany, a jich biskupové s druhé strany v svatokupectví upadli. A že svatokupectví jest

kacířství, protože když by se právě ohledali, spatřili by, že jsou mnozí kacíři; aniž jest rozdíl, jediné kteříž jsou výše v úřadech duchovních, že ti hojnější, vytrvalejší a tučnější jsou svatokupci a tak kacíři; aniž jest pochybnost v tom, že by svatokupci nebyli kacíři, jakož svatí praví. A papež, řečený Paskal, dí, že zjevno jest, že svatokupci, jakožto nejprvnější a nejvyšší kacíři ode všech věrných mají zavržení býti, a kdyby, jsouce napomenuti, neodstoupili, od světských mocí mají potlačeni býti; neb všechny hříchy proti kacířství svatokupectví jako za nic se nemají. To dí ten papež. A sv. Řehoř: Vám, kněžím, pláče mluvím, že mnohé vás, pro dary svěcení že konáte, poznali jsme, dar duchovní prodáváte a z toho zla hříchu zisk tělesný hromadíte. Proč tedy vám na paměť nepřijde, co hlas Boží dí: Darmo jste vzali, darmo dejte? proč před oči své nepoložíte, že v chrám Vykupitel náš všed, stoly prodavačů holubic převrátil a peníze penězoměncův rozsypal? Jedině ti, kteří v křesťanství peníze od vložení ruky berou, skrze kteréžto vložení Duch svatý bývá dán s nebe. Protož holubice se prodává, když dar Ducha svatého za peníze se dává. Ale Vykupitel náš stoly prodavačům holubic převrací, neb takých kupcův kněžství kazí. Protož ustanovení svatokupecké kacířství potupují a zbaviti jich kněžstv příkazují. Tak vše dí sv. Řehoř. A věda, že mnohými chytrostmi kněží se vymlouvají, protože ihned přidává, řka: Přijde ještě ten den, aniž daleko jest, v kterýžto den pastýř nad pastýři ukáže se a každého skutky na veřejnost vyvede a ten, jenž nyní skrze vyšší poddaných hříchy kárá, tedy vyšších sám hříchy potupí. Protož všed v chrám, sám bičik z provázků učinil a z domu Božího zlé trhovce vyvrhl, stoly prodavačů holubic, převrátil; neb poddaných viny mstí skrze pastýře, ale pastýřského zla sám pomstí. Neboť ten soudce jistě přijde, před nímž mlče žádný se neskryje, jehož zapíraje nemůže oklamati.

Aj, tak píše ten veliký svatý papež, ukazuje, žeť kacířsky svatokupčí, kteří dar Ducha svatého, jenž se skrze holubici znamená, za peníze neb za přízeň tělesnou, neb pro chválu světskou dávají. A k témuž mluví svatý Remigiáš na totéž evangelium, jako svatý Řehoř, a dí takto: Slyšte a znamenejte toto, kněží církve svaté, t. sboru křesťanského! a varujte se, abyste domu Božího v jeskyni lotrovskou nepřevrátili. Neb lotr jest, jenž zisku zákona hledá a služby svátosti pilen jest z příčiny kupčení. Protož mají se báti, aby nebyli vyvrženi z chrámu duchovního, jako oni jsou vyvrženi z chrámu tělesného; neb každý den Pán dům Otce svého, t. svatou církev, navštěvuje a zaneprázdnění s užitky zlými vymítá, a jedním hříchem vyjímá kupce i prodavače. A prodavači jsou, kteříž svěcení za odplatu dávají; a kupci jsou, kteříž za pravdu peníze dávají, a dadouce peníze prodavačům kupují hřích.

Znamenáno má býti, že dí evangelium: Stoly penězoměncům, a stoly prodavačům holubic převrátil. Co stoly penězoměncův? jediné oltáře se rozumějí, kteréž lakomstvím zlých kněží činí se stoly pe-

nězoměncův. A co stolicemi prodavačů holubic? jediné mistrovské důstojenství v církvi svaté se označuje, kteréžto důstojenství, když bude k užitku obráceno, bude v nic obráceno. A co holubicemi? jediné Duch svatý se znamená, jenž se nad Pánem Ježíšem v holubičím podobenství ukázal. A kteří jsou, již holubice prodávají? jen ti, kteří Ducha svatého, ruce vzkládající, za dary dávají. Ale Pán stoly prodavačů holubic převracel, neb takých kněží dary kazí. Neb kterýkoli biskup dar Ducha svatého prodává ještě, ačkoli před lidmi biskupským rouchem stkví se, již před Božíma očima kněžství zbaven jest. Protož i svatá ustanovení svatokupecké kacířství klnou, a kněžství zbaviti přikazují ty, kteříž za dání dar Ducha svatého peněz hledají. Tak píše bez přetržení ten svatý biskup.

KAPITOLA III.

A.

Pro lepší poznání svatokupectví hodné jest ještě položití, odkud se počalo. A máme Písmo, že i v starém zákoně i v novém to kacířství bylo. A ač dva jsou otcové toho hříchu, jeden v starém zákoně, řečený Jezi, druhý v novém zákoně, řečený Šimon: první, jenž vzal dary již za uzdravení z malomocenství od Námána; druhý, jenž podal peněz apoštolům, chtě moc míti, aby ruce na lidi kladl, aby Ducha svatého přijímali; přece chci ohlásiti svatokupce zjevněji, kteří jako synové ti, zlé otce majíce před sebou, v jich škorně se obouvají.

B.

Věziž, že jako od Šimona slovou Šimoniaci neb Šimonité, taktěž od Jezi slovou Jezité, od Baláma Balamité, od Jeroboama Jeroboamité, od Judáše Judité. Pakli správně chceš je jmenovati, říkej jim: Jezi, Šimonovi, Balámovi a Judášovi dědicové. Balámovi, jenž z peněz pohanskému králi prorokoval, jsou ti dědici, kteří z peněz káží a na peníze, jako ti šejdíři, kteří dávají odpustky za peníze, o nichž prorokoval Spasitel, řka: Vstanou lživí proroci a svedou mnohé. A svatý Petr také dí: Byli lživí proroci v lidu, jakož i mezi vámi budou mistři lživí, kteří uvedou roty (v) zatracení. A potom dí, že toho, jenž je vykoupil, zapírají, přivodíce sobě brzké zatracení. A mnozí budou následovati jich smilstva, od nichž cesta pravdy bude rouhána; a v lakomství lživými slovy vymyšlenými budou s vámi kupčiti, jimž soud nepřestává, a zatracení jich nespí. A potom dí: Srdce zvyklé lakomství majíce, zlořečenství synové, opustivše cestu pravou, zbloudili, jdouce cestou Balámovou, jenž mzdu zla miloval.

Takť vypisuje svatý Petr syny Balámovy, a těch jest mnoho.

Poznej je, že dí: budou lživí; druhé, že uvedou po sobě roty, že budou mistři lživí; třetí, že toho, jenž je koupil, zapírají; čtvrté, že budou smilní, jichž smilství budou následovati mnozí; páté, že od nich cesta pravdy bude rouhána; šesté, že vymyšlenými řečmi v lakomství budou s lidmi kupčiti a v nich těžiti, že mají v lakomství srdce zvyklé; sedmé, že opustili cestu pravou a cestou Balámavou jdou; osmé, dává jim odpustky řka, že jsou synové zlořečení, a že jich soud nepřestává a zatracení nespí, totiž nemešká. Na kterých ty části shledá člověk, ti jistě jsou, jež miní svatý Petr: jakož letos byli lživí, smilní, lakomí, již zlými skutky Krista zapřeli, a právě cestě Kristově se posmívali, lidí lživými odpustky olupovali, vymýšlejíce divné řeči a rozhřešování, odpustky ode všech hříchů i od muk dávající; a mistři jim toho potvrdili, bráníce jich i písíce, že papež může hodně bojovati i odpustky od hříchů i od muk dávati. A tak ti majíce mistry na pomoc, směleji lidi svými řečmi lživými olupovali, a jak chtěli, tak lhali. Avšak milý Pán Bůh dal dobrým kněžím Ducha svatého, že směle proti těm lhářům kázali, a věrným laikům, že hrdel svých směle nasadili a tři životy své Bohu obětovali: Martin, Jan a Stašek, již jsou pro odvolání lživých kázání v Praze stínání, a jiní trhání, mrskání i mlácení na Pražském kostele od zákův kurních, a jiní kleti, tupení i žalářování. Chvála buď tobě, milý Kriste, že ještě dáváš svým věrným také dary, aby tvou pravdu vyznali!

C.

Ježí dědicové kteří jsou, abys je znal, věz, že Ježí byl sluha svatého proroka Elizea, jenž uzdravil Námána, knížete pohanského, od malomocenství a nechtěl darův vzíti. A když Námán jel pryč jsa zdrav, tedy Ježí řekl: Odpustil Pán můj syrskému Námánovi tomu, že nevzal od něho, co přinesl; živ jest Pán t. Bůh, že poběhnu za ním a vezmu od něho něco. I běžel Ježí za Námánem, a když ho užířel, an běží k němu, skočil s vozu proti němu a vece: Právě-li jsou všechny věci? A řekl Ježí: Právě; pán můj poslal mne, řka: Nyní přišli ke mně dva mládenci s hory Efraim, synové proroků; dej jim hřivnu stříbra a roucho rozličné dvojce. Vece Námán: Lépe jest, abys vzal dvě hřivny. I přinutil ho a zavázal mu dvě hřivny ve dva pytle a dvojce roucho, a vložil na dva sluhy, kteříž nesli před ním. A když přišlo k večeru, vzal z jich rukou, a položil v domě a propustil muže, a odešli. A on všed stál před pánem svým. I vece Elizeus: Odkud přišel Ježí? Kterýž odpověděl: Nešel sluha tvůj nikam. A on vece: Přece mé srdce při tom bylo, když člověk vrátil se s vozu svého proti tobě. Nu, nyní jsi vzal stříbro a vzal roucho, abys koupil Olivetské zahrady a vinice, a voly a ovce, a pacholky a dívky: ale i malomocenství Námánovo držeti se bude tebe i tvého pokolení na věky! I vyšel od něho malomocen jako sníh.

Aj, tak Písmo vypisuje Ježí, jehož plémě jsou všichni, kteříž

darův žádají již po duchovním daru daném. Protož dí Petrus Damianův, kardinál: Jsou mnozí, kteříž před svěcením a před soudu vydáním neumluvili, neb nežádali řečí odplaty; ale potom jako dlužníky napomínají: ti, vezte, že v Ježí hřích upadli, kterýž, když Námán byl uzdraven a již se domů navracel, za dar Ducha svatého peněz směl požádati. A jako, on nejinou ranou než malomocenstvím bit jest, kteréžto lidi vymítali z měst: taktéž tento nelehkým, ale těžkým hříchem oblit bývá, jenž od svatých věcí odlučuje svatou církev. Tak dí Petr Damiani. Z toho poznáš, že všichni, kteříž po zpovědi, po křtu, po svatém oleji, po mše sloužení, po pohřbu, po posvěcení kostela, oltáře, kalicha, ornátu, po stvrzení k obroku, po kázání (berou dary): všichni takoví jsou v hříchu podobném Ježí. Ó nastojte! co jich má papež, biskupové, faráři, kteří ne jako Elizeus pokárají z hříchu sluhy, nýbrž s nimi se dělí i o tělesné užitky i o hříchy! Pakli kdy který nevezme jako Elizeus bohdej nikdy, ale Ježí selže vyběhna a dí, že pán jeho chce míti. A tolik jest těch Jezit, že u papeže onen kardinál jest, onen písař, onen kancléř, onen vrátný, onen bulař, to jest pečtník, onen přímluvce. A kdo by je sčel i u biskupův i jinde!

D.

Pak od Jeroboáma Jeroboamité. O králi Jeroboámovi jest psáno, že kdokoli chtěl naplniti ruku Jeroboámovu, ten byl knězem nad modlami. A potom dí Písmo, že proto dům t. království vyvráceno jest a shlazen se země. Kdož tak berou peníze a dělají biskupy a kněze, aneb jiné dávají obroky, jsou následovníci Jeroboáma, a dej Bůh, aby nebyli jako on tak zkažení!

E.

Pak Judášovi dědicové jsou, kteříž dar Boží duchovní prodávají, řkouce řečí neb znamením nějakým: Co chcete mi dáti, a jáť vám kostel posvětim, mši odsloužím, rozhřeším, pokřtím, obřímují, tělo Boží dám, k faře i k biskupství stvrdím? A o těch psáno jest: Prodavači jako sluhu Ducha svatého prodávají, a zcela k Judášovi zrádci, jenž Krista prodal, připodobnění jsou. Ó, co jest toho plemene! Onen se prodává za peníze mši zpívati, onen kázati, onen, jak řečeno, jiných posvátných věcí dávati. A tací jsou horší v některých částech než Jidáš zrádce; jako Parisiensis dí: že Jidáš zrádce tajemně prodal pravdu a velikým lidem, a v těle smrtelném; ale svatokupci činí opak, neb zjevně a leckterým lidem nesmrtelného nyní Krista prodávají.

F.

Simoniaci neb Šimonovi dědicové zvláště slovou ti, kteříž za moc duchovní, neb za dar Ducha svatého peněz neb darův jiných

neb služby nezřízené podávají, někdy zjevně a někdy tajemně, a někdy přivolice, že by rádi dali, aby mohli obdržeti; jako otec jich Šimon čarodějník, jenž byl křtěn a přidržel se svatého Filipa, podal peněz apoštolům, aby jemu dali moc. O němž takto píše svatý Lukáš: Když viděl Šimon, že skrze kladení rukou apoštolských dáván byl Duch svatý, podal jim peněz, řka: Dejte i mně tu moc, ať komukoli vložím ruku, přijme Ducha svatého. Aj, tuť máš Šimona, od něhož slove latinsky simonia zvláště svatokupectví, a simoniaci svatokupci; a teď všichni, kteří dary Boží kupují neb prodávají na penězích neb na jiných darech, neb jsou pomocníci k tomu kupčení vědomě, ti všichni slovou simoniaci, a česky svatokupci. Protož dí mistr hlubokého rozumu: Ač simoniaci, totiž Šimáckové, zvláště slovou, kteří jako Šimon čarodějník neprodajný dar penězi najíti chtějí; a kteříž za službu svatou peníze berou, od Ježí Jezité slovou: a přece i ti, kteří dávají, i ti, kteří berou, simoniaci, totiž, svatokupci slovou, a obojí týmž soudem poraženi jsou. Tak píše ten mistr.

G.

Nyní můžeš rozeznati, kteří jsou dědicové Balámovi: že ti, kteří pro peníze káží a proklínají neřádné lidi, neb také zlou radu dávají, jako Balám dal králi Balákovi zlou radu, aby smilstvím lid Boží svedl s Božího přikázání. Ó, co kněží jest v té cestě! málo-li jest smilníkův, již almužnou panny, vdovy i manželky v smilství zavádějí, a k...y krmí a odívají pyšněji než manželé své manželky? Ale co se stalo Balámovi, dí Písmo: Balám, syn Beor, zabít mečem. Ale to by nic nebylo, kdyby nebyl zatracen: tíže mu v pekle. Taktéž jeho dědicům se stane, kteříž se statečně nepokají. Neb píše svatý Jan, že řečeno mu: Angelu, totiž biskupovi sboru Pergamí, piš: Toť dí ten, jenž má meč na obě strany ostrý: Vim, kde přebýváš, že tu, kdež jest stolice Šathana, a držíš jméno mé a nezapřel jsi víry mé. A dále dí: Ale mám proti tobě málo, že máš tu ty, kteří drží učení Balámovo, jenž učil Baláka, aby položil pohoršení před syny Israhelskými, totiž jísti a smilniti. Taktéž kaj se, neb jinak přijdu k tobě brzo a bojovati budu s nimi mečem úst mých.

H.

Ó, ty Pane! mečem ostrým na obě strany chceš bojovati, mečem úst svých s těmi Balámitý? meče slova tvého se nebojí, aniž směle i lživě káží a smilní! A není biskupa, anděla tvého, aby jich netrpěl: neboť biskupové sami smilní! Ale ty víš, kdy bojovati s nimi budeš ostrým mečem, když jej na ně vytrhneš, řka: Jděte, zlořečení, do věčného ohně! Dal jsi na Ježí a na jeho plémě zlořečenství skrze

Elizea, sluhu svého, aby se ho drželo malomocenství na věky. Dal jsi Jidášovi i jeho pokolení požehnání skrze Davida, řka: Ustanov nad ním hříšníka, a ďábel stůj na pravici jeho. Když souzen jest, ať vyjde odsouzen, a modlitba jeho buď k hříchu! Buďte dnové jeho nemnozí, a biskupství jeho vezmi jiný. Buďte synové jeho sirotci, a žena jeho vdovou; nestáli přeneseni buďte synové jeho a vyvrženi buďte z příbytků svých. Nebuď jemu pomocníkem, aniž buď, kdo by se slitoval nad sirotky jeho. Buďte synové jeho k zatracení!

Aj, tak Davidův prorok dává požehnání Jidášovi a jeho synům následovníkům, kteří chudým almužnu Kristovu kradou, lakomství provádějí a Pána Ježíše zrazují a prodávají, jak dí svatý Bernard.

Pak Šimonovi a jeho plemeni dal svatý Petr požehnání, když požádal moci za peníze, řka k němu: Peníze tvoje buďte s tebou na zatracení, že dar Boží domníval jsi se za peníz míti. Není tobě díl ani účast v řeči té; neb srdce tvé není pravé před Bohem. Protož pokání čiň z toho zla svého a pros Boha, zda snad odpuštěno bude toto myšlení srdce tvého; neboť v žluči hořkosti a v závazku zla vidím tě, že jsi. — Tak svatý Petr požehnal Šimona a jeho synův svatokupcův. Ne tak již náměstkové Petrovi; nýbrž kdo více peněz poskytne, ten moc spíše k biskupství neb k jinému duchovnímu úřadu vezme. Ne tak svatý Lev papež, jenž dí, že svatokupci, jediné ducha lživého dávají a berou; a sv. Řehoř, jenž dí, že svatokupci kacíři jsou, v nichž kněžství nestojí; a sv. Ambrož, jenž dí, že prokleti jsou a od účastnosti těla Božího odloučení jsou; a Pascalis papež, jenž dí, že svatokupci největší kacíři jsou; a Gelasius papež, jenž dí, že v Šimonovo zatracení uvaleni jsou; a Řehoř Naz(i)anzenský dí, že v kněžství zůstatí nemohou a od Elizea proroka malomocenstvím oblíti jsou, od Petra v zatracení položeni jsou a od Krista z chrámu vyvrženi jsou. Tak položeno jest v knihách práv ustanovených. Ale pohříchu! již toho nic neváží. Avšak přijde čas jiný, v němž budou vážiti, až své zatracení poznají. A že se to kacířství rozmnožilo, protož dobře jest oči protříti prostým, aby poznali svatokupce a jich se varovali. I sluší počítí od hlavy a ohledati ji, je-li tím malomocenstvím sprzněna, a potom k jiným údům přihlédnouti; a snad se shledá, že od hlavy až do pat po těle malomocenství jest rozlito.

KAPITOLA IV.

A.

Zkoumejme, může-li papež býti svatokupcem? a zdá se, že nemůže: protože on jest pán všeho světa, jemuž sluší bráti jak chce, a činiti, jakž chce; a také že jest otec nejsvětější, jehož se hřích nemůže chopiti. Tu věz, že mnozí papežové byli kacíři a jinak zlí, a jsou s papežství sesazeni; a o těch bylo by dlouho psáti. Protož neměj o tom pochybnosti, že by papež nemohl svatokupcem býti.

A kdož by to držel, řka, že papež nemůže svatokupčiti neb jinak smrtelně hřešiti, ten by ho minil nad Petra i nad jiné apoštoly povznést. A k důvodu, jenž dí, že on jest pán všeho světa, jemuž sluší bráti, jakž chce, a činiti, jakž chce, odpověď jest, že jediný jest pán všeho světa, jenž nemůže hřešiti, a jemuž sluší po světě vládnouti a činiti, jakž chce: a ten pán jest Bůh mocný. A dále když dí důvod, že papež jest otec nejsvětější, jehož nemůže se hřích chopiti, popírám toho: neb jediný jest Otec náš nejsvětější, Pán Bůh, jehož se hřích nemůže chopiti.

Ale snad díš: Zde na světě papež jest otec nejsvětější! Tu dím, že když dokážeš, že on nejsvětější jest živ, následuje Krista v chudobě, v pokore, v tichosti, v nesmilství a v práci, tehdy připouštím, že jest nejsvětější: ale očitě lakomství, pýcha a jiné hříchy činí lidem domnění, že on není otec nejsvětější! Ale díš: Všechn svět nazývá ho otcem nejsvětějším, a ty sám nic; kterak má tobě více věřeno býti? Tu dím, že příliš tu zasahuješ, řka: Všechn svět. A jedva snad stý díl lidu má ho za Římského biskupa. Avšak budiž, že by všichni lidé svatým neb nejsvětějším ho nazývali: Když by v skutcích Kristu se protivil, tedy pro jich nazývání by svat nebyl. Protož dí Pán Bůh: Lide můj! ti, kteří tě blaženým nazývají, ti tě klamou. A kdo jsou ti, než pochlebníci, již chtějí míti od lidu, nazývají je svatým a slibují, že bude svatý lid, dá-li jim! Taktéž kněží a žáci, chtějí míti od papeže, nazývají ho nejsvětějším; a on se domnívá, že by to tak bylo, i přivolí, že jemu tak říkají do očí i píší. Ó, běda jemu, že se dá tak klamati!

Ale mají tuto výmluvu, řkouce, že pro úřad jest nejsvětější. Ale tu svatí odpovídají, že úřad člověka svata nečiní; jakož důvod jest na Jidášovi apoštolu, a na biskupech a kněžích, již Krista zavraždili. Také praví svatí, že čím jest úřad důstojnější a člověk v něm hřeší, tím více jest zlořečený. Protož to znají svatí, že kněžství a tak i biskupství jest nejdůstojnější úřad zde na světě: ale běda tomu, kdož je kterým smrtelným hříchem poskvrnil! I znám to, že apoštolé po Kristovi byli zde na světě nejsvětější otcové, a že jim mohli v pravdě tak říkati; ale oni bránili. Taktéž byl-li by který papež tak živ, jako apoštolové, tedy by byl otec svatý; ale lidé měli by se varovati pochlebenství k němu a on pýchy, a tak aby s obou stran hříchu se vystříhali. Neb co platno jest, že člověka svatým nazývají, an jest před Bohem zlořečený? Co platno Antikristovi, že se nad Boha vynáší, poněvadž ho Kristus do pekla porazí? A zase též co člověku uškodí, že mu svět zlořečí, když Pán Bůh velebí?

B.

Položíce to již, že papež může býti svatokupcem, vizme, jakým způsobem může býti svatokupcem. A jest prvý způsob, žádaje pro statek a pro zvelebení v světě papežského důstojenství. Neb není ni-

žádný stav v křesťanství ku pádu bližší; neb když Krista a Petra nenásleduje v životě nad jiné, tehdy ne apoštolský následovník, ale apoštolský protivník má slouti. Protož každý, kterýž k tomu důstojenství pro zisk tělesný a pro vzácnost v světě chvátá neb kvapí, jest v sobě poražen svatokupectvím. Ale že ta žádost může býti před lidem skryta, protož, zanedbá-li sboru křesťanského v práci, kterou by měl míti, jako Kristus měl a svatý Petr, a přichylnost k statkům světa a k životu tělesnému ukazuje lidu, že upadl v tu cestu svatokupectví. Druhý způsob toho svatokupectví jest rozličné ustanovení, kteréž vydává pro zisk tělesný proti zákonu Božímu, ne-li zjevně, ale že může přivedeno býti proti zákonu Božímu. I zdali není proti řádu Božímu, že ustanoví, aby jeho kuchaři, vrátní, štolbové i běhouni byli první k obrokům většího důstojenství v zemích, jich jazyku neumějící? neb opět, aby nikomu nebylo ohlášeno dání, teprve až by položil peníze? a co jiných jest ustanovení. Třetí způsob papežova svatokupectví může býti, že biskupy i faráře ustanovuje za peníze. A toho důkaz v čas nynější nám položen zřejmě, že mnoho tisíc zlatých za arcibiskupství Pražské dáno jest.

C.

Aj, tím trojím může býti papež svatokupcem! Pakli se toho některý papež vystříhlá a následuje svého v životě svatém Spasitele, tehdy má právo k požívání všech věcí v světě, tak jako měli apoštolé, a nemá na to hrd býti. Neb kdož jest světější než on, ten má před Bohem lepší právo nežli on, jakožto milejší a důstojnější syn Pána Boha, jenž jest králem všeho světa; a kromě toho práva k požívání světa má ještě právo, aby sloužil církvi svaté, a aby ji spravoval, učil a řídil podle Pisma svatého. Ale toť jest jiné, než panování světské, v němž lehce bloudí lidé a zvláště duchovní. Ale úřad papežský jest, jakož i apoštolský: slovo Boží kázati, posvátné věci konati a pilně se k Bohu za lid modliti; ale statky světa tohoto spravovati, to nižšímu stavu přísluší, světskému. Protož má patřiti papež, kterak Kristus a Petr nepletli se, aby statky světskými vládli; neboť řekl jednomu, jenž řekl: Mistře! rci bratru svému, ať rozdělí se mnou dědictví. A on vece jemu: Človče! kdo mne ustanovil soudcem neb děličem mezi vámi? A opět kdy jeden řekl k němu: Půjdu za tebou, kamkoli půjdeš. I vece jemu Ježíš: Lišky doupaty mají a ptáci nebeští hnízda, a Syn člověka nemá, kde by hlavu svou sklonil! A také řekl Pilátovi, když mu řekl: Lid tvůj a biskupové tvoji dali mi tě; co's učinil? Odpověděl Ježíš: Království mé není s tohoto světa; kdyby s tohoto světa bylo království mé, sluhové moji jistě postavili by se kolem mne, abych nebyl vydán Židům. Ale není království mé odtud.

Aj, teď má papež příklad, má-li souditi svět o peníze, a královstvím vládnouti a všechn svět pod sebe shrnouti, a mnohými po-

klady vládnouti, čili říci jako řekl svatý Petr: Stříbra a zlata nemám, ale co mám to dám: Ve jménu Ježíše Krista vstaň a choď. A tak může dobře věrný křesťan rozvážiti, že papež, a tak i každý biskup, má Krista následovati, duchovní dary pro chválu Boží rozdávat, ale v rozdávání světských věcí se neplést. Totéž jest o rozdávání biskupství, farářství a jiných prelátství; neb může to hloupý člověk rozsouditi, že papež člověka, jehož nikdy nevidal, jenž od něho jest sto neb dvě stě mil, nezná, dobrých-li jest způsobů, aniž ví, hodí-li se těm lidem, nad nimiž chce ho posaditi za biskupa neb faráře, aniž ví, přijme-li ho mile lid dobrý, jenž má od něho duchovně pasen býti; což se tedy plete? Pakli dí, že dá listy své, a který se dříve uteče, ten právo má: to opět uvede, že Jidáš lakomý, jenž nespí, uteče se dříve k biskupům anebo k statkům, jak obecně vidíme, nežli druhý, jenž také listy má. Neb kdyby jich bylo sto, poněvadž sami o to stáli, aby biskupství neb jiného důstojenství dosáhli, tedy všichni proti řádu jednali a tak mají všichni zahrnutí býti! Neb dí svatý Pavel: Nikdo nebeř sobě důstojenství, ale který povolán jest od Boha jako Aron. A svatý Řehoř dí, že jako ten, jenž od důstojenství, an ho hledají, utíká, má přinucen býti: tak ten, který kvapně žádá a nestydatě se plete, bez pochybnosti má zahrnut býti. Ale když se ty řeči svatých naplní? ano Antikrist se stará, takže čeká i očekává, aby dal tomu důstojenství, kterýž více peněz dá; a s druhé strany toho strojí k důstojenství, který by byl nehodnější, aby po své vůli vedl svou cestou!

Ještě dí někdo: Papež po smrti biskupa může držeti, pokud chce, biskupství a zachovati sobě výdělků, a též i jiné obroky: proč pak by nemohl hodně vzíti prvních užiteků od toho, jenž chce býti biskupem neb jiným prelátem? A že to může učiniti, jest důkaz, že on jest v světě nejvyšším pánem; druhé, že bez úmluvy jen hodným dává důstojenství, a tak nesvatokupčí, poněvadž své běře; třetí proto, že poněvadž papež to ustanovil, tedy nemá žádný proti tomu mluvit — jak jeho hlasatelé, kněží, praví a jeho práv učeníci.

Tu jest rychlá odpověď k tomu. Když dí: „papež po smrti biskupa může držeti, dokud chce, biskupství a chovati užitky“, tu dím, že papež hodně podle zákona Božího nemůže toho učiniti, aniž má jemu církev svatá křesťanská toho trpěti; neb mohl by tak býti lakomý papež, že což by mělo biskupů a jiných kněží, on by zachoval všecken užitek sobě a nechal by lidu bez pastýřův. A tak sám by nepracoval, a jiných by nevydal, jen vydal-li by ty, kteří by v své pytle užitku hledali, ale nikoli spasení duší a chvály Spasitele Ježíše Krista. Z toho jest odpověď k prvnímu důkazu, jenž dí: „papež jest v světě nejvyšším pánem“, že jako dříve jest řečeno, že, je-li spravedlivý, svatý a následovník Kristův, tedy má hodnotu podle evangelia Kristova, a (by) jsa sluhou věrným všeho křesťanstva, byl pánem světa, tak jako apoštolé svatí byli: ale ne aby se chápal statku tělesného, jehož Kristus se nechápal, a od něho učeníků povolal.

D.

Protož, jestliže svatý Pavel ukazuje Korintským, a tak i jiným dobrým křesťanům, že všechen svět jejich jest: přece ne proto, jsa důstojnější nad nimi, velebil sebe, že by chtěl jich statky vládnouti, nýbrž nechtěl jejich statků bráti, a káže jim ale dělal rukama, aby nedal nad sebou kázání svému pohoršení, jakož sám dí. A že praví, že všechen svět jejich jest, slyš, že takto dí: Nikdo nechlub se lidmi, neb všechny věci vaše jsou, budiž to Pavel, nebo Apollo, nebo Petr: i svět, i život, i smrt, i nynější věci budoucí; jistě všechny věci vaše jsou, a vy Kristovi, a Kristus Boží.

Aj, teď máš, že spravedlivého člověka jest všechen svět a tak i papežův, je-li kdy spravedlivý. Avšak ne proto má se nazývati pánem nejvyšším všeho světa, ale učině všechno, což mu Bůh přikázal, má říci, že jest nestatečný sluha, jak Kristus přikázal učeníkům, řka: Když všechny věci učiníte, které jsou vám přikázány, rcete, že jsme nestateční sluhové. A má jim hnouti příklad Kristův, jenž káral učeníky své proto, že se vadili, kdo by byl větší mezi nimi. Povolav jich k sobě řekl jim: Víte-li, že knížata pohanská panují jedna nad druhými, a kteráž větší jsou, moc činí nad jinými? Ne tak bude mezi vámi; ale kterýžkoli bude chtíti mezi vámi větší býti, buď váš sluha; a kterýž mezi vámi bude chtíti první býti, buď váš sluha: jakož Syn člověka nepřišel, aby mu sloužili, ale aby sloužil a dal duši svou na vykoupení za mnohé.

Ó, milý sluho, drahý pane všeho světa! již jsme odpadli my kněží od tvého následování; služby tvé nedbáme, panství se mnohem více než pohanstvo chápeme, všechna tvá přikázání přestoupivše ještě se chlubíme, že jsme páni světa, že jsme nejdůstojnější v církvi svaté! Ne tak apoštolé, ani svatý Řehoř, papež, jenž jsa svatě živ, vždy se nazýval nestatečným, a on nejprve nalezl i psal se sluha všech sluhů Božích: ale doložil, aby nikdo tak nepsal, jediné dokázal-li by skutkem službu Boží. Protož nevím, v pravdě-li píše papež každý, že jest sluha sluhů Božích. Následuje-li Krista v ctnostech, tedy správně píše; pakli protivně živ jest Kristovi, tedy lživě píše.

E.

Dále že řečeno jest, že papež dává obroky neb důstojenství jediné hodným a bez úmluvy: té řeči může zjevný důkaz odpovědět, jímž znají i hloupí, že nedůstojní bývají i biskupové, kteří nejsou sviní hodni pástí! A bez úmluvy komu které biskupství dá, jediné vykouplí plášť? Za Puchníka k Pražskému arcibiskupství stáli rukojmí ještě po jeho smrti: Kbel a Malešic a jiní, a musili platiti, an neuziv biskupství, aniž v ně vstoupil, zemřel! A budiž, že papež napřed netrží ani sám, ani skrze Ježí; ale již jest dříve ustanoveno od papeže Jana dvaadvacátého, co který biskup má dáti. Neboť ten papež

nejdříve nalezl a kázal sobě dáti prvé užitky všech obrokův, to jest, což užiti může každý první léto; a sehnal ten lakomý papež velikou hromadu pokladův v svou komoru!

Pak když třetí jest řečeno: „Což papež ustanoví, nemá nikdo proti tomu mluvit“, toho by věrný křesťan připustil, když by papež nic zlého neustanovil. Ale ustanoví-li co zlého, kdož chce věrný k tomu přivoliti? ano to sami jeho hlasatelé musí připustiti, neb to i ve svých školách učí, že co jeden papež ustanoví, to druhý zruší, a potom opět jiní toho rušení zavrhnou. A který věrný chce říci, že jest to dobré ustanovení papežovo, aby v kaplích slovo Boží nebylo kázáno, ani jinde, jediné u far a v klášterích? Však to ustanovení jest přímo proti Kristovu ustanovení. A to ustanovení vydal v bule papež Alexandr pátý, a vydav ihned brzy zemřel. Proti té bule postavil jsem se a odvolal, aby slovo Boží nebylo potupeno. A z této řeči bez důkazův jiných vědomo jest, že kdykoli by papež ustanovil neb přikázal co nehodného, a sbor křesťanský by to poznal, tedy ihned ten sbor, a tak i každý křesťan, poznaje, že to ustanovení jest nehodné, má je míti za nehodné, a nikoli ho v tom nemá poslouchati, aby jda za slepým v šachtu věčného zatracení neupadl.

Ale snad se vypaří skřítek a dí, že nikdo nemá souditi skutků papežových, aniž jemu říci, proč tak činíš? Tomu skřítku má řečeno býti, aby ustal od rouhání, a nepřidával člověku hříšnému, co samotnému Bohu přísluší. On sám ten jest, jehož nikdo nemůže kárati, ani jeho skutků, jako by byli zlí, souditi, ani jemu říci, proč to činíš? Ale aby člověk zlých skutků zjevných v mysli své neměl za zlé, buďtež papežovy neb jiného člověka, kterak skřítek může toho hodně zabrániti? ano všecko téměř rozumné křesťanstvo soudí, že Petr, první náměstek Kristův, smrtelně hřešil, pod přísahou zapřev svého milostivého Spasitele! A také souditi máme všechny, že všichni jsme se všemi papeži zbloudili a (jsme) porušeni až do jednoho, jenž zla neučiniv, nás poblouzené od smrti věčné vykoupil. A svatý Jan, miláček Boží, jehož svatosti nedosáhnou papežové nynější, ten dí: Díme-li, že hříchu nemáme, sami se podvádíme a pravdy v nás není.

F.

Věziž na konec, žeť papežovu moc víze zákon Boží, zákon přirozený a ustanovení svatých, kteráž mají základ v Písmě Božím: zákon Boží, aby nic proti němu nečinil, a tak aby darmo duchovní věci rozdával, jako apoštolé činili; a zákon přirozený, jenž jest poznání v rozumném stvoření, jímž se má spravovati, aby nic nehodného se nedopustil; a ustanovení svatých, kteří Písmu Božímu rozumějíce, na něm založili. Dejž Pán Bůh, aby papež jen pro chválu Boží, pro prospěch spásy lidu, darmo pro Boha dával pravé naučení křesťanstvu, a nepletl se v boje a nedával obroků za peníze nestatečným, a aby Krista následoval, buď nynější papež i potom jiní!

Ale zdá se mi, že nerychle Kristovou cestou v pokoře, v chudobě a v práci půjde který, až se Písmo Kristovo i naplní; neboť bídné světa statky zalehly cestu Kristovu, a všechny zmatky v duchovenstvu rozplemenily, pro něž jest svatokupectví plno lakomství a svárův. Protož nebude svatokupectví z církve svaté vypuzeno, dokavadž statky a panování od kněží nebude opuštěno. A že lakomství vždy přibývá, a zvláště mezi duchovními, protož třeba věrným se opatřiti, aby v lakomství a v svatokupectví neupadli, a pilní byli ďáblových úskoků, jimiž vymlouvají svatokupectví i lakomství, aby je rušiti mohli.

Má ďábel ještě tuto výmluvu, že když za důstojenstvím biskupským neb jiným ku papeži přijdou, tehdy netrží nic, aniž o penězích mluví, aby bylo co dáno, jediné což bude chtíti dáti ten, jenž žádá důstojenství; a tak papež neučiní svatokupectví, aniž bude vinen. K řeči té odpovídá skutek svatého Petra, jenž nechtě vzíti peněz od Šimona, aby nebyl účasten jeho kupectví, řekl: Peníze tvoje buďte s tebou na zatracení, že jsi se domníval dar Boží za peníze koupiti! I kdož by mohl Petra a jiné apoštoly omlouvati, kdyby byli od Šimona peníze vzali?

Ale snad dí Lucek: Šimon řekl: „Vezměte peníze a dejte mi tu moc“; ale tento nedí, než mlče dá dříve aneb potom, když již bude jemu dáno, a tak není kupčení. Ale tomu Luckovi Hodek pekař neb Hůda hokyně odpoví: že když má chléb před sebou, a přijda někdo, dříve, než vezme chléb neb potom položí peníz mlče, dí Hodek neb Hůda, že onen koupil chléb. Taktéž i tuto jest. Protož dobře položeno, že svatokupectví jest zlá vůle k směnění duchovní věci za tělesnou.

Ale dí Lucek: Papež neměl vůle, aby peníze vzal. Lucku! je-li tak, tedy řekl jako Petr: Peníze tvoje buďte s tebou na zatracení! A tak nepokusil se nižádný s penězi u papeže, jako po Šimonovi nepokusil se nikdo u Petra. Ale kterak tomu uvěříme, když my za Pražské arcibiskupství do Říma veliké peníze vždy nosíme, když nového arcibiskupa máme míti?

Ještě snad někdo dí: Papež musí míti mnoho peněz, aby neposlušné a protivné moci k poslušenství přinutil; protož musí dobývati peněz jak může, a nemá vhodnějšího způsobu, než aby tak bral za obročí, poněvadž dávají dobrovolně; a také aby dal odpustky, aby lidé dadouce peníze, sobě nebeské království koupili a papeži na zlé lidi pomohli. — K tomuto důvodu odpovídá život chudý Kristův a svatých apoštolů, kteří nesměli míti mnoho peněz, aniž chtěli moci neposlušné a protivné k poslušenství nutiti. Aj, Spasitel, jenž mohl jedním slovem neposlušné a protivné poraziti a k sobě obrátiti, když na něho s meči, s kyji a s jinou zbraní přišli, pokorně řekl jim: Jako na lotra vyšli jste s meči a s kyji, a já každý den byl jsem mezi vámi uče v chrámě a nechopili jste mne! A opět řekl jim: Koho hledáte? A oni k němu: Ježíše Nazaretského. A on jim řekl: Jáť jsem; a poněvadž mne hledáte, nechte těchto odejítí. Petr také,

jsa v Římě, mocí neutiskoval neposlušných k víře, ale kázáním slova Božího. Taktéž i jiní apoštolové, kteří svou krví stípili církev svatou. A budiž i to, že by mocí měl papež nutiti neposlušné k poslušnosti: protoť není omluvou, aby tak peněz dobýval; neb nemá nikdo zlého co činiti, aby tudy dobrého co vyvedl, jako dí svatý Pavel, uváděje ty, kteří říkají: Konáme zlé věci, ať přijdou dobré. A kdo chce, znamenaj, že nic neprospívají papežové mocí násilnou neb světskou. Čti kroniku a přihlédni k dobám, že vždy více ubývá moci světské papežům, jakž počali bojovati; a jakož dí svatá Hildegardis: že papežovi panství ubude, že jedva biskupská čepice na hlavě zůstane. — Bude-li to či nebude, ty víš dobře, Pane Kriste!

G.

Pak o rozdávání odpustků na penězích: že jsou nehodné takové odpustky, dosti ukazuje svatý Petr, jenž nechtěl za peníze propůjčiti moci Šimonovi, aby ruce kladl na lidi, aby tak dar Ducha svatého přijímali; ale kladli apoštolé ruce na lidi, ne pro peníze, ale darmo pro jich spasení, poslouchající svého Spasitele, že jim řekl: Darmo jste vzali, darmo dejte. A tak významně přijímali dar Ducha svatého, neb apoštolé byli hodní biskupové, a lidé, uvěřivše, právě káli se z hříchův. Ale nyní kněží pro lakomství překupují odpustky; a lidé chtějí hříchův se zbýti, dadouce peníze, a neprávě se kají. A tak s obou stran se klamou: kněží prodávající a lidé kupující. Kněží lež prodávají, jak dí svatý Lev papež: Dar, není-li darmo dán aneb vzat, darem není. A svatokupci nedarmo berou, protož daru, jenž velmi v kněžských řádech prospívá, neberou; a poněvadž neberou, nemají; a poněvadž nemají, ani darmo, ani nedarmo komu dáti mohou. Což tedy dávají? Jistě to, což mají. A co mají? Jistě ducha lži! Kterak toho dokážeme? Neb poněvadž duch pravdy, jakož svědčí Pravda, od níž pochází, darmo vzat bývá: bez pochybnosti, duch lži že jest, se dokazuje, kterýž nedarmo vzat bývá. Tak píše Lev papež, ukazuje, že svatokupci ducha lživého prodávají a kupují. I kterak mohou ti omluveni býti, kteříž za peníze odpustků dobývají, aby více vytěžili? anebo kteříž při zpovědi sedají, najímající z určených peněz? A v Římě zpovědníci, kněží světší i mniši, běhounové neučení a nestateční, sedají při zpovědi, když jen umluví, aby určené zlato dali od zpovědi, a lidi, odkud přijdou s jakýmikoli hříchy, neumějící jich spraviti, rozhřešují! Ó, Hospodine milosrdný! jak malá péče jest o duše, kteréž jsi ty svatou krví vykoupil a smrtí ukrutnou! Mají pohříchu! větší pilnost, aby měsíc naplnili, než aby duši od zatracení tobě přivedli. Protož dí svatý Bernard k papeži Eugeniovi: Padne oslice, a jest kdo pozdvihne: hyne duše, a není, kdo by pomyslel! Znamenal svatý Bernard, že kněží jsou pilnější papežovy mezkyně, aby neupadla, než duše, aby nezahynula! Podobní jsou kněžím židovským, jimiž důkaz

učinil Spasitel, že, když jim osel upadl v jámu ve svátek, že jej ihned vytáhli a neřekli, že by to bylo hříchem: ale když milosrdný Spasitel uzdravil nemocného ve svátek, tehdy to položili za hřích. Dokázal jim Spasitel, že měli k oslu větší pilnost nežli k bližnímu. Ó, co jest těch, kteří jsou pilnější krav, volů, ovcí, sviní, peněz i koní, nežli něřku cizích, ale více nežli i svých duší! Dej Pán Bůh, aby všichni k spasení svých duší statečně se obrátili, i jiných spasení pilní byli!

KAPITOLA V.

A.

Hodné jest nyní spatřiti, kterak biskup může v svatokupectví upadnouti. Věziž, že může býti svatokupcem v biskupství vstupuje; druhé, v něm přebývá; třetí, z něho vystupuje. Prvé, vstupuje, může býti svatokupcem tak, že kdykoli přijme biskupství úplné a nebo více pro zisk časný, neb pro chválu světskou, neb pro rozkoš tělesnou, než pro zasloužení blahoslavenství, pro chválu Boží, pro spasení své a pro duše bližních, aby je příkladem dobrým a slovem Božím Bohu přivedl. A vstoupí-li skrze dary, neb skrze službu, neb skrze přízeň tělesnou, tedy již chopilo se ho svatokupectví: neb již má nezřízenou vůli k směnění. A zajisté, tak vstupuje v biskupství, hanebně směnil, dav duši ďáblu zadarmo, to jest za hřích. Protož, má-li kdo býti biskupem Božím důstojným, musí dříve býti života svatého, a pak povolán od Boha skrze lidi a bez darů; a jsa povolán, aby se měl za nehodného; a jsa přinucen, aby pro chválu Boží, pro lidské spasení a pro své pokorné přijal, a peněz nížádných za potvrzení nedal. Neb když tak biskupství (přijme), jsa života svatého, umění pln k lidu učení, volen jsa od Boha skrze lidi, a svěcen a potvrzen bez darů, tedy právě vstoupí v biskupství. Ale než tak nyní kdo v biskupství vejde, aby i on tak řádný byl, i aby tak volili, i papež aby tak stvrdil: spíše se most Pražský sboří, než takým během svatým v Pražské biskupství kdo vstoupí!

B.

Avšak pravím, že Pán Bůh může to způsobiti, kdy ráčí; neboť ačkoli nyní mezi lidským během jest to velmi nesnadno, přece Bohu mocnému způsobiti jest velmi lehkó. A že má takový biskup býti, ukazuje svatý Pavel: že každý biskup z lidí vyvolený, za lidi ustanoven bývá v těch věcech, kteréž příslušeji Bohu, aby obětoval dary a oběti za hříchy, a jenž (by) s nimi trpěti mohl, kteříž nevědí a bloudí, že i on jest obklíčen nemocí; a protož má jakož i za lid, taktéž i za sebe obětovati za hříchy. Aniž beř kdo sobě důstojenství, ale kterýž bude povolán, jako Aron. A opět k Titovi píše, řka: že musí

biskup bez smrtelného hříchu býti jako dobrý vladař Boží, nepyšný, nehněvivý, neopilý, nebijící, t. jenž nemá býti mrzkého zisku žádostivý, ale hospodárný, dobrotivý, strážlivý, spravedlivý, svatý, neshledný a držeti řeč věrnou v učení, aby mohl napomínati učením zdravým, a ty, kteříž se protiví, kárati. A též píše k Timoteovi a přidává, že má míti svědectví dobré od těch, kteří zevnitř jsou, to jest od cizích, aby v posměch neb v nenávist neupadl a v osidlo ďáblov.

Aj, teď máš vypsání svatého Pavla, jaký má biskup býti, a ukazuje, že má býti bez každého hříchu smrtelného, a od Boha povolán, a z lidí vybrán, ctností XV. pln, jakož je jmenuje; a k tomu, jak dí Spasitel, aby života svého za ovce nasadil. A vstoupí-li jinudy než Kristem, a tak než tou cestou, jak jest řečeno, tedy jest zloděj a lotr.

Druhé, může býti biskup svatokupcem, v biskupském úřadě přebýváje, a to trojím způsobem: Prvé, po vstoupení svatokupeckém, opustí-li práci biskupskou a nebude-li tak živ, jako svatý Pavel položil každému biskupu. A to obtíží první svatokupectví, neb již více hříchů přidá. A diš-li s kým svatokupčí? díím, že s ďáblem, protože i duši svou i úřad duchovní zlou vůlí prodává ďáblu. Druhé velmi těžce hřeší v svatokupectví, když statky, jež chudým příslušejí, nezřízeně na sobě neb na čeledi utrácí, na přátele nakládá; neb tak již biskupství zle požívá. Protož dí svatý Řehoř: Přišla k nám pověst zlá, že někteří biskupové nikoli kněžím svého biskupství desátky a oběti křesťanské dávají, nýbrž raději laikům, rytířům neb služebníkům, nebo ještě hůře: přátelům svým. Protož, bude-li který potom biskup nalezén tohoto Božího přikázání přestupce, mezi největšími kacíři a mezi Antikristy za nejmenšího buď jmn. A jakož Nicenský sněm o svatokupcích ustanovil: i biskup, jenž dává, i kteří berou od něho laikové, buď za službu neb za dar, k věčnému pálení ohněm budete odsouzeni. Takt praví veliký svatý papež Řehoř.

A když právě biskupové vzezří v své svědomí a v toto svaté ustanovení, shledají, každý chopě se za svou hlavu, jsou-li mezi kacíři a mezi Antikristy položeni. Také kněží, kteříž by od svatokupectví se uchovati chtěli, nemnozí by k biskupství chvátili, poněvadž bídnými statky jest tak zapleteno, že pro ně i zle vcházejí, i zle v stavu přebývají; protož mnozí v duši malomocnější a jako jedem se otravují. A tomu na vědomí, když císař Konstantin nejprve obohatil Římského biskupa, dav statky, tehda slyšán jest hlas s nebe tento: Dnes jed vlit jest v sbor křesťanský! Ó, co jich již zemřelo na duši pro ten jed! co zmalomocnělo svatokupectvím! co i na těle povražděno!

C.

Třetí, biskup bývá svatokupcem, nezřízeně bera peníze neb dary tělesné. A to se děje velmi mnohými způsoby, podle chytráctví Lucipera, jenž dávno se učil v tom umění. Neb není v tom pochybnosti, že by biskup nebyl svatokupcem, když od svěcení kostelův, oltářův,

jáhnův a jiných věcí běře neřádně peníze, a zvláště když smlouvá se o to, neb cení, aneb aby dali, nutí. A že to jest svatokupectví, kostela, kaple neb oltáře z peněz světiti, dí svatý Řehoř: Kostel, kterýž s úmluvou svěcen bude, raději vysvěcen než posvěcen řečeno má býti. A papež Innocentius dí: Když kdo prebend, neb převorství, neb děkanství, neb jiného důstojenství duchovního, neb kterékoli posvátné věci, jakožto křížma neb oleje svatého, a posvěcení oltářův neb kostelův skrze zlořečenou žádost lakomství penězi dobyl, cti zle dobyté neměj, a i kupec, i prodavač, i úmluvce neb přímluvce znamením pohanění potupeni buďte. A ani za stravu, ani z kterého zvyku napřed ani potom budiž co požádáno, aniž on dáti směj: neb svatokupectví jest!

Aj, tak slovo od slova ten papež mluví. A to jest svaté v právích duchovních ustanovení, neb jest založeno na tom slovu Kristovu: Darmo jste vzali, darmo dejte. Ale pohříchu! již to svaté ustanovení vymřelo mezi biskupy, neb nyní ustanovili sobě zákon, aby od oltáře nejméně vzali dvě kopy, a od kostela, jakž přes dvě kopy bude. A to nyní pevněji drží než Kristovo přikázání; on přikázal, řka: Darmo dávejte! A oni za peníze dávají smlouvajíce, a nezaplátí-li jim po jich vůli, světiti nechtí; pakli světi a oni nezaplátí, tedy nad nimi mstí půhony i kletbami. I kdož je před Bohem vymluví od svatokupectví? poněvadž zjevně prodávají žehnání a svěcení, netoliko za přízeň, jakož dí svatý Řehoř, ale za peníze; a tak prodávají věc za užitek tělesný.

D.

Ale tu mají klobouček Šimonův, jímž se přikrývají, řkouce obecně: že práci tělesnou prodávají, ale ne žehnání, ani svěcení; a také že berou peníze za stravu, ale ne za svěcení. Ale ta omluva jest podobná k té, když krčmářka lakomá, dadouc jísti, káže sobě jediné pivo zaplatiti: v kterémžto zaplacení i stravu i pití přesáhne. A také podobná jest ta omluva k této příhodě, jak jeden píše: že jeden lakomý pán přijel na výroční trh. Tedy řekl mu jeden služebník, že v tom městě hospodáři u stolu dávají darmo husy velmi tučné, ale hovězí maso telecí a jiné krmě dávají draze. Tedy pán ten přikázal služebníkům svým, aby jedli husy darmo dané, a že sám chce jísti krmě hrubé, jímž přivykl. A když bylo po obědě a stal se počet, telecí maso bylo tak draho v počet položeno, že i husy byly drahé na placení! Taktéž svatokupci chtějí lid Boží zklamatí tou odpovědí, řkouce: že práci prodávají; ale požehnání, svěcení neb potvrzení darmo dávají! Protož proti té chytrosti dí svaté ustanovení: Ti, kteří tělesné věci kupují a duchovních nekupují, svatokupci nemají slouti. A ihned dále dí: Ale odpověď jest: že netoliko, kteříž duchovní věci, ale také kteříž tělesné věci, jež duchovním věcem přínluly, za peníze berou, svatokupci slovou.

Tak dí to ustanovení, abys rozuměl, že práce v kázání, mše slou-

žení, v svěcení, v olejování, v křtění, v zpovědi, poslouchání, v těla Božího dávání, ta práce jest s duchovenstvím, to jest s Boží mocí a úřadem tak spojena, že nemá, aniž může býti za peníze hodně prodána. Ač mají lidé v té práci kněze živiti, přece oni nemají té práce prodávati, ani odhadovati; neboť tak bys každé svatokupectví vymluvil, řka: Práci prodávám! Protož dí Pán skrze Malachiáše proroka: Kdo mezi vámi jest, jenž by zavíral dvěře a zapaloval oltář můj vděčně? Není mi vůle ve vás, dí Pán Bůh nad zástupy, a oběti nepřijmu z ruky vaší. Tu dí Gracianus, jenž dekret složil: že dvěře zavíratí není svaté oběti úřad, ale přísluší duchovnímu úřadu. Protož není hodná výmluva, jíž se brání, řkouce, že práci prodávají.

A jest ještě tento důvod proti té omluvě: Poněvadž biskup prodává práci, tedy mají dáti za rovné peníze. A že osada od jiného za mnohem menší peníze mohla by takouž práci koupiti, tedy biskup zle činí se syny svými, že jim tak draze prodává práci.

Opět takto: Laik vytesav a vystaviv oltář, měl větší práci než biskup, jenž ho trochu požehnal a pomazal; a laik snad méně vzal od své práce: proč pak biskup, jsa otec synů, více bere? Aniž jest výmluvou nyní, kdo by řekl, že biskupova práce jest hodnější než laikova tesaře neb zedníka; neb práce biskupova nebyla by vzácnější jediné proto, že (s) duchovní věci jest spojena. A poněvadž proto ta práce jest drahá, tedy důvod jest, že za duchovní věci bere biskup ty peníze; neb jinak měla by býti veliká hanba biskupu, že jsa velmi nadaný a důstojný, pracoval by za peníze u sedláků!

Opět takto: Poněvadž biskup jest nadán v zemi, aby maje čím živ býti, řád duchovní ve všem svého duchovenství naplnil, tedy nehodně bere za tu práci od lidí ty peníze: jako dělník, vezma jeden nájem za práci, kázal by sobě druhý dáti!

Opět otázal bych se, jak draze má býti vážena jeho práce od svěcení jednoho oltáře? A poněvadž dříve nebyla tak drahá, a také že jest lacinější u chudého biskupa než u bohatého a u sufragana, to jest u pomocníka, méně jest vážena než u samého biskupa: tedy, čím bude biskup bohatší, bude ta práce dražší; a tak nebude penězům míra, i pro ty věci, i proto, že obec potřebuje svěcení; a tak bude bráti, co bude chtíti, jak pohříchu tak se děje! — Aj, nyní máš, jak biskup, světě kostel neb oltář, může býti svatokupcem.

E.

Pak že může býti svatokupcem, světě na kněžství jiné, řečeno jest napřed, že netoliko ti, kteří z peněz světi žáky, ale i pro přízeň, i pro chválu svou, jakož dí svatý Řehoř a svatý Remigius. A svatý Ambrož dí, že když jest svěcen, totiž ten, jenž dal peníze, co dal, to zlato bylo, a co ztratil, to duše byla; když jiného světil, což vzal, to zlato bylo, a co dal, to malomocenství bylo. Aj, tuť ukazuje svatý Ambrož, že svatokupectvím oba zmalomocněli, když

onen dá a tento vezme peníze od svěcení. Protož dí žalostivě svatý Ambrož: Věrně to jest, že mne bolí, že arcibiskup, t. papež, tělesně biskupa učinil, neboť za peníze duchovně malomocného světil. Peníze buďte s tebou k ztracení, že dar Ducha svatého za peníze jsi koupil, a koupi divnou duším k ztracení dokonal jsi! A opět dí: Ještě očím tělesným zdá se jako biskup veliký, a Božimu vidění jest malomocný veliký; penězí dobyl nehodného kněžství, a před Bohem ztratil duši; tělo přijalo důstojenství, a duše ztratila poctivost! To svatý Ambrož. A opět dí: Nalézají se mnozí, tržbou daru chtějí koupiti dar Ducha svatého, když peníze dávají, aby biskupské důstojenství vzali, nepomníce slov Petrových, jenž řekl Šimonovi: Peníze tvoje buďte s tebou na ztracení, že jsi se domníval dar Boží za peníze vzíti. To svatý Ambrož.

A tak nyní máš, že ani kostelů, ani kaplí, oltářů, ani jáhnů má biskup světití za peníze. Protož k oběmu dí ustanovení: Ustanovujeme, že jako od svěcení oltáře, kostelů a od svěcení kněžského nic nemá vzato býti: taktéž ani za balsam t. k svěcení, ani za světla aby kněží, kteří olej t. svěcení berou, nic nedali; ale biskupové kostelními statky balsam at kupují i světla každý v svém kostele. To ustanovení kdy naplní ti, kteří za olej svatý peníze berou, a ti, kteříž jej vezmouce draze prodávají, a tak v kacířství upadají? A ta prodávání tupí sněm Triburský a ustanovení, jež dí: Řečeno jest, že přivykli v některých městech za braní křížma neb oleje peníze dávatí, též za křest, i za Božího těla přijímání. To že svatokupectví jest, pohaněl svatý sbor a proklel, a ustanovil, aby potom ani za svěcení, ani za křížmo neb za olej svatý, ani za pohřeb, ani za Božího těla přijímání co bylo žádáno; ale darmo dary Kristovy dobrovolným rozdáváním buďtež rozdávány. — Aj, teď máš velikého sněmu ustanovení, jež má základ na Kristovu přikázání, jež dí: Darmo jste vzali, darmo dávejte. Protož nemají výmluvy, že by nebyli svatokupci ti, kteří ty věci za peníze dávají; taktéž ti, kteří světi ornáty, kalichy neb jiné služby Boží připravují.

F.

Pak za bířmování, protože jest krátké, stydí se biskupové peněz žádati, že jest také zjevné to bířmování: avšak někteří mají pacholky Ježí, kteří přikazují, aby od bířmování obětovali po penízi, a připraví biskup kazatele k své vůli, aby naháněl; jakož i když kostel neb oltář světlí, an praví, že mají se vložití obětí v účastnost těch svatých, jimž jest založení, a jiné účastnosti a odpustky vypravuje: a to vše zní na peníze! A tak sluhové s biskupem za posvěcení oltáře poberou plátno, čbery i peníze.

A při svěcení jáhnů tu písaři těží, takže od prvního svěcení za list berou po groši a po penízi, od druhého po dvou groších a po dvou penězích, od třetího po třech i od čtvrtého; a není jiná příčina za písmo, než že svěcení jest důstojnější. Někde také dávají

zlatý, a někde i více, a jinde méně. A někdo i holiči i vrátnému musí dávat, i tomu, jenž je přijímá. A to vše hřešení vkládá se na biskupa! A tak sobě ty sluhy své (k) nadhánění peněz utvrzuje, že nedopustí k svěcení; pakli dopustí, přece nevrátí jemu listův prvních, až zaplatí; aneb povolá biskup, aby pod kletbou listy vyplatili. A tak když se v hromadu sebere to roztroušené svatokupectví, bude do roka drahně hřiven! Aniž jest omluveno svatokupectví tím, že málo druhdy vezme; neb poněvadž vdova chudá, jak jí svědčí Spasitel, více dala než všichni jiní, davši dva halířky měděné, neb z té veliké žádosti dala: taktéž kněz aneb písař z veliké žádosti vezma peníz neb dva, bude poražen velikým svatokupectvím. Protož dí svatý Řehoř, veliký papež: Jakož nesluší biskupovi vložení ruky prodávati: taktéž sluha neb písař nemá při svěcení jeho, hlasu svého ani pisma prodávati. Z té řeči máš, že jako biskup jest svatokupec, světlí-li z peněz: taktéž písař, napisuje-li z peněz.

Ale dí někdo: Má písař každému darmo psáti? Kde vezme potřebu? Tu jest lehká odpověď: že má biskup potřebu dáti jemu; neb proto nadán jest statky, aby, maje čím býti živ se sluhy svými potřebnými k řádu duchovnímu, dada jim potřebu, církvi svaté věrně sloužil, dary duchovní bez peněz rozdávaše.

Ale jest tu omluva, již brání biskupa, říkou: že se to děje bez jeho vědomí. Druhá, že sluha jeho nenutí k dávání, ale bere, což mu dobrovolně dají; a to není hřích, jak dí svatý Řehoř: že, dá-li co ten, jenž jest svěcen, bez úmluvy, ani bezděky, ani jsa prošen, ale z milosti za listy neb za plášť, toho vzíti nebráníme; neb jeho dání ni žádné poskvrny hříchu nečiní, kteráž z lakomé prosby nepošla. K té výmluvě jest odpověď: že biskup, je-li pílen, aby nižádný sluha nesvatokupčil, tehda bude vymluven; ale ví-li, neb maje věděti, nedbá, a tak nepomstil, jako pomstil svatý Elizeus nad Ježí, totiž, že nepokárá a od sebe nezažene, tedy jest účasten toho hříchu. Pak k druhé výmluvě odpovídá skutek sluhy biskupa: neb někdy vymlouvají, někdy napomínají, i základy berou sluhové i písaři; a ty, kteříž nemají neb nechťi dáeti, pryč zahánějí! Protož velmi dalecí jsou od svatého Řehoře odpuštění, jenž odpustil, kdyby kdo ani pod úmluvou, aniž přinucen, ani jsa prošen, za listy neb za plášť, to jest za šle, co dal. Ale pohříchu! již bula neb listy u biskupství, a šle, jež biskup na sobě, kdy mši slouží, mívá, příliš draho prodávají, takže místo buly koupil by bibli, a místo šle koupil by dvanácti apoštolům, by zde ještě biskupili, sukně! a již bez bul a bez šlí nepřipustí k biskupství!

G.

Také vymlouvají se planí biskupové, že by neměli při čem státi a živi býti, kdyby tak od svěcení nebrali. Ale jest odpověď prvá: že poněvadž jest náměstek biskupa aneb pomocník, nechť jemu biskup potřebu dá — poněvadž jiné krmí panoše a mnohé, již k biskupskému

úřadu nepřislušejí. Druhá odpověď: aby planý biskup, jsa v chudobě živ, jako Petr neb Pavel apoštol, slovo Boží kázal. A třetí odpověď: aby tam šel kázat tomu lidu, od něhož má jméno biskupské. Ale pohříchu! jméno mají, a jak by měli, v lidu, k němuž se biskupili, neprospívají! Protož Čech, který jim dal to jméno: „planí biskupové“, snad proto učinil, že málo v lidu a zvláště svého biskupství lidu prospívají. A čtvrtá odpověď: aby mu řekli, proč se světil, věda, že tam nemíní k lidu, a také že neumí jich řeči? A snad kdyby pravdu pověděl, vyznal by, že pro vzácnost světskou, pro rozkoš tělesnou a pro svou bodu dosáhl biskupství. A proto mnozí bývají ti planí biskupové a patriarchové, jak zjevně jest: neb tudy unikají poslušenství starších svého zákona.

H.

Ještě řekl by: kdyby těch biskupů nebylo, kdo by světil jáhny, kostely, oltáře i jiné věci? Odpovím, že arcibiskup neb biskup svého biskupství; neb k tomu jest ustanoven. Ale díš: Některý neumí, a některý není knězem, a některý nechce světit. Věrně takřka ukazuješ na ně, že nejsou hodni biskupství, a že, nepokají-li se, těžce zaplatí. A divně nyní zjednáno jest, že dříve, čím byl vyšší v důstojenství, tím více pracoval v svém úřadě, církvi svaté k prospěchu. Ale nyní jest opak: nyní práci opustivše hodojí a jinými chtějí spraviti, takže biskup má jiného, aby za něho světil, kanovník, aby za něho sloužil, farář, aby za něho kázal i sloužil; a mnich, jak bude opatem, dříve často slouživ, nyní řídco bude sloužiti a ustanoví sobě kaplana; a nyní to položili jako zákon. A mají tuto výmluvu: Proto kovář má kleště, aby se nespálil. Ale k tomu odpoví sprostný, řka: že čert, nechaje kleští, chopí se kováře!

Druhou mají obranu od právníků, kteří řkou: Kdo škrze jiného koná, jako by sám konal. Tu věz, že, kdož dobrého co činí skrze jiného, neopustě z marnosti, z lehkosti neb z lenosti úřadu svého, takže svou snažnost přičiní, aby byl dobře živ podle stavu svého, a tak jest živ, a druhdy nemoha sám stačiti ustanoví jiného, ten má dobře pomocníka. Taktéž ve zlém: kdož jiného připraví k hříchu pomoci neb přikázáním, neb zmeškáním, že neobrání, ten jest vinen, jako by sám učinil. A tak Písmo dí, že Židé ukřižovali Ježíše a Pilát bičoval, a král Herodes dítky povraždil. A tak tím důkazem tací ukazují, že, úřadu svého nevedouce, a jiné za sebe v práci majíce, nebudou za cizí práci obdarováni. Protož dí svatý Bernard: Kdož má náměstka v práci, bude míti náměstka v odplatě. Proč? Neboť dí Písmo, že každý vezme odplatu za práci, kterouž měl v svém životě. Protož dobře dí Spasitel, že pán vinice kázal povolati dělníků a dáti každému za jeho práci, kterou měl na vinici. A jinde dí, že přijde Syn člověka, a každému odplatí podle skutků jeho, ale ne podle cizích. A věrně, kdyby dosti bylo, že by jiný dosti učinil za druhého, jako by on učinil v svém úřadě, tedy mohl by býti biskupem

neb farářem švec neb jiný kterýkoli člověk, a mohl by míti hodně mnoho obročí; neb posadě náměstka u každého, dosti by učinil k oku lidskému podle jich důkazu.

I.

Ale vědí to věrní křesťané, že každý biskup i farář i jiní preláti musí počet sami vydati z ovcí, kterýchž se pastýři nazývali; a poněvadž tak musí učiniti, tedy mají-li spasení býti a omluvení, musí sami ovce pásti. Protož, kteří nepasou sami, mají pozdravení od Boha, jenž dí: Běda pastýřům, kteří sami se pasou, a mých ovcí nepasou! I kterak jest tu ten dobrým pastýřem, jehož ovce ani slyší, ani vidí, aniž on jich zná, aniž krmí? Však pastýř nad pastýři dí, že dobrý pastýř zná ovce své, a ovce slyší hlas jeho, a on před nimi jde a vede je na pastvu, a ony jeho následují. A také řekl Petrovi třikrát: Miluješ-li mne, pas ovce mé, pas ovce mé, pas ovce mé! Pas nejprve dobrým příkladem, pas druhé mým slovem, pas třetí, když máš, tělesným pokrmem. I kterak ti pasou, kteří jsouce zle živi, neučí a docela tělesným pokrmem nekrmí ovcí, nýbrž ovce stírhají? I může rozsouditi to sedlák, že, kdož nikdy sám ovcí nepase, že ten pastýř ovcí neslove. Pakli stádo přijme, byt měl deset pastuchů, zahyne-li ovce, tedy ji on tomu, čí jest, musí zaplatiti. Taktéž jest tuto, žeť musí každý taký sám za každou ovci, již zanedbá, počet vydati, byt měl tisíc náměstkův.

K.

Neb poněvadž má ji pásti dobrým příkladem, Božím slovem a tělesným pokrmem, má-li, a to jest jeho břímě, jako když přijímá kněžství, a úřad ten jemu to praví, a druhdy na tom přísahá, protož, neponese-li toho břemene, běda jemu bude, a zvláště tomu, kterýž jest zle živ a opustě ovce Kristovy, na ně nedbá, aneb usadí zlosyna zjevně zlého aneb nestatečného, aneb že opustě svůj úřad, chopí se světského. A mnozí mohou se domnívati, že taký pastýř neb prelát má ďábla náměstka, jenž znamená, co se stane hříchů jeho zanedbáním, aby potom před nejvyšším pastýřem vyznal, čím jest vinen. Protož běda tomu, kdo sebe pase a ne ovcí; kdo peněz hledá, a ne duší! Neb dí Bůh: Běda pastýřům, kteří sami se pasou a mých ovcí nepasou. Znamenal to sv. Bernard; protož dí pepeží Eugenioví, že má úřad, duše pásti, ale ne panovati, a že musí za všechny duše odpovídati.

Již z těch řečí máš, kterak běží svatokupectví biskupské v zlém dobývání, a také ve zlém utrácování. Ale snad díš: Chceš, aby biskupové žebrali? Odpovím, že nechci, nýbrž chci, aby majíce pokrm a oděv hodný, jak dí svatý Pavel, měli na tom dosti; a mají-li statky nadané, chudým aby je rozdávali, skrovněji jsouce živi. Ale díš, že

přísluší biskupovi, aby měl roucho krásné, panošů mnoho a stravu bohatou. A já odpovím tobě: že důstojenství Krista biskupa a jeho apoštolů v chudobě bez komonstva a bez rozkoši v životě svatém se stkvělo: protož Kristova chudoba, práce a pokora lépe by oděla, než která pyšná roucha, jako dí svatý Řehoř. Než to vím, že Antikristovi synové posmívají se Kristově práci, pokoře a chudobě, takže kdož chce Krista následovati a jeho apoštolů, toho mají za blázna; neb tak chce Antikrist, jich otec míti. Protož nyní patř a přihlížej, zdali nalezneš biskupa, jenž by následoval Krista. Věru, onť sám dí: Co-koli jich přišlo, jsou zloději a lotři!

Ještě dí někdo: Řekl jsi, že biskupové jsou svatokupci, podle řeči svatého Řehoře, kteříž dávají panošům a přátelům; však přirozený jest zákon, že člověk má pomoci otci a matce a potom jiným přátelům: kterakž tedy biskup mezi největšími kacíři a mezi Antikristy má jmín býti, dává-li přátelům? K tomu by odpověděl svatý Řehoř: že, byl-li by přítel biskupův v nouzi tak u veliké neb u větší než jiný, jenž není jeho příbuzný, tedy dada jemu biskup z milosrdenství kostelní almužny pro Pána Boha, aby mu z nouze veliké pomohl — ne proto, aby k světu ho povýšil a zvelebil, neb aby život lehký, rozkošný vedl, protože jest příbuzným jeho — tedy takovým dáním biskup nemá mezi nejvyššími kacíři a mezi Antikristy položen býti; ale učiní-li opak, tedy upadne v řeholi Antikristovu.

L.

A tak již máš, kterak biskup může svatokupcem býti, v biskupství vstoupě, druhé v něm přebýváje; pak již a třetí může býti východem, a to dvojím způsobem: prvý, že příteli neb jinému na penězích postupuje, a tak nezřízeně vstoupiv nezřízeně postupuje; druhé, že vstoupiv zle v biskupství, nepokaje se tak zemře. A znamení toho veliké má, když věda do sebe, že zle vešel, z toho se nekaje, a jiné, kteříž proti tomu svatokupectví mluví, těm se až do smrti protiví. A k tomu takto píše svatý Řehoř: Nestkví-li se kdo svatými mravy, ani od jáhenstva, ani od lidu povolán, ani prosbou přinucen, nestydatě Kristovo kněžství, již nějakým hříchem poskvrněn, nepravou srdce žádostí, neb nečistými prosbami úst, neb hlukem, neb tělesnou službou, neb lstivým darem, ne pro zisk duší, ale marné chvály žádostí obklíčen jsa, biskupské neb kněžské důstojenství přijme a jeho za svého života dobrovolně neopustí, a smrt ho v ukrutném pokání nenalezne, bez pochybnosti na věky zahyne.

Aj, tak píše slovo od slova svatý Řehoř, papež, a má základ v Kristovu slovu, jež dí: Nebudete-li se káti, všichni zahynete! A že kdož zle vešli v důstojenství, a mohou je opustiti, jsou zloději a lotři, a dokavadž nevrátí, vždy zle drží: protož dí svatý Řehoř, že, nevzdá-li se před smrtí a smrt ho nenalezne v ukrutném pokání, bez pochybnosti na věky zahyne. Dejž Pán Bůh, aby se právě káli ti, kteříž svatokupectvím jsou zmazáni!

KAPITOLA VI.

A.

Řeholníci, kterak mohou býti svatokupci, v klášter vstupující, v něm přebývající, a třetí z něho vystupující. Prvé, vstupující bývají: i ten, jenž do kláštera přijímá, i ten, jenž přijat bývá. Onen přijímá je pro peníze, pro přízeň tělesnou, neb pro jinou příčinu neduchovní: neb tak již má zlou vůli, jíž prodává řeholi, jež má býti věc duchovní. A taktéž jest o přijímání v řeholi z úmluvy na penězích, neb ze zvyku, aby dal stravu, neb roucho nějaké, neb prsten, neb koflík stříbrný, neb kus sukna. Protož, aby se toho vystříhali řeholníci, přikazuje Urban papež, aby nižádný opat nesměl peněz žádati, ani bráti od těch, kteří do řehole chtějí přijíti. Neboť dí: Zákon starý následuje, aby nižádný nic nebral, za zákon ustanovují. A jest mnoho ustanovení a důvodů, ale pro délku nechám jich. Než mají znamenati řeholníci, kteříž kvapí žádostivě k vyššímu důstojenství v řeholi skrze dary, skrze tělesné přízně, skrze úklady neb jakékoli nehodné pomoci, aby byli nad jiné povýšeni, že tak bývají svatokupectvím poraženi. Taktéž kdož chce vjíti do kláštera, aby měl tělesnou rozkoš, aby jist byl pecencem, a aby nedělal, neb aby vzácnější v světě byl, než bez kláštera jest: jako aby byl opatem, proboštem neb jiným úředníkem, jest tak vcházeje v řeholi svatokupcem, protože duchovní důstojenství neb řeholi přijímá nezřízeně pro neduchovní zisk. Protož potřebí jest, aby se s Duchem svatým radil, kdo chce do kláštera vejíti, aby poznal, kterým úmyslem chce vjíti v klášter; neb vejde-li pro ty věci, jak řečeno jest, tedy upadne v svatokupectví. A také má vážiti, co chce v klášteře konati, aby prospěl v klášteře církvi svaté; a shledá-li, že jsa knězem, apoštolským způsobem veda lid, a jsa živ v skromnosti, že by více prospěl, aby v klášter nevcházel, a zvláště hodil-li by se lidu v kázání slova Božího, aby světla Písma svatého pod káď nepostavil.

B.

Pak jsouce v klášteře, rozličně upadají v svatokupectví, kostelů k svému klášteru dobývající od papeže neb od pánů penězi neb jinými dary. A že to činí z lakomství, jest důkaz tento: že jen těch kostelů dobývají, které dávají veliký zisk, ale chudých nechťí. A to mi se událo jednou říci řeholníkům: Proč stojí o jeden kostel, davše faráři 30 kop a důchod doživotní, aby jim kostela postoupil, že má jim již v řeholi zůstatí? Odpovědi mi, řkouce: že proto, že jest vedle jejich statků a náleží jim. Řekl jsem jim: Poněvadž ta jest příčina plná, proč onoho bližšího sobě nedobudete? Oni mlčeli a já řekl: Více snad proto, že nemá mnoho platu a užitku! Druhé jsem jim řekl: Nu, nyní ten kostel chcete mítí, protože k va-

ším statkům náleží; a když ten budete mít, tedy jiný opět k tomu přináleží, a tak ten budete chtít mít; a tak dále, dále, až byste veškeren svět chtěli mít! Oni se zastydělí.

A co z toho přivlastňování kostelů přichází dobrého, kdo ví? Než očitě vidíme, že mniši se kazí: neb někteří byvše v klášteře, nasmílnili; když se ven vypustí, bývají smilní! Také u starších svých z peněz se najímají, lidu Božího neučí, neb obyčejně sami neumějí; a druhdy, když kostel i statky zahynou, tedy jej opustí, a tak lid Boží bývá zanedbán. A že tak činiti jest proti Bohu, kdo o tom pochybuje rozumný? A poněvadž tak činíce mají zlou vůli, již duchovní věc kupují za tělesnou, a zase prodávají duchovní za časnou, protož svatokupectvím jsou zmazáni.

Co také dávají peněz za odpustky, dobývající svým řádům, neb zvláště klášterům dobývající inful, to jest korun, jako biskupských, aby opat, probošt neb převor byl korunovaný! A jaký toho prospěch v církvi svaté, než jich pýcha a chloubá? A přibude jim více kupčení, že musí dávat biskupům od svěcení neb od korunování. A co práce přibude bídné a lakomství, aby mohli drahou berlu a korunu připraviti svému řádu!

C.

Co pak lži učiní před papežem a před jinými osobami, aby se u papeže přimluvili, řkouce: že jsou velmi chudí, že nemohou se živiti pro chudobu v klášteře a té práce snést! I tak prosí, aby jim kostel některý přivlastnil. A kdyby spočetl v jich klášteře osoby, pluhy, role, rybníky a platy, shledal by, že na každého dostalo by se XX kop neb XXXti platu, a druhé k tomu po pluhu a po rybníku! A vím to, že Kristus a jeho učenníci, i jich otcové první řehole na mnohem menším měli dosti. Druhé praví před papežem, že když oni budou mít kostel, že učiní veliký prospěch v církvi svaté; neb jinak neměl by jim dopustiti, jediné aby lidu Božímu více prospěli. Třetí slibují, jak sluší, že chtějí brániti práva kostelního a polepšiti, a tak prospěti církvi svaté; neb jinak nemělo by jim přivoleno býti. A tak prvá jich příčina, aby jim byl kostel připsán, jest jich chudoby ukázání; druhá, že oni nad jiné jsou nuznější; a třetí, církve svaté polepšení. A kdyby ty tři příčiny byly v pravdě, měly by nějaký klobouček, že by jim byla jich žádost dopuštěna. Ale kdo ví, bude-li tak či nebude, neb kdo ví, že oni tak prospějí církvi svaté? Co pak běží svatokupectví po penězích, aby to došlo: ono papeži, ono podacímu pánu, ono přimluvčím, ono písařům, ono řečníkům, a tak i o jiných, kteří k tomu pomáhají! A když dosáhnou, tedy obyčejně kostel taký v plat jako v právo městské dávají, a tak u věčný plat zavazují. A tak s obou stran svatokupectví dlouho trvá: oni berou bez práce, a ten, který drží, musí druhdy od nich vykoupiti, a vykoupě na lidech vymáhati, aby jim zaplatil a sobě také vymohl!

D.

A to přivlastnění důstojenství neb kostelů a platů jest takto uvedeno: neb ponejprv lid, jenž měl spravován býti podle zákona Božího, volil sobě biskupa, neb jiného preláta, faráře neb duchovního vůdce. A tímto způsobem voleni jsou svatí biskupové a kněží, jichž svátek světi sbor křesťanský. Pak potom světská knížata a páni, že se jim zdálo k jich v světě povýšení, jakožto podací, že sami biskupství neb kostel nadali, sami biskupy neb faráře volili. Třetí potom, že jim šlo k svědomí, že by druhdy zle dávali, dali podací své pod kláštery, tak tudy kostely v platy podrobili. Páni se domnívali, že by tudy unikli zlému podání, a po druhé se domnívali, že by oni lépe podávali! Potom pak, aniž oni mají, ani páni neb jich poddaní, obrátilo se ku papežovi; ten pak dává těm, jichž nezná a kteříž sami se dotírají ke kostelům: ne že by žádali spasení lidu, kterýž byl k tomu kostelu, ale statky, aby rozkošně bydlili podle těla.

A tak ďábel pytluje mezi lidem svatokupectví, a bude je množiti až do skonání světa; neb Elizeus prorok řekl k Jézi: Malomocenství přidržovati se bude tebe a plemene tvého až na věky. A plémě Ježí jsou všichni, kteří ne úplně a ne upřímně pro Boha, ale pro jiné věci dávají kostely, takže dary berou: oni chválu, oni přízeň tělesnou, a oni peníze neb jiné věci, takže mniši dávali kostely nehodným, za něž páni svěští neb přátelé prosili, to podle vůle Lucipera, chtějíce býti velební. Tak podle vůle těla dávali svým příbuzným, těm, kteří se k správě lidu Božího nehodili; a podle vůle světa, dávali služebníkům svým, jakkoli nehodným, jen který po jich vůli byl živ aneb pensionem, to jest úrok roční chtěl větší dáti. A tak majíce dáváním sloužiti Bohu Otci i Synu i Duchu svatému, sloužili ďáblu, tělu a světu.

E.

A tak nyní víš, jak běží svatokupectví v dobývání a rozdávání kostelů mezi řeholníky; pak nyní kterak běží v utrácení statků. Neb poněvadž dí svatý Řehoř, že biskupové, kteří utrácejí statky s mnohými sluhy, rytíři a přáteli, že jsou z počtu největších kacířův, že jsou svatokupci, a to slovo neméně zavazuje opaty, probošty, převory a jiné řeholníky: jak tedy mohou býti od svatokupectví omluveni? A že neméně jsou než biskupové omluveni, protože slibem svým jsou více od světa odloučení, z položení řehole k chudobě více zavázáni; a že chudobu a zavržení světa svými znameními, jako kapí, pleši a jinými znameními vyznávají; protož utrácejíce nehodně statky, jež jsou pro Boha chudým dané, jsou jako biskupové, i více, svatokupectvím podle řeči svatého Řehoře poraženi. Neb nyní řeholi, již slíbili v chudobě, v utrpení, od světa odloučení plniti, rozkoši a jiným špatným způsobem potupili; neb což slíbili Bohu a svému patronu, toho nedrží, a tak i Bohu, i církvi svaté, i svému patronu

nad přísahou jsou nevěrní. A že zle utrácení, svědčí na ně svatý Bernard často: že netoliko světsky přílišně utrácení, ale že přílišné a nepotřebné věci v klášteřích dělají a malují.

F.

A kdož nemá knih svatého Bernarda, aspoň čti na jich skutech: že, jakož vidíme, oni při svých obědech i sluhy, i krměmi, i připravami, misami i koflíky, pitím i lžicemi přesahují zemské pány i rytíře. A pak v hodování a v kvasech s přáteli a s jinými lidmi, kteříž jsou jim povolní, utrácení almužnu velmi chlipně. A co pak utratí se psy mnozí a s tistami? Kdo může psáti, jak také mají pití z cizí vůně rozličné? To vypisuje svatý Bernard, mnich, že ono víno s pelyňkem, ono s rozmarinem, ono s bobkem, ono se šalvějí, ono s omanem, ono se zázvorem, ono sladké, ono vonné; a to přelévají ze sudu do sudu. A v Čechách také, svatý Bernard! ač jsi nebyl, ale jáť povím, žeť mají pivo i staré i mladé, i husté i tenké. Když světští k nim přijdou neznámí, tedy jim dají slabého piva, aby se domnívali, že oni to pivo pijí, a také aby méně vypili. Pakli koho čijí, že u nich snad chce po smrti ležeti, aneb že mají naději, že jim chce něco dáti, tedy podtočí dobrého z pitancie, aby jedna pitancie druhou přitáhla, a pitancie slove hojně u nich pití a rozkošné jedení. A tak nebožátka odstoupili (v) rozkoši tělesné od světa, že není lidí v světě, aby měli k tělu bydlu rozkošnější! Králové, páni, knížata nemají pití a jídla tak dobrého a tak připraveného; světským sklep někdy se vyprázdní: jim nikdy; králi s pány bude nepečeno, nevařeno i chleba se nedostane: jim chléb z běli nejlepší vždy jest připraven. Jich zima nepřeschne, neb mají boty i kožichy; vedro neporazí, neb mají chladné cely i ambity, to jest: rajske dvory! Protož

kdo chce dobré bydlu míti,
slib se do řehole jíti.

A ne jáť sám to pravím, ale svatý Bernard, a oni sami to praví, kdy chtějí koho v řeholi vláskati, jak lákají: děti, hochy i děvčátka, jež rozumu nemají. Ó, kdyby pomněli, co dí papež řečený Bonifacius, řka: Nikdy nečteme, by Pána, t. Kristovi, učeníci, neb jich kázáním k víře obrácení, koho k Boží víře jakýmkoli darem donutili, jediné dal-li kdo (komu) z chudých vůbec pokrmu; neb nižádnému, jakýkoli byl, pokrm tělesný nebyl jemu zapřen.

Aj teď máš, že statky a tělesným utěšením apoštolé a jiní svatí nevnadili, aniž volali ve víru Kristovu, jak ani Kristus nevolal; nýbrž volal k utrpení a k chudobě. K utrpení, řka: Chce-li kdo za mnou přijíti, vezmi kříž svůj každý den a pojď za mnou. A k chudobě volaje, řekl: Jedině neodřekne-li se kdo všech statků, nemůže

býti mým učeníkem. Protož jakož nesluší ve víru neb v řeholi vstoupiti pro statky a pro rozkoš, ani pro dary, tak nesluší nižádného ponoukati ve víru neb v řeholi dary: statky a rozkoši. Protož já vyznávám svou zlou žádost, že když jsem byl studentíkem, tehdy jsem měl touhu, abych brzy byl knězem, abych tak měl dobré bydlo a roucho, a byl lidem vzácen; ale zlou tu žádost poznal jsem, když jsem Písmu srozuměl.

G.

Druhé naučení z té řeči Bonifacia papeže jest toto: že za apoštolů a za jiných obrácených křesťanů všechny věci tělesné k potřebě byly každému potřebnému obecný, jak píše svatý Lukáš, řka, že byly jim všechny věci obecný. Ale tak není mezi soukromými řeholníky; neb netoliko jich statky chudým nejsou obecný, nýbrž mezi nimi někdy jen dvěře kostelní a k tomu některé věci jsou obecný: ale hrneček, tobolka, groš, peníz, měšec i kápí, to vše soukromé! A chce-li kdo dále přemýšleti, může u mnichů i u mnišek neb u jeptíšek soukromé platy naléztí. Drží krásně řeholníci o zvláštnosti přísahu, jako nevěstka čistotu! A vždy se z hříchů jiných zpovídají: ale na křivou přísahu nic nedbají! Ej, kdyby drželi, co přísahali, t. nesmilství, poslušensství a chudobu v bezsoukromí, a potom jiných hříchů se varovali a zpovídali!

Ale praví, že nemohou býti živi bez oddělenosti. A já odpovím: je-li tak, proč se pošetile zavázali? Ale že není tak, protož tak řkouce, zle se vymlouvají. Protož lépe by bylo, v řeholi nevstoupiti; než po vstoupení přísahy nedržeti. Patřmež, kdo chceme život řeholní vésti, a jdeme na poušť, a mějme utrpení v jídle a v pití, ve spaní a v práci, jako první řeholníci činili; a nezakládejme sobě klášterů a domů prostřed měst nejbohatších, ani na místech nejrozkošnějších! Držíme poslušensství otce našeho nejprvnějšího, Ježíše Krista, následujme ho v pokoře, v nesmilnosti i v chudobě, neb tak nezbloudíme.

H.

Ale ještě o utrácení statků mají výmluvu: že kdyby tak s lidmi neutráceli, že by jim potom jiní nedávali; a druhé, že se jich bojí, aby jim neuškodili na statecích. Protož musíme jim dávati a s nimi tak hojně bydliti. Ale jistě ta výmluva jim nepomůže od hříchu; neb tak řkouce, jsou z té roty, o níž dí svatý Pavel, že říkají: Čiňme zlé, ať se stane dobré. Neb mají to věděti, že nemá člověk ke zlu přivoliti, skrze něž by co dobrého mohl přivésti; neb praví svatý Anselm, veliký učitel, i jiní také: že nikdo neměl by volně hřešiti, kdyby měl všechn svět spasiti, protože nemohl by se Bohu tím hřešením líbiti; jako Bůh nemůže hřešiti, aniž může přikázati komu hřešiti. A poněvadž tak jest, kterou výmluvu mají, řkouce, že musejí pro

zachování statků tak živi býti? ale měli by se radovati, kdyby jim statky pobrali, protože by nechtěli zle živi býti; jakož i jiní věrní křesťané mají to učiniti. A věrně ta výmluva, jíž ďábel lidí mnoho porazil, že říkají: Musil jsem to učiniti, neb by mi pobrali! mnohé uvede k věčnému ztracení. Neb dí Spasitel: Běda světu pro pohoršení! musí býti, aby přišla pohoršení; ale běda člověku, skrze kterého pohoršení přijde!

I.

Ještě jest štěrbina, jíž řeholníci svatokupčí: že listy dávají lidem, činíce je účastny jich dobrých skutků, jak na listu praví: postů, modliteb, mší, utrpení i jiných dobrých skutků. Ale v tom se klamou, že píší, řkouce: Činíme tě účastna; neb činí účastna koho dobrých skutků, aby k spasení prospěly a duši, sluší samému Pánu Bohu. Věděl to veliký svatý prorok David; protož neřekl: Já činím účastny jiné lidi svých činův! ale prosil Boha, řka: Účastna mne učiň, Pane! všech bojujících se Tebe a ostříhajících zákona tvého. Druhé se klamou, že velebí skutky své před jinými, proti slovu Spasitele, jenž dí: Když všechna přikázání vykonáte, kteráž jsou vám přikázána, říkejte: Nestateční jsme sluhové! A tak říkali apoštolé. A svatý Pavel, ten nedával listů takového účastenství; nýbrž i Římanův, i Korintských, i ve všech svých epistolách kromě té, jíž psal Židům a Timoteovi a Titovi, vždy žádal prosby za sebe od věrných křesťanův: ale oni, jako by jim již zbývalo, jiným dávají! Ale divné jest, že těm dávají, kteří jsou bohatí a od nichž mají naději, aby něco od nich vzali: ale chudým nedávají! A též i v bratrství táhnou.

K.

Ale mají to věděti, že všichni věrní křesťané, plníce přikázání svého Otce, Krista Spasitele, jsou synové Boží a zvláštní bratří v duchovním porození; neb jsou od téhož Otce, Krista, a od téže Matky, choti Ježíše Krista, milostí Boží narození, a jsou bratři Kristovi; jakož on sám svědčí, řka: Kdo činí vůli Otce mého nebeského, ten bratr můj i sestra i matka jest. Ó, onť jest věrný bratr, o němž dí svatý Pavel: Vidíme Ježíše pro utrpení smrti slávou a ctí korunovaného, aby z milosti za všechny smrti okusil. A protož nestydí se jich bratřím nazývati, řka: Oznámím jméno tvé bratřím svým. Toho bratrství i po smrti vstav slavný potvrdil, řka Marii Magdaleně: Jdi k bratřím svým a rei jim: Vstupuji k otci mému i k otci vašemu, k Bohu mému i k Bohu vašemu.

L.

Protož majíce tak bratra dobrého i otce milostivého, všichni věrní křesťané milují se spolu z jeho přikázání, a mají touž stravu duchovní, tělo jeho svaté, i týž nápoj, krev jeho svatou; a všichni

jsou oděni jedním rouchem, totiž láskou, a jsou v jednom domě, jenž jest církev svatá; a mají všichni dobré činy spolu, takže každý jich požívá, jak mu Otec milostivý dáti ráčí. A to slove svatých obcování, v něž věříme, takže, což dobrého se stane od koho, že to všichni milosti synové mají spolu: modlí-li se kdo, v milosti jsa, otče-náš, tehdy svatí v nebesích chválí z toho Boha, a v předpekli, jsou-li kteří, ti dříve zproštění budou; a kteří zde jsou, ti pomoc mají proti ďáblu, proti světu a proti tělu. A tak jest to obcování od Boha položeno, že, jak by kdokoli chtěl, aby jiný syn Boží nebyl toho obcování účasten, tak ihned sám byl by toho účastenství zbaven. Protož věrný křesťan pílén jest, aby přikázání Boží naplnil, a tak aby všeho bratrstva křesťanského byl účasten. A netřeba jest peněz a listů od koho na to bráti, neb má jistotu od Krista; a čím více otce a bratra, Krista, miluje a jeho plní přikázání, tím jest více účasten svatých obcování.

M.

Ale není lidu oznámeno to svaté obcování, protože nemnozí o něm káží; a také proto, že bratrství od lidí vymyšlené jest velmi pro lakomství zvelebo. A tak nyní to bratrství roste, že, kolik jest řemesel v městě, tolik chtí míti těch bratrstev. A stále slyším o bratrství mezi faráři a mezi pány, jež v to bratrství vtáhli, že sjedouce se k jednomu jeden den, a potom k jinému jiný den, a tak pořád, velmi v jídle a v pití se bratří sami přejedí neb opijí a obžerou: a na chudé nevzpomenou, doma mše zanedbají, a vrátice se z bratrských hodů, za několik dní nevystřízlivějí! A tak přestupují svými hodováními zákon a bratrství Kristovo, nejprve proti tomu slovu činí ce, jako dí svatý Pavel: Zavrzme skutky temnosti a oblecme se v odění světlosti; jako ve dne poctivě choďme: ne v hodováních, ani v opilstvích. Aj, teď nazývá svatý Pavel hodování a opilstva skutky temnosti, protože vedou do věčné temnosti a že zatmívají rozum člověka, aby neznal sebe sám i Pána Boha. Což tedy ta hodování jsou pomocna těm bratřím? Divná věc! chtí sobě častou rozkoší dobytí odpuštění hříchův a pekla zbavení: ano boháč, jak svědčí Spasitel, že hodoval každý den skvostně aneb hojně, jest pohřben v pekle! Co pak jiných hříchův v tom bratrství učiní, že za stolem hodující ne-kázané, utrhavé a daremné, lživé řeči mluví, to poznáme, až v soudný den za své činy odplaty vezmeme.

Ještě kterak svatokupčí v pohřbu řeholníci, měl bych psáti, ale bylo by dlouho; protož nechám toho, a ještě více jiného mnoho. Ale snad otázce se některý řeholník, jenž Boha miluje, řka: Kterak mám učiniti, jsa pod starším, abych nebyl hříchu svatokupectví účasten? Tu dím: že má odmluviti a proti svatokupectví státi. A dí-li: Budu v žaláři! já odpovím: že blaze jemu, bude-li pro pravdu trpěti a nepřivolí ke zlu; a zemře-li v žaláři, co ho může lepšího v světě potkati než svaté mučeníctví? A vím to jistě, že když se zasadí o to,

aby chudobu, nezvláštnost, čistotu, nesmilnost, a lásku Kristovu drželi, že ihned se naň oboří! a dí-li, aby statků nehrabali a jiných se hříchů varovali, jak jest napřed řečeno, tehdy bez pochybnosti pokládají ho za kacíře! Neboť tak již v těch způsobech zvykli a od svatých ustanovení se vzdálili, že život ten, jež svatí vedli, jest jim k činění v ohavnost!

KAPITOLA VII.

A.

Kterak faráři a kaplani také svatokupectvím hřeší, z prvních řečí a z jich skutků může shledáno býti. Neboť může býti svatokupcem, vstupuje v farářství, jak dříve řečeno, když pro vzácnost světskou, pro statky, neb pro rozkoš tělesnou, a snad nehodný pro hříchy jiné a pro neumění k správě lidu vstoupí v farářství; a opět, dá-li peníze neb které dary, neb slouží-li proto, neb mocí dosáhne-li, neb pro přízeň tělesnou vezme-li, tak vstoupě jest svatokupectvím poražen: neb má vůli zlou k směnění neduchovní věci za duchovní, a to jest svatokupectví. Dal-li peníze papeži, biskupovi, neb jinému člověku, tehdy jest velmi zjevné šimonství; neb dal peníze, jako Šimon podal, aby měl moc klásti ruce na lidi, jako při zpovědi, při křtu, při svátosti kladení, neb to přísluší faráři; a tak jest svatokupcem. A tak jest to svatokupectví hrubé, že jiných svatokupectví neváží lidé, jen to; ale když darem jiným, neb službou, neb náramnou prosbou, neb mocí vejde nehodný, a pro statky a pro život tělesný přijme faru, toho neváží! Ale svatí váží, kteří jsou Duchem svatým naučení, a zvláště svatý Řehoř, jak jest napřed řečeno. A o tom hrubém peněžitém svatokupectví dí takto: Kněz, obdrží-li kostel za peníze, netoliko buď kostela zbaven, ale i kněžství buď zbaven. Ó, svatý Řehoři! zbav je nyní kostelů a zbav kněžství, i zůstane málo farářů! Neboť ačkoli někteří nedali peněz papeži a patronům, totiž podacím pánům, přece dali od styzení biskupům neb jich úředníkům; neb nechť jim dají curam animarum, totiž moci nad dušemi duchovní, jediné dají-li peníze. I není-li duchovní věci v tom prodání, že nemá moci křtiti, zpovídati, kázati a lidi z hříchů vyvésti, až jim dá peníze? Divná věc! pán dá knězi moc k požívání almužny tělesné bez peněz, aby jsa jí živ lidi vedl k spasení: a duchovní nechť dají moci duchovní, již by bližním na duších prospíval.

B.

Ale tu jsem slyšel od jednoho mistra svatého Písma omluvu, když jsem jednomu knězi radil před jeho pánem, jenž mu dal pro Boha kostel, aby peněz za potvrzení nedával, že řekl ten mistr: Co ty mluvíš? mají mu darmo psáti? proč by nedal? Odpověděl jsem

jemu: Netřeba jest psaní, jediné spatřiti kněze, je-li života dobrého a způsobů ctných, takže má od lidí dobré svědectví, a že není komu povědomo, že by zle živ byl, a umí-li lid spravovati Písmem, tehdy ve jménu Božím poručiti jemu mají duše a říci: Jdi, kaž lidu slovo Boží a buď sám nejprvé dobře živ; neb tak i Kristus apoštoly poslal, a apoštolé posílali jiné svaté. A pakli přec co má jemu psáno býti, tedy řku: mají mu pro Pána Boha napsati. Vece mistr: Čím mají písaři živi býti? Pravil jsem jemu: že arcibiskup má jim potřebu dáti; neb proto má několik tisíc platu, aby úředníky potřebné choval k správě a potřebě lidu; neb není arcibiskupství nadáno, aby pýchu vedli v komonstvu, a v mnohé čeledi, nepotřebné k úřadu, statky pro Boha nadané trátili a mařili. Tehdy rozhněval se ten mistr na mne a vece: Ty vždy chceš, aby po tvé vůli bylo! A já odpovéděl: Ne po mé vůli, ale po Kristově, jenž dí: Darmo jste vzali, darmo dávejte! a po vůli apoštolské a jiných svatých. A tak s hněvem nechal mne.

A kdyby písař, jak svatý Řehoř položil, nic nežádal, a tento, jenž kostelní moc přijímá, dal co z dobré vůle svobodné, tehdy by mohl vžiti. Pakli by vždy řekl, že psaní má zaplatiti, tehdy dím, že stojí list za dva peníze; zač tedy musí dáti onen dvě kopy, onen pět, onen čtyři? nemůže říci v pravdě kdo, že by papír, neb vosk, neb psaní tolik platilo, a jiné věci mimo ty nedají, jediné moc duchovní: kterakž může řečeno v pravdě býti, že by té moci za peníze nedali? A že list tak drahý není, to se ukáže, že když jej vezme, pak pohodí jej v koutě neb v blátě.

Ale dí kněz: Jest mi kostel dán, a nechťi mi moci dáti bez peněz; jak mám učiniti? Odpovídám, jak jsem mnohé naučil, aby šel k arcibiskupovi a řekl: Kněže! povolán jsem, abych u toho kostela lid Boží spravoval. Prosím také pro Pána Boha, dej mi požehnání, ať ten lid vedu Boží cestou. Dá-li, buď chvála Bohu, přijme požehnání; nedá-li a pošle tě mezi písaře, rci jemu: Kněže, pán mne neb obec poslala bez peněz; také ty máš mi dáti duchovní věc bez peněz. A že nechceš, aj jduť a chciť vzdáti těm, kteří mne poslali. A přijda před podací, dí jim neb pánu: Vy jste mi dali moc k té almužně i toho kostela, abych lid spravoval, a biskup nechce mi moci duchovní dáti bez peněz; proto vzdávám vám zase, neboť nechci svatokupectvím vjíti.

Ale ihned proti tomu díš: Má-li to tak býti, tedy nikdo neměl by peněz dáti, a úředníci nedopustí; kdyby každý tak učinil, nebyl by nikdo farářem. Tu dím, že kdyby tak každý učinil, tehdy by museli úředníci bezděky je připustiti. Ale opět díš: Nedám-li já peněz, přece dá jiný. Tu dím, že chceš-li tím důvodem se vymlouvat, tedy se i kat, i biřic, i nevěstka vymluví; neb každý z nich dí: Nebudu-li já katem, biřicem, přece bude jiný; nebudu-li já kurvou, přece bude jiná. Ještě snad díš: Však jiní vůbec peníze dávají. A já odpovím, že jiní vůbec hřeší, avšak proto nemáš ty hřešiti. Ještě díš: Však jest ten způsob dávný. A já dím, že obyčej zlý čím více trvá,

tím větší pomstu od Boha má, jak pak dokáží. A divím se, proč staršího obyčejě dobrého svatých apoštolů nedržíme, jež vzali od Krista, když jim řekl: Darmo jste vzali, darmo dávejte? a proč se nebojí svatého Petra požehnání, kteréž dal Šimonovi, řka: Peníze tvoje buďte s tebou na zatracení, že jsi se domníval dar Boží za peníze míti? a také že se nelekají malomocenství, které vydal svatý prorok Elizeus na Ježí a na jeho hříšné plémě? a třetí, že se nebojí kletby, kterouž svatí vydali na svatokupce? a na konec že se nebojí věčného zatracení?

C.

Druhé může býti farář svatokupcem, nutě lidi, aby dávali od křtu, od zpovědi, od pohřbu, od Božího těla, od svatého oleje, od oddávání manželův, od třicíti mší, od úvodu; a když nutí, nechce zpovídati, než aby kostelu nemocný dříve něco odkázal. A touž cestou běží-li kaplan, tehdy také svatokupčí, a zvláště také, když vezma biskupovu moc velí sobě dáti od zpovědi po groši, řka: Já jsem musel dáti za list, také mi musíte dáti! Ale viz kupčení velikého: dá za list grošpro deset lidí, a vezme od každého groš, i získá devět grošův na jednom groši! Pakli odhaduje výše, bohatší po dvou neb po třech groších, tedy více, jak kdy chytře umí, získá. A tak prodává holubice v chrámě Božím, udělav jeskyni lotrovskou, jak napřed jest dovozeno, že holubice prodávají, kteří dar od Ducha svatého, kládouce ruce na hlavu, za peníze dávají. A jeho výmluva, když dí: Já jsem musel dáti za list! to více ho viní, než omluva; neb žaluje na sebe, že jest hříchem Šimonovým vinen, žádav moci a dav peníze, aby kladl lidem ruce na hlavu rozhřešuje, aby brali odpustění hříchův, a tak i Ducha svatého. A nevím, k čemu jest ten list, jediné aby peníze s obou stran brali. Ale takto by mělo býti, že farář svatým úmyslem měl by říci biskupovi: Kněže! mámť lidi zašlé v hříchy veliké; dej požehnání, ať je rozhřešuji. A biskup spatře, je-li rozumný farář neb kaplan, měl by říci: Dejž Bůh požehnání! darmo jsi vzal, darmo dávej. A věz, kněže! budeš-li žádati peněz od zpovědi, žeť se nad tebou pomstím podle svatého ustanovení.

D.

Olej svatý také drazě prodávají nad jiný olej, a to ne pro jiné, než že jest svatý: někde dva groše, někde XII peněz a někde groš berou. Pak za XXX mší obecně třicet grošův berou; a snad jest památka Jidášova, jenž prodal Spasitele za XXX stříbrných peněz! A někteří kněží tolik mší naberou na se, že, kdyby na každý den pět nebo šest neb jich deset sloužil, za padesát let nemohl by jich vyplniti! Ale říkají: Jak mám učiniti, když přijde kdo ke mně a chce XXX mší míti a prosí mne? A já odpovím, že máš říci: Milý brachu!

mše všechny na světě jsou tvé, jsí-li v milosti Boží. A jáť jsem tak svěcen, abych, když mohu, vždy z Boží milosti mši sloužil, takže nic více jich nemám sloužiti za peníze, než co mám sloužiti z milosti; protož nemohu se tobě, aniž mi sluší, zavázati. Jdiž s milým Bohem! Ale vím to, že lakomému srdci bude těžko od sebe peníze pustiti; protož lakomí se táží: mohou-li mšemi dva neb tři lidi odbyti? druhé, mohou-li kolektou, totiž modlitbou, vlože ji ve mši, dosti za celou mši učiniti? A tak točí se sem i tam. Ale kněz ducha svobodného, nebera takých peněz na se, jest jist, že nesvatokupčí a nemá těch na duši obtížení. Protož když ke mně přišedše, se dobří kněží tázali, jak se mají v tom zachovati? řekl jsem, aby se toho varovali. Pakli by prosil kdo, řka: Prosím pro Pána Boha, vezmi tyto peníze a služ mi XXX mši, neb kolik by jich jmenoval; aby řekl jemu: že na penězích nechci mše sloužiti, ani řádu ustanoveného rušiti; protož nechci tvých peněz. A dí-li: Ale vezmi pro Boží milost peníze! tehdy podle svatého Jeronýma řeči, je-li nucen, aby vzal bez závazku; pakli není nucen, aby řekl: Neníť mi potřebí; dej chudým nuzným, jak Bůh přikázal.

A jak těžce synové Mamonovi přijmou to naučení! neb daleko odpadli od Kristova přikázání, jenž dí: Darmo jste vzali, darmo dávejte; a od svatého Pavla zprávy, jenž dí: Majíce pokrm a oděv, mějme na tom dosti. Neb kteří chtějí bohati býti, upadají v pokušení a v osidlo ďáblovu a v mnohé žádosti i neužitečné i škodlivé, jež pohřizují člověka v zahynutí a v zatracení; neb kořen všeho zla jest žádost lakomství, již někteří žádající pobloudili od víry a zapletli se v mnohé bolesti. Ale ty, člověče! těch se věcí varuj. Tak položil svatý Pavel Timoteovi knězi, a tak i nám. Protož ty, člověče Boží, kněže! varuj se lakomství na všechny strany, a zvláště v duchovenství.

E.

Ale dí chudý kněz: Jsem u faráře a nemám nic, jediné stravu; kterak mám se odívati, a knížky sobě, abych mohl kázati, koupiti? Odpoví k tomu David prorok, řka: Nikdy jsem neviděl spravedlivého opuštěna, ani že by símě jeho hledalo chleba. A odpoví Spasitel, řka: Nejprve hledejte království nebeského, a potom všechny tyto věci, totiž pokrm a roucho, budou vám přidány. Protož, milý kněže, člověče Boží! vidíš-li, že lidu prospíváš, doufej jeho svaté milosti, žeť tebe naha nenechá. A věrně jsou faráři velmi v tom hanební, že svým bratřím, kteří jich práci nesou, dají nouzi trpěti, majíce míti to spolu k potřebě tělesné; neb v pravé pravdě, ten, jenž s lidem pracuje statečněji z milosti, jsa dobře živ, prospívá, ten jest hodnější zisků, jež ten lid dává. A tak mnoho jest snad kaplanův, kteří jsou hodnější užitků kostelních než jich faráři. A to dosvědčuje Spasitel, řka: Nechtějte osobiti sobě ani stříbra, ani zlata, ani peněz, neb jest hoden dělník pokrmu svého. A tak věrný, pracovitý kněz hoden

jest i oděvu i pokrmu; a farář, nepracuje-li, není hoden, aby užíval; jedině, když by dříve pracoval a nyní nemohl, neb jinou měl překážku hodnou výmluvy. Protož dí svatý Pavel k Tesselonickým měšťanům: Vy víte, kterak máte nás následovati, že nebyli jsme k nepokoji mezi vámi, aniž jsme chleba darmo jedli od koho. A potom dí: Když jsme byli s vámi, to jsme vám rozkazovali, že, nechce-li kdo pracovati, nechť také nejí. Ó, běda kanovníkům, farářům, biskupům i jiným kněžím i prelátům, kteří jedí, žerou, lokají, tučně se pasou, a v duchovenství nic neprospívají! Svatý Pavle! kdyby ti nejedli, kteří neprospívají, zajisté by zemřeli: jedině počítají-li za práci hojné pití, neskrovné jedení a jiné tělesné utěšení; jako jsem slychal, ani přejedše se říkají: Ó, jak mnoho trpíme pro církev svatou Boží!

F.

Ale že v tom napřed řečeném svatokupectví mají omluvu, říká, že jest slavný obyčej, aby dávali za zpověď, za pohřeb, za svátost, za křest, a tak za jiné věci posvátné napřed řečené; k tomu jest odpověď: že není obyčej slavný, za ty věci dávati peníze, nýbrž svatokupecký; jako dí Innocentius papež: že ani napřed, ani potom pro obyčej má co žádáno býti, neb to jest svatokupectví. A opět dí ustanovení: že obyčej, za ty věci dávati, svatokupecké kacířství jest a prokleté. A opět dí ustanovení: Za pohřeb a za olej přijetí nikdo nucením neb naléháním se nepokoušej, aniž pod kterýmkoli způsobem hříchu svého kdo braň; neb dávnost časův nemění hříchův, ale větší. A domnívají-li se, by z toho neb proto se slušelo, že . . . zákona smrti z dávného obyčeje se domnívají, neznamenajíce, že tím těžší jsou hříchy, čím déle drží duši nešťastnou přivázanu. — Té řeči tento jest smysl: že mnozí položili sobě některý hřích ve zvyk, že drží jej jako zákon, an jim jest k smrti věčné; a čím dávněji neb déle duši drží přivázanu k ďáblu i svázanu, aby tak jsouc v něm nic dobře nečinila, tím jest těžší ten hřích: neb dávnost a obyčej hříchu nikdy nepolehčuje, ale ztěžuje. Protož kdokoli zvykem hřích omlouvá, ten by tím důvodem každý hřích omluvil; neb kdyby důvod byl dobrý, omluvil by i smilství, řka: Dávný obyčej jest smilniti! Jak Sodomští muži svatému, když jim řekl, aby němým hříchem nehřešili, (odpověděli) říká: Abys s námi bydlil, přišel jsi k nám, ne abys zákon dával! A pohříchu! nyní omlouvají smilství říká, že jest přirozeno; ale lhou. Neb žádný hřích, ani zlo protivné ctnosti není přirozen, ani přirozeno, ačkoli člověk svou přirozeností jest více k jednomu hříchu přichýlen než k druhému. A tak vůbec lidé jsou k smilství přichýleni jeden více než druhý; taktéž k hněvu.

G.

Protož to pomni dobře, že ani obyčej, ani přirozenost, aniž náchylnost může omluviti, aby hřích hříchem nebyl: ačkoli přirozenost a náchylnost z přirozenosti jednomu člověku více než druhému

ztěžuje, neb jaksi ulehčuje hřích. Tak někdo má srdce ochotnější než druhý, a ten se rozzlobí, a druhý také bude se hněvati; protož ten tak se rozzlobě lehčeji zhřeší, polože rovné příčiny. Taktéž jest v smilství: někdo má tělo velmi bujné od přirozenosti, a druhý ne tak; protož prvý klesna, může lehčeji zhřešiti dopustě se, ale vždy smrtelně smilstvem zhřeší. A poněvadž hněvu a smilství nemůže obyčej dávny omluviti, jak může omluviti svatokupectví? Protož velmi zlý mají obyčej světští i duchovní, kteří se obyčejem z hříchu omlouvají. Čechové řkouce: Tej však od starodávna tak jest. A Němci uvedouce zlý obyčej, nechťi nikterak ustoupiti, řkouce: Ist unze rech, t. řkouce: To jest naše právo. A tak lidé na tom spolehli, že od těch obyčejův nikterak nechťi ustoupiti, a brání svých ustanovení více než zjevného přikázání Pána Boha.

Ale věrní křesťané varují se všech obyčejův, jež jsou proti obyčejům jich spasitele a proti jeho radě, neb proti přikázání; a uzří-li jaký obyčej, an jest proti pravdě, ihned jej zavrhnou. Protož dí svatý Augustin: Darma některí, kteří nerozumným důvodem jsou přemóžení, nám předkládají zvyk, jako by zvyk větší byl než pravda, aneb v duchovních věcech nemělo býti následováno to, což lepší od Ducha svatého zjevno jest. Míni ten svatý, že darma se brání lidé zlým zvykem, jako by byl hodnější než pravda. Však rozum přemáhá, že pravda má přemoci zvyk. A opět když co dobrého se děje v duchovenství, a Duch svatý ukáže něco lepšího, tehdy máme ihned to přijmouti. Opět dí svatý Augustin: Více pravdu než obyčej máme následovati, neb rozum a pravda obyčej vždy vyhlánějí. Také svatý Cyprian, veliký mučeník a biskup, jehož velmi chválí svatý Augustin, ten dí: Zvyk bez pravdy starý blud jest; protož, opustíte blud, jděmež za pravdou. A opět dí: Ne lidský blud má následován býti, ale Boží pravda. A svatý Ambrož dí: Noviny všechny, kterých Kristus neučil, potupujeme. A svatý Isidor dí: Zvyk zlý zákon Boží a rozum přemáhají. A svatý Řehoř dí: Poněvadž Pavel dí: Založení jiného nikdo nemůže položití mimo to, kteréž položeno jest, jenž jest Kristus Ježíš; tedy důvod jest, že, kdo Kristova není založení, že tu není dobrého činu stanovení. To svatý Řehoř.

H.

Aj, teď máš velikých svědků mnoho, že žádný zlý zvyk, jakkoli dávny, nemá držen býti; neb každý taký jest proti Bohu, proti jeho zákonu, a proti rozumu. A že nemůže žádné dobré stavení býti, kdež Kristus není základ; a že Kristus založil, aby duchovní věci dávali darma pro spasení, řka: Darma jste vzali, darma dávejte; protož dáblův jest převrácený základ, jenž dí: Darma nedávejte, ale beřte! Máte křest, zpověď, olej svatý, svěcení, mše i rozhřešení, pohřeb, modlitby i vigilije, úřady duchovní, oltáře, kostely i kázání, těla Božího dávání i břimování, v řád přijímání i stvrzení, odpustky

i soudu vydání: to vše prodávejte! Sami jste kupovali, nemůžete darmo dáti, a naplňte mi tato slova: Darmo nikdo nedávej, neb nikdo darmo nevzal. Tak radí ďábel, jenž způsob nehodný ustanovil, aby kněží darmo darův Ducha svatého nedávali; ale aby napomínali, cenili, prodávali, i pro ně lidi předvolávali. Protož ten zlý obyčej má rušen býti. A kterýkoli obyčej srovnává se se zákonem Kristovým, ten jest slavný, velebný a chvály hodný, a toho nikdo nemá bořiti. Neb jakž by jej bořil, kterak by proti Kristovi nebyl? a držel by neústupně proti Kristovu způsobu, kterak neupadl v kacířství? A že tento způsob Kristův jest slavný, aby kněží darmo dary Ducha svatého dávali, za ně ani předem ani potom nevynucovali; protož tomu obyčeji odporný obyčej jest zlořečený. Protož, věrní kněží! nedbejme, coť jiní mluví, ale coť Kristus prikazuje, to plňme. Darmo dary Boží dávejme; neb jsouce dobře živi a tak dávající, od něho nesmírně lepší odplatu vezmeme po své smrti.

I.

Kterak také kněží kanovníci neb faráři zle utrácení almužnu pro Boha danou, jeden zvyk jest: že přátely obdařují, aby se lidé domnívali, že jsou urozeni; a někdy jiným dávají než přátelům, aby z jich rodu byli nazváni. A tudy velmi zavržení v světě bývají povýšení, a někdy otcův svých a jiných chudých přátel se odříkají, aneb stydí se za ně. A že přátelům pomáhají, jak dříve jsem řekl, mají ten důvod: že přirozeně i z Božího přikázání má více člověk milovati otce a matku a příbuzné nežli jiné. A ten důvod mnohými hýbe, aby mnoho jeden shrabal obročí; jakož sami znají, řkouce: že to přijímají, aby mohli chudým přátelům pomáhati. Ale to velebení v světě tupí víra Pána Ježíše Krista; neb ačkoli Kristus jest člověk nejdůstojnější, přece ráčil se naroditi z chudého pokolení. Neb kdo byli zavrženější, než synové Israelští, čtyry sta let v Egyptě a více? jak Písmo ukazuje, takže i Kristus i David, otec jeho, jsou z lidu zavrženého narození! A přece Kristus byl nejšlechetnější, a David také šlechetný v ctnostech a tak důstojný; ale svět toho neváží, ale zamítá. Neb kdo jest v starém zákoně nad Davida ušlechtilejší král? Ačkoli byl z mládí pastýřem a v svých otcích v Egyptě zavržený sluha, jak z Písma se ukazuje.

Protož co člověku, a zvláště knězi, jest prospěšno, že chlubě se rodem, aneb nejsa urozený podle světa, chce slouti urozený? I zdali se nedomnívá, že by těžce nezhřešil, styděl se za své pokolení a chtěl se chlubit cizím lživě? Aj, Kristus dí: Kdo miluje otce neb matku, a docela vzdálenější přátely více než mne, není mne hoden. Protož tací, kteří z pýchy předkládají v milování nad Krista své přátely, nejsou praví Kristovi následovníci. A poněvadž pod velikou pomstou všichni Krista máme následovati, a on jsa nejvyšší biskup a všemohoucí, neobohatil v světě matky své tělesně, ani přátel svých vlast-

ních, ale nechal na čas ve významné chudobě trvati: jak tedy následuje kněz Krista, jenž své přátely obohacuje? Opět jak svatí praví, co kněz má nadání, že to jest chudých almužna; protož nesluší, aby odtrhna od chudých jich almužny, své přátely obohacoval. A tak máš, že kněží hřeší, když přátely své kostelním nadáním obohacují. Pak k důvodu, když dí: z přirozenosti i z Božího přikázání má člověk více milovati otce a matku, a jiné přátely více než cizí; tu může býti odpověď: že je-li otec neb matka, neb jiný přítel nuzný a Božího milovník zákona, tehdy kněz může z milosti Boží pomoci jemu, aby nouze netrpěl. Ale to jest daleko od zbohacení a od pýchy pozdvižení; neb by již učinil tak podle Božího přikázání.

Ještě jinými zvyky hřeší kněží. Prvý zvyk jich, že krmí mnohé pochlebníky, aby je chválili, že jsou štedří, a zovou bohaté, proti tomu Kristovu naučení, jež dí: Když děláš oběd neb večeri, nechť volati přátel a bohatých. Druhý zvyk, že chovají čeleď nepotřebnou úřadu kněžskému, jako: střelců, komorníků a mnoho panošů. Třetí zvyk, že kupují mnoho nepotřebného nářadí, jako: mísy stříbrné, kořlíky, lžice, polštáře a lože pyšné, a jiné věci mnohé. Čtvrtý zvyk, že staví domy příliš nákladné; boří dobré, v nichž by mohli dobře bydliti, a staví jiné; a jakž se nebude líbiti, ihned sboří a jiné náklady učiní: ale zboří-li se co v kostele, toho nedbají, by opravili, ale chudé lidi nutí, aby naložili! Pátý zvyk, že chovají koně krásné, a přípravu pyšnou na ně strojí, a pak psův mnoho loveckých, jimiž chudých almužnu maří.

I může znáti člověk velmi hloupý, že těch lichých pět zvykův nezůstavil kněžím Spasitel, a že úřadu kněžskému nikterak nejsou pomocni, nýbrž že jsou svazky ďáblovy, jimiž je více a nutí k pýše, a vede je jako slepé k ztracení. A tak jsou ti sluhové ďáblůvi duchovní slepotou poraženi, že když se jich otáže: Proč tak činíte? odpovídají: že svět neb čest světská chce tak míti! A poněvadž ďábel mnohem lepší jest než ta čest světská, byla by mnohem ozdobnější a pravější odpověď, kdyby řekli: že ďábel chce tak míti. Protož kdo tak odpověď dává, ten ihned pošetile pozná, že jest přemožen od ďábla, že tak na obranu svého hříchu přivodí svět, jímž ďábel zlého užívaje přemohl jej; neb to víme, že ďábel světem a tělem proti nám bojuje. Protož jako člověk nemá omluvy ze smilství, řka: že tělo tomu chce; též nemá omluvy, řka: že tomu svět chce. Neb podobná-li by byla omluva rytíři před jeho králem, kdyby dal se zajmouti volně nepříteli jeho, a král by se ho otázal, řka: Proč jsi se dal zajmouti? a on by odpověděl: že nepřítel chtěl tak míti? I jest velmi divné, že lidé jsou tak zaslepeni, že svých nepřátel plní vůli, sloužíce ďáblu, světu a tělu pro velmi marnou odplatu, totiž pro chválu světskou, za níž se vleče jiná odplata, jež jest odloučení od chvály věčné radosti a ztracení s ďábly v ohni, v temnosti, v tesknosti a neskonalé bolesti. A čím více kdo a marněji záduší utrácí, tím více bude, nepokaje-li se, muky trpěti věčného ohně.

K.

A kterak se vymluví kněží, kteří jakkoli v smilství záduší hanebně utrácejí. přistrojující krásněji své kuběny, kněžky neb ženiny, než v kostele oltáře a obrazy, dávající jim sukně, pláště i kožichy, berouce desátky chudých i ofěry! A tak nyní ve zvyk své smilstvo položili, že již bez studu ženy mají, někteří pokrytě nazývajíce je sestrami — a sestře-liť smilstvo odpustí? jak i Písmo i zvyk ukazuje. A není, kdo by oželel statečně té veliké neřesti! Starší neopatrují, neb by museli dříve sami téhož zanechat; páni nedbají, neb mnozí sami tak živi jsou, a někteří pro přízeň tělesnou; a jiní, ač jim žel, přece mní, že nejsou povinni polepšiti; a někteří počnouce odpadnou, s jedné strany že se bojí pūhonův, s druhé strany že prelátové ihned zlosyny propouštějí; a pak lid osadní ten buď nedbá, anebo nesmí, aniž umí se proti zjevnému zlu statečně postavit. Ale měli by učiniti podle Kristova přikázání: nejprve několik jich, neb pán podací napomenouti kněze; neuposlechl-li by, potom měli by všichni sejíti se a říci jemu, aby pohoršení vyvrhl; pakli by toho učiniti nechtěl, aby se ho varovali jako zjevného hříšníka a pekelníka — tak Kristus přikázal. Nad to ještě vznesli by na biskupa, aby to opravil; nedbal-li by biskup, tehdy nedati jemu desátkův, aniž mše jeho slyšeti; neb jest ustanovení, aby nikdo neposlouchal mše kněze, o němž ví bez pochybnosti, že má ženinu neb kuběnu; a to ustanovení jest pod kletbou vydáno: ne že by mše nebyla svatá, ale aby kněz nesloužil nedůstojně, a lid aby nebyl účasten hříchu jeho. Pakli by to vše nepomohlo, neb snad aby nesloužil, jak to činí, a měl by dosti jídla bez jich dávání: ale učiniti mu, jak přikázal svatý Pavel o smilníku, o němž dí svatý Jan Zlatoústý, že praví o něm, že byl kněz. Co přikázal Pavel? Řekl: Vyměťte starý kvas! míně toho smilníka; neb dí napřed: Toho, jenž tak učinil, ve jménu Pána našeho Ježíše Krista sberouce se, a v tom duchu s mocí Pána Ježíše dáti takového Satanu v trápení těla, aby duch spasen byl v den Pána našeho Ježíše Krista.

Aj, teď dal svatý Pavel naučení, kterak smilníka zjevného všichni spolu vyvrhnouti ze sebe mají jako starý kvas. Ale že říkají lidé: „My můžeme bez toho dobře býti, co nám do toho? nám to neškodí!“ ihned dí svatý Pavel: Není dobrá radost vaše. Nevíte, že malý kvas t. málo kvasnic všechno těsto kazí? Vyměťte starý kvas!

L.

Aj, teď ukazuje, že nedobře byli radostni, trpice to; neb od něho byli nakvašeni t. jeho hříchem zprzněni, jsouce účastni, že nedbali. Protož dí jim sv. Pavel: A vy jste se naduli t. nedbajíce, aby vyvržen byl ze středu vás, jenž to učinil. I kterak může pán a osada vymluvena býti, když nedbá, aby taký protivník Božího zla své neopustil, jímž jiní

svého hříchu brání a na něho zřice taktéž hřeší? Apoštolové Kristovi ustanovili, aby knězem nebyl ten, kterýž po křtu smilství se dopustil, a také kněz, dopustě se smilství, aby kněžství zbaven byl; a pak apoštolští náměstkové, biskupové, sami smilní a jiným smilství nebrání! Jakýž otec, takýž i syn; syn dá a otec vezme peníze, aby syn ženimu měl; onen prodává hřích a tento kupuje, kopu do roka od ženimy. A na Moravě kdysi, jak praví, kopu farář dával od kolébky; protož přezdělí tomu platu cunabulales, česky: pokolební. A v Uhrách platí každý farář od dítěte; a čím jich více má, tím více biskupovi peněz dá. Tak mi pravili, kteříž v Uhrách bývali. I mají ti slouti pastýři, loupice ovce Kristovy a nakládající na ďablovy kurvy? berouce statky od lidí, almužny a desátky, a obětují je ďablu! a majíce napřed jíti a vésti lid za Kristem, i vedou zlým příkladem v hrdlo ďablu! majíce za sebe i za lid důstojně Bohu tělo Kristovo obětovati, i odvažují se jako Jidáš, zrádce nevěrný, nedůstojně jeho svaté tělo přijímati! Běda, běda pastýřům takým, v pravdě zlodějům a lotrům a hltavým vlkům! A nevím, kterak těch církev svatá pozbuje, nepřičiní-li se k tomu obec tím řádem, jak Kristus a svatý Pavel položil. Dejž milostivý Spasitel, abychom všichni hříchův se varovali, oni ženim nechali a Krista v ctnostech následovali, nechajíce zlého obrokův a statků dobývání a též i zlého utrácení, a dávajíce lidu činy dobrými i slovem Božím naučení!

M.

Ještě jsem vzpomněl, že měněním far svatokupčí, a najímáním v směnění mnoho chytráctví běží. A že vždy znova každému kostelu péči duší kupují, kdo je z hříchu vymluví? Též se zajímá kostel i pase se v městě bez práce, a nájemník pilen jest, aby stříhl i zdobil ovce; onde zakazuje třicet mší, jednak zaprosí deset mší; jednak u kříže na veliký pátek pět grošův pro pět ran Kristových položiti velí; jednak tři libry vosku káže dáti Bohu a sobě vezme, aby prodal; jednak svíce krásné káže obětovati, aby mohl je přetočiti. Kdež se staví, dokud peněz, které má dáti z nájmu, nesežene? Kristus dí: Zloděj nepřichází, jedinež aby kradl. Kdo zloděj? Dí Kristus: Kdo jinudy vstupuje nežli dveřmi, zloděj jest a lotr. Kterými dveřmi? Ježíšem. Co jest Ježíš? Spasení. Protož kdož ne pro lidské spasení a své, ale pro své lakomství nájemníkem jest, zloděj jest a lotr. Ovcí nedbá, neb jemu nepřislušejí. Lotr lotru najal ovce: tento drží a dojí a onomu podává, a ten bez práce loupeží se krmí! Ó, kéž by některý se z nich rozpomenul, jako onen lotr na kříži, že Kristus bez viny své ovce vykoupil, a pozelel, řka: My oba jsme vinni, že jsme ty ovce Kristovy tak koupili!

Ale dí některý: Musím najíti kostel, nemohu se u něho živiti. Ó, blázne! kterak bude pak sebe a tebe nájemník živiti? jistě loupež naplní obě břicha! Opět dí: Nemohu u kostela seděti, musím u dru-

hého obročí býti. Ó, lakomče! jednomu nemůžeš dosti učiniti, a pak smíš dva držeti! Opět díš: Musím sloužiti. A já díím: že tak miníš ďáblu sloužiti; jsi-li pastýřem, pas ovce a zanech služby! Opět díš: Mám patrona zlého. A já díím: Snad patron jest dobrý a ty zlý; protož zanech zla, snášej se s patronem i s ovce. Pakli patron jest zlý, tvá dobrota přemůže jeho zlo; pakli vždy nemůže přemoci, hledej od Boha a od dobrých lidí pomoci. Pakli vše neprospěje, že lid snad není tebe hoden, aneb ty lidu toho, vzdada běš se jinam. Pakli můžeš směniti s dobrým knězem — ale velmiť jest nejisté měnění, ačli bys nebral stvrzení za peníze — směň se aneb usad' věrného kněze, ať s lidem pracuje, a ty jdi jinam kázat.

N.

A pak o nájmu nevím, kdy může hodně býti, a to s obou stran. Farář nemohl-li by nikterak zůstatí s osadou svou, ale měl by dobrému knězi poručiti. Neb poněvadž svěruje mu duši, z nichž počet má dáti nejvyššímu pastýři, proč mu nesvěruje bobků ovčích? I nevím, kterak hodně může najíti! Pak se strany toho, kdož najímá, nevím, že by mohl jinak hodně najíti, jediné tím úmyslem, že vida v lidu nedostatek farářův a znamená, že by mohl prospěti, uvázal by se v práci — ale velmi se vystříhaje, aby ho lakomství nikudy netáhlo, aniž potom podtrhlo, a aby ničím nebyl k pohoršení toho lidu — snad by tak neslul před Kristem nájemník, ale pastýř; neb aby pásł ovce Kristovy příkladem dobrým a jeho slovem, varuje se hříchu na všechny strany, a jsa pilen spasení toho lidu.

KAPITOLA VIII.

A.

Po dokázání svatokupectví duchovních nyní také sluší se do-
tknouti svatokupectví světských: neb také mnohými způsoby svatokupectvím jsou zprzněni: nejprvé a nejvíce, kteří vezmouce dary, buďto peníze, koflíky, neb koně aneb jiné věci, aneb zapíšíce sobě platy neb služby, dávají biskupství, proboštství, kanovníctví neb farářství. A ti mají tatíka Jeroboama krále, o němž dí Písmo: Kdokoli chtěl ruku Jeroboámovu naplniti, byl knězem nad horami. A ihned dí Písmo, že pro tu příčinu dům Jeroboámův zhřešil, a vyvrácen a shlazen se země. Dům t. pokolení jeho a království; neb potom psáno stojí, že poslal Jeroboám svou ženu k proroku, jenž slul Achias, aby se otázala, bude-li syn jeho živ a po něm kralovati? neb byl syn jeho nemocen, jménem Abia. A když k němu přišla do domu, řekl jí prorok: Pojď sem, pojď sem, ženo Jeroboáмова! proč se jinou stavíš? Aj, já poslán jsem k tobě tvrdý posel. Jdi a rci Je-

roboámovi: Toť dí Pán Bůh israelský: že povýšil jsem tebe mezi lidem mým Israelským, a rozdělil jsem království domu Davidova, a dal jsem je tobě; a nebyl jsi jako sluha můj David, jenž zachovával přikázání má a následoval mne vším srdcem svým, čině, co líbí před tváří mou; ale konal jsi zle nade všechny, kteříž byli před tebou, a sdělal jsi sobě bohy cizí a slité, abys mne k hněvu popudil, a mne jsi zavrhl za sebe. Protož, aj, já vyzvednu zlé věci na dům Jeroboámův, a zabiji z domu Jeroboáma až do toho, co ští na stěnu, t. každého pacholíka i psa, a do zavrženého a do posledního v Israeli; a vyčistím ostatky domu Jeroboáмова, jako bývá dům vyčištěn až do čistoty. Neboť, kteří zemrou z Jeroboáma v městě, ty budou jísti psi; a kteříž zemrou na poli, budou je žráti ptáci nebeští; neboť Pán Bůh mluvil! — Aj, teď ukazuje Písmo, proč Pán shledil krále Jeroboáma i lid jeho, jako se stalo, že proto, že udělal lidu dvě telata zlatá, k nimž se modlili, zanechavše Božího přikázání, jež dí: Nebudeš mítí bohův jiných; druhé proto, že z peněz dával nad těmi telaty kněžství. A poněvadž toho kněžství neslušelo se prodávati: kterak kněžství Kristovo za peníze sluší dávatí? A v tom svatokupectví jsou svěštěi duchovní.

Pak druhý způsob svatokupectví jest: za službu dávání biskupství neb jiných důstojenství. A proto mnozí slouží u dvorův; druzí opustivše své fary slouží, chtějí bohatší dosáhnouti. Třetí způsob jest: pro příbuzenství dávání biskupství. V tom mnoho jest vladyk, kteří dávají nestatečným přátelům, kteří nebyli by hodni sviní pásti! Čtvrtý způsob: že dávají pro prosbu neb pro jinou tělesnou zálibu; jako někdo dá pro tovaryšství, že kněz umí s ním lovití, v šachy neb jinak hráti. A mají také jiní lstivý klobouček, že sází se neb zakládá takto: Oč platí, pane! že nedáš mému synu kostela? A pán dí: Platí o padesát kop, že dám. A on dí: Platí. A pán: Nu, já dávám synu tvému kostel, dáš padesát kop.

B.

A jest mnoho jiných chytráctví ďábelských, jimiž klame i světské i duchovní, v svatokupectví je zaváděje: jako otce, matku, kteří syna chtějí v duchovní důstojenství uvéstí, dávají dary, slouží knížatům i pánům, a kupují buly u papežův. A zdá se mi, že veliká část lidí proto vůbec dává děti do školy, aby byli bohatí, v světě velebeni, a přátelům aby pomáhali; a oni se také proto raději učí. I vidíme, že obyčejně zle jsou živi, protože nedůstojně v kněžství vstoupili. A že statků vždy přibývá duchovním, protože také jáhnův a kněží přibývá; neb každý chce lehce živ býti a zbohatnouti. Protož drazí jsou otroci, role hyne, služebníků není, ježto každý sedlák vůbec chce syna prelátem mítí. A kdyby kněží měli živi býti, jako dříve byli živi svatí, málo by jich bylo! A bylo by lépe, kdyby nás bylo dobrých málo, než zlosynův všude plno; jakož dí svatý Jan Zlatoústý: že lepší

jest jeden svatý, než hříšníkův svět naplněný. A že tak na obě strany hřešíme, světší i duchovní, otcové zlým úmyslem, a matky, do školy dávající, a synové zlým úmyslem se učíce; protož s obou stran málo církvi prospíváme. Protož, otče a matko! chcete-li míti dítě, aby bylo knězem dobrým, proste Boha, ať zdaří k své chvále a k jeho spasení, a k vašemu a církvi svaté k prospěchu. A ty, žáku! uč se pro totéž; neb učíš-li se proto, abys byl bohat, tehdy vede tě lakomství; pakli pro chválu světskou, tehdy vede tě pýcha; pakli pro tělesnou rozkoš, tehdy vede tě chlípnost. Taktéž i v kněžství. Ale učíš-li se pro spasení, i jdeš v kněžství a jsili dobře živ, tehdy tvé učení jest dobré a kněžství svaté.

C.

Ale snad díš: Poněvadž jest tak na všechny strany duchovenstvo zapleteno, tehdy by se neslušelo ani kněžství, ani biskupství požádati? a to jest proti rozumu, jenž ukazuje, že ten stav jest nejdůstojnější, jehož nemůže nikdo právě míti a požívatí jediné s vůlí; neb dí svatý Pavel: Kdož biskupství žádá, dobré práce žádá. — Tu věz podle naučení svatého Jana Zlatoustého, že v těch slovích: biskup, kněz, farář, dvě věci se míní: prvá práce, a druhá důstojenství. Práce, jak dí svatý Pavel, má žádána býti, ale druhá nemá žádána býti. Protož dí svatý Pavel: Kdož biskupství žádá, dobré práce žádá; to jest: míní-li kdo biskupem býti, tehdy by měl tím úmyslem žádati, aby církvi svaté práci svou chtěl prospívati. Protož dí svatý Řehoř na to slovo svatého Pavla: že v tu dobu bylo to slovo sv. Pavla držino, když ten, kdož měl biskupem býti, měl býti hotov, každou hodinu na mučení jíti. Neb na počátku víry křesťanské nejprve trpěli mučení biskupové. Důkaz jest na Kristu, na jeho apoštolích i na jiných mnohých svatých biskupech. Ale že nyní biskupství uvalilo se v statky, protož nyní žádají statků a biskupství pro statky; a že nyní biskupové mučeníctví se nelekají, protož směle k biskupství chvátají. Dříve nebylo kde vzíti člověka, aby byl biskupem; neboť bylo býti chudým a ochotně mučenicem; ale nyní, když biskup zemře, který má naději, ten o biskupství stojí! Jakož po smrti šťastné paměti kněze Zbyňka stálo jich o arcibiskupství jen čtyřiaadvacet! a ty jsme napsali jménem.

Proziř, kdož chceš žádati kněžství neb biskupství, viziž, abys nejprve přecedil své svědomí. Jsi-li života svatého v naději, nejsi-li zprzněn smrtelným hříchem, jsi-li ochoten Písmem k lidu naučení a životem k smrti podstoupení, táhne-li tě Boží chvála a tvé i lidské spasení: poručíš Bohu, ráčí-li tě míti. A přistoupíš-li, viz, ať tebe svatokupectví, chlouba, rozkoš a lakomství, nýbrž i pokrytství nezachvátí; aniž se domnívej, že bys ty byl nad jiné toho úřadu hoden. Když tak se připravíš, vstoupě v biskupství, ještě je pro mnohé neznáze brzo poskvrníš! A to znamenajíce svatí, před volbou biskupství utíkali, jako svatý Řehoř; a svatý Marek evangelista byl sobě palec

uťal, aby biskupem nebyl; a svatý Lev papež sobě ruku uťal, že měl hnutí tělesné (i) dotekl se úst jedné ženy, když jí tělo Boží dával, maje za to, že by již hoden nebyl mše sloužiti a Božího těla rozdávati. Ó, jak málo se nyní před biskupstvím pokrývají! palcův, aby ušli biskupství, utínají! Také nyní holubice ne hned ukáže koho: neb jest již chamradím statků zastřeno okno!

D.

Z těch řečí můžeme znamenati, že nejisté a strašlivé jest člověku světskému: knížeti, pánu, neb jinému, také i duchovnímu míti podací k biskupství, faře neb k oltáři, aneb k jiné almužně: protože, nedá-li hodnějšímu, a moha ho míti, aneb nemíní-li, aby dal hodnějšímu v domnění úmyslem pravým, tehdy těžce bude hříchem poražen, a nebude před Bohem hoden, aby to podání držel, jediné jest-li by se opravdově pokál; a dá-li méně hodnému vědomě pro peníze, pro dary, pro službu tělesnou, pro přízeň světskou, pro krev neb pro příbuznost, pro pochlebenství neb pro prosbu lidskou, běda jemu s tím podacím! Aj, pro ty příčiny jest velmi strašlivé míti nějaké podací!

E.

A věz, že podací není kostel, ani oltář, ani která věc tělesná: ale jest moc duchovní, kteroužto moc máje pán, může a má opatrovati, aby prvé daná almužna k chvále Boží dobře stála. Protož podací latinsky slove patronus, t. otec neb obránce; neb jako věrný otec má býti pílén, aby v duchovenství kostel, oltář, kaple neb daná almužna dobře stála. A bývá patronem, to jest podacím, člověk pro trojí věc, t. pro půdu, pro ustanovení, a pro nadání: pro půdu, že ji dal, aby byl kostel na ní vystavěn; pro ustanovení, že je(j) vystavěl; a pro nadání almužny, aby jí kněz živ byl. A pro ty tři věci má patron neb podací jiné tři věci, t. čest, břímě a užitek: čest od lidu a od kněze, že ho mají v poctivosti míti; břímě, že má péči míti, aby dobrému dal, aby dobře duchovenstvo stálo, a také aby v tom nezpyšněl; užitek má býti věčná odplata, nezmaří-li jí. Také měl by míti užitek i tělesný takto: zchudl-li by, že by neměl se čím podobně živiti neb dítek, tehdy hodné jest, aby od kostelního statku měl pomoc, a zvláště, byl-li by ten, jenž dal místo neb ustanovil kostel neb nadal; a také, bylo-li by některé jeho dítě, jemuž by bylo odňato tím ustanovením neb nadáním: a to velí práva ustanovená. Protož hanební jsou klášterníci, faráři i jiní nadaní kněží, kteří majíce statky, dají velikou nouzi trpěti podacím aneb jich dětem, jest-li že jsou pěkně živi.

F.

A že to podací jest duchovní věc, protož nesluší ho prodávati. Duchovní slove i proto, že jest k duchovenství, jakožto k řádu na spasení duší, i proto, že v sobě není tělesná věc. Ale hrubí lidé, kteří se domnívají, že by kostel, oltář neb kaple bylo podací, protož kupují a prodávají podací jako vola neb krávu nehodně pro užitek tělesný, neb pro chválu, aneb proto, aby svým přátelům neb sluhům podávali. Věziž, když díš: „Mám kostela podací“, že máš moc, aby kostel dobrému knězi dal a jej spravoval, aby k Boží chvále i s knězem i s lidem dobře stál. Tu moc mívají i děti, i jiní přátelé po dědictví, a někdy z poručenství, aneb z oddanosti, takže ji dá jinému. A hřeší rozličně v té moci světské i duchovní: světské, nedávající ji prostě pro Boha, a duchovní, nepřijímající prostě pro Boha. A že bývají ustanoveny almužny, aby byly chudým dány: podací těžce hřeší, nedávající. Neb někdo ustanoví, aby bylo sukno kupováno chudým, neb určené krmě, neb jiné almužny: oni pak sobě zachovají, neb svým přátelům a pacholkům dávají, aneb pro přízeň jiným, a jako by své dávali, chtějí chloubu míti, a nužnějších nebožátek nikterak nedbají. A v tom hříchu jsou klášterníci, faráři a měšťané obecně: klášterníci, sebravše veliké almužny, aby vydávali chudým peníze, sukno, stravu, i nedávají; faráři, aby chudé krmili v suché dni neb jindy, a nekrmí; měšťané též. A tak táhnou spolu vůz ďáblův jako tři koně, jichž pomrskává lakomstvím, táhna je do své stodoly. A o těch takto stojí psáno v ustanovení duchovním: Kněží neb světské, kteříž statky otce a matky své neb jiných lidí, kteréž chudým odkázali, zadržeti chtějí neb odníti, jakožto vrahové chudých a jakožto zloději a svatokrádci kleti buďte, od kostelů odloučení, dokud nenavrátí!

G.

Haha, poznejte se, loupežníci chudých lidí, vrahové, zloději a svatokrádci! neboť ačkoli vás lidé neproklínají, přece Pán Bůh vás proklíná. A té kletby dokáže v soudný den, když dí: Jděte, zlořečení, do věčného ohně! Otáží se: Proč? Odpoví, řka: Lačen jsem byl nedali jste mi jísti; žizniv, a nenapojili jste mne; nah jsem byl, a neoděli jste mne. A oni řkou: Pane! kdy jsme tě viděli lačného, žiznivého a nahého, a nedali jsme tobě? A on dí: Co jste neučinili nejmenšímu z mých, mně jste neučinili. Na to slovo svatý Augustin dí: Poněvadž ten půjde do věčného ohně, jenž nedával svého: co se tomu stane, jenž se chápal cizího? A že dříve řečení chudým almužny odjímají, protož kam se ti v soudný den podějí, jest-li se nepokají, navráťce chudým, co zadrželi? A že jsou vrahové chudých, Písmo dí: Kdo oklamává chudého, člověk krvavý jest; kdož odjímá v potu chléb, jako ten, totiž jest vinen, kterýž zabije bližního svého. A že jsou loupežníci, to jest jisto: neboť berou chudým jich statek; a že

jsou zloději, jest povědomo: neb kradou cizí věci; a že jsou svatokupci, svatokrádci, to jest proto: že kradou svatou almužnu, jež slove proto svatá; že jest pro Pána Boha, jenž jest svatý nad svatými; a proto, aby byl člověk svat, chudým dává. A z toho může člověk rozumný spatřiti, jak často hřeší lidé v těch almužnách: i ti, kteří je dávají; i ti, kteří poručníky bývají; i ti, kteříž je přijímají: první zle dobyté dávající, druzí zadržující neb zle rozdvávající, třetí zle přijímající: prvé, nejsouce potřebni, druhé, přílišně nabírajíce, třetí, zle utrácějíce, a všichni ti vůbec o ty almužny se vadíce.

H.

Protož, dobré jest člověku, aby jsa živ, dával chudým a nedychtil, aby po sobě věčnou almužnu zůstavil: neb nikdež není v Písmě svatém položeno, aby almužny věčné lidé strojili; ale jest ustanoveno, aby mezi chudé své almužny za živa dávali, aby zemrouce ihned odplatu radosti věčné měli. Protož pošetili jsou lidé, a zvláště kněží, kteří dobývají peněz leckterak, aby almužny věčné ustanovili. Také jsou blázni, kteříž peněz chovají dobře dobytých, aby věčné almužny ustanovili, a vidouce nuzné, jim nepomáhají; neb tací těžce smrtelně hřeší. Neb dí sv. Jan apoštol: Má-li kdo statek tohoto světa, a vidí bratra svého, an nouzi trpí, a zavře střeva svá, t. nedá-li jemu: kterak láska Boží jest v něm? Jako by řekl: nikoli není v něm Boží láska; t. j., že Boha nemiluje, poněvadž dá nouzi bratru trpěti, moha mu pomoci. A také jest důkaz z první řeči, že Kristus dí: Lačen jsem byl a nenakrmili jste mne: jděte, zlořečení, do věčného ohně! A co svárů i soudů i vražd pochází z těch věčných almužen a jiných hříchův, kdož může popsati? A někdo naběře na sebe velikou věc poručenství těch almužen, a vždy drží až do smrti, a při smrti poručí jinému, a mně, aby ten učinil; a on opět drží a užívá až opět do smrti; a tak vždy dále, až z nich nic nebude. Bídni lidé! Jak jsou na rozumu poraženi, že chtějí, aby jiní to učinili, co sami sobě, mohouce, učiniti nechtěli! Ale věrný milovník Boží dává chudým, podle jeho přikázání, což může, za živa; činí sobě poklad, aby ho ihned požíval, zemra; před sebou posílá, aby měl připraven, odtud vyjda. Pán Ježíš, apoštolé a jiní svatí almužen věčných nestrojili.

KAPITOLA IX.

A.

Aby lidé na všechny strany svatokupectví se vystříhali, ještě máme věděti, že každý, jenž přivoluje k svatokupectví, že ten hřeší a jest účasten svatokupectví. A to přivolení bývá šesterým způsobem: pomocí, obranou, radou, potvrzením, nepomocí a nekáráním.

Pomocí v svatokupectví jest vinen přimlouvající se, tržící mezi svatokupci, neb jinak přičiny dávající, jako: písmem, poselstvím, peněz půjčením, při držení v soudu a jinými způsoby. Pak druhé, obranou, to jest bráněním svatokupectví. A v tom jsou velmi mnozí světští i duchovní, a zvláště mistři a pravoukové papežovi, kteří brání v školách svatokupectví, omlouvajíce je rozličně, řkouce: že papež nemůže svatokupčiti; že není nikdo svatokupcem toliko ten, který by byl podle jich ustanovení před nimi přemožen a odsouzen; a jednak že za práci platí, a proto tak vymlouvají, že sami touže cestou běží a chtějí mnoho obročí míti. Tu výmluvu mají: že jsou mistři svatého Písma, a zvláště doktoři t. učitelé práv papežských, a domnívají se, že by pro jich mistrovství Pán Bůh hříchu jim nevážil, aby, majíce mnoho obročí, pýchu a rozkoš plodili, aby je v sborech a ve školách i na ulicích ctili; protož veliké pláště s bílými kožšinami, s hranostaji, s kunami a s hedvábím mají, dlouhé a široké, a to vše, aby byli viděni od lidí! Věř pravdě Kristově, jež dí: Na stolici Mojžíšově seděli mistři a zákonníci; protož všechny věci, kteréž povědí vám, zachovejte a konejte: ale podle jich skutků nechtějte činiti, neboť praví a nekonají. Přivazují břemena těžká a nesnesitelná, totiž, jichž nemohou snést, a kladou na ramena lidská: ale prstem svým nechtí jimi hnouti. A všechny skutky své konají, aby byli viděni od lidí: neboť rozšiřují nápisy své a veliká dělají třepení, a milují nejprvnější sedění při večerích a první stolice v shromážděních, a pozdravení na tržišti, a nazváni býti mistři!

B.

Tu máš krásně vypsány hříchy mistrovské. Rozumějš, že dí Spasitel: Na stolici Mojžíšově seděli mistři. Když dí: „seděli“, nemíní, jako by o těch mluvil, kteří před ním byli; ale míní Kristus ty, kteří jsou za ním. A mluví proto, řka: „seděli“, jako by se stalo, aby nás ujistil, že tak sednou. Ani skrze „stolici“, rozuměj dřevěnou neb kamennou stolici Mojžíšovu, neb té není; ale podle řeči svatého Augustina a jiných svatých, skrze stolici rozuměj: důstojenství v duchovenství, v němž jsou papežové, biskupové a jiní kněží, a zvláště mistři, jak dí Spasitel, (jenž) jich velí poslouchati, řka: Všechny věci, kteréž vám povědí, číňte; ale podle jich skutků nechtějte činiti. Tu dí svatý Augustin: Což praví mého, to číňte; ale praví-li co svého, činiti nechtějte. A to míní Kristus, řka: Ale podle jich skutků nechtějte činiti. Jich činy jsou, které jsou proti Božímu přikázání a proti jeho radě. Protož mají lidé pilní býti a uvažovati, kdy konají Boží přikázání a radu: a kdy přikazují, což není proti Boží vůli, aby to zachovali a konali, ale což by bylo proti vůli Boží, aby neposlouchali. A tomu na potvrzení, že to míní Kristus, dí svatý Marek takto: Mnohý zástup rád ho poslouchal. I řekl jim v svém učení: Varujte se mistrů, kteří chtějí v bílém rouše choditi a pozdra-

vováni býti na tržišti, a na prvních stolicích seděti v školách, a první sedění (míti) při hodech.

Aj, tu máš, že dí Spasitel: Varujte se pilně mistrův! I co se mají varovati? jediné aby jich v skutcích zlých nenásledovali a v zlém neposlouchali. A když dále dí Kristus, proč jich nemá lid následovati, řka, že praví a nečiní: v tom dotýká se všech prelátův a kněží, kteří jiným praví a přikazují, a sami nečiní, a zvláště mistři. Věrně slýchal jsem v školách ty řeči od mistrů o pokoře, o trpělivosti, o chudobě a o statečnosti i o jiných ctnostech, že tak pilně a pevně vymluvili, jako by již nemohlo lépe býti, a jako by ty všechny ctnosti naplnili: a pak v skutcích žádné z těch ctností jsem nenalezl, ano plno pýchy, lakomství, netrpělivosti a nestatečnosti! a jako Kristus milý vypsal, veliká břemena na lidi oni kladou, vydávající ustanovení svá, trouce se v první důstojenství v duchovenství, a když se jim neklanějí jako bohům, hněvají se; a když na prvním místě u stolu jich neposadí, divně se nadýmají, a o první místo ve školách mnoho mají svárův. Nýbrž vím, že jeden mistr, Mařík, mnich, dobyl sobě od papeže bul, aby mu bylo dáno nad jiné mistry místo; a přikázal v bulách, to jest v listech svých, aby jemu dali místo pod zbavením obročí i kněžství i všech důstojenství, a pod kletbou: a přece nemohl od nich přivolení míti! Oni zle nepřivolili z pýchy, a on zle o to stál; a tak pýcha s óbou stran se plnila. Neb dí Spasitel, že milují první stolice v shromážděních a rozšiřují svá třepení v sukních, v pláštech a v tabartech a v kápích.

C.

Pohříchu! také jsem měl ty tabarty, sukně s křídly i kápě s bílými kožešinami; neb tak zahradili to mistrovství, že nelze k němu přijíti, nebude-li těch ústrojův míti! Protož, aby lidé se vystříhali té pýchy, dí Spasitel k učeníkům a zástupům: Ale vy nechtějte nazváni býti mistři; neboť jest jeden mistr váš: Kristus. Na to dí svatý Jeroným: že zlé žádosti tu Kristus brání, tak, aby žádný z pýchy nežádal, aby ho mistrem nazývali. A jistě já neumím si jinak mysliti, aby kdo hodně mistrem byl, jediné tím úmyslem, aby k učení pravdy Boží spíše místo měl, a pravdu směleji mluvil a směleji ji bránil. Ale nyní jsem shledal, že prostí kněží, chudí a chudí laikové i ženy statečněji pravdy brání, než doktoři svatého Písma, kteří strachy od pravdy ubíhají a nesmějí ji mluvit! I sám jsem ten, pohříchu! byl, že jsem pravdy upřímně a zjevně kázati nesměl. A proč jsme tací? jediné, že jsme nestateční, bojíce se chvály světské ztratiti a přízně, a druží obročí; a docela pro pravdu bojíce se pohanění od lidí a utrpení tělesného. Jsme podobni knížatům židovským, o nichž dí svatý Jan v evangeliu: Z knížat mnozí uvěřili v něho; ale pro zákonníky nevyznávali, aby ze sboru vyvržení nebyli: neb více milovali chválu lidskou, než chválu Boží. —

D.

Aj, tu máš, že věřili, ale nevyznávali, bojíce se vyobcování, aby hanby neměli; i raději sobě zachovali od lidí chválu než od Boha. Ó, co těch jest, knížat, mistrův, kněží i jiných, kteří, bojíce se kletby, nesmějí pravdy Kristovy a tak i Krista vyznávat! a co těch, kteří bojíce se bídných statků ztratiti, nesmějí pravdy vyznati, a docela, kteří bojíce se tělesného života na smrt vydati, ubíhají od pravdy!

Ty tři bázně: prvá, ztratiti chválu a přízeň lidskou; druhá, ztratiti statky; třetí, ztratiti život tělesný, odstrkují lidi nesta-
tečné od pravdy vyznání Spasitele Ježíše Krista, ač ručil i za čest, i za statky, i za život. Za čest, říká: Kdo mne vyzná a slova má mezi národem tímto cizoložným a hříšným, i Syn člověka vyzná ho, když přijde v slávě Otce svého s anděly svými. Pak za statky ručil pod přísahou, říká: Věru, pravím vám, nikdo není, kdož opustí dům, aneb bratry, aneb sestry, neb otce, neb matku, neb děti, aneb role pro mne a pro evangelium, aby nevzal stokrát tolikéž! A potom za život ruče dí: A při budoucím věku život věčný. A jinde dí: Kdo ztratí život svůj pro mne a pro evangelium, spasena jej učiním. Kterak? Že bude živ na věky v radosti; neb dí: Kdož nenávidí života svého, totiž, že nedá vůli tělesnosti v tomto světě, k životu věčnému ostrihá ji. Ó, běda nám, jak jsme bídní, že nevážíme nekonečné chvály více než časné, hubené, kratičké! a statků věčných nevážíme více než časných! O nichž dí Spasitel: Co platno jest člověku, by všecken svět získal a své duši uškodil? A že nesmíme života nasaditi bídného, tesklivého, bolestného, jenž má vždy zemřít, za život věčný, slavný, veselý, nebolestný! A že ta bázeň jest nejtěžší, protož tu chtě od svých vyvolených odstrčiti, dí Kristus: Nechtějte se báti těch, kteří tělo zabíjejí a duše nemohou zabiti; ale raději se bojte toho, jenž může i tělo i duši zatratiti u věčný oheň.

E.

Pak radou účasten jest svatokupectví, kdokoli dá důvtip tomu, jenž chce kupčiti nezřízeně, aneb tomu, jenž chce prodávati. A těch jest velmi mnoho u papeže, kteří vymýšlejí i papežovi i těm, kteří stojí o obročí, divné okolky, a to vše, aby papež i oni více peněz nabrali, a kupci aby více dali; a tak bývá, že jeden obrok bude několikrát prodán. A všechny ty výmysly popsati, jen což já jich vím, bylo by příliš dlouho. Než toto jsem říkal těm, kteří bývali zklamáni; že kdybych chtěl prositi papeže za obrok, tehdy bych uvedl takto v bule: že tak chce míti otec svatý — aby nikdo nemohl vymysleti co, aby toto dání přesáhl. V tomto účastenství jsou pravoukové; a jiné kdo by vyčetl? poněvadž otec synu, bratr bratru, druh druhu radí, aby stál o obročí; a faráři radí kaplanům, aby naháněli na třicet mší, k zpovědi, k svátosti; a kaplani zase radí farářům. Ale doufám v Boha, že mnozí jsou mezi nimi, kteří tím nejsou vinni.

F.

Pak potvrzením neb potvrzováním šimonstva jsou účastni všichni, kteří potakají, řkouce: Tak jest dobře! A zvláště jsou tím vinni mocní králové, knížata a páni, biskupové i jiní povýšení, kteří by měli to rušiti: a pak potvrzují aneb nedbají, jako by jim do toho nic nebylo! A kterou výmluvu mohou míti před Bohem, jenž jim dal moc a povýšení nad jinými, aby je spravovali a nedali jim zla prováděti, jak nejdále mohou? Aniž mají výmluvy, jak potom uvedu, řkouce: že nedbají, co duchovní činí. Neb vím, že, kdyby knížete světského haněl, neb jemu kradl, neb s ženou líhal, že by toho netrpěl, nýbrž ihned by se mstil, mohl-li by: a pak nechce dbáti, že větší hřích duchovní člověk provádí! I zdalíť není větším hříchem svatokupectví než krádež, neb smilství, aneb knížete světského hanění? poněvadž člověk svatokupectvím zvláště haní Ducha svatého, jeho dary prodává neb kupuje, a tak Ducha svatého sluhou pokládá. Protož psáno jest, že svatokupectví jest těžší kacířství než Macedoniovo, jenž řekl, že by Duch svatý byl sluhou Otce i Syna: a svatokupci ti pak činí, aby Duch svatý sloužil stvoření! Rozuměj Macedonius ten proto byl kacířem, že držel, že by Duch svatý byl sluha Syna Božího, a to jest kacířství. Neb v božství žádná osoba není menší než druhá v důstojenství; a kdyby Duch svatý sloužil Otci Bohu a Bohu Synu, tehdy by byl menší. A to jest proti onomu Písmu: Rovný Otec, rovný Syn, rovný i Duch svatý, totiž v důstojenství. A že svatokupec, dává neb bera dary tělesné za dary Ducha svatého, ačkoli ústy nedí, přece skutkem pokládá, že by milost Ducha svatého mohla býti za peníze koupena, a tak menší, než to stvoření položena: a to jest těžší nežli říci, že by Duch svatý byl sluha Otce Boha. Protož svatokupectví jest těžší než Macedoniovo kacířství. Ale pohříchu! toho svatokupci nedbají, ani rozvažují, neb lakomství to je oslepilo!

G.

Pak páté, účasten jest někdo svatokupectví nepomocí, takže máje moc od Boha danou, nechce té moci přičiniti proti tomu hříchu, aby před se nešel, aneb aby byl staven. Neb poněvadž vidí bližního, an tone v hříchu k zatracení, a má moc od Boha danou, aby jemu pomohl, jako od téhož těla druhému údu: i kterak může od toho hříchu omluven býti? neb poněvadž vida člověka, an tone u vodě, a moha jemu pomoci, nepomohl-li by, byl by vinen jeho smrtí; ovšem v duchovenství, neučiní-li pomoc, aby neutonul na duši.

H.

Šesté jest někdo účasten svatokupectví nekáráním neb mlčením, takže, kdykoli vyšší neb jiný křikem, kázáním neb učením mohl by

odraziti člověka od toho hříchu, a neodrazí; aneb, jest-li by nemohl odraziti, a přece proto aby učinil, co na něm jest. A ten hřích zvláště jest na knížatech, na prelátech a na mistrech. A tato řeč má základ v Písmě; neb dí svatý Pavel: Kteří také věci činí, hodni jsou smrti; netoliko kdož činí hříchy, ale kteří přivolují těm, kteří činí. Protož dí svatý Isidorus: Kdož přivoluje těm, již hřeší, a brání jiného hřešícího, zlořečený bude i před Bohem i před lidmi, a bude káran káraním nejukrutnějším. A také psáno jest: že činícího toho, jenž činí hřích, bez pochybnosti vinu má, kdož moha pokárati, zanedbá polepsiti. Neb psáno jest: Netoliko, kteříž činí, ale i ti, kteříž přivolují, účastni jsou, a široký ukazuje těm, kteří hřeší, přístup ten, jenž zlu přivoluje; neb na oba sluší rovná pomsta. A že nejtěžší účastenství hříchu jest na těch, kteříž brání zlých, aby jim v hříchu dobří nepřekáželi; protož psáno jest: že, kdož jiných lidí bludův zbraňuje, mnohem více zatracenější jest, nežli ti, kteří bloudí. Neb ne toliko ten bloudí, ale i jiným urážky bludův připravuje a potvrzuje; protože mistr bludův jest netoliko kacír, ale kníže nad kacíři má slouti.

Z té řeči může znamenati, kdož duchovně hledí, kdo jest v svatokupectví kacír nad kacíři, neb kníže kacířské: že ten, jenž svatokupčí, a těch, kteří s ním svatokupčí, brání. A pod těmi jsou jeho menší, kteří ho zbraňují; a těch jest velmi mnoho. A pro lepší poznání měj tento příklad: že kdyby bylo město některého krále, které by sám založil, a potom ztracené svým životem vybojoval od nepřátel; pak kdož by bez vůle toho krále to město za peníze komu poddal; i ten, kterýž by na penězích přijal, byl by vinen, i ten, kterýž by mezi nimi trh jednal; i písař toho, jenž město poddal, i písař toho, jenž přijal; i posel onoho, i posel tohoto; i rukojmě s obou stran, i úmluvce s obu stran; i ten, kterýž by neokřikl obou neb jednoho, a moha, i ten, který by v tom bránil obou neb jednoho, a moha; i ten, který by radil jednomu neb oběma, aby to konali, i ten, který by k tomu půjčil peněz; i ten, který by dal papír k listům, i ten, který skládal listy; i obec, která by se dobrovolně poddala, i hlásný, který by neodkřikl, i každý, který by rád se byl k pomoci přičinil, aby to město tak proti vůli toho krále bylo komu dáno. — Tak jest v svatokupectví, když biskup chce a bude svatokupecky vsazen v město, to jest v lid, jež sám Spasitel stvořil, a od ďábla svým životem, až do smrti na kříži bojovav, vysvobodil. Nuž nad oněmi, kteří by tak nevěrně město od krále odloučili, kdyby je měli, velmi by se nad nimi mstili: ale o městu Kristovu nedbají, když zloději a lotři je slezou, aby loupili netoliko na statcích, ale i na duši! O kterýchžto zlodějích a lotřích dí sám Spasitel: Kolik jich přišlo, všichni jsou zloději a lotři!

I.

A že té účastenosti máme se varovati, píše svatý Jan v svém Zjevení, řka: Viděl jsem anděla, sestupujícího s nebe, majícího moc

velikou, a země jest osvěcena od slávy jeho. A volal v síle, řka: Padl Babylon veliký, a učiněn jest příbytkem ďábelství, a stráží každého ducha nečistého, a stráží každého ptáka nečistého a ohavného. Neb víno hněvu smilstva jeho, t. Babylonu, pili všichni lidé, a králové země s ním smilnili, a kupci země z moci rozkoši jeho bohati učiněni jsou. — Babylon, město veliké, jest sbor zlých lidí; neb Babylonem vykládá se pohanění a přenesení: neb všichni ti zlí jsou pohanění a přenesení z milosti Boží v hněv, a z života svatého v zlořečení. Anděl veliký, jenž s nebe sestoupil s mocí velikou, od něhož země jest osvěcena, jest milostivý Kristus. A ten volá mocně, že ten Babylon padl od milosti jeho; jakož řekl v evangeliu svatého Lukáše: Viděl jsem Satana jako blesk s nebe padajícího. A ten Babylon učiněn jest příbytkem ďábelství; jako dí Spasitel, že zlý duch, přijma k sobě sedm duchů horších, a přebývají v člověku: taktéž v sboru všech zlých přebývají všelijací duchové nečistí, kteříž ostříhají toho sboru, aby jich moci neunikl. A jest ten sbor pln nečistoty, ptactva nečistého, jako sov a kalousův: to jest lidí, kteří světla Kristova nemilují, jakož i netopýři, kteří v temnostech hříchu umějí létat, ale ve světle Kristově neumějí létat; neb v ctnostech neprosívají. Dále dí svatý Jan, že víno hněvu a smilství toho Babylonu pili všichni lidé, t. z pokolení všech lidí, jako: panen, vdov, manželé, panicův, vdovcův i manželův. Někteří z nich přivolili k tomu smilnění, t. k odstoupení od Krista; neb v Písmě každý hřích smrtelný slove smilství, neb jím od choti Krista odstupuje duše k ďáblu. Dále dí: A králové země, t. ti, kteří vládnu zemí, ti s tím sborem také smilní; a kupci země, to jest lakomci, ti moci toho sboru zbohatli; neb ten zlý sbor povyšuje lakomce a zvláště svatokupce. Jich účastnosti mají se varovati věrní; neb ihned potom dí svatý Jan: A slyšel jsem jiný hlas, řkoucí: Vyjděte z něho, t. z Babylonu, (lide můj!) a nebuďte účastni hříchův jeho, ran jeho abyste nevzali; neb hříchy jeho přišly až do nebe, a vzpomenul Pán na zla jeho.

Aj, teď máš hlas s nebe k věrnému lidu Božímu, aby vyšel, ne nohama, ale životem svatým z toho zlého sboru, aby Boží lid nebyl účasten i hříchu, i pomsty; účasten pomocí, radou, obranou, potvrzováním, nepomocí t. že nepomáhá rušiti svatokupectví, a mlčením, jak prvé jest uvedeno této kapitoly na počátku.

KAPITOLA X.

A.

Ještě o tom hříchu zůstává uvést, jak by nejlépe se mohli ho vystríci. A není podobnější cesta, než aby byla volba k biskupství neb k farářství podle Boží vůle; neb tak volili apoštolé, neměvše zjevení, koho by přijali v biskupství za Jidáše. A k tomu zní řeč svatého Jeronyma, jenž dí: Poněvadž tak veliký a takový Mojžíš není

dopuštěn, aby svým důmyslem volil knížete lidu, aneb aby ustanovil za sebe náměstka; kdo jest, jenž by směl z lidu, kterýžto lid často křikem k chloubě aneb k zisku přinucen, bývá hnut, neb také i z kněží kdo bude, aby se hodna k tomu soudil, jedině ten, jemuž by, an se modlí a Boha prosí, bylo od Boha zjeveno? Jakož di Bůh k Mojžíšovi: Vezmi Josue, syna Nunova, člověka, jenž má ducha Božího v sobě, a vložíš ruku na něho; a postav ho před Eleazarem, knězem, a přikázání dej jemu před viděním všeho lidu, a přikaz oněm před nimi; a dáš slávu svou na něho, ať poslouchají jeho synové Israelští.

Aj, slyš zjevně ustanovení knížete lidu, že netřeba jest výkladu. A týmž duchem svatý Petr ustanovil svatého Klimenta. A tak apoštolé vůbec ustanovovali biskupy neb kněze; a když se jim nedostalo zjevení, tehdy, volivše dva, Matěje a Josefa, pustili los, aby Pán Bůh ukázal, kterého by z těch dvou vyvolil: i ukázal Pán Bůh Matěje. A tak, kdyby obci nedostalo se zjevení, kterého by Bůh ráčil míti, tehdy dobrým úmyslem bez náklonnosti tělesné měli by voliti několik dobrých k biskupství, a pak modliti se k Pánu Bohu snažně, aby ráčil ukázati, je-li který z těch hoden; pakli ne, přece aby ráčil jiného ukázati. Ale, pohříchu! že sami se v to trou, a lid jest tělesně nakloněn k známým, neb k přátelům, neb k pysnému; a také že nejsou víry a naděje veliké k Bohu, aby jim dal hodného vladaře duchovního. A že by měla obec voliti, píše k tomu svatý Jeronym, řka: Ačkoli Pán Bůh ustanoviti kněze přikázal, a ačkoli také volil, přece také svolána byla obec; protož musí býti k ustanovení kněze také i lidu přítomnost, t. aby lid byl při tom, aby viděli všichni a jisti bili, že, který nejstatečnější jest ze všeho lidu, který nejučenější, který nejsvětější, který také ve vši ctnosti nejpovýšenější; ten buď vyvolen ke kněžství, a to se svěděním lidu, aby zpět potom vzpěčení aneb hryzení svědomí nezůstalo. A to i apoštol přikazuje na ustanovení kněze, řka: že musí míti ten svědectví dobré od těch, kteří vně jsou. Ale já něco více vidím v tom, že jest řečeno, že svolal Mojžíš veškeren sbor, aby to bylo; t. duchovně rozumějice: sebrati všechny moci duše, a v jednotu shromážditi ctnosti, aby v knězi, jenž má svěcen býti, bděly všechny v duši moci a (byly) plny; a aby v nich nebyl nedostatek moudrosti, umění a důmyslu, ale aby bylo v něm všechno množství rozumů, a všechno sebrání svatých myšlení, aby, co jest biskup, co mazání, co roucho mešní, skládaje v tajemství srdce svého, mohl znamenati. To vše dí svatý Jeronym.

Z té řeči svaté může člověk znamenati, jaké jest převrácení dnešní den a našich časů (v) ustanovování biskupův. Neb dříve byl ten obyčej, že buď milý Pán Bůh dal zjevením biskupa; neb lid, kterýž měl veden býti, volil sobě biskupa neb vůdce: ale nyní zavržena jest moc lidu, aby požádal a volil sobě hodného kněze, a otevřena jest cesta, aby lakomí a jinak nešlechtní u papeže jako bravy lidi sobě k tělesnému užítku zakoupili! A toho jest důkaz, že sotva dostane od papeže listů, hned svolá duchovenstvo, aby dali na pomoc zaplacení na plášť; a někdy ještě nemá listů, a již chce míti. Jako letos

se stalo v našem arcibiskupství, že dávali jedni, a úmyslem tím, aby ti, kteří káží slovo Boží a kárají jich hříchy, byli vyplnění; druzí dávali, bojíce se, aby jich nehrdlovali: neboť vydali pokutu na ně, aby do kostela nechodili, dokud Šimonovi nepoloží peněz. Ale třetí, ti hnuti Duchem svatým, aneb snad bojíce se potom téže poroby, nechtíce dáti, odvolali se k papeži; ale lépe by bylo, kdyby se odvolali k Bohu statečně, nepřivolující k účastnosti svatokupectví, a prosili pánův a obce, aby se k tomu přičinili a nedali jich tisknouti v ten hřích i v škodu tělesnou.

B.

Jest druhé převrácení, že, mají-li kde voliti biskupa, přece to sobě tak utvrdili kanovníci, aby oni sami volili, a ještě přidávají: aby ze své kapitoly t. ze svého sboru volili. A v tom obojím zastírají cestu Duchu svatému, jako by řekli: My sami jsme hodni k volbě, jiným toho nedal Duch svatý! Druhé, jako by řekli: Jedině mezi námi jest biskupství hodný, jinému žádnému nedal hodnosti Duch svatý! A když volí, tehdy nehledí, aby ze všech nejlepšího v ctnostech volili: ale který by jich bránil na statcích, od kterých by měli užitek tělesný, který by se srovnal v obyčejích nešlechetných s nimi! A tak, volíce nehodného, jsou počátek všeho zla a vši nedbalosti, kteráž se stane od tak voleného. Nenásledují ti apoštolův u volbě: aby vyvolili muže, jenž jest pln Ducha svatého; ani toho, jenž by nad jiné stkvěl se životem svatým, uměním i učeností. Neposlouchají ti Písma dříve řečeného, kterak ho mají voliti; ani svatého Jeronyma, jenž dí: Taký buď volen v prelátství, to jest v povýšení nad jiné, k němuž jiní jsouce přirovnáni, jako stádo jsou nazváni. A svatý Augustin dí: Volen k důstojenství biskupskému neměl by býti ten, kterýž menších úřadův spravovati se neučil: neb tomu správa lodí neměla by býti poručena, kterýž neuměl držeti vesla. To svatý Augustin. — Ó, milý Spasiteli! ty vidíš, žeť volí ne ze všech nejlepší, ale nejne-statečnější!

Ale, řekl-li by kdo: Díš, že žádný nemá se v důstojenství sám tříti; a s druhé strany díš, že má nejlepší volen býti: kdož tehdy bude biskupem neb farářem, poněvadž sám se k tomu nikdo nevydá, a pán podací nejlepšího nezná, taktéž i volenci? Tu díím, že, ačkoli žádný bez Božího přikázání neb zjevení nemá se tříti v důstojenství, přece může přijíti, jsa povolán; ale musí v tom čist míti rozum i žádost: rozum, aby jsa pozdvižen k Bohu, podle zákona Božího vedl ovce Kristovy jeho cestou; a žádost má míti čistou, aby vyvržen byl každý hřích, jenž by mohl překážeti úřadu tomu, a zvláště pýcha, lakomství a hříchy tělesné; a třetí, aby měl velikou chtivost k naplnění vůle Boží v tom úřadě, a aby prospíval, jak nejdále může. Ale kdo jest nyní ten? a budeme ho chváliti.

C.

Pak k druhé straně, jež podává důstojenství neb volí k němu. Tu věz, že volba jest dvoje: Prvá volba jest náchylnost k dobré osobě z přirozené žádosti. A tou volbou volí člověk Boha, ctnost, milost Boží a blahoslavenství; neb od přirozenosti žádost má k těm věcem: a ta volba zůstane v svatých na věky. A k té volbě velmi dobře se hodí Písmo Boží; neb tak jest jistota veliká v té volbě, že nelze volícimu pochybiti.

Pak druhá volba jest, již člověk náchylen jest, aby lepší stranu volil. A ta volba jest opět dvoje: Prvá slove opatrná, když člověk pravým úmyslem volí stranu, kteráž mu se zdá podle Boha spravedlivější neb lepší k spasení. A tak vyvolení synové Boží vedeni bývají Duchem svatým v skutcích svých ačkoli jim Písmo neukazuje, že by měli tak činiti. Protož dí svatý Pavel k Římanům. Kteréžkoli Duch svatý nutí, ti synové Boží jsou, to jest, kteréž vede cestou blahoslavenství. A v takých skutcích, kteréž nejsou ukázány v Písmě, jest tak velmi třeba rady Ducha svatého, že svatým udá se druhdy pochybiti. Jako se stalo mezi svatým Pavlem a svatým Barnabášem, že Pavlovi se zdálo jiné, a Barnabášovi jiné, ač byli oba velicí svatí, takže se svadili a rozešli, on do jedné vlasti a druhý do jiné: protože svatý Barnabáš chtěl pojmuti s sebou jáhna, řečeného Marka, a svatý Pavel prosil Barnabáše, aby ho nepojímal, protože od nich prvé odešel. Taktéž když v Efezu městě popadli dva soudruhy svatého Pavla, a když svatý Pavel chtěl vyjíti mezi lid, nedopustili toho jeho učenci a jiní jeho přátelé, prosíce, aby nevycházel na náměstí, a jiní jinak chtěli. Taktéž se mi přihodilo, že jedni mi radili, abych kázal, když pohroma byla na bratry a kletby a služby stavení; a druhí mi radili, abych nekázal. A přece jsem rozuměl, že obojí dobrým úmyslem radili: a přece z obojích rad nebyl jsem jist, která by se srovnala s vůlí Boží. Protož potřebí jest člověku pilně a často se k Bohu modliti, aby ráčil vésti v takých skutcích; a také potřebí jest, hříchy, jež by mohly překážeti, od sebe odháněti, a přihlížeti k Písmu a čekati mile vdechnutí Ducha svatého.

Druhá volba slova neopatrná, a jest, když kdo volí co podle ustanovení lidského, nehledě k zákonu Božímu. A tou volbou volí obyčejně papeže, biskupy a jiné preláty. A podle těch ustanovení, kteréž nemají základu v zákoně Božím, obyčejně jest nedostatek. Protož voličové měli by podle zákona Božího toho, kterýž by v životě svatém, v umění nestatečném, v práci duchovní byl nejstatečnější podle obecného domnění, upřímně pro chválu Boží, pro církve svaté prospěch, zavrhnouce všechny tělesné přízně, toho voliti. Tak svatí volili; protož biskupové bývali svatí i lid. Ale nyní onoho papež dá za peníze, neznaje kdo jest a jaký jest; onoho dá král neb kníže, an nehodný jest; onoho volí kanovníci pro dary neb pro jiné příčiny, a ne upřímně pro chválu Boží; též páni i panoši i měšťané volí, ne podle naučení Písma, ani podle upřímné žádosti. Protož jest zlo-

řád v křesťanstvu, mnoho lotrův v duchovenstvu, a naplněno jest vším zlem křesťanstvo; a tak Antikrist utvrdil svou vůli v těch volbách, rozdáváních a kupčeniích svatokupeckých, že přesáhá moc lidskou, aby jí nemohl toho zla pokárati a odpuditi.

D.

Avšak tři poznávám, že by mohly býti proti tomu zlu pomoci, když by Pán Bůh svou milost v nich ukázal: Prvá pomoc, kdyby Pán Bůh dal některého papeže, jenž by všechna ta svatokupectví zrušil podle Písma a podle ustanovení svatých biskupů. Ale kdež se ten nahodí? Věru byl by veliký div, kdyby se taký papež nyní zjevil; a vím to, že by jemu nedali jeho apoštolé býti živu dlouho!

Protož druhá pomoc, jež by spíše mohla býti, jest: aby světská knížata a páni, jsouce od Boha naučeni, nedopustili toho kupectví a neřádného nestatečných prelátův nad lid usazování. A to by nejspíše svedli, kdyby svých otcův almužen zle utráceti nedali, vezmouce je v svou moc a v svou ochranu, aby jimi budoucí nekupčili. Neb jakož oheň vždy hoří a pálí, dokud má co páliť: též oheň ďáblův, jímž veškeren svět, v němž jsa povržen, vždy hoří, dokud má, co ten oheň krmí. Protož dí svatý Jan v své epištole: že veškeren svět položen jest v zlostném, to jest v zlém ohni, jenž jest žádost zlá; a ta nemůže býti spíše uhašena, jediné když to bude odňato, co ona žádá. Na příklad má někdo zápal k ženě krásné, neb žena k muži. Proč? Neb se často vídají, a snad spolu obcují. Protož ta žádost bude rychle uhašena, když muži žena bude odňata, a muž ženě bude odňat smrtí. Proč? Protože již nebude míti muž k ní v světě naděje, ani ona k muži. Též když by přijali přílišné almužny a dali skrovnou potřebu knězi, tehdy by žádost zlou svatokupectví uhasili; ale dokud budou světští více almužen přikládati, dotud budou vždy jáhnů v té žádosti podpalovati: oni přikládajíce, a ďábel jako kovář měchy svými podymuje. Ale od té pomoci svaté k zrušení toho hříchu tíhne knížata a pány světské zaslepenost pokrytecká, že je zaslepili kněží svým pokrytectvím, takže oni říkají: Vy se nemáte v duchovenství pléstí! a oni uposlechnouce toho nedbají. Druhé tíhne sprežení: neb jsou s nimi sprežení v libosti a v přízni světa tohoto, takže světští jich požívají, a spolu sobě pochlebují. Třetí odstrkuje světské zaneprázdnění věcí světských od té dobré pomoci duchovní, takže více dbají, aby zbohatli, aby byli velebeni od lidí, aby hráli, kláli, veselí světu plodili, než aby Pánu Bohu věrně posloužili.

Protož třetí pomoc jest bližší: aby církve takým, kteří zjevně svatokupčí a jsou zle živi, nedala užitekův, aby jimi nekupčili; ale musila by se církev odvážiti po čase jich pľhonův a kleteb, jimiž brání své zlé. Prosmež milostivého Pána Boha, ať ráčí svou mocí křesťanstvo své přizpůsobiti, a těmito způsoby neb jinými, kterými on ráčí, to svatokupectví poraziti!

E.

Ale ihned se vypaří kanec z lesa, jenž ryje vinici Kristovu a vyvrací koření, řka: Nemají moci králové, páni, ani kteří světští, aby oni duchovní spravovali! K tomu odpovím nejprve takto: že v celém starém zákoně králové vládli kněžími a biskupy. A Šalomoun král sesadil biskupa nejvyššího Abiataru s kněžství, a poslal ho k roli, a na jeho místo vsadil Sadocha; a to učinil podle vůle Boží, neb dí Písmo: Abiatarovi knězi řekl král: Jdi do Anatot k své roli, neb jsi muž hodný smrti; ale dnes tebe nezabiji, protože jsi nesl archu Boží před Davidem, otcem mým, a nesl jsi práci ve všem, v čem pracoval otec můj. I vyvrhl Šalomoun Abiataru, aby nebyl knězem Božím, aby naplněna byla řeč Boží, kterouž mluvil nad domem i nad pokolením Eli v Silo. — Aj, tu máš, že netoliko odňal Šalomoun užitek nejvyššímu biskupu, nýbrž sesadil s kněžství.

Druhé dí: že, poněvadž každý král moc má od Boha nad svým královstvím, aby všecko království spravoval v pravdě a v spravedlnosti, a poněvadž kněží jsou v království: tehdy král má je spravovati v pravdě a v spravedlnosti; a nespravoval by jich v pravdě a v spravedlivosti, když by jim dopustil bydleti v zjevném zlu proti nejvyššímu králi jako nedbalý sluha a tak nepravě by vedl úřadu královského. Důkaz této řeči jest bula svatého Petra, v níž přikazuje, aby všichni byli poddáni králi jakožto nejvyššímu. A proč? Protože král i jiní páni jsou od Boha posláni, aby nad zlými mstili, a dobré aby velebili. Protož dí svatý Petr: Poddáni buďte každému člověku pro Boha, i králi jako nejvyššímu, i vůdcům neb vévodům jako od něho, to jest od Boha, poslaným na pomstu zlých, k chvále dobrých. — Aj, tu máš, že netoliko králi, ale i vévodům, i každému člověku mají poddáni býti pro Boha, a to buď poslouchajíce v dobrém, neb trpíce od nich pro hříchy, kteréž by učinili. Neb dí svatý Petr: že od Boha jsou posláni králové i páni, aby se nad zlými mstili. A toho také dokazuje svatý Pavel: že nedarmo kníže meč nese, ale jako sluha Boží na pomstu zlých. A že snad opět kanec kousavý klapaje zuby řekl by: že meč kníže má, ale ne nad kněžími; protož svatý Pavel dí: Každá duše, to jest každý člověk, jenž duši má, mocem vyšším poddána buď; neb není moc jediné od Boha, a které věci od Boha jsou, řádné jsou, Protož, kdož se protiví moci, Božímu se řádu protiví; a kteříž se protiví, ti sobě zatracení dobývají: neb knížata nejsou k bázni dobrého skutku, nýbrž zlého. A chceš-li se nebáti moci, čiň dobré a budeš míti chválu z toho: neboť Boží sluha jest tobě k dobrému. Pakli zlé učiníš, boj se, neb ne nadarmo meč nese: neboť Boží sluha jest mstivý v hněvu nad těmi, kteří zlé konají.

F.

Aj, tu máš druhého apoštola, jenž ukazuje, že každý člověk, a tak i kněz, i biskup, má poddán býti knížatům světským a báti se

jich, když zlé učiní; neb nedarmo meče, totiž moci nesou, ale aby mstili nad zlými. Kterak se chceme my, kněží, vyjmouti z toho dvojího položení svatých apoštolův, když co zlého zjevně učiníme? Ó, kéž bychom ten Boží zákon drželi a vzali příklad na svém pokorném Spasiteli, jenž jsa Bohem, i králem, i biskupem nejvyšším všeho světa, nemaje do sebe nižádného hříchu, řekl zástupům židovským: Kdo z vás bude mne kárati z hříchu? jako by řekl: Je-li kdokoli z vás, dej mi vinu z hříchu, a jáť chci trpěti. Protož dí svatý Řehoř na to slovo: Kdo z vás bude mne kárati z hříchu? že ráčil důkazem, že není hříšným, dokázati ten, jenž přišel hříšníky spravedlivy učiniti. To svatý Řehoř. Ó, Kriste! toť v tu pokoru nerychle pyšní kněží vstoupí, aby se tak poddali, jsouce vinni, církvi kárati, jako jsi Ty se poddal, jsa nevinný!

A že mají králové zvláště svatokupectví vyháněti z církve svaté, ukázal milostivý Spasitel příkladem, že, když ho jako krále Jeruzalemští měšťané přivítali, řkouce: Požehnaný králi na věky, synu Davidův! a stelouce před ním roucho, an jede na osliku: tehdy všel do chrámu a vymrskal mocně trhovce z chrámu, kteří skrytěji a méně hřešili kupčením, než nyní hřeší svatokupectvím. A tak tím činem dal králům příklad, aby svatokupce a zlé kněze nutili, kteří mnohem více škodí království, než někteří zevnitřní nepřátelé a než lupiči; aniž může království dobře státi v pokoji, dokavad v něm svatokupectví stojí. Protož svatý Řehoř královně Francké takto psal: Poněvadž psáno jest: Spravedlivost povyšuje lidu, ale bídne činí lidi hřích; tehdy království stálé bude, když hřích, kterýž poznán jest, rychle pomstěn bude. Protož, že příčina ku pádu lidu jsou sami kněží zlí — neb kdo za hříchy lidu se postaví, když kněz, jenž by měl se modliti, těžších se hříchů dopustí? — a v našich krajinách kněží nestyděte a nešlechtně obcují: k těm zlým činům na pomstu máme horlivě povstati, aby hřích nemnohých nebyl zatracení mnohým. A ihned potom dí, proč má to hájiti královna a kárati, takto: že kdož napravití může a zanedbá, účasten se bez pochybnosti hříchu činí. Protož chraňte duši svou, chraňte děti své, jimž žádáte kralovati šťastně; chraňte krajiny, a dříve, než Stvořitel náš ruku svou k bití vztáhne, o kárání toho, to jest kněžského hříchu, velmi pilně přemýšlejte! Tak píše svatý Řehoř té královně. Pak králi Franckému takto píše: Jakož jsme dávno psali, (že) tělesné na kněžích hříchy a svatokupeckého kacířství zla všech biskupův velmi těžko jest potupiti a kárati; ty ze svých krajin hleďte vyklestiti, aniž více tu peněz dopustíte zachovati nežli Boží prikázání, dí: Protož, jako proti zevnitřním cizím nepřátelům, taktéž proti vnitřním domácím duším nepřátelům uče se pilni býti, aby těm Boha našeho nepřátelům věrně se protivili neb proti nim bojovali, a zde šťastně pod jeho ochranou kralovali a k věčným radostem, vedeni jeho milostí, aby došli. Tak píše ten veliký papež, svatý Řehoř. A svatý Augustin takto dí: Kdo moudrý řekl by našim králům: Nechtějte dbáti v svém království, kdo by je držel, kdo by proti církvi Boží bojoval; na vás nesluší, kdo

chce býti křesťanem neboť svatokrádcem. Jimž může řečeno býti: Však na vás sluší v království vašem opatrovati, kdo chce býti počestný neb nepočestný. To svatý Augustin. A poněvadž svatokupci nyní bez studu svatokupčí, kterakž tehdy nemá král neb jiný kníže proti nim státi a ven ze země své vyháněti? A že hodni jsou toho, dí papež jeden, jménem Pascalis: Zjevno jest, že svatokupci jako nejprvnější a zvláštější kacíři ode všech věrných mají zavržení býti; a budou-li napomenuti a neodstoupí, mají i od cizích mocí potlačeni býti. Tu dí výklad na to slovo: „od cizích“, to jest: od laikův světských, kteří mají tu moc.

Také sněm Toletanský v právích takto ustanovil: Ustanovujeme, aby, dokavadž ti, kteří kostely ustanovili, živi jsou, v těch místech péči měli pilnou, a aby oni hodné faráře těm kostelům vydávali biskupovi k svěcení. Pakli těmi podacími pohrdaje biskup, faráře směl by u těch kostelův ustanoviti, má věděti, že jeho ustanovení jest marné a k jeho hanbě; ti, kteří ustanovili, mají jiné vydati k svěcení faráře, kteréž hodné vyvolí. — Aj, z toho ustanovení svatého jest důkaz, že, kdyby Římský biskup ustanovil nehodného k biskupství neb k jinému důstojenství v království, že má král moc, aby toho nepřijal, a jiného hodného ustanovil. Neb proto jest král od Boha ustanoven, aby dobré v úřad stavěl, a nehodné aby odháněl; jakož svatý Řehoř a svatý Augustin praví, a jako svatý Petr a svatý Pavel napřed přivedeni jsou na svědectví. A to slibuje král při svém korunování, když takto dí v Kristově jméně: Slibuji, abych přikazoval a skutkem abych mocně naplnil, aby církev, totiž sněm Boží, a všechen lid křesťanský, pravý pokoj mým přikázáním neb soudem každý čas zachoval. Aj, dí v slibu: „aby všechen lid pravý pokoj měl“; a že nižádný nemá pravého pokoje, když nemá pokoje s Bohem; a kněží, svatokupci nemají míru s Bohem, neb svatokupectvím proti Bohu bojují: protož král má kněží k tomu nutiti, aby měli s Bohem pravý mír. Neb jakž by nedbal boje kněžského, jimž bojují proti Bohu, tak by již byl nevěren Pánu Bohu: jakož i sluha králův vinen by byl a nevěren, kdyby nedbal, že by kněží krále bez viny haněli a proti němu bojovali. A také, poněvadž král pozdvihne se proti biskupu, když proti králi bojuje a jemu křivdu činí: proč se nepozdvihne proti biskupům, když svatokupectvím neb jiným hříchem zjevným křivdu Bohu činí, a věda král, že má více cti Boží hájiti než své?

A to vedli králové pohanští, kteří všechny lidi k tomu vždy nutili, aby proti jich bohům nebyli, ale jim sloužili. Protož dí svatý Augustin: Znamenej láska vaše! co dím: že to sluší králům křesťanským, aby za svých časův pokojnou chránili matku, církev svatou, z níž jsou zrozeni. A krátce potom dí: Nabuchodonozor král přikázal, řka: Kdožkoli dí rouhání proti Bohu Sidrach, Misach a Abdenago, zahyň, a dům jeho buď rozbořen! — Aj, teď máš, kterak pohanský král přikázal pod smrtí, aby nikdo neprotivil se Bohu izraelskému, jenž z ohně vysvobodil ty tři mládence: Sidrach, Misach

a Abdenago, jenž je v oheň veliký uvrhl, protože nechťeli přestoupiti Božího přikázání, aby se byli zlaté soše klaněli. A poněvadž kněží, kteří svatokupectví a jiné hříchy zjevně činí, protiví se a rouhají Bohu, jak svatý Petr dí v svém proroctví: že budou mezi vámi mistři lživí; a potom dí: a mnozí budou následovati jich smilstva, od nichž cesta pravdy bude rouhána, a v lakomství vymyšlenými slovy budou na vás smlouvati; a svatý Juda, apoštol, v své epistole dí: že, jakož Sodomští jsou zachováni k věčnému ohni, též i ti, kteříž tělo své poskvřňují panstvím, hříchy a božství se rouhají. — Aj, poněvadž kněží zlí tak se Bohu rouhají, má král mocí svou, řádem chvály Boží mstě, kněží těch od hříchův potáhnouti. A k témuž zavázána jsou knížata i páni, poněvadž mají moc od Boha, aby křivdy, kterouž Bohu činí lidé, mstili; neb jinak byli by nevěrní sluhové proti zlým vyššího. Neb dí ustanovení: Kdož může se postaviti proti zlým a rmoutiti je, a nečiní, nečiní nic jiného, než přátí jejich zlobě; aniž jest bez škraloupu, t. bez poskvřny přátelství tajemného ten, jenž se zjevným zlem nechce se povaditi.

G.

Jest jiných mnoho důkazův, jichž ukrátím, toto řka: že kdyby králové, knížata, páni, jsouce v Božím zákoně naučení, nedali kněžím svatokupčiti a kdyby sami nesvatokupčili, tehdy dal by jim Pán Bůh pokoj v zemi, chválu i statky, a potom nebeské království. Ó, věrní králové, knížata a páni i rytíři! probudte se z padoucího snu, jímž vás uspali kněží, a vypudte z vašich panství kacírství svatokupecké: neb jinak bez pochybnosti bude bouře, a pokoj pravý nebude, kterýž dán jest v zemi lidem dobré vůle. A pomněte, že jest vám poručena správa lidu od Boha podle jeho zákona; protož braňte jim svatokupčiti i jinak hřešiti; nedejte chytráctvím ďábelským lidu olupovati, nedejte ze svých panství ke své škodě ven ze země nositi. Ó, smíte-li se postaviti proti těm, kteří krávy berou: zcela postavte se proti těm, kteří i skryté peníze na chudíně vyloudíce, své duše i jich odírají! Ó, poznejte, žeť více rozlité v lidu škodí svatokupčení, nežli které jich v lidu loupení. Ó, pomněte, žeť dí Spasitel: I který jest věrný sluha a opatrný, kteréhož ustanovil Pán nad svou čeledí, aby jim dal pokrm v čas? Blahoslavený ten sluha, jehož, když přijde Pán jeho, nalezne, an tak činí. Věru, pravím vám, že nade vším bohatstvím svým postaví ho.

H.

Aj, páni! slyšte odplatu svou, jest-li věrní a opatrní sluhové budete. Odplata blahoslavenství jest nasycení bez nedostatku vůle věčné radosti a všeho dobrého jmění. Neb blahoslavený jest ten v nebesích, jenž má, cokoli chce, a nic zlého nechce. Neb, poněvadž bude

míti každý v nebesích Boha k své vůli, jenž jest nesmírné dobré, nad něž nebude moci sáhnouti vůle, aby co chtěla více: protož to dobré poněvadž se dá člověku blahoslavenému, dá s sebou všechny jiné věci k jeho vůli. A to míní Kristus, když dí, že nade všechny věci dobré postaví ho, a tak nade vším svým bohatstvím. Ó, věrný křesťane! neztrácej toho věčného bohatství za časné a kratičké, nesmírného za velmi malé a za obtížné utěšeného! Ó, hleďte nejprve království nebeského, majíce je nejvíce v své žádosti, a tak stojíce o ně všemi svými mocmi: a tehdy, jako dí Spasitel, budou vám dány všechny potřebné věci.

I.

Ale jest otázka: Poněvadž jest mnoho svatokupcův, jako z prvních důkazův a z nynějších obyčejův povědomo jest, a duchovní ustanovili sobě, aby nižádný neslul svatokupec, jediné jest-li před nimi podle jich ustanovení bude dovozeno: kterak tehdy nad svatokupci bude kdo moci mstiti, ani sami jsou soudci, a oni mají moc, že, koho chtí, toho soudí, a provedouce svědky falešné, žalařují, klnou, mučí a někdy upalují? jakož Annáš a Kaifáš s mistry svými a s kněžími nevinného kněze Ježíše Krista, Boha pravého, jako kacíře zavraždili, dokazující a řkouce: My zákon máme, a podle zákona má zemřít! A tak kacíři, písmo zlé držíce a svědky křivé vyvedše, ukřižovali Ježíše. —

K.

K té otázce nejdříve dím každému vůbec, jako svatý Pavel dí Titovi: Kacíře, člověka, po prvním a druhém pokárání varuj se, věda, že vyvrácen jest. A Pán Ježíš dí: Buď tobě jako pohan a zjevný hříšník. A kdybychom to Boží ustanovení drželi, kdo by směl svatokupčiti, neb jinak smrtelně zjevně hřešiti? Druhé dím: že knížata a páni, jsouce sami čisti od svatokupectví a církev též, nemají jich připustiti k úřadu. A třetí, jak napřed řečeno jest; nechť-li zanechati hříchu, aby jim užitek nedávali. Ale nechci raditi, aby koho zabili, neb aby snad někdy i nevinného zahubili. Protož soudce, kterýž chce souditi, aby neučinil pravdě násilí, má míti moc, jíž by nikomu neukřivdil, podobně k moci Boha Otce. Druhé, má míti dobré svědomí, boje se Boha synovsky, podobně ke Kristovu člověčenství. Třetí, má míti poznání pravdy, podobně k moudrosti Syna Boha. A čtvrté, má míti čistou vůli dobrotivou, podobně k vůli Ducha svatého. A když ty čtyry věci bude míti, tehdy bude moci právě souditi. A že kněží těch příčin neměli, protož Spasitele nevinného, že jim pravdu pravil a jich hříchy káral, ohavnou a ukrutnou ho smrtí umořili: a tak též i nyní se děje a bude se dít, že ti, kteříž z dobré žádosti Písmem hříchy kárají a pravdu káží, ty hubí a za kacíře mají. A přece ti nemají odpadnouti, majíce svého Spasitele před sebou jako zrcadlo a jeho těšení.

L.

Ale vytasí se z nich mnohý a dí: že jim, jakožto starším, kteří mají souditi, a mnohým, kteří Písmo umějí, má více věreno býti, neb oni mají lid spravovati: kterakž tehdy jim nemá více věreno býti než kněžím chudým, zavrženým? — K tomu odpoví lotr neučený v Písmě, jenž jest proti všem biskupům, mistrům, i proti rytířům, i proti všem, kteří Krista nevinného potupili a jemu se rouhali, vydal pravé svědectví, řka: že nic zlého Kristus neučinil. Aj, tomu lotru jest více věriti, než oněm všechněm, kteří křičeli, že Ježíš hoden jest smrti. A k tomu podobně a vesele církve svatá zpívá: Věřiti jest více samé Marii pravé nežli židovské sběři falešné. A že milostivý Pán Bůh dává sprostným poznání pravdy, již v pokoře jeho přikázání drží, a skrývá ji před mudrci světa; protož chválil Kristus Otce a potvrdil této pravdy, že takým jest věriti, řka: Chválím tě, Otče, Pane nebe i země! že jsi skryl tyto věci od moudrých a opatrných, a zjevil jsi je malíčkým t. pokorným a v světu zavrženým. I zdaliti neměli lidé více věriti dvanácti apoštolům chudým, sprostným a v světě zavrženým více, než všem biskupům, mistrům, kněžím i zákonníkům pohanským i židovským, kteří tou cestou šli, kterou šel Kristus? Protož lidé mají míti tuto opatrnost, že, kdož se lépe srovná zákonem Kristovým a s životem jeho, tomu mají více přichylni býti, než kdyby jiných bylo tisíc, kteříž by se nesrovnávali se zákonem a s životem jeho. Na příklad: když hrají v koule, tehdy první kouli metou napřed a potom kulemi házejí, a kdož blíže přihodí, ten vyhrál; a když se přihodí, že nemohou rozeznati, či koule jest blíže k první, tehdy vezmou míru a měří od první ke kulím, a míra ukáže, která jest bližší koule. Tak jaksi jest podobno o Kristovi neb o jeho pravdě: Kristus ten před námi jest v příkladě položen, a my máme se k němu odvolati způsobem dobrým, a tudy získati království nebeské; pak, chce-li kdo rozeznati mezi těmi, kteříž se vadí o blízkost Kristovu a o pravdě, kdo k ní bližší jest, jediné vezmi míru od smítky Krista, měřiž jeho přikázáním, jeho pokorou, tichostí, nesmilností, chudobou a jeho slovem, a koho spatříš, že ty míry jako stěbla k jednomu lépe přiléhají než k druhému, tehdy drž s tím, že ten jest bližší, a že ten proti onomu získal. A byť jich tisíc tisícův s oním drželo, jemuž nepřiléhá přikázání Boží, ani pokora, ani tichost, ani nesmilnost, ani láska: všichniť zlou při drží.

M.

A že tak blízkost k Pánu Ježíši máme měriti, onť dí: Kdožkoli činí vůli Otce mého nebeského, ten bratr můj, matka má i sestra má jest. A opět dí: Vy přátelé moji jste, když ty věci učiníte, které přikazuji vám. Aj, kterak blízkost k sobě měří zachováním přikázání svého! A že lidé mají znáti tu blízkost, dí: V tom poznají všichni,

že jste moji učeníci, budete-li míti lásku jeden k druhému. A že Kristovo jest slovo toto: Darmo jste vzali, darmo dávejte! jakož koule před učeníky a přede všemi kněžími vržená; protož měř, kdo chce, od té koule k těm, kteří se vzdalují skutkem i řečí, a k těm, kteří se té koule skutkem drží, a ihned Kristus ukáže, kteří získali, řka: Skutkům věřte! Taktéž jest o oné kouli kněžím povržené: Knížata světská panují jeden nad druhým, ale vy ne tak. Též o oné: Neodřekne-li se kdo všeho, což sobě má, nemůže býti můj učeník. Též o oné: Nechtějte sobiti sobě stříbra a zlata. A tak o jiných pravdách, kteréž jsou nám před oči povrženy, abychom se k nim skutečně valili a následovali svého Spasitele Ježíše Krista; neb nemůžeme míti lepšího vůdce a mistra, ani jiného základu a čistšího zrcadla.

N.

Protož za ním jděme, jeho poslouchejme, a na něm víru, naději, lásku i všechny dobré skutky zakládejme, v něho jako v zrcadlo hledme a k němu všemi mocmi tíhněme. A slyšme, žeť dí: Ját jsem cesta, pravda a život: cesta v příkladě, pravda v zaslíbení, a život v odplatě. Cesta v příkladě, jíž, kdo jde, nezabloudí; pravda v zaslíbení, že, co slíbil, to naplní; a život v odplatě, že sám sebe dá u věčné radosti k požívání. Jest také cesta, že vede k spasení; jest pravda, že v rozumu věrným svítí; a jest život věčný, v němž žijí budou na věky v radosti všichni vyvolení. K tomu životu, a tou cestou a pravdou chci jíti a jiné táhnouti.

Tuto jsem knížku napsal, věda, že ani chvály, ani milosti, ani užitku tělesného od kněží lakomých i od druhých světských neobdržím: neb těch věcí od nich nežádám, ale od Boha odplaty a jich spasení. A potká-li mne jich hanění aneb trápení, to jsem před se položil, že lépe jest pro pravdu smrt trpěti, než pro pochlebenství časnou odplatu vzíti. A také že dí sv. Pavel: Kdybych se lidem líbil, sluha bych Boží nebyl. Rozuměj: kdybych se líbil lidem pochlebenstvím, sluha bych Boží nebyl. Protož varuji se pochlebenství, abych i jich i sebe nezanedbal a nezprzil pochlebenstvím. Upřímně a sprostně jsem řeč položil, zda bych co mohl svatokupectví poraziti a vypleti. K tomu rač pomoci milosrdný Spasitel! Jehož léta tisícího čtyřstého třináctého, na den jeho v chrámě obětování od Panny Marie, od Simeona na ruce vzetí, kterémužto dni Čechové říkají Hromnice knížka tato jest dokonána.

Kdož budeš čísti, patřiž, že úmysl můj není, aby dobří byli pohaněni neb zarmucováni, ale aby ti od zla se ostříhali, a zlí aby se pokáli. Amen.

U K A Z A D L O. *)

Almužny kdo zle rozdávají	8 G.	Hřichu obyčej nevymlouvá	
Almužny zle trojím obyčejem požívají	8 H.	ani přirozenost	7 G.
Almužny věčné nemají založení v Písmě	8 H.	Hřichu účastnost	9 A.
Balámovi dědicové nemají založení v Písmě	3 B. G.	Kacířství co jest	1 B.
Biskup trojím způsobem svatokupců	5 A.	Kacířem někdo jest v řeči, někdo skutkem	1 C.
Biskup, kterak biskupství jest hodný	5 A.	Kacířství jest troje	2 A.
Biskup, jaký má býti	5 B.	Kacířem bližního nemá nazvati člověk	1 D.
Biskupové, proč mají náměstky	5 G.	Kláštérníci almužny zadržéním hřeši	8 G.
Biskup planý, které má výmluvy	5 G.	Kněz, který lépe pracuje, jest hodnější užitekův	7 E.
Biskupství přijmouti kdo by měl	10 B.	Kněží zle utrácení statky	7 J.
Bratrství křesťanské	6 K.	Kněz smilný zjevně kterak má káran býti	7 K.
Bratrství vymyšlené od lidí	6 M.	Kněz zlý není hoden, aby sloužil	7 K. L.
Bule drahé jsou	5 G.	Kněží proč mnoho jest a vždy jich přibývá	8 B.
Bázeň troje, pro niž pravdy nevyznají	9 D.	Knězem těžko býti pro mnohá spletení	8 C.
Biskup jaký má volen býti, a kterak	10 A.	Knižata účastna jsou svatokupectví, že potvrzují	9 F.
Biskupství žádati a kněžství sluší-li	8 C.	Kostely proč klášterníci sobě sobí	6 B. C.
Blahoslavenství co jest	10 G.	Král má moc zlé kněze kárat	10 G. F.
Chudých jsou vrahové, loupežníci a zloději ti, kteříž jim almužny drží	8 G.	Kristovi kdo jest bližší	10 M.
Darův má se varovati každý v duchovenství	2 D.	Kristus jest cesta, pravda a život	10 N.
Dědici Simonovi	3 F.	Listy klášterníci dávají, proč?	6 J.
Dědicové Jidášovi	3 E.	Loupí divně lid kněží	7 M.
Dědici svatokupcův kdo jsou	3 A.	Loupežníci chudých jsou, kdož almužny jim drží	8 G.
Dědici Balámovi	3 B.	Mistrem proč má kdo býti	9 C.
Dědici Jezi	3 C.	Mistrská pýcha veliká	9 A.
Duchovní věc která slove	2 C.	Mistři svatokupectví kterak brání	9 A.
Farář kterak svatokupců	7 A. B. C.	Měnění o fary neb o obroky zlé jest	7 M.
Faráře zlého mají kárat osadní	7 K.	Morděři chudých jsou, kdož jim almužnu drží	8 G.
Faráři kterak se zle mění o fary	7 M.	Mši třiceti sloužení	7 D.
Jezi svatokupec i synové jeho	3 C.	Mše smilného kněze proč nemá slyšina býti	7 K.
Jeroboámovi dědicové	3 D.	Najímání kostelův jest zlé	7 M.
Hřešiti nemá člověk, aby dobré bylo	6 H.	Najítí kostel mohli by bez hřichu	7 N.

*) Pozn. Slova některá jsou zde, pro abecední pořádek, ponechána v též formě, jak jich užito v rukopise; také pořádek ponechán týž. Z toho si čtenář vyloží některé nedostatky, jichž nebylo lze se uvarovati, měla-li přec forma původní býti zachována.

Náměstka každý prelát chce míti	5 H.
Náměstka má ďábla zlý prelát	5 K.
Následovati Krista nejlepší	10 N.
Obyčej hříchu nevymlouvá, ale tíží	7 F.
Obyčej zlý každý jest proti Bohu	7 H.
Obyčej slavný který slove	7 F.
Obcování svatých	6 L.
Obecné věci klášterníkův	6 G.
Odplata knížat a pánův, by svatokupectví nutili	10 G. H.
Odpustkův prodávání	4 G.
Odpovídati má každý sám za své činy	5 H.
Odstoupení jest proti Otci Bohu	2 B.
Otec hřeší dada dítě na učení, aby bylo světu vzácnó	8 B.
Papež může svatokupcem býti	4 A.
Papež kterým způsobem může svatokupec býti	4 B.
Papežův úřad který jest	4 C.
Papež Jan dvaadvacátý nejprvé užítky ustanovil obroků	4 E.
Papežovu moc víže zákon Boží	4 F.
Pásti ovce kterak má prelát?	5 J.
Podací kostelův kterak přišlo mnichům	6 D.
Poddání mají býti kněží knížatům	10 F.
Podací míti jest strašlivé	8 D.
Podací co jest	8 D.
Podací troje věc činí	8 E.
Podací neb patron má tři odplaty	8 E.
Podací proč slove duchovní věc	8 F.
Pomoci jsou tři k zrušení svatokupectví	10 D.
Pomsta svatokupcův	3 H. 10 J.
Pokání toho, kdo zle v obrok vstoupil	5 L.
Poslouchati ne ve všem papeže	4 E.
Poslouchati prelátův jediné v dobrém	9 B.
Poslouchati máme knížat	10 F.
Radou účastni kdo jsou svatokupectví	9 E.

Rouhání co jest?	2 A.
Rouhání jest proti Bohu Synu zvláště	2 B.
Spravedlivý jest Pán všeho světa	4 D.
Stvrzení k biskupství neb k faře nemá kupováno býti	7 B.
Soudce má míti čtyři věci do sebe	10 K.
Svatokupectví farářovo a kaplanovo	7 A. B.
Svatokupectví od koho se počalo	3 A.
Svatokupectví co jest?	2 B.
Svatokupectví jest proti Duchu svatému	2 B.
Svatokupec jest, kdo pro chválu neb pro službu duchovní věc dává	2 D.
Svatokupcův mnoho	2 D.
Svatokupcův pomsta	3 H.
Svatokupectví tupí svaté ustanovení	5 C.
Svatokupectví kterak vymlouvají	5 D.
Svatokupectví kdy z peněz světi kněží	5 E.
Svatokupčí sluhové biskupovi	5 F.
Svatokupectví lidí světských	8 A.
Svatokupectví účastni jsou lidé šesterým způsobem	9 A.
Šimonovi dědicové	3 F.
Trestati kterak mají osadní faráře	7 K.
Účastnost hříchu	9 H.
Účastni jsou, svatokupectví kdo potvrzují	9 F.
Účastnost svatokupectví se stra	9 A.
Učiti proč se má dítě	8 B.
Věřiti komu jest hodnější	10 L.
Voliti by měla obec biskupa	10 A.
Volení jest dvoje	10 C.
Vyznání Krista a jeho pravdy	9 D.
Žádati kněžství, biskupství, farářství sluší-li?	8 C.
Zákonník kterak má učiniti, aby nebyl účasten hříchův	6 N.
Zákonníci jaké listy dávají lidem	6 J.
Zákon kdo chce přijmouti na sebe, má se opatřiti	6 B.

Zákonnici kterak bývají
svatokupci 6 E.
Zákonníci zpověď a obe-
cenství 6 G.

Zákonníci hodování a roz-
koš 6 F.
Zákonníci svatokupectví . 6 A.

Kdož budeš čísti toto svrchupsané ukazadlo, neklad' ihned za blud, když to přečteš v knížce a uzříš, žeť na dobré kněze a na dobré zákonníky i na dobré světské nejde kázání, ale na hříchy zlých, kteréžto hříchy má každý křesťan kaziti, jak nejdále může.

Pak chceš-li naléztí o které věci psané v knihách, znamenej slovo, kteréž tu věc znamená, a znamenej, od které písmeny to slovo se počíná, ihned hledej. Nalezneš-li je mezi jinými slovy, kteréž od téže písmeny se počíná, a bude-li mezi nimi, tehdy ihned počet ukáže kapitolu, a písmena ukáže, kde v té kapitole o té věci psáno jest. Na příklad: chceš míti o bázni; to slovo „bázeň“ počíná se od té písmeny B: hledejž v ukazadle mezi těmi slovy, jež se počínají od B, a nalezněš: „Bázeň jest troje“, a tento počet: 9., a tuto písmenu: D. Počet ukazuje devátou kapitolu, a písmena ukazuje, kde o bázni v té kapitole stojí psáno.

Také věz, že v knihách na mezích vedle řádků písma neb odstavců písmo latinské ukazuje, kde Písmo jest v zákoně Božím neb v ustanovení, a kde píší svatí. Kterak knihy z bible česky slovou, a kterak počty mají znány býti, psal jsem na konci knih: „O Božím přikázání“.

SPISKY KOSTNICKÉ.

SPISKY KOSTNICKÉ.

Hus v Kostnici, kamž se vydal z Prahy bez glejtu 10. října a kamž dorazil teprve 3. listopadu 1414, z počátku nebyl valně obtěžován a mohl se chystati volně k budoucím disputacím na koncilu. Ale za krátko žalobci jeho nabyli vrchu a Hus lestným způsobem byl 28. listopadu zatčen, téhož dne ještě uvězněn v domě kostnického kanovníka kantora a 6. prosince uvržen do žaláře v klášteře dominikánském. Byl to žalář tuhý a nezdravý. Všem prosbám a steskům jeho průvodčích, přízní papežově a prostřednictvím krále Zikmunda se podařilo jen tolik, že Hus byl z tohoto podzemního žaláře, položeného vedle výtoky stoky městské, převeden 8. ledna 1415 do snesitelnějšího vězení, do komůrky vedle refektáře v témž klášteře.

V tomto vězení, z něhož Hus byl vyveden teprve 25. března, aby byl dopraven opět do tužšího žaláře ve věži biskupského hradu Gottlieben, Hus požíval poměrně dosti značné volnosti — přízní papežovou. Mohl přijímati návštěvy přátel, mohl se oddávati i spisování; psal obrany proti žalobám, listy přátelům a drobné traktáty třem strážcům žalárním, Jakubovi, Jiřímu a Robertovi, kteří mu vězení ulehčovali jak mohli, dopisy dopravovali a s jejichž vědomím i pomocí dostávalo se Husovi papíru, inkoustu i per ku psaní.

Z vděčnosti ke třem těmto hodným Němcům, patrně lidem mladším i vyššího vzdělání, Hus složil v únoru a březnu r. 1415 několik menších traktátků, arci latinsky, jež záhy byly přeloženy do češtiny — a mnohdy pak mylně za původní českou práci Husovu pokládány. Tyto traktátky jsou složeny beze všech literárních pomůcek a psány vesměs srdečným, prostým tónem, jaký známe z listů Husových. Strážci Jakubovi složil jeden, strážci Jiřímu dva a Robertovi čtyři traktátky, zde níže následující.

O PŘIKÁZÁNÍCH PÁNĚ.

Řadu traktátků, určených Robertovi, otvírá traktátek zde následující, psaný kolem 1. března 1415. Skládá se ze tří malých kapitol, podávajících základní naučení křesťanská — o víře, desateru a modlitbě Páně, tak jak to kdysi, arci v rozměrech daleko větších, učinil ve velikém českém Výkladu na desatero a jeho stručném výtahu. Počátkem března 1415 poslal pak tento traktátek svému věrnému průvodci panu Janovi z Chlumu, jenž jej svým sekretářem Petrem z Mladenovic dal opsati — a byl také jistě do češtiny přeložen. Český překlad však nezachován; zde následující učiněn jest dle textu latinského.

*

O desateru přikázání a o modlitbě Páně.

I.

O VÍŘE.

Poněvadž každý křesťan, rozum mající, zavázán jest Boha milovati nade vše: ale nemiluje jej v pravdě láskou, nezachovávali jeho přikázání, poněvadž praví Jan v kanonice: „Řekli by kdo, miluji Boha — a přikázání jeho nezachovává, lhář jest“ — proto nezbytné jest každému křesťanu, aby přikázání Boží zachovával. Ale poněvadž nesnadno zachová, nepoznali jich, proto nezbytno jest mu ke spasení, aby přikázání Boží nejprve znal a pak je ostříhal.

A protože bez víry nemožné jest, aby křesťan zde na světě dlíci přikázání Boží naplnil — neboť podle Apoštola k Židům kap. 11 „Bez víry nelze se líbiti Bohu“, tedy předně křesťan má správně věřiti a tak víru jaksi poznati, a pak poznaje přikázání Boží skutkem naplniti. Poznaje pak víru a přikázání Boží, bude se moci po třetí důstojně modliti k Bohu za blaženost a za ty věci, jež dávají cestu k samé blaženosti.

A patrně jest, že tento pořádek křesťanu náleží: Předně, aby věřil, podruhé, aby přikázání Boží naplnil a potřetí, aby se nábožně

modlil. Z toho následuje, že kdokoli v Boha věří, přikázání jeho zachovává a zbožně se modlí, ten správně do nebeské vlasti putuje.

Věří pak v Boha, když ho nade vše miluje. To totiž jest v Boha věřiti podle Augustína a Bedy: věřením ho milovati, věřením veň jíti, věřením k němu lnouti a do údů jeho se vtěliti. Ale věřiti Boha jest věřiti, že on jest Bůh. A věřiti Bohu jest věřiti, že pravda jest, co praví Bůh.

Prvním způsobem toliko spravedliví křesťané zde na světě věří v Boha, ale dvěma způsoby posledními i zlí lidé věří a ďáblové. Prvním způsobem pojímá se „věřiti“ tu, když praví Kristus: „Kdo ve mne věří, má život věčný“. Kdo totiž lne ke Kristu a konečně se k jeho údům přivtěluje, ten má život věčný.

Ale ne každý, kdo věří Boha a Bohu, má život věčný, poněvadž víra mnohých takových jest bez skutků mrtva. Neboť ďáblové věří a třesou se. — Poněvadž tedy Kristus Ježíš jest král králů a pán panujících, jemuž sloužiti jest kralovati: člověk, chtějící takovému králi konati povinnou službu, má k němu přistoupiti věrou, poněvadž praví Apoštol: „Kdo přistupuje k Bohu, musí věřiti, že jest.“ A tehdy k zachování víry vyžaduje se věrnost a k věrnosti vyžaduje se šetření příkazů, jichž šetřili řádně bude moci sluha pána svého vyzývati o odměnu. Tak totiž děje se i u pánů světských. Nejprve totiž sluha přistoupiv věrnost slibuje; podruhé přikázání náležitá přijímá — a potřetí, po naplnění přikázání pánových v daný čas žádá pána za mzdu.

II.

O DESATERU.

Služíš tedy křesťan u krále Krista tímto pořádkem: neboť na křtu zavrhl služebnost ďáblu a slíbil, že zachová Kristu věrnost. Zachovávej tedy jako věrný sluha přikázání svého Pána, jichž jest deset, znaje dříve náležitě víru svou, která v tom vyznání „Věřím v Boha otce“ po člancích jest obsažena.

„Nebudeš míti bohů jiných“.

A tak jednoho Boha budeš ctíti, jenž učinil nebe i zemi. Proti tomu jednají hadači a věštcí.

„Nevezmeš jména Boha svého nadarmo“.

Totíž přísahaje jeho jménem na lež anebo na pravdu neuctivě a lehkomyšlně.

„Pomni, abys den sváteční světil“.

Vystříhaje se všeho hříchu a konaje díla svatá, o Bohu mysle, zbožně se modle, slovo Boží slyše, jiné dobrému uče, putuje, almužnu dáváje a zdržuje se od díla tělesného, jež překáží službě Boží, zvláště však od hříchu rozmařilosti a tak od jiných hříchů a zahálky. Ježto

zle den sváteční světí — podle doktorů — kdo dobrých skutků nekoná.

„Cti otce svého i matku svou“.

Totíž poslouchaje jich v dovoleném, uctivě s nimi jednáje, potřeby životní jim dáváje, potřebujíli; slouže jim pokorně a Boha za ně prose.

„Nezabiješ“.

Totíž člověka nedovoleně rukou svou ani soudem svým ani radou ani zradou ani křivým svěděctvím ani jedem ani kterýmkoli způsobem nespravedlivým ano ani ne odnětím nutné pomoci, jež by na životě zachovala člověka, poněvadž dí Ambrož: „Syť chlebem umírájícího: nesytili jsi, zabil jsi.“

„Nesesmilníš“.

T. j. žádným způsobem nebudeš chlípniti. Tu totiž Bůh zakazuje veškerý nedovolený skutek soulože, jenž se děje mezi chlipným mužem a vilnou ženou; ano i ten, který častokrát děje se nedovoleně s vlastní manželkou. Tu se také zakazuje všeliké zlé užívání údů pohlavních a vůbec cizoložství a sodomský hřích. Pro tento Sodoma sama a s ní sousedící města byla zahlazena.

„Nepokradeš“.

T. j. žádné věci bezprávně nevezmeš. Tu totiž se zakazuje bezprávné odnětí cizí věci a tak se zakazuje krádež vlastní i loupež. Zakazuje se lichva, vydírání nedovolené, loupež svatokupecká, násilné zadržení věci cizí, podvodné šízení kupců a nedovolené brání darů. Neboť Izaiáš praví: „Knížata tvoji nevěrní, přátelé zlodějů, všichni milují dary, jdou po odplatě.“

„Nepromluvíš proti bližnímu svému křivého svěděctví“.

Toto přikázání jest samo sebou známo. A to kdo přestupuje, činí Boha lhářem t. j. samé pravdě odporuje. Podruhé — soudce klame. Potřetí — bližnímu škodí. Po čtvrté — sám sebe zatracuje, nepokajeli se.

„Nepožádáš domu bližního svého, aniž požádáš manželky jeho“.

Dům — nedovoleně, jestliže ne za náhradu. Manželky — totiž ze smilství.

„Nepožádáš věci bližního svého“.

Věci — totiž nedovoleně, bez náhrady.

Tak psáno jest v 2. knize Mojžišově v kap. 20.

Proto jest ono desatero přikázání, jež Pán dal, o nichž v ev. sv. Matouše kap. 19. Když se tázal totiž jakýsi kníže Ježíše Krista a pravil: „Mistře, co čině život věčný obdržím?“ odpověděl Spasitel řka „Chcešli do života vejíti, zachovávej přikázání.“ Tato přikázání

kdo zachovává, svatý jest a kdo je přestupuje, jest zlořečený. Kdo je zachovává, syn jest moudrý; kdo pohrdá, nebo nezachovává, pošelilý jest. A poněvadž málokterí jsou kdo je zachovávají, a mnozí, kteří zavrhnou, proto dobře praví Šalomoun: „Bláznů nesmírný jest počet.“ Neboť co může býti bláznivějšího, než přikázání nejspásnější a lehká tak velikého krále a tak laskavého otce zavrhnouti a nejhoršího i nejukrutnějšího nepřítele ďábla poslouchati a podléhati pánu zle nakládajícímu? Království nebeské, život věčný, milost Boha Otce za malou rozkoš tělesnou ztratiti a k zatracení věčnému se tak hloupě zavázati, život ztratiti, smrt podstoupiti, zbavení nekonečné slávy očekávati a vstup do věčné bídy, býti zbaven všech svatých a přidrženi k ďáblům, světlo ztratiti, do temností upadnouti? Hloupý a nerozumný toho neváží. Kéžby srozuměli a pochopili a na poslední věci patřili — neboť by pak nehřešili jako hřeší.

Pomni, praví Mudřec, na poslední věci své a na věky nezhřešíš. Pomni, synu, na poslední věci života tohoto, jak rychle plyne. Neb člověk jako květ vzlází a zetřen bývá a pomíjí jako stín a nikdy v témž stavu nesetrvává. Pomni, synu, jak v hodinu smrti budou státi u tebe ďablové, chtějí k věčným mukám pekelným duši odnésti. Pomni, synu, že jak dech těla, tak pomíjí sláva světa. Pomni, synu nač tělo výská, když červům krmě se chystá. Pomni synu, jak těžká jest muka pekelná, v níž žádná radost, ale věčná hrůza přebývá. Pomni synu, že červ hryzoucího svědomí neumírá a oheň nehasne. Pomni synu, na den soudný, den hněvu, den pohrom a bídy, den strašný a hořký velmi, v němž celému světu zjevny budou všechny hříchy. Peklo hotovo, aby pohltilo hříšníka. Dábel stojí, aby žaloval. Král Kristus hotov aby odsoudil, který nebude skloněn darem, kterého nikdo nebude moci oklamati a jehož výroku nikdo nebude moci uniknouti. Neboť tehdy všem nespravedlivým řekne nejspravedlivější Pán: „Jděte zlořečení do věčného ohně, který připraven jest ďáblu a andělům jeho.“ Na to pomni, synu, a nikdy nezhřešíš, přikázání Boží zachováš a spasiš duši svou, ježto praví Spasitel: „Chcešli do života vjíti, zachovávej přikázání.“

Přikázání pak Boží jest obecná nauka Boží, vážící každého člověka pod trestem smrtelného hříchu. A tak smrtelný hřích jest přestoupení božího přikázání, kterýž pravím hřích smrtelný Bohu nejvíce se protiví, ďáblu nejvíce líbí a člověku nejvíce škodí. Proto člověk má se ho více báti a varovati, nežli kterakoli velké muky časné. A naopak: více má nesrovnatelně milovati ctnosti než rozkoše, bohatství nebo hodnosti. Proto praví prorok David: „Miloval jsem přikázání tvá nad zlato a topas.“ Ó, jak mnozí kněží říkají tato slova při mši, kteří více se starají o zlato než o přikázání Boží. Pavel, Kristův apoštol, praví: „Všechno pokládal sem za lejno, abych Krista získal.“

Tedy, nejmilejší, tohoto Pavla následujme, zavržme skutky temností, a odějme se zbraní světla t. j. hříchů se vystříhejme a ctnosti držme. Neboť nejhorší věc jest neřest, ctnost nejlepší z věcí. Tedy

vystříhejme se neřestí a zachovávejme ctnosti. Neboť každému z nás dí Pravda: „Chcešli do života vjíti!... ne do života bídy, ale do života slávy, do života nepomíjejícího ale do života věčného, v němž má blažený cokoli chce aniž v něm něco zlého chce; do života, v němž jest takové dobro, jehož ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo ani na srdce lidské nevstoupilo; do života, v němž není smrti, není bázně, není žízně, není lačnění, není žádného nedostatku, není nižádné omrzelosti, ale věčná radost.

Co tedy jest onen život? Zajisté sytost bez nedostatku, která ani nepřestává ani přestati nebude moci. To jest život, o němž dí Spasitel: „To pak jest život věčný, aby poznali tebe samého pravého Boha a jehož jsi poslal Ježíše Krista“ t. j. v tom záleží, že poznávají nebo poznají svatí ve vlasti otce a Syna a Ducha Svatého, poznáním vnuknutým rozumem a tak poznají božskou jsoucnost a poznáním citovým poznají Krista Ježíše pravého člověka, z kteréhož dvojího poznání vyplyne radost a v té radosti bude pevný odpočinek, jehož spravedlivý nebude již moci býti zbaven .

A tak blaženost, jež slove věčný život svatých, záleží v jasném poznání tří osob a v poznání člověčenství Kristova, z kteréhož poznání plyne milování Boha, jímž svatí tehdy budou milovati Boha nade všecko. Z milování plyne radost. A poznání, milování a radost následuje pokoj, podle něhož v tom trojím svatí budou se těšiti v božské bytnosti nejvíce. V ostatním však, co připravil Bůh těm, kteří ho milují, svatí budou se radovati podle vůle nejsvětější Trojice.

III.

O MODLITBĚ PÁNĚ.

Po třetí křesťan má uměti se modliti, zvláště modlitbu Páně t. j. Otčenáš. Tato modlitba proto sluje Páně, poněvadž sám nejvyšší Pán Ježíš Kristus ji složil ku prosbě svých učeníků. Když totiž viděli učeníci, že Pán často se modlí, řekli: „Pane, nauč nás se modliti.“ On pak odpovídaje jim, řekl: „Takto budete se modliti: „Otčenáš“ atd.

Tu třeba věděti, že, jak praví doktoři, modlitba jest povznesení mysli k Bohu. Ale poněvadž může člověk mysl povznést k Bohu nic ústy neříkaje, proto na tomto místě žádá se k povznesení mysli sklad a vyslovení slov. A tak jedním způsobem povznesení mysli k Bohu s vyslovením slov nazývá se modlitba, jíž něco od Boha se žádá.

Aby se však kdo dobře a záslužně modlil, třeba jest předně, aby byl bez hříchu smrtedlného, protože tehdy bude se moci dobře modliti. Podruhé, aby povzněl mysl k Bohu. Praví totiž apoštol: „Budu se modliti duchem, budu se modliti i myslí.“ Po třetí, aby dobře, zřetelně a náležitě pronášel slova modlitby. Po čtvrté, aby hleděl k srozumitelnosti modlitby. O první podmínku každý má býti pečliv,

aby byl bez hříchu smrtelného, poněvadž hříšníků nevyslyší Bůh, nechťli nechati hříchů smrtelných. O druhé podmínce — člověk má mysl povznést k Bohu, modlí se — praví Spasitel o těch, kteří nepozdvihují mysl k Bohu a modlí se: „Tento lid ústy mne ctí, srdce však jich daleko jest ode mne“ bez příčiny ctí mne. A tak i rýmař praví:

„Darmo jazyk pracuje, když se nemodlí srdce“.

A opět:

„Vznes srdce své, dobře vyslov a buď dbalý smyslu“.

Tu dotýká se druhých podmínek, totiž dobré výslovnosti a pochopení.

Po druhé třeba věděti, že modlitbu Páně jest nad jiné vyvoliti a říkati. Předně proto, že nejlaskavější otec svým synům a nejlepší učitel svým žákům ji složil. Podruhé, že všechno v ní jest zahrnuto, co jest člověku potřebno. A po třetí, že jest krátká. Krátkou totiž veliký Pán modlitbu složil, aby se jí brzo sluha přiučil a aby, kdyby byla dlouhá, ho neomrzela.

Obsahuje pak tato modlitba Páně předně zjednání přízně, totiž ono „Otče náš, jenž jsi v nebesích“. Podruhé obsahuje sedm proseb, z nichž první jest tato: „Posvět se jméno tvé“.

Vzhledem tedy k prvnímu: křesťané, přistupující myslí k Bohu, mají říkati v pokorném Duchu: „Otče náš, jenž jsi v nebesích“, jakoby hodlající přichýliti vůli nejlaskavějšího otce, aby je vyslyšel. Neboť tak poddaní přistupující k pánům svým, zjednávají si přízeň. A duchovní, chtějí v prosbách býti vyslyšeni, říkají napřed slova ke zjednání přízně, pravíce papeži „Nejblahoslavenější otče!“ A tak i sám Spasitel, Syn Boží, modlil se k otci, padaje na tvář svou, řka: „Otče, možnoli, přenes tento kalich ode mne!“ A v tom nám dal příklad, abychom klekající podobně činili a říkali Bohu našemu:

„Otče“

jenž jsi nás stvořil, jenž jsi nás křtem zplodil, jenž živiš, jenž zachovááš a ostříháš, jenž jsi nás vykoupil a dědictví vlasti nebeské jsi nám připravil

„náš“

ne můj toliko, aby se nechlubili mocní, ale uznali pokorně, že jsou synové téhož otce s chudými a opovrženými

„jenž jsi v nebesích“

se svatými v slávě, na zemi s dobrými milostí, v pekle se zatracenci trestem. A — kterýž jsi všude mocí a přítomností, ale zvláště jsi v nebesích; abychom poznali, že ty jsi otec nade všechny jiné otce a abychom k tobě nade vše směřovali v duchu každou hodinu

„posvět se jméno tvé“

totiž v nás vírou, nadějí a láskou, abychom svatě myslili, jmenovali a ctili jméno tvé, jež jest v sobě věčně svaté.

„Přijď království tvé“

t. j. budiž naplněn počet vyvolených tvých, kteří jsou zvláště království tvé, v němž slavně budeš kralovati na věky. Anebo: přijď království tvé tak, abychom my vstoupili do království tvého.

„Buď vůle tvá jako v nebi tak i na zemi“

t. j. naplniž se skrze nás na zemi to, co chceš aby od nás bylo naplněno, jako se naplňuje v nebi od svatých, abychom se totiž i s tebou ve vůli srovnali, nechťice proti ní.

„Chléb náš vezdejší dejž nám dnes“

t. j. sebe sama, slovo své, velebnou svátost těla svého — a chléb tělu potřebný.

„a odpusť nám naše viny“

t. j. hříchy, jak praví evangelista Lukáš: a viny t. j. tresty za hříchy povinné, abychom čisti byli v duši a prosti pokuty.

„jakož i my odpouštíme našim vinníkům“

totiž nežádající jim zatracení aniž chtějí bezprávně pomstu vykonati nad nimi, ale svěřující ji tvé milosti, prosíce za ně, abys se nad nimi smiloval,

„a neuvoď nás v pokušení“

t. j. nenech, abychom upadli do hříchu, když jsme pokoušeni od světa, od ďábla, od těla,

„ale zbav nás od zlého“

totiž konečného nekání a tak od zlého věčného zatracení.

„Amen“

t. j. tak se staň, jak se modlíme.

O HŘÍCHU SMRTELNÉM.

Skoro zároveň s traktátkem předchozím složil Hus Robertovi žalávníku traktátek následující (nedlouho potom složil jiný podobný pro strážce Jiřího). Prostý a srdečný obsah obou těch traktátků zalíbil se strážci tak, že si vyžádal od Husa ještě třetí.

*

O hříchu smrtelném.

I.

Hřích smrtelný takovýmto způsobem se páše a k zatracení vede. Předně totiž v mysli děje se přemýšlení o zlém. Po druhé, jakési lehtání. Po třetí rozkoš. Po čtvrté souhlas — a tu již jest smrtelný hřích. Jako když někdo o ženě nesvé přemýšlí, pak kochá se tím přemýšlením, potřetí těší se v něm a počtvrté přivolí k činu, ne manžel-sky. Tu již v duši spáchán jest hřích smrtelný, protože již souhlas usmrcuje duši, zbavuje ji milosti Ducha svatého. Po páté, hřích se dokonává skutkem zevnějším. Po šesté, pokračuje se v něm s pohoršením. Po sedmé, když se lidem zjeví a stále pokračuje. Po osmé když konečně není opuštěn a pokáním není omazán: tu nastává zatvrzelost a za tou po smrti jde věčné zatracení, od níž nás rač vysvoboditi Pán Ježíš Kristus.

II.

Věděti sluší, že hřích smrtelný vzal jmeno od smrti, z toho, že usmrcuje duši. Smrt pak duše — praví Augustin — jest zbavení milosti Ducha svatého, jako smrt tělesná jest zbavení duše. Neboť jako duše oživuje tělo, když jest v něm: tak milost Ducha svatého oživuje duši, dokud Duch svatý přebývá v ní milostí. A poněvadž jaksí nevyrovnaně lépe jest žíti v duši milostí, než žíti v těle toliko duši: tak nevyrovnaně hůře zemřítí na duši než zemřítí tělem. Odtud po-

něvadž člověk zlý zmirá na těle ztrácejí duši, po druhé umírá v duši, ztrácejí milost a po třetí ztrácejí život věčný. Proto praví Prorok, že smrt hříšných jest nejhorší. Neboť zlá jest jejich smrt první, totiž tělesná, druhá horší a třetí nejhorší. Ale naopak, smrt svatých tělesná, ať jest jakákoliv, jest dobrá smrt a svatá a vzácná. Odtud praví Prorok „Vzácná před obličejem Pána smrt svatých jeho.“ A tolik ovšem jest vzácná smrt svatých, zvláště mučovníků, že žádná cena tohoto světa nemůže se jí vyrovnati, ale před obličejem Pána, ne před tváří lidí, kteří pokládají svatých mučovníků smrt za lehkou nebo za hloupou. Svatí však spíše si vybrali umřítí těžkým mučenictvím v těle, nežli by byli zvolili zemřítí na duši hříchem. Pročž nesrovnaně více jest se báti a varovati smrti duše nežli smrti těla, kteréž není se třeba báti, jakoby mohla škoditi tomu, kdo snese ji pro Pána Krista, jenž praví v evang. sv. Matouše v kap. 10.: „Nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo, duše však zabiti nemohou.“ Smrt totiž za věc Páně podniknutá nepřemáhá umírajícího, ale činí vítězem. Vítězí totiž, kdo jest zabit za Krista a není přemáhán; přemáhá nepřítele i smrt a získává život. Blažení tedy, kteří v Pánu umírají. Sám Pán zemřel, spravedlivý za nespravedlivé. Oni jím byli ospravedlněni, byli pokládáni za hodné smrt utrpěti, aby smrtí přemohli smrt, jakož i Kristus smrtí usmrtil smrt. Sám totiž řekl skrze Proroka: „O smrti, budu smrt tvá!“

III.

Učme se tedy dobře žiti, abychom uměli dobře zemřítí. Neobávejme se dobře umřítí za Krista, kteří chceme kralovati s ním. Neboť kdo se smrti bojí, ztrácí radost života. Kdo se bojí smrt podniknouti pro Krista, ztrácí radosti života přítomného i budoucího. On totiž praví: „Kdo chce duši svou, t. j. život duševní, spasiti, t. j. zachovati od smrti, neodvažuje se zemřítí za mne, ztratí ji, poněvadž zde jistě zemře a po smrti bude zatracen. Kdo však ztratí duši svou, t. j. život na smrt vydá za mne, do života věčného ostrihá ji. Poněvadž pak člověk z přírody bojí se smrti a touží po životě, napovídá Spasitel, aby člověk nebál se zemřítí, poněvadž neztratí život, ale získá. Jako by řekl: Ó, člověče, proč se bojíš umřítí a proč chceš život? Já dám ti, co chceš, totiž život a abys se umřítí nebál, dám ti věčný, abys bez strachu žil se mnou v slávě bez konce. Amen.

To tobě, Roberte, jsem sedě v žaláři skládal,
Abys přistě v hřích ten nikdy již neupadal.

O MANŽELSTVÍ.

Strážce Robert patrně v bujném veselí kostnického masopustu pojal úmysl se oženiti. Požádal Husa o radu a Hus radu tu mu udílí 4. března 1415 spiskem zde následujícím. Otištěn jest zde podle starého překladu českého, r. 1563 v Postille poprvé vydaného.

Tento traktátek nazýváme obecně „kostnickým“ na rozdíl ode dvou jiných traktátků, téhož předmětu se týkajících. Jeden český nalezne čtenář v tomto díle na str. 114—124, druhý latinský z doby starší přinese sbírka naše (v překladu českém) později. Všechny tři traktátky shodují se ovšem v základních rysech úplně a jsou jen malý výtah z obšírných výkladů, jež nalezne čtenář v Husově čtení o Lombardových knihách sentencí (ve sbírce naší v díle III., str. 514—561 kn. IV., distinkce 27.—42.).

*

O MANŽELSTVÍ.

(Úvod.)

Prosiš, nejmilejší, míním, že pro svůj veliký užitek, ačby něco bylo napsáno o manželství, v něžto (jakož ty pravíš) brzo, bude-li vůle Boží, vstoupiti míníš. Jistě dobré věci prosiš, poctivé, svaté a užitečné, ale mně nesnadné. Neb manželství příčiny bylo by dlouho vypravovati a také rozumu mému malému v žaláři zavřenému na pomoc není knih nižádných. Avšak v prosbě tak užitečné aby nebyl ovšem zapuzen a dokavádžby nebyl lépe zpraven nebo plněji naučen, tyto věci znamenám a položím:

Co jest manželstvo?

Proč jest od Boha ustanoveno?

Které jsou zvláštní a první věci v manželství?

A co tě má k manželství táhnouti?

KAPITOLA I.

O prvním tedy věz, že manželstvo jest pevné zavázání, neb jinak: manželstvo jest svazek takový, jehož nemůže rozvázati ničádný. Tak totiž, když ty jsa osoba svobodná vůlí a slovy vypověděnými v tu chvíli s ženou svobodnou se zavážeš, rozvázání až do smrti tvé neb její, tak abys mohl s jinou slušně se pojmouti, nebudeš moci míti. Důvod toho jest v Evangeliu sv. Matouše v 19. kap., když Kristus Pán mistrům a zákonníkům, když jeho se tázali „Sluší-li však ženu pustiti pro některé příčiny?“ takto odpověděl řka: „Že nesluší, jediné pro hřích cizoložný“ a to ještě soudem kostelním, má rozvedeno býti. A míním, že to toliko rozvedení může býti od přibytku ložního, ale ne aby slušelo pojmouti jinou aneb s jinou bydleti, dokudž první živa jest. A k tomuž zní řeč sv. Pavla v I. ep. ke Korintským.

První dovolená soulož zmiňuje se tu: Rostte a množte se, totiž jiným osobám nižádnou překážkou není zavázána, jakožto slibem panenství, rodem nebo příbuzností nebo kterou kolivěk jinou překážkou. Všeť se to vyjímá.

KAPITOLA II.

O druhém věziž, že manželstvo jest v ráji ustanoveno od Boha pro lidu rozmnožení, když oddav Evu Adamovi řekl: „Rostte a rozmáhejte se!“ Ale kromě ráje dáno jest pro lidu rozplození a pro výstrahu.

Pro lidu rozmnožení, kdyžto k Noemovi a k jeho ženě a k jeho pokolení řekl po potopě: „Rostte a rozmáhejte se a naplňte zemi!“

K výstraze, totiž smilstva a ukročení chlipnosti, že ustanoveno jest také manželství, sv. Pavel dí v I. ep. ke Korintským v 7. kap.: „Každý měj manželku svou pro smilstvo“ totiž: pro výstrahu smilstva, „a každá měj muže svého.“

Aj dvě příčiny slyšíš zvláštní a užitečné manželství a ty dobře zachovej, aby v manželství plod a výstrahu smilstva obsáhl spásitelně.

KAPITOLA III.

O třetím znamenaj: Dí sv. Augustin, že troje věc má býti při manželství: Plod, víra a svátost. Plod, aby k chvále Pána Boha byl odchován. Víra, totiž věrnost, která má býti pevně zachována. Svátost, kteráž má v účtě jzachována býti.

Tyto věci pamatuje, nejmilejší, plod maje vychovejž, víru manželce pevně drž a Krista choti s jeho církví svatou pokorně cti. Neb manželství svátost slove proto, neb jest svaté věci znamení. Znamenáf spojení Kristovo s církví svatou a toť míní sv. Pavel, když dí k Efezským v 5. kapitole: „Svátost jestiř to veliká“, totiž pro Krista

a církev svatou. A protože tudíž také dí: „Muži, milujte ženy vaše, jakož Kristus choť svou a vydal se jest na smrt za nás, aby ji posvětil. A protože mají muži ženy své milovati k blahoslavenství, jakož Kristus miloval choť svou, ale ne pro nečistotu a chlipnost. Mají také muži ženy své milovati pro plod, jakož Kristus miloval choť svou pro rozmnožení synův duchovních. A mají se milovati k ctnostem, aby jsouce sobě k dobrému nápomocni, mohli svatě v manželství živi býti, čeládku slušně zpravovati a po smrti život věčný v oslavě míti. Amen.

To uvaž nejmilejší, a snaž se, aby manželství tvé, jež jest znamení, shodovalo se s označenou svátostí nebo svatou věcí, jež jest spojení Krista ženicha s církví jeho nevěstou. A ta jest utvořena otevřením boku Krista na kříži spícího, jako z boku Adama spícího učiněna byla manželka jeho Eva.

KAPITOLA IV.

O čtvrtém znamenej, totiž, co tě má k manželství nejvíce táhnouti. Velmi pilně rozum svůj opatř a viz, aby jinudy nevchodil, než dveřmi, totiž skrze Krista, a tak aby nebyl lotrem a zlodějem jinak vstoupě nebo vejda do manželství kromě příčin od Boha ustanovených, neb jižť jest pověděno, pro které příčiny Pán Bůh manželství ustanovil, že pro rozplození a výstrahu smilstva. A ty nejprve položití máš na své myslí a svátost manželství ctíti. Protož pomni, ať tebe krása ženská k manželství nejprve nehýbá, jež by tě mohla vzbuditi k chlipnosti a k smilstvu; ne veliký rod, neb pýchu nadýmá; ne bohatství ani panství, jež vzbuzuje k lakomství. Ale všeliká počestnost budiž nejprve na tvém rozumu, kterážby tě v tvém manželství zachvátila a k tomu také zvelebila před Bohem i před lidmi.

Ale snad díš: kdež naleznu tak šlechetnou ženu, poněvadž řídko jest toho ptáka uhoniti? — Nejmilejší, ihned toho máš odpověď hotovou. Neb dí sv. Jakub v kanonice své: „Každá věc daná nejlepší — a každý dar dokonalý, s hůryť pochází od Otce světlosti.“ A poněvadž dobrá žena jest dar dokonalý, tedy máš z toho věděti, žeť ona jest dar Boží. A protože, chceš-li míti ženu dobrou, Boha se boj a přikázání jeho zachovávej a pros jeho pokorně a onť tobě dá manželku dobrou. Neb onť jest, jenž spojuje, tak aby člověk různu nedědil, kteréžť on spojí. Onť oddal Adamovi Evu, Abrahamovi Sárú, Elkanu Annu, Tobíášovi Sárú, Zachariášovi Alžbětu, kteréž svaté syny rodily. Protož vstoupě myslí svou ku Pánu Bohu, kterýž doufajících v něho neopouští, kterýž sv. Tobíášovi Sárú pěknou skrze anděla způsobil, pro jejíž krásu těm, kteříž jí nešlechetně milovali, ďábel Azmodeus sedmi odňal život v první noc složení, ale sv. Tobíáš neuškodil. Neboť ne pro chlipnost, ale pro plod, jak ho anděl naučil, tak se s ní oddal.

KAPITOLA V.

Ostatně věz, nejmilejší, že ze čtyř příčin manželé tělesně souloží. Předně pro plod, jak Bůh ustanovil. Po druhé pro odvrácení smilství nebo pokušení. Po třetí pro placení dluhu. A tyto dvě Apoštol v 1. ep. ke Korintským v kap. 7. uvedl. (A po čtvrté ze smilství.) A tyto 4, ač ne po pořádku zde položeném, jsou položeny v těchto verších:

Pro čtyři příčiny bývá muži poznání ženy:
 Aby chlípníl, varoval, plodil, dluh zákona plnil.
 První smrtelný, druhý jest toliko všední,
 Ale dva poslední jsou bez hříchu i viny všední.

První dovolená soulož zmiňuje se tu: Rosíte a množte se, totiž souložice dovoleně pro plod. Druhou, totiž uvarování hříchu, zmiňuje Apoštol pravě: „Každý měj ženu vlastní pro smilství“ totiž uvarování. Třetí zmiňuje tamtéž Apoštol řka: „Žena dluh plať muži a muž ženě.“ A čtvrtá soulož se zakazuje v přikázání Božím Ex. 20: „Nesesmilníš.“ Tu totiž zakazuje se každá soulož nezákonná neb nedovolená, jež zbavuje člověka milosti.

To často předkláděj svým očím, nejmilejší, abys věděl, jak máš bohubíbe a sobě k spasení v manželství si vésti. Dá-li ti pak Bůh choť, po obyčejném spojení církevním, aneb po svatbě, podle naučení, jež dal anděl Tobíášovi, totiž, abys první, druhou i třetí noc se modlil se svou chotí a čtvrtou noc, pro plod, v Bázni Boží odeběrete se na lože.

KAPITOLA VI.

Naposledy toho pomni, od manželky při její nemoci abys se zdržel, neb to Pán Bůh přikazuje. Od obtěžkané nebo těhotné, také i po porodu, od manželky zdrž se nejméně po šest neděl; dni sváteční, postní, jakož svatí praví, a zvláště svatý Augustin, také zachovávej. Vystříhej se také, nejmilejší, neslušných neb nešlechetných věcí s manželkou svou, všelijakého dotýkání nestoudného, ale bydlí s ní ve cti, ať i ona také má k tobě úctu a stud a ať umí podle rozkázání sv. Pavla svého těla chrániti posvátně a poctivě. Neb dí sv. Pavel: „Každý z vás, bratří, uměj své tělo chrániti v svatosti a ve cti.“

Vystříhej se také od obcování častého s cizími, ať tvá nemá o tobě zlého domnění. Nebť tím milování mezi manžely ubývá, nechut se zarožuje a čeledi bývá nechut a nepokoj. Vystříhej se také miliskování t. j. vášnivě nebo přílišné lásky k ženě, poněvadž každý miliskující jest zlý milovník ženy a podle sv. Jeronýma jest cizoložník. Tomu slovu snad tak možno rozuměti, že jaksi tak hřeší, jako cizoložník. Anebo snad vhodněji tak: že duchovně cizoloží, více miluje ženu než Pána Ježíše Krista, své duše ženicha, jenž dí: „Kdo miluje otce neb matku neb choť víc než mne, není mne hoden.“ Vystříhej

se také, abys nemíval zlého domnění o své ženě, leč bys která znamenání jistá viděl. Zavíní-li kdy žena, tresci ji tajně a tiše bez pohoršení; pakli bude odreptávat, čehož Bože nedej, tedy metlou, nekyjem ji tresci. A velmi pilně se vystříhej, ať tebe v uzdu nepojme, jako Dalila Samsona, neb jakž tě oholí z sedmi vlasů (t. obloupí z sedmi darů Ducha svatého), tak tě dá v moc Filištinům a nepřátelům (t. ďáblům). A nedoufej sobě, že by sebe žena nemohla přemoci. Neb ty nad Adama a nad Šalomouna nejsi moudřejší, ani jsi Samsona silnější, ani Davida světější. Avšak žena tyto všechny zklamala — kdož chce sobě nyní doufati.

Vystříhej se také, aby nikdy ženy proti Božímu přikázání neposlouchal. Neb Adam, Šalomoun i jiní proto trpěli a druzí budou trpěti na věky: kdož to může úplně vymysleti.

Vyslyš, Roberte, již ta slova, vyslyš je vlídně;
 Jímí se řiď všude; světa Pánu důvěřuj klidně.
 Ten tobě dá potom ženu krásnou i dobrou,
 Vášně rozmařilost ukrotí a bude i plodnou.

O NEJSVĚTĚJŠÍ SVÁTOSTI OLTÁŘNÍ.

Taktéž Robertovi, jakožto přednímu asi mezi žalárníky kostnickými, věnován jest následující tuto traktátek „O svátosti těla a krve Pána Ježíše Krista“, jež Hus dopsal 5. března 1415 a poslal také svým přátelům do Čech, aby jej rozšířili mezi rodáky. Byl přeložen dvakrát do češtiny; vytištěn jako první český tisk (snad ještě patronový) r. 1459, pak podruhé na počátku XVI. stol. Oba tyto překlady téměř docela se ztratily.

Thema, o kterém zde Hus píše, jest velmi známo. Již v prvním díle otištěn jest starší spis podobného thematicu z r. 1408, v díle III veliká část knihy IV. věnována jest rovněž thematicu našemu. Tento svůj výklad Lombarda cituje Hus i v práci přítomné.

Kromě prostého výkladu základních nauk církevních o svátosti oltářní, určeného Robertovi, má spis arci ještě tendenci jinou: jest to obrana proti křivým obžalobám, jež tou dobou byly pojaty již i do oficiálního spisu žalobného, koncilem proti Husovi sestaveného. Čtenář může srovnáním tohoto dílka se starším traktátem z r. 1408 a s výkladem u Lombarda r. 1409 se snadno přesvědčiti, že Hus vskutku mluví pravdu, že mínění svého nezměnil a že žaloba v skutku se zakládá na pomluvě Michala de Causis. Hus zde cituje také starší svá kázání z r. 1401: tato však jsou nám bohužel ztracena.

*

O svátosti těla a krve Páně.

Častěji žádals, nejdražší, abych ti napsal něco o *Svátosti těla a krve Pána našeho Ježíše Krista*. Víra v tuto jest, jak se obecně praví, obsažena mezi nejtajnějšími body náboženství křesťanského. Neboť jsou čtyři nejhlubší, nejtajnější a nejvyšší *tajemství naší víry*: První o *nejsvětější Trojici*, druhé o *předsvědění a předzřízení božím*, třetí o *vtělení Slova*, a čtvrté o *velebné svátosti těla a krve Pána našeho Jezu Krista*.

A proto ve všech těchto čtyřech bodech a ve všech jiných, jež máme věriti, já, člověk nepatrný, podroboval jsem a podrobuji mysl

svou písmu svatému, nechť je vůbec nic jemu odporného mysliti ani tvrditi, ale věře přepěvně, podle pravidla svatého Augustina, vše, co Kristus chce, aby o něm bylo věreno, a nevěře nic, co chce, aby o něm nebylo věreno; věře také se svatou matkou církví veškerou věřitelnou pravdu, pokud chce požehnaná Trojice, aby byla věrena; drže také přímo nebo nepřímě mínění obecných konciliů a svatých doktorů církevních; přidržuje se srdečně také toho, že prve než bych chtěl tvrditi něco svaté víře protivného, chtěl bych v naději a pomoci Pána Jezu Krista vytrpěti muka hrozná smrti.

A proto pod tímto ohrazením sepsal jsem některé spisky, učil jsem, četl jsem, odpovídal na universitě pražské, a kázal lidu po království Českém a zvláště v Praze evangelium Ježíše Krista. Pod týmž také ohrazením, věrným a pokorným, bez úhony lepšího soudu, dotknu se pro tebe těchto bodů:

1. *Proč jest ustanovena tato velebná svátost;*
2. *co jest o ní věřiti;*
3. *že má býti přijímána;*
- a 4. *jak má od věrných Kristových býti přijímána.*

Toto čtvero totiž lze také postřehnouti ve slovech Apoštolových v II. kap. I. listu ke Korintským, když dí: „*Pán Ježíš v tu noc, v kterouž zrazen jest, vzal chléb, a díky činiv, lámal a řekl: „Vezměte a jezte! To jest tělo mé, kteráž se za vás láme. To činíte na mou památku!“*“ A potom praví: „*Zkusiž tedy sám sebe člověk, a tak chléb ten jez a z toho kalicha pij.*“ Když Apoštol praví, že Pán Ježíš vzal chléb a díky činiv řekl: „*To jest tělo mé*“, dotýká se toho, *co jest věřiti*; že Ježíš řekl: „*Vezměte a jezte!*“, dotýká se toho, *že svátost ta má býti přijímána*. A když dí: „*To činíte na mou památku*“, naznačuje, *proč jest ustanovena*. A když vece: „*Zkusiž tedy sám sebe člověk a tak chléb ten jez a z toho kalicha pij*“, naznačuje, *jak má ta velebná svátost býti přijímána*.

KAPITOLA PRVNÍ.

Vzhledem k prvnímu, totiž *proč jest ustanovena svátost těla a krve Páně*, jest patrno, že jest památkou Pána našeho Ježíše Krista. Neboť řekl: „*To činíte na mou památku!*“ Má tedy kněz tuto velebnou svátost uděleti a laik zbožně přijímati na památku Pána Ježíše Krista. A protože „*commemoratio*“ (= památka) dle významu složeného výrazu praví se od „*con*“, což jest zároveň a „*memoratio*“ (= pamatování), v tom dává se na rozum, že věřící při přijímání velebné svátosti má si zároveň na paměť přivést, pokud může, život Pána Ježíše Krista.

A proto ačkoliv zvláště jeho utrpení má míti na paměti dle slov Apoštolových v II. kap. I. listu ke Korintským: „*Nebo kolikrátž byste koli jedli chléb tento a z kalicha toho pili, smrt Páně zvěstujte,*

dokavadž nepřijde“ — přece při obětování a jedení jeho má býti vzpomínáno skutků a dobrodiní Pána Ježíše Krista.

A proto v officiu mešním říkají kněží: *Obětujeme tobě i tento kalich spásy na památku utrpení, vzkříšení a nanebevstoupení Pána našeho Ježíše Krista.* — Zde jsou jmenovány tři věci, které jsou obětí velebné svátosti hlavně značeny: *Utrpení, vzkříšení a nanebevstoupení* Pána Ježíše Krista, v nichžto byl pozdvižen. Neboť v *utrpení* ze země na kříž, ve *vzkříšení* z hrobu a ze smrti v život, v *nanebevstoupení* ze světa na nebe. A tato pozdvižení má na paměti míti kněz, když pozdvihuje a obětuje ve velebné svátosti Bohu Otci tělo Kristovo, které ten Kristus obětoval na oltáři kříže, a to ne na prázdno, ale na vykoupení mnohých. Neboť toto naznačuje pravil: *„To jest tělo mé, kteréž se za vás láme.“*

A proto praví svatý Augustin ve spise „O posvěcení“ v 2. distinkci, že obětování této svátosti jest utrpení Kristovo v tajemství věci naznačené, t. j. tajemně znázorňuje utrpení Pána Ježíše Krista. A na znamení toho kněz, chtěje sloužiti mši, obléká mnoho rouch, která znamenají roucha, v nichž ten Ježíš byl v utrpení svém od Židů a pohanů v posměch uveden.

Hle, ze slov Kristových a Apoštolových jest patrnó *první*, totiž: *proč jest ustanovena svátost těla a krve Páně*, že na jeho památku, a zvláště na památku přetěžkého, přehavného, přeuzitečného a přeslavného utrpení. Protož kdo si zbožně připomíná utrpení Kristovo, ten duchovně jí jeho tělo a pije jeho krev, třebaže tehdy nepřijímá velebnou svátost.

To uvaž, nejdraží, drž v paměti utrpení Kristovo a přijímej, když můžeš, zbožně a pokorně velebnou svátost.

KAPITOLA DRUHÁ.

Druhé, co jsem předem řekl, jest: *co jest věřiti o této velebné svátosti?* Tu pravím, že vše, co podává Kristus sám apoštolům, a skrze ně a skrze jiné svaté doktory, a vše, co drží o té svátosti jeho svatá římská církev, to pevně jest věřiti. A to věřiti všeobecně postačilo mnohým svatým a stačí neučeným a prostým křesťanům nemajícím většího poučení: když totiž prostí lidé věří, že z moci a ustanovení Krista, pravého Boha a pravého člověka službou kněží jest ve velebné svátosti pravé jeho tělo, které se počalo a narodilo mocí Ducha svatého z Marie, přechisté panny, které trpělo na kříži, které leželo v hrobě po tři dny, které vstoupilo na nebesa a sedí na pravici Boha Otce. To a ne jiné jest bez nového svého podstatného početí v té velebné svátosti. A podobně krev, která byla z téhož těla vylita na kříži na odpuštění hříchů. Neboť Kristus Ježíš řekl: *„Vesmňte a jeste! To jest tělo mé, které se za vás láme. Pijte, to jest krev má, která za vás vylita bude na odpuštění hříchů.“*

Dále jest věřiti, že *jak dobrý tak zlý kněz, maje pravou víru*

o velebné svátosti a maje úmysl tak činiti, jak přikázal Kristus, a říkáje při mši slova podle ustanovení církve, přetvořuje, to jest, mocí slov svátostně (a sám) služebně činí, že pod způsobou chleba je pravé tělo Kristovo; a podobně se děje služebně, že jest tam pravá krev Kristova. A pravím „služebně činí“, totiž jako služebník Kristův, který mocí a slovy Kristovými činí to, co činí Kristus mocí vlastní a slovy vlastními, předpodstatňuje chléb v tělo své a víno v krev svou.

A proto pěje církev:

*„Dává se nám naučení,
že se chléb zde v tělo mění,
víno u krev přechází.“*

A opět:

*„Chléb tu v pravé tělo slovem
mění Slovo vtělené,
v krev i víno v divu novém.*

*Ač jsou smysly zatměné,
srdce čisté víry slovem
v pravdě jest ujštěné.“*

Pravím také, že jak dobrý tak zlý kněz přetvořuje, protože Bůh skrze něho jedná dle slov svatého Augustina v knize „O těle a krvi Páně“ — a klade se to v I., kvest. 3. —: „Svátost těla a krve Páně není ani od dobrého kněze více, ani od zlého méně utvářena,“ protože není utvářena zásluhou posvěcujícího, ale slovem stvořitele.

Dále svatý Řehoř v I., kvest. 1., kap.: „Mnozí z světských praví: „Svátosti Páně ani se zásluhami dobrých nerozmnožují, ani (zásluhami) zlých neumenšují, protože nepůsobí tu služebník, ale síla Ducha svatého. To dlužno míti o těle a krvi Páně, o křtu a křížmu.“

Hle, jak jasně praví tito dva velcí svatí a přední doktoři církevní, že skrze zlého služebníka působí ve svátostech slovo a síla Spasitelova. A proto on odtud má býti chválen, jako velmi slavný řemeslník. Neboť jeli chválen řemeslník, který dobrým a čistým nástrojem udělá věc dobrou a čistou, oč více má býti chválen ten řemeslník nejlepší, který tak dobré, čisté, vynikající a přeslavné dílo koná čistě, dobře, a bezvadně skrze zlý, nečistý a vadný nástroj?

Toto mínění držel jsem před svým kněžstvím a od počátku svého kněžství jsem je kázal a psal, jak jest patrné ze spisku, v kázání o těle Kristovu, které jsem sepsal první rok svého kazatelství, kteréžto bylo, jak myslím, léto Páně 1401. A potom učil jsem mu na universitě pražské, čta knihu Mistra hlubokých smyslův, myslím léta Páně 1409., kdy pan Alexander byl zvolen na koncilu Pisském za papeže.

Šetřilž tedy všemohoucí Bůh mých nepřátel, kteří řekli a k římskému dvoru v žalobě udali, že jsem kdy kázal, že kněz jsoucí ve smrtelném hříchu nepřetvořuje a neposvěcuje.

Jest zajisté pravda, že jsem říkal a kázal, psal a píši, že každý takový nepřetvořuje a neposvěcuje hodně a záslužně, ale přetvořuje a posvěcuje Bohu nehodně a sobě na újmu zlehčuje jméno Boha svého. Neboť v I. kap. Malachiáše se praví: „Vám . . . o kněží, kteříž sobě zlehčujete jméno mé; avšak říkáte: V čem zlehčujeme jméno tvé? Kteríž přinášejíce na oltář můj obět poskvrněnou, říkáte . . . Anobrž kdo jest mezi vámi, aby zavřel dvěře darmo? Aneb zapálil oheň na oltáři mém darmo? Nemámť v vás žádné libosti, praví Hospodin zástupův a oběti nepřijmu z ruky vaší.“ Hle, praví Pán, že zlí kněží zlehčují sobě jméno jeho přinášejíce na oltář jeho obět poskvrněnou.

K tomu praví Řehoř v I., kvest. 1., kap. „Mnozí z světských“: „Proto poskvrňujeme chléb, t. j. tělo Kristovo, když nehodni přistupujeme k oltáři a nečistí pijeme čistou krev.“ Tolik ten.

A proto když kněží, jsoucí ve smrtelném hříchu, přetvořují, posvěcují a obětují ne zadarmo, činí tak proti vůli boží. Neboť praví Pán: „Anobrž kde jest mezi vámi, aby zavřel dvěře darmo? Aneb zapálil oheň na oltáři mém darmo? Nemámť v vás žádné libosti a oběti nepřijmu z ruky vaší.“

Jestliže totiž laik který jest méně vázán přijímati svátost Páně, t. j. pod menším trestem než kněz, jí ji a pije v hříchu nehodně na soud zatracení svého, oč více kněz, který z důvodu představenství, z důvodu vědění, jež má míti, a z důvodu nejpřednější služby nehodně na soud svého zatracení v hříchu přetvořuje a jí? Neboť praví Apoštol v II. kap. I. listu ke Korintským: „Neboť kdož jí (tento chléb) a pije (z kalicha Páně) nehodně, odsouzení sobě jí a pije, nerozsuzuje těla Páně.“ A jak veliký hřích páše každý nehodně tak činící, ukazuje Apoštol tamtéž, pravě: „A protož kdokoli jedl by chléb tento a pil z kalicha Páně nehodně, vinen bude tělem a krví Páně“, t. j. podle Ambrože, bude potrestán smrtí, jakoby Krista zabil.

Z toho následuje, že zlí přijímající svátost, přijímají tělo a krev Páně. Jest to patrné, neboť jinak nepravil by Apoštol: „Neboť kdož jí tento chléb a pije z kalicha Páně nehodně, odsouzení sobě jí a pije, nerozsuzuje těla Páně.“

A k tomu pje církev:

*„Zlí a dobří k stolu chodí,
nestejný však osud plodí
života neb záhynu.
Dobrým žití, zlým je k moru;
aj, jak následek je v sporu
podobného účinnu.“*

Důkaz toho, co řečeno, jest, jak chce tomu Augustin v kázání na Jana, na Petrovi a Jidáši. Neboť stejně přijali ve svátosti tělo Páně, ale nestejný měli následek — Petr život, smrt Jidáš, do něhož vstoupil

Satan, aby rychleji dokonal zlobu zrady svého Mistra a Pána, kterou začal.

K tomu *jest poznamenati*, jak praví sv. Bernard, že *ve velebné svátosti jsou tři věci*, totiž: *pravda těla, sjednocení lásky a způsobu chleba*. — K *pravdě těla* dospívá člověk zlý, k *sjednocení lásky* člověk spravedlivý, a *způsobu chleba* hlodá malý rejsek.

Tu dává tento svatý na rozum příkladem tří přijímajících rozdíl v přijímání velebné svátosti. Neboť *člověk zlý* přijímá svátost a pravé tělo Kristovo v ní, ale nedosahuje sjednocení lásky Kristovy a jeho údy, t. svatých lidí, kterou velebná svátost skytá. — Ale *člověk spravedlivý* přijímá svátost, přijímá i pravé tělo Kristovo a dosahuje sjednocení lásky, protože duchovní milostí přijímání jest sjednocován s hlavou Kristem a jeho údy. — A po třetí *malý rejsek*, t. j. myš, když se dostane na svátost a žere jí, ani nepřijímá svátostně tělo Kristovo, ani sjednocení lásky, ale hlodá toliko způsobu chleba.

Protož *člověk zlý* přijímá svátost ve smyslu svátosti, jelikož věří, a tak svátostně přijímá tělo Kristovo. A poněvadž jest v hříchu, proto nedosahuje sjednocení lásky, ale hlouběji padá v hřích, jenž jest protivný sjednocení lásky.

Člověk spravedlivý však přijímá všechny ty tři věci, t. tělo Kristovo, milost a způsobu svátosti.

Ale *myš nebo rejsek*, který přijímá svátost, ale ne ve smyslu svátosti, hlodá toliko způsobu chleba.

I jest na těchto třech patrů rozdíl těch, kdo přijímají svátost, a že jsou tři věci ve velebné svátosti, kterých se dotýká také Innocenc v Extravag. „O sloužení mší“, v kap. „Ježto Martě“.

KAPITOLA TŘETÍ.

Dále jsem řekl výše, že *Kristus vlastní silou a vlastními slovy předpodstatňuje chléb v tělo své a víno v krev svou*, podle církevní písně:

„Chléb tu v pravé tělo slovem
mění Slovo vtělené“, atd.

jak výše bylo uvedeno.

Chléb tu v pravé tělo slovem (předpodstatněním) *mění Slovo vtělené*, t. j. Syn boží, jsoucí člověkem; *v krev i víno v divu novém*, t. mění předpodstatněním.*) — Tato látka jest patrna v 2. dist. „O posvěcení“ ze svatých Ambrože, Eusebia a z jiných.

A proto píseň svrchu uvedenou, od církve schválenou, zpíval

*) Tento výklad nemohl býti přeložen doslovně, jelikož latinský text církevního hymnu „Pange lingua“ nekryje se doslovně s českým překladem; proto bylo nutno v našem překladu přizpůsobiti tento výklad českému textu písně. Pozn. překl.

jsem od roku, kdy jsem se počal učit zpěvu, ve školách a v kostelích. Potom četl jsem ji při officiu a na mších a kázal v kázáních, a nikdy jsem nekázal, že ve svátosti oltářní trvá podstata lmotného chleba, z čehož mne nepřátelé pravdy lživě obžalovali.

Dále jest věděti, že ve svátosti oltářní něco jiného se čije a něco jiného věří. To jest patrné ze svatého Augustina v 2. dist. „O posvěcení“. Neboť čije se způsobem svátosti a věří se v ní tělo a krev Kristova.

Odtud způsob je viděn, lámán, chutnán, čichán a její lámání slyšeno. Způsob je viděn tělesným okem, jest dotýkán a lámán rukama, třena zuby, ochutnávána jazykem, pojímána čichem. To však netrpí tam tělo Kristovo ani krev, ale věrou se věří.*) Neboť tak Tomáš, apoštol Kristův, po jeho vzkříšení člověka viděl a se dotýkal, a že je Bůh věřil.

Tak v našem případě jakýmsi podobným způsobem způsob je viděn a dotýkán, ale pravé tělo Kristovo jest věřeno, jsouc skryto cizí způsobou.

A proto pje církev:

„Čeho smysl nepojímá
toho právě víra přímá
pokorou svou dosáhá.“

„Čeho smysl nepojímá“, t. chuť nebo zrak tělesný, nebo čeho nepojímáš svým smyslem nebo rozumem, „toho právě víra přímá pokorou svou dosáhá“, t. abys věřil, že jest to pravé tělo a pravá krev Pána Ježíše Krista.**)

Dále vzhledem k lámání pje církev:

„Když se svátost rozlamuje,
čehož celost obsahuje
to i každá částka má.“

A opět:

„Na tisíce jich ho berou,
ale všichni stejnou měrou,
aniž celku ubývá.“

Z toho jest patrné, že tělo Kristovo se neláme, když se láme svátost, ani tělo Kristovo není stráveno, jako ani nepočíná podstatně býti posvěcením, ale způsobem svátosti, ta i počíná býti i jest strávena. Také jest patrné, že všichni, kdo jedí a pijí svátostně svátost těla a krve Páně, všichni ti jedí totéž tělo a pijí tutéž krev Pána našeho Ježíše Krista.

*) t. že jest ve svátosti.

**) I zde výklad přízpůsoben českému textu písně.

Pozn. překl.

Pozn. překl.

Jest také věděti, že *po slovech posvěcení v té svátosti jest tak dlouho tělo a krev Páně, pokud trvá způsobu chleba a vína, a ne zvlášť tělo a zvlášť krev, ale pod obojí způsobou trvá Kristus celý*, jak pje církev. A proto tělo Kristovo jest pod způsobou chleba předpodstatněním chleba v to tělo, a krev jest tam spolupřuvodně. A krev jest pod způsobou vína předpodstatněním vína v krev, a tělo jest pod touže způsobou spolupřuvodně.

A proto byla by nejbláznivější a nejohavnější šílenost říci, že *toliko když kněz pozdvihuje velebnou svátost, tehdy jest to tělo Kristovo, a když ji položí, tehdy že není*. A tato bláznovství snažili se mi, jak jsem zvěděl, někteří připisovati, a není divu, protože zlomyslníci a závistníci nestarají se o to, co říknou, jen aby řekli. Tak zákonníci a farizeové pobouření kázáním pravdy proti Pánu, říkali, že jest piják, šílenec, ďábelník, svůdce lidu, pobuřovatel celé Judee, rušitel soboty, syn nízkého rodu, bránce daně císařské, uchvatitel královské důstojnosti, rouhač, jiným spánu dávající, sobě samému nikoliv. Ale ačkoliv pravda na tři dny tělesně klesla v hrob, přece konečně vstala z mrtvých. Již vidí, jak nespravedlivě se rouhali, obžalovali a odsoudili Pána, a my za krátko uvidíme, jakou víru jsme drželi a co zlého jsme bez příčiny učinili svým bratřím.

Dále jest věděti, že tato rčení: *tělo Kristovo a krev Kristova se lidu rozdílí* — „*uvidím nebo viděl jsem na mši tělo Kristovo*“ — „*s tělem Kristovým se zachází rukama*“ — dlužno rozuměti a odnášeti k svátosti nebo k způsobám. A proto o těch slovech Berengariových v 2. dist. „O posvěcení“, kde vyznává, že po posvěcení jest netoliko svátost, ale i pravé tělo a krev Páně, a že v pravdě ruce kněží s ním zacházejí a zuby věrných je trou — praví „Výklad“: „Opatrně tomu rozuměj a celek odnášej k způsobě, totiž tak, že ruce kněží zacházejí se svátostí, t. j. se způsobou svátosti, a že zuby jest třena svátost, t. j. způsobu svátosti.“ Tak také dlužno rozuměti rčení: *tělo Kristovo se lidu dělí nebo rozdílí*, t. j. svátost těla Kristova; — „*krev Kristova se rozdílí nebo líje*“, t. j. svátost krve Kristovy: — „*viděl jsem nebo vidím na mši tělo Kristovo*“, t. j. svátost těla Kristova, v níž věříme, že jest tělo a krev Pána Ježíše Krista.

KAPITOLA ČTVRTÁ.

Třetí, co jsem svrchu položil, jest, že *ta velebná svátost má býti přijímána*, neboť praví Spasitel: „*Vezměte a jezte, to jest tělo mé*“. Proč pak má od Kristových věrných býti přijímána, toho klade sám Spasitel *tři příčiny účelné* v 6. kap. evangelia sv. Jana:

1. *jest přebývati v něm a jeho přebývajícího v sobě míti*; neboť praví: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm;“

2. *jest neumříti na věky*; neboť praví: „Kdo jí tento chléb, neumře na věky;“

3. příčina jest *míti život věčný*; neboť praví: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, má život věčný.“

Jsou i jiné příčiny, vzhledem k těmto prostřední, jako: *býti očištěnu od hříchů, prospívati v ctnostech, býti osvobozenu od trestu očištěnce, který by měl člověk vytrpěti, býti posílenu proti nepřítelům, t. proti světu, tělu a ďáblu, oslabovati v sobě pokušení, prospívati živým i mrtvým, obveselovati anděly a svaté v nebi, přibližovati se království nebeskému, býti hotovu zemříti pro Krista, radovati se v něm duchovně, býti osvěcenu v duchu a očekávati vesele království boží.*

Hle, nejdražší, uvážíš-li tyto příčiny v přijímání svátosti, pilně, radostně a pokorně se připravíš k jedení těla Páně.

Uvažuje pak v duchu tyto příčiny, uvážíš i jim opačné, těch, kteří nechťi jísti tělo a píti krev Pána Ježíše Krista. Neboť kdo nejí hodně tělo Páně, nepřebývá v Kristu milostí, ani Kristus v něm. — Dále: kdo nejí, umře konečně na věky. — Dále: nemá život věčný. A tak i o jiných. Neboť neprospívá v ctnostech, není osvobozen od trestů, není posílen proti nepřítelům, neoslabuje v sobě pokušení, neprospívá živým ni mrtvým vzhledem k životu věčnému, dobře jsa živ, neboť žije zle, neobveseluje anděly a svaté, nepřibližuje se zásluhou království nebeskému, není hotov zemříti pro Krista, neraduje se v něm duchovně, není duchovně osvěcen, ani neočekává vesele království boží.

Běda tedy bídнику, který opovrhne tak velikými dobroty, jak jsem svrchu řekl, a upadá v tato zla.

A proto, nejdražší, abys znikl tak velikých zel a dosáhl opačných dober, jez hodně velebnou svátost. Neboť Pán dává ji jísti, říká: „Vezměte a jezte, to jest tělo mé.“

I jest patrno třetí, t. že *vlebná svátost má býti přijímána.*

KAPITOLA PÁTÁ.

Po čtvrté bylo z předu položeno: *Jak má ta velebná svátost býti přijímána?*

I jest patrno, že má býti přijímána zbožně a pokorně ve víře, v naději, v lásce, s uctivostí a bázní. — K tomu praví Apoštol v 11. kap. 1. listu ke Korintským: „*Zkusíš tedy sám sebe člověk, a tak chléb ten jez a z toho kalicha pij.*“ Má se člověk zkusiti, aby jedl tělo Kristovo a pil krev hodně k životu věčnému, a ne nehodně k zatracení.

Má pak se zkusiti ve třech *ctnostech bohoslovných*, t. ve víře, v naději, v lásce.

Má se také zkusiti v *ctnostech mravních*, v nichž záleží ctnostný život člověkův.

Zkusíš se tedy člověk, chtěje jísti tělo Páně a píti krev, předně *ve víře*, věří-li všechnu věřitelnou pravdu alespoň nepřímou, a věří-li,

jak svrchu pověděno, ustanovení Pána našeho Ježíše Krista a svatě římské církve o velebné svátosti.

Zkusíš se *v naději*, jež jest očekávání blaženosti pocházející z milosti a zásluh. Zkusíš, doufá-li pevně, že jest bez hříchu smrtelného, že již na příště smrtelně nezhřeší, a že hodně bude jisti tělo Pána našeho Ježíše Krista k dosažení života věčného.

Zkusíš se po třetí *v lásce*, miluje-li Boha nade všechno a bližního jako sebe sama.

Zkusíš se *v ctnostech mravních*: 1. *v opatrnosti*, činí-li vše opatrně ke cti boží.

V spravedlivosti, dává-li jednomu každému, což jeho jest: Bohu bázeň, lásku, poslušnost a úctu; bližnímu milování, a sobě samému mírnost, t. j. umírněné obcování.

Zkusíš se *v zdrženlivosti*, pije-li a jí-li zdrženlivě, neruší-li půsty od církve ustanovené a žije-li zdrženlivě čili čistě.

Zkusíš se *v statečnosti*, jež jest ctnost podstupovati věci hrozné pro spravedlivost; zkusiš se v ní, odvážil-li by se podstoupiti hroznou smrt pro Krista, který pro něho podstoupil smrt nejohavnější, nejtěžší a nejhroznější.

Zkusíš se *v myšlení*, *v slově i v skutku*, aby myšlení nebylo nedovolené, a slova nebyla šprýmovná, nepočestná, ohavná, klamná, utrhačná nebo prázdná. Jestliže totiž, jak praví Spasitel ve 12. kap. evangelia sv. Matouše, „z každého slova prázdného, kteréž mluvíti budou lidé, vydají počet v den soudný“, oč spíše ze slov šprýmovných a škodlivých? — Zkusíš se člověk *v skutku*, předně, aby to nebyl nedovolený výkon, ježž koná, aby ze své vůle nečinil žádný skutek neužitečný, a vůbec aby nečinil nic nedovoleného nebo škodlivého.

Zkusíš se *v lítosti*, má-li srdečně bolest nad hříchy. — *V zpovědi*, vyznal-li se dobře ze všech. — *V úmyslu*, má-li pevně předsevzetí již nehřešiti. — Zkusíš se *v zadostučinění*, činí-li pokání a chce-li je vykonati.

Hle, tak má se zkusiti člověk, protože praví Apoštol: „*Zkusíš tedy sám sebe člověk, a tak*, t. čist od hříchu a v čistotě svědomí, *chléb ten*, který dává život světu, *jez, a z kalicha*, t. j. z obsažené v kalichu svátosti krve, která vylita byla na odpuštění hříchů, *pij*.“

O jak šťastný jest člověk, který připraví život svůj podle toho zkoušení svrchu položeného, aby si zasloužil v nové milosti přijmouti ve velebné svátosti Krista za hosta a přebývatele. A naopak, jak nešťastné jest ono svědomí, hodné oplakání celým pramenem slz, které se zlými skutky tak zakrvavělo, že v něm má ne Kristus spočinouti, ale ďábel přebývat i panovati.

A také jest věděti, že *jedení těla Kristova a podobně i pítí* jest jedno toliko *duchovní*, jež jest v Kristu přebývat i Krista přebývajícího v sobě míti, o kterémž praví ten Pán v 6. kap. evangelia sv. Jana: „Kdo jí mé tělo a pije mou krev, ve mně přebývá a já v něm.“ Tu praví Augustin v kázání na Jana: „To jest tedy

jísti ten pokrm a pítí ten nápoj: v Kristu přebývati a jeho přebývajícího v sobě míti.“ — A k tomuto duchovnímu jedení jsou lidé zavázáni pod ztrátou života věčného, dle slov Páně v 6. kap. evangelia sv. Jana: „Nebudete-li jísti těla Syna člověka a pítí krve jeho, nemáte života v sobě.“

Druhé jedení těla a pítí krve Páně jest toliko *svátostné*. A to jest to, jímž člověk jí a pije velebnou svátost ve smrtelném hříchu, jakož učinil Jidáš Iškariotský. A nazývá se toliko svátostným proto, že ten, kdo takto jí a pije, nepřebývá v Kristu milostí ani Kristus v něm, ačkoliv jí tělo Kristovo a pije jeho krev v svátosti.

A toto rozlišení jedení dává na rozum Augustin, když pravi: „Ten, kdo nejí, jí, a ten, kdo jí, nejí,“ t. prvním způsobem, ten člověk spravedlivý, jenž nejí svátostně, jí duchovně, protože přebývá v Kristu milostí a Kristus v něm; a člověk nehodný, který jí svátostně, nejí duchovně, protože nepřebývá v Kristu aniž ho má v sobě přebývajícího.

Třetí jedení a pítí jest *svátostné i duchovní*. A to jest to, jímž člověk spravedlivý hodně jí tělo a pije krev Kristovu v svátosti. Neboť tehdy přijímá velebnou svátost, tělo Kristovo a krev, i věc svátosti, jež jest milost, kterouž se sjednocuje s Pánem Ježíšem Kristem. Pro tu pak milost nazývá se svátost ta *„eucharistia“*, od *„eu“*, což jest *„dobře“*, a *„charis“*, *„milost“* neb *„láska“*, jaksi *„dobrá milost“* nebo *„láska“*.

První jedení bude *stálé*, neboť svatí stále budou přebývati v Kristu a jeho přebývajícího v sobě míti.

Druhé *nebude stálé*, ale myslím, že potrvá až do soudného dne, jakož i zlí křesťané, kteří nehodně budou jísti tělo Pána Ježíše Krista.

Třetí má potrvati u křesťanů *až do příchodu dne soudu*, podle oněch slov Apoštolových v 11. kap. 1. listu ke Korintským: „Nebo kolikrátž byste koli jedli chléb tento a z kalicha toho pili, smrt Páně zvěstujte, dokavadž nepřijde.“

První jedení měli by všichni lidé míti — druhého měli by se pilně varovati — a třetí zbožně a pokorně často opakovati. Ale bohužel toto, t. třetí, u mnohých nemá častého opakování, protože první v nich úplně vyšlo na zmar nebo velmi ochladlo, zatím co den soudu se přibližuje.

A toho příchodu dal Spasitel učedníkům znamení, řka ve 24. kap. evangelia sv. Matouše: „A že rozmnožena bude nepravost, ustydneť láska mnohých.“ Neboť první křesťané, protože byli záníceni v lásce ke Kristu, jedli každodenně velebnou svátost. Neboť v 2. kap. „Skutků apoštolských“ se pravi, že „zůstávali denně v lámaní chleba“, t. j. v přijímání velebné svátosti, jak pravi výklady a svatý Cyprian v kterémsi listě. A proto byli hotovi každodenně vytrpěti za Krista smrt.

Avšak postupem času a ochladnutím lásky jedli o nedělích. Potom, když se více rozmnožila nepravost, lidé ustali od častého

přijímání. A proto bylo ustanoveno, aby aspoň o největších svátcích jedli tělo Páně ve svátosti. A když se rozmohlo lakomství, pýcha a smilstvo mezi křesťany, a následkem toho zapomnění Kristova utrpení, jehož památka se obnovuje v jedení jeho těla a pití jeho krve — bylo ustanoveno, aby aspoň nejméně jednou v roce okolo svátků velikonočních jedli po předchozí zpovědi velebnou svátost.

Ale zloba již chce býti dovršena, neboť někteří toliko ve smrtelném zápasu, a jiní nikdy nechtí jísti svátost Páně. Kterak tedy budou hotovi zemřít pro Krista ti, kteří se nekochají v jeho pokrmu nejlepším, daném z největší lásky a milosti k překonání všeho zla? Běda těm, kteří mají ošklivost nad tímto pokrmem spásonosným a nejsladším, kterýž lačné naplňuje dobrý a zpupný propouští prázdné.

A protože dobrotivou milostí božství v Kristu, bratře nejdražší, jsou nyní dny spásy a pokání, proto svléknouce starého člověka, přičiňme se celou žádostí srdce, abychom k Velikonocům (jež se blíží) s čistým tělem, čistým srdcem a čistým svědomím mohli ne sobě k odsouzení, ale k životu věčnému jísti večeri Páně.

To pak račiž nám poskytnouti Ježíš Kristus, pravý Bůh, syn Boha a Panny Marie, požehnaný na věky věkův, Amen.

Dopsáno do konce v úterý po neděli třetí v postě,*)
léta Páně 1414.

*Rač tu Robertovi přát', Bože, látku tu dobře by moh brát',
počědy by rad tvých dbal, na duši své tísň nepoznal;
ať tělo jí božské, pije nápoj krve nebeské
Krista toho vládce, v němž, jíme-li, máme i dárce,
jenžto milost dává, vytrvavším v něm kyne sláva.*

*) Dominica „Oculi“.

Pozn. překl.

O POZNÁNÍ A MILOVÁNÍ BOHA.

K traktátům, věnovaným strážci Robertovi, druží se taktéž (počátkem března r. 1415) dva malé traktátky, věnované méně jinak známému strážci Jiřímu (jejž rukopisy také nazývají někdy Řehořem). Stručná úvaha »o poznání a milování Boha«, zde následující, nese se tímž prostým a srdečným tónem jako traktátky věnované Robertovi; tři kapitoly jeho, čím dále tím kratší, kladou — jako kdysi sv. Augustin — hlavní důraz na to, že nestačí jen dobré konati a Boha milovati, nýbrž že tak musí člověk jednati jsa v milosti boží — »dobře«. O tom šíře Hus vyložil v Lombardovi (v. v díle III.) Český překlad nám není dochován.

*

O poznání a milování Boha.

KAPITOLA PRVNÍ.

Protože člověku náleží *poznání*, *chtění* a *kochání*, a první a přední, co lze poznati, chtíti a v tom se kochati jest Bůh všemohoucí —: proto má člověk prvně a předně Boha poznati, chtíti a v něm se náde vše kochati.

Jest pak Bůh od člověka *poznáván* trojako:

Buď toliko věrou, a tím způsobem jest poznáván od prostého venkovana.

Nebo po druhé výše, jako věrou a umem nebo rozumem, jako od filosofa křesťanského.

A třetím způsobem jest poznáván nejvýše, t. jasně a patřením, jako od svatého ve vlasti nebeské.

A proto prostý člověk věří, že Bůh jest, filosof věří, že Bůh jest, a ví, že Bůh jest dobré, nad něž nelze si pomysleti lepšího, svatý ve vlasti poznává jasně bez hádanky, že Bůh jest nejlepší dobré.

Z toho jest patrno, že *Bůh jest první dobré a nejlepší*. A jelikož nemohou býti dvě první nejlepší, tedy jest nutno, aby byl toliko

jeden Bůh, před nímž není jiného. Proto i sám Bůh všemohoucí praví: „Já jsem Bůh a přede mnou není jiného.“ Ten Bůh pak jest jeden v bytnosti a trojí v osobách, ježto jsa jeden, jest tři osoby, t. Otec, Syn a Duch svatý. A tak Bůh jest nestvořená Trojice.

A Bohu Otci přičítá se *moc*, aby prostí nemyslili, že Otec, jakožto starší, jest méně mocný Syna.

A Synu přičítá se *moudrost*, aby se nevěřilo, že, jakožto mladší, jest méně moudrý než Otec.

A Duchu svatému přičítá se *dobrota*, aby se nemyslelo, že on jest méně dobrý než Otec a Syn.

Jsou pak všechny tři osoby rovně mocné, moudré a mírné čili dobré, t. nekonečné moci, moudrosti a dobroty.

A protože ten Bůh všemohoucí Trojice svatá stvořil člověka k obrazu a podobenství svému podle ducha — k obrazu, protože jako Bůh jest duch, tak i člověk vnitřní, t. duše, jest Duch; a jako jeden Bůh jest tři osoby, t. Otec, Syn a Duch svatý, tak jeden člověk vnitřní jest tři věci, t. rozum, paměť a vůle; — a protože Bůh dal člověku moc, moudrost a svobodnou vůli, takže od Boha Otce má člověk přívlastně moc, od Boha Syna má moudrost, od Ducha svatého má svobodnou vůli, proto, aby mocně hříchu odporoval, moudře před hříchem utíkal a svobodně vůli si vyvoloval dobré a zavrhoval hřích —: proto člověk smrtelně hřešící hřeší proti celé svaté Trojici:

Proti Otci hřeší, nechťě mocí hříchu odporovati.

Proti Synu hřeší, nechťě moudře před hříchem utíkati.

A proti Duchu svatému hřeší, dobrovolně si vyvoluje hřích spíše než pravdu.

Hřeší pak lidé *trojako*:

1. *z bezmoci*, když z křehkosti pro strach upadají v smrtelný hřích; a tím způsobem zhřešil Petr, který ze strachu zapřel Krista.

2. hřeší lidé *z nevědomosti*, myslíce, že dobře činí; a tím způsobem zhřešil Pavel, který Krista v jeho údech pronásledoval.

3. hřeší lidé vědomě *ze zloby*; a tak zhřešil Jidáš, zradiv z lakoty Pána Ježíše Krista.

A proto ti tři lidé: Petr, Pavel a Jidáš smrtelným hříchem ztratili co do přítomné milosti podobenství svaté Trojice; a dva ho opět nabyli, ale třetí, t. Jidáš, ne. A proto on, ztrativ v obraze podobnost požehnané Trojice, byl uveden nívěč.

Má se tedy člověk varovati, aby obraz tak velikého krále neposkrvnil hříchem, kterýžto král, pravím, jest přítomen člověku, když hřeší. A proto, kdyby člověk měl to na paměti, totiž že požehnaná Trojice jest všude, vidouc člověka, když hřeší, neměl by člověk hřešiti, i kdyby neměl žádný trest vytrpěti za hřích.

Neboť kdo by se opovážil před králem světa nebo před pa-pežem, za přítomnosti mnoha služebníků, ohavně smilniti? Jistě myslím, že nikdo. A hle, kolik a jak velicí hřeší před králem králů, Pánem panovníků a před nejvyšším biskupem, pravým Bohem,

Pánem Ježíšem Kristem, a za přítomnosti andělů.

Běda tedy těm, kteří se dopouštějí neuctivosti a nelibosti proti tak velikému Pánu, jemuž se hřích nanejvýš nelíbí, do té míry, že k jeho vyhlazení sám Syn boží chtěl se vtělit a nejtěžší a nejohavnější smrt vytrpěti.

I jest patrné vzhledem k prvnímu, jak má člověk Boha poznávati: Předně věrcu, věře, že Bůh jest jeden v bytnosti a trojí v osobách; vystupuje rozumem výše a poznáváje s filosofem, že Bůh jest dobré, nad něž nelze si pomysleti lepšího.

KAPITOLA DRUHÁ.

P o d r u h é m á č l o v ě k B o h a c h t ě t i. A jelikož ten Bůh jest nejlepší a nejvyšší dobré, proto má ho člověk nade všechno dobré předně a nejvýše chtíti, a následovně má toho Boha nade vše milovati. A co jest lepší, má více milovati. A protože Bůh jest nejvyšší a největší dobré, jak řečeno, tedy člověk má Boha předně a nejvíce milovati.

A protože toho Boha milovati jest dobré jemu chtíti a jeho přikázání ostříhati —: proto má člověk dobře dobré Bohu chtíti a přikázání jeho ostříhati.

Avšak tehdy chce člověk Bohu dobře dobré, když, jsa živ bez smrtelného hříchu, chce Bohu to, co Bůh sám chce sobě samému. A ježto Bůh chce s libostí to, že on jest nejlepší dobré, všemohoucí, vševědoucí, jeden v bytnosti a trojí v osobách, a že on jest stvořitel a zachovatel všeho a vykupitel lidského pokolení, jemuž náleží bázeň, čest, chvála a sláva —: proto člověk má tomu Bohu tak na věky chtíti a přikázání jeho pevně ostříhati.

Neboť to jest Boha láskou milovati, o kterémžto milování praví sám Bůh k člověku: „*Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého, ze vši duše své a ze vši mysli své*“:

„Z celého *srdce* svého“ — t. j. z celého r o z u m u a tak bez bludu.

„Z celé *duše* své“, t. j. z celé p a m ě t i, a tak bez zapomnění.

„A z celé *mysli* své“, t. j. z celé v ů l e, aby r o z u m, p a m ě t a v ů l e v Bohu nade vše byly sebrány, upevněny a aby v něm spočinuly.

Tak tedy ty, človče *milovati budeš Pána Boha svého*, který tě má služebníkem, ne k své, ale k tvé potřebě.

Milovati budeš Pána, který má nad tebou moc všude, kde budeš.

Milovati budeš Pána, který tě může ochrániti před každým nepřitelem.

Milovati budeš Pána, který může tě odměniti nade všechny pány.

Milovati budeš Boha, který tě vidí, který s tebou jest všude, kde ty jsi nebo budeš.

A *milovati budeš Pána Boha svého*: svého z důvodu stvoření,

svého z důvodu zachování, svého z důvodu vykoupení, svého z důvodu vyživování, svého z důvodu přisvojení za syna.

I jest patrné druhé, co člověku náleží, totiž *chtění* vzhledem k Bohu, jímž má chtíti a tak milovati Boha svého nade všechno. A když takto Boha chce a miluje, pak jest jeho věrný služebník.

KAPITOLA TŘETÍ.

Z věcí již řečených povstává třetí, co člověku náleží, totiž *kochání*.

Neboť každý člověk, který Boha nade všechno miluje, ten se v Bohu tom nejvíce kochá. A od toho kochání poklesá, když se milováním obrátí více k stvoření než k tomu Bohu, a tak sebe sama znehodnocuje vzhledem k Bohu.

A proto praví Spasitel: „Kdo miluje otce, nebo matku, nebo manželku, nebo syny, nebo bratra, nebo sestru, ba i tu duši svou více nežli mne, není mne hoden.“

I jest patrné, kterak vzhledem k Bohu přísluší člověku poznání, *chtění* a *kochání*. A jestliže člověk ty tři věci náležitě zachová, budou ho po smrti ve vlasti nebeské dokonaleji zdobiti.

O TŘECH NEPŘÁTELÍCH ČLOVĚKA.

Tak jako Robertovi Hus vyložil krátce církevní učení o hříchu, vykládá i Jiřímu o známých třech nepřátelích člověka-křestana, o tělu, světu a ďáblu. K výkladu o pokušení ďábelském přidává krátký výklad o sedmi hříších smrtelných. Dle nich mívá pak spisek i název níže položený. Dílko vzniklo opět asi kolem 1. března r. 1415 v žaláři dominikánském.

Staročeský překlad není nám dochován, ač patrně učiněn byl; to, co pod názvem » o sedmi smrtelných hříších« otiskli vydavatelé norimberští r. 1558 a 1715, jest práce cizí, Husovi mylně připsaná. Dlouho byla v seznamech prací Husových Husovi přikládána.

*

O třech nepřátelích člověka a sedmi smrtelných hříších.

Člověk, pokud jest v přítomném bídném životě, má *tři nepřátele*, kteří naň těžce dotírají, totiž *tělo, svět a ďábla*.

Tělo, nepřítel domácí, dotírá na člověka *smilstvem* a jinou rozkoší. A má 5 hlavních pomocníků, t. pět smyslů: Sluch, zrak, chuť, čich a hmat. Toť jsou domácí nepřátelé člověka, kteří ho následují, ať jde kamkoliv.

Svět jest nepřítel člověka, který naň dotírá *lakomstvím*. A má pomocníky: zlato, stříbro, zboží, koně, prebendy a jiné věci, jichž se lakomec nemůže nasytiti.

Ďábel jest třetí nepřítel člověka, který naň dotírá zvláště *pýchou*. A má také pomocníky, t. panství světské, statečnost, krásu, představenství a vědění.

A proto od těchto tří hříchů, totiž: *smilstva, lakomství a pýchy* jest na člověka zvláště dotíráno, pročež praví Jan v kanonice: „Nebo všechno, což jest v světě, jest buď žádost těla, nebo žádost očí, nebo pýcha života.“ Praví: „žádost těla“, jež jest smilstvo, nebo „žádost očí“, t. j. lakomství, nebo „pýcha života“.

A protože těmito třemi hříchy jest nakažen celý svět, proto praví: „Nebo všechno, což jest v světě, jest buď žádost těla, nebo žá-

dost očí, nebo pýcha života', t. j. táhne člověka hlavně buď k smilstvu, nebo k lakomství, nebo k pýše.

A z těchto tří kořenných hříchů vycházejí jiné, jako *závist*, kterou plodí pýcha a lakomství. Neboť lakomec závidí tomu, kdo má bohatství, a pyšný tomu, kdo má pocty, vědění, krásu nebo statečnost.

Z těch také vychází *hněv*, z něhož vychází nespravedlivé pronásledování, zbití a zabití; a tak i o jiných hříších.

A proto tyto tři hříchy: *smilstvo*, *lakomství* a *pýcha* nazývají se *hříchy hlavními*, t. j. předními, z nichž povstávají jiné hříchy.

Zovou se také *hříchy smrtelnými*, protože usmrcejí duši, zbavující ji milosti Ducha svatého. Neboť člověk, dokud zachovává příkázání boží, žije v milosti Ducha svatého, když však přikázání boží překročí, pak zemře na duši. A tak hřích smrtelný jest přestoupení přikázání Páně.

A ačkoliv máme nesčíslné hříchy smrtelné, přece *sedm* jich jest *hlavních*, na něž se ostatní uvádějí. A písmenně jsou obsaženy v tomto rčení: *SALIGIA*.*)

Tak, že skrze *S* rozumí se pýcha (*Superbia*), skrze *A* lakomství (*Avaritia*), skrze *L* smilstvo (*Luxuria*), skrze *I* závist (*Invidia*), skrze *G* nestřídmost (*Gula*), skrze *I* hněv (*Ira*), skrze *A* lenost (*Acedia*).

Odtud výměr těchto hříchů co do kořene jest takový:

Pýcha jest nezřízená žádost povýšení.

Lakomství jest nezřízená žádost míti bohatství.

Smilstvo jest nezřízená žádost styku.

Závist jest bolest nad dobrem druhého.

Nestřídmost jest nezřízená žádost výživy, t. j. pokrmu a nápoje.

Hněv jest nezřízená žádost pomsty.

Lenost jest nezřízené pomíjení nebo zanedbávání služby boží.

A v ě z, že nekaždá taková žádost jest smrtelný hřích, ale žádost s přivolením. Jako když člověk žádá si styku s manželkou druhého mimo sňatek a přivolí, tehdy zcizoložil s ní v srdci svém. Neboť praví Spasitel: „Každý, kdož by pohleděl na ženu ku požádání jí, již zcizoložil s ní v srdci svém.“ A jinde praví, že „z srdce“, t. j. z vůle a přivolení srdce, „vycházejí smilstva, rouhání, cizoložstva, krádeže, vraždy.“

V ě z také, že mezi těmi hříchy nejsnáze pozná se smilstvo, po druhé závist, po třetí hněv, lenost a nestřídmost nesnadno. A lakomství a pýcha, ačkoliv jsou to hříchy snadno poznatelné, přece oslepily již oči mnohých.

*) V češtině začáteční písmena těchto sedmi hlavních hříchů netvoří vyslovitelnou skupinu, ježto jsou to samé souhlásky. Pozn. překl.

V ě z také, že *jeden hřích smrtelný vleče za sebou druhý*. Neboť kdo jest smilný, ten jest pyšný, protože pohrdá přikázáním božím. Ba žádný hřích smrtelný nepáše se bez pýchy. A proto praví písmo: „Počátek všeho hřichu jest pýcha.“ — Dále: smilstvo následuje lenost, protože v které době člověk smilní, v té době nezřízeně zanedbává službu boží.

Kdo jest lakomý, ten snadno upadá v jiné hříchy. A proto praví Apoštol: „Kořen zajisté všeho zlého jest milování peněz“, t. j. lakomství, „kterýchžto někteří žádostivi jsouce, pobloudili od víry a sami se naplnili bolestmi mnohými.“

I jest patrné, že každý, kdo nedrží jedno přikázání boží, ten jest vinen proti všem přikázáním. A proto praví apoštol Jakub v kano-nice: „Nebo kdo by koli celého zákona ostříhal, přestoupil by pak v jediném, učiněn jest všemi vinen. Ten zajisté, kterýž řekl: ‚Nesesmilniš‘, takéť jest řekl: ‚Nezabiješ‘. Pakli bys nesesmilnil, ale zabil bys, učiněn jsi přestupníkem zákona.“

Hle, jak dokazuje tento apoštol, bratr Páně, že kdo jednoho přikázání božího nedrží, ten přestupuje zákon boží.

A proto klamou se lidé, kteří myslí, když činí jeden smrtelný hřích, jako smilstvo, že nečiní více smrtelných hříchů. Neboť kdo smilní v neděli, ten přestupuje ono přikázání: ‚Nesesmilniš‘, a také ono: ‚Pomni, abys den sváteční světil‘; ba i první přikázání přestoupil, jak dokazuje výrok svatého Jakuba, třebaže výslovně nepraví, že takto hřeše má Boha cizího. Apoštol Pavel však praví, že nestřídmych Bůh jest břicho, a lakomství že je služba modlám. A proto i Spasitel řekl: „Nemůžete Bohu sloužiti i mammoně,“ t. j. Bohu i penězům, jak vykládají svatí.

To budiž krátce řečeno o *sedmi smrtelných hříších*, které se Bohu nanejvýš nelíbí, ďáblu nanejvýš líbí a lidem nanejvýš škodí. Ale toho nedbá člověk tělesný, zaslepený zlobou.

O POKÁNÍ.

Poslední, časem však první ze spisů kostnických, jest traktátek »o pokání«, jež Hus 12. února 1415 složil na sklonku masopustu strážci Jakubovi. Upozorňuje ho, jako Jiřího i Roberta, na těžké následky hříchu, varuje před každým přestoupením zákona Páně a připomíná, že se blíží půst, nejvhodnější doba ku pokání. Podává pak obvyklé katolické učení o této svátosti hříšníků — vše týměž prostým, srdečným slohem jako dříve.

Staročeský překlad nám nedochován.

*

O pokání.

(Pro Jakuba.)

Jako člověk na těle poraněný, maje naději, že bude uzdraven, hledá vědoucího, zbožného a věrného lékaře, aby mu pro uzdravení podal tělesný lék: tak a starostlivěji člověk poraněný hříchem má vyhledati duchovního lékaře, vědoucího, zbožného a věrného, jenž by mu posloužil spásonosným lékem.

Nejzkušenější pak a nejvěrnější lékař jest Kristus Ježíš, o němž praví svatý Augustin: „S nebe přišel veliký lékař, protože na celém světě ležel veliký nemocný.“ Neboť ten Pán Ježíš vtělením přišel na svět, aby uzdravil pokolení lidské poraněné hříchem. On jest ten Samaritán, který oloupenému, zraněnému a položivému člověku nalil vína a oleje. Neboť člověk, který jest nakažen smrtelnými hříchy, ten upadl mezi lotry, t. zlé duchy, kteří ho oloupili, t. o ctnosti a milost, lásku, radost, pokoj, trpělivost, dobrotu, laskavost, mírnost, shovívavost, zdrženlivost a čistotu. Zranili ho na přirozených statcích: na rozumu, aby se správně nepoznal — na paměti, aby nebyl pamětliv dobrodiní božích — a na vůli, aby nevolil spíše ctnost než neřest. A jest zanechán od zlých duchů položivý, t. mrtvý na duši a živý na těle.

Tento tedy tak ohavně oloupený, zraněný a položivý zanechaný potřebuje nejlepšího lékaře, t. Pána Ježíše Krista, který zákonníkům a farizeům reptajícím naň, proč jí s publikány a hříšníky, odpověděl: „Nepotřebujíš zdraví lékaře, ale nemocní. Nepřišel jsem volati spravedlivých, ale hříšných ku pokání.“ Tohoto tedy lékaře mají předně a hlavně pečlivě hledati lidé duchovně zranění. A po něm jiného t. zkušeno a věrného pastýře, o němž praví svatý Řehoř: „Když pastýř vezme na se péči o duše, přistupuje jako lékař k nemocnému.“

Má pak hříšník býti pečliv, aby dokonale celý byl uzdraven, neskrýváje žádné rány smrtelného hříchu. Neboť jako na těle poraněný jest pečliv, aby všechny jeho rány byly uzdraveny, tak a mnohem více má býti pečliv, aby všechny rány jeho duše byly uzdraveny. Neboť člověk nebyl by na duši uzdraven, kdyby chtěl jeden smrtelný hřích v sobě zanechat a z ostatních se kátí. Tak člověk na těle poraněný nenabyl by zdraví života, kdyby na jeho těle zůstala jedna smrtelná rána.

A proto vzhledem k tomu praví Alan:

„Co člověku platno, když dvě stě mu ran zahojí se,
jedna-li zůstane mu, jíž přece umře potom?“

Ježto tedy rány smrtelných hříchů jsou na poraněném člověku spojeny tak, že jedna nemůže býti zahlazena, zůstane-li na něm jiná, jest hříšníku nutno, aby hleděl pokáním býti očištěn ode všech najednou. A proto praví Pán v 18. kap. Ezechiele: „Učiní-li bezbožný pokání ze všech nepravostí svých, a přikázání mých ostříhati bude, všech nepravostí jeho, které učinil, nevzpomenu.“ Hle, praví Pán: „Učiní-li bezbožný pokání ze všech nepravostí svých“, t. maje bolest nade všemi najednou, vyznaje všechny a zadostučně za všechny; ‚všech‘, vece, ‚nepravostí jeho nevzpomenu‘, t. vzhledem k odsouzení nebo uvalení trestu, ‚učiní-li pokání‘ postačitelé.

A proto i metrik praví vzhledem k tomu:

„Štědrá láska boží část jen hříchů nepromíjí:
buď nic aneb všecko vždycky milostivě dá.“

Přední tedy lékař, bez něhož nemůže některého člověka uzdraviti druhý, jest ten Bůh Ježíš Kristus, který uzdravuje hříšníky, a který položil jim lék svatý, t. pokání, řka: „Přišel jsem volati hříšných ku pokání.“ A proto i po křtu svém počal kázati, řka: „Pokání činite, nebo přiblížilo se království nebeské.“

Jest pak pokání podle Augustina a Řehoře minulé (hříchy) oplakávati, a těch, jež by musely býti oplakávány, nechťtí se dopouštětí, t. j. míti srdečnou bolest nad hříchy spáchanými, a nechťtí se dopouštětí těch, nad nimiž bylo by nutno míti bolest. A tak tito svatí praví, že pokání jest bolest nad hříchy a vystříhání se jich. Neboť kdo má srdečnou bolest nad hříchem a pevně se vystříhá

hříchu, ten se již kaje, protože již nese trest, t. máje bolest a zdržuje se hříchu. Neboť káti se jest trest nésti.*) A proto kdo po hříchu nenese svrchu řečený trest, ten se nekaje.

Dokonalého pokání pak, jak praví doktoři, jsou *tři části*, totiž: *lítost, pověd a zadostučinění*.

Lítost jest vnitřná bolest srdce, kterou člověk má nad hříchy, a jež ho více bolí, než kdyby byl ztratil bohatství světa, pověst nebo přátele. Neboť když zhřešil smrtelně, tehdy ztratil milost Ducha svatého, která má větší cenu, než všechno bohatství tohoto světa. A proto praví Spasitel: „Nebo co jest platno člověku, by pak celý svět získal a své duši uškodil?“

Po druhé člověk hřeše smrtelně ztratil přítele Krista. Neboť když byl bez hříchu, čině vůli Boha Otce, tehdy byl přítel Kristův, dle jeho slov: „Vy přátelé moji jste, učiníte-li to, což já přikazuji vám.“ Ba on byl bratr, sestra i matka Kristova, dle jeho slov: „Nebo kdož by činil vůli Otce mého nebeského, tenť jest bratr můj, i sestra má i matka má.“

A proto praví hříšníku prorok Jeremiáš: „Vydej se v kvílení, jako po synu jednorozeném, v kvílení přehořké.“ Neboť větší škoda jest ztratiti Krista Syna božího, který učinil se člověku bratrem a synem, než ztratiti tělesného syna na čas, po který ho pro smrt nevidí. Smrtelně hřešící tedy ztrácí přátelství Kristovo a všech svatých na ten čas, a činí se jich nepřítelem, ba činí se synem zatracení, jestliže milostí boží a pokáním není navrácen k dřevnímu přátelství.

Druhá část pokání jest z *pověd*, jež jest vyznání hříchů před Bohem a před knězem, jež má býti *jasná a úplná*. *Jasná* — aby kněz rozuměl, *úplná* — aby zpovídaající se nezatajil vědomě některý hřích. Neboť kdo své hříchy zatajuje, nebude napraven.

Třetí část pokání, *doplňovací*, jest z *zadostučinění*, jímž má hříšník učiniti zadost Bohu, sobě a bližnímu. Bohu pokořením, sobě zkrusením, bližnímu navrácením mu, což jeho jest. A proto podle toho kladou se *tři části* zadostučinění, totiž: *modlitba, půst a almužna*. Neboť modlitbou se člověk Bohu pokořuje, postem se křuí a almužnou činí bližnímu zadost.

Odtud jako jsou tři hříchy, které hlavně šíří nákazu v světě, tak jsou tyto tři hlavní části pokání, které ten svět opravují. Neboť *pýchou* hříšník uráží hlavně Boha, a proti ní jest pokorná *modlitba*. — *Smilstvem* uráží sebe sama, a proti němu jest opatrný *půst*. — *Lakomstvím* uráží bližního, buď lakomě zadržuje, co byl povinen dáti, nebo uchvacuje, co neměl uchvátiti; a proti tomu lakomství jest *almužna*.

O *první části*, t. o *modlitbě*, praví Spasitel: „Potřebí jest vždycky se modliti a neoblevovati.“

O *druhé*, t. o *postu*, řekl o jakémsi duchu nečistém, kterého ne-

*) V originále jest zde etymologická slovní hříčka: *poenitere* (= káti se) jest »*poenam tenere*« — výklad arci chybný.

Pozn. překl.

mohli jeho učedníci vyhnati: „Tento duch nečistý nijakž nemůž vyhnán býti, jediné modlitbou a postem,“ kterýmžto zlým duchem — praví vykladatelé — znamená se smilstvo, které nevzdálí se člověka rychle, leč zbožnou modlitbou a postem. Neboť na koho dotírá hřích smilstva, ten má zbožnou modlitbou kvíliti o pomoc boží a tělo trestati postem neboť:

„Své tělo krotké máš, skrovně-li jisti mu dáš.“

A proto praví Alan:

*„Vezmi krbu dříví, když chceš, by plamen uhašen byl;
tak tělu dráždidla vem: víno, zahálku, hody.“*

Neboť jako dříví přiložené na oheň, tak pokrmy a nápoje přidané tělu rozmnožují jeho vzplanutí k smilstvu.

Třetí část zadostučinění, náležící zvláště bohatým, jest *almužna*, o níž praví Spasitel: „Ale běda vám bohatým, nebo vy již máte potěšení své. — Ale však i z toho, což máte, dávejte almužnu; a aj, všechny věci vaše čisté budou.“

Ty tedy, an se přibližuje půst, jenž jest zvláště čas ku pokání, abys v pravdě se kál, měj srdečnou bolest nad hříchem, nechťej již hřešiti, důvěřuj v milosrdenství boží, vyzpovídej se bez odkladu z hříchů svých knězi, modli se zbožně a pokorně, posti se trpělivě, dávej, můžeš-li, almužny v hojnosti.

A jistě do smrti-li takto půjdeš, na věky pak nezahyneš.

POSTILLA SVATEČNÍ.

O Husových kázáních, českých i latinských, promluveno obšírně v úvodu k českým kázáním svátečním (díl IV., str. I—XV); tam nalezneme čtenář zprávy podrobnější.

Latinských sbírek Husových máme z posledních let jeho kázání zachováno celkem *osm*; k nejstarším náleží zde následující sbírka kázání svátečních, krátce nazývaná »Postilla sváteční«.

Skládá se ze tří hlavních částí. Jako horlivý ctitel Panny Marie věnuje Hus Matce Boží celou řadu kázání, mezi nimi i taková, jež konal mimo Betlém, n. př. o pouti v chrámě Týnském. Zbývajících pak asi sedmdesát kázání rozvrženo jest dle obvyklého způsobu církevního na t. zv. »*proprium*«, t. j. kázání, jež na určité svátky jsou již předem určena, a t. zv. »*commune*«. t. j. kázání, jež jsou určena určitým stavům, jako papežům-mučeníkům, biskupům-vyznavačům, pannám-mučenicím atd. Tato trojí kázání pak sebral Hus ve sbírku, která — mimo drobnější výňatky — jest nám zachována v 10 různých rukopisích, ale vesměs značně neúplných a všelijak pomíchaných. Původně byla učiněna kolem r. 1407, ale mnohá kázání v ní obsažená jsou daleko starší.

Tato kázání byla arci konána původně česky, a z tohoto původního znění, zůstaly ještě některé zbytky české v textu latinském, jež v našem překladu byly vytištěny písmem proloženým. Jinak podržen také — pro větší přehlednost textu Husova — týž způsob krácení cizích citátů, jako v díle III. při textu Lombarda.

Postilla sváteční až do nedávna zůstala, jako největší část kázání Husových, neznáma. Teprve novou katalogisací rukopisů knihovny Klementinské, prováděnou panem kustodem Jos. Truhlářem, byl objeven první její rukopis, označující zároveň Husa autorem. Od té doby počet rukopisů těch se zdesateronásobil — a zde předkládáme obecnstvu opět dílo Husovo, po púltisíciletí poprvé na světlo vycházející.

O BLAHOSLAVENÉ PANNĚ.

Judit, kap. XI.:

Není takové ženy na zemi ve vzezření, v kráse á v rozumnosti řeči.

Ježto Judita zabivší Holoferna na osvobození národa předobrazuje slavnou Kristovu matku a Pannu, proto slova svrchu položená jinověstně vztahují se k té Panně, jaksi od Boha Juditou předobrazované.

Ona slova tedy, ježto je pronesli Holofernovi služebníci obdivující vynikající její vlastnosti, předobrazovala obdiv služebníků Luciferových vzhledem k slavné Panně, neboť nutně vyznávají řkouce: *„Není takové ženy na zemi ve vzezření, v kráse a v rozumnosti řeči.“*

A není divu, že Judita předobrazuje slavnou Pannu. — Neboť *„Judita“* vykládá se *„vyznávající“* nebo *„oslavující“* — a Holofernes ďábla — neboť on vykládá se *„slabost odstoupení“* nebo *„oslabující tele tučné“*: Odstoupil pro slabost hříchu od milosti a oslabil tele tučné — Krista, přived ho skrze zákonníky a farizee na smrt, a nyní oslabuje velmi mnohé, t. v Duchu, kteří nelnou pevně k Pánu Ježíši.

Ale Panna *„vyznávající“* jeho moc oslabování a *„oslavující“* Syna božího, jest prostě podivuhodná ve vzezření služebníkům ďáblovým řkoucím: *„Není takové ženy na zemi ve vzezření, v kráse“* atd., t. kráse nám hrozná v její přirozenosti, a *„v rozumnosti řeči“*, již nás zbavuje s Holofernem poddanství náležitícího nám pro hřích.

Ale my, kteří totiž chceme býti služebníky té Panny, pomínouce toho obdivujmež se a remež: *„Není takové ženy na zemi ve vzezření, v kráse a v rozumnosti řeči.“*

Ve slovech těch ukazuje se Panna Maria doporučená čtyřmi věcmi: 1. vynikajícím pohlavím ženským, když se praví: *„Není takové*

ženy na zemi; 2. vzezřením, 3. krásou a 4. rozumností, jak vykládají slova tematů dosti jasně, atd.

První jest patrné, protože *není takové ženy na zemi*, totiž Panna a matka, plodná s manželkami, nejčistší s pannami a zdrženlivá s vdovami. A není takové ženy v statečnosti, kterážto potřela moc všech zlých duchů, a není takové v milosti, která pro všechny, pokud na ní jest nalézá milost, a není takové v pokoře, která vystoupila nad pohlaví ženské, a není takové v plodnosti, neboť zrodila plod života, pravého Boha a pravého člověka, vykupitele světa nakaženého hříchem. Také není takové ženy v užitečnosti, která všem, kdož ji v pravdě vzývají, dosahuje u Syna odpuštění hříchů.

2. se doporučuje *vzezřením*. Jest pak dvojí vzezření, jímž se doporučuje. První, jímž sama zírá a druhé, jímž jiní na ni zírají. První jest dvojí, t. tělesné, jehož zde na světě náležitě užívala, druhé rozumové, jímž rozjímal věci božské. A z těch vzezření jako síla sprostného oka osvětlovalo celé její tělo sprostné vzezření podle oněch slov Spasitelových v 11. kap. evangelia sv. Lukáše: „Když by tedy oko tvé sprostné bylo, i tělo tvé všecko bude světlé.“ Majíc pak toto oko zdrženlivosti Panna matka Kristova vzhlížela k Pánu podle slov žalmu: „Představuji sobě Hospodina před obličej svůj“ atd.

3. se doporučuje *krásou*, jež záleží v náležité souměrnosti údů, slušné úpravě šatů a spořádaném obcování mravů vnějších. O kráse tělesné a o šatech Panny není třeba mnoho rozprávěti, ale o obcování mravů vnějších jest patrné, že v takovém nezhřešila, jelikož byla posílena Duchem svatým. Ale rozmlouvá-li se o kráse vnitřního člověka, jest patrné, že v ní byla náležitá souměrnost, t. všeobecné podřízení duše Bohu. Neboť v náležitý souměr uvedla paměť, pamatujíc na boží dobrodiní, vůli, toužíc toliko po věcech dovolených, a rozum, poznávajíc v pravdě věci božské a zavrhuje jednotlivé falešné. Uvedla v souměr i moc čivou, náležitě ji ovládajíc rozumem, aby ani okem nečila něco nedovoleně ani některým jiným čidlem. A 3. uvedla v souměr celé tělo podrobujíc je ve všem jeho duchu. A tak co do vnitřního uzpůsobení, v němž záleží ušlechtlejší krása, měla ve všem jednotlivé části jak duše tak těla nejsprávněji zřízení. I jest patrné první, v čem záleží krása.

O druhém však, t. o slušné úpravě šatů, t. vnějších, jest patrné, že nenosila ani příliš dobrých, ani vůbec špinavých, ale středním způsobem, jak se slušelo na Pannu. A o ty nemáme příliš pečovat, ale o šatech, o nichž se praví v Zjevení sv. Jana: „Blahoslavený kdo ostříhá rouch svých, aby nechodil nah“ a o nichž stojí v žalmu: „Stojí královna tobě po pravici v oděvu pozlaceném“ — o těch bylo by více přemýšleti.

4. doporučuje se Panna Maria *rozumností řeči*, jíž se i krása na Panně ukazuje. Záleží pak řádná rozumnost řeči v náležitém pravení pravdy, v náležitém rozumění, v stručné výmluvnosti a v užitečnosti odtud vyplývající. Panna Maria pak náležitě pravdu pravila, náležitě

rozuměla, stručně vyjadřovala a užitečně hlásala, když pravila: „Velebí duše má Hospodina“ atd.

Učtež se tedy panny nepovídati šprýmovných lží, ani pošetile rozuměti, nevyprávěti dlouze a vůbec vtipkovati neužitečně, žádají-li si povždy rozjímati krásu Marie Panny, jejíž krásu obdivuje slunce i měsíc a celý zástup andělský. Jelikož tedy *není takové ženy na zemi* zvláště která by mohla pomoci kleslým, proto přistupujme k ní pokorně a pozdravujme ji pozdravením andělským, doufajíce, že ty, kdož ji náležitě pozdravují, nenechá bez pomoci Synovy.

II.

O NAROZENÍ PANNY MARIE.

**Vyjdeť hvězda z Jákoba, a povstane berla z Israele, kteráž
poláme knížata Moabská . . .** (Numeri, kap. 24.)

Položením přirovnání Panny Marie k hvězdě a k berle jsou ve slovech zpředu položených dotčeny tři věci:

1. narození slavné Panny, když se praví: „*Vyjdeť hvězda z Jákoba*“;

2. její v y s o k o s t, když se praví: „*a povstane berla z Israele*“;

a 3. u ž i t e k lidského pokolení, když se dodává: „*kteráž poláme knížata Moabská*.“

Přirovnává se pak k hvězdě, protože jest Panna nesoucí světlo Krista, jenž o sobě praví v 8. kap. evangelia sv. Jana: „Jáť jsem světlo světa“, 2. řídící paprsky dobrodiní k světu, 3. pevně obývající v nebesích. Dále jako hvězda nedoznává cizích nátisků, t. j. poruch, tak ani tato Panna. Neboť neměla porušení ani při početí syna, ani při porodu, ani v životě, ani ve smrti co do zetlení.

K berle se přirovnává vzhledem k svému původu a k porození syna podle slov 11. kap. Izaiáše: „Ale vyjdeť proutek z kořene Izai“ — hle první — „a výstřelek z kořenů jeho vyrostě“ — hle druhé.

Tato pak hvězda vychází z Jákoba a povstává z Israele, ačkoliv Jákob a Izrael byl týž člověk. Neboť „Jákob“ byl nazván proto, že svého bratra v lůně podtrhl, ve kterémžto lůně že byl posvěcen, se věří, jak praví Mistr v historii. „Izrael“ pak, t. j. „muž vidoucí Boha“ byl nazván, když vešel v zápas s andělem a řekl: „...neb jsem viděl Boha tváří v tvář“, jak stojí v 32. kap. knihy „Genesis“.

Praví se tedy, že vyjde z Jákoba, aby se ukázalo, že jako její otec byla v lůně posvěcena, a protože podtrhla zatracení lidského pokolení. Že pak povstane z Israele, to se praví proto, aby se ukázalo, že jako on vysoce o Bohu v životě rozjímal.

I jest patrné n a r o z e n í Panny, když se praví: „*Vyjdeť hvězda z Jákoba*“; 2. její v y s o k o s t v postupu života, když se praví: „*a po-*

vstane berla z Izraele'; 3. veliký náš užitek, když se praví: *„kteráž poláme knížata Moabská.“*

O prvním, t. o jejím narození, jak bylo zvěstováno andělem a že se narodila svatá, není písma kanonického, ale jest to spíše věřit, než o Janu Křtiteli, Jeremiáši a ostatních.

O druhém, t. o její výsokosti v postupu, protože povstala z Izraele, t. j. vstala podle všech svých sil, jest to patrné, neboť (povstala) podle (síly) rozumové, dychtíc po božské moudrosti, podle žádostné, milujíc věci nebeské, a podle hněvné, vytrvale odpírajíc zlému a statečně dostupujíc věci vysokých.

O třetím, t. našem užitku, protože polámala knížata Moabská, t. j. pyšné duchy zlé, kteří jsou všech pyšných knížata a vůdcové, protože v 41. kap. knihy „Job“ se praví, že „on jest králem nade všemi syny pýchy.“ „Moab“ pak vykládá se „z otce“ a znamená ty, o nichž se praví v 8. kap. evangelia sv. Jana: „Vy z otce ďábla jste, kteříž otce svého napodobíte v pýše.“

Tyto pak zlé duchy Panna Maria polámala, svrhla, zahanbila a v moc přijala. Neboť protože ďábel jest zlomyslný, nečistý, pyšný a lstivý, proto ona polámala zlomyslného *láskou*, podle 3. kap. „Genesis“: „Ona potře hlavu tvou“; — 2. svrhla nečistého *panenstvím*, podle 9. kap. knihy „Judit“: „Budeť na památku jména tvého, neboť ruce ženy svrhly jeho“; — 3. zahanbila pyšného *pokorou* svou, podle 14. kap. knihy „Judit“: „Jedna žena Židovka učinila hanbu domu krále Nabuchodonozora“; — 4. pojala zlé duchy v moc svou *moudrostí*, podle 4. kap. knihy „Soudců“: „Nebo v ruku ženy dá Hospodin Zyzaru“, což se vykládá „uzavření radosti“ a znamená zlého ducha, který jest vyloučen z radosti nebeské. Jest pak tento Zyzara velmi lstivý, podle slov 11. kap. 2. listu ke Korintským: „Ale bojím se, aby snad jakož had svedl Ěvu chytrostí svou, tak nebyly porušeny myslí vaše.“

Povstaň tedy i ty podle tří výše řečených mohutností a čtyřmi právě řečenými polam, svrhni, zahanbi a zajmi zlého ducha — a dobře oslavíš narození Panny Marie.

III.

NA DEN ZVĚSTOVÁNÍ PANNY MARIE.

(Kázání první.)

Malachiáš, kap. 3.:

Toto praví Hospodin Bůh: Aj já posílám anděla svého, kterýž připraví cestu před tváří mou.

Když má přijíti někdo, koho očekáváme, nutno, abychom znali čas, kdy má přijíti, abychom se mohli rychleji připravit; 2. abychom znali místo, na něž má přijíti, abychom mohli to místo ozdobiti; 3. abychom znali výbornost toho, jenž má přijíti, abychom ho dovedli uctít; 4. abychom znali i ty, pro které má přijíti, aby mu mohli jíti vstříc; 5. abychom znali příčinu nebo účel, pro něž má přijíti, abychom ho mohli důstojně přijmouti. Všech těchto pět věcí vymezuje prorok ve slovech svrchu pověřených o příchodu Spasitelově do chrámu, počínaje tam: „*V tom hned přijde do chrámu.*“

Neboť 1. ukazuje jeho příchod se strany času, v němž přijde, když praví: „*v tom hned přijde*“; 2. se strany místa, na něž přijde, když praví: „*do chrámu svého*“; 3. se strany příchodího, když dodává: „*panovník*“; 4. se strany těch, k nimž přijde, když se praví: „*kteréhož vy hledáte*“ a „*v němž vy libost máte*“; 5. se strany příčiny nebo účele, když se praví: „*a seděti bude přežehuje a přečištuje stříbro.*“

V tom hned přijde

Toť jsou slova proroka oznamujícího příchod Spasitelův. A proto praví: „*V tom hned*“, protože mezi příchodem předchůdcovým a Spasitelovým nebyla jaksi žádná mezera, ale Kristus hned následoval Jana, jako slunce hned následuje jitřenku, ženich ihned následuje družbu, Pán ihned následuje předchůdce, slovo ihned následuje hlás.

Neboť Kristus jest slunce dle 4. kap. Malachiášovy: „Vám pak, kteříž se bojíte jména mého, vzejde slunce spravedlnosti.“ Jan pak

byl jitřenka. Kristus byl také ženich, Jan družba a přítel ženichův, dle 3. kap. evangelia sv. Jana: „Kdož má nevěstu, ženich jest, přítel pak ženichův, kterýž stojí a slyší ho.“ Kristus byl také Pán, Jan předchůdce Páně, dle 1. kap. evangelia sv. Lukáše: „Ty pak, dítě, prorokem Nejvyššího slouti budeš, nebo přejdeš před tváří Páně připravovati cesty jeho.“ Kristus také byl Slovo, Jan hlas dle 1. kap. evangelia sv. Jana: „Na počátku bylo Slovo“, a o Janu tamtéž: „Já jsem hlas volajícího na poušti.“

do chrámu svého.

Zde 2. se popisuje místo, na něž přišel, t. *„do chrámu svého“*. To pak se může rozuměti o chrámu panenském, spasném, hmotném a duchovním. Neboť do chrámu Panny přišel, když v jejím lůně byl počat; do chrámu spasného přišel, když se osobně sjednotil s člověčenstvím; do chrámu hmotného přišel, když dnes v chrámě byl ukázán. Přišel pak do onoho chrámu, aby naplnil zákon. Neboť v 5. kap. evangelia sv. Matouše praví: „Nepřišel jsem rušiti zákona, ale naplniti.“

A proto někteří jsou v zákoně, jako ti, kdo jej zachovávají z lásky, někteří pod zákonem — kteří jej zachovávají ze strachu, někteří proti zákonu — kteří žádným způsobem nezachovávají zákon, o nichž se praví v 2. kap. knihy „Soudců“: „A slyšíce přikázání Hospodínova, všechny věci na odpor činili.“ Nad zákonem však není nikdo, leč sám Bůh, jenž jest stvořitel a dárce zákona, dle 4. kap. listu sv. Jakuba: „Jeden jest vydavatel zákona a soudce, kterýž může spasiti i zatratiti.“ Kristus tedy, ačkoli byl nad zákonem, chtěl býti pod zákonem, „aby ty, kteříž pod zákonem byli vykoupil“. (List ke Galatským, kap. 4.)

panovník, kteréhož vy hledáte.

3. se popisuje ten, jenž má přijíti, t. j. osoba, jež přijde, když se praví „panovník a anděl“. Panovník, protože Bůh, a anděl, protože člověk. Panovník protože všude panuje dle 2. kap. listu k Filipenským: „Aby ve jménu Ježíše každé koleno“, t. j. všeliká moc, „klekalo těch, kteříž jsou na nebesích, a těch, kteříž jsou na zemi, i těch, kteříž jsou pod zemí.“

A proto k tomu, aby někdo byl v pravdě pánem, vyžaduje se tři věcí, jak praví Dionysius „O božských jménech“, t. aby něčím vynikal, aby něco měl, a aby to, čím vyniká a co má mocně držel a hájil.

Toto tré Kristus dnes ve svém panství skryl. Neboť ukázal se velmi pokorným, pokud se učinil poddaným zákonu a služebníkem, a tak nezdál se nad zákon vynikati, ale jemu podléhati. — Ukázal se velmi chudým v tom, že chtěl míti obět chudých, a tak nezdál se míti nic. — Ukázal se 3. velmi slabým a bezmocným v tom, že do chrámu chtěl býti veden a nesen a tak se nezdál míti žádnou moc.

Vskutku však má Kristus toto tré ve svém panství. Neboť on

vyčníká nade všechny; — žalm: „Vyvýšen jest nade všechny národy Hospodin, a nad nebesa sláva jeho.“ On má všechno; — žalm: „Pánovati bude od moře až k moři“ atd.

On to, co je mu poddáno a co má, zachovává mocně, aby to neztratil, neboť „moc jeho moc věčná“ (Daniel, kap. 4.).

a anděl svědectví, v němž vy líbost máte.

Nazývá se pak andělem z důvodu úřadu. Úřad andělský pak jest podle Dionysia očišťovati, osvěcovati a zdokonalovati. Tyto tři úřady konal a koná Kristus, pročez Simeon nazývá ho spasením, světlem a slávou. Neboť on očistil a očišťuje odpouštěje vinu, a proto se zove spasením: „Onť zajisté vysvobodí lid svůj od hříchů jejich.“ — Osvítil, dav poznání božské, a proto se nazývá světlem, dle 1. kap. evangelia sv. Lukáše: „Osvítíť těch, kteříž ve tmě sedí a v stínu smrti.“ — On zdokonaloval přiváděje k věčnému obcování a proto se nazývá slávou, dle 1. kap. evangelia sv. Lukáše: „... aby připravil Pánu lid dokonaly.“

Aj, přicházít, praví Hospodin zástupů.

4. jsou popsáni ti, k nimž přichází. Neboť přichází k pečlivě hledajícím, k zaníceně žádajícím, k podržujícím v paměti a k ohnivě dychtícím. — 1. k pečlivě hledajícím; proto se praví: „*panovník, kteréhož vy hledáte*“. V 6. kap. „Knihy Moudrosti“: „Nalezena bývá od těch, kteříž ji hledají.“ 2. přišel k zaníceně žádajícím; proto se praví: „*v němž vy líbost máte*“, t. j. kterého vy si žádáte. V 10. kap. „Příslaví“: „Čehož si žádají spravedliví, dáno bude jim.“

Ale kdo bude moci vymyslet den příchodu jeho? A kdo ostojí u vidění jeho?

3. přichází k podržujícím v paměti; proto se praví: „*Ale kdo bude moci vymyslet*“, t. j. povždy v paměti podržeti „*den příchodu jeho*“? Jakoby řekl: „Málo kteří!“ — 4. přišel k ohnivě dychtícím, a to se znamená, když se praví: „*A kdo ostojí u vidění jeho*“. Neboť Slovo náleží milujícímu, ne dychtícímu, podle slov 24. kap. „Numeri“: „Ah, kdo bude živ, když toto učiní Bůh silný?“

5. však jest popsán se strany účele, pro nějž přišel. Neboť on přišel pro čtverý účel: 1. pro obmytí nebo obílení, neb se praví: „*jako bylina valchářova*“; pro přezhováni a přečištění, neboť se praví: „*a seděti bude přezehuje a přečišťuje stříbro*“; pro očištění, neboť se praví: „*očistí syny Levi*“; pro přecezení, neboť se praví: „*a přecedí je jako zlato*“.

Nebo on jest jako oheň přezehující a jako bylina valchářova. I sedí přezehuje a přechištjuje stříbro.

Jest poznamenati, že člověk má moudrost, výmluvnost a skutky, které koná vzhledem k bližnímu a k Bohu, a že tyto věci často berou na se něco nečistoty a nedokonalosti. Neboť vědění často má do sebe nadmutí, dle 8. kap. 1. listu ke Korintským: „Známost nadýmá“. Výmluvnost často pronáší slovo prázdné, jako když se příliš mluví o věcech pozemských, dle 29. kap. Izaiáše: „... jako z prachu šeptati bude řeč tvá.“ Skutky, které konáme vůči bližnímu mají často okázalost, dle 23. kap. evangelia sv. Matouše: „Všecky pak své skutky činí, aby byli vidíni od lidí.“ — Skutky, které konáme vzhledem k Bohu, mají do sebe často nedbalost a tupost dle 3. kap. „Zjevení sv. Jana“: „A tak že jsi vlašný, vyvrhu tě z úst svých.“

Zlatem tedy rozumí se moudrost, stříbrem výmluvnost, rouchy dobré skutky vzhledem k bližnímu, syny Levi dobré skutky, které konáme vzhledem k Bohu. Ale moudrost musí býti přecezena a výmluvnost přechištěna. „Výklad“ dí k těmž: „Cokoli v zlatě“ atd.

Skutky, jež konáme vzhledem k bližnímu, mají také býti vyprány *bylinou valchářů*, která má roucha práti a bíliti, neboť přimísila-li se nějaká okázalost, má býti vyprána vodou zpovědi. „Výklad“: „Pán jest oheň“ atd.

A očistí syny Levi a přecedí je jako stříbro. I budou Hospodinovi obětující posvěceniny

Také skutky, které činí služebníci boží mají očištěny býti. A proto se zde praví: „A očistí syny Levi“. „Výklad“: „Syny Levi rozumí se“ atd.

„A očistí...“. Odtud v 52. kap. Izaiáše: „Očištež se vy, kteříž nosíte nádoby Hospodinovo.“ A ve 4. kap. 1. knihy Machabejské: „I vybral kněží bezúhonných, majících vůli v zákoně božím; a vyčistili místo svaté.“ A ježto bylo řečeno, že skutky jsou roucha, proto Augustin ve výkladu na žalm, na onen veršik: „Kněží tvoji ať se zoblácejí v spravedlnost“ praví: „Jako v starém zákoně“ atd.

Tolik Augustin na slova: „Kněží tvoji ať se zoblácejí v spravedlnost.“

Verše:

*Tři květy měj vždy a slav: vědění, dobrý život a mrav;
ten, kdo to tré mívá, správně blaženým se nazývá.*

Znamenej: Synové Levi jsou tajemně všichni věrní křesťané. Jsou pak synové Levi, t. j. kněze Krista, které on zplodil podle slov 32. kap. Denteronomia: „Zdaliž on není otec tvůj, kterýž tě sobě dobyl?“ A opět: „Zapomněl jsi na Boha silného, stvořitele svého.“ Zplození to pak jest duchovní, t. ve vodě a Duchu svatém. O tom

zplození praví sám ten Kristus v 32. kap. evangelia sv. Jana: „Nenarodí-li se kdo znovu z vody a z Ducha, nemůž viděti království božího.“ Tehdy pak obětují Pánu posvěceniny, když očištění a přecezení od hříchů, očištění od smrtelných a přecezení od všedních obětují posvěceniny, t. j. věci posvěcené t. tělo a ducha.

v spravedlnosti. I zachutná sobě Hospodin obět Judovu a Jerusalemských, jako za dnův prvních a jako za let starodávných — praví Hospodin všemohoucí.

A o této oběti praví Bernard: „Dvě věci v životě mám“ atd. A proto směle pravím, že žádnou obět člověka nezachutná sobě Hospodin, leč by sám sebe podal za obět. A proto jako svět až po obětování Krista, toto nečítajíc, neměl oběti, jíž by Boha usmířil, ale první obět plně Boha usmířující byl obětovaný Kristus — tak člověk nemá jiné oběti než sebe, jež by usmířila Boha, leč by prvé obětoval sebe sama, žertvu živou, Bohu se líbící. Neboť všechny jiné oběti dějí se pro tuto obět; obětuje tedy sebe samy za obět živou ctnostným konáním, se slzavou skroušeností lkajíce nad obydlím bídy, nad vzdáleností vlasti, nad hříchy vlastními a nad bédami cizími, neboť se praví: *„I zachutná sobě Hospodin obět Judovu“*, t. j. vyznávajících víru Levi, t. j. Krista, a vyznávajících hřích v lkání, *„a Jerusalemských“*, t. j. toužících po vidění pokoje, kterýžto pokoj bude den věku t. stálého, a ne den týdne, po němž následuje noc, *„a jako za let starodávných“*, t. j. toho Boha, jenž jest od věků na věky, jenž přijal dnes Syna svého obětovaného za hříchy naše, jemuž budiž čest a sláva na věky věkův. — —

Znamenej; že Kristus jest obětován v posvěceninu každodenně od každého věřícího podle slov Malachiášových v 1. kap.: „Na všelikém místě posvěcuje se a obětuje se jménu mému obět čistá.“ Neboť on jest obět, již Bohu přinášíme. A proto se praví: „posvěcuje se“ a tak jest posvěcenina; a praví se „obět“ — proto se praví „obětuje se“; a praví se „čistá“ — proto následuje: „a obětuje se jménu mému obět čistá.“ Neboť jest „posvěcenina“, pokud nás usmířuje s Bohem od viny, a „obět“, pokud činí Bohu zadost za urážku, a „čistá“, pokud nás obmývá ode vši poskvrny. Radujž se tedy věřící čistý od hříchu, protože jest syn nejvyššího kněze Krista a protože obětuje sebe sama Kristu a toho Krista Bohu Otci a celé Trojici na oltáři srdce, na němž neschází a nebude scházeti oheň lásky na věky věkův. — —

IV.

NA DEN ZVĚSTOVÁNÍ PANNY MARIE.

(Kázání druhé.)

Aj, já posílám anděla.

Král králů a Pán panovníků pro spásu lidu svého mající přijíti k vlastním, protože svoji neměli ho přijmouti, aby z neznalosti jeho příchodu nebrali si výmluv, předeslal znamení svého příchodu, poslal jim písma a před tváří svou ustanovil posly. Neboť těmito třemi, totiž písmy, znameními a posly oznámil jasně svůj příchod: neboť neměl přijíti sám nebo náhle, on, který když přišel, dva a dva před tváří svou ustanovil. Proto předeslal znamení, t. j. tajemství znamení, poslal písma, t. j. svědectví písem, ustanovil posly, t. osoby proroků. Neboť Kristus byl předobrazem v podobenstvích, jako Izák, narozený z ženy neplodné předobrazoval Krista, jenž se měl naroditi z Panny; hůl se zazelenala a vydala ovoce, totiž Panna počala a porodila Krista.—Byl předobrazem v písmech, jako v 49. kap. „Genesis“: „Nebude odjata berla od Judy ani vydavatel zákona z pokolení jeho, dokudž nepřijde ten, kterýž poslán býti má; a onť jest očekávání národů.“ A v 3. kap. Barucha: „Na zemi viděn jest a s lidmi obcova; oznámen jest skrze proroky.“ A proto praví Izaiáš v 7. kap.: „Aj, panna počne a porodí syna, a nazve jméno jeho Emanuel“, a Habakuk v 2. kap.: „Jestliže by pak poprodlilo, posečkej na ně; neboť jistotně dojde, aniž bude meškati.“

Hle, tak jasných znamení bídny sbor (židovský) neznamenal, tak otevřeným písmům slepá Judea nerozuměla, tak pravdomluvných poslů nevěřící lid nepřijal. A proto, když přišel k vlastním, svoji ho nepřijali, načež si stěžuje skrze Izaiáše v kap. 1.: „Vůl zná hospodáře svého a osel jesle pánů svých, ale Izrael nezná mne...“ Proto mu praví v 5. kap. evangelia sv. Jana: „Nebo kdybyste věřili Mojžíšovi, věřili byste i mně; neb on o mně psal“ — tam kde řekl: „Proroka vzbudí vám z bratrů vašich; jeho jako mne poslouchati budete.“ („Genesis“, kap. 18.)

Tyto pak posly daleko napřed poslal. První posel připravil cestu vtělení, druhý cestu narození, třetí cestu kázání. První cestou přišel do chrámu spasného, druhou přišel do chrámu hmotného, třetí přišel do chrámu duchovního. První posel byl Gabriel, o němž se čte v 1. kap. evangelia sv. Lukáše: „Poslán jest anděl Gabriel od Boha do města Galilejského“, a níže: „Duch svatý sstoupí v tě“ atd. Potom ihned přišel Duch svatý, a připravil trojí cestu před tváří Páně: 1. byla souhlas Panny, 2. očistění těla, 3. utváření těla. Neboť po připravení této trojí cesty Pánu ihned moc Nejvyššího sestoupila vtělením na Pannu a sjednotila se osobnostně s člověčenstvím. Tehdy tedy ihned přišel do svatého svého chrámu, t. spasného, o němž praví ve 2. kap. evangelia sv. Jana: „Zrušte chrám tento a ve třech dnech zase vzdělám jej.“ To pak pravil o chrámu těla svého. Tento chrám jest svatý, t. j. posvěcující, ne posvěcený, t. j. ne očistěný od hříchu.

Po prvním poslu, první cestě, prvním příchodu a prvním chrámu přichází druhý posel, který zjeviv se pastýřům praví v 2. kap. evangelia sv. Lukáše: „Zvěstuji vám radost velikou, nebo narodil se vám dnes Spasitel, kterýž jest Kristus Pán, v městě Davidově.“ Ten také připravil trojí cestu před tváří Páně: první připraviv služebníka Josefa v poslušnosti, druhou připraviv místo v chlévě, po třetí připraviv kolébku v jesličkách.

Po tom pak přišel Pán Panovník do svého chrámu hmotného, o němž v 2. kap. evangelia sv. Jana: „Čtyřicet a šest let dělán jest chrám tento.“ Přišel pak tam obětováním, jak svědčí dnešní evangelium: „A když se naplnili dnové očisťování Marie, přinesli jej do Jeruzaléma, aby ho postavili Pánu.“

Tedy po stanovení 2. anděla, 2. cesty, 2. příchodu a 2. chrámu přichází již třetí posel, o němž dí Gabriel v 1. kap. evangelia sv. Lukáše: „Neboť on předejde před obličejem jeho v duchu a v moci Eliášově, aby připravil cestu Pánu.“ Jan pak nazývá se andělem ne pro vlastnost přirozenosti, ale pro jakost úřadu, podle kteréhož způsobu Kristus vhodně se nazývá andělem. Připravil pak Jan před tváří Páně trojí cestu, neboť čteme, že je trojí křest, t. obmytí ve vodě, skroušenosti v slzách, utrpení v krvi. První cestu připravil křtěním, druhou kázáním, třetí smrtí. Křtil pak tělo zevně, ale ne mysl uvnitř. A proto praví v 1. kap. evangelia sv. Jana: „Já vás křtím vodou, ale uprostřed vás stojí ten, který křtí vás bude v Duchu svatém a v ohni.“ Kázal pokání, ale neudílel odpuštění. Proto ve 3. kap. evangelia sv. Lukáše praví: „Pokání čiňte, neboť se přibližuje království nebeské.“ Umřel pro spravedlnost, ale sám neospravedlňoval, neboť Herodes dal stíti hlavu Janovu v žaláři dle 14. kap. evangelia sv. Matouše.

Ihned tedy přišel do chrámu duchovního, o němž praví Apoštol v 3. kap. 1. listu ke Korintským: „Chrám boží svatý jest, jenž jste vy.“ Neboť no křtu a postu shromáždil ty, které vyvolil ze světa, které učinil chrámem Ducha svatého, pokolení vyvolené, královské, kněž-

ské. Přišel tedy do chrámu svatého svého Panovník Hospodin, „*kte-réhož vy hledáte, a anděl svědectví, v němž vy libost máte.*“

A znamenej, že zde je přechod. Neboť dříve mluvil Otec k Synu, říká: „*Aj, já posílám anděla svého*“ atd. Nyní pak obrátil řeč k těm, kteří si přáli příchodu, říká: „Přijď, Pane, a neprodlévej“ atd.

A protože Duch jest, jenž obživuje, proto o duchovním příchodu Kristově něco duchovně vyložíme. Neboť čteme o trojím příchodu Kristovu: přítomném, minulém a budoucím. Minulém v pokorě, přítomném ve svátosti, budoucím u velebnosti. Prvním přišel na svět k vykoupení, druhým přichází do duše posvěcením, třetím přijde na soud k odplatě. O prvním praví v 16. kap. evangelia sv. Jana: „*Vyšel jsem od Otce, a přišel jsem na svět.*“ O 2. — k němu přijdeme. O třetím praví ve 13. kap. evangelia sv. Marka: „*A tehdažť užří Syna člověka, an se běře v oblacích, s mocí velikou a velebností.*“

O prvním bylo promluveno, o druhém dlužno promluvit. Ale v tomto příchodu anděl jest poslán před tváří Páně, jenž připravuje mu cestu. To jest ten zvláštní a přátelský posel pokání, o němž praví Prorok: „*Z bázně tvé počali jsme, Pane, a zrodili jsme ducha spásy.*“ Tato bázeň připravuje cestu tří dnů, již synové Izraelští vyšli z Egypta, t. j. již pokání činící vycházejí z temnosti hříchů. Cesta třetího dne jest lítost hříšníků, ji předchází v pokání bystré šetření, jímž pilně uvažuje i poskvrnu i druhy neřestí, dle toho jak kající praví: „*Nepravost svou poznávám*“ atd. Potom následuje slzavé rozpomínání, jímž se upamatovává a všímá si hanebnosti a okolností provinění, dle toho jak praví: „*Nepravost svou poznávám*“ atd. Následuje těžká lítost, jež ničí a očisťuje skvrny hříchů, dle toho jak praví: „*Podle množství bolestí mých v srdci mém, utěšení tvá obveselí duši mou.*“

Když tato trojí cesta byla Pánu připravena bázní, přijde do chrámu svatého, milostí do duše kajícíkovy, aby ji posvětil. Přichází však ne sám, ale s ním Otec, Syn i Duch svatý přistupují, dle toho jak svědčí ve 14. kap. evangelia sv. Jana: „*K němu přijdeme a příbytek u něho učiníme.*“ Příbytek pak činí tímto pořádkem: základy kladou, patky rozestavují, sloupy vztyčují, násloupí pokládají, hlavice kladou svrchu. Tu pak věz, že jsou tři části sloupu, t. patka, t. j. základ, dřík, t. to, co jest vztýčeno na patce, násloupí*) pak, jež se pokládá na dřík. A zve se tak od „*epi*“ a „*stilus*“ (= dřík) jaksi na dřík sloupu položené; a hlavice zovou se jaksi hlavy sloupů. Pak zřizují stěny, upravují okna, pokládají střechu, vsazují dveře, kladou podlahu a chrám rozdělují ve dva příbytky. —

Tyto všechny části plny jsou duchovních posvátností. Základ jest víra Kristova, na níž jest duše věřícího založena, kteráž proti duchu vichru a bouře záleží v pevnosti, o níž praví Apoštol v 11. kap. listu k Židům: „*Víra pak jest nadějných věcí podstata*“, t. j. základ, „a dů-

*) = *epistilium*.

vod neviditelných... Bez víry pak nemožné jest líbiti se Bohu“, protože cokoliv není z víry, hřích jest, neboť Habakuk dí v 2. kap.: „Spravedlivý z víry své živ bude.“

Na tomto základě bude zřízeno *sedm patek*, t. j. sedm proseb, jež jsou obsaženy v modlitbě Páně: tři vztahující se k životu přítomnému a tři k životu budoucímu, prostřední pak, vztahující se k obojímu praví: „Přiď království tvé“ atd.

Na těchto patkách jest pevně vztýčeno *sedm sloupů*, t. j. dary sedmitvárné milosti, jež vypočítává praví Izaiáš v 11. kap. o Kristu: „Na němž odpočine Duch Hospodinův, Duch moudrosti a rozumnosti, Duch rady a síly, Duch umění a nábožnosti; a naplní ho Duch bázně Hospodinovy.“ A o těch dí Šalomoun v 9. kap. „Knihy přísloví“: „Moudrost vystavěla dům svůj, vytesavši sloupů svých sedm.“

Na tyto sloupy klade se *sedm náslopů*, na náslopů *hlavice*, t. j. sedm ctností a sedmero blahoslavenství, které vypočítává sám Kristus v 5. kap. evangelia sv. Matouše, pravě: „Blahoslavení chudí duchem, neboť jejich jest království nebeské.“ Neb osmé blahoslavenství vrací se k hlavě.

K těmto zřizují se *čtyři stěny*, t. j. čtyři základní ctnosti: spravedlnost, statečnost, opatrnost a zdrženlivost. Strana spravedlnosti hledí k východu, neboť jí vychází bohobojným slunce spravedlivosti, t. j. Kristus; strana statečnosti hledí k půlnoci, neboť jí odpíráme protivěnstvím, která podle proroka přicházejí od půlnoci; strana zdrženlivosti hledí k poledni, neboť jí krotíme lákadla, jimiž se rozhňuje žádost; strana opatrnosti hledí k západu, neboť jí odkláníme se od pomíjějícího a vyvarujeme se nástrah těch, kdož zabíjejí. Tyto čtyři strany jsou si rovny, aby čtvercová byla budova, kterážto bude státi bez úhony. Neboť tak praví Aristoteles o člověku šťastně žijícím, že bude státi jako čtverhran bez úhony.

V těchto čtyřech stěnách pak značí se *pět oken*, t. j. pět smyslů duchovně vzatých, t. zrak rozumění, sluch poslušnosti, čich opatrnosti, chuť milování a hmat skutku. Těmito duchovními smysly vchází život, jako na opak tělesnými smysly vstupuje smrt, dle slov Prorokových: „Vstoupila smrt okny.“ —

Střecha, jež se klade svrchu, jest láska nad jiné ctnosti vynikající, která zakrývá množství hříchů. —

Dveře, jež se vsazují na straně východní, jsou naděje, jíž vstupujeme ke konání spravedlnosti, jejíž věřeje jsou odříkání a zdrženlivost. Brána odříkání má býti zavřena, aby snad Nebuzardan, hejtman nad žoldnéři, nevešel, který vyvrátil celý Jeruzalém. Brána zdrženlivosti má býti zavřena, aby nevešly ženy cizí, jež by vyvrátily mysl Šalomounovu.

Uvnitř pak jest kladena *podlaha*, t. j. pokora, o níž čteme: „Přimula k podlaze duše má.“

Chrám ten dělí se ve *dva příbytky*: vnitřní jest moudrost, která se pojí k rozjímání o věcech nebeských, vnější jest vědění, které směřuje

řuje k úpravě věcí pozemských. Vnitřní jest rozjímavý, vnější činný. Ve vnitřním sedala Maria sedajíc u nohou Páně a poslouchajíc jeho slova, ve vnějším sedala Marta — přičiňovala se o hojnou službu.

Přičiňme se tedy i my konati hodné ovoce pokání, aby takovým chrámem si nás učinil anděl svědectví, Pán náš Ježíš Kristus, který jest nade vším Bůh požehnaný na věky věkův, Amen.

V.

NA DEN NANEBEVZETÍ BLAHOSLAVENÉ PANNY.

Maria nejlepší stránku vyvolila.

L u k á š, kap. 10.

Je známo, že celá služba, již bojující církev slouží ženichu církve, dělí se ve tři stránky: 1. a nejnižší jest ta, již dělníci věrně slouží Bohu svému; 2., již světští představení činně žijící věrně slouží v tom úřadu Bohu svému; ale třetí jest ta, již lidé rozjímaví, jakými mají býti duchovní, klidní od pobuřování světa, mají sloužiti jistěji Bohu svému. Proto tyto dvě ženy, Maria a Marta, znamenají tyto dva životy, t. činný a rozjímavý. A tak jelikož v druhém životě, t. rozjímavém, lidé rozjímaví nemají panovati v duchovenstvu, jak učí svatý Petr v 5. kap. 1. svého listu, ale sloužiti jako druhové nebo služebníci, jak se význačně učí ve 22. kap. evang. sv. Lukáše, zůstává tento dokonalejší život celý, a druhý, nedokonalejší, jest rozdělen. První pak stránka jest dobrá, 2. lepší, ale třetí jest nejlepší. I praví Pravda, že tuto stránku vyvolila Maria Magdalena, ale výborněji Maria Matka Páně.

Že pak tato jest nejlepší, to jest patrno z výroku Kristova, je- muž nelze nevěřiti, zvláště když se připojuje jeho důkaz, že tato stránka „nebude odjata od ní“. Neboť všeliký život činný před posledním soudem nutně vyjde na zmar, život rozjímavý však potrvá jako i láska ve vlasti. Proto jest nevyhnutelně dokonalejší než činný a k vůli jeho konečnému milování musí všichni činně žijící řídití život svůj netoliko k životu rozjímavému, který mají míti v budoucím světě, ale k životu rozjímavému, který mají míti na smrtelném lůžku. Neboť tehdy musí každý, kdo má býti spasen, ustati od života činného a obrátiti se k životu rozjímavému. Proto ti, kdo jsou neustále vychováni v životě rozjímavém pomíjejíce péči světskou zemrou bezpečněji.

Tento pak život vyvolil Kristus se svými apoštoly, s matkou

a s dražšími svými učedníky. Ale dnes je tomu naopak, neboť i duchovenstvo jest tolik oddáno světu, že s pohrdnutím touto nejlepší stránkou, nejen že není volena na dvě rozdělená stránka činná, nýbrž zavržitelná stránka synů tohoto světa; a takoví jsou všichni konečně se kochající v bohatství světa a jeho slávě, nepracující, ať zde učinili cokoliv, za dosažením nejlepší stránky.

Proto řekl bych láskám vašim tři věci k chvále blahoslavené Panny Marie:

1. *co by bylo o té Panně věřiti;*

2. *jak jest žíti k libosti této Panny, aby nám byla se Synem svým přisniva;*

a 3. *jak dlužno důvěřovati v ochranu a přímluvu Matky boží, když se tento život stále zachová. —*

Vzhledem k *prvnímu*, jest nutno věřiti o Matce boží tři věci: 1. že **prostřednictvím tělesné smrti byla dnes vzata do blaženosti**. Neboť tak o ní píše církev: „Nechť nám, Pane, věčnou pomoc přinese velebná slavnost tohoto dne, v němž svatá boží rodička podstoupila časnou smrt.“ — A ať si věřící nemyslí, že první části odporuje následující částice modlitby, když se praví: „Přece však nemohla býti stlačena pouty smrti ta, jež ze sebe zrodila Syna tvého, Pána našeho, Spasitele vtěleného.“ — K vysvětlení toho dlužno poznamenati dvojí druh smrti, t. smrt cennou a smrt bolestnou. Smrt cenná jest smrt všech předzřízených, protože jest nutný prostředek k blaženosti, jako brána. Smrt předzvěděných však jest bolestná, ježto vede k věčnému zatracení. První smrt jest prostředek k vstoupení na nebesa a má pouta lásky, jimiž duše s veselou vůlí jest tažena k výsostem. 2. smrt jest prostředek k sestoupení do pekel, a má pouta zločinu, jimiž jest duch zavázán k tomuto věčnému trestu. Neboť ty, kdo se kloní k takovým závazkům povede Pán na posledním soudu s nepravost činícími. Ony duše však, které přicházejí do očištění, kráčí, třeba nepřímou, pouty lásek k blaženosti.

Proto blahoslavená Panna nemohla býti stlačena, t. j. násilím dolů tlačena množstvím pout zavazujících k peklu, protože pak by Kristus nebyl slušně poctil tělesnou matku.

Druhé, co nutno zbožně věřiti o Matce Páně, jest, že mezi všemi dobrými jest po Synovi ona blaženější, t. nejblaženějšímu bližší, zvláštní výsadou slavnější a následovně milostí a dary slávy bohatší. Neboť jako její Syn jest prostě král celého dvora měšťanů výsostných, tak i ona jest jaksi královna. A proto znamením milosti dané nad přirozenost převyšuje důstojnost andělskou.

Zdali však byla vzata v blaženost v těle nebo pouze v duši, o tom jest rozpor mezi mnohými. A někteří dovozují trojako, že ano. Předně proto, že Jan evangelista, služebník její, byl vzat na nebe; 2. proto, že těla svatých, která vstala z mrtvých, byla tak vzata na nebe, neboť jinak praví svědkové o vzkříšení byli by dvakrát trestně umřeli; a 3. proto, že jinak Kristus byl by nepochybně zřídil, aby ostatky těla jeho Matky byly uctívány; neboť podle sv. Jeronýma

byvši pohřbena v údolí Jozafat nemá ostatků údů těla, jež by od věřících byly ctěny. Jestliže tedy Bůh větší poctu a výsadu dá méně drahým, mnohem spíše své nejdražší matce. —

Zde pravím se sv. Jeronýmem, že jest zbožné míti pochybnost o tomto článku a zanechatí zvědavosti o věci k spasení se nevztahující. Neboť Bůh skryl před námi takové body za tím účelem, abychom poznávající pokorně svoji nevědomost horlivěji stáli o věci víře potřebnější.

Vzhledem k trojímu důvodu jest patrné, že I. se návěst o věci pochybnější klade na dotvrzení méně pochybné věci. — K druhému jest patrné, že ona těla mohla vstáti z mrtvých bez účinnosti duši, a tak hnuta duchem vlastním nebo jiným vrátiti se v popel bez trestu. — K třetímu jest patrné, že uctívání ostatků svatého a nákladné zdobení jeho těla nebo místa nerozmnoží jeho blaženost ani čest, leč snad po případě, pokud církev bojující jest takovým uctíváním zaněcována a volána k lepšímu. A protože z bludného uctívání a z chtivosti duchovenstva může vzejíti opak, zdá se pravděpodobným, že Bůh zřídil, aby tělo Mojžíšovo, tělo Matky jeho a tělo Evangelisty s mnoha jinými svatými těly mučedníků bylo nám skryto pro blud, jenž by vzešel z uctívání.

Třetí, co máme věriti o Matce Páně, jest, že ona jest svým pravým ctitelům příznivá ochránkyně. Neboť lidé zde na zemi z nutkání lásky přimlouvají se za nuzné. Ale bl. Panna Maria vidí v slovu naši nouzi a jest láskyplnější a milosrdnější; proto jest věriti, že věrněji chrání nás proti naší nouzi tím zvláštěji, že poznává, že dosáhla takové cti, aby byla občerstvením hříšníků.

K druhé části kázání jest poznamenati, že Matka Páně nepřimlouvá se v oné přimluvě, v níž ví, že by Syn její žádost zamítl pro nehodnost osoby té. Neboť žádný rozumný člověk, znající vůli ostražitého hospodáře, tak by neprosil, oč spíše tedy svatý v ničem se neodchylující od vůle božské. Proto k tomu, aby bl. Panna byla ochránkyní lidí zde na zemi, vyžaduje se, aby jí následovali v mravech. Neboť jenom tak má důvěru k tak velikému miláčkovi.

Musíme tedy napodobiti bl. Pannu zvláště v pokoře, v chudobě a v čistotě. V pokoře proti pýše ďábelské, neboť ona byla velmi pokorná, jak jde z I. kap. evangelia sv. Lukáše: „Aj, děvka Páně.“ Byla pak velmi chudá, proti světské žádosti. A proto když Paní světa pozdravila Alžbětu, ne na vozech, koních nebo s mnohými služebníky, ale naopak, jak věříme, s chvátáním odešla spěšně na hory, aby posloužila Alžbětě, jak se praví v I. kap. evangelia sv. Lukáše. A 3. byla velmi čistá, proti pokušení těla. A proto naučila trojímu léku proti této neřesti, zdržujíc se od obžerství žaludku, vyhýbajíc se společenství s mužem a zbožným zaměstnáním kazíc příležitost k smilstvu i nedovoleným myšlením. Neboť to zobrazovalo odchod Panny s chvátáním, to zobrazovalo obrácení ženy Lotovy v solný sloup pro ohlednutí. A to učil sv. Job, který učinil smlouvu s očima svýma, aby nepřemýšlel o panně, neboť vzpomínání na tento hřích

pohne nakloněním žádost a následovně silou hybnou pohnou se ústroje tělesné k provedení nedovoleného skutku.

A třebaže všichni křesťané jsou vázáni varovati se smilstva, zvláště však v této farnosti, protože bl. Pannu, která tolik nenávidí tu neřest, uctívá za patronku. Jest tedy vidno, že jest totéž, aby člověk z farnosti bl. Panny hyzdil se smilstvem, jako aby odvrhl její přímluvu, aby mu byla přízniva.

Vzhledem k *třetímu*, jak dlužno důvěřovati v přímluvy bl. Panny, zachová-li se ona trojí ctnost, jest patrno z toho, co bylo řečeno zde v třetím oddílu první části. Ale činí se námitka tím, že má-li někdo hodně tuto trojí ctnost, ježto všechny druhy ctností jsou spjaty, zdá se, že ten, čině se hodným, bude bez její přímluvy odměněn. Zde se mi zdá, že jest nemožné, abychom byli odměněni bez přímluvy Mariiny. Avšak jsou arci stupně v její pomoci. Jako některým, i předzvěděným, pomáhá k uvarování se hříchů nebo jejich tíže, a následovně k umírnění věčného trestu. Některým pak pomáhá k nahromadění statků štěstěny, přirozenosti a milosti a následovně k uvarování nebezpečí nebo škody časné. A některým pomáhá k zasloužení blaženosti. A tak nikdo není neúčasten její oplývající přímluvy, ať jí slouží více nebo méně. Ba ti, kteří nic si nezasloužili, ucítí její ulehčení, až pro její pokoru a zakročení za polení lidské budou mírněji potrestáni. Neboť ona byla jistým způsobem příčinou vtělení a utrpení Kristova a následovně celého spasení světa. — To však jest věřiti, že nikdo si nezaslouží blaženosti, leč by předcházel milost boží a on následně Bohu napomáhal. Maria pak často předchází zásluhy hříšníků, protože těm, kdo jsou v hříchu, získává tu zásluhu, aby vstali z mrtvých.

A tak není pohlaví, věku, stavu nebo podmínky lidského pokolení, aby nemělo potřebí prositi o pomoc Panny. Nikdo však nezasluhuje si blaženosti aniž ona vyprosí někomu, aby měl blaženost, leč by s ní nejlepší stránku vyvolil, Amen.

VI.

O ZVĚSTOVÁNÍ BLAHOSLAVENÉ PANNY.

(Kázání třetí.)

**Hříšníky pout sprostí — slepým dej světlost,
zbav nás všeho zlého — pros všeho dobrého.**

Svatá matka církev prosebně řídí tato slova k Marii Panně, žádajíc, aby hříšníci byli sprostěni pout, aby slepým byla dána světlost, aby byli zlého zbaveni a dobré jim od Pána bylo vyprošeno. A tyto jednotlivé věci mají býti pokorně žádány předněji od Pána Ježíše a od celé nejsvětější Trojice.

Žádá tedy církev předně, aby byla rozvázána pouta hříchů. K tomu jest věděti, že k rozvázání smrtelného hřichu vyžaduje se 1. milosti boží předcházející, jež pohne vůli člověka ke konečnému zanechání hřichu. — 2. se vyžaduje přímluvy člověčenství Ježíše Krista, jíž nás skrze umučení vykoupil. A proto Kristus jako člověk za nás zakročuje. — 3. jako pozdější prospívá pomoc matky Kristovy, aby hřích byl rozvázán. — 4. jakožto bytný požadavek vyžaduje se jako část předcházející v skutku, aby hříšník milostí boží předcházející pokorně se uvolnil od hřichu podle slov Izaiášových v 58. kap.: „Rozvaž svazky bezbožnosti, roztrhni sponky obtěžující,“ a v 52. kap. Izaiáš: „Dobud' se z okovů hrdla svého, o jata dcerko Sionská!“

Odtud jako člověk jest v hřichu svazován především z vlastní vůle, tak také jest rozvazován. A proto dí Augustin v „Knize vyznání“: „Vzdychal jsem pak k tobě spoután ne železným řetězem, ale svou železnou vůlí.“ Tento pak řetěz má osm článků: 1. jest představa, jež plodí myšlení, myšlení rozkoš, rozkoš souhlas, souhlas skutek, skutek zvyk, zvyk nutnost, nutnost zoufalství. A tento osmý článek, jenž jest hřích konečné nekajivosti, následuje svázání zatracení, o němž ve 22. kap. evangelia sv. Matouše: „Svížice nohy jeho i ruce, vezměte ho, a uvrztež jej do temností těch zevnitřních.“

5. co do dobrého bytí přistupuje rozvázání kněze, který jest nástroj církve, k prohlášení v naději, že ten hříšník, jenž se vyzpovídal, jest syn bojující církve.

Rozvazuje tedy nej přednější Bůh, 2. člověčenství Kristovo a jeho matka, 3. sám kající, 4. kněz a 5. ďábel z donucení, z čehož jest patrné, že slova thematu jsou řízena od církve nej přednější k božské bytnosti, takže zazpívá-li je zatvrzelý hříšník, nebude chváliti matku Páně více než zatvrzelý ďábel.

2. jest poznamenati, že pouta jsou svazky hříchů, o nichžto v 5. kap. Izaiášově: „Běda těm, kteříž táhnou“ atd.

Tato tedy pouta mají rozvázána býti; a jsou pak dvojí, jedna táhnoucí k hříchu, druhá zadržující v hříchu.

Tré jest táhnoucích: 1. jest *žádost těla*. — „Ježíš Sirach“, kap. 7.: „Našel jsem, že horčejší nad smrt je žena, kteráž jest jako osidlo lovců a jako vrše jest srdce její; ruce její jsou okovy.“

Žena jest rozkoš tělesná, jež jest osidlo, pokud lapá laiky, kteří jsou rozšířeni po zemi. Ale vrše jest srdce její, pokud lapá duchovní. Ale okovy jsou ruce její, pokud obojí zadržuje v skutku.

2. jest *pýcha života*. — „Kniha Moudrosti“ kap. 16.: „Člověk zlobou pýchy svazuje duši svou.“

3. jest *lakomství*. — 1. list k Timotheovi, kap. poslední: „Kteríž pak chťi zbohatnouti“ atd.

A o těchto třech věcech praví se v 2. kap. 1. listu Janova: „Nebo všecko, což jest na světě, jest buď žádost těla“ atd.

Tato tři pouta byla naznačena ve svázání Samsona, který nejprvé byl svázán houžvemi vlhkými. Vlhkost znamená rozkoš. Po druhé novými, vzhledem k pýše, atd.

Dále tři jsou pouta *zadržující*: První *špatný zvyk*: Evangelium sv. Lukáše, kap. 13.: „Tato pak dcera Abrahamova, kterouž byl svázal satan, aj, již osmnácte let, což neměla býti rozvázána z svazku tohoto v den sobotní“, t. j. v čas zákona milosti? Neboť byla nakloněna a vůbec nemohla pohlédnouti vzhůru.

Druhé jest *zatvrzení*: 2. kniha „Paralipomenon“, kap. poslední: „Pokřiven jsem mnohým poutem železným.“ Železné pouto jest zatvrzelost.

Třetí jest *oslepení*: Daniel...*)

Za těmito pouty následují jiná, o nichžto v 27. kap. Jeremiášově: „Sdělej sobě oboječky a jha a potom je pošli ke králi Moabskému.“

Církev tedy dnes volá k Matce milosrdenství, řkouc: „*Hříšníky*“, t. j. vinníky, „*pout*“, právě vyložených, „*sprostí*“, t. zakročením, a zvláště je sprost pout slepoty, neboť následuje: „*slepým dej světlostí*“.

Světlost *poznání* vlastně v hříchu.

„ *učení*: Žalm: „Svítilna nohám mým slovo tvé, Hospodine.“

*) Následující citát z proroka Daniele u Husa schází.

Pozn. překl.

Světlost *moudrosti*: „Kniha moudrosti“, kap. 6.: „Milujte světlo moudrosti.“

„ *spravedlnosti*: „Kniha moudrosti“, kap. 5.: „Pobloudili jsme od cesty pravdy a světlo spravedlnosti nesvítil nám.“

„ — *Krista*: Evangelium sv. Jana, kap. 1.: „Aby svědčil o tom světle.“

Tuto tedy světlost mohla Panna Maria dáti slepým, t. j. hříšníkům, proto rozumí se to tak: „*dej*“, t. j. poskytni, „*světlosti*“, t. j. Krista příznivého těm slepým, o nichžto v 1. kap. Sofoniášově: „...aby chodili jako slepí, nebo proti Hospodinu zhřešili“; ve 4. kap. „Pláče Jeremiášova“: „Nebo toulali se jako slepí po ulicích, káležíce se v krvi“; v 2. kap. „Knihy Moudrostí“: „Oslepilaf je zlost jejich, zvláště kněží“; v 15. kap. evangelia sv. Matouše: „Nechte jich; vůdcové jsou slepí slepých“; a v 53. kap. Izaiáše: „Strážní jeho všichni jsou slepí.“ Pro ty tedy volá církev, aby slavná Panna dala světlost poznání, aby neupadli u věčnou jámu zatracení.

Protože však mnozí jsou nyní zpovědí sprostěni pout, podle slov 7. kap. evangelia sv. Marka: „Plivnuv dotekl se jazyka jeho... a rozvázán jest svazek jazyka jeho, i mluvil právě“, a jest jim dána světlost poznání a milosti, proto žádá církev dále, aby naše *zlé* minulé i budoucí Panna Maria daleko zahnala, aby pokáním již rozvázání znovu se nezapletli v pouta. A protože nám nestačí vyzouti se ze zlého, leč bychom konečně dosáhli *dobrého*, proto 4. a naposled žádá církev v *thematě*, aby Panna matka Kristova prosila nám *všeho* *dobrého*. Všecko dobré pak jest nahromadění všech *dobr*, a to jest blaženost, k níž nás račiž zásluhami své matky přijmouti Spasitel Ježíš Kristus, který ráčil dnes pokorně počítí vykoupení svým vtělením.

VII.

O ZVĚSTOVÁNÍ BLAHOSLAVENÉ PANNY.

(Kázání čtvrté.)

Tento jest den, kterýž učinil Hospodin.

Svatá matka církev berouc za počátek této písně slova žalmisty, s obdivem ukazuje přítomný den, dodávajíc příčiny, proč tento den, kterýž učinil Hospodin, jest nad ostatní příjemný. Neboť 1. dnes Hospodin Bůh Otec, Syn i Duch svatý *vzhlédl na trápení lidu svého*; 2. *vykoupení seslal*; 3. že dnes *žena zapudila smrt věčnou*; 4. že Bůh *člověkem učiněn jest*, kterýmižto čtyřmi věcmi počal býti počátek našeho vykoupení, jehož všichni věřící mají *zbožně vzpomínati a plešati* v Hospodinu řkouce: „*Sláva tobě, Hospodine!*“

Dnes vzhlédl Hospodin na trápení lidu svého a seslal vykoupení. Dnes smrt [trojí, t. duše, těla a zatracení], kterou žena [Eva] přinesla [neposlušností, nevěrou a pýchou], žena [Panna Maria] zapudila [věrou, poslušností a pokorou, dle 1. kap. evangelia sv. Lukáše: »Staniž se mi« — hle víra — »aj, děvka« — tu pokora a poslušnost]. **Dnes Bůh člověkem učiněn.**

Tento den tedy jest počátek našeho vykoupení a nové milosti, jako první den Evin byl počátečním dnem zatracení, záhuby a viny, o kterémžto dnu ve 3. kap. Jobově: „O by byl zhynul ten den, v němž jsem se naroditi měl,“ a v 15. kap. Jeremiáše: „Zlořečený ten den, v němžto zplozen jsem.“ Zlý tedy první den Evin, hrozný den poslední. Hrozný den poslední, ježž bude následovati věčná noc. O něm v 1. kap. Sofoniášově: „Den rozhněvání bude ten den, den úzkosti a trápení“ atd. O dnu tom v 32. kap. „Denteronomia“: „Blízko jest den zahynutí jejich“ atd.

Ale dnešní den, v němž den t. j. jasnost andělova, dni, t. j. jasnosti Panny Marie vyzařuje, t. j. oznamuje Slovo, t. j. vtělení Syna božího — tedy *tento jest den, kterýž učinil Hospodin*.

Neboť *dnes vzhlédl Hospodin na trápení*: 1. věčné — „Job“,

kap. 20.: „Sžíře jej“, t. hříšníka, „oheň nerozdmýcháný, trápení bude i pozůstalý v stánku jeho“; 2. na trápení způsobené prodléváním naděje — „Příslolí“, kap. 13. „Naděje, která se prodlévá, trápí duši“. Neboť otcové svatí mnoho byli trápeni v předpekli i na světě, dychtíce aby rozraze nebesa vzhlédl na trápení jich vtělením; 3. na trápení hříchu. — Žalm: „Ztrápen jsem a ponížen jsem“. Neboť David byl příliš ztrápen vinou a ponížen až do nejhlubších pekel, ba i všichni, dle 1. kap. „Kazatele“: „Viděl jsem všecko, což se děje pod sluncem; a hle všecko jest marnost, a trápení ducha.“ — Na toto tedy trápení, t. lidu svého, vyvoleného před stvořením světa, vzhlédl. A dnes pro ně s nebe sestoupil: „Viděl jsem trápení lidu mého“

Zapudila, početím Boha a člověka. A proto v tajné modlitbě dnešní mše: „V myslích našich prosíme, Pane, utvrď svátosti, abychom, kteříž vyznáváme početí pravého Boha a člověka“ atd.

Člověkem učiněn: Zde jest osobní supposice za Syna božího, kterýž jediný Bůh, učiněn jest člověkem, kterýž *to, co byl*, t. táž božská bytnost a osoba *zůstal*, a *to, co* před vtělením *nebyl*, t. člověk, *na se přijal* — člověka, t. j. člověčenství, tak že člověk zastupuje zde prostě formu člověčenství. Tak osoba Syna božího vzala na se člověčenství, a proto v proze Narození Páně se píše: „Podivuhodná přirozenost“ atd. Božství bere na se člověčenství: Kdo, rci prosím, slyšel takové věci. Přijmi tedy s obdivem takové přijetí na se a vylož v předchozím: božství, t. j. osoba božská, jež jest Bůh, a ne prostě za přirozenost božskou, protože ta se nevtělila, ježto tak byly by se vtělily všechny tři osoby.

to, co byl, [Bůh] **zůstal** [od věčnosti], **a to, co nebyl** [t. člověk], **na se přijal** [člověčenství]. **Tedy vzpomínejme zbožně počátku** [začátku] **našeho vykoupení** [od trojí smrti] **a plesejme řkouce:** „**Sláva tobě, Hospodine!**“

Mají tedy věřící zbožně vzpomínati vtělení Páně, v němž se ponížil a „zmařil, způsob služebníka přijav“ (list k Filipenským, kap. 2.), a že zbožný pastýř přišel hledati, co byl ztratil, jak se píše v proze Narození Páně. A v 19. kap. evangelia sv. Lukáše: „Syn zajisté člověka nepřišel zatratiti, ale spasiti, co bylo zahynulo.“

Mají tedy plesati, t. j. z hříchů vystoupiti a všemi silami se radovati. Neboť plesání a veselí předpokládá radost a tak v tento den máme se radovati, veseliti a plesati. Jest pak radost podle Augustina veselost srdce nad nějakým obdrženým dobrem, a smuten budiž dnes ten, kdo nepochopil vykoupení vtělením Páně. — Veselí pak jest nad radost; neboť veselí (*laetitia*) praví se jaksi jako rozšíření (*latitia*), a to jest, když se radost rozlije po celém těle a samo srdce přílišnou radostí se rozšíří. — Plesání pak přidává k radosti to, co nemůže býti celé pojato srdcem, ale dává se na jevo zevně některými známky veselí, jako rozšířením obličeje, tleskáním rukama a takovými.

A tak mají věřící plesati, t. j. vnitř i vně se radovati, řkouce srdcem i hlasem: „*Sláva tobě, Hospodine*“ Bože za vtělení tvého Syna, za naše vykoupení, oslavení Panny a konečné dosažení blaženosti. K nížto dovediž nás ten, jenž bez konce žije a kraluje . . .

VIII.

V PŘEDVEČER JANA KŘTITELE.

L u k á š, kap. I.:

Byl za dnů Herodesa [Askalonitského, který byl cizinec, který první kraloval po ukončení království Judského, a již kněžství bylo prodáváno od Římanů, a tak přestalo jaksí pomazání na kněžství podle slov: »Až přijde svatý svatých, přestane pomazání vaše«], **krále Judského, kněz nějaký, jménem Zachariáš**

Svatý Lukáš, chtěje pochváliti předchůdce Kristova, počíná od rodičů, a popisuje nejprvé z jakého rodu přirozeně vyšli, ukazuje, jak chodili po cestě Páně, t. dobře ve všech příkázáních a spravedlnostech Páně bez úhony, a konečně, jak z milosti boží zplodili syna, jehož důstojnost popisuje. A proto dí Ambrož: „Božské písmo nás učí“ atd. Jest to tedy plná chvála, která obsahuje rod, mravy, úřad, skutek a soud. Úřad v kněžství, pročez praví: „*kněz nějaký jménem Zachariáš*“. Beda dí: „Neboť Jan pocházel“ atd.

z třídy Abiášovy a manželka jeho ze dcer

Znamenej: může se říci z révy („*vite*“), t. j. z pokolení Abia, v genitivu „Abia“, protože jest to nesklonné, a tak z révy Abia, t. j. z pokolení Abiášova, protože Abia byl jeden kněz z 24, které ustanovil sám David. — 2. se praví z třídy („*více*“), t. j. z náměstčí správy Abiášovy.

K tomu jest věděti, jak patrné ze 24. kap. I. knihy „Paralipomenon“, že David ustanovil 24 nejvyšších kněží, kteří střídavě po týdně sloužili v chrámě, a protože jeden týden více platil než jiný v obětech, proto, aby nebylo mezi kněžími sporu, z příkázání Davidova metán byl los a týdny byly rozděleny; a na koho padl los poprvé, ten první přistupoval, a po jeho smrti postupně jeho synové; a podobně o druhém, a tak i o jiných, neboť los byl metán jenom jednou. 8. týden tedy připadla služba na Abiáše, z jehož rodu byl

Zachariáš, a proto na něho přišlo sloužiti v třídě 8., jako i na Zachariáše přišla služba třídy 8.

Aronových [z téhož pokolení, neboť nebylo dovoleno vzíti ji manželku z jiného pokolení] **a jméno její Alžběta** [kterážto byla sestra Anny, matky Matky Kristovy a tak tetka*) Panny Marie]. **Byli pak oba spravedliví před**

Beda dí: „Jan byl splozen spravedlivými rodiči“ atd. Tolik ten.

obličejem božím, chodíce [skutkem ctnosti] **ve všech příkázáních** [desatera] **a**

Ambrož praví: „Dobře dí: „Před obličejem božím““ atd. Tolik on.

spravedlnostech [protože tak je ospravedlnil Pán] **Páně bez úhony** [bližních: protože ani bližní si na ně nestěžovali, ani oni na bližní].

A tak rodiče Janovi jsou doporučeni pěti věcmi: 1. *rodem*, protože Zachariáš byl z třídy Abiášovy, Alžběta z dcer Aronových; 2. *správností*, protože byli spravedliví; spravedlivost totiž jest správnost dávající každému, což jeho jest; 3. *úřadem*, ježto byl kněz; 4. *dobrým skutkem*, ježto chodili v příkázáních Páně; 5. *správným soudem* mezi pří a pří, mezi dobrým a zlým, protože chodili v spravedlnostech. První by platilo málo, ba nic, kdyby nenásledovalo chození v příkázáních Páně, aniž úřad kněžský by povznesl, kdyby nebyl záslužně zachováván. Neboť jak mnoho, táži se, povzneslo apoštolství a úřad kněžství Jidáše Iškariotského, který nyní trpí trest bez konce? Zajisté dostoupil vysokého stupně, ale obdržev mzdu nepravosti ztratil apoštolství a sestoupil do nehlubších pekel.

A neměli plodu, protože Alžběta byla neplodná [bez dětkyně] **a oba se byli zstarali ve dnech svých.**

Zde jsou dotčeny dvě příčiny, proč neměli potomků: první protože Alžběta byla neplodná, druhá protože oba již se byli zstarali. To pak se stalo řízením božím 1. proto, aby rodiče byli vděčnější, 2. proto, aby jiní ho jako proroka pilněji poslouchali. A proto se praví níže: „Kdo myslíš, t. j. jak veliký bude tento hoch.“

I stalo se, když úřad kněžský konal [Ježž Sirach', kap. 45.: »... aby úřad kněžský vychovávali a měli chválu«, t. j. konali úřad kněžský.]

*) Výrazy tištěné proložené jsou české poznámky v lat. rukopisích. Pozn. překl.

Úřad ten pak, předpokládáme-li milost milým činící a tak lásku, záleží v pěti věcech: 1. v modlitbě, 2. v kázání, 3. v sloužení mši, 4. v přisluhování svátostmi, 5. v uchovávání v čistotě nádob, které patří k chrámu božímu. Toť jest těch pět hříven, které Pán dal synům svým (25. kap. evangelia sv. Matouše). Ale bohužel jsou mnozí, kteří neumějí konati úřad kněžský, kteří však jménem a důstojností kněžskou se chlubí, dle 2. kap. 1. „knihy královské“: „Synové Heli, synové Belial“ atd. Dále ve 4. kap. 2 knihy Machabejské: „Kněží pak již při oltáři“ atd.

Ale prosím, nech kněží starého zákona, kteří předobrazovali naše, a obrať pohled na nejvyššího biskupa, koná-li podmínky kněžství, a musíš říci, že nekáže, neslouží mši, nepodává svátostí, leč bys řekl, že dobře uchovává stříbrné a zlaté nádoby pro pití nápojů. A někdy se snad modlí, ale krátce, a není vyslyšen, jako byl vyslyšen Zachariáš. A stejný jest důvod o jeho následovnících, jimiž jest křesťanstvo naplněno. A přece jsou kněží — velmi málo — kteří v milosti vykonávají úřad kněžství ku prospěchu církve.

Zachariáš v pořádku třídy [postupu úřadu dle 14. kap. 1. listu ke Korinským: »Všecko slušné a podle řádu ať se děje«] **své před Bohem, že vedle obyčeje úřadu kněžského dle losu** [položeného dávno od Davida, ale nikoliv tehdy] **vyšel** [z domu a tak z lidu], **aby zápal položil** [na oltář zápalu] **vejda** [myslí i tělem] **do chrámu Páně** [jenž znamená církev Kristovu].

Mravně: zápal jest zbožná modlitba, která má netoliko pravena býti, ale i položena. Tehdy pak se klade, když jest podporována skutkem. Ve 3. kap. „Pláče Jeremiášova“: „Pozdvihujme srdcí i rukou svých k Bohu silnému, jenž jest v nebesích.“ A proto kněží sloužící mši pozdvihují rukou, aby modlitba byla přijata od Pána. V 8. kap. „Zjevení sv. Jana“: „I vstoupil dým zápalů s modlitbami svatých z ruky anděla“, t. j. kněze, „před obličej Boží“.

Vejda myslí i tělem, a tak úctou a bázní. Naproti tomu ty, kdo činí opak, plísni Amos v 6. kap.: „Běda“, vece, „vám, kteříž bohati jste na Sionu, a doufáte v horu Samařskou, nejvzácnější hlavy národů, chodíce zpupně do domu izraelského.“

A všecko množství lidu bylo vně, modlíc se v hodinu zápalu.

Množství vně pečlivé o světské statky, ale prelát uvnitř, prázdní duchovním. Matouš kap. 6.: „Nepečujte“ atd.

Množství lidu, které se neodvážilo vstoupiti do svatyně svatých, v níž byla obětována krev telete a zápal s chlebem smíření. Ale nyní množství obecného lidu neostýchá se nerozvážně přistoupiti k oltáři oltářů, na němž se obětuje krev Kristova a chléb, jenž jest tělo Kristovo.

Tedy ukázal se jemu anděl Páně, stoje na pravé straně [Na pravé straně zjevuje se anděl, který dává duchovní útěchy, ale na levé ten, který dává časné útěchy. „Kniha přísloví“, kap. 4.: »Cesty, které jsou na pravo, znát Pán, ale kteréž jsou na levo, převrácené jsou.«]

Ukázal se pak jemu anděl, vykonávajícímu osobně svůj úřad, zdržujícímu se soulože, modlícímu se za lid, oddělenému od zástupů. Učňi ty, kněže, podobně, chceš-li býti vyslyšen na modlitbách. Ale kde a na kom lze to rozeznati, vidí nejvyšší biskup Pán Ježíš Kristus, zda v chrámě, t. j. v jeho církvi, na pravé straně oltáře, t. j. z důvodu blaženosti, kněží obětují svůj zápal, aby tak anděl Páně potvrdil, že jsou vyslyšeni.

oltáře zápalu. A uzřev jej Zachariáš zastránil se a bázeň připadla na něj. I řekl jemu anděl: Neboj se, [protože bázně není v lásce, ale »láska dokonalá ven vyhání bázeň«, 4. kap. 1. listu Janova] **Zachariáš, neboť jest uslyšána modlitba tvá,** [Výklad: „učiněná za vykoupení lidu, ne za potomstvo, o něž jsi neprosil, které však přece bude ti dáno z nadbytku.“] **a Alžběta, manželka tvá, porodí tobě syna, a nazveš jméno jeho Jan.**

Hle, první dar Janův, že se nazývá jménem tím, jako i Kristus, prve než byl počat. Jan pak vykládá se: „v němž milost“. Bylat v něm milost proto, že byl od Hospodina povolán dle 49. kap. Izaiášovy: „Hospodin povolal mne“; 2. proto, že byl zvěstován od anděla; 3. proto, že byl posvěcen v lůně; 4. protože byl paníc; 5. proto, že byl mučedník, dle 6. kap. evangelia sv. Marka; 6. proto, že byl svíce, dle 5. kap. evangelia sv. Jana; 7. proto, že byl svědek Páně dle 1. kap. evangelia sv. Jana; 8. proto, že byl křtitel Páně dle 3. kap. evangelia sv. Matouše; 9. proto, že byl prorok a více než prorok, dle 11. kap. evangelia sv. Matouše; 10. proto, že byl poustevník, podle 1. kap. evangelia sv. Marka a 1. kap. evangelia sv. Jana; 11. proto, že byl anděl, podle 3. kap. Malachiášovy; 12. proto, že byl předchůdce, jak se praví v tomto evangeliu; 13. proto, že byl střela, dle 49. kap. Izaiášovy; 14. proto, že byla radost a veselí při jeho narození.

Z čehož budeš mítí radost [uvnitř] a veselí [vně] a

Mravně: Veliká radost a veselí má býti, když církev porodí lidu syna užitečného. Evangelium sv. Jana kap. 16.: „Žena, když rodí, zármutek má“ — pracujíc s hříšníky k obrácení — „ale když porodí dítětko, již nepamatuje na soužení pro radost, protože se narodil člověk“ Jan, t. j. milost, „na svět“. V 15. kap. evangelia sv. Lukáše: „Spolu radujte se se mnou, neboť jsem nalezl ovci svou, kteráž byla zahynula. Pravímť vám, že tak jest radost v nebi nad jedním hříšníkem pokání činícím.“ Neboť tehdy narodí se Jan, když hříšník

činí pokání, ale jest počat, když hříšník pojme lítost. A tak mnozí se radují. Neboť lid raduje se z úspěchu spravedlivých, ačkoli vyšší častěji jim závidějí a mají zármutek. Ve 28. kap. „Přísluví“: „V plešání spravedlivých jest veliká sláva, ale když kralují bezbožní, tehda jsou pádové lidé.“ A ve 29. kap. téže knihy: „Když se množí spravedliví, veselí se lid.“ Ale bohužel, nyní se neveselí, protože nyní kralují mnozí bezbožní a tak jsou mnozí pádové lidé až do pekla, a zvláště se strany duchovních, protože bezbožně zmocňují se království světa. A proto se praví tamtéž: „Když se rozmnožují bezbožní, rozmnožuje se převrácenost; avšak spravedliví spatřují pád jejich.“

mnozí [t. spravedliví i hříšníci] **se z jeho narození budou radovati. Bude zajisté veliký** [a tak miláček vzhledem k Bohu] **před obličejem Páně, a vína i nápoje opojného** [zápojného o. Nápoj opojný jak praví „Výklad“ a Beda vykládá se „opojnost“ a tak znamená všeliký nápoj, jenž může opojiti] **nebude píti** [a tak bude na tělo přísný]

Mravně: Jan, člověk v boží milosti, nebude píti vína marné slávy a opojného nápoje nevhodné veselosti, protože je syn Zachariášův, a tak nese památku Pána trpícího, soudícího a kralujícího, a syn Alžběty, matky, která jest nasycení Páně, protože se v přítomnosti sytí tělem a krví Kristovou, a pak bude nasycena blažeností, až se objeví sláva jeho a bude naplněn Duchem svatým v životě matky, t. j. církve, a mnohé obrátí kázáním a příkladem k Bohu, předchází je jako pravý pastýř nyní v církvi bojující; a učině lid hotový v milosti předejde v církvi vítězná. A kéž by se rodilo mnoho takovýchhle prelátů!

„Bude zajisté veliký před obličejem Páně“, a tak miláček vzhledem k Bohu. „Vína i nápoje opojného nebude píti“ a tak bude vzhledem k tělu přísný; „a Duchem svatým bude naplněn“, a tak bude na duši ctnostný, „a mnohé z synů Izraelských obrátí ku Pánu“, a tak bude bližnímu užitečný. „Neboť on předejde“ atd. — a tak před příchodem Páně jako věrný služebník — „aby postavil Pánu lid hotový“ — a tak bude pracovitý v úřadě Páně. — Hle, jak velikými podmínkami anděl Páně oznámil o Janovi, že bude veliký před obličejem Páně.

a Duchem svatým bude naplněn [a tak ctnostný na duši] **hned od** [t. j. ze] **života matky své. A mnohé z synů Izraelských,** [a tak bude bližnímu užitečný] **obráti** [kázáním a příkladem života] **ku Pánu**

Nechtěl však býti velikým před sebou samým, dle 1. kap. evangelia sv. Marka: „... kterémuž nejsem hoden, sehna se, rozvázati řemenky u obuvi jeho.“ A nechtěl býti velikým před světem, světským bohatstvím a důstojnostmi, neboť jsa syn nejvyššího kněze,

všecko opustil a na poušti bydlil. A nechtěl býti velikým před člověkem. A proto když Židé měli ho za Krista, řekl v 1. kap. evangelia sv. Jana: „Já nejsem Kristus“.

Avšak chtěl býti velikým před obličejem Páně, a jeho velikost pozorujeme podle čtyř rozměrů. Neboť *vysoký* byl rozjímáním věcí nebeských, a tak viděl Ducha svatého ve způsobě holubice při křtu Kristově, slyšel Otce a poznal Krista. — *Hluboký* byl pokorou, pro kteroužto pokoru vyhýbal se pokřtění Krista, neodvažoval se dotknouti svatého temene božího, ale celý se třásl dle 3. kap. evangelia sv. Matouše: „Ale Jan velmi zbraňoval jemu říka: Já mám od tebe křtěn býti a ty pak jdeš ke mně?“ — Byl *dlouhý* trpělivostí: neboť na poušti trpělivě očekával svého určení, dle 1. kap. evangelia sv. Lukáše: „... byl na poušti až do dne zjevení svého“. — *Široký* byl láskou, kterou rozepjal na pravo k přátelům — i na levo — t. j. k nepřátelům.

Bohu [Ježíši Kristu] jejich. Neboť on [Jan] předejde [jako člověk] před obličejem jeho [Boha Ježíše v kázání, smrti atd.] v duchu [Výklad: svatém] a v moci [Výklad: zázraků] Eliášově, aby obrátil srdce otců k synům

„V duchu a v moci Eliášově“: Neboť v mnohém se jemu podobá: neboť oba byli proroci, oba na poušti — 19. kap. 3. „knihy královské“ a 1. kap. evangelia sv. Marka; oba byli šetrní v potravě, přísní v oděvu, oba kárají zuřivost králů, onen Achaba ve 21. kap. 3. „Knihy královské“, tento Herodesa v 6. kap. evangelia sv. Marka: „Neslušíť tobě míti manželky bratra tvého“, a ze 14. kap. evangelia sv. Matouše jest patrno totéž. Onen obcoval s Ježíšem na hoře Tábor — 17. kap. evangelia sv. Matouše — a podobně Jan obcoval s Pánem.

„... aby obrátil srdce otcův“, t. j. patriarchů, podle víry „*k synům*“, t. j. nástupcům, jako jsou apoštolé, ale především Kristus, k víře v něhož obrátila se srdce proroků kázáním Janovým, ale před tím již Eliášovým. A proto řekl Jan: „Po mně přijde ten, kterémuž nejsem hoden“ atd.

a nevěřící k opatrnosti spravedlivých, aby postavil [kázáním] Pánu lid hotový [ve víře a ctnostech]. —

K opatrnosti, která jest ctnost řídící ve všem konání, jíž také lze zvážiti velikost Janovu, o níž bylo svrchu promluveno. Ale oné velikosti nevěřící nechápou, ale jinou, která podobně má čtverý rozměr. A proto praví Bernard v knize „K Eugeniovi“: „Délka má míti“ atd. Týž tamtéž: „Kdo vytrvá v dobrém“ atd.

Jestliže tedy tyto vlastnosti na sebe vezmeš, budeš veliký před obličejem Páně v církvi vítězné.

IX.

O PANNĚ MARII.

Tato epištola čte se na mši Panny Marie, a v ní se ukazuje vynikající schopnost Panny, již byla podepřena v přítomném životě. 2. se ukazuje požívání věčné blaženosti, již nyní požívá. 3. příčina, pro niž dosáhla takového požívání, a 4. se ukazuje její chvála, která se jí vzdává v přítomnosti a bude vzdávati vždycky v budoucnosti 1. zde: „*Síla a krása oděv její*“; 2. zde: „*smáti se bude v den nejposlednější*“; 3. zde: „*ústa svá otvírá*“; a níže 4. zde: „*Povstávají synové její a za nejblahoslavenější ji vyhláší; muž její též ji chválí.*“

Přísloví, kap. poslední :

Síla [t. j. moc odpírati zlému a vykonávati dobré] **a krása jest oděv její, a smáti se bude v den nejposlednější** —

Znamenaj: *Síla* Panny Marie záleží v pravé trpělivosti v trápení a ve vykonávání ctnosti. Neboť ona statečně snášela utrpení, statečně nabývala ctností, statečně přemáhala ďábla, pohrdala světem a vystoupila do království nebeského, neboť ruku svou vztáhla k věcem silným, dle poslední kap. „Přísloví“, silné činila, ďábla potřela, svět zdeptala, Boha zrodila a hříšníkům vyprosila milosti.

Krása, t. j. ozdoba, zvláště duše, o níž v 4. kap. „Písň písni“: „Všechna jsi krásná přítelkyně má, a není na tobě poskvrny“. Neboť ačkoliv byla tělesně krásná, přece protože krása ta jest marná dle poslední kap. „Přísloví“: „Oklamavatelná jest příjemnost a marná krása“, proto nutno více ceniti krásu zdobenou ctnostmi. Neboť ta Panna byla krásná, protože byla bez smrtelného hříchu, byla všechna krásná, protože byla bez všedního hříchu. A její *oděv* popisuje žalnísta: „Všecka sláva její, té dcery královské, vnitř v lemováních zlatých“ atd.

a smáti se bude [t. j. vesele radovati se bude] **v den nejposlednější.**

Zde smíchem nazývá se veselé požívání blaženosti, neboť ona se bude smáti v den nejposlednější při zatracení ďábla s jeho údy, a bude se smáti v den nejposlednější t. j. bude se radovati po dnu soudném požíváním blaženosti s údy Kristovými, kterým řekl Pán ten v 6. kap. evangelia sv. Lukáše: „Blahoslavení jste, kteříž nyní pláčete; nebo smáti se budete.“ Ne tak však ti, kteří se nyní smějí, ale naopak, neboť se praví ve 14. kap. „Knihy přísloví“: „Smích s bolestí smíšen bude a konec radosti zabere žal.“ — Kéž by tomu rozuměl bláznivý smíšek, o němž ve 21. kap. „Ježíše Siracha“: „Blázen ve smíchu povyšuje hlasu svého; muž pak moudrý sotva se zticha zasměje.“ Ne tak bude se smáti matka Kristova, ale jak se výše praví. A proto Řehoř ve 13. kap. 8. knihy „Moralí“ praví: „Ústa zajiště spravedlivých“ atd.

Ústa [doplň: protože] **svá otvírá** [v chvále] **moudrosti** [vtělené] **a zákon** [jenž jest zákon Kristův] **milostivosti jest na jazyku** [hlásáním] **jejm. Spatruje**

Zákon milostivosti, jenž jest zákon Kristův, učící milostivě všechny milovati a vždycky dobře činiti a ne zlým ale dobrým za zlé odplácti. Záleží pak onen zákon v plnění desatera přikázání a šesteru skutků milosrdenství, jimž jednotlivým matka Páně slovem apoštoly učila a skutkem potvrdila. Neboť se o ní praví v poslední kap. „Knihy přísloví“: „Ruku svou otvírá chudému“, hlavně Kristu. A o tom Bernard v kterémsi kázání o nanebevzetí praví takto: „Blahoslavená Panna ne kohokoliv“ atd. Otvírá také chudému, t. j. každému hříšníku, prosícímu o milost, pomoc milosrdenství, spravedlivému utvrzení v ctnosti, umírajícímu bránu spásy, a proto se píše: „Maria, matko milosti“ vzhledem k spravedlivému, „matko milosrdenství“ vzhledem k hříšníku, „v hodinu smrti přijmi umírajícího.“

stezky domu svého a chleba zahálčivě [ale pracovitě, živíc syna, utíkajíc do Egypta, snášejíc chudobu]

Domu svého: Mravně — t. j. svědomí; tajemně — t. j. těla svého; allegoricky — t. j. církve své, jež jest Kristova; anagogicky — t. j. vlasti nebeské. A proto o druhém a posledním domě se praví v 5. kap. 2. listu ke Korintským: „Byl-li by tohoto našeho zemského přebývání stánek zbořen, stavení od Boha máme, přibýtek ne rukou udělaný, ale věčný v nebesích.“

Stezky pak domů takových jsou přikázání a rady Ježíše Krista.

nejí.

Zahálčivě, jako ty, o nichž v 1. kap. listu k Timotheovi: „Jsouce i zahálčivé, učí se choditi po domích; a netoliko zahálčivé, ale i kle-

vetné a všetečné, mluvíce, což nesluší.“ Také nežila z kořistí. V poslední kap. „Knihy přísloví“: „Kořistí nebude potřebovat.“ Znalatě Panna Maria ona slova 12. kap. „Knihy přísloví“: „Kdo následuje zahálky, blázen jest“ a „Ježíše Siracha“: „Mnohému zlému naučila zahálka“; a slova 12. kap. evangelia sv. Matouše: „Z každého slova prázdného, kteréž mluviti budou lidé, vydají počet v den soudný.“ Seneka dí: „Zahálka bez vědění“ atd.

Povstávají synové její a za nejblahoslavenější ji vyhlásují,

Totíž 1. obrozením křtu, 2. zpovědí a zadostučiněním. V 5. kap. listu k Efezským: „Probud' se ty, kdož spíš, a vstaň z mrtvých“. Výklad' dí: „Probud' se' zpovědí, vstaň' zadostučiněním. A potom následuje: „a zasvítiť se tobě Kristus“. Všichni jsou jeho synové obrozením duchovním, jako i Boha Ježíše Krista, podle slov 1. kap. evangelia sv. Jana: „Kteríž pak koli přijali jej, dal jim moc syny božími býti, těm, kteříž věří ve jméno jeho, kteříž ne z krve, ani z vůle těla, ani z vůle muže, ale z Boha zplomeni jsou.“ Neboť takoví povstali s Kristem a vyhlášovali ji, t. j. slovem i skutkem ji potvrzovali za nejblahoslavenější podle jejího prorockví v 1. kap. evangelia sv. Lukáše: „Blahoslaviti mne budou všickni národové“ t. synů, kteří se z Boha narodili zplomením mého Syna

muž její [doplň: také povstává] a též ji chválí. Mnohé dcery

Muž, t. j. Ježíš Kristus od ní zrozený. Ten muž, o němž ve 31. kap. Jeremiášově: „Neboť stvoří Hospodin novou věc na zemi: Žena obsáhne muže.“ Žádná žena v lůně neobsáhla hocha, protože tělo synovo není toliko tělo matky, ale i otce. Blahoslavená Panna však obsáhla syna svého v lůně, protože tam nic nebylo z cizího těla. V obsáhnutí jest také obrazec kruhu. Všeliký pak obrazec podle Augustina jest zhotoven z více čar, ale obrazec kruhu jest uzavřen toliko jednou čarou. Tělo jiných hochů jest utvořeno dvěma čarami, t. j. semenem dvou rodičů, ale tělo Kristovo čarou jednou, t. neporušeným tělem Panny. Dále: obsáhla jej, protože se všech stran uzavřela, ale jiné ne tak atd.

shromáždily bohatství, [duchovní], tys pak [Maria] převýšila všecky. —

Převýšila, protože ostatní mají milost a ctnosti s měrou, ty máš pramen všech milostí, t. j. Krista. O tom pak Bernard ve výkladu na „Píseň písní“: „Původ všech pramenů“ atd. Vskutku *převýšila*, protože čím ostatní oplývaly částečně, ona měla úplně. A proto Jeroným praví v kázání „O nanebevzetí Marie“: „Dobře milosti plná“ atd. A proto praví ve 24. kap. „Ježíše Siracha“: „Ve mně jest všeliká milost života a pravdy, ve mně všeliká naděje života i ctností“ —

„ve mně jest milost života“, vzhledem k milosti posvěcující, „pravdy“, vzhledem k milosti poučující, a „ctnosti“ vzhledem k milosti potvrzující; — „přistuptež ke mně všickni, kteříž mne žádostivi jste“, vzhledem k milosti přetékaající. —

Hle, že převýšila všecky, zvláště ve třech vlastnostech: v moci, v moudrosti a v milosrdenství. Neboť jak veliké moci jest ta, s níž jest Bůh Otec, jak veliké moudrosti ta, s níž jest Bůh Syn, jak velikého milosrdenství ta, s níž jest Bůh Duch svatý. A proto mocné nás hájí, a proto se praví k ní: „Od nepřítele nás ochraň!“ Moudře nás vede na cestu k vlasti, a proto následuje: „v hodinu smrti nás přijmi.“ Milostivě i spravedlivým udílí milost i hříšníkům vyprošuje milosrdenství. A proto se praví napřed: „Maria, matko milosti, matko milosrdenství.“

Ona tedy *převýšila* všecky panny a ženy v shromáždění duchovního bohatství. Převýšila panny v plodu, převýšila ženy v panenství. Ona shromáždila bohatství v jedno, když toho, v němž jsou ukryty všecky poklady, uzavřela v svém lůně. Uzavřela toho, jehož celý svět neuzavírá, uzavřela bohatého, který jest bohat nade všecky, pro něhož převýšila všecky ženy. Zvláště v tom převýšila ostatní panny a dcery lidského pokolení, že bez hříchu měla ctnosti, které tak nemohli shromáždit ostatní svatí. A proto Augustin v knize „O přirozenosti a milosti“ praví: „Kdyby všichni svatí, vyjma Marii Pannu“ atd. Neboť víme, že té bylo uděleno více milosti k všestrannému přemožení hříchu, která si zasloužila počítí a poroditi toho, o němž je známo, že neměl žádného hříchu. Mnozí však jsou obmyti od nečistoty hříchu prvotního, kteří potom se ponořují v kal hříchu smrtelného, jiní jsou, kteří se zohyzďují prachem všedního. A k těm mluvě praví Hospodin v 1. kap. Izaiášově: „Umyjte se a očistěte“, t. na křtu od nečistoty hříchu prvotního, „odstraňte zlostná myšlení svá od očí mých“, vzhledem k prachu hříchu všedního; „přestaňte převráceně činiti“, vzhledem ke kalu hříchu smrtelného. A toho nepotřebujíc, Panna Maria převýšila všecky.

O BLAHOSLAVENÉ PANNĚ.

Zdrávas, Maria, milosti plná, Pán s tebou, požehnaná atd.

Toto pozdravení má býti říkáno od spravedlivých a nebešťanů. Neboť k tomuto pozdravení náleží tři, t. Gabriel, jenž řekl: „*Zdrávas, milosti plná*“, církev, která přidala „Maria“, a Alžběta, která řekla: „*Požehnaná tys mezi ženami*“.

Anděl pak jest nebešťan a čistý, církev jest bez poskvrny a vrásky dle 5. kap. listu k Efezským: „Aby ji sobě postavil slavnou církev, nemající poskvrny ani vrásky neb cokoli takového; ale aby byla svatá a bez úhony.“ Alžběta pak byla spravedlivá a bez úhony, jak se praví v 1. kap. evangelia sv. Lukáše.

Z toho dává se na rozum, že každý, kdo by chtěl hodně a záslužně říci toto pozdravení, má míti srdce čisté a andělské před Bohem; má 2. býti bez poskvrny hříchu smrtelného vzhledem k sobě samému; 3. má býti spravedlivý vzhledem k bližnímu.

Nebo se může říci, že skrze anděla znamenají se panny. Bernard dí: „Co ozdobjšího nad panenství“ atd.

Církvi znamenány jsou ty, které jsou ve vdovství. Neboť církev jistým způsobem zůstala vdovou, ježto její choť vstoupil na nebesa.

Alžbětou rozumějí se manželky, neboť ona byla žena Zachariášova.

Tyto tedy tři stavy, čistě zachované, mohou hodně a záslužně říci: *Zdrávas, Maria, milosti plná* atd.

Co tedy učiní smrtelně hřešící? Zdalíž ji pozdraví ten, jenž jsa soudruh ďáblův, té Panně, protože Synu jejímu, zavržitelně se protiví? Jenž také jest smrdutý dle 1. kap. Joelovy: „Shnila jsou hováda v lejně svém.“ Jenž jest 3. zatemněný, dle 4. kap. listu k Efezským: „Zatemnění v rozumu“. Jenž jest prázden všeho dobrého, dle 23. kap. „Exodu“ a 16. kap. „Deuteronomia“! „A neukážeť se před Hospodinem prázdný“. Jenž jest vyloučen od slávy, dle 3. kap. „Genesis“: „I vyhnal Hospodin Adama z ráje rozkoše“. Jenž jest za-

vázán k věčnému trestu. Jenž jest i hladový, dle žalmu: „Hlad budou trpěti jako psi“. — Kterak tedy přistoupí k Matce boží ten, na něhož nevzhledne Bůh? Kterak smrdutý přikročí k ženě nejvonnější? Kterak zatemněný uvidí osvícenou? Kterak nejzavrženější pozdraví nečistými ústy královnu andělů a slávy?

Co řeknu? — Opustiž cestu nepravosti a obrátiž se nečistý k nejčistší, aby byl očištěn, řka: „*Zdrávas*“. Obrátiž se zatemněný k osvícené — t. „*Maria*“, jež se vykládá: ‚osvícená‘ nebo ‚osvětitelka‘. Protože (jest) prázděn ctností a Ducha svatého, (obrátiž se) k naplněné — t.: „*milosti plná*“. Protože (je) samotinký a opuštěný, (obrátiž se) k ní, sdružené s Pánem — t.: „*Pán s tebou*“. Protože je zlořečený, k požehnané, aby byl požehnán — t.: „*požehnaná*“, aby věčné zlořečení změnila v požehnání. Protože je hladový, obrátiž se k plodné — t.: „*požehnaný plod života tvého*“.

Všecko to však předpokládá odvrácení od hříchů.

XI.

O BLAHOSLAVENÉ PANNĚ.

(Kázání k manželům.)

Ježíš Sirach: kap. 26.:

Milost [dar neb milost] **ženy pilné** [stálé] **obveselí** [těší] **muže svého a roztuční kosti jeho** [muže].

Ježíš Sirach v přítomné epístole chválí ženu pro čtyři podmínky: 1. pro pílí, t. j. stálost; neboť jako první podmínka zlé ženy jest nestálost, pročez pojmenování vzala od „měkkého kovu“*) a nestálého, tak naopak. Nejstálejší žena byla pak Panna matka Kristova, která nedala se pohnouti k hříchu; stálá žena byla Marie Magdalena, která ačkoliv bývala nestálá, po prvním pokání nikdy se nevrátila k smrtelnému hříchu.

A to jest první píle, t. pečlivé vystříhání se hříchu, a takto *pilná žena* jsoucí *v milosti* milým činící *obveselí muže svého*, t. Pána Ježíše Krista. A taková žena milostná nalezne slávu, jak se praví v 2. kap. „Knihy přísloví“.

Mravopočetnost [poslušnost neb šlechtnost] **její dání** [dar] **boží jest. Žena rozumná** [moudrá] **a mlčelivá**, [14. kap. 1. listu ke Korintským: »Ženy vaše v shromáždění ať mlčí, nebo nedopouští se jim mluvití, ale aby poddány byly . . . Pakli se chtějí čemu naučiti, doma mužů svých nech ať se ptají.«] **duše dobře zvedená jest nade všecko.**

A protože protiklady vedle sebe položeny více vysvitnou, proto Ježíš Sirach v kap. 25. před touto epístolou popisuje podmínky ženy zlé. A proto praví: „Nad všelikou ránu jestiž zármutek srdce, a

*) Zde hra se slovem *mulier* = (žena), a „*a molli aere*“ (= od *měkkého kovu*),
Pozn. překl.

nad všelikou zlost zloba ženy“. Dále: „Není horší hlavy nad hlavu hada; a není hněvu nad hněv ženy. Lépe bude bydleti se lvem a s drakem, nežli bydleti se ženou zlou . . . Malát jest všeliká zlost proti zlosti ženské . . .“

Milost [dar] nad milostí [darem] jest žena svatá a stydlivá; a všeliká vážnost [t. j. nic vážnějšího nad zdrženlivou ženu] není důstojna zdrženlivé duše.

První podmínka ženy zlé: nestálost. — *Druhá*: ošemetnost: „Kniha přísloví“ kap. poslední: „Oklamavatelná jest marná kráska ženy.“ Proto se praví v 5. kap. „Knihy přísloví“: „Nehleď k ošemetnosti ženské. Nebo plást strdí tekoucí jsou rtové nevěstky.“ — *Třetí* podmínka: žravost: „Kniha přísloví“, kap. 7.: „A aj žena vyšla, vstříc jemu v ozdobě nevěstčí . . . štěbetná.“ A proto kterýsi filosof, byv otázan, proč je žena mluvnější muže, odpověděl, že muž byl utvořen ze země, žena však z kosti (t. ze žebra mužova). Neboť pytlík plný země nikdy nekřičí, ale plný kostí maličkým nárazem zachřestí a zavzní.

Jako slunce, kteréž vychází světu [zdobí svět] na výsosti [na nebi] božské, tak jest krása [úprava] ženy dobrou ozdobou domu jejího.

Čtvrtá, že jest poutavá: 7. kap. „Kazatele“: „Našel jsem, že hořejší nad smrt jest žena . . . jako vrše jest srdce její; ruce její jsou okovy. — *Pátá*, že jest chlipná: 9. kap. „Ježíše Siracha“: „Každá žena, kteráž jest smilná, jako lejno ode všech na cestě pošlapána bude.“ — *Šestá*: zlost; svrchu: „Malát jest všeliká zlost proti zlosti ženské.“ — *Sedmá*, že jest ukrutná. To jest patrné ze 7. kap. „Knihy přísloví“. — *Osmá*, že jest svárlivá i s mužem: 25. kap. „Ježíše Siracha“: „Žena, má-li přednost, protiví se muži svému“, a zvláště, byla-li by krásná a lichotná. — *Devátá*, že jest škodlivá a nebezpečná; neboť láká. To jest patrné na Šalomounovi a na Samsonovi. Proto se praví v 9. kap. „Ježíše Siracha“: „Mnozí dívky se kráse ženy . . . zlí učinění jsou.“ — *Dále*: podvádí. To jest patrné na Šalomounovi, Davidovi a Samsonovi. — *Dále*: obracuje — 11. kap. 3. „Knihy královské“: „Ženy cizozemky obrazejí srdce jeho od Pána Boha jeho.“

Jest velmi mnoho jiných podmínek, které mi není možné vykládati.

Svící, kteráž svítí na svícně svatém, jest krása tváří její u věku dospělém; sloupovým zlatým na podstavcích stříbrných, tak jsou nohy pevné na patách ženy statečné; základy věčnými na skále pevné jsou příkázání boží v srdci ženy svaté. — —

XII.

O PANNĚ MARIÍ.

Vešel Ježíš do jednoho městečka.

Městečko toto jest Panna Matka, do kteréhož vešel Ježíš, když „Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi“. Ale ježto Kristus jest pravý Bůh a pravý člověk — Bůh z Boha před věky narozený nebo zplozený, a člověk z člověka narozený na tomto světě — a vejíti jest z vnějška dovnitř vstoupiti, může býti položena otázka a také pochybnost, podle které přirozenosti vešel Ježíš do onoho městečka, t. j. do lůna panenského. Podle božské ne, protože jako takový bez vlastního hnutí hýbá veškerenstvem a jest celkovitě všude, jak sám praví skrze proroka: „Nebe i zemi já naplňuji“. Dále: „Já jsem Bůh, a neměním se.“ Ale ani podle lidské, protože matka jeho Maria nepřijala v ně nic z lůna, ale počala v lůně toliko uvnitř. Jakož svědčí Izaiáš v 7. kap.: „Aj, panna počne v životě svém“. Neboť to jest podle 44. kap. Ezechielovy brána v domě Hospodinově uzavřená, a muž nevstoupil jí. Kristus však od samého početí byl muž, jak svědčí Jeremiáš v 31. kap.: „Neboť stvoří — vece — Hospodin novou věc na zemi: Žena obsáhne muže“. Což tedy řekneme? Což tedy řekneme, kterak vešel do městečka toho? — Ale zde může platiti i způsob filosofický. Neboť podle filosofů počátek bytí nazývá se vstoupení v podstatu. Neboť každá věc, která má počátek, má stejně i vstoupení. A proto když Slovo boží počalo podle přijatého člověčenství býti v lůně panny, vskutku podle něho vešlo do něho, ne z vnějška přicházejíc, ale uvnitř je přijímajíc. A podle toho způsobu dosvědčuje sama Pravda: „Vyšel jsem od Otce a přišel jsem na svět,“ ne že by zevně k světu byl přistoupl, ale že uvnitř světa postupoval.

Vešel tedy Ježíš do jednoho zvláštního městečka, když v prvním okamžiku svého chtění Slovo učiněno jest tělem. K opevnění městečka pak dvou věcí jest třeba: zdi a věže, zdi vnější, věže vnitřní. A k ostríhání městečka jsou dvě osoby vhodné: strážce a bojovník. Strážce aby rozjímal, bojovník aby pracoval. Jistě tedy v tomto duchovním městečku, jež jest rodička boží, Panna Maria,

jest vnější zeď panenství těla, vnitřní věž jest pokora srdce. O šťastné panenství, které zdobí pokora, o šťastná pokoro, kterou krásí panenství. Pokora zdobí panenství, aby nebylo pyšné, panenství krásí pokoru, aby nebyla opovržená. Jest tedy panenství pokorné, aby se nepovyšovalo, jest pak pokora panenská, aby nebyla v opovržení.

Má tedy městečko to zeď panenství proti útoku smilstva, má věž pokory proti nájezdu pýchy. Neboť to jsou nepřátelé, kteří napadají na člověka bédného: smilstvo zevně, na těle, a pýcha uvnitř, v mysli. O těchto nepřátelích praví Apoštol v 6. kap. listu k Efezským: „Neboť není bojování naše toliko proti tělu a krvi“ — hle smilstvo — „ale proti duchovním zlostem vysoko“ — hle pýcha.

Kdokoliv tedy byv napaden usiluješ přemoci tyto nepřátele, utec se ke zdi tohoto městečka, vystup na věž a pros Marii, jelikož nikde nečteme, že by někdo, kdo ji vyzývá, nebyl vyslyšen. Neboť ona jest matka krásného milování, bázně a svatě naděje, která za ubohé oroduje, za utištěné snažně prosí, aby nepodlehli.

V tomto městečku bydlí dvě sestry, které městečko toho ostríhají, t. Maria a Marta. Marta pracuje, aby městečko nebylo zachváčeno nedbalostí, Maria odpočívá a rozjímá, aby městečko nebylo zahubeno nevědomostí. Neboť nevědomost plodí blud srdce, nedbalost rodí liknavost skutku. Bludem srdce proviňujeme se v tom, co máme věřiti, liknavostí skutku hřešíme v tom, co máme konati. Bdiž tedy rozjímavá, aby zničila nevědomost, protože „kdo nepoznává, nebude poznán“ dle 14. kap. 1. listu ke Korintským .Pracujž činná, aby zahubila nedbalost, protože podle 48 .kap. Jeremiášovy: „zlořečený, kdož dělá dílo Hospodinovo nedbale“.

Slyš Pannu Páně pečující: „Synu, proč jsi nám tak učinil? Aj, otec tvůj a já s bolestí hledali jsme tebe“ — evangelium sv. Lukáše, kap. 2. Slyš Pannu rozjímající: „Ale Maria zachovávala všechny tyto věci, skládajíc je v srdci svém“ — tamtéž. Jestliže tě nedbalost někdy činí líným, vyzvej Marii, jestliže nevědomost činí tě zatemnělým, volej k Marii. Buď Marta v hořkosti. Neboť ‚Marta‘ vykládá se ‚hořkost‘. Pracuj tedy starostlivě a vyzvej Marii, jež se vykládá ‚hvězda mořská‘ a tak osvětitelka hořkého člověka. Neboť v starostlivé práci jest veliká hořkost. A proto se jí praví: „Marta, Marta, pečlivá jsi a rmoutíš se při mnohých věcech.“ V rozjímání však jest veliké osvícení. To dosvědčuje žalmista: „Svíce nohoum mým slovo tvé, Hospodine.“ Proto Maria sedala u nohou Páně a poslouchala slova jeho.

Vešel tedy Ježíš do jednoho městečka, protože Ježíš přišel ne k odpočinutí, ale ku práci, ne k pokoji, ale k boji; a posléze přišel na smrt. Slyš o *práci*: „Unaven jsem volaje k tobě, ochraptělo hrdlo mé,“ a jinde: „Chudý jsem já a v lopotách od mladosti své“. A čteme, že byl unaven cestou ve 4. kap. evangelia sv. Jana: „Ústav na cestě Ježíš, posadil se tak na studnici.“ — Slyš o *bolesti*: „O vy všichni, kteříž jdete cestou, všimněte si a vizte, jest-li bolest podobná jako bolest moje.“ — „Smutnáť jest duše má až k smrti,“ ve

14. kap. evangelia sv. Marka a ve 26. kap. evangelia sv. Matouše. — Slyš o *boji*: „A jsa v boji, horlivěji se modlil. I učiněn jest pot jeho jako krůpěje krve tekoucí na zem,“ 22. kap. evangelia sv. Lukáše. — Slyš, kterak Ježíš snažil se o častou službu a velmi mnohými věcmi byl kormoucen. Neboť praví ve 20. kap. evangelia sv. Matouše: „Syn člověka nepřišel, aby jemu slouženo bylo, ale aby on sloužil a aby dal život svůj za mnohé.“ A ve 22. kap. evangelia sv. Lukáše: „Já mezi vámi jsem, jako ten, kterýž slouží“; a ve 4. kap. evangelia sv. Jana: „Můjť pokrm jest, abych činil vůli Otce mého, kterýž mne poslal“; a ve 13. kap. evangelia sv. Jana: „Já umyl jsem nohy vaše, Pán a Mistr váš.“ — Slyš o *zkormoučení* — tamtéž: „Ježíš zkormoutil se v duchu, a osvědčil, řka: Amen, amen pravím vám, že jeden z vás mne zradí,“ a ve 12. kap. evangelia sv. Lukáše: „Ale křtem mám křtěn býti, a kterak jsem soužen, dokudž se nevykoná,“ a v 19. kap. téhož evangelia: „Uzřev město Ježíš, plakal nad ním“; a v 11. kap. evangelia sv. Jana: „Ježíš zastonal duchem a zkormoutil se“. — Hle Ježíš kormoutí se nad přemnohými věcmi.

Správně tedy „*Marta přijala ho do domu svého*“. Maria však, „*sedíc u nohou Páně, poslouchala slova jeho*“. Nohy Páně jsou dvě hnutí mysli, t. bázeň a láska; bázeň svatá a láska čistá; bázeň Páně svatá trvá na věky věkův a skytá počátek, protože „počátek moudrosti je bázeň boží“ (1. kap. „*Knihy přísloví*“). Láska čistá připravuje konec, neboť konec přikázání jest láska.

„*Maria tedy nejlepší stránku vyvolila, kteráž nebude odjata od ní*.“ Neboť láska k Pánu nikdy nevypadá, dle 13. kap. 1. listu ke Korintským, a bázeň Páně trvá na věky věkův. U těchto nohou má seděti ten, kdo si žádá užitečně slyšeti slovo Páně, aby podle přikázání Páně pro bázeň odklonil se od zlého a láskou činil dobré, protože netoliko posluchači zákona, ale činitelé jeho spravedliví jsou, dle 1. kap. listu sv. Jakuba. Marně zajisté se snaží rozjímati ten, kdo bázní a láskou neostříhá zákona Páně.

Marta tedy stála a přičiňovala se, ale Maria seděla a poslouchala. Ona se přičiňovala, aby nasýtla Pána pokrmem tělesným, tato poslouchala, aby byla nasycena od Pána pokrmem duchovním, neboť „ne samým chlebem živ bude člověk, ale každým slovem vycházejícím skrze ústa boží“ (Matouš, kap. 4.). Ona pravila k Pánu: „Páne, nemáš-liž o to péče, že sestra má nechala mne samé sloužiti? Protož rci jí, ať mně pomůže“. A k tomu odpověděl jí Ježíš: „Marta, Marta pečlivá jsi, a rmoutíš se při mnohých věcech . . . Mariať nejlepší stránku vyvolila, kteráž nebude odjata od ní.“

Marta neřikala to proto, že by záviděla Marii, že ona pracovala a tato odpočívala, ale protože činná, když si nestačí pro nesnáze věci nebo dvojakosti příčin, vyhledává pomoc rozjímavé, aby co sama nemůže dokázati práci, ona mocně vyprosila modlením, protože když se Mojžíš modlil na hoře, Josue vítězil v údolí. Ale Pán ji také neodpověděl, jakoby káral Martu, chvále Marii, ale dal jednomu přednost před mnohým, když praví: „Jednohoť jest potřeba,“

nejlepšímu dobrému, když dodává: „nejlepší stránku vyvolila,“ stálemu před pomíjejícím, když připojil: „kteráž nebude odjata od ní“.

Marta tedy rmoutí se nad mnohými věcmi, protože k činnému (životu) náleží skutky zbožnosti, které Pán na soudu pochválí. Ve 25. kap. evangelia sv. Matouše: „Lačněl jsem, a dali jste mi jísti.“ On také pochválil Marii za úkon pohřební ve 26. kap. evangelia sv. Matouše: „Proč za zlé máte této ženě? Dobrý zajisté skutek učinila nade mnou... Vylivši zajisté tato mast tuto na tělo mé, ku pohřbu mému to učinila.“ Ony skutky tedy jsou dobré a nemá se od nich ustatí, pokud jsou nutny. Dále však, až ustane bída, pak přestanou skutky milosrdenství, neboť až přijde, co jest dokonalé, pak zajde to, co z části jest. Avšak ono dokonalé potrvá na věky. Tedy *Maria nejlepší stránku vyvolila, která nebude odjata od ní*.

„Totož jest pak věčný život, aby poznali tebe samého pravého Boha, a kteréhož si poslal Ježíše Krista“ (Evangelium sv. Jana, kap. 17.). Tento pak (život) zajisté příkladně podmětne počíná od rozjímání věrou a bude dovršen v oslavení nadějí. „Nyní vidíme v zrcadle a skrze podobenství, ale tehdaž, tváří v tvář“ (13. kap. 1. listu ke Korintským). Slyš, kterak apoštol Pavel k přemnohým věcem se táhl, neboť vece v 11. kap. 2. listu ke Korintským: „Každodenní mé zaměstnání, péče o všechny církve. Kdo jest nemocen, abych já nebyl nemocen? Kdo se horší, abych já se nepálil?“

Ale slyš, že on jako rozjímavý byl vtržen až do třetího nebe a slyšel tajná slova, kterýchž nesluší člověku mluvit (2. list ke Korintským, kap. 12.). A po tomto jako po výborném dychtil, když řekl: „Žádost mám rozdělen býti, a býti s Kristem“. Ale ono snášel jako nutné, když dodal: „Ale pozůstati v těle potřebí jest pro vás.“ Proto tedy jest i to nutné, oč se přičiňovala Marta, i ono jest nutné, co vyvolila Maria. Ale ony věci jsou nutné, t. j. užitečné, toto však jest nutné, t. j. neměnitelné. A podle toho způsobu učí se v logickém umění, že jiné jest nutné nahodilé a jiné nutné prostě.

Slyš nutné nahodilé: „Lačněl jsem, a dali jste mi jísti; žíznil jsem a dali jste mi pít“ (Matouš, kap. 25.). Slyš nutné podmíněné: „Chceš-li pak vjíti do života, ostříhej přikázání“ (Matouš, kap. 19.) — do života, pravím, jenž jest věčný, a tak nutné prostě, pod podmínkou: „ostříhej přikázání“, protože, chceš-li vjíti do života, jest nutné, abys zachovával přikázání. A o to se přičiňovala Marta.

Ale ďábelský žaludník ruší toto rozlišení, dovozuje, že jest nutné hřešiti, a tak prostě nutné. A ježto za prostě nutným hříchem následuje nutné zatracení, proto nejlepší Mistr usuzuje v 18. kap. evangelia sv. Matouše: „Musí býti, aby přicházela pohoršení, ale však běda člověku, skrze něhož přichází pohoršení.“ A jestliže žaludníci ďábelští nechťi uvážiti prostě nutné, jež jest jedno z mnohých spíše vyvolitelné, t. život věčný — zdalíž znalí přikázání božích mají je napodobiti v žaludním ďábelském šálení? Neboť lakomý žaludník, vymlouvaje se od večere blaženosti, říká: „Ves jsem koupil; musím vyjítí a shlédnouti ji.“ A rozkoši světské oddaný

říká: že jest neuvolnitelně zavázán, předkládaje za výmluvu: „Ženu jsem pojal, a protož nemohu přijíti“ (Lukáš, kap. 14.).

A proto, učedníci Páně, nečiňte takových záludů v nutném, protože jím pro závaznost jich následuje závěr, který činí Mistr pravě: „Pravímť vám, že žádný z mužů těch, kteříž pozváni byli“ a takto, t. záludně v nutném se oklamali, „neokusí večere mé“. Ale protože jedno jest nutné prostě, a mnohé z podmínky a tak ze závaznosti k prostě nutnému, jež jest cíl onoho (mnohého), proto Syn poslušný svého Otce praví ve 2. kap. evangelia sv. Lukáše: „Zdaliž jste nevěděli, že v těch věcech, kteréž jsou Otce mého, musím,“ t. j. nutně, „já býti“, dokavadž jako člověk nepřijdu k stránce nejlepší, kterou Maria vyvolila? K té pak račiž nás s pomocí matky konečně dovésti Syn boží Ježíš Kristus, Syn Mariin na věky požehnaný.“

XIII.

O NANEBEVZETÍ BLAHOSLAVENÉ PANNY.

Rozpomeň se, Panno matko, až staneš před obličejem božím, abys mluvila za nás dobré atd.

Ježto Panna Maria již stojí před obličejem Boha a člověka, Syna svého Ježíše Krista, podle slov 24. kap. Ježíše Siracha: „V příbytku svatém před ním posluhovala jsem“, a nás unavuje neostražitě putování, proto volejme řkouce: „*Rozpomeň se, Panno matko*“. Neboť podle Bernarda naše putování poslalo napřed obhájkyni, jaksi matku soudcovu a matku milosrdenství, která postačitelně a účinně bude konati práci našeho spasení, podle slov 2. kap. 3. „Knihy královské“: „Žádej, matko má, neboť není slušné, abych odvrátil tvář tvou od tebe“.

Ježto tedy vstoupila do paláce krále slávy a stojí před ním posluhujíc mu, jako milující obhájkyně před soudcem, proto volejme řkouce: „*Rozpomně se, Panno matko*.“

Neboť stojí hotova ku přispění, hotova k uštědření; stojí k službě k dosažení milosrdenství pro hříšníky. Tedy volejme řkouce. „*Rozpomně se, Panno matko*“, neboť stojíš před obličejem Boha, mohoucího hříchy odpustiti, dovedoucího k pravdě obrátiti a chtějícího milosrdně odpouštěti. Pro prvé stojíš před obličejem Boha Otce, pro druhé před obličejem Boha Syna, pro třetí před obličejem Boha Ducha svatého.

Tedy „*Rozpomeň se, Panno matko*“, protože stojíš před obličejem, jako obhájkyně všech, v příbytku, t. j. životě blaženém, svatém, t. j. čistém, svatém, t. j. pevném, protože se nazývá čistým příbytkem ve 21. kap. „Zjevení sv. Jana“: „Město pak samo zlato čisté, podobné sklu čistému“ a tak v něm příbytek čistý. Dále čisté co do obyvatele; ve 21. kap. „Zjevení sv. Jana“: „Nevejdeť do něho nic poskvrněného, ani činícího nepravost.“ A protože my jsme nečistí a poskvrňujeme příbytek svůj přebývajíce na světě, tedy: „*Roz-*

pomeň se, Panno matko“ nejčistší a pros Syna nejčistšího, aby nás ráčil milosrdně očistiti.

Stojíš Panno jako almužnice chudých. Neboť tebe Bůh postavil před obličejem svým za rozdatelku milosrdenství, tedy: milosrdná a nejmilostivější *„Rozpomeň se, Panno matko“*, protože stojíš před obličejem Boha, *„abys mluvila za nás“* hříšníky, potlačené zločinem, za nás chudé, nemající milosti milým činící.

Stojíš jako pokladnice posluhujíc, neboť ty mělas v sobě všechny poklady, t. poklad, v němž všechny poklady moudrosti a vědění jsou skryty, dle 2. kap. listu ke Kolossenským. Máš tedy poklad moci, jímž jsi Boha přivedla na svět a nyní učinila prostředníkem. Máš poklad moci, jímž jsi potřela ďábla a jímž nás můžeš konečně dovésti v slávu, z čehož vzhází ti radost nesmírná, takže dle vesele slova 13. kap. knihy „Judit“: „Nedopustil Pán Bůh na mne, děvku svou, abych poskvrněna byla, ale bez poskvrny hříchu navrátil mne vám radující se (t.) z vítězství jeho, z vyvážnutí mého a z vysvobození vašeho.“

Ježto tedy takto se raduješ v plnosti a přebytku svatém: *„Rozpomeň se, Panno matko“*, abychom z plnosti tvé my nemocní vzali vyléčení, smutní útěchu, hříšníci odpuštění, spravedliví slávu, a *„mluv za nás dobré“*, aby Syn tvůj jednorozený, před nímž stojíš posluhujíc mu, *„odvrátil hněv svůj od nás“*, Bůh na věky poženáný, Amen.

XIV.

V PŘEDVEČER NANEBEVZETÍ.

Ježíš Sirach, kap. 24:

Já [Moudrost vtělená] **jako vinný kmen** [Jan, kap. 15.: „Já jsem ten vinný kmen pravý“] **vypučela jsem** [duchovně] **libou vůni, a květ můj přináší ovoce** [ctností] **čest a poctivost.**

Znamenej, že vypučení duchovní nemůže býti zápach nebo hřích tajemný, ale samo sebou vůně ctností. Proto významně praví nestvořená Moudrost: „*vypučela jsem libou vůni*“. Jest pak známo, že vůni nazývá se obecně v písmě dobrá pověst. A proto v 2. kap. 2. listu ke Korintským stojí: „Neboť jsme Kristova vůně dobrá v Bohu“. Pověst pak zlá zove se zápach. A proto v 5. kap. „Exodu“ stojí: „Zápachem učinili jste nás před faraonem“. — Moudrost tedy vypučela libou vůni dobré pověsti.

Květy Mariiny — panenství a pokora. Tyto květy utvořily jiný květ — Krista. Izaiáš v kap. 11.: „I vyjde prut z kořene Jesse, a květ z kořene jeho vystoupí.“ A v 2. kap. „Písně písni“ praví Kristus v Šalomounovi: „Já jsem květ polní a lilium v údolích.“ — Polní, tedy ne orné země, jsou květy cti a poctivosti, Krista a Marie Panny. Květy pravdy a milosti, které vytvářejí plod věčné blaženosti. A tyto květy objevily se na naší zemi: Svatá Maria, protože obklopovaly ji květy růží a lilia údolní; Kristus, květ slávy, květ květů, přišel zasaditi první a vykořeniti druhé rostliny, štípiti ctnosti a vypleti neřesti. Tento květ ani neodkvetl ani nevykvetl, ale vzkvetl a znovu vzkvetl, vzkvetl v početí, prost hříchu, a znovu vzkvetl ve vzkříšení, prost trestu, dle svědectví žalmisty: „Znovu vzkvetlo tělo mé“ atd.

Znamenej: ohavné milování jest to, jímž milujeme věci pozemské, ježto patří zemi. *Milování krásné* jest milování, jímž jest milována nestvořená Moudrost, nebo vše, co s ní souvisí, pokud jsou to květy nestvořené Moudrosti. Pro tento rozdíl praví Moudrost, že

jest matka krásného milování, totiž milování duchovně čistého a duchovně plodného. A v podobném smyslu nazývá se matkou bázně, ne otrocké nebo světské, kterou dokonalá láska posílá ven, ale bázně synovské, jež jest bázeň svatá, trvajíc na věky věkův.

Já jsem matka krásného milování [t. j. duchovně čistého a užitečného], **a bázně, a poznání, a svaté naděje** [v obdržení pevné blaženosti]. **Ve mně jest všeliká milost** [Neboť v 1. kap. evangelia sv. Jana se praví o nestvořené Moudrosti, že jest plna milosti a pravdy] **k dosažení blaženosti a pravdy** [nutné k poznání]; **ve mně všeliká naděje** [totiž v odpuštění viny, v nasycení duše a v oslavení ve vlasti] **života** [t. opětého nabytí jeho] **i ctnosti** [pro pád ztracené opětého nabytí]. **Přistuptež ke mně všichni** [neboť ve 14. kap. evangelia sv. Jana se praví: »Já jsem cesta, pravda a život], **kteríž mne žádostiví jste,**

Poznání: Svaté nebo krásné poznání duchovní jest poznání nenáichlé nenáležitou žádostí. Ale poznání přirozené jest zohavené nenáležitou žádostí. A o takovém také praví filosofové, že je mnoho věcí, které prospívá člověku nepoznati. A tím způsobem Job uzavřel smlouvu s očima svýma, aby nemyslíl o panně. Proto nestvořená Moudrost praví, že jest *matka poznání* krásného a duchovního, jíž všeliké takové poznání vlévá mezi blaženými . . .

„Přistuptež ke mně.“ Hle, nestvořená Moudrost volá k tobě, neboť zajisté ta Moudrost jest pravda, totiž Bůh, jí všichni lidé přirozeně jsou žádostiví. A ježto ona jest Bůh, jest patrné, že jest všude cesta těm, kdo sami se nezaplétají v sítě, k dosažení jí. Cesty pak syrchu řečené jsou poznání a láska. Střední pak cíl dosažení jest, aby člověk zde na zemi byl nasycen ovocem jejím.

a ovocem mým nasytíte se; nebo duch můj jest nad med sladší, a dědictví mé nad med a plást strdi; památka má na věky věkův. Kdož mne jedí, ještě lačněti budou; a kdož mne pije, ještě žízni budou. Kdo poslouchá mne, nebude zahanben; a kteříž pracují se mnou, nebudou hřešiti. Kteríž vysvětlují mne, život věčný miti budou.

NA DEN NANEBEVZETÍ BLAHOSLAVENÉ PANNY.

Ježíš Sirach kap. 24.:

Ve všech těch [stvořeních rozumných] **hledala jsem** [33 léta] **odpočinutí** [podle milosti milým činící;]

Ačkoliv slova této epištoly především se táhnou k nestvořené Moudrosti, přece druhotně mohou se táhnouti k slavné Marii Panně.

i budu v dědictví Páně přebývati. Tehdy přikázal [jako menšímu člověčenstvím] **a řekl mi** [Synu člověka] **Stvořitel** [Bůh Otec, a tak každá osoba božská] **všech věcí** [jsoucích]; **a kterýž** [Bůh; stvořil mne [jako člověka], odpočinul v stánku [v člověčenství; 2. v církvi] **mém.** **A řekl mi: V Jákobu** [t. j. v království Jákobově] **prebývej** [milostí] **a v Izraeli** [v lidu Izraelském] **měj dědictví,**

Znamenej: *Jákob* i. jest vlastní jméno: „Genesis“ kap. 29.: „Tedy Jákob vstav, odešel do země východní“, a v 1. kap. evangelia sv. Matouše: „Jákob pak zplodil Judu.“ — 2. běře se za lid: „Numerí“, kap. 23.: „Není čarování v Jákobovi“. — 3. běře se za království, jako v thematu. Tak trojako také se pojímá Izrael. O prvním ve 32. kap. „Genesis“: „Nebude více nazýváno jméno Tvé Jákob, ale Izrael“. Za lid běře se v 15. kap. 2. „Knihy královské“: „Veškerý Izrael... obrátil se za Absolonem“. Za království pojímá se v thematě.

Mravně skrze *Jákoba*, pokud představuje jméno patriarchy, rozumí se člověk dokonalý. Neboť „Jákob“ vykládá se „podtrhnuvší“, tedy člověk, který podtrhl ďábla a neřesti, a který jest „zápasník“, snášející soužení a pokoušení světa, cvičící se v skutcích milosrdenství ctnostně. Neboť po takovém životě nebude se nazývati „Jákob“, t. j. „zápasník“, ale „Izrael“, t. j. muž vidoucí Boha, jak jest tam,

kde přestane všeliký zápas. — 2. může se skrze Jáкова, pokud znamená lid Izraelský, který z toho Jáкова vyšel, rozuměti lid křesťanský nebo církev bojující, která ještě zápasí, snášejíc soužení. Ale když konečně podtrhne ďábla, nazývá se „Izrael“, t. j. církev vítězná, vidoucí Boha ve vlasti. A proto dí žalmista: „Plesati bude Jákob a veseliti se bude Izrael“ a Izaiáš v kap. 14.: „Nebo slituje se Hospodin nad Jákošem, a vyvolí Izraele.“

Izrael mravně znamená stav církevní, muže dokonalého, rozjímavého a církev vítěznou. Neboť „Izrael“ vykládá se „muž vidoucí Boha“. Izraelem byl nazván Jákob, který se zove „podtrhnúvší“. Izrael byl pastýř ovcí. Izrael byl prostý. Tak o člověku dokonalém se praví „vidoucí Boha“ pro viru a zbožnost, „Jákob“ pro pokání, „pastýř a živitel ovcí“ pro štědré rozdělení almužen, „prostý a bohobojný“ pro čistý úmysl, a „uchvátivší požehnání bratra svého“, t. Lucifera.

a ve vyvolených [před stvořením světa, a tak předzřízených] **mých pust kořeny** [t. j. víry, naděje, bázně a lásky].

Kristus dle božství jest kořen Matky, a Matka jest kořen Krista dle člověčenství. Kristus jest kořen církve dle 3. kap. 1. listu ke Korintským: „Základu jiného žádný položití nemůže, mimo ten, kterýž položen jest, jenž jest Ježíš Kristus.“ O tomto kořenu čteme: „I vzejde jako proutek před ním a jako kořen z země žiznivé“. Církev jest kořen svatých, o němžto se praví: „Jest-li kořen svatý, jsou i větve.“ Jest pak první kořen založený na těchto kořenech víra, o níž v listě k Efezským: „Ve víře okořenění a založení.“ — 2. jest kořen naděje, 3. bázně: Ježíš Sirach v 1. kap.: „Kořen moudrosti jest báti se Pána.“ — 4. lásky: 3. kap. listu k Efezským: „V lásce okořenění.“ 5. pokory, o němž se praví: „Spravedlivý dolů vysílá kořen svůj.“ 6. vytrvalosti v dobrých skutcích, o němž v 8. kap. evangelia sv. Lukáše a ve 13. kap. evangelia sv. Matouše: „Ale ti kořenů nemají; ti na čas věří, a v čas pokušení odstupují.“ Jest také kořen víry, z něhož totiž pučí víra, svaté kázání. O tomto kořeni se praví: „Sestará-li se v zemi kořen jeho . . . jakž počije vláhy, zase se pučí.“ Tyto kořeny pustila nestvořená Moudrost a tak „na Sionu“, což se vykládá „stráž“ nebo „zrcadlo“, t. j. pro rozjímavé, „utvrzena jest“. A shodně i Matka Kristova.

A tak na Sionu [t. j. v církvi bojující] **utvrzena jsem** [věrou] **a v městě** [t. j. jednotě věřících] **posvěceném též odpočinula jsem** [přebýváním milosti], **a v Jeruzalémě** [t. j. v celé církvi, t. bojující trpící i vítězná]

Odtud Jeruzalém podle Innocence v kázání na neděli o níž se píše: „Raduj se, Jeruzaléme“, bere se čtverato: Jest totiž Jeruzalém *vyšší, nižší, vnitřní a vnější*. *Vyšší* jest vlast, *nižší* jest církev; *vnitřní* jest svědomí, *vnější* jest město, v němž Pán byl zabit. A tento

jest nejnížší. A tak se běře zde, když se praví: „*v městě posvěceném též odpočinula jsem*“, t. v hrobě. A v tom Jeruzalémě ukázala se moc má, když jsem mocně vstal z mrtvých. — Jest tedy Jeruzalém *vyšší*, slavný, a ten jest církev vítězná. Izaiáš v kap. 46.: „Dám v Sionu spasení a v Jeruzalémě slávu svou.“ Dále *nižší*, a ten jest ctnostný; tento jest pak církev bojující. O něm v 60. kap. Izaiáše: „Vstaň, osvěť se, Jeruzaléme, nebo přišlo světlo tvé.“ Dále *vnitřní* jest nevěsta, a to jest dobrá duše nebo svědomí, o níž v 6. kap. „Písňe písni“: Krásná jsi přítelkyně má, libá a pěkná jako Jeruzalém.“ Dále *vnější*, jenž jest bolestný, a to jest Jeruzalém, jenž nyní jest obsazen nízkými. A o tom v žalmu: „Bože, vtrhli pohané do dědictví tvého, poskvřili chrám svatého tvého: obrátili Jeruzalém v stráž ovoce“; a ve 4. kap. listu ke Galatským: „Jeruzalém, kterýž nyní jest, slouží s syny svými.“

moc [doplň: jest] **má**. A **v lidu uctěném** [t. ode mne, a který uctívá mne] **vkořenila jsem se** [podle víry, naděje, bázně a lásky.] **a v částce** [jež jest díl žijících na zemi] **Boha [Otce] mého dědictví jeho** [t. lidu uctěného] **a v plnosti** [milostí oplývající a milým činící] **svatých zdržování** [neboť oni mne drží] **mé**.

O *plnosti* Mariině praví Bernard: „Z plnosti její berou všichni“ atd. Kristus tedy jest zdržován v plnosti svatých milostí milým činící, a podobně i Maria. Neboť milost milým činící zdržuje Krista, aby se nerozhněval, aby nepřestal v nich bydliti, jako již odešel od smrtelně hřešících.

Jako cedr [který vůní hady zahání a usmrcuje] **na Libanu** [té hoře] **vyvýšena jsem, a jako cypřiš na hoře Sionu; jako palma v Kádes** [t. j. nad Kádes, což jest totéž jako pramen, nebo místo, kde bude soud] **jsem vyvýšena a jako štěp** [Marie v Judstvu] **růžový v Jerichu**.

Cedr bez červa jest Maria bez hlodání svědomí. Cedr vždycky se zelená, Maria nikdy neuschla hříchem. —

Liban vykládá se „bělost“, a bl. Panna vyrostla v bělosti panenství. —

Cypřiš jest strom plodný v listech, v kůře i v plodu. Tak Maria. Listy rozumějí se její slova, kůrou vnější obcování, plodem Ježíš Kristus, plod života jejího. —

Palma nenese plodu, leč po stu letech. Maria po pěti tisících dvou stech bez jednoho vydala Krista: 4. kap. listu ke Galatským: „Když přišla plnost času . . .“ Dále má rudé plody atd.

Znamenej: *Jericho* jest jméno města, které sbořil Jozue s lidem svým, který je obcházel. To jest patrné ze 6. kap. knihy „Jozue“. Vykládá se pak „Jericho“, „luna“ nebo vůně její, a tak znamená svět, na který Jozue, t. j. Kristus s vojskem spravedlivých útočí, a s trou-

bením, t. j. kázáním nepřestává obcházeti, takže zdi jeho zatvrzelosti někdy podvrátí. „List k Židům“, kap. 11.: „Věrou zdi Jericha padly“. On (t. svět) jest také Jericho, jehož milovníci a vzdělavatelé prvorozeného svého, t. j. duši, nejprve hubí, a pak posléze rozeného, t. j. tělo, ztrácejí. To jest patrné na dceři Abielově v 15. kap. 3. „Knihy královské“.

„Štěp růžový v Jerichu“ v tematě, jest štěp nestvořené Moudrosti v lidu Judském podle těla, dle slov 11. kap. Izaiáše: „I vyjde prut z kořene Jesse, a květ“, t. j. růžový, Kristus, „z kořene jeho vystoupí“. A není divu, že jako trní zplodilo růži, tak Judsko zplodilo Marii.

Jericho také znamená stav církve, víry nebo pokání, kteréžto nazývá se lunou pro zář víry a vůni její pro zanicení zbožnosti v níž nestvořená moudrost jest štípena obcováním a bydlením. Evangelium sv. Lukáše, kap. 19.: „A všed Ježíš, bral se přes Jericho“. Na takovém tedy místě jest štípena růže vonící vši ctností, zapuzující zápachy hříchu, jež ďábel rozesel.

Jako oliva spanilá na polích, a jako

Jako růže jest květ květů, tak Maria panen. Dále: růže sladké vůně: 3. kap. „Písně písní“: „Z vonného koření myrry a kadidla“; a 2. kap. „Písně písní“: „Jako lilium mezi trním, tak jest přítelkyně má mezi dcerami.“

Kristus a tak matka jeho — protože jeho milosrdenství vyniká nad jiné, dle 18. kap. „Ježíše Siracha“: „Milosrdenství člověka“, t. každého druhého svatého, „vztahuje se k bližnímu jeho; ale všelikému tělu milosrdenství Pána“, a také Paní, „dostává se“ — má milosrdenství shodné, protože tehdy nejvíce skytá milosrdenství, když hrozí větší nouze. A proto se praví „spanilá“. „Ježíš Sirach“, kap. 25.: „Spanilé jest milosrdenství boží v čas soužení.“ Má milosrdenství společné a otevřené. Proto se praví „na polích“, k nimžto všem jest otevřen přístup. Proto sama praví ve 24. kap. „Ježíše Siracha“: „Přistuptež ke mně všichni, kteříž mne žádostivi jste.“ A proto se praví v 2. kap. „Písně písní“: „Já jsem květ polní a lilium v údolích“ Kristus jest květ polní, ne země zbrázděná, ale neporušená, pro panenství, mající vůni všeobecnou a otevřencu všem, pro zbožnost, a lilium údolní pro mnohonásobnou pokoru. A tak i matka Kristova.

javor vyvýšena jsem u vody na ulicích; jako skořice a balsám vonný [vonějící] vůni jsem vydala; jako myrra výborná, vydala jsem vůni líbeznou.

XVI.

O NANEBEVZETÍ SV. MARIE.

Jeronym:

„Neboť dnes vždy slavná Panna vstoupila na nebesa. Prosím, radujte se, neboť abych tak vyznal, nevýslovně povýšena kraluje s Kristem na věky. Královna světa. Dnes ze země a přítomného světa ničemného jest vytržena. Opět pravím: Radujte se, neboť bezpečna svojí neuvadající slávou již přišla do paláce nebeského. Veselte se, pravím, a radujte se a plesejte celý svět, protože dnes nám všem prostřednictvím jejich zásluh rozmnožila se spása a nám milujícím ji větší čest a ctnost zároveň se svatými pannami jest poskytnuta, i milost. Proto, nejmilejší, radujte se, veselte se a chvalte.“ —

Tolik Jeronym k Eustachiovi a Pavle.

Znamenej: Maria vzata jest na nebe a povýšena nad kůry andělské celkově, vesele, se ctí a výborně. Ale byvši prve zachována po 72 let, podle Epifania. Neboť po nanebevstoupení Synovu žila 24 let, a podle toho, když zemřela, bylo jí 72 let. Pravděpodobnější však se zdá, co čteme jinde, že žila 12 let po nanebevstoupení Synovu a tak že byla vzata na nebe v 60 letech. A to, věříme-li tomu předně zbožně celkově podle Augustina, protože on přesvědčuje důvody, že to dlužno věřit. A proto po důvodech praví: „O ní zajisté jinak miniti se neodvažuji, jinak mluvití si netroufám.“

Veršovec praví:

*„K výšině jest vzata rodiší Panna ta, proutek to s Jesse:
ne sice bez těla, bez času však zcela v jsoucnu se nese.“*

Jeronym v listě k Pavle praví: „Nic jiného nemůže nalezeno býti jistým, leč že slavná Panna odloučila se od těla.“

Týž tamtéž: „Lépe však Bohu, jemuž nic není nemožné, to ponecháme, než abychom chtěli nerozvážně určovati svojí autoritou

něco jiného, čeho jsme nedokázali. Jako i o těch, o nichž věříme, že dle svědectví evangelia vstali s Pánem z mrtvých, ale nemáme jisto, zdali se navrátili v prach země, leč co jsme četli, že mnohá těla svatých, kteří spali, vstala z mrtvých a odešla v svaté město.“

Týž tamtéž: „A nebudeme na vahách o tom, co se stalo s blahoslavenou Pannou, ačkoliv z opatrnosti bez úhony víry zbožným přáním spíše nutno se domnívati, než bezradně určovati, co se bez nebezpečí neví. A proto o tom, o čem jsme jisti, v opatrné naději mluvmе k napomenutí vašemu, každou řečí k povznesení a chvále jména božího, aby náboženství bylo zachováno jako služebnost a nábožnost byla rozmnožena jako pocit. Poněvadž tato Panna jediná, která kazí veškerou špatnost kacírskou, jediná jest po Bohu, jež by nás doporučila ve všeliké ctnosti, doporučila svými zásluhami a prosbami nám pomohla, abychom i sami byli shledáni hodnými v jejích chválách. A táže-li se kdo, co dělala po nanebevstoupení, jedno jest jisto, že zůstala Pannou svatou tělem i myslí.“

Týž tamtéž: „Nejmilejší, protože cesta spásy naší jest v chvalách Spasitele, vybízím vás a napomínám: o této posvátné slavnosti rodičky boží Marie neustávejte od chval. Jsi-li panna, raduj se, že jsi jí zasloužila býti, a ty, protože chválíš, toliko pečuj, abys byla tím, co bys hodně mohla chváliti. Jsi-li zdrženlivá a čistá, cti a chval, ježto odjinud není známo, že bys mohla býti čista, než z milosti Boha Krista, která byla nejplněji na Marii, kterou chválíš. Jsi-li vdaná nebo jistě hříšnice, nicméně vyznej se a chval, protože odtud všem vyplynulo milosrdenství a milost, aby chválili, a ačkoliv není krásná chvála v ústech hříšníka býti, protože odtud slibuje se ti dovolení, odkud i všem, abys chválila.“

Tolik *Jeroným*.

Bernard v kázání ‚O nanebevzetí‘, které takto počíná: „Jest čas mluvit všemu tělu, když jest vzata na nebe matka nestvořeného Slova, a smrtelnost lidská nemá ustati od chval, když pouhá přirozenost lidská jest v Panně povyšována nad nesmrtelné duchy. Divtež se spíše, že chudý Kristus sestoupil s plnosti království nebeského; ale i potupa kříže stala se slávou věřících.“ —

Tolik on.

Nanebevzetí Marie Panny slaví záslužně ta žena, která Nanebevzetí očekávajíc vlastní, obcuje v ctnostech, vytrvává na modlitbách, nikterak nekolisajíc, dokud neobdrží darů Ducha svatého.

A proto *Jeroným* v listě k Pavle a Eustachiovi, mluvě o obcování Panny Marie s apoštoly po nanebevstoupení (Páně), praví: „Všichni trvali jednomyslně na modlitbě se ženami a s Marií, matkou Ježíšovou i s bratřími jeho. — Hle s kým po Ježíšově nanebevstoupení Panna prázdní ve škole ctností a rozjímá v zákoně přikázání božích, aby i sama byla obraz kázně Kristovy a příklad dokonalosti panenské.“ —

A níže, mluvě o apoštolech obcujících s Marií, praví: „Meškali — t. ve večeradle — s Marií, matkou Ježíšovou jednomyslně, dychtívi

v lásce, trvající na modlitbě, až by byli oděni mocí s výsosti: Neboť počali se již modlití, protože druhdy s Pánem obcující byli paseni ctnostmi a zázraky, a dobře trvající na modlitbě, nic nekolísající, dokud nepřijali darů Ducha svatého, kterých si žádali. A ty i vy, ó, dcery, napodobujte, které zaslíbily jste vytrvati ve škole Kristově. Trvejte v rádech jednomyslně žijíce, až byste mohli vstoupiti v radosti věčného života, kamž bl. Panna Maria dnes vstoupila za střídavého zpěvu hymnů kůrů andělských, níže na pastviny věčné zeleni, kde jest sladká slavnost andělů, kde po práci a bídě jest šťastné a příjemné občerstvení duší. Neboť dnes vždy slavná Panna vstoupila na nebesa.

Bernard v kázání „O nanebevstoupení“, probíraje evangelium: „Vešel Ježíš do jednoho městečka, praví: „Toť jasně nejlepší stránka, která nebude odjata, toť mysl nejlepší, která nebude napodobena světem, prázdniti sobě a sloužiti bližním. Neboť dobrého stupně dosáhne, kdo by dobře sloužil, lepšího, kdo by dobře prázdnil Bohu, nejlepšího však, kdo jest dokonalý v obojím.“

A níže praví: „Uvažme, bratří, jakým způsobem v tomto domě našem rozdělilo zřízení lásky tyto tři věci: Martě (k) sloužení, Marii (k) rozjímání, Lazaru pokání. Tyto věci má najednou každá duše, která jest dokonalá. Spíše však vidíme, že jednotlivcům náleží jednotlivé, takže jedni prázdní svatému rozjímání, druzí jsou oddáni bratrskému přisluhování, třetí hořkosti duše své opět přemítají svá léta, jako poranění spící v hrobě.

Tak jasně jest nutno, aby Maria zbožně a povýšeně myslila o Bohu svém, Marta laskavě a milostivě o bližním a Lazar bídě a pokorně o sobě samém. Každý uvaž svůj stupeň, byli-li by nalezeni v tomto městě Noe, Daniel a Job. Ti spravedlností svou budou osvobozeni, praví Hospodin.“

Tolik *Bernard* tam, kde svrchu řečeno.

XVII.

KÁZÁNÍ O NANEBEVZETÍ.

„Píseň písní, kap. 6.:

Která jest to, ana kráčí jako dennice vycházející, krásná jako měsíc, výborná jako slunce, hrozná jako vojenský šik spořádaný?

Andělé obdivují nanebevzetí nejsvětější Panny, jako i obdivovali nanebevstoupení Ježíše Krista, řkouce ona slova z 63. kap. Izaiášovy: „Kdož jest ten, kterýž se béře z Edom?“

Ve slovech svrchu položených tedy kladou andělé předně svůj obdiv, když praví: „*Která jest to*“. 2. kladou důvod svého obdivu, když dodávají: „*ana kráčí jako dennice vycházející*“ atd.

K této pak otázce: „*Která jest to*?“ — odpovídá Augustin: „To jest matka boží, královna nebes, paní světa a brána ráje.“

V tom, že se praví: „matka boží“, znamenají se tři věci: První, že má nad Kristem vládu mateřské autority. — Evangelium sv. Lukáše v kap. 2.: „I byl jim poddán.“ Bernard: „Kdo komu? Bůh lidem!“

Dále: protože jest matka boží, měla býti povýšena k synovi. A proto dí Damašský: „Slušelo, aby matka byla povýšena k synovi, aby k němu vystoupila, jako on k ní sestoupil, aby ta jež v porodu zachovala panenství, po smrti neoděla porušení těla, a aby ta, která v lůně nosila Stvořitele, byla korunována v božských stáncích.“

Dále: ježto jest matka boží má k nám cit mateřské soustrasti. Proto máme častěji k ní se utíkat i říkat: „Ukaž, že jsi matka, pohnouc jaksi rozkazem syna, aby se nehněval.“ Protože byla povýšena k synovi, aby nás táhla s sebou, ježto jest matka, mající k nám cit soustrasti, aby řekla: „Pojďte ke mně všichni, kdož mne žádostivi jste.“

Vzhledem k prvnímu andělé obdivují čtvrtý stav Marie Pany: 1. obdivují se vzhledem k jejímu východu, když praví: „*která je to*,

ana kráčí jako dennice vycházející; 2. vzhledem k jejímu kráčení, když praví: *krásná jako měsíc*; 3. vzhledem k početí Syna božího, když praví: *výborná jako slunce*; 4. vzhledem k jejímu slavnému nanebevstoupení, když praví: *hrozná jako vojenský šik spořádaný*.

Obdivují ji tedy předně co do jejího východu, když praví: *kteřá jest to, ana kráčí jako dennice vycházející*. Neboť bylo nutno, aby nad světem vzešla tato dennice i pro lidi i pro zlé duchy i pro anděla i pro Boha. Zlí duchové zajisté obtěžovali nás mnohonásobně, protože odvraceli od dobrého konání, a pronásledovali nás mnohým trápením. Tato dennice zahání ďábelské pokušení a trápení.

A proto jelikož dennice jest konec noci a počátek dne, po zásluze připodobuje se dennici Panna Maria, jež jest konec zatracení a počátek spasení, konec neřestí a počátek ctností. Neboť bylo nutno, aby jako ženou smrt přišla na svět, tak ženou vrátil se na svět život. Proto, co ztratila Eva, spasila Maria, aby odtud, odkud vzešla smrt, opět povstal život. — Ona přivolila ďáblu a snědla zapovězené jablko: 3. kap. „Genesis“: „Vzala z ovoce jeho a jedla; a dala muži“. Tato uvěřila andělu a počala zaslíbeného syna podle slov 1. kap. evangelia sv. Lukáše: „Aj, počneš v životě a porодиš syna.“ — Ona snědla jablko k smrti, podle onoho slibu: „V který bys koli den z něho jedl, smrtí umřeš.“ Tato počala syna k spáse: Evangelium sv. Matouše v kap. 1.: „Nazveš jméno jeho Ježíš; onť zajisté vysvobodí lid svůj od hříchů jejich.“ — Ona porodila v bolesti, dle slov: „Rozmnožím bídy tvé a počínání tvá; v bolesti roditi budeš.“ Tato porodila v radosti: Evangelium sv. Lukáše v kap. 2.: „Zvěstuji vám radost velikou, kteráž bude všemu lidu. Nebo narodil se vám dnes spasitel světa.“ — Ona plna hříchu, tato plna Ducha svatého. — Ona zlořečená mezi ženami, ale tato poželnaná mezi ženami. — Plod života oné byl zlořečený v Kainu, ale plod života této poželnaný v Ježíši. — Kain ze závisti zabil bratra svého Abela, ale Ježíš ze závisti byv zabit od bratří, nám vrátil život.

Dennice zapudivši tmou ukazuje světlo na světě, tato pak zkaživši neřesti vydává světu Spasitele. Neboť skrze ni „lid pohanský — kterýž chodil ve tmě, viděl světlo veliké“ (Izaiáš, kap. 9.), totiž „to světlo, kteréž osvětluje každého člověka přicházejícího na svět“ (Evangelium sv. Jana, kap. 1.).

Ty tedy, Panno Maria, jsi *dennice vycházející*, t. konec noci a počátek dne, konec zatracení a počátek spasení. Ty jsi potřela hlavu hada, který nás obtěžoval, zdržoval od dobrého a vléval smrtelný jed. Pobila jsi hlavu jeho, podle slov Habakuka v poslední kap.: „Pobil jsi hlavu z domu bezbožníka; obnažil jsi základ domu jeho až po hrdlo. Zlořečil jsi berlám jeho, ... přicházejícím jako víchr k rozptýlení mne.“ Pobila jsi hlavu zraněním, a tak jsi oslabilu jeho moc, aby žádného svatého nemohl táhnouti k sobě, žádného, kdo nechce, nemohl překonati. Obnažila jsi základ jeho, t. j. ošemetnost pokušení až do počátku jeho, a tak jsi obnažila základ pekla, ve kte-

rém byli drženi svatí otcové, když jsi je ze základu vyvrátila, protože po rozražení vězení tvou zásluhou, vedení tvým plodem, vyšli. „Zlořečila jsi berlám jeho“, vykořeňujíc od základu jeho moc, podle slov 3. kap. Ježíše Siracha: „Kletba matčina do kořen vyvrací základy.“ Matka Kristova tedy zlořečila berlám ostatním, když potírajíc jich hlavu, spoutala moc všech ďáblů.

2. obdivují andělé její kráčení, když praví: *„krásná jako měsíc“*. Ovšem měsíc ne prostě, ale měsíc dokonalý na věky, jak se praví v žalmu. Měsíc pak bude dokonalý, když bude bez poskvrny, podle slov 3. kap. Izaiáše: „Bude i světlo měsíce jako světlo slunce.“ Byla tedy matka Kristova dříve měsíc proměnlivý a mnohonásobně zatměný. Neboť podle Augustina měsíc bývá zatměn trojako: buď když jest zakryt mraky, nebo když jest zatmění, nebo když se obnovuje. — Panna jest dnes *„krásná jako měsíc“* dokonalý, protože jest beze vší poskvrny hříchu, beze všeho stínu, jak se zbožně věří, ježto tělem i duší byla vzata na nebe, a tak světlo měsíce, t. j. Panny Marie, jest jako světlo slunce, t. j. Krista, jenž jest slunce spravedlnosti, ježto jak podle těla, tak podle duše jest v blaženosti osvěcena. Neboť dříve byla temná ve svém obcování a utrpení synovu a v tělesné slabosti, neboť královskou důstojnost zastíňovala v obcování pokora, v utrpení synovu poranění mečem, v slabosti smrtelnost. Ale nyní jest *„krásná jako měsíc“*, protože všecka jest krásná a poskvrny není na ní. A proto dí Ambrož: „Co jest vznešenějšího nad matku Boží“ atd. —

Ona jest *„krásná jako měsíc“*, který od přirozenosti jest studený a vlhký co do účinu. Studenost znamená na panně panenství a vlhkost pokoru. Neboť panenství jakožto studené zapuzovalo zanerění smilstva, vlhkost však, která podle přirozenosti věci, ve které jest, jest těžká, a tak pokora odklání pýchu. Měsíc jest tehdy krásný, když jest plný a okrouhlý, Maria byla tehdy plná a sličná, když byla oplodněna plodem. Ji zdobila zároveň i pokora i panenství. A proto šťastné a krásné panenství, které ozdobila pokora, šťastná a krásná pokora, kterou ozdobilo panenství, ale daleko šťastnější a krásnější nad obě plodnost.

Aby tedy panenství neupadlo v to zlořečení, o němž se praví: „Zlořečená neplodná, která nerodí“, provází je plodnost. A aby ta plodnost nebyla znečištěna, provází ji panenství. Aby však žádná z těch dvou věcí neupadla v onen výrok 18. kap. evangelia sv. Lukáše: „Každý, kdo se povyšuje, bude ponížen“, provází obě pokora. Neboť ty (vlastnosti) připomíná na Marii evangelista: „Když matka Ježíšova“, vece, „Maria zasnoubena byla“ — hle, pokora — „Josefovi, prve než se sešli“ — hle, čisté panenství — „nalezena jest těhotná z Ducha svatého“ — hle plodnost.

Hle, jak krásný to měsíc, beroucí světlo své od slunce spravedlnosti, neboť s ní byl spojen v jedné části horizontu, t. v přirozenosti otevřeného člověčenství ten, jenž jako Bůh existuje v horizontu věčnosti. O podivuhodné spojení zvěstované od hvězdářů božsky osvícen-

ných od Ducha svatého. Tuto tedy krásu vidouce andělé diví se jejímu kráčení, řkouce: *„Která jest to, ana kráčí, krásná jako měsíc“*.

3. diví se řkouce: *„výborná jako slunce“*. Slunce doporučuje mnoho věcí: Předně zář a teplo — Marii moudrost a láska. Jest tedy Maria vybrána, aby zářila moudrostí a hrála láskou. Láska v ní jest, t. Duch svatý, jenž Bůh láska jest, a Kristus byl v ní, jenž jest Boží moudrost, a v němž jsou skryty všechny poklady moudrosti a vědění.

Slyš Marii, která táže se z moudrosti: „Kterak“, vece, „se to stane, poněvadž já muže nepoznávám?“ — Slyš, kterak odpovídá z lásky: „Aj, děvka Páně.“ Slyš moudrost Marie: „Ale Maria zachovávala všechny věci tyto, rozjímajíc je v srdci svém.“ Slyš lásku: „Velebí“, vece, „duše má Hospodina a veselí se duch můj v Bohu, spasiteli svém.“

2. Slunce jest otec všeho na zemi, co se rodí. A proto se praví v 2. knize „Fysiky“: „Člověka plodí člověk a slunce.“ Jest pak takovéto rození dvojznačné. Slyš, zda Maria zrodila člověka, a řekneš, že ano. Slyš, zda zrodila Boha, a píšeš, že Panna jest rodička boží. Člověka tedy zrodila jednoznačně, t. téže způsoby jako ona a podobné porušitelné přirozenosti. Boha však dvojznačně, protože podle přirozenosti božské nezrodila syna, ačkoli zrodila Syna božího. Neboť Bůh Otec jest jednoznačný rodič Syna podle osoby božské Děje se tedy ve slově rození smíšení významů, aby se připustilo, že Panna zrodila Boha stvořitele a spasitele, t. Ježíše Krista který jako člověk jest člověk, stvoření útrpné, osobnostně sloučené s božstvím.

3. Slunce vykonává mnoho dobrého na nižších věcech, neboť hory vysouší, zeleň řídí a rozněcuje zápal. Maria-Panna vysouší zeleň světské slávy pokorou, živí rosu milosti a rozněcuje v nás zář lásky ohnivé. A proto diví se jí andělé řkouce: *„Která jest to, ana kráčí výborná jako slunce?“*

4. diví se andělé vzhledem k jejímu slavnému nanebevstoupení, pravice: *„hrozná jako vojenský šik spořádaný“*. Tu dí Bernard: „Hrozná ďáblům, spořádaná ctnostmi, zvláštní postrach zlých duchů, zvláštní láska měšťanů výsostných.“

Ale protože jest psáno: „Moudrost přemáhá zlobu“ — tu jest těžký boj. Neboť za moudrost bojuje kůr ctností, za zlobu však bojuje a odporuje vojsko neřestí. Tábor neřestí sleduje pýchu jako vůdce, jelikož počátek všeho hříchu jest pýcha. Tábor ctností však sleduje jako vůdce pokoru, o níž se praví: „Vzešel Pán na ponížení děvky své.“ Šik vojenský tedy jest plnost ctností v Marii, kterážto jest hrozná zlým duchům. Nebo: šik jest celé vojsko a krása města výsostného, jímž ona byla hrozná, t. j. velmi podivuhodná, neboť ji uvedli na pravici synovu. Ona tedy kráčí *„hrozná jako šik vojenský spořádaný“*.

Uvaž tedy ze všeho, co právě odvozeno, že měsíc svítí v noci, dennice na úsvitě, slunce ve dne. Noc pak jest vina, úsvit pokání a den milosti. Kdo tedy leží v noci viny, vzhledniž na měsíc — prosíš Marii, aby ona skrze Syna srdce jeho osvětila k zkroušení. Neboť kdo ji

zbožně vzýval a nebyl od ní vyslyšen? — Kdo tedy povstane k úsvitu pokání, vzhledniž k jitřence — prosíž Marii, aby ona skrze Syna osvětila jeho srdce k zadostučinění. Neboť kdo ji zbožně vzýval a nebyl od ní vyslyšen? — A kdo kráčí dnem milosti, vzhledniž k slunci — prosíž Marii, aby ona skrze Syna ozářila jeho srdce k dokonalosti. Neboť kdo ji zbožně vzýval a nebyl od ní vyslyšen?

Ježto tedy vojenství jest život člověka na zemi, neboť svět celý jest položen v zlobě: tělo žádá proti duchu a oko olupuje duši, smrt vchází oknem a protivník náš ďábel obchází jako lev řvoucí, hledaje, koho by pohltit, proto každý z nás vzhledniž k vojenskému šiku spřádánému, prosíž Marii, aby ona skrze Syna seslala pomoc a shlédla se Sionu z dopuštění Otce a Syna s Duchem svatým, který jest Bůh nade vše na věky požehnaný.

XVIII.

NA DEN POČETÍ PANNY MARIE.

„Genesis“, kap. 16.:

Navrať se ku paní své a pokoř se pod ruku její.

Slova položená řekl anděl Hospodinův té Agar, děvce Sarai, když po útěku od její paní nalezl ji u studnice vody na poušti, kteráž je při cestě Sur na poušti. A protože to, co řečeno o Sarai čili Sáře, jež jest svobodná, a o Agar, jež jest služka, bylo řečeno allegoricky, podle Apoštola ve 4. kap. ke Galatským, proto jest možná vysvětliti to, jak dá Bůh, ku poučení hříšníka allegoricky, tropologicky a anagogicky

Takže allegoricky paní Sara znamená Marii, jež jest paní světa. Neboť „Sara“ vykládá se „kněžna má“ nebo „úhel můj“ aneb „rouška má“. A tyto jednotlivé věci náleží slavné Panně, ježto ona jest kněžna světa, úhel žhoucí ohněm, milostí Ducha svatého, a rouška milosrdenstvím příkrývající hříšníky. Agar pak znamená člověka hříšníka, který hříchem utekl od této paní. Neboť se vykládá „poběhlík“, nebo „obracející“. Neboť jest poběhlík a ne služebník boží, jelikož přestoupením obrací se k ďáblu. Tohoto hříšníka našel anděl Hospodinův u studnice vody na poušti, kteráž jest při cestě Sur na poušti. Anděl, t. j. vnuknutí božské nachází hříšníka u studnice vody, t. j. u pomíjitelnosti hříchu, na poušti, jelikož jest sám, opuštěn od celé církve, při cestě Sur, což se vykládá „dělající oheň“ nebo „rozmnožující požár“. Neboť hříšník, jako v hříchu jest zaněčován a rozmnožován, tak dělá si oheň a rozmnožuje požár, v němž stále choditi bude podle slov Izaiášových: „Budete choditi v ohni, který jste roznítili.“

Ježto pak Agar a tak hříšník bude choditi na poušti, anděl Hospodinův, t. j. Kristus nebo kazatel nebo člověk mající vnuknutí Ducha svatého, nalezna hříšníka, řekne: „Agar, děvko Sarai, odkud jdeš, a kam se béřeš?“ I odpoví: „Od tváři Sarai, paní své, já utíkám,“ t. j. od tváři Marie, paní své, já hříchem odcházím. I řekne anděl: „*Navrať se ku paní své a pokoř se pod ruku její.*“ A ježto návrat

předpokládá odvrácení nebo odstoupení, kteréžto odvrácení jest odstoupení od dobra nezměnitelného k dobru změnitelnému, a tak od Pána Boha, Ježíše Krista a Panny Marie, paní světla, a od celé Kristovy církve — správně jest řečeno hříšníkovi skrze anděla: *„Navrať se ku paní své a pokoř se pod ruku její.“*

Jest to tedy návrat kajícího, jímž se vrací od dobra změnitelného k dobru nezměnitelnému. Ten pak návrat má tolik stupňů, kolika ctnostmi kajícího přiblíží se Pánu, jako naopak odvrácení má tolik stupňů, kolika hříchy hříšník ustoupí od milosti Páně. A ježto člověk sám od sebe může odstoupiti a odvrátiti se, ale nemůže sám od sebe se navrátiti a obrátiti, leč by při tom byl anděl, posel Páně, proto správně jest řečeno kajícímu skrze anděla: *„Navrať se ku paní své, a pokoř se pod ruku její.“*

Ježto pak zvířata, ačkoli nemají rozumu, mají tu dovednost, že se velmi dobře dovedou navrátiti do svých domovů, ačkoli mnohdy jsou odnesena na velkou vzdálenost a dlouhou dobu, jak jest patrné o ptáčích a o všech šelmách, oč spíše člověk, mající rozum, odešel-li by hříchem z domu svého, jenž jest církev věřících a dlouhou dobu by putoval do krajiny vzdálené, nikdy nemá opomenouti, aby se k svému Pánu Bohu Kristu, k své Paní Panně slavné a k svému domovu církvi, jak by mohl nejrychleji navrátil. Neboť má i napomenutí anděla, jenž praví: *„Navrať se ku paní své, a pokoř se pod ruku její.“*

A nejen anděl napomíná hříšníka, ale i Pán, právě v 3. kap. Jeremiášově: „Ty pak jsi smilnila s milovníky mnohými, ale navrať se ke mně, praví Hospodin, a já přijmu tě.“ To pak jest proti těžce zatvrzelým, kteří ani láskou otcovskou, ani láskou mateřskou, ani láskou k Pánu a paní, ani bolestí vnitřní, ani prací vnější nemohou býti pohnuti k tomu, že mají zpět přistoupiti k Pánu nebo vrátiti se. Neboť dravý pták nevrátí se k ptáčníkovi volajícímu, když příliš ztuční, když v letu kochá se v libém sobě větru, a když je sevřen nebo spoután osidlem. Tak jistě hříšníci pohrdají vrátiti se k Bohu Otci a Pánu svému pro vítr pýchy, která jimi zmítá, pro tělesnost smilstva, které je ztučňuje, a pro osidlo lakomství, které je poutá a svírá. Těmito třemi zatvrzují se hříšníci, aby se nemohli vrátiti k Pánu. Jeremiáš v kap. 5.: „Tvrdší jsou tváře jejich než skála, nechť se navrátiti.“ Ale v pravdě se kající slyš hlasu andělova: *„Navrať se ku paní své, a pokoř se pod ruku její.“*

Slyš způsob návratu v 55. kap. Izaiáše: „Opusť bezbožný cestu svou... a nechť se navrátí k Hospodinu, i slituješ se nad ním.“ A v 18. kap. Ezechiele se praví: „I proč mřete, ó dome izraelský!“ A následuje: „Obráťte se tedy a živi buďte.“ I mluví Pán jako pastýř k ovci bludné a nechťící se vrátiti k Pánu a vystavující se nebezpečím od vlků a lotrů. Kéž by pak člověka pohnulo navrátiti se od hříchu nebezpečí smrti, protože se praví: „mřete“; 2. spojení lásky, t. „ó dome izraelský“; 3. sladké naučení k životu, když se praví: „obráťte se tedy a živi buďte“. Navratíž se tedy hříšník, aby neumřel věčnou smrtí,

2. aby se neodloučil od tmelu lásky boží a všech svatých, 3. aby byl naučen náležitě žiti a aby žil. — Dle 18. kap. Ezechiele.

Ježto tedy odvrácení působí smrt a navrácení život: „*navrať se, ó hříšníče, k paní své, a pokoř se pod ruku její*“. Navrať se bezcenný ke krásné, abys byl zkrášlen. O tom v 6. kap. „Písně písní“: „Navrať se, ó navrať, Sulamitská“, což se vykládá ‚zajatá‘ nebo ‚bídna‘, „ať na tě patříme“, t. j. až budeš učiněna krásná. Navrať se smrdutá k vonné, temná k osvětitelce, abys byla osvěcena, bludná k vůdkyni, abys byla zpět přivedena v domov církve; navrať se milost ztrativší k milostivé, protože s nalezla milost, navrať se opuštěná k družce Páně, abys byla smířena, prázdná k plné, abys byla naplněna milostí, zlořečená k požehnané, hladová k plodonosné, služebnice ďábla k děvce Páně, služebnice hříchu ku paní světa, —: „*Navrať se ku paní své, a pokoř se pod ruku její*.“

Navrať se, krvesmilný, k nejčistší, zavržený, k nejšlechetnější, bloudící panici, k nebloudící Panně, nečistý choti, k choti nejčistší, nestálá vdovo, k nejstálejší. Navrať se, milost ztrativší, k obnovitelce slávy, synu hněvu, k matce milosrdenství, synu ohavnosti, k matce krásného milování, synu zoufalství, k matce svaté naděje, synu nevědomosti, k matce svatého poznání, synu ďáblův, k matce boží, synu ztracení, k matce Spasitele, synu zármutku, k matce radosti a plné útěchy.

Navrať se, odvrácená, k obracující, poběhlá, k dceři boží, studená, k zhřívající, obnažená, k odívající, neznalá, k učitelce, vinná k prostřednici, zahanbená, k poctívající, zavržená, k výborné, zajatá, k osvoboditelce, mrtvá, k obživující, bídná, k slavné.

„*Navrať se tedy ku paní své, a pokoř se pod ruku její*“, aby tě jí z hříchů vytrhla, od zlých duchů ochránila, od věčné smrti pozdvihla a od budoucích hříchů zadržela. „*Pokoř se pod ruku*“, od níž jsi pýchou odpadl. „*Pokoř se pod ruku*“, aby tě nyní přivedla zpět v církev bojující a pak v církev vítěznou, doporučí tě Synu svému jednorozenému, kterého dnes počala v životě.

XIX.

O NAVŠTÍVENÍ SV. MARIE.

„Píseň písní“, kap. 2.:

Hle, on přichází, skáče po horách, přeskakuje pahrbky.

V této epištole diví se předně celá církev příchodu ženicha, t. Krista, 2. Panna matka Kristova, a 3. každá věřící duše, která jest nevěsta Kristova.

A proto 1. církev praví s podivem: „*Hle, on*“, t. Syn boží, ženich můj, „*přichází*“ vtělením, „*skáče po horách*“. Hory jsou vyšší andělé, pahrbky nižší. A proto dí prorok: „Hory a pahrbky pěti budou před Pánem chválu“. Lidské pokolení jest rovina. Skákal tedy po horách, protože žádným vyšším duchům tajemství od věků skryté nezjevil. Přeskakoval pahrbky, protože pod nižší anděly sestoupil. Neboť ne anděly, ale sémě Abrahamovo na se vzal, a tak sestoupiv k lidem, učiněn jest málem menším andělů, prokázal se nižším lidí, poslouchaje rodičů, ba slouže všem hříšníkům jako dobrý služebník, který tělem svým přisluhoval jako pokrmem, krví jako nápojem a duši svou za cenu vykoupení. Přeskočil Gabriela předešed ho k Marii Panně, skákal po horách, t. j. andělích, zjevuje se v nich svatým otcům a přeskakoval pahrbky, t. j. patriarchy, a sestoupil až k hříšníkům.

Podoben [ve skoku] jest milý můj srně [t. j. lesní koze] a mladému jelenu [srnkovi]. Hle on [milý]

Znamenej, že ženich církve Kristus přirovnává se srně a srnkovi ve skoku a přeskakování, 2. v ostrém zraku, protože, kdyby srna a srnek ostře neviděl, nemohl by v běhu rozeznávat, na které (pahrbky) má skočiti a které přeskočiti. Rychlostí (značí se) Kristova touha a ostrým zrakem soud vyvolujícího, abychom ve všem hleděli k milosrdenství a k soudu, řkouce s Davidem: „Milosrdenství a soud pěti ti budu, Hospodine“.

Srnkovi také se přirovnává ten, jenž, ačkoliv byl v způsobě božské, učiněn jest maličkým, který narodil se nám.

Jeleni jsou patriarchové, z nichž se narodil podle těla.

Srnou, která ostře vidí, (rozumíme) vtělenou moudrost, kterou s toužebností očekávali otcové naši a volali: „Ó, moudrosti, která's vyšla z úst Nejvyššího“ atd.

stojí za stěnou naší,

O milém tom čteme, že seděl. V oněch sedí, ve kterých po vyčištění neřestí mile odpočívá žádoucím klidem mysli. Také čteme, že stál. Neboť v těch stojí, které činí statečnými v boji. Čteme, že chodil. Neboť v těch chodí, v nichž působí, aby prospívali v lepší. Čteme, že skákal. Neboť v těch skáče, které povznáší v rezjímání.

pohlédaje skrze okna, patře skrze mříže.

Stěna jest naše tělo, okna jsou smysly těla, jimiž život a smrt vešla do duše. Jeremiáš: „Smrt vchází okny“. Neboť uvidíme-li ženu ku požádání jí nedovolenému, vchází smrt očima. Jestliže však pohlédneme na (ženu) krásnou a neznečištěni chválíme Stvořitele, vchází život okny očí. Správně tedy ženich dívá se v okna, napomíná nevěstu, aby vstala a opustila věci vratké a hledala věčných. Že pak se praví, že patří skrze mříže, které jsou úzké otvory, ukazuje, že duše, pokud jest v těle, nemůže jasně poznati nahou boží moudrost.

Aj milý můj mluví ke mně:

K tomu přišel, aby nevěstu poučil. Volá ji tedy a zve od věcí tělesných k duchovním, od viditelných k neviditelným, od zákona (starého) k evangeliu. Přichází, pospíchá, přibližuje se, jest tu, pohlédá, oslovuje — nic z toho neunikne pozorlivosti nevěstině. Přichází v andělich, pospíchá v patriarších, přibližuje se v prorocích, jest tu v těle, pohlédá v zázracích, mluví v apoštolích. Nebo takto: přichází z hnutí slitování, snahy urychluje, horlivostí pomoci se přibližuje, jest při přítomných, pohlédá v budoucích, mluví všem, uče je o království božím.

V tom pozorujeme milost působící a spolupůsobící. Přichází počtím, pospíchá osvobozením, přibližuje se zachráněním — hle, milost přípravná. Jest tu pomáháním, pohlédá zachováváním, oslovuje dovršením. Počíná lítostí, osvobozuje zpovědí, pomáhá dobrou vůlí, zachovává stálostí, dovršuje útěchou. Ženich mluví k nevěstě zova ji k hostině, slibuje skutky ctnostné, život andělský, uče ji v běhu, prikazuje skutky ctností, zabráňuje skvrny neřestí. Slyš slíbené: „Pojďte, požehnaní Otce mého, vezměte království“. Slyš zapověděné: „Nesudte, abyste nebyli souzeni“.

Vstaň, pospěš, přítelkyně má,

„Vstaň“, vece z lůžka rozjímání, *„pospěš“* shromážditi věřící v církvi slovem kázání, ježto jsi *„přítelkyně má“* vykonáváním příkázání a *„holubička má“* zbožná tichostí. *„Pojď“* potlačiti protivníky církve, *„krásná má“* ctnostmi. Neb protože poslouchá, jest přítelkyně, protože prostě jedná, jest holubička, protože počestně obcuje, krásná. Ve třech tedy věcech chválena jest nevěsta: v kázání, modlitbě a rozjímání. Přítelkyni nazývá se po zásluze, protože kázáním, radou a přísluhováním hledá užitek ženichův. Holubičkou, protože lkajíc sjednává si božskou modlitbou mírnost. Krásnou, protože záříc nebeskou touhou odívá se ozdobou vysokého rozjímání. Dále: nazývá se přítelkyní pro náklonnosti, holubičkou pro lkání, krásnou pro ctnosti. Pro náklonnosti, jimiž žádá si milovaného, pro lkání, jímž oplakává hříchy, pro ctnosti, jimiž kvete. Žádá si, aby byla pocítěna sladkou, lká, aby hřích byl odpuštěn, kvete, aby od něho byla shledána příjemnou.

Tedy *„vstaň“*, abys zanechajíc hříchu nebyla shledána zatvrzelá, *„pospěš“*, aby tě dříve nezastihl den smrti, *„pojď“*, abys neumdlela na myslí.

holubičko má, krásná má a pojď! Nebo již zima minula, prška přestala

Zima znamená přísnost zákona, *prška* útěchu prorockého slibu, *kvítí* evangelickou ctnost. Neboť tuhá zima z kořene ničívá zlé byliny, ale kořeny dobrých, aby na jaře rostly, zachovává pod zemí neporušené. Tak přísnost zákona (starého) potrestala hříchy, ale svátosti zachovala až po čas milosti ukryté pod písmem. A protože již přišel čas milosti a zákon ustoupil, volá milý: *„Již zima minula, prška přešla“*, která zakryla průduchy země, aby semena vyrazila; tak zaslíbení prorocké zavřelo srdce věrných a pojali víru a naději, konečně pak kvítím evangelických výroků oznámili pravdu. To také v člověku duchovně se naplňuje. Zimou označena jest bolest kajících, prškou slzy plačících, kvítím skutky prospívajících.

a odešla. Kvítí ukázalo se v zemi naší, čas [t. osekávání, očišťování nebo ostříhování zbytečného] pořezávání vinic přišel; hlas hrdličky

„Čas pořezávání vinic“ jest ten, kterého vzpomíná Pán v 15. kap. evangelia sv. Jana, když praví, že on jest vinný kmen a Otec vinař, a dodal: „Každou ratolest, kteráž ve mně nenese ovoce“ atd.

„Čas pořezávání vinic“ snad jest ten, o němž dí Apoštol: „Oloupivše starého člověka“, což jinde vykládáje, praví: „Pročež odložice všelikou lež, mluvte jeden každý s bližním svým pravdu.“

slyšán jest v zemi naší; fík vypustil holičky své;

„Holičky“, t. j. fíky nezralé, nehodící se k jídlu. A *„holičky“* nazývají se vlastně prvotní fíky nezralé, které zavanutím větru padají. A proto v 6. kap. *„Zjevení sv. Jana“* se praví: „Jako fíkový strom se sebe smítá nedozrálé ovoce své, když větrem velikým klácen bývá.“

vinice kvetoucí vydávají vůni svou. Vstaniž, přítelkyně má, krásná má, a pojď; holubičko má, jež bydlíš v rozsedlinách skalních, v děrách ohrady [t. j. zdi, již jest vinice uzavřena], ukaž mi tvář svou; zavzni hlas tvůj v uších mých; nebo hlas tvůj je sladký a tvář tvá spanilá. — —

SV. MÁŘI MAGDALENY.

„Píseň písni“, kap. 3.:

Na lůžku [na ložci, t. j. v srdci] svém přes celé noci hledala jsem toho, jež miluje duše má;

V „Písni písni“ nalézáme trojí lůžko, které značí svědomí v prázdni pohnuté. Na prvním leží poranění od hříchu, a to se nazývá nocí temné, na kterémžto leží kající, kteří jsou v odstupu od hříchů. A proto žalmista dí: „Za nocí smývati budu lůžko své slzami“ atd. — Na 2. leží unavení v boji, kteréž jest opevněno zbraněmi; na něm jsou ti, kdo pracují v postupu ctnosti. — Na 3. leží hýčkaní svatou prázdni, a to jest květnaté, na kterémžto jsou rozjímající ve výstupu myslí.

Jsou pak tři květy tohoto květnatého lůžka, t. neposkvrněnost v srdci, pravda v ústech, čistota v skutku. Neboť tehdy kvete lůžko, jestliže přemýšlíme, co jest svaté, jestliže mluvíme, co jest pravdivé, jestliže konáme, co jest spravedlivé.

hledala jsem ho, ale nenalezla.

Duše činí sobě lůžko, svatá svatých, přes celé noci, když unikajíc víření světa připravuje si úkryt, aby na něm odpočinula; neboť v tom miluje toho, jehož hledá, ona, jež neodpočine v žádné starosti světské, ale starostliva, aby k němu došla, aby odpočinula, přes celé noci hledá. A protože na tomto světě žije a dokonale, temnosti časnosti zahání a skutky hříchů nepřipouští. Nocmi v thematu rozuměj nevědomost nebo světská zaměstnání, která duši zatemňují. Která duše tedy buď jest nevědomá nebo zaměstnává se světskými zaměstnáními, kterak bude moci naléztí ženicha, atd.

Vstanuť [t. z hříchů] a zchodím město; po ryncích a po ulicích hledati budu toho, jež miluje duše má:

Ambrož v knize „O pannách“ dí: „Zchodím město, na náměstí a po ulicích a hledati budu toho, jež miluje duše má.“ — Nikterak

nehledejme Krista tam, kde ho nemůžeme nalézt. Kristus není po náměstích. Neboť Kristus jest pokoj, na náměstí hádka. Kristus jest spravedlnost, na náměstí nepravost. Kristus jest pracovník, na náměstí zahálka trvá. Kristus jest pravda, na náměstí hádání jest. Kristus jest víra, na náměstí šalba jest a ničemnost.“ Ve zvědavcích a trhovcích nenalezneme Krista, protože tam nemůže 'odpočinouti, jelikož sami nemají odpočinutí. Neboť tři jsou věci, jež přirozeně dychtí po odpočinutí, t. tělo, smysl a duše. Tělo jest v pohybu pro získání bohatství: Jeremiáš v kap. 31.: „Pracoval bohatý na shromáždování majetku.“ Smysl vždy jest v práci na ostříhání bohatství.

Augustin: „Bohatství jsi našel, odpočinutí jsi ztratil; když bdíš, přemýšlíš o něm; když spíš, sníš o lupičích. Ve dne starostliv jsi, v noci uděšený, a vždycky žebrák.“ — Duch vždy je v pohybu za rozmnožením bohatství.

hledala jsem ho, ale nenalezla. Nalezli mne strážcové [to kazatelé], kteříž ostříhají města.

Strážcové — hlídači města, jsou hlasatelé pravdy, kteří střežením církve, zbožnou starostlivostí, slovem kázání chrání a úsilím myslí hlídají, aby národy neupadly v hříchy. Neboť tito hlídající duchem bystře vyzkoumávají úklady nepřátel, předcházející radami dopadají zlobu, kazí osidla a rozptylují léčky a pasti, maří nastrojeniny.

Zdali jste viděli toho, jehož miluje duše má? Jakž jsem jich maličko pominula, nalezla jsem toho, jehož miluje duše má; uchopila jsem ho, aniž ho pustím, dokavade ho neuvedu do domu matky své a do pokojíka rodičky své. — —

XXI.

NA DEN SV. VÍTA.

Evangelium sv. Matouše, kap. 10.:

Nedomnívejte se [nemyslete si], **že**

Když Spasitel dal svým učedníkům moc kázati a křísiti mrtvé a předpověděl jim budoucí nebezpečí se strany těla, která měli snášeti, až do smrti vyznávající Pána před lidmi, aby tedy pro nějakou lásku mimo spasení neustali od následování Krista, míníce, že se obtěžují, proto v tomto evangeliu ukazuje, že učedníci a tak kazatelé nemají si dáti brániti tělesnou láskou k sobě nebo k svým přátelům v kázání evangelia, ale mají Pána slovem pravdy a utrpením těla podle své moci napodobiti, neboť takto řádně jest naplňována láska. A proto praví Pán: „*Nedomnívejte se*“.

jsem přišel [vtělením] **pokoje** [který záleží v náklonnosti a lásce tělesné k sobě nebo k jinému] **poslati na zemi**;

Jan Zlatoústý v homilii 46. praví: „Zlý pokoj jest mezi nevěřícími a nepravými, kterým jest jedna zloba a jeden souhlas k zlému činění; v tom pak pokoji zlých nevěrnost a nespravedlivost stojí, víra však a spravedlnost leží.“ Žalm: „Horlil jsem na bezbožníky, vida pokoj hříšníků.“

nepřišelť jsem poslati pokoje, ale meče [t. j. rozdělení nebo slovo boží];

Evangelium sv. Lukáše, kap. 12.: „Což se domníváte, že bych přišel pokoj uvésti na zemi? Nikoli, pravím vám, ale rozdělení.“ Hle, že Matouš praví „meč“, Lukáš, rozdělení“.

přišelť jsem zajisté rozdělití člověka [dobrého, ať syna nebo dceru] **proti**

Někdo by řekl: „Přece jsi prosil Otce v 17. kap. evangelia sv. Jana, aby všichni jedno byli, kterak tedy přišel jsi rozdělití?“

Tu jest poznamenati, že Kristus přišel, především, aby sjednotil, a také aby rozdělil. Neboť Kristus sjednocuje věrné jako údy v jednom těle matky církve. Tato pak jednota dvojako se rozděluje čili dělí, dvojako v přítomnosti a dvojako v budoucnosti. V přítomnosti vinou smrtelnou, dle 59. kap. Izaiáše: „Nepravosti vaše rozlouchily vás s Bohem vašim“, tedy vás s jeho milými. 2. spravedlivým zjevným vyobcováním. Tím způsobem Apoštol přikazoval, aby byl oddělen veřejný smilník v 5. kap. 1. listu ke Korintským: „Vyrztež tedy toho zlého sami ze sebe“. — V budoucnosti děje se podobně dvojako rozdělení: Jedno, jímž budou zlí odděleni od vidění Boha, o kterémž se praví ve 25. kap. evangelia sv. Matouše: „Jděte ode mne, zlořeční, do ohně věčného.“ Druhé, jímž budou odděleni od společenství svatých, o němž ve 13. kap. evangelia sv. Matouše: „Vyjdou andělé a oddělí zlé z prostředku spravedlivých.“ O tomto dvojím rozdělení praví Zlatoústý v knize o napravení padlého: „Někteří z bezbožných myslí, že“ atd. — Tolik Zlatoústý.

O tom také takto praví Augustin v Enchiridii: „Od království božího“ atd. — Tolik ten.

otci jeho [zlému nebo naopak] a dceru proti mateři její

Jeroným praví: „Kdyby otec tvůj se oběsil a matka tvá ukázala prsy, které tě kojily,“ atd. Tolik ten.

a nevěstu [Řečtinář: A manželka syna nazývá se nevěstou, **proti tchyni** [švekrůši; — Verš: »*Tchán manželky otec je, tchyně matka její zas*«] **její; a nepřátelé** [doplň: jsou] **člověka** [Inoucího ke Kristu] **domáci** [t. j. jednoho domu a tak přátelé a známí atd.] **jeho.**

Evangelium sv. Lukáše, kap. 12.: „... bude jich pět v jednom domě rozděleno, tři proti dvěma, a dva proti třem. Bude rozdělen otec proti synu a syn proti otci, máti proti dceři a dcera proti mateři, švekrůše proti nevěstě své a nevěsta proti švekrůši své.“

Kdo miluje otce nebo matku více [1. protože pro ně nepřišel k víře; 2. když přijatou propusti; 3. když pro ně spásé smrtelný hřích; 4. když stav jeho vydává se v nebezpečí]

Napomíná Pán k lásce své nade všechno. Ta pak láska jest příčina všeho dobrého a její zbavení příčina všeho zlého. Neboť kdo miluje Boha nade všechno, jest ho hoden, a kdo miluje něco jiného víc než Boha, není ho hoden. Důkaz: prvnímú patří to ze 14. kap. evangelia sv. Jana: „Miluje-li mne kdo, slova mého ostríhati bude“ — hle, první dobré — „a Otec můj bude jej milovati“ — hle, druhé dobré — „a k němu přijdeme“ — hle, vlití milosti, 3. dobré — „a příbytek u něho učiníme“ — hle, utvrzení milosti, 4. dobré.

Ježto tedy láska k Bohu jest příčina tolika dober a nelze jí míti, leč zanechá-li se více vynikající láska kohokoliv jiného i sama sebe, jak svědčí Augustin, řka: „Vystoupíť Duch svatý do prostředka a řekne milovníku svému: ‚Chceš mne požívatí?‘ — ‚Chci!‘ — ‚Pohrdni vším světským!‘ — ‚Pohrdl jsem.‘ — ‚Málo's učinil!‘ — ‚Co více?‘ — ‚Pohrdni vším, čím se kocháš!‘ — ‚Pohrdl jsem.‘ — ‚Málo's učinil!‘ — ‚Co více?‘ — ‚Pohrdni sebou samým!‘ — ‚Pohrdl jsem.‘ — ‚Mnoho's učinil! Tak jsi mne našel.‘ — Tak jíti, tak milovati, tak zajíti jest k Bohu přijíti.“

Z těchto slov jest patrné, že každý, kdo chce míti lásku boží, musí pohrdnouti trojí láskou, t. láskou světské žádosti, neboť praví: ‚Pohrdni vším světským.‘ — 2. láskou tělesné rozkoše — proto praví zvláště: ‚Vším, čím se kocháš.‘ — 3. láskou vlastní vůle, neboť praví: ‚Pohrdni sebou samým!‘ —

A toto mínění dovozuje Kristus Ježíš v našem textu, klada člověku za příklad to, co je mu nejmilejší na tomto světě, jako otec, matka, syn, dcera a vlastní tělo, kteréz-li kdo bude milovati v přítomnosti, ztratí je do pekla.

nežli mne [stvořitele a Spasitele svého], **nenít mne** [a tak ani věčné blaženosti] **hoden**; a **kdož miluje syna nebo dceru více nežli mne**,

Ve 14. kap. evangelia sv. Lukáše se praví: „Jde-li kdo ke mně, a nemá-li v nenávisti otce svého i matere, i ženy i děti, i bratří i sester, ano i té duše své, nemůž' býti mým učedníkem.“ — „Tu nepřikázal Kristus“ — praví Ambrož — vnitřní boje s nutností nebo přirozeností, ale měl v podezření lákadlo. A chce říci Kristus: ‚Nemá-li kdo v nenávisti otce' nepravého, byl-li by nepravý a přivolí by otci v nepravosti, pak: ‚není mne hoden,‘ neboť pak by byl příliš uctivý vůči otci a krutý vůči Bohu. A proto praví Jeroným k Pavle, že přílišná uctivost k svým jest krutost proti Bohu. I odvozuje Spasitel pravidlo toto z toho základu, že, jest-li milováno něco jiného než Bůh, pak má to býti milováno pro Boha, a tak Bůh nad to. A jestliže se něco nelíbí Bohu a jest milováno od člověka, tu oním milováním jest Bůh brán v nenávist. A ježto Bůh nenávidí všeliký hřích, jest patrné, že každý, kdo miluje hřích, v tom právě nenávidí Boha.

nenít mne hoden [míti nyní hostem milostí na světě, svědkem na soudu, odplatitelem v království. Augustin: »Hříšník není hoden chleba, jímž se živí«]. **A kdo nebere** [dobrovolně pro blaženost] **kříže** [t. j. utrpení jemu náležejícího] **svého a nenásleduje** [konečně] **mne** [který jsem nesl zaň kříž],

Evangelium sv. Lukáše, kap. 9.: „Chce-li kdo přijíti za mnou, zapři sám sebe, a beř svůj kříž na každý den, a následuj mne.“

nenít mne hoden [na věky]. **Kdo nalezne** [s dychtivostí a převážně] **duši** [t. j. život duševní v přítomnosti] **svou, ztratí** [ve smrti] **ji; a kdo ztratí** [smrtí zde na světě] **duši** [život oduševnělý] **svou pro mne, nalezne** [v životě věčném] **ji. Kdo vás přijímá** [do domu svého pro mne], **mne** [duchovně, ačkoliv ne v osobě vlastní] **přijímá; a kdo mne přijímá** [v srdci pokorném],

I znamenej, že vše následující má se dít v lásce a konečně pro Krista. Neboť jestliže někdo přijímá učedníka Kristova, kazatele nebo chudého, mimo lásku a ne pro Krista, nemá odplaty blaženosti. A proto těm, kteří přijímají pro marnou slávu, onať jest odplata jejich, dle svědectví Spasitele v 6. kap. evangelia sv. Matouše: „Konnají skutky své, aby vidíni byli od lidí. Amen, pravím vám, vzalíť odplatu svou.“ — 2. někteří přijímají ze zloby na zahanbení jiných. — 3. někteří pro zvědavost. — 4. pro pokušení. — 5. pouze pro známost a ne pro Pána Ježíše Krista, pro něhož především má se všechno dít. Ti tedy, kdo těmi způsoby přijímali apoštoly, proroky, ba i Krista tělesně, přišli o odplatu blaženosti.

přijímá toho [Otce], **kterýž mne poslal. Kdo přijímá pro- roka ve jménu proroka** [Zlatoústý: „t. j. jako proroka Kristova“], **odplatu**

Zlatoústý: „Proroky rozumějí se doktorové, spravedlivými pak všichni křesťané. Jménem proroka tedy chtěl ukázati všechny kazatele Kristovy, jménem spravedlivého pak každého křesťana. Neboť nejen doktorům jest pro pronásledování blouditi z města do města, ale i všem dokonalým křesťanům, v Krista zajisté věřícím.“ Tolik Zlatoústý.

proroka vezme; a kdo přijímá spravedlivého

Zlatoústý: „To jest: Jakou odplatu vezme ten, kdo pro Boha putuje, takovou odplatu má i ten, kdo přijme pro Boha člověka putujícího. A oba stanou se rovni, i ten, kdo přijímá pro Boha člověka putujícího, i ten, kdo pro Boha putuje. Jako: Přijal jsi kněze — máš odplatu kněze. Přijal jsi laika spravedlivého — máš odplatu laika.“ Tolik Zlatoústý.

ve jménu spravedlivého, odplatu spravedlivého vezme;

Augustin v homilii o Zacheovi praví: „Prosím vás, bratři nejmilejší, každý ze svého majetku uštědřuj nemajícím. Nevymlouvej se někdo řka: ‚Zlata, stříbra nemám.‘ Odložte tento důvod výmluvy. Jak maličký jest, ale koruna vyšší. Neboť jestliže by někdo poskytl buď kousek chleba hladovému nebo číši vody studené žiznivému, tolik se zaslouží ve jménu božím, kolik se zasloužil Zacheus.“ Tolik ten.

a kdožkoli dá nápoje jednomu [třeba ne více] z těchto nejmenších [netoliko z větších]

Zde ruší výmluvu. — Jeroným: „Aby se nikdo nemohl vymlou-
vati a říci: ‚Chudoba mne zdržela, že nemohu býti pohostinný.‘ Tuto
výmluvu zrušil přelehkým přikázáním, řka: ‚*Akdožkoli dá nápoje*‘,
doplň: nemá-li nic jiného.“

**číši [třeba ne láhev] vody [třeba ne vína] studené [třeba neměl
teplé], toliko ve jménu**

Augustin v 35. kázání ‚O slovech Páně: ‚Nejmenší, kteří jsou
Kristovi, jsou ti, kdo opustili duši svou a následovali ho, a vše, co
měli, rozdělili chudým. Tito jsou nejmenší, t. pokorní, protože
(nejdou) ani vznešení ani pyšní. A tak nejmenším má býti dáno, ne
největším, protože má býti dáno přirozenosti nebo milosti, ale ne
vině.“

učedníka, zajisté, pravím vám, neztratit odplaty své. — —

Z toho se uzavírá, že za nejmenší dobré učiněné z lásky, ne-
bylo-li by konečně ztraceno, člověk odměněn jest blažeností.

Znamenej: Nejmocnější odplata každého svatého jest sám Bůh
Kristus, který praví v 15. kap. ‚Genesis‘: ‚Jáť jsem odplata tvá velmi
veliká.“ Avšak k skutečnému zasloužení té odplaty vyžaduje se
předně, aby člověk dobře dobré činil. To pak činí, když Boha nade vše
miluje. Předně pak k skutečnému zasloužení vyžaduje se nesnad-
nost skutku. Neboť podle Filosofova ctnost týká se věcí nesnadných.
A to jest patrno o svádění boje za zákon Kristův, jest to také patrno
o manželství. — 2. se vyžaduje hotovost vůle, neboť v 9. kap. 2. listu
ke Korintským se praví: ‚Neboť ochotného dárce miluje Bůh.“ —
3. jest velikost lásky, neboť ta láska jest váha svatostánku, podle níž
bylo váženo všechno, co bylo v chrámě.

XXII.

NA DEN JANA KŘTITELE.

Evangelium sv. Lukáše, kap. 1.:

Alžbětě pak naplnil se

Mravně: „Alžběta“ vykládá se „syťost Boha mého“ a znamená církev, která zatím přítomným chlebem a krví Páně se sytí. Čas, aby porodila, naplnil se jí při otevření boku Kristova. Neboť dříve pracovala ku porodu, ale neměla síly porodit, podle 37. kap. Izaiáše: „Přiblížil se plod k vyjití, ale není síly ku porodu.“ Oseáš v kap. 9.: „Dej jim, Hospodine, život neplodný a prsy vyschlé.“ A proto narodil-li se kdo, byl potracen, protože sestoupil do pekel před utrpením Kristovým. Ale církev porodila syna Jana, v němž jest milost. Neboť v tom, kdo se narodil z Boha, přebývá láska. Takové narození pak jest z vody a z Ducha svatého (Jan, kap. 3.). Z vody, která vytekla z boku Kristova; a ta jest křest, který jest jaksi děloha církve, v níž se synové rodí. Zachariáš v kap. 13.: „Bude studnice otevřená“, t. j. bok Páně otevřený, „domu Davidovu“, t. j. církvi, „k obmytí hříchu i nečistoty“, t. j. činného a prvotního hříchu. Izaiáš, kap. 60.: „Synové tvoji z daleka přijdou, a dcery tvé z boku postanou.“ —

čas [devíti měsíců], aby porodila, i porodila syna [jak bylo předpověděno andělem]. A uslyšeli sousedé [t. j. ti, kteří bydlili s ní] a přátelé [přibuzní] její, že Hospodin veliké učinil s ní milosrdenství své [t. j. velkou ji učinil, odjav od ní zlořečenou neplodnost a dav jí takového syna, zázračně počatého nad přirozenost], i radovali se [neboť byl řekl anděl: »Mnozí se z jeho narození budou radovati«] spolu s ní. Stalo se pak

Jest pak mnohonásobný porod církve, t.: křtem a pokáním. A čas tohoto porodu naplňuje se zpovědí, lítostí a zadostučiněním.

O tom v 16. kap. evangelia sv. Jana: „Žena, když rodí, toliko zármutek má... Ale když porodí dítě, již nepamatuje na soužení, pro radost, protože se narodil člověk na svět“: Zármutek — lítost; porod — zpověď; narození — zadostučinění. Ale zajisté mají tyto tři věci trvati, dokud se neukončí život člověka, aby tak minulým zármutkem narozen neměl v církvi vítězné již žádný trest zármutku. A tehdy uslyší to sousedé, t. andělé, kteří jsou přátelé v milosti boží, a budou se spolu radovati podle 15. kap. evangelia sv. Lukáše: „...jest radost před anděly božími nad jedním hříšníkem pokání činícím.“

A proto Alžbětou, manželkou Zachariášovou, lze rozuměti tělo spjaté s duchem. Neboť jako muž trestá a řídí manželku, tak duch má trestati tělo, aby nebylo bujné a nemělo pět smyslů rozpustilých. Toto tělo rodí syna, když skutky ducha službou těla vykonávají dobré dílo, jako dává-li almužnu, odívá-li nahého, krmí-li lačného, navštěvuje-li nemocného, pohřbívá-li mrtvého. Tehdy manželka jeho jest „jako réva bohatě se pnoucí po stěnách domu jeho. Synové tvoji jako výhonky oliv“ atd. Ale tento syn má se zváti Jan, protože nikdo nemá sobě přisuzovati dobrý skutek, ale toliko milost boží, podle slov Apoštolových: „Milostí boží jsem, co jsem.“ — „I bude radost“, jak svrchu bylo řečeno, atd.

v den osmý [od narození předchůdce], **přišli obřezovati** [jakož bylo přikázáno v 17. kap. „Genesis“: »Pacholík osmého dne obřezán bude«]

Osm dní obřezek jest osm ctností, jimiž jest dokonale obřezán člověk vnitřní: 1. den — víra, která osvěcuje. 2. — síla, která posiluje. 3. — opatrnost, která vyvoluje dobré a zavrhuje zlé. 4. zdrženlivost, která upevňuje tělo. 5. — trpělivost, která zachovává v protivenství. 6. — zbožnost, která dobra svá sděluje s bližními. 7. — milování bratrské, které se spolu raduje z dober jiných lidí. 8. — láska, která celek dovršuje. A o těch v 1. kap. 2. listu Petrova: „Posluhujte ve víře své.“ Viz tam, atd.

dítěte, a nazývali [při obřízce jako nyní při křtu] **jej jménem** [kterýžto zvyk ještě se zachovává u mnohých]

Proč byl obřezán Jan, který byl v lůně posvěcen? Odpovídá se, že pro příklad, a protože (starý) zákon ještě nepřestal. A proto byl ještě držen podle přikázání Hospodinova. Ježíš pak byl obřezán, protože přišel naplniti zákon (Matouš, kap. 5.), na znamení duchovní obřízky, která se děje uvnitř v srdci duchovně a na všech smyslech. „Denteronomium“, kap. 10.: „Protož obřežtež neobřízku srdce svého, a šíje své nezatvrzujte více.“ Jeremiáš v kap. 4.: „Obřežte se, muži Judští.“

jeho Zachariášem. Ale odpověděvši

Správně pak po obřízce dává se jméno, protože všichni, kdo jsou obřezáni od hříchu, jmenují se konečně synové boží, zapsaní v knihu života. A proto Lazar, obřezaný žebráctvím, jest jmenován, bohatec však jest zamlčen. (Lukáš, kap. 16.).

Tajemně: Těmi, kdo dávají synu jméno otcovo, značí se ti, kdo ospravedlnění přičítají skutkům zákona, ne milosti boží. List k Římanům, kap. 1.: „Chtějíce stanoviti svoji spravedlnost.“

Mravně však znamenají ty, kteří chtějí, aby synové napodobili otce své ve věcech nedovolených. Ezechiel, kap. 16.: „Jako matka, tak i dcera její.“

matka [z vnuknutí] **jeho řekla: Nikoli** [t. nebude se zvatí Zachariáš], **ale slouti bude Jan** [Ambrož dí: »A nediv se, potvrdila-li jméno, kterého neslyšela, kdyžťe jí ho zjevil duch svatý, který poručil andělu]. **I řekli**

Neboť tak ho pojmenoval anděl v 49. kap. Izaiáš: „Od života matky mé v pamět uvedl jméno mé“, t. j. dal mně věc jména toho ‚Jan‘, t. j. milost. Anthypofora *): „Ale kterak znala matka jméno oznámené od anděla? Neboť muž němý nemohl jí ho zvěstovati!“ Rozřešení ve ‚Výkladu‘: „Seznala je duchem prorockým.“

Mravně: Dobří rodiče nemají strpěti, aby je synové napodobovali ve zlém, ale mají je odevzdati spravedlivým mužům, aby je dovoleným poučováním zachovávali v milosti Ježíše Krista. Ale co říkají zlí? —: „*Přece žádného není v rodu tvém, kterýž by sloul tím jménem Jan*, t. j. milost boží. Co chceš, aby syn tvůj byl již zbožný nebo duchovní, když všichni v rodu tvém jsou synové světa“ atd.

jí: V šak žádného není v rodu [blízkém tobě nebo manželu tvému; neboť mnozí z Judských byli pojmenováni tím jménem, jak jest patrné z knihy Machabejské o Janu, bratru Judy Machabejského, a o Janu Eupolemu] **tvém, kterýž by sloul jménem tím. I dávali návštěi** [ponoukali] **otci** [viditelnými znameními, z čehož je patrné, že byl i němý i hluchý] **jeho, jak by ho chtěl nazývati. A on požádav** [také znameními] **destičky** [tabulky, na níž lze psát], **napsal řka:**

Destička: od pěsti,*) t. j. kámen držení pěsti nebo malá tabulka, již lze pěsti obsáhnouti — a to zdá se dávat na rozum i ‚Výklad‘. Odtud také obecné římské slovo: pisadlo jest tabulka ku psaní; také nazývá se pisadlem někdy péro, jímž píšeme.

*) Odpověď k vlastní otázce.

*) Destička = *pugillaris*, pěst = *pugnus*.

Pozn. překl.

Pozn. překl.

Jan jest jméno [t. dané od anděla] jeho.

Origenes: „Zachariáš zajisté vykládá se ‚vzpomínka na Boha‘, Jan pak znamená ukazujícího. Ostatně vzpomínka na nepřítomného; na přítomné jest ukazování. Má pak Jan ne vyjadřovati vzpomínku na Boha jakožto nepřítomného, ale i prstem ukazovati jej přítomného.“ Zlatoušlý pak praví: „Ba také toto jméno Jan vykládá se milost boží. Protože tedy Alžběta z přízně milosti boží, ne z přirozenosti dostává tohoto syna, památku na dobrodiní to vepsali ve jméno hochovo.“

Odtud jest věděti, že Jan Křtitel mnohonásobně jest jmenován. Neboť jest nazýván prorokem, přítelem ženichovým, svící, andělem, hlasem, Eliášem, Křtitelem Spasitele, hlasatelem soudce, předchůdcem krále.

V proroku naznačeno jest nadprávní poznání předem, v příteli ženicha nadprávní milování, v svíci hořící nadprávní svatosti, v andělu nadprávní panictví, v hlase nadprávní pokory, v Eliášovi nadprávní zánícení, v křtiteli podivuhodné nadprávní cti, v hlasateli nadprávní kázání, v předchůdci nadprávní přípravy.

I divili se [shodě otce i matky ve jménu syna] všichni. A hned [ihned] otevřela se ústa jeho a jazyk jeho,

Mravně: „Otevřela se ústa“ po narození Janovi, t. j. dána jest milost boží, nebo po vykonání dobrého skutku otevírají se ústa kazatele, protože před milostí Páně byla zavřena; neboť jen milost boží otevírá ústa k užitečnému kázání.

Jest pak pět věcí, které zavírají ústa kazatele: První jest *vědomí hříchu*: Ezechiel, kap. 16.: „I zviš, že já jsem Hospodin, abys se rozpomenula a styděla, a nemohla více úst otevřítí pro hanbu svou.“ — Druhá jest *neznalost*: Izaiáš, kap. 56.: „Strážní jeho jsou slepí, všichni napořád nic neznají; všichni jsou psi němí, nedovedoucí štěkati.“ — Třetí jest *bázeň*; proto se praví v 13. kap. Ezechiele: „Nevstupujete do mezer, aniž děláte hradby okolo domu izraelského, aby obstáti mohl v den prchlivosti Hospodinovy.“ A proto chlubí se ďábel ve výsměchu takovým kazatelům v 10. kap. Izaiáše: „Tak všechnu zemi já jsem sebral; aniž byl, kdo by křídlem hnul, aneb otevřel ústa a syptěl.“ — Čtvrtá jest *zloba lidu*: Ezechiel v kap. 3.: „A já učiním, aby jazyk tvůj přilnul k dásní tvé, a abys oněměl, a nebyl jim mužem domlouvajícím, protože dům zpurný jsou.“ — Pátá jest *neřádnost* dobrodiní božích. Žalm: „Přilniž jazyk můj k dásní mé, nebudu-li pamatovati na tebe.“ — Ale toto všechno odstraňuje milost boží, když jest dána člověku: „Kniha moudrosti, kap. 10.: „Moudrost otevřela ústa němých a jazyky nemluvnat učinila výmluvné.“

Z právě řečeného já shrnuji, že jsem pes němý, slyšící ono slovo, spravedlivě proti mně položené v žalmu: „Hříšníku pak pravil Bůh“

atd., ježto nebude-li nyní při mně milost boží, ústa moje nebudou otevřena, abych mluvil, velebě Boha.

i mluvil, velebě [t. j. chvále] Boha.

Ambrož: „Již víra rozvazuje jazyk, který nedověra svázala.“ Beda v „Originale“: „Ježto se narodil hlas volajícího na poušti, po zásluze jazyk otcův byl rozvázán. Neboť neslušelo se, aby odmlčel se od chval ten, jenž se radoval, že se mu narodil hlasatel Slova.“

Ambrož: „Nikdo nezoufej. Bůh dovede změnití výrok, jako dovede napravit provinění.“ Jeremiáš v kap. 18.: „Však odvrátil-li by se národ ten od nešlechtnosti své... i já litoval bych toho zlého, kteréz jsem myslil učiniti jemu.“

Tedy přišla bázeň veliká [t. j. podiv nebo bázeň před Pánem, že tak zázračně potrestal Zachariáše, který přece byl spravedlivý] na všechny sousedy jejich, a po všech horách Judských rozhlášána jsou všechna ta slova

podivuhodná a neobvyklá, o narození Janovu, o vrácení řeči Zachariášovi. A tak prospěch bližních má býti rozhlášen ke cti boží a povznesení bližních. V 13. kap. knihy Tobíášovy: „Vyznávejte Pána, synové izraelští a před obličejem národů chvalte ho; nebo proto rozptýlil vás mezi národy, kteříž neznají ho, abyste vy vypravovali divné skutky jeho“ atd.

A všichni, kteříž o tom slyšeli, skládali to v srdci svém, řkouce: I jaké [což vyjadřuje: velmi veliké; a toho příčina se dodává] dítě to bude? A [nebož]

To jest otázka lidu, jemuž odpovídá předně anděl, řka: „Bude zajisté veliký před obličejem Páně.“ — 2. otec sám: „Ty pak, dítě, prorokem nejvyššího slouti budeš.“ — 3. sám Jan v 1. kap. evangelia sv. Jana: „Já jsem hlas volajícího na poušti.“ — 4. Spasitel v 11. kap. evangelia sv. Matouše: „Co jste vyšli na poušť viděti? Proroka-li? Jistě pravím vám, i více nežli proroka. Tento jest zajisté, o němž psáno: Aj, já posílám anděla svého před tváří tvou.“

Zde znamenej, že Křtitel byl veliký pro tělesnou příbuznost s Kristem, protože on a Kristus byli synové dvou sestřenic. Neboť Anna měla sestru Izmerii, kterážto Izmeria zrodila Alžbětu a Eliuda. Alžběta pak zrodila Jana Křtitele. Z Eliuda narodil se Eminen, z Eminena svatý Servasius. Anna však měla tři muže, t. Joachima, Kleofáše a Salomu. Z Joachima zrodila Marii, matku Kristovu. Po smrti Joachimově vzala si Kleofáše, bratra Jozefova a zrodila jinou Marii, kterou dala za manželku Alfeovi. A ta zrodila čtyři syny: Jakuba mladšího, t. povoláním, Josefa spravedlivého, Šimona a Judu.

Po smrti druhého muže Anna vzala si Salomu, z něhož zrodila dceru, kterou opět nazvala Marie a dala za choť Zebedeovi. Tato pak Maria zrodila Jakuba staršího a Jana evangelistu.

ruka Páně byla s ním.

T. j. moc působící zázraky ukázané při jeho zvěstování, početí a narození, z nichžto důvodně uzavírala se budoucí velikost dítěte před obličejem božím, jak bylo napřed ukázáno Zachariášovi, když bylo řečeno od anděla: „Bude zajisté veliký před obličejem Páně“ atd.

Zachariáš pak, otec jeho, naplněn jest

Hle, štědrost boží, neboť podle „Výkladu“ ukazuje se štědrost nebo nesmírnost božské štědrosti, protože odňaté jest navraceno dvojnásob: vrací schopnost řeči a nad to přidal proroctví. Ale já třetí více cením, protože naplnění Duchem svatým oznámil.

Znamenej také, že Alžběta byvši naplněna Duchem svatým, prorokovala, ale málo slovy a v domě, avšak Zachariáš užil mnoha slov při prorokování nebo kázání, protože rád kázně vyžaduje, aby žena mluvila málo a více chtěla učit se než učit, dle 14. kap. 1. listu ke Korintským: „Ženy vaše v shromážděních ať mlčí, nebo nedopouští se jim mluvit.“ Ale v 2. kap. 1. listu k Timotheovi se praví: „Žena ať se učí mlčíc, ve všeliké poddanosti.“

Duchem svatým a prorokoval, řka: Požehnaný Pán [všech hlavních] **Bůh** [stvořením] **Izraelský** [zbožností], **že navštívil** [t. j. navštívil] **a učinil** [t. j. učiní, t. vtělením a narozením, které ještě bylo budoucí] **vykoupení** [smrtí] **lidu svému** [vyvolenému před tvořením světa] — —

XXIII.

NA DEN SV. PETRA.

V přítomném evangeliu máme, že Spasitel otázel se učedníků po víře v něho a v něho věřících. A oni odpovídající vyznali víru jiných i vlastní, jiných bludnou a vlastní pravou. Pravou, již se věří, že Kristus jest Syn Boha živého, která běře dvojí odměnu, t. blahoslavenství, moc služebnou a pevnost u vytrvání v milosti. A proto Spasitel táže se v přítomném po víře, již vyznáváje odměňuje, a vysvětluje, jak jest pevná, z kteréhožto důvodu dává církvi klíče království nebeského.

Evangelium s v. Matouše, kap. 16.:

Evangelium s v. Marka, kap. 8.

Evangelium s v. Lukáše, kap. 9.

Přišel pak Ježíš do krajin Cesaree [toho města] Filipovy [na rozdíl od Cesaree Palestinské; kterýžto ji obnovil],

Jest poznamenati, že prostředek nebo prostředník má se stýkati s krajními, a proto Kristus, který měl dvojí přirozenost na jednom podkladu, t. božskou i lidskou, byl v pravdě prostředník mezi Bohem a lidmi, a následovně nejvhodnější, aby byl cenou za lidské vykoupení. Tuto pak dvojí přirozenost ukazuje na sobě samém, lidskou zřejmým obcováním, druhou pravým vyznáním Petrovým za něho i ostatní učedníky, kterýž vyznal na něm přirozenost božskou; a toto vyznání potvrdil v přítomném evangeliu jako vyslovující pravdu.

otázel se [ne neznaje, ale upevňuje ve víře] učedníků svých řka:

Otázal se: Neboť srdcem věří se k spravedlivosti, avšak ústy děje se vyznání k spáse. Proto otázel se Pán, aby se mu dostalo příležitosti potvrditi víru a odměniti vyznání. A proto řekl Petrovi věřícímu a vyznávajícímu: „*Blahoslavený jsi, Šimone*“, atd. Dříve však

otázal se po mínění jiných, aby zavrhl blud. Blud, protože není společenství světla s tmou a pravda nemůže býti pěstěna, nevyplní-li se faleš. A proto dí: „*Kým praví*“ atd. Tu dal nám zřejmý příklad, abychom nebyli spokojeni pouhým věděním, ale také pečliví o pověst, abychom dbali i o věděni vzhledem k Bohu, i o pověst vzhledem k lidem. Neboť lepší jest dobré jméno, než mnoho bohatství.“ Tolik Innocenc.

Kým praví lidé [obecné zástupy, protože mají různé mínění]
býti Syna člověka [t. j. mne, kterýž jsem syn Marie Panny]?

Znamenej, že mínění všech, kdo mluvili o nesmrtelnosti a o vzkříšení bylo, že duše oddělena od těla jest větší moci, než spojena s takovým tělem, jaké nyní máme, jak se praví v 9. kap. „*Knihy moudrosti*“: „Tělo, porušitelné jsouc, obtěžuje duši.“ A podobně, že lidé po vzkříšení budou míti větší moc. A jelikož viděli Krista, an činí větší zázraky, než některý z proroků činil, proto věřili, že jeden z dřívějších proroků vstal z mrtvých a činí větší zázraky než před tím. A tím způsobem byl Herodes pohnut, aby věřil, že on jest Jan Křtitel.

A oni řekli: Někteří Janem Křtitelem,

Jako Herodes a jeho následovníci, pro veřejné kázání. To jest patrné z 9. kap. evangelia sv. Lukáše: „Uslyšel pak Herodes čtvrták o všech věcech, kteréž se dály od něho. I rozjímal to v mysli své, protože bylo praveno od některých, že by Jan vstal z mrtvých. A od jiných, že by se Eliáš zjevil, od některých pak, že by jeden z proroků starých vstal.“

jiní pak Eliášem [pro horlení po pravdě], **jiní pak Jeremiášem** [pro trpělivost v protivenstvích], **aneb jedním z proroků** [t. j. starých]. **I dí jim Ježíš: Vy pak kým**

„*Vy*“ moji učedníci, kteříž dlouho se mnou jste a vidíte zázraky; neb praví: jiní bloudí ve svém mínění o mně, ale vy ne tak, kteříž nejste toliko tělesní jako oni, ale duchovní, takže po zásluze máte býti nazýváni Bohy, ne lidmi, jak stojí v žalmu: „Já jsem řekl: Bohové jste“ atd.

A znamenej, že Kristus vyvolené k apoštolství zkoušel ve víře, řka: „*Vy pak, kým mne býti pravíte?*“ — 2. v milování, a to dobře, neboť víra jest základ církve, milování však jest doplnění církve. K prvnímu odpověděl Petr za všechny, řka: „*Ty jsi Kristus, ten Syn Boha živého*“. K druhému zvláště za sebe, v poslední kap. evangelia sv. Jana, když se ho Pán otázal: „Šimone, miluješ-li mne více nežli tito? Řekl jemu: Ovšem, Pane, ty víš, že tě miluji.“ A v těchto dvou věcech mají býti zkoumáni kněží.

mne býti pravíte? I odpověděv [za sebe i za ostatní] **Šimon Petr** [jakožto přednější],

Ale což mohou lidé učinění bohy míniti o Bohu učiněném člověkem, leč co řekl Petr: „Ty“ atd.

řekl: Ty [mistře a Pane] **jsi Kristus** [t. j. pomazaný olejem milosti nad jiné], **ten Syn Boha živého.**

Ty, ne jiný, protože mnozí falešní proroci přijdou ve jménu tvém, říkajice: „Já jsem Kristus.“ Ty tedy *jsi Kristus*, ne Krista, *Syn*, ne syna, ale týž *Syn Boha živého* a Panny Marie. Ty, Kristus, t. j. pomazaný lidsky, ty, který jsi řekl: „Duch Páně nade mnou, protože pomazal mne, poslal mne, abych kázal evangelium chudým.“ Ty, *Syn Boha živého*, ne mrtvého, jako bohové pohanů, kteří mají ústa a nemluví, atd.

Syn přirozený a ne přisvojený toliko jako jiní, a následovně téžc přirozenosti jako Bůh. A tak vyznává nejprve pravdu přirozenosti lidské, 2. božské na tomtéž podkladu, a dodal *živého* na rozdíl od těch, kteří po smrti byli uctíváni jako bohové, jako Herkules, protože bylo mínění, že takové vynikající osoby, když umíraly byly proměňovány k životu bohů atd.

Ty tedy *jsi Kristus*, ne Eliáš přenesený do ráje, ne Jan Křtitel státní v žaláři, ne Jeremiáš posvěcený v lůně, ne jeden z proroků pochovaný na hřbitově atd.

A odpovídaje Ježíš, řekl mu: Blahoslavený [nyní zásluhou, potom odměnou; nyní nadějí, potom věcí; nyní blažeností života, potom vlasti] **jsi,**

Slova Kristova zahrnují na Petrovi tři věci; t. štěstí, protože se praví: *Blahoslavený jsi*, 2. důstojnost, protože se praví: *Ty jsi Petr*; 3. moc zde: *Tobě dám klíče*.

Šimone Bariona [Synu Jonášův]; **nebo tělo** [t. j. člověk smrtelný, narozený z hříchu] **a krev**

Tělo a krev, t. j. zákonníci a farizeové, z jichž těla a krve jsi ty vyšel, jak praví o sobě Apoštol: „Neustále neklonil jsem se k tělu a krvi“, t. j. zákonníkům a farizeům. Nebo: *tělo*, t. j. tělesná moudrost, vnuknutí těla.

nezjevilo tobě [onu pravdu, kterou jsi řekl], **ale Otec můj, kterýž jest v nebesích.**

A následovně celá Trojice, která skrývá to moudrým a opatrným a zjevuje to maličkým, jako jest Petr, ne pyšný, ale pokorný.

Neboť praví se: „*Simone*“, t. j. poslouchající, „*Bariona*“, t. j. synu Jonášův, což se vykládá „milost boží“. Neboť ctnost poslušnosti vychází z milosti boží.

Blahoslavenství sv. Petra pak záleží v poznání a milování, t. j. ve víře a lásce. Neboť víra jest základ blahoslavenství. List k Židům, kap. 11.: „Bez víry není možné líbiti se Bohu.“ Láska pak jest doplnění; o ní v 13. kap. 1. listu ke Korintským. Neboť o obou praví Pán: o víře: „Víra tvá tě uzdravila, odejdiž v pokoji“. O lásce pak praví: „Odpuštění jsou jí hříchové mnozí, poněvadž milovala mnoho.“ Po obou otázal se Pán Petra, po víře, když mu svěřoval klíče, po lásce, když mu svěřoval ovce. Při svěření klíčů ptaje se po víře: „*Vy pak, kým mne býti pravíte?*“ Při svěření ovcí ptaje se po lásce otázal se: „*Simone Jonášův, miluješ-li mne více, nežli tito?*“ Po víře táže se jednou, protože má býti jedna, po lásce třikrát, protože máme milovati tři, t. Boha, sebe samy a bližního. —

To jest mínění Innocencovo.

I jáť [Kristus, Syn Boha živého, jak ty tvrdíš] **pravím tobě, že jsi ty Petr*)** [t. j. vyznavač pravé skály, jež jest Kristus]. **A na téť** [kterou jsi vyznal, t. Kristu] **skále,*) vzdělám církev** [nejprve bojující a potom konečně vítěznou] **svou,**

„*Na téť skále*“, t. o níž jsi vyznal, že je Syn boží. Neboť církev jest založena na nejpevnějším základě, t. Kristu Ježíši dle 3. kap. 1. listu ke Korintským: „Základu jiného nikdo položiti nemůž mimo ten, který položen jest, jenž jest Kristus Ježíš.“ A tak Kristus jest první a nejpevnější základ; apoštolé však podružný a podobně i proroci podle slov Apoštolových: „Svrchu vzdělání jsme nad upevněním apoštolů a proroků.“ — O tom pak praví prorok: „Základy jeho na horách svatých.“ Neboť oni Inouce ke Kristu založili víru jeho skutky a svou krví. Ale neumí pověděti, kdo více založil, zda Petr nebo Pavel. Ale zdá se, že Pavel, který praví: „Nade všechny jsem pracoval.“

Augustin v knize „Nových úvah“ praví: „Řekl jsem na kterémsi místě o apoštolu Petru“ atd. — Tolik Augustin tam kde řečeno.

a brány [t. j. pronásledování zlých duchů a tyranů] **pekelné nepřemohou jí** [ačkoliv přemohou v některých, kteří jsou předzvěděni k věčnému zahynutí odvrácením od víry].

„Brány“, t. j. hříchy, které vedou do pekla ani protivenství nepřemohou jí podle slov 7. kap. evangelia sv. Matouše: „Váli větrové a přišly řeky a obořily se na dům ten, ale neupadl; nebo založen byl na skále“ pevné, jež byla Ježíš Kristus.

*) Petr = lat. Petrus, a skála = petra. To dlužno věděti k porozumění tomu, co následuje. Pozn. překl.

„A brány pekelné“ : Budeš znamenati celou církev, která na tomto světě jest otráasána různými pokušeními jako dešti, řekami a přívaly, a nepadne, protože jest založena na skále. Proto však Petr nepřijal to. Neboť nezove se skála od Petra, ale Petr od skály; tak nezove se Kristus od křesťana, ale křesťan od Krista. Proto zajisté praví Pán: *„na té skále“*, protože Petr řekl: *„Ty jsi Kristus, ten Syn Boha živého“*. — *„Na té skále“*, kterou ty jsi vyznal, *„vzdělám církev svou.“* Neboť skála byl Kristus, na kterémžto základě byl vzdělán i sám Petr, základ všech. Evangelium sv. Lukáše v kap. 7.: „Co pak mi říkáte: Pane, Pane, a nečiníte to, což pravím? Každý, kdož přichází ke mně, a slyší slovo mé a zachovává je, ukáži vám, komu podoben jest. Podoben jest člověku stavějícímu dům, kterýž kopal a vytesal hluboko, a založil základy v skále. A když se povodeň strhla, obořila se řeka na dům ten, ale nemohla jím pohnouti; nebo byl založen na skále.“ — Basilius: „Položiti základ na skále“ atd. — Beda: „Základy domu toho“ atd. — „A pokud lidé kloní se vlastními silami k víře“ atd. Tolik Augustin.

A tobě [nikoli s vyloučením jiných] dám klíče [t. j. moc a umění] království [t. j. církve bojující] nebeského.

„Klíče“ : první umění rozeznávati mezi malomocenstvím a malomocenstvím, mezi světlem a tmou. Toho klíče kdo nemá, jest zapuzen od kněžství. Micheáš v kap. 4.: „Protože tys umění zapudil, i já zapudím tebe, abys kněžství nekonal mně.“ Neboť rty kněze ostříhají umění a zákona z úst jeho hledají. Proti těm pak praví Pán: „Oni však nepoznali cest mých“ atd.

2. klíč — moc svazovati a rozvazovati, jehož nyní náměstci apoštolů příliš zneužívají atd.

A což bys koli [poddaného církvi] svázal na zemi [v církvi bojující], budeť svázáno

Evangelium sv. Matouše v kap. 18.: „Amen, pravím vám. Cožkoli svázete na zemi, budeť svázáno i na nebi“ atd.

Apoštolé měli stejnou moc svazovati a rozvazovati, a věříme to o všech pravých kněžích. Ale církev nyní omezila takovou moc, aby hrubý lid nebyl ochoten k těžkým hříchům. A proto praví, že na smrtelném lůžku má každý kněz apoštolskou moc. Ale divím se, kdo mu ji dá, když jí dříve neměl. Ale snad se řekne, že ji měl, ale neužíval ji pro omezení církve.

Znamenej také, že k rozvázání od hříchu vyžaduje se milost boží předcházející a tak především Bůh, 2. lítost hříšníka a odvrácení od vůle hřešiti, a pak bude služebné rozhřešení kněze pravé atd.

Ale tu jest uvážiti, kterak papež a jeho spojenci honosí se obdržetím klíčů a osobují si klíče, ale toho, co Pán přikázal Petrovi před přijetím klíčů, příliš se hrozí. Neboť třikráte přikázal Petrovi, aby

pásl ovce jeho a pak aby je rozvazoval a svazoval. Neboť otázal se ho dříve: „Miluješ-li mne? — Pasiž ovce mé!“ — Jest však známo nyní o papeži a největší většině kněží, že nemilují Boha, neboť přikázání jeho neostřihají, ani ovci nepasou, a přece klíče, třebaže nerozvážně, berou, aby dosáhli pozemského jmění. Proti těm praví Augustin ve spisku „O pohrdání světem“: „Odkud,“ vece, „osobují si moc svazovati a rozvazovati ti, kdo drží jmění pozemské?“ Jakoby řekl: „Žádným způsobem nemá jim náležeti, neboť Pán přikázal jim, protože pravil jako přikázání v 10. kap. evangelia sv. Matouše: „Neberte s sebou zlata ani stříbra.“ Toto pak pravidlo drželi apoštolé, pásli ovce, a následovně svazovali a rozvazovali. Neboť Petr svázal Safiru smrtí, rozvázal Tabitu od smrti a mnohé rozvázal křtěním a kázáním od hříchů.

i na nebi [v církvi vítězné]; **a což bys kolí rozvázal** [od hříchu] **na zemi, budeť rozvázáno i na nebi.**

XXIV.

O NAVŠTÍVENÍ P. MARIE.

Evangelium sv. Lukáše, kap. 1.:

Tedy povstavši [z Nazaretu, když počala Syna, od klidu modlitby a zbožnosti] **Maria v těch dnech**

Beda: „Čtení svatého evangelia, které jste nyní uslyšeli, bratři nejmilejší, hlásá úctyhodné prvopočátky našeho vykoupení a doporučí spasitelné léky pokory, jež vždy má býti napodobena. Neboť protože pokolení lidské postižené morem pýchy bylo zahynulo, slušelo, aby lék pokory, jímž mělo býti uzdraveno, zvěstoval první hlas té, jež začínala časy spásy. A protože nerozvážností svedené ženy smrt vstoupila na svět, bylo vhodné, aby na soud vracejícího se života ženy se navzájem předcházely poslušenstvím zbožné pokory a pobožnosti.“

odešla [neboť místo, kde přebýval Zachariáš, bylo vyšší než Galilea, z níž odešla] **na hory ■ chvátáním** [aby ukázala, že panna nemá se zdržovati na veřejné ulici ani se dávati do rozhovorů]

Origenes: „Neboť Ježíš, který byl v lůně jejím chvátal Jana ležícího ještě v životě matčině posvětití. A proto následuje „s chvátáním“.“

Ambrož: Učte se i vy, ženy svaté, péci, kterou máte prokazovati příbuzným těhotným. Učte se, panny, neobcházeti cizí domy, nemeškati na ulicích, nevěsti žádných řečí na veřejném místě. Maria v domě se zavírej, chvátej na místě veřejném. Zůstala u příbuzné po 3 měsíce. Zajisté ona, jež byla přišla k vůli službě, věnovala se službě. Zůstala po tři měsíce ne proto, že ji cizí dům těšil, ale proto, že se jí nelíbilo, aby byla častěji viděna na veřejných místech“ atd.

do města [Jerusaléma] **Judova. I vešla do domu**

Mravně: „Maria“ vykládá se „hořké moře“ nebo „osvícená“ nebo „osvětlitelka“ anebo „paní“ a znamená duši, která jest hořce zkroušena

pro hříchy a tak stává se osvícenou milostí boží a osvěcuje jiné a jest paní nebeského království; ona počnouc Spasitele v lůně a z pokory vyznajíce, že jest děvka Páně, má povstati, totiž z hříchů se vzdáliti podle slov 5. kap. listu k Efezským: „Probuď se ty, kdož spíš, a vstaň z mrtvých, a zasvitíš se tobě Kristus“; a má odejíti na hory s chvátáním, t. j. rozjímajíce povýšení své k nebeským věcem — Maria zajisté počavši Syna v Nazaretě, což se vykládá ‚kvetoucí‘, odešla do Jeruzaléma, což se vykládá ‚vidění Boha‘, ‚do domu Zachariášova‘, což se vykládá ‚pamatování na Pána‘ — a pozdraviti Alžbětu, což se vykládá ‚syťost Boha‘. Vysvětlí to mravně jak umíš.

Zachariášova a pozdravila [jednak protože byla pokornější, jednak protože byla mladší, jednak protože přišla k jejímu poslušnosti] **Alžběty**.

Nepozdravila Zachariáše, protože byl ještě němý a hluchý, a panně neslušelo zabývati se s mužem pokyny a znameními, neboť takové působí a ukazují častěji rozpustilost. A není mnoho užitečné, aby panny častěji pozdravovaly muže. Augustin v knize ‚K svatým pannám‘ praví: „Panna Páně má“ atd. Tolik on atd.

A proto dí zde Ambrož: „Učtež se panny“ atd.

I stalo se, jakž uslyšela Alžběta pozdravení Marie, zplésalo nemluvnátko

‚Alžběta‘ vykládá se ‚syťost Boha mého‘, a znamená duši nasycenou dobrou pro navštívení Marie, t. j. lítostí, která duši pozdravila. To pak se děje milosrdným poznáním Boha. Neboť Alžběta také se vykládá ‚Bůh můj poznal‘; a to poznání děje se ‚pamatováním na Pána‘, jež se pojí k Zachariášovi, jenž se vykládá ‚pomoc Páně‘.

v životě jejím, a naplněna jest

A třebaže Alžběta dříve uslyšela hlas, přece Jan dříve pocítil milost, raduje se z přítomnosti Páně. To pak mohlo se dle toho, co praví Augustin, díti dvojako: jedním způsobem tak, že Jan ještě nenarozený poznal skrze Ducha svatého přítomnost Páně v lůně Panny, a podle toho nutno říci, že v něm bylo urychleno užívání rozumu.

Jiným způsobem tak, že Jan nepoznal přítomnost Spasitele, ale jeho matka, která měla užívání rozumu. Přece však ono pohnutí a zplesání dítěte stalo se od Boha a k ukázání svatosti Panny a plodu, jenž v ní byl. — Avšak ani to ani ono Svatý Augustin netvrdí, ale praví: ať se řečené zplesání stalo tím nebo oním způsobem, přece dlužno je přičítati božskému zázraku.

Jiní vykladatelé však, jako vykladatel řecký, praví, že řečené zplesání stalo se prvním způsobem. Neboť praví Prorok: „Bystřeji na matku vidí a slyší a pozdravuje prorokovaného.“ Milostí naznačil,

co přirozenosti bylo neznámo. Vojín v životě uzavřený poznal Pána a krále, jenž vzejde, aniž kryt břicha překážel tajemnému vidění; neboť pohleděl naň ne víčky, ale Duchem. —

O tom mluví Mistr ve 4. knize ,Sentencí', v ěistínce 6.

Duchem svatým Alžběta. I zvolala hlasem velikým [ve zbožnosti vnitřní] **a řekla: Požehnaná ty mezi** [t. j. nade všemi] **ženami,**

„Požehnaná mezi ženami“ byla Jahel (5. kap. ,Knihy soudců'). Dále: Rut byla požehnána od Boha (4. kap. knihy ,Rut') a Judit byla požehnána přede všemi ženami (13. kap. knihy ,Judit'). Dále Abigail, která zapověděla činění zlého (14. kap. 2. ,Knihy královské'). Nade všechny tyto požehnaná Panna Maria, matka Ježíše Krista.

Augustin: „Cokoliv zlořečení bylo způsobeno Evou, vše to odstranilo požehnání Marie“ atd. Origenes pak praví: *„Požehnaná ty mezi ženami“*. Neboť žádna nikdy nebyla účastna tak veliké milosti“ atd.

a [=protože] **požehnaný plod** [Ježíš Kristus zplozený bez semene mužova] **života tvého** [neposkvrněného].

To neřekl anděl v pozdravení, protože Panna ještě nebyla počala Syna božího, ale potom, když přivolila, tehdy počala.

Origenes: „Plod pak života rodičky boží“ atd.

Řek: Jenom ten plod tedy jest požehnaný, který jest vytvořen bez muže a bez hříchův

Beda: „Tentož jest plod“ atd.

A odkud [leč ze zjevení Ducha svatého] **mi to** [to byla otázka ne ženy pochybující, ale obdivující], **že přišla matka Pána** [Boha] **mého ke mně? Nebo aj, jakž se stal hlas** [tak sladký, podivuhodně hýbající srdcem mým] **pozdravení tvého v uších mých,** **zplésalo radostně nemluvnátko.**

Alžběta poznala, že toto zplesání v lůně panenském bylo pro přítomnost Páně.

Bernard v kterémsi kázání na Jana: „Nebylo uslyšeno od světa, že se zaradoval někdo v lůně matčině; ježto zde čteme, že se zaradoval“ atd.

V životě mém. A blahoslavená, kteráž uvěřila [přivolením víry];

Mračně: Nejenom Maria, ale blahoslavení všichni svatí, kteří uvěřili, dle 20. kap. evangelia sv. Jana, protože ještě naplní se na nich, co nyní slyší a věří, 10. kap. 3. ,Knihy královské': „Nechtěla jsem věřiti vypravujícím to mně, až jsem sama přišla a užířela... že

není mi praveno ani polovice.“ Izaiáš, kap. 64.: „Oko nevidělo, Bože, kromě tebe, co jsi připravil očekávajícím tebe“ atd.

neboť dokonány budou ty věci, kteréž jsou povědiny [skrže anděla zvěstujícího a Ducha svatého osvčujícího mysl a v myslí učícího] **jí od Pána. Tedy řekla Maria: Velebí** [toto se jmenuje píseň Mariína] **duše** [netoliko rty] **má**

Ambrož: „Jako hřích od žen počal, tak i dobré“ atd.

Origenes: Dříve duše velebí Hospodina a pak“ atd.

Origenes: „Jestliže Hospodin nemůže vzítí ani rozmnožení ani škodu“ atd.

Theofil: „Ten pak velebí Hospodina, kdo“ atd.

Hospodina [jemuž náleží čest], **a veselí se duch můj**

„Jakoby řekla: „Ó Alžběto, ty mne velebíš, ale já, připisujíc vše Bohu, velebím ho v této písni.“ Velebí pak Panna Boha, protože on ji zvelebil 1. v dobrech přirozenosti, podle slov 6. kap. Jobovy: „Co jest člověk, že velebíš jej.“ — 2. v dobru milosti: v poslední kapitole ‚Knihy Moudrosti‘: „Ve všech zajisté věcech zvelebil jsi lid svůj, Pane.“ — O obou v 19. kap. knihy ‚Genesis‘: „Zvelebil jsi milost a milosrdenství, které jsi učinil nad ní“, t. Pannou Marií. — 3. v dobru slávy. A tato tři dobra jsou uzavřena zde: *„Neboť mi učinil veliké věci ten, kterýž mocný jest.“*

v Bohu [z důvodu stvoření], **spasitelí** [z důvodu znovustvoření] **mém** [z důvodu člověčenství, jež z ní přijal, protože tak byl té Marie Panny a ne jiného]; **že vzezřel na ponížení** [před ostatními ctnostmi]

Bernard v 2. kázání na ‚Poslán jest‘: „Panenství dobře připravuje Pannu, ale ponížení oplodňuje. A proto praví Panna: *„Vzezřel na ponížení“* atd.“

V Alkoranu Machometově praví se o Marii Panně: Řekli andělé: Ó Maria, Bůh zvěstuje ti Slovo ze sebe, jméno jeho Ježíš, syn Marie“. A jinde v téže knize: „Řekli andělé: Ó, Maria, Bůh zajisté vyvolil tě a očistil tě a vyvolil tě jasnou nade všechny ženy věků.“

děvky [která jsem nyní jeho matka] **své; neb aj od této** [od této: t. spásy, t. j. Spasitele, mého Syna a jeho početí] **blahoslavití mne budou všickni národové** [andělů, Židů, pohanů i křesťanů]. **Neboť mi učinil veliké** [v posvěcení, největší v početí Boha] **věci ten, kterýž mocný jest** [nekonečně, t. j. stalo se to nekonečnou mocí] **a svaté jméno jeho. A jehož milosrdenství od pokolení** [židovského] **až do**

Milosrdenství, t. j. dobrodiní vtělení božího z milosrdenství se stalo. A proto žádal David: „Ukaž nám, Pane, milosrdenství své;

jakoby řekl: ukázal jsi moc svou ve stvoření světa z ničeho a moudrost svou v řízení světa, t. zřízeném, a spravedlnost svou v trestání hříčů, jako při potopě a vyvrácení Sodomy a Gomorry: Proto nyní ukaž nám milosrdenství své na vtělení tvého Syna, protože *milosrdenství jeho od pokolení*, t. židovského“ (Jan kap. 4.). Spasení z Židů jest, protože vtělení stalo se v Panně národnosti židovské. Ale protože dobrodiní vtělení rozpiná se na celý svět, proto se praví: „*až do pokolení*“, t. všech národů. Ale protože přes to, že dobrodiní vtělení rozšiřuje se na všechny co do své postačitelnosti, přece nikoli co do účinu, vzhledem k předzvěděným, proto se dodává: „*bojícím se jeho*“, t. bázní synovskou a konečně čistou.

pokolení [všech národů] **bojícím se** [bázní synovskou konečně] **jeho**. **Dokázal** [Bůh Otec] **moci** [k vykoupení] **ramenem** [t. j. Synem; Izaiáš, kap. 53.: »Rameny Pána tvého zjevilo se«] **svým, rozptýlil** [t. j. rozptýlil, t. v svůj čas] **pyšné** [zákonníky a farizee a následovně všechny jich následovníky, kteří pohrdli radou boží, Lukáš kap. 7.]

Rozptýlení byli 42. roku po utrpení Kristovu od Tita a Vespasiana, a nyní jsou rozptýlení po celém světě.

Izaiáš, kap. 13.: „Káži přestatí pyše nevěřících a vysokomyslnost tyranů snížím.“

Dále Izaiáš v kap. 5.: „Bude ponížena vysokost mužů.“ Izaiáš kap. 2.: „Den Hospodina zástupů na každého pyšného a vysokomyslného, a na každého hrdého; i bude ponížen.“

Job, kap. 40.: „Pohleď na všelikého pyšného a seňi jej“, t. j. svrhni od stavu blaženosti atd.

myšlením srdce svého. **Sházel** [od zákona a své církve] **mocné** [Židy v zákoně a prorocích, opustiv je pro nezásluhu v propasti bludu] **mocné se stolic**. **a povýšil** [v zákoně a církvi] **ponížených** [t. j. pohanů, přijímajících pokorně jeho kázání]. **Lačné** [t. j. po slovu pravdy a mající snahu po poznání] **nakrmil** [zákonem, slovem, tělem a krví svou a konečně blažeností]

„Ježíš Sirach“ v kap. 19.: „Pyšného následuje pokora,“ t. j. ponížení.

Job kap. 5.: „Pokorné vysoko položí.“

dobrymi věcmi, a bohaté [t. j. zákoníky v písmech plné] **pustil prázdné** [oslepením jich a špatným porozuměním písmům]. **Přijal Izraele** [protože přijal dětské tělo z lidu Izraelského, což bylo zvláštní dobrodiní], **služebníka svého, byv pamětliv na milosrdenství** [které měl k dřívějším] **své**. **Jakož mluvil** [»Vzbudím pro roka v národech« atd.] **otcům našim** [patriarchům a prorokům],

Abrahamovi a semeni jeho [Genesis, kap. 13.: „V semeni tvém požehnání budou všichni národové země“] **na věky.** —

Protože tělo lidské potrvá na věky sjednoceno s božstvím, aby z těla, z něhož milí lidé povstali zde na světě, z toho věčně je vidoucí, v blaženosti se radovali a požívali ho na věky.

Augustin „O nanebevzetí“: „Ó, pravá pokoro, která“ atd.

Sházel mocné se stolic, a povýšil ponížených.

Panna Maria, když vystoupila na hory pronesla slova položená po pozdravení Alžbětíně. A v nich duchem prorockým naznačila věci budoucí jako minulé. Neboť třebaže Bůh svrhl mnohé mocné se stolic blaženosti, jako zlé anděly, a některé se světských hodností, a jiných povýšil, přece mocnými znamenáni jsou v thematě zvláště pyšní Židé, kteří v budoucnosti, po svrchu položených slovech Mariiných, byli od Pána vyvrženi od stolic království Izraelského; a pokorní napodobující pokorného Krista byli povýšeni na stolic království jeho, t. j. církve bojující.

Všeobecně však mocní, kteréhožto mocné Hospodin sházel se stolic blaženosti, ačkoliv shození to ještě neoznámil, jsou všichni předzvědění, kteří svého náčelníka Lucipera napodobovali konečně v pýše jako údy hlavu.

Povýšení pak naopak jsou lidé pokorní, kteří následující slavného vůdce Ježíše Krista, vyvolení před stvořením světa, sedíce na stolicích, dvanáctero pokolení Izraelských budou souditi, protože nyní povýšil svých ponížených a konečně k věčnému požívání blaženosti v poznání nejsvětější Trojice, s kteréhožto sházel mocné na zevnějšek a povýšil ponížených atd.

Ve slovech těch uvaž dvě věci: Předně zlost pýchy, která svrhne mocné, tam: *„sházel mocné se stolic“*. — 2. výbornost pokory, která bezmocné pozdvihuje, zde: *„a povýšil ponížených“*.

Každý tedy, kdo usiluje býti povýšen obsáhaje pokoru, napodobujž pokorně v pokoře Pána Spasitele a jeho milosrdnou rodičku. Neboť Spasitel v 11. kap. evangelia sv. Matouše, volá: „Pojďtež ke mně... a učte se ode mne; neboť jsem tichý a pokorný srdcem.“ tvrdě všeobecně ve 14. kap. evangelia sv. Lukáše, že každý, kdo se ponízuje, bude povýšen. A slavná Matka hlásá, že *„sházel mocné se stolic a povýšil ponížených“*.

Má pak člověk poznati pokoru, která podle Augustina jest dobrovolné sklonění mysli z poznání vlastního stavu. Má pak člověk nej-

prve pozdvihnouti rozumu a poznati, že jest stvoření boží. Neboť to jest jeho stav, pro který má dobrovolně skloniti mysl, aby se nestalo, že by se protivil Pánu a stvořiteli svému se satanem, který marně povýšil mysl, chtěje se podobati Nejvyššímu.

Ale protože člověk nechtěl by rychle tak přímo a otevřeně dostoupiti k výšinám připodobuje se Nejvyššímu, proto jen pýcha, jež jest protivná poslušnosti, boří se proti Pánu, odklánějíc od jeho nejspěšnějších přikázání, jako se vzbouřili první rodiče svedeni radou satanovou.

Aby však člověk stal se v pravdě pokorným a ne šibalsky, jak se praví v 19. kap. „Ježíše Siracha“: „Jest mnohý, jenž se šibalsky koří, ale vnitřnosti jeho jsou plné lsti“ — toho nejpřednější podmínka jest, aby se pokořoval přímo pro dosažení blaženosti.

Druhá podmínka navádějící k pokoře jest rozjímání vlastního života, zvláště kterak člověk bídny, smrdutý hříchy, má býti povznesen v společenství všech svatých. 2. kap. 1. „Knihy královské“: „Nuzného vyzdvihuje z prachu, a z hnoje vyvyšuje chudého, aby je posadil s knížaty, a stolicí slávy dědičně jim dal.“

Má pak tato pokora vycházeti ze srdce. Micheáš v kap. 6.: „Snížení tvé bude uprostřed tebe“, t. j. v srdci, jež jest střed života člověka. Také uprostřed, t. j. v životě přítomném, jehož kraje jsou narození a smrt, na které má pokorný člověk každodenně mysliti.

Bernard: „Viz, odkud jsi přišel a styď se, kde jsi, a lkej“ atd.

Mne pak vedou tři věci k pokoření Bohu, stvořiteli mému. *První* přestupek hříchu proti jeho přikázání; 2. že jsem pokládán od lidí za dobrého, ba za lepšího, než jsem, ač přece mne hyzdí množství těžkých hříchů; 3. že nevím budu-li konečně spasen. Neboť ačkoliv mám pevnou naději ve spásu, přece se těžce bojím záhuby.

První mezi těmito třemi věcmi jest mi nejtěžší, druhé méně těžké, třetí nejméně, protože po odstranění prvních třetího bych se nebál.

Druhé více mne tíží, jako kdyby mne lidé pokládali za kacíře a veskrze špatného. Neboť jestliže toto pokorně snesu, hromadím si zásluhu k blaženosti.

A proto Spasitel Ježíš, který hříchu neučinil aniž nalezena jest lest v ústech jeho, pokorně snášeje utrhaní, kterým přičítali mu zločiny vzhledem k člověčenství, zasloužil si mnoho darů a získal nám lék, a odtud jest, že často mlčel, když mu přikládali zločiny. Ale když ho nazývali ďábelníkem, jenom to popřel pokorně, řka: „Já ďábelství nemám“, aby v tom ukázal trpělivost, kterou měl pro Otce. Neboť řekl: „Já ďábelství nemám, ale ctím Otce svého; a vy zneuctíváte mne.“

Napodobujž tedy věřící Krista, bera od něho příklad: Evangelium sv. Matouše kap. 11.: „Učtež se ode mne všichni“ atd. A následovně od jeho nejčistší matky, která praví: „Aj, děvka Páně“, protože nestane-li se člověk maličkým, t. podle pokory, nebude moci vejíti do království nebeského, neboť tam *sházel mocné*, t. j. pýchající v moci, *se stolicí a povýšil ponížených.*

Ježto pak pokora jest základ ctností, proto jako střed zaujímá

v přítomnosti místo nejnižší, z kteréhožto středu podle nejpřímější čáry táhne se body jaksi nedělitelnými, t. j. ctnostmi, ke krajnímu povrchu nebe, jestliže se čára taková při vystupování člověka konečně nezkriví.

Jest pak podle Bernarda 8 celkových *stupňů pokory*:

1. Srdcem i skutkem uvažovati pokoru s pohledem k zemi upjatým. Evangelium sv. Lukáše, kap. 18.: „Publikán . . . nechtěl ani očí k nebi pozdvihnouti, ale bil se prsy své . . .“

2. Málo a rozumné věci mluvit, protože kdo mnoha slov užívá, uráží duši svou. (Ježíš Sirach', kap. 20.)

3. Nebýti snadný k smíchu.

4. Mlčenlivost až do otázaní. Ježíš Sirach', kap. 8.: „V čas nutnosti dávající odpověď.“

5. Držeti obecné pravidlo kláštera, a já pravím zákona Kristova, ne s oním farizeem v 18. kap. evangelia sv. Lukáše, který řekl: „nejsem jako jiné lidé.“

6. Prohlašovati se nehodným: Evangelium sv. Lukáše, kap. 15.: „Aniž jsem hoden více slouiti synem tvým.“

7. Vyznávat se neužitečným skutky: Evangelium sv. Lukáše v kap. 15.: „Rcete: služebníci neužiteční jsme.“

8. Pokorně vyznávat hříchy, neboť to jest pokorná obět, již nepohrdá Pán.

Znamení pokory:

V tvrdých věcech poslouchati: 2. kap. listu k Filipenským: „Učinen jest poslušným Otce až k smrti.“

V drsných věcech veselá pokora: Evangelium sv. Lukáše kap. 6. a sv. Matouše kap. 5.: „Blahoslavení budete, když vás nenáviděti budou lidé . . . Radujte se v ten den . . .“

Býti poddán mravům nebo zlým: 2. kap. 1. listu Petrova: „Podání tedy buďte všelikému lidskému zřízení pro Pána.“

Nemíti vlastní vůle: Evangelium sv. Jana v kap. 5.: „Nehledám vůle své.“

Každou hodinu stříci se všelikého hříchu: Tobíáš v kap. 1.: „Tobíáš tomu naučili syna“ atd.

A proto těmito stupni a znamení dochází se nejprve k ctnostem jiným a odtud k blaženosti, jimižto všemohoucí Pán *povýšil ponížených* v pokoji, o němž v poslední kapitole Izaiáše: „Nad kým odpočine duch můj, leč nad pokorným a pokojným a třesoucím se před řečmi mými“. Tedy ne nad pyšným mocným, protože nebylo nalezeno místo jeho v milosti. Žalm: „Viděl jsem bezbožníka povýšeného jako cedry na Libanu.“ A následuje: „Přešel jsem a nebylo nalezeno místo jeho“ protože Hospodin *sházel mocné se stolic a povýšil ponížených* atd.

O SVATÉM PROKOPU (NEBO KTERÉMKOLIVĚK VYZNAVAČI).

Evangelium sv. Matouše kap. 24.

a sv. Lukáše kap. 12.:

Blahoslavený služebník ten, kteréhož přijda pán jeho nalezl by, an tak činí.

Toto slovo Spasitelovo vztahuje se k služebníkovi, který naplnil předchozí napomenutí, t. kteréhož by konečně nalezl an tak činí, tak bdí, tak domu před zlodějem ostříhá, tak věrně slouží a tak pokrmem přisluhuje čeledi. Neboť v těchto čtyřech věcech záleží úřad a zásluha dobrého služebníka.

Předně v bdění. K bdělosti pak jest nutno, aby člověk a tak duše měla zdravé oči, 2. aby hleděla, 3. aby viděla. Ale bohužel služebníci nemají očí zdravých, ale zkažené.

1. břevnem pýchy. — Evangelium sv. Matouše, kap. 7.: „Kterakž pak vidíš mrvu v oku bratra svého, a v oku svém břevna neznamenáš?“

2. lejnem pozemské žádosti. — Tobíáš v kap. 2.: „Přihodilo se pak... že (Tobíáši) když on spal, z hnízda vlastovčího vpadlo teplé lejno na oči jeho, a oslepl.“ Tak nebyl zkažen Pavel — 3. kap. listu k Filipenským: „Všecko mám jako za lejna, abych Krista získal.“

3. tělesné žádostivosti. — 2. kap. 2. listu Petrova: „Oči majíce plné cizoložstva.“

Toť jsou bohužel tři oblaky, jimiž každý člověk světský jest osleповán. Jestliže pak takto skončí, neuvidí slunce spravedlnosti pro překážku ohně věčného zatracení.

A proto žalmista dí: „Svrchu spadl oheň“, t. pekelný, „a neviděli slunce“, t. Krista, aby ho na věky požívali. Ale ty, hříšníci, pohleď se mnou v tvář svého Krista, bledou pro hříchy své, a měj útrpnost s červenou, a boj se vyvolené, a raduj se, protože budeš moci býti vysvobozen, budeš-li chtíti bdíti v pokání.

Po druhé záleží úřad dobrého služebníka *v ostříhání domu*, aby zloděj přijda nepodkopal ho. Zloděj jest ďábel, dům jest duše, která při ospalství rozumu jest podvrácena od ďábla svrchu až dolů. V ní pak podle Zlatoústého ve výkladu na Matouše ďábel krade čtvero věcí, t. stříbro výmluvnosti, zlato moudrosti, oděv ctností a roucha milostí.

Po třetí v opatrném a věrném sloužení, neboť se praví: „Kdo myslíš jest věrný a opatrný služebník?“ Ten pak jest věrný, který ne-utíká od pána pro žádné pronásledování, a opatrný ten, který nepřipouští nic, co je proti cti páně.

Po čtvrté v náležitém přísluhování pokrmem čeledi. Tento pak pokrm jest slovo boží, kterýmžto má od kněží býti přísluhováno čeledi Ježíše Krista. A nejsladší jádro tohoto pokrmu jest evangelium, z něhož duše věřícího se živí — 4. kap. evangelia sv. Matouše: „Ne samým chlebem živ jest člověk, ale všelikým slovem, které vychází z úst božích“, t. Ježíše Krista, který následujícím evangeliem nasytil své učedníky, dav jim pravidlo života, jímž by mohli dosíci blaženosti.

XXVII.

NA DEN SV. PROKOPA.

(Kázání druhé.)

V textu, který předchází toto evangelium, učil Ježíš učedníky, aby nebyli pečliví o pokrm a oděv, ale aby nejprve hledali království božího. Nyní v přítomném evangeliu učí je a následovně všechny křesťany, aby ochotně a účinně v církvi přisluhovali, především k zachování zdrženlivosti je naváděje, když praví: „*Budtež bedra*“ atd.

Evangelium sv. Lukáše, kap. 12.:

Budtež bedra [těla a mysli, t. rozum a vůle od zlého přivolení. — Řehoř: »Neboť bedra přepásáváme, když chlipnost těla spoutáváme zdrženlivostí«] **vaše přepásána** [silou zdrženlivosti] **a svíce** [t. . jasná učení, vycházející z čistoty — Žalm: »Svíce nohoum . . .«] **hořící** [z lásky] **v rukou** [podle konání shodně s učením]

Job, kap. 38.: „Přepaš nyní jako muž bedra svá“, t. j. jednej mužně. A proto ten jest muž, jehož neláme pohlaví ženské. Odtud praví se ve 13. kap. Jeremiášově: „Zjednej sobě pás lněný a opáš jím bedra svá“. Ba i o dobré ženě praví se v poslední kapitole „Knihy přísloví“: „Přepasuje silou bedra svá a sesiluje ramena svá; protož ani v noci nehasne svíce její.“

I. kap. 1. listu Petrova: „Protož přepášice bedra mysli své a střízlivi jsouce dokonale doufejte v toho, kterýž milost vám dává.“ — List k Efezským kap. 6.: „... majíce podpásána bedra svá . . .“ A následuje: „... vezmouce štít víry“ atd. — Dále Nahum v kap. 2.:*)

Řehoř: „Jsou pak dvě věci, ježto jsou prikazovány“ atd. — Tolik veliký papež Řehoř.

*) Citát u Husa schází.

vašich. A vy [doplň: buďte] **podobní** [v ostříhání bdění] **lidem** [žijícím podle rozumu], **očekávajícím** [Žalm: »Očekávej Pána a ostříhej cesty jeho«]

Starí svatí očekávali Pána Spasitele, jenž měl přijíti v těle. — ,Genesis', kap. 49.: „Spasení svého očekávám, ó Hospodine!“ — Hříšníci očekávají toho, jenž má přijíti v mysl jako ospravedlnitel. — Jeremiáš v kap. 14.: „Očekávání Izraelovo, Spasiteli jeho v čas souzení!“ Všichni spravedliví očekávají toho, jenž má přijíti k soudu a oslavitele. — List k Filipenským, kap. 3.: „Spasitele očekáváme Pána Ježíše Krista; kterýž promění tělo naše ponížené, aby bylo podobné k tělu slávy jeho.“ — O tomto trojím očekávání v 17. kap. ,Knihy přísloví': „Drahokam převzácný jest člověku věc očekávaná“. ,Drahokam', t. j. Kristus milostivý v 1., milostivější v 2., a nejmilostivější v třetím příchodu.

Pána svého, až by se vrátil ze svatby,

Řehoř v dnešním kázání: „Pán odešel na svatbu“ atd. — Tolik ten.

Tohoto návratu má si žádati věrná duše podle slov 6. kap. ,Písne psnů': „Navrať se, navrať, ó Sulamitská, navrať se, ať na tě patříme.“ Navrať se předně milostí, 2. potvrzením a 3. dáním konečné blaženosti, jež jest věčně patřiti na božství. — Evangelium sv. Jana v kap. 17.: „Totot jest pak věčný život, aby poznali tebe samého pravého Boha, a kteréhož jsi poslal, Ježíše Krista.“

aby hned, jakž by přišel [Výklad: nemoci smrti] **a potloukl** [Zjevení sv. Jana, kap. 3.: »Až, stojím u dveří a tluku«],

Řehoř: „Přichází zajisté Pán, když pospíchá k soudu. a tluče, když“ atd. — Tolik ten.

Tak otevřel Pavel, (dle 1. kap. listu k Filipenským) maje žádost umřítí a býti s Kristem; a Ondřej pravil: „Bezpečeni a s radostí jdu k tobě.“

1. tluče Pán před příchodem nemocí, pohyby země atd. — Evangelium sv. Matouše v kap. 24.: „Nebo povstane národ proti národu a království proti království... Ale tyto všechny věci jsou počátkové bolesti“. — 2. tluče vnuknutím: Zjevení sv. Jana' v kap. 3. — 3. bude tlouci skrze anděla troubou: „Povstaňte mrtví, pojďte na soud.“ A na toto zatlučení všichni nutně musí otevřítí náhrobky: 1. list k Thessaloničským, kap. 4.: „Potom my živí pozůstavení spolu s nimi zachvácení budeme do oblaků, vstříc Pánu v povětří.“ Ale běda tomu, kdo neotevře na první dvě zatlučení.

otevřeli [radostně ho přijímajíce] **jemu. Blahoslavení služebníci** **tí** [budou na věky] **kterěž přijda** [ve smrti] **Pán nalezl by ani**

bdí [v stavu milosti a ne spíce v hříších. — 15. kap. 1. listu ke Korintským: »Bděte spravedliví a nehřešte«];

Řehoř v ‚Moralích‘: „Bdí, kdo k spatření pravého světla má oči otevřené, kdo skutky zachovává, co věří, a kdo od sebe zapuzuje tmy lenosti a nedbalosti.“ Tolik ten.

amen, pravím vám, že přepáše se [Řehoř: »K odplatě se připraví],

‚*Přepáše*‘, protože ochotně bez váhání bude přisluhovati životem věčným.

Řehoř: „t. j., co jest spravedlivého dá jim, protože spravedlnost bude opasek beder jejich.“

a vsadí je za stůl [t. j. dá jim vůbec odpočinouti],

t j. dá jim odpočinouti ve věčné blaženosti, ale dříve na soudu: Evangelium sv. Matouše v kap. 19.: „Budete seděti soudíce“ atd.

‚*Vsadí je za stůl*‘, jako občerstvuje znavené, skytaje duchovní rozkoše“ atd. — Tolik Cyril.

a chodě, bude jim sloužiti [dávaje jim rovný díl chleba. Evangelium sv. Lukáše v kap. 14.: »Blahoslavený, kdož jí chléb v království božím«]

Řehoř v dnešním kázání: „Protože ze soudu vrací se nebo jde s vyvolenými do království nebeského, protože vyvolené své povýší z formy člověčenství k rozjímání svého božství“ atd.

A přišel-li byt v druhé bdění,

První bdění podle Řehoře jest ostříhání dětství, zejména, když počíná užívání rozumu u dětí. — Druhé bdění jest ostříhání jinošství, třetí stavu mužného, čtvrté stáří. Protože v každém stavu někteří umírají, tedy také v každém mají býti připraveni spravedlivostí k přijetí smrti.

Těchto čtyř bdění dotýká se evangelium sv. Marka v 13. kap., kde se praví: „Protož bděte; nebo nevíte, kdy Pán domu přijde, u večer-li, čili v půlnoci, čili když kohouti zpívají, čili ráno.“

aneb v třetí bdění, a tak

Řehoř: „Kdo tedy nechtěl bdíti v prvním bdění“ atd. — Tolik Řehoř.

tak by je nalezl [přepásané čistotou, hořící láskou, svítící bližnímu a bdící v pilném očekávání], **blahoslavení jsou** [a tedy na-

opak: nenalezl-li by je tak, zlořečení jsou] **ti služebníci. Toto pak vezte, že, byť věděl hospodář [člověk], v kterou by hodinu měl zloděj [smrt, zlý duch] přijít, bděl by zajisté,**

Podle Zlatoústého jest zloděj ďábel, dům mysl, rozum dveřník, hospodář člověk. Jestliže by tedy ďábel vešel nedbalostí dveřníkovou, podkopaje dům pobere všecko. Proto se praví v 5. kap. 1. listu Petrova: „Strážliví buďte a bděte, neboť protivník váš ďábel jako lev...“

a nedal by podkopati domu [mysli] svého.

Ale jest uvážiti: ježto člověk nezná konce svého (II. kap. „Ježíše Siracha“) proto podle Platona filosofie jest pilné rozjímání o smrti. Proto kdyby člověk věděl jistě, v kterou hodinu zloděj smrt odnášející duši přijít má, *nedal by podkopati domu svého* od ďábla, t. j. podvrátiti jej přivolením k věcem nedovoleným.

A přece jest věděti, že Kristus jmenuje sebe zlodějem, t. vzhledem k smrti tělesné a vzhledem k poslednímu soudu, podle slov Apostolových: „Den Páně jako zloděj tak v noci přijde.“ Proto dí Řehoř: „Ten hospodář jest duch lidský, dům pak jeho tělo lidské jest, a zloděj ten jest Kristus, který praví každému člověku v 2. kap. „Zjevení sv. Jana“: „Přijdu k tobě jako zloděj.“ Neboť on chtěje oddělit duši od těla přichází tajně jako zloděj.

Protož i vy [všichni] buďte [neustále k hodnému vyjítí vstříc] hotovi; nebo, v kterou hodinu [nenadálou]

Augustin: „Připraveny jsou ty duše, jichžto svědomí dává dobrou odpověď.“ — Evangelium sv. Matouše v kap. 25. „Které hotovy byly, vešly s ním na svatbu.“

„Bez vědomí hospodáře pak zloděj podkopává dům, protože, zatím co duch usíná ve svém ostríhání, nenadálá smrt přijdouc vrazí v příbytek těla našeho a toho pána domu, kterého najde an bdí, usmrtí“ atd. — Tolik Řehoř.

nenadějete se, Syn člověka přijde [k smrti přítomného života a k poslednímu soudu ve své velebnosti]. —

Evangelium sv. Matouše, v kap. 24.: „Ale jakož bylo za dnů Noe, takť bude i příchod Syna člověka. Nebo, jakož za dnů těch před potopou žrali a pili, ženili se a vdávaly se“ atd. A následuje: „A nezvěděli, až přišla potopa a zachvátila všechny: takť bude i příští Syna člověka.“

XXVIII.

NA DEN SV. MARKÉTY.

Evangelium sv. Matouše, kap. 13.:

Podobno jest království nebeské pokladu skrytému v poli; kterýž [poklad] nalezna člověk

Království nebeské, t. j. Syn boží: Evangelium sv. Lukáše v kap. 17.: „Nebo, aj, království boží jestiž mezi vámi“. — Toto království jest podobno pokladu, ba jest podle Jeronýma poklad, v němž jsou skryty všechny poklady moudrosti a vědění (List ke Kolossen-ským, kap. 2.).

Pole pak jest jeho tělo, v němž jest skryto božství: Izaiáš v kap. 45.: „Ty jsi v pravdě Bůh skrytý.“

Tento poklad pak člověk nalezne věrou, jako nalezl setník, když bylo kopáno pole. Evangelium sv. Matouše v kap. 27.: „Jistě Syn boží byl tento.“ Skrývá pak, když víru v srdce ukládá; a *pro radost* víry *odchází* v prospívání dobrými skutky a *prodá všechny*, t. skutky tělesné, a *koupí pole* to láskou, t. j. miluje Krista jako člověka, aby tím podle těla mohl prostředně konečně obdržeti poklad božství.

Krátce takto: *Království nebeské*, t. j. život věčný, za nějž člověk s radostí má prodati všechno, *podobno jest pokladu* pro cennost *skrytému v poli*, t. j. svatém písmě. — Evangelium sv. Jana v kap. 5.: „Ptejte se na písma; nebo vy domníváte se v nich věčný život míti.“

3. podle Zlatoústého jest poklad kázání slova božího, pole svět. Poklad jest skrýván v poli, když kázání slova jest věnováno lidem světským. Ale (nikdo) nekoupí tento poklad, aby v něm vykonal svůj účín, leč by s radostí vše prodal.

4. podle Augustina tento poklad jest svaté písmo pro čtyři věci. 1. pro veliký užitek, 2. pro cennost. — Nad zdraví a všelikou krásu, praví, moudrost. Všecky věci dobré přijdou mi stejně s ní. 3. pro všeobecnost. Ježíš Sirach v kap. 8.: „Moudrost volá na ulicích“. 4. pro pokoru, protože dává se jenom pokorným. Odtud v 1. kap. „Knihy

moudrosti': „Nebo v zlovolnou duši nevchází moudrost, aniž bydlí v těle“ atd.

skrývá, a radostí naplněn jsa pro něj, odchází a prodá všecko, což má, a koupí pole to.

Dále podle Augustina, jenž dí: „O tomto pak pokladu řekl, že“ atd. — Tolik ten.

Dále: poklad jest odměna nebeská, pole práce v cvičení života činného a v skutcích milosrdenství, v řízení církve. Pole kupuje se po prodání všeho, aby pokladu tamtéž skrytého bylo dosaženo, neboť pro velikost nebeské odměny má býti podniknuta řečená práce v čistotě s pominutím ostatního.

A proto Augustin v listu k Valeriovi praví: „Nábožná opatrnost uvažujž, že“ atd.

Podle Řehoře značí se pokladem touha po království nebeském, polem kázeň snahy, t. j. dobré konání. A toho pole — podle téhož — po prodání všeho získává ten, kdo odpíraje rozkošem tělesným všechny své pozemské touhy šlape ostríháním nebeské kázně, aby nechtěl již nic, co lichotí tělu, nebo nehrozil se ničeho, co hubí nyní tělesný život. Tento pak poklad má býti skryt dobrým úmyslem, aby nebyl ztracen, jak se stalo s králem Ezechiášem (Izaiáš, kap. 39.).

Řehoř v kázání praví: „Nalezený podklad jest skrýván, aby byl zachován“ atd. Tolik ten.

Opět podobno jest království nebeské člověku kupci, hledajícímu pěkných perel;

Druhé podobenství: *Království nebeské* — Kristus — *podobno jest kupci-těž a řovi*. — Neboť on přišel na tento svět k těžkému těžení, aby *perel*, t. j. duši hledal a za velikou cenu získával. Hledal pak 33 léta a *nalezl jednu velmi drahou*, t. celý soubor k spáse určených, za niž *dal všecko, což měl a koupil ji*. — Evangelium sv. Matouše v kap. 20.: „Syn člověka nepřišel, aby jemu slouženo bylo, ale aby on sloužil a dal duši svou na vykoupení za mnohé.“ — Proto všechny duše jsou perly Kristovy. — Ezechiel v kap. 18.: „Aj, všechny duše mé jsou, jakož duše otcova, tak i duše synova, mé jsou.“

Dále takto: *Království nebeské*, t. j. život věčný, má se co do dosažení vzhledem k blahoslavenství jako velmi drahá perla vzhledem ke kupci. Neboť on pilně hledá a nalezná prodá všecko, atd. jako svrchu.

Dále podle Jeronýma jest perla moudrost v zákoně božím a v prorocích obsažená. Nejdražší pak mezi ostatními jest moudrost Kristova — nejdražší, sestupující dolů od Otce světél. (List sv. Jakuba, kap. 1.)

kterýž, když našel jednu velmi drahou perlu, odšed prodal všecko, což měl a koupil ji.

Dále: Perla jest láska, kupec člověk činný, který usiluje o skutky milosrdenství prodal statky světské chudým. — 2. dokonalý, který prodav všecko, co má, zanechá chudým. Evangelium sv. Matouše v kap. 19.: „Aj, my“ atd. V 3. kap. knihy ‚Příslloví‘: „Lépeť jest nabýti jí, nežli těžiti stříbrem“. — 3. každý spravedlivý, k nimž se praví v 19. kap. evangelia sv. Lukáše: „Kupčetež, dokud nepřiidu“. — Ti všichni jsou jeden kupec nahromaděním, jenž nalez lásku boží, odešel na trh svědomí od věcí pozemských, jako Pavel v 3. kap. listu k Filipenským: „Všecko to mám jako za lejna, abych Krista získal.“

Opět podobno jest [Výklad: »Děsí bázní ty, které roznítí láskou k odměně«] **království** [t. j. církev bojující] **nebeské vrši puštěné do moře, a z všelikého** [a z každého] **plodu** [rodu] **ryb** [rybího] **shromažďující;**

Království nebeské jest církev bojující podle Řehoře, která nyní puštěna jest do moře tohoto světa a shromažďuje z každého rodu, t. dobrých i zlých. Ta pak až bude naplněna podle počtu předzřízených bude od Pána vytažena na břeh, t. j. konec světa, a soudcové sedíce na stolicích budou z ní vybíratí dobré k oblažení určené do nádob svých, t. j. stánků, ale zlé k zatracení určené budou ven zamítati, aby církev byla svému ženichu podána bez poskvrny a vrásky.

Církev bojující nyní shromažďuje všechny bez rozdílu. Řehoř dí v ‚Moralích‘: „K odpuštění hříchů volá moudré i blázny, otroky i svobodné, bohaté i chudé, silné i slabé.“ Tolik ten. — A to bylo předobrazováno: v 7. kap. ‚Genesis‘ na arše, ve které byla zvířata čistá i nečistá. Dále v 10. kap. ‚Zjevení sv. Jana‘ na nádobě ukázané Petrovi, kde bylo z každého rodu něco a ve 13. kap. evangelia sv. Matouše: „Nechte, ať obě spolu roste až do žni.“

Dále: Království nebeské — život věčný, jehož milování kdo ochutná, jak praví Řehoř v kázání, to, co na zemi miloval, rád všecko opustí. V přípravě k němu pozbývá všecko ceny; opustí, co měl, rozptýlí, co nashromáždil; duch zanítí se pro věci nebeské, nic zemského nelíbí se mu. Vše, co se líbí dle zevnějšku věci pozemské, zdá se mu znetvořeným, protože jenom drahocenný jas perly září v mysli. O milování té (perly) pak řečeno jest jistě skrze Šalamouna: „Silné jako smrt jest milování její.“ Neboť zajisté jako smrt hubí tělo, tak láska k věčnému životu hubí od milování věci tělesných. Neboť koho dokonale zachvátí, toho činí jakoby necitelným k pozemským žádostem vně.

Neboť ani tato svatá, jejíž narozeniny dnes slavíme, nebyla by mohla umřítí pro Pána na těle, kdyby dříve nebyla bývala na mysli odumřela pozemským tužbám. Neboť duch povznesený na vrchol ctností vysmál se mučení, pošlapal odměny; předvedena před ozbrojené krále a knížata stála silnější nad mučitele, vyšší nad soudce atd.

Tolik Řehoř v kázání na toto evangelium.

kteroužto, když naplněna byla, vytáhše [z moře] **na břeh** [podle ‚Výkladu‘ jest to konec světa] **a sedíce** [seděti náleží soudci] **vybírali** [Daniel v kap. 12.: »Vybírání a bílení budou mnozí«] **což dobrého bylo, do nádob, a což bylo zlého, vně** [„Zjevení“ sv. Jana v kap. 22.: »Vně pak budou psi a čarodějníci a smilníci a vraždění a modláři i každý, kdož miluje a činí lež]

Řehoř: „Svatá církev přirovnává se k vrši puštěné do moře, protože i rybářům byla svěřena i skrze ni každý jest vytahován z příboje přítomného světa do království věčného, aby neutonul v hlubině věčné smrti. Ta pak ze všech druhů ryb shromažďuje, protože k opuštění hříchů volá moudré i blázny, svobodné i otroky, chudé i bohaté, silné i slabé.“

zamítali. Takt bude [co do zasloužení blaženosti] **při skonání světa** [tohoto stavu proměnlivého]; **vyjdou andělé** [satanové], **a oddělí** [berouce je k sobě] **zlé z prostředku spravedlivých; a vrhou je do pecí** [pekla] **ohnivé;**

Zde znamenej, kterak Spasitel chce bázní navésti ty, které dříve chtěl láskou roznítiti k hledání království nebeského. Neboť láska a bázeň nazývají se dvě přikázání, jimiž jsme vedeni k zachovávání zákona božího. Království nebeské především jest hledáno láskou, a pravou bázní před trestem člověk jest podněcován ke království. Odtud koho nepřivábí láska, toho někdy bázeň dohání k dobrému.

tamt bude pláč [pro žár] **a skřípění** [pro mráz] **zubů.**

Řehoř: „Toho jest se spíše báti, než vykládati. Neboť zde jsou zjevně řečena mučení hříšníků, aby někdo neutíkal se k výmluvě na svou nevědomost, kdyby něco o věčném trestu bylo řečeno temně.“

Srozuměli-li jste tomu všemu? Řekli jemu: I ovšem, Pane!

Jeroným: „Apoštolé jsou tázáni od Krista, kteřížto mají to vykládati celému světu. Neboť k tomu byl v podobenstvích vypsán postup církve bojující, aby apoštolé, kteří byli její zakladatelé po Kristu svou krví, srozuměli tomuto postupu. A to jest, proč se praví: *„Srozuměli-li jste“*, jakoby řekl: „Vám náleží srozuměti.“

On pak řekl jim: Protož každý učitel [doktor] **umělý** [vzdělaný, mající vnuknutí od Boha] **v království** [v církvi]

Řehoř: „Jakoby se řeklo zjevně: Ten jest v církvi svaté umělý kazatel, kdo umí i nové věci vynášeti z příjemnosti království i staré praviti o hrůze trestu, aby se aspoň trestu báli ti, které odměny nevábí.

Slyšíš o království, jež má milovati, slyšíš o trestu jeden každý, jehož má se báti, aby ducha liknavého, prudce lnoucího k zemi, netáhne-li jej láska ke království, aspoň děsila bázeň.“ atd.

Tolik Řehoř.

nebeském bojující] podoben jest člověku hospodáři,

Podoben jest co do živení. Neboť jako hospodář má krmiti syny chlebem tělesným, kterýžto v nouzi dává jim jísti nové i staré věci. Tak tento má krmiti své věrné chlebem duchovním, vynášeje z pokladu svého, t. j. ze svého vědění skrytého v srdci, nové i staré věci, t. j. výroky nového i starého zákona.

Z toho 1. jest patrné, že dobře v podobenství před tím bylo řečeno, že poklad podle Augustina vykládá se svaté písmo.

2. jest patrné, že biskupové nebo jiní následníci apoštolů mají mítí znalost obou zákonů, na znamení čehož nosí na hlavě mitru s dvojím rohem.

kterýž vynáší z pokladu svého nové i staré věci [Výklad:

»Stará věc byla za vinu sestoupiti do pekel, nová jest, aby člověk skrze příchod Kristův žil«].

XXIX.

Podobno jest království nebeské pokladu skrytému v poli.

Toto evangelium čte se o panně, protože panenství přirovnává se k pokladu. Poklad tedy jest panenství, pole tělo. — 2. list ke Korintským, kap. 4. „Mámet pak poklad ten v nádobách hliněných.“ Nalezne-li tedy jinoch tento poklad, měl by všecko prodati pohrdáním, aby mohl setrvati v stálém panictví.

Přirovnává se pak panictví k pokladu

pro drahocennost: 26. kap. „Ježíše Siracha“: „Všeliká vážnost není důstojna zdrženlivé duše“;

pro řídkost: Evangelium sv. Matouše v kap. 19.: „Ne všichni chápou to slovo“;

pro trvalost: Evangelium sv. Matouše v kap. 22.: „Nebudou se ani ženiti ani vdávati, ale budou jako andělé v nebi“;

pro užitečnost: „Kniha moudrosti“ v kap. 3.: „Tať jest, kteráž nepoznala lože s proviněním; budeť míti užitek v ohledu na duše svatých“.

Tento poklad zachovává dobrota úmyslu, kročení smyslu vnějšího, vyhýbání se obcování a trestání těla.

O 1. v 6 kap. evangelia sv. Matouše: „Jestliže oko tvé sprostné“, t. j. úmysl dobrý, „bude, celé tělo tvé jasné“ t. j. čisté, „bude“.

O 2. Job v kap. 31.: „Učinil jsem smlouvu s očima svýma.“

O 3. v 6. kap. 1. listu, ke Korintským: „Utíkejte smilstva.“ — Izaiáš v kap. 26.: „Lidé můj! Vejdí do pokojů svých, a zavři dvěře své za sebou! Schovej se na maličkou chvílku, dokudž nepřejde hněv.“

O 4. v 9. kap. 1. listu ke Korintským: „Tak bojuji, ne jako vítě rozrážej: ale podmaňuji tělo své a v službu podrobuji.“ Odtud Alan v „Radách“:

Vezmi krbu dříví, když chceš by plamen uhašen byl.

Dlužno tedy ostříhati panenství, protože jest poklad, který byv ztracen nevrací se, neboť jest květ, který upadna nerozkvete, hvězda,

kteřá zapadnouc nevrátí se k východu, dar, který ztracen přamálo jest vážen.

Slyš tedy, dcero, a viz a přikloň ucho své mysli, jako i vnitřním okem máš patřiti, a zapomeň na lid svůj, t. j. souhrn tělesných rozkoší a myšlení, která našeptávají, aby panna se vdala, radovala se z objetí manžela, byla oplozena tělesným plodem, požívala rozkoše. Takového lidu zapomeň. Lid to Babylonský, pokolení hanby, které usiluje odvésti do zajetí dceru Sionskou.

A zapomeň na dům otce svého, který jest výheň hříchu, ke kterémuž domu patří žádost rozkoše, protože král Kristus požádal slícnosti tvé, t. j. vnitřní přípravy, bez níž nedbá na vnější krásu. Žalm: „Všeliká sláva jeho dcery královské uvnitř“; neboť on nedbá o ohyzdnou na duši.

Proto se praví v 11. kap. 2. listu ke Korintským: „Zasnoubil jsem vás, abych vás co pannu čistou oddal jednomu muži, Kristu“. A neklame se v uvážení krásy: 2. list ke Korintským v kap. 10.: „Ne, kdo se sám chváli, dokonalý jest, ale koho Bůh chváli.“ A následovně miluje i zvláště pannu: 2. kap. Knihy Ester: „I zamiloval král Ester nade všecky jiné ženy; a našla milost a lásku u něho nade všecky jiné panny, takže postavil korunu královskou na hlavu její, a učinil jí královnou místo Vasti.“ „Asverus“ vykládá se „oblažující“, znamená Krista. — „Ester“: skrytá nebo skrývající, a znamená pannu čistou. — „Vasti“ vykládá se „výrok dovršený“, a znamená duši vypověděnou z království, která krále Asvera, t. j. Krista, nechtěla poslouchati, jak stojí v 1. kap. knihy „Ester“.

XXX.

NA DEN SV. MÁŘI MAGDALENY.

E v a n g e l i u m s v. L u k á š e, kap. 7.:

Prosil [znamení dobroty, totiž ne zoufalého atd.] **Ježíše jeden z farizeů** [o němž se myslí, že to byl Šimon, kterého Pán očistil od malomocenství]

V tomto evangeliu jsou položeny tři druhy nemocných. Neboť někteří poznávali svou nemoc a hledali lékaře, z jichž počtu byla Magdalena. — Řehoř: „Neboť ježto tato žena shlédla poskvrny své hanebnosti, běžela se omýti k pramenu milosrdenství.“

Druzí, kteří nepoznávali své nemoci, ale nemocné a lékaře soudili, z jichž počtu byl tento farizeus.

Jiní, kteří z nemoci jiných se roznemohli, z jichž počtu byli ti, kteří říkali: „Kdo jest ten, jenž odpouští hříchy.“ A proto dí Řehoř: „Hle, ta, která přišla k lékaři jest uzdravena, ale z uzdravení jejího jiní se roznemohli.“

Uprostřed těchto nemocných tedy byl lékař, který prvního nemocného uzdravil, druhého posílil, třetího zanechal v nemoci. Od prvního nemocného vezmětež hříšníky lék naděje, od druhého učení řeholníků potlačež opovázlivý soud, aby se ničemně nevynášeli svou zbožností, nerozvážně soudíce ostatní.

aby jedl s ním. Pročež vešed [hle přivolení pozvaného, s nímž přišla všecka dobra]

Kristus jedl:

s farizey, jako zde, aby je napravil a pýchu zkrušil;

s publikány a hříšníky dle 9. kap. ev. sv. Matouše a 5. kap. ev. sv. Lukáše, aby je uzdravil;

s přáteli a známými, jako s Martou a Lazarem, dle 12. kap. ev. sv. Jana, aby rozmnožil lásku;

s příbuznými a chudými, dle 2. kap. ev. sv. Jana, aby nedostatek naplnil.

do domu toho farizea, posadil se za stůl [t. j. sedl si k jídlu].
A aj, žena [hříchů plně litující]

Hle žena, která přišla k tomu, jenž o sobě praví: „Nikoho, kdo přijde ke mně, nevyženu ven,“ jenž nechce smrti hříšnickovy, jenž očisťuje nečisté. A proto nečistá a bídná přišla k němu, aby obdržela očistění a milosrdenství.

A proto dí Zlatoústý v knize „O Jidáši zrádci a zradě Krista“: „Málo dříve nevěstka“ atd.

Papež Innocenc v kázání na slova: „Prosil Ježíše jeden z farizeů praví: „Pohled na Marii Magdalenu, kterážto žena byla v městě hříšnice, k níž byl všem otevřen přístup a žádný neutrpěl od ní odmítnutí. A přece odpuštění jsou jí hříchové mnozí, protože milovala mnoho.“

v městě [tím se ukazuje místo hřešení], **kteráž byla hříšnice** [hle stav viny], **zvěděvši** [hle hnutí pokání]

Sallustius: „Ve velikém městě“ atd.

Podle Hugona mravně: „T. j. duše hříšná, mající“ atd.

Nečteme o Mariině ústní zpovědi, protože snad nemohla pro pláč. Žalm: „Zkormoucen jsem byl a nemluvil jsem.“ Nebo protože zpověď ústní tenkrát nebyla v přikázání; a 3. protože uvěřila, že hříchy její nejsou Krista vůbec tajny, protože on jest zkoumatel srdcí a ledví atd.

že by Ježíš [jako pokorný, dobrotivý, tichý a zbožný] **seděl za stolem** [t. j. byl přisedl k jídlu] **v domě farizea, přinesla** [pояvši veň důvěru, pojavši veň naději] **nádobu alabastrovou masti** [a tak přišla nemocná k lékaři pro uzdravení, hříšnice přišla k Spasiteli] **a**

Alabastr podle „Výkladu“ jest druh mramoru, v němž jsou masti zachovávány bez porušení. Druhdy hojně užívali mastí, jichž tato žena byla užívala k zlému, ale nyní je užitečně obrátila k dobrému.

Zde jest uvážiti lítost hříšnice, která se ukázala mnohonásobnými slzami, kteréžto slzy vyšly z bolestí nad hříchy a z lásky k Pánu.

A proto dí Řehoř: „Mezi hodující vešla, bez rozkazu přišla, mezi hody přinesla slzy. Učte se, jakou bolestí plane ta, jež se nestydí plakati ani na hodech.“ Tolik on.

A proto nalézáme v evangeliu, že plakala čtverako:

1. z lítosti, jako zde.

2. ze soucitu nad smrtí bratrovou — 12. kap. evangelia sv. Jana.

3. z bolestí nad utrpením Kristovým — 23. kap. evangelia sv. Lukáše: „Následovaly ho ženy“ atd.

4. z lásky — 20. kap. evangelia sv. Jana: „Ale Maria stála u hrobu vně, plačíc.“

A ve všech těchto pláčích byla utěšena od Pána.

O šťastná hřišnice, kolikrát obmyla jsi hříchy slzami! Ty jsi příklad hřišnicím. Ale bohužel následují formu hříchu, avšak formy pokání zanechávají.

stojíc ze zadu [pro ostych] **u nohou** [hle pokora] **jeho s pláčem, počala slzami** [hle velikost lítosti, neboť zhřešila očima] **smáčet** **nohy jeho, a vlasy**

Tři věci na sobě ukázala: ostych, pokoru a lítost, kteréžto mají předcházeti zpověď. A 4. přidala zadostučinění. — Proto odpuštění jsou jí hříchové. Kde jsou naše Magdaleny? H a h a, t u d y n a n ě!

hlavy své vytírala.

Vlasy, jimiž byla hřešila. — Izaiáš v kap. 3.: „Oblysí Pán vrch hlavy dcer Sionských a Hospodin vlasy jejich obnaží.“ Tamtéž: „Protože se pozdvihly dcery Sionské, a chodily s vytaženým krkem, a pokynující očima se procházely a plesaly, a poskakovaly si nohama svýma, a spořádaným krokem si vykračovaly“ atd.

Bernard: „Dcery Babylonu, jichž sláva“ atd.

„Kniha Moudrosti“ v kap. 11.: „Čím kdo hřeší, tím i trestán bývá.“

Dále v 6. kap. listu k Římanům: „Jako jste zajisté vydávali údy své v službu nečistotě a nepravosti k nepravosti: tak nyní vzdejte údy své v službu spravedlnosti ku posvěcení.“

a líbala [ta, jež dříve líbala smilníky] **nohy jeho a**

Řehoř: „Tolik obětovala ze sebe“ atd.

mastí mazala. [Řehoř: »K ochlazení horkosti a zmírnění bolesti od námahy cesty«.] **Užřev pak to farizeus, kterýž ho byl pozval, pravil sám v sobě řka: Byť tento byl prorok** [pravý, znalý věci skrytých], **věděl by zajisté** [a tak by nedovolil dotýkati se], **kdo** [že Maria Magdalena] **a jaká** [že zlá] **jest žena,**

Ó, farizee, nevíš, že nyní rozplývají se v slzách ony oči této ženy, které druhdy oplývaly rozpustilostmi, a nyní obracejí se k pláči, které druhdy byly pohnutkou k smilstvu? Druhdy tato žena skládala vlasy ozdobně a česala je obtáčejíc je různými sponkami, aby vášeň pohlížejících na sebe podráždila. Avšak hle, rozprostírá je odevšad a rozpouští, a rozprostřejší vlasy, které obyčejně na

hlavě mazala, stírá slzy. Ústa té, která pomazává, zajisté sladkými polibky vábila k vášnivým objetím — a tak o ostatním.

která se ho dotýká; neboť hříšnice jest. [Evangelium sv. Lukáše v kap. 8: »Maria, jež slove Magdalena, z nížto bylo sedm dáblů vyšlo.« Evangelium sv. Marka v kap. poslední: »Ukázal se nejprve Marii Magdaleně, z nížto byl vyhnal sedm dáblův.«]

Innocenc praví: „T. j. veřejná nevěstka byla v městě“ atd.

I odpovídaje [k myšlení, aby ukázal, že je více než prorok. 'Výklad' praví: »Pokořuje pyšného a v podobě ženy chvále zásluhu církve«.] **Ježíš, řekl k němu: Šimone, mám tobě něco povědět** [ku poučení]. **A on řekl: Mistré, pověz! I odpověděl Ježíš: Dva dlužni byli jednomu**

'Výklad': „Dva jsou národové, kteří jsou stvořiteli dlužni peníz, t. j. duši svou, označenou obrazem krále a svěřenou jim k zachování“ atd. Tolik 'Výklad'.

věřiteli [t. j. lichváři Bohu, který za smrtelnou vinu spáchanou v tomto životě, nebyla-li by zahlazena, vyžaduje věčný trest]; **jeden** [Magdalena, která desetkrát více zhřešila než Šimon, neboť 500 ku 50 jest poměr desateronásobku] **byl dlužen pět set peněz,**

Věřitel — Kristus, který dává na křtu milost, na soudě však ji zpět požaduje jako úděl, a dobré skutky nad úděl. Tomuto věřiteli tedy jsme dlužni vše, co jsme: 6. kap. 1. listu ke Korintským. „Neboť jste koupeni za velikou cenu.“ — 2. vše, co máme: 4. kap. 1. listu ke Korintským: „A co máš, čehož jsi nepřijal? . . . Proč se chlubiš, jako bys byl nepřijal?“ — A proto jest kárán kdosi v 19. kap. evangelia sv. Lukáše: „I proč jsi nedal peněz mých do peněžny, abych já, přijda s úroky zajisté vymohl jich“ atd.

a druhý [Šimon farizeus] padesáte. A když neměli,

Hříšníci ve smrtelném hříchu jako takoví nemají odkud zaplatiti, protože milost Páně a následovně všechno co do náležitého užití ztratili. Neboť podle Augustina nemůže hodně jísti chléb hříšník, který se nestydí mravy se protiviti Pánu.

odkud by zaplatili, odpustil [prominul] jest oběma [oběma dlužníkům]. **Který ho tedy více miluje** [t. j. má milovati]? **I odpovéděv Šimon** [Řehoř: »Když farizeus jest usvědčen vlastním výrokem, nese provaz, jímž bude svázán] **řekl: Mám za to, že**

Hříšnice byla vázána více milovati z opuštění, farizeus pak z dopuštění, protože mu byla dopuštěna větší znalost zákona. Všichni

pak lidé jsou vázáni milovati z opuštění, alespoň předzřízení, protože všichni zhřešili a potřebují slávy. (List k Římanům, kap. 3.) A podobně z dopuštění; to jest patrné z 25. kap. evangelia sv. Matouše: „Jednomu dal pět hřiven“ atd.

ten, kterému více odpustil. A on řekl jemu:

Protože láska mezi lidmi vzniká nejčastěji z předchozích darů, a následovně větší láska z větších darů. Ale naopak někdo je za menší dar více vděčen a více miluje, než jiný za větší, a méně miluje. To jest patrné na mnohých, a zvláště na prelátech, kteří obdrževše s Iškariotským veliké dary, milují méně než lidé prostí, ba ani nemilují, ale jako Iškariotský zrazují a na smrt nenávidí Ježíše Krista. To rozřešil farizeus evangelický, řka: „*Mám za to*“. Neboť takoví podle mínění avšak nikoli podle pravdy věci, milují více než prostí lidé odpouštějícího. Odpověděl dle smyslu podobenství dobře, protože Maria více milovala, než ten farizeus, protože jí Pán více hříchů daroval v odpuštění.

Právě jsi rozsoudil. A obrátiv se k ženě, řekl Šimonovi: Vidíš [jako by řekl: ‚srdcem ne, ale tělem‘] tuto ženu?

Zde pokáral Šimona za trojí nedostatek zbožnosti:

Vešel jsem do domu tvého a vody nohám [jež byly umdleny bolice a zemdleny námahou cesty, zabláceny nebo zaprášeny, protože neustále chodily bez obuvi] **mým nedal jsi; ale tato slzami smáčela nohy** [a tak tě předčila v skutku zbožnosti] **mé a vlasy svými vytírala. Políbení** [zde ho pokáral za nedostatek lásky, neboť políbení jest znamení přátelství] **jsi mi nedal; ale tato, jakž** [t. j. jakmile nebo jak, t. j. od té doby, co] **jsem vešel** [a sedl si, ihned počala], **nepřestala líbatí nohou mých. Olejem hlavy mé nepomazal jsi; ale tato mastí mazala nohy mé. Protož pravím tobě:**

Totíž pro skutky, které mi učinila, a protože se ukázala pokornou a zkroušenou; ale hlavní příčinu dodává:

Odpouštějít se jí hříchové mnozí,

„Odpouštějít se“, neboť ukazují se odpuštěnými, protože *„milovala mnoho“*, ukazujíc mnohá znamení milování. A *„odpouštějít se jí“* co do trestu ty, které byly odpuštěny v lítosti, co do viny. A proto Pán opakuje dvakrát *„odpouštějít se hříchové“*, aby jí ukázal dvojitý rozhrěšení. Ó, svatá plnost rozhrěšení největší zbožnosti!

Avšak zdaliž pro tu dobu byl odpuštěn i trest za hříchy? I zdálo by se, že nikoli, protože Spasitel to nevyslovil, jak zní bully prelátů. 2. proto, že pak by nebyla potřebovala tak velikého pokání, které

za dlouhé doby naplnila. — Zde možno zbožně věřiti, že odpustil jí i trest pro vřelou lásku a lítost. Neboť i lotr, který spáchal těžší hříchy, obdržel odpuštění trestu i viny, krátkou prosbou, t. j.: „Rozpomeň se na mne, Pane, až vejdeš do království svého“, neboť on ještě ten den radoval se s Pánem v ráji.

neboť [hle, mnohé milování jest příčina odpuštění mnohých hříchů] **milovala mnoho; komuť** [totiž Šimonovi] **se pak méně odpouští, méněť** [Šimon než Magdalena] **miluje. I řekl k ní: Odpouštěj se tobě hříchové.**

Jeroným v listě k Rustikovi: „Nevěstka omývá slzami nohy Spasitelovy a vlasem je utírá“ atd. — Tolik ten.

I počali, kteří spolu za stolem seděli, sami v sobě říkati [protože odpouštějícího neznali a jenom za člověka ho měli]: **Kdo jest tento, jenž i hříchy odpouští? I řekl k ženě: Víra tvá** [láskou utvářená] **tě spasenu učinila; jdiž v pokoj.** [List k Římanům v kap. 5: »Ospravedlnění tedy jsouce z víry, pokoj mějme s Bohem.«] — —

Protože Maria Magdalena měla lítost, oplakávajíc hříchy, zpověď, veřejně prolévajíc slzy mezi hodovníky, a zadostučinění, obračejíc počet zločinů v počet ctností, proto Kristus udělil jí odpuštění viny, řka: „*Odpouštěj se tobě hříchové*“; udělení milosti, když dodává: „*neboť milovala mnoho*“; a 3. věčné spasení, když řekl: „*víra tvá tě spasenu učinila; jdiž v pokoj*“.

A k tomu račiž nás hříšníky milosrdně dovést ten, jenž sestoupil volati hříšníky ku pokání.

NA DEN APOŠTOLA JAKUBA.

V pořadu dnešního evangelia děje se zmínka o třech: 1. o Ježíši, o matce a o učednících Ježíšových. A zvláště o Jakubu a Janovi. Na Kristu ukazuje se veliká laskavost v odpovědích, na matce nevědomost v otázkách, na učednících nerozváženost v žádosti, na ostatních učednících rozhořčení, které povstalo pro vynikání důstojností.

Evangelium sv. Matouše v kap. 20.:

Evangelium sv. Marka v kap. 10.:

Tehdy přistoupila [pokorně s důvěrou] **k Ježíšovi matka** [dcera Anny, Salome] **synů** [Jakuba a Jana, Jakuba staršího a Jana Evangelisty] **Zebedeových a syny svými,**

Zde znamenej, jak různě ženy k Ježíši přistoupily a přistupují, Tato Salome přistoupila z návodu synů. Neboť sami nechtěli prositi, 1. aby ostatních učedníků nepohoršili, 2. aby ona toho rychleji od Krista dosáhla, 3. aby, kdyby prosila neopatrně, Kristus rychleji odpustil, 4. aby neupadli v známku ctižádosti atd.

klanějíc se jemu a prosíc něco [všeobecně] **od něho.** [Zlatoústý: „Někteří opatrují synům svým rytířství, jiní pocty, jiní peníze, nikdo však neopatruje synům Boha.«]

Tato žena myslila se syny jako Židé, že Kristus bude kralovati světsky. A proto i apoštolé řekli v 1. kap. „Skutků“: „Pane, tento-li čas navrátíš království izraelské?“

Hle, tato žena se syny chce dříve žiti než síti, přijmouti korunu dříve než zápasiti, míti odměnu dříve, než by běžela, trávit dříve než píti, seděti dříve než pracovati. Proto Spasitel káraje je, otázal se, mohou-li předcházející, t. píti kalich utrpení atd.

My hříšníci však prosme matku milosrdenství, aby ráčila za nás orodovati, pokud si nyní zaslouží obdržeti odpuštění hříchů. Neboť on jest milosrdný k promíjení, podle Zlatoústého: „Ten, jenž sebe sama dal“ atd.

Kterýžto řekl jí [Výklad: »Ne z nevědomosti, ale aby ona veřejně to vyslovila a jemu to bylo příležitostí k poučení«]: **Co chceš?** **Řekla jemu: Rci, ať tito dva synové** [Výklad: »Dobré přání, ale nerozvážná prosba. A proto ne vůle, ne úmysl, ale nevědomost dopouští se viny. Ačkoliv prostota nemá toho dosáhnouti, přece nezaslouží býti zahanbena«] **mojí sedí** [jako pobočníci a větší] **jeden**

Zlatoústý: „Uslyšeli, že budou seděti na 12 trůnech, a proto“ atd.

Jeroným: „Toho požádala z chtivosti ženské, nejsouc pamětlivá“ atd.

Zlatoústý: „Prvenství žádá si toho, kdo před ním prchá, ale bojí se toho, kdo si ho žádá“ atd.

na pravici tvé a druhý na levici

Prosí pak tato žena o tři věci, kterých ženy žádají pro své syny, t. o pokoj, pročez praví: „*ať sedí*“; — o čest, pročez dodává: „*jeden na pravici a druhý na levici*“; — a o bohatství, pročez praví: „*v království tvém*“ atd.

Mravně: Matka dvou synů jest lidská přirozenost, mající tělo a duši. Ta prosí, aby seděli jeden t. na levici, t. j. odpočíval v přítomnosti, a druhý na pravici, t. j. v blaženosti, totiž duše. Ale není vyslyšena, leč by v přítomnosti mohla, a tak pila kalich soužení, protože k hvězdám nekráčí se rozkošemi, ale nutno následovati mučení.

v království tvém. Odpovídaje pak Ježíš řekl:

Království Kristovo jest jedním způsobem církev bojující. Evangelium sv. Matouše v kap. 13.: „Vyberou z království jeho všecka pohoršení.“ Levice tohoto království jest mučednictví, pravice klid. A podle toho nevěděli učedníci ti, zač prosí. Neboť Jakubu přišla levice, dle 12. kap. „Skutků apoštolských“: „I zabil Herodes Jakuba, bratra Janova, mečem.“ Jan pak pravici měl, protože bez mučednické smrti odpočíval v pokoji dle 21. kap. evangelia sv. Jana: „Tak ho chci nechati, až přijdu.“

Nevíte, zač prosíte.

„Výklad řádný“: „Vy, kteříž prosíte nebo hledáte stolicí slávy, které jste si dosud nezasloužili“ atd

„Výklad“: „Na prosbu matčinu odpovídá synům, z jichž vůle ona byla prosila.“

Nevěděli 1. proto, že pokládali království Kristovo za časné a světské, jemuž se Kristus vyhýbal. Pravil v 6. a 19. kap. evangelia sv. Jana: „Království mé není z tohoto světa“. — 2. proto, že věřili, že po vzkříšení Kristovu ihned budou kralovati, neboť přece uslyšeli dle 19. kap. evangelia sv. Matouše: „V druhém narození“, t. světa, „když seděti bude Syn člověka na stoličce velebnosti své, budete i vy seděti na dvanácti stolicích, soudíce dvanáctero pokolení izraelské“. — 3. proto, že mysli, že v království Kristově jest něco levého, ač přece všichni jeho obyvatelé království budou postaveni na pravici, jak patrné z 25. kap. ev. sv. Matouše: „Postavil pak ovce na pravici.“ — 4. protože mysli, že z pouhého příbuzenství obdrží skutečné právo ke království, ač naopak stojí v 7. kap. evangelia sv. Matouše: „Mnozí jiní spočinou v království nebeském. Ale synové království budou uvrženi do temnoty zevnitřních.“ A v 21. kap. téhož evangelia: „Bude odňato od vás království boží a bude dáno lidu přinášejícímu užítky jeho.“ Tak nyní prosí mnozí říkající: „Přijď království tvé“, a nevědí, zač prosí, protože užítku království nepřinášejí. List sv. Jakuba v kap. 4.: „Prosíte a neberete“, protože nevíte, zač prosíte.

Můžete-li [»Jakoby řekl«, praví, Výklad: »Před pokorou utrpení chcete býti povýšeni?«] **píti** [trpěti] **kalich** [utrpení za mne], **kterýž já**

,Výklad řádný: „A to věděl, že mohli napodobiti jeho utrpení“ atd.

V 10. kap. evangelia sv. Marka dodává: „Můžete-li píti kalich, kterýž já piji, anebo křtíti se křtem, kterýmž já se křtím“, t. j. umříti touze smrti? A ve 12. kap. evangelia sv. Lukáše: „Křtem mám křtěn býti, a kterak jsem souzen“, t. j. jak velikými tužbami jsem tísněn, „dokudž se nevykoná“. Jiní však praví, že kalich a křest berou se za totéž, t. za mučednictví atd.

Neboť mnozí praví, že nemohou trpěti, a tedy ani seděti na pravici, ježto Kristus musil trpěti, a tak vstoupiti ve svou slávu dle 24. kap. evangelia sv. Lukáše. — List k Římanům v kap. 8.: „Dědicové zajisté boží jsme a spoludědicové Kristovi; ač však spolu-li trpíme, abychom i spolu oslaveni byli.“

píti mám. Řekli jemu: Můžeme.

Mluví jako nezkušený vlastní křehkosti, kterou ukázali utíkající od Pána. Neboť nezkušeným nejví se hrozným to, čeho se zkušeni nutně bojí.

Dí jim: Kalich [mučednictví] **zajisté můj** [za mne] **píti budete,**

Jakube: mučednickou smrtí. — Jene: vařením ve vřelém oleji. Oba: snášejíce pronásledování pro slovo boží.

ale seděti na pravici mé anebo na levici není mé [nenáleží mně] **dáti vám** [Výklad: »Dosud nepokořeným«], **ale kterýmž**

„Výklad řádný: „To jest: království nebeské není dávajícího, ale beroucího je“ atd.

„Vám“, takto tělesně smýšlejícím, ježto nikomu nedám v království svém seděti konečně na levici.

Ambrož: „Tito apoštolé seděli na levici, když“ atd.

přípraveno jest [podle předzřízení] **od Otce** [a tak ode mne i Ducha svatého] **mého. A uslyševše to deset** [učedníků, dosud tělesných jako tito], **rozhněvali se na dva bratry** [protože prosili o vynikání nad ně].

„Výklad řádný: „Jako oni prosili tělesně, aby byli nade všechny, tak i tito tělesně se roztesknili nad tím, aby někdo byl nad ně.“

Ale Ježíš povolav jich [kteří byli uslyšeli v 11. kap. evangelia sv. Matouše: »Učte se ode mne, neboť jsem tichý« proti rozhořčení, »a pokorný srdcem« proti ctižádosti] **k sobě, řekl: Víte,** [Jakoby řekl: Větší velikosti nedosahuje se v království mém, t. j. v církvi bojující a vítězné, týmž způsobem jako v království světském, t. ctižádosti a moci, ale pokorou uvnitř, a to dovozuje], **že**

„Výklad řádný: „Pokorný a tichý mistr“ atd.

„Výklad: „Jakoby řekl: Vy mne prosíte způsobem světských lidí“ atd.

knížata národů panují nad nimi

Zde odmítá jejich ctižádost a rozhořčení.

Tu jest věděti, že všelike náležité knížectví má býti založeno na ctnosti. Té-li se knížeti nedostává, přijímá jméno ne knížectví, ale tyranství nebo lotrovství, a takový kníže užívá moci a ne zbožnosti. Ježíš Sirach v kap. 24.: „S přísností panovali jste jim a s mocí.“ Ale slyš krále Asvera v 13. kap. knihy „Ester“: „Nad mnohými národy kraluje a všecku zemi v moci máje, nikoli jsem nechtěl zle užívati své moci veliké, ale milostivostí a dobrotivostí zpravovati.“

a kteříž většími [občansky, rodem, bohatstvím, násilím] **jsou,**
provozují moci [třeba ne zbožnosti]

1. list ke Korintským v kap. 9.: „Neužili jsme této moci.“ Dále v 5. kap. 1. listu Petrova: „A ne jako panující v duchovenstvu.“ Evangelium sv. Lukáše v kap. 14.: „Když budeš pozván na svatbu, posad se na posledním místě.“ A totéž evangelium v kap. 22.: „Já

jsem mezi vámi jako ten, kterýž slouží.“ Evangelium sv. Jana v kap. 13.: „Příklad dal jsem vám, abyste i vy podobně činili.“

nad nimi. Ne tak bude mezi vámi,

. . . panování, ale naopak. Neboť praví Řehoř: „Pyšný vládce, kolikrát kochá se tím, že“ atd.

Bernard: „Kolikrát žádám si vlásti lidem, usiluji předejiti Boha.“

Neboť v 2. kap. evangelia sv. Lukáše se praví o Pánu: „A byl jim poddán.“ A odtud praví se k tomu ve 33. kap. „Ježíše Siracha“: „Vůdcem tě ustanoví. Nepyšni se, ale buď mezi nimi jako jeden z nich.“ —

A proto dovodil zde Pán z opaku, napomínaje k pokoře, jakoby řekl: „V pozemském království jest to tak, že větší panuje jiným, ale království mé není pozemské, nýbrž duchovní, a proto jest to v něm naopak.“

ale kdožkoli [O Kriste! Nevyjímáš ani papeže Petra] bude chtíti mezi vámi

„Výklad“: „Ježto církev dochází“ atd.

Zde napomíná k pokoře, klade se za příklad zde: „jakož Syn člověka“. A na obou stranách připravil dvojí pokoru, t. v konání zde: „budiž vaším služebníkem“, a v snášení zde: „bude vaším sluhou“, takže to slovo „sluha“ značí utrpení. Praví tedy: „Kdožkoli“ atd., jakoby řekl: „žádný nebude větší, leč by byl pokornější.“

Zlatoústý: „Kdokoliv si žádá prvenství nebeského, následujž pokory pozemské“ atd.

A proto se praví ve 3. kap. „Ježíše Siracha“: „Čím jsi větší, tím více ponižuj se ve všech věcech.“ Neboť to chce Spasitel, pravě: „budiž vaším služebníkem“, protože představenství jest jakási služba.

větším [důstojností] býti [v království nebeském], budiž vaším služebníkem [v církvi bojující, v podávání svátostí]. A kdokoliv bude chtíti mezi vámi býti prvním [V 1. listě ke Korintským: »Ač jsem byl svobodný, služebníkem všech jsem se učinil«], bude vaším sluhou [porobenec. — „Výklad“: »To žádá láska, ne stav«]; jakož Syn [„Výklad“: »Klade příklad, aby, nevěří-li slovům, zastyděl se před skutky] člověka [Marie, ne lidí] nepřišel,

Jeroným praví: „Konečně položil příklad o sobě, aby“ atd. — Tolik Jeroným.

Naopak ve 4. kap. evangelia sv. Matouše: „I přistoupili andělé a sloužili mu.“ A v 10. kap. evangelia sv. Lukáše: „Marta sloužila mu.“ — Rozřešení jest patrné.

aby si sloužiti dal [t. j. aby vykonával moc světsky, aby si dal světsky sloužiti], **nýbrž aby sloužil a**

,Výklad': „Světsky panovati. Dvě věci klade“ atd.

,Výklad': „Netoliko kázáním nebo zázraky, ale“ atd.

Duchovně: 8. kap. listu k Židům: „Nyní pak lepšího úřadu došel, čímž i lepší smlouvy prostředníkem jest, kterážto lepšími zaslíbeními utvrzena jest.“

aby duši svou dal na vykoupení [t. j. znovu koupení od ztracení]

t. na smutek, dle 23. kap. evangelia sv. Lukáše: „Smutná jest duše má až k smrti.“

Nebo: *aby dal*, t. j. aby obětoval z těla; nebo: *duši*, t. j. život duševní. Izaiáš v kap. 53.: „Vydal duši svou na smrt.“

za mnohé [Výklad': Ne všechny, ale předzřízené]. — —

Co do konečného dosažení blaženosti. Evangelium sv. Matouše v kap. 26.: „Tatoť jest krev má nového zákona, která za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů.“ Ale za všechny co do postačitelnosti: 2. kap. 1. listu Janova: „Za hříchy celého světa jest usmíření.“

XXXII.

NA DEN SV. VAVŘINCE.

Evangelium sv. Jana v kap. 12.:

Amen, amen pravím vám:

Toto evangelium čte se na den mučedníka a význačně Vavřince, protože napodobuje Krista dobrovolně požádal smrti, takže miluje naléztí duši svou v životě věčném, v přítomnosti ji ztratil z těla, z něhož jako ze zrna pšeničného zasetého do země a umřevšího přinesl mnoho užitku blaženosti, a slouže Pánu jeho konečně následoval, a trvá s ním již požívá ovoce blaženosti, jehož na věky a bez nedostatku bude požívatí.

Zrno pšeničné, padši v zemi, neumře-li,

Zrno pšeničné jest slovo boží, jehož požívají lidé svatí. Toto zrno padlo v zemi, když slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi. Neboť slovo poslal Pán v Jakuba, i padlo v Izraele. Padlo tedy, když Kristus zmařil sebe sám, způsob služebníka přijav, k podobenství člověka byv učiněn a v rouše lidském nalezen.

Umřelo, když stal se poslušným až k smrti, a to smrti kříže.

Mnoho užitku přineslo, protože tím povýšil je Bůh a dal mu jméno, jež jest nad všeliké jméno, aby ve jménu Ježíš každé koleno klekalo na nebi, na zemi i v pekle.

Prve než toto zrno bylo umřelo, přineslo užitek, jak sám praví v žalmu: „Zvláště já jsem, dokudž nezajdu.“ Když pak umřelo, přineslo mnoho užitku, jak to zrno samo svědčí ve 3. kap. evangelia sv. Jana: „Až povýšen budu ze země, všecko pozdvihnu k sobě samému.“ A proto čteme v „Exodu“ o synech Izraelských, že čím více byli utlačováni, tím více se rozmnožovali a rostli. Tak i o mučednících, z nichž každý jako zrno pšeničné ne koukolové vhozené

v zemi usmrcením přineslo mnoho užitku: 1. sobě blaženost, a 2. církvi Kristově přineslo mnohé svým utrpením.

neumře-li, samotné zůstane; pak-li umře [co do světa, co do těla a co do hříchu, s předpokladem předchozího uzrání], **mnoho užitku přinese. Kdo miluje** [zle, doplň na tomto světě] **duši svou,**

Ale naproti tomu: Jestliže podle slova prorockého, kdo miluje nepravost, nenávidí duše své, podle slova Páně: „*Kdo nenávidí duše své na tomto světě, k životu věčnému ostříhá jí*“, tedy zdá se důsledným, že, kdo miluje duši svou, k životu věčnému ostříhá ji.

K tomu jest věděti, že jest dvojí láska, dobrá a zlá, a podobně nenávisť. Láska, o níž praví Pán v poslední kap. evangelia sv. Jana: „Miluješ-li mne, pasíž ovce mé.“ — Zlá jest ta, o níž dí Apoštol ve 3. kap. 1. listu k Timotheovi: „Budouť lidé sami sebe milující.“

Dobrá nenávisť jest ta, o níž stojí v žalmu: „Nepravé měl jsem v nenávisti a zákon tvůj jsem miloval.“ A jinde: „Dokonalou nenávisti nenáviděl jsem je. Nepřáteli stali se mi.“ — Zlá nenávisť jest ta, o níž v 3. kap. 1. listu Janova stojí: „Kdo nenávidí bratra svého, vražedník jest.“

Tedy: kdo zle miluje, ztratí, kdo dobře nenávidí ostříhá, neboť kdo dobře miluje, ten nenávidí, a kdo dobře nenávidí, ten miluje. Proto nepraví se prostě: „Kdo nenávidí duše své, ostříhá ji,“ ale s dodatkem: „*Kdo nenávidí duše své na tomto světě*“, t. j. v rozkoších tohoto světa týraje tělo své s neřestmi a žádostmi, ten vskutku „*k životu věčnému ostříhá ji*.“ A podobně naopak: kdo miluje duši svou, doplň na tomto světě, t. j. k rozkošem a žádostem světa, ten zajiště ztratí ji do propasti věčného ohně.

ztratit ji [na onom světě do pekla], **a kdo nenávidí** [dobře] **duše své na**

Augustin v homilii: „Dvěma způsoby lze tomu rozuměti“ atd. Tolik Augustin.

Neboť následuje: „*A kdo nenávidí duše své*“ atd. — Tolik Augustin.

tomto světě [t. j. v rozkoších a žádostech světa], **k životu věčnému ostříhá ji. Slouží-li mi kdo, následuj mne;**

Augustin v homilii praví: „Co jest „*následuj mne*“, leč napodobuj mne“ atd. — Tolik Augustin.

Z jeho slov následuje jasně, že málokterí duchovní jsou služebníci Ježíše Krista. Neboť protože tento důsledek Augustinův: „Jestliže mne kdo nenásleduje, neslouží mi,“ jest dobrý, následuje, že kdo Krista nenásleduje v mravech, v nichž on chodil, že není jeho služebník a následovně jest služebník Antikristův. Neboť následovati

Krista a sloužiti Kristu jsou pojmy obratitelné. Tedy nadarmo dostává se jména služebníka Kristova tomu, kdo Krista v mravech nejméně napodobuje. Naopak také následuje: kdo Kristu neslouží, nebude tam, kde bude na věky Kristus. Kam tedy půjdou služebníci svatokupeckého lakomství a všeliké nepravosti, leč tam, kde sídlí věčná hrůza s otcem svým ďáblem.

a kdež já jsem, tuť i služebník můj bude. Bude-li mi kdo sloužiti, poctí ho Otec můj, kterýž v nebesích jest. — —

Augustin v homilii praví: „Hle, co jest řečeno: ‚Bude-li mi kdo sloužiti‘“ atd.

A tak jest konec homilie sv. Augustina na toto evangelium, s pomocí Pána našeho Ježíše Krista.

XXXIII.

NA DEN NANEBEVZETÍ.

Vešel Ježíš do jednoho městečka

Augustin ve spise „O slovech Páně“ dí: „Pán, který do vlastního přišel a svoji ho nepřijali, byl přijat jako host. Neboť následuje: „A žena jedna jménem Maria přijala jej do domu svého“, jako bývají přijímáni poutníci. Avšak přece přijala služebnice Pána, nemocná Spasitele, stvoření Stvořitele. Ale řekneš: „O blažené, které zasloužily přijmouti Krista do vlastního domu. Neměj bolesti, neboť praví ve 25. kap. evangelia sv. Matouše: „Co jste učinili jednomu z těchto mých nejmenších, mně jste učinili.“

Marta přijala jej do domu svého, aby jej tělesně nasytila, Maria však, aby byla od něho nasycena duchovně. Neboť kdo chtěl býti nasycen, stál nad sytícím se. Tedy Marta žádajíc si sytiti Pána zaměstnávala se službou, Maria však vyvolila spíše dáti se sytititi od Pána. A proto tyto dvě věci bratří se ve zbožné mysli: chtějí sytiti Boha a býti sycenu od Pána.

A proto následuje: A ta měla sestru jménem Marii, kteráž také sedíc u nohou Páně poslouchala slova jeho.“

Tu dí Zlatoústý: „Nepraví se prostě o Marii, že seděla blízko Ježíše, ale u nohou jeho, aby ukázala pečlivost, píli a starostlivost v poslouchání a mnohou uctivost, kterou měla k Pánu.

Augustin „O slovech Páně“ dí: „Čím pokorněji seděla u nohou Páně, tím více sladkosti si žádala“ atd.

Dále Augustin tamtéž: „Marta dle tělesné potřeby Páně přisluhovala jaksi smrtelnému. Ale ten, jenž byl v těle smrtelném, na počátku bylo Slovo — hle, co Maria poslouchala; a Slovo tělem učiněno jest — hle, komu Marta posluhovala. Tato pracovala, ona prázdnila. Avšak přece Marta, pracujíc mnoho v onom zaměstnání a zaneprázdnění službou otázala se Pána a stěžovala si na sestru,

Neboť následuje: „Ona pak stanula a řekla Pánu: Nemáš-li o to péče, že sestra má nechala mne samu sloužiti? Protož rei jí, at

mně pomůže.“ — Hle, Marta se unaví, ale Maria se neunaví. Neboť Maria byla zaujata sladkostí slova Páně, které neunavuje. Marta připravovala hostinu tomu, na jehož hostině již Maria hodovala. Život činný se unaví, neunaví se život rozjímavý.

Ale uvaž, proč ani Maria nepřichází na pomoc, ani Pán jí nepraví: „Vstaň a pomoz sestře své.“ Byla totiž poutána podivuhodnou příjemností, která vskutku větší jest myslí než žaludku. A proto věc svou jako nečinná raději chtěla svěřiti soudci, a ani odpovídáním nechtěla se namáhati. Neboť kdyby byla připravovala odpověď, byla by rušila napětí sluchu.

Odpověděl tedy Pán, jenž byl Slovo; neboť následuje: „A odpovídaje, řekl jí Pán: Marto, Marto, pečlivá jsi a rmoutíš se při mnohých věcech.“ Opakování jména jest důkazem milování nebo snad pohnutí úmyslu, aby pozorněji poslouchala. Dvakráte zavolaná slyší: „Rmoutíš se při mnohých věcech“, t. j. jsi zaměstnána mnohými. Neboť člověk chce vyjítí vstříc, když přisluhuje, a někdy nemůže, i jest se tázáno, co schází, jest připravováno, co jest tu. Duch se rozptyluje, neboť kdyby Marta stačila, nežádala by pomoci sestriny. Mnohé věci jsou, rozličné jsou, totiž tělesné jsou, časné jsou.

A proto následuje: „Ale jednohoť jest potřebí,“ t. lnouti k Bohu. O tom dí žalmista: „Lnouti ke mně, Bohu, jest dobré.“ — Otec, Syn i Duch svatý jsou jedno. K tomuto jednomu vede nikoli světská péče, ale slyšení slova božího.

A proto se dodává: „Maria nejlepší stránku vyvolila, kteráž nebude odjata od ní.“

Uvaž moudrost Páně: Neboť nepotupil službu Martinu, ale stránce Mariině dal přednost před její službou. Nezapovídá pohostinství, ale kormoucení, t. j. roztržitost a spěch při přemnohých věcech. A viz radu Páně: že dříve Pán nic Martě neřekl, ale když ona snažila se sestru svoji odtrhnouti od poslouchání, tehdy Pán, maje příležitost, kárá ji. Neboť pohostinství zasluhuje cti až potud, pokud nás vede k nevyhnutelnému, když však počne nám překážeti v užitečnějším, jest zřejmé, že jest čestnější poslouchání věcí božských.

A proto Augustin „O slovech Páně“ praví: „Co tedy pokládáme za pokárané? Službu Martinu, kterou zaujímala péče o pohostění, neboť ona se radovala tak velikému hosti. To-li je pravda“ atd.

A proto následuje: „Maria nejlepší stránku vyvolila, kteráž nebude odjata od ní.“ Ty ne zlou, ale ona lepší, protože nebude odjata od ní. Jednou však bude odňato dílo potřeby (tělesné). Neboť až přijdeš do oné vlasti, nenalezneš poutníka, jehož bys pohostinu přijala. Ale dobrého tvého bude ubráno, aby co jest lepší, bylo dáno. Ty se plavíš, ale ona jest v přístavě, neboť věčná jest sladkost pravdy. V tomto životě však se množí, v onom bude zdokonalena, nikdy nebude odjata atd.

XXXIV.

NA DEN NANEBEVZETÍ.

Evangelium sv. Lukáše v kap. 10.:

Vešel Ježíš do jednoho městečka [Bethanie]

Přítomné evangelium historicky přináší vypravování o dvou sestrách; ale allegoricky lze je velmi výborně vztahovati na Pannu Marii, která podle Anselma praví se tím městečkem, do něhož Ježíš vešel, podle dvojího života naznačeného sestrami. Neboť ona jediná *nejlepší stránku vyvolila nad ženami, která nebude odjata od ní.*

Panna Maria jest městečko nedobytné, ba hrozné, a šik vojenský spořádaný, dle 6. kap. „Pisně písni“, mající hospodyně Martu, která se vykládá „vyzývající“; neboť ona vyzývá svého syna k milosrdenství, aby mrtvý Lazar, t. j. člověk usmrcený smrtelným hříchem, byl vzkříšen. Má také Marii Magdalenu, jež se vykládá 1. „opevnění jich“, neboť ona opevňuje hříšníky před nepřáteli. 2. se vykládá Magdalena „velká činy“, neboť ta Panna Maria učinila věc velikou, protože zrodila Krista. 3. se vykládá „ochranitelná“, kterážto byla ochráněna od všelikého hříchu a ochraňuje své služebníky. A proto vykládá se i „věž“, k níž se utíkají zahnaní od nepřátel a těžce vyssátí. Neboť ona jest pečlivá při mnohé službě poraněným, jakoby mohla náplastí milosrdenství uzdraviti rány, aby neumřeli věčnou smrtí, ježto ona jest život obživující a sladkost zapuzující hořkost zatracení věčného.

Ona tedy jakási zvláštní žena, jménem Marta, t. j. „panující“, jejíž jméno panuje všem ďáblům, přijala putujícího z klínu Boha Otce do domu života svého. Neboť s ní spolu narodila se sestra Maria, t. j. „osvícení Ducha svatého“, a ta sedíc u nohou Páně od počátku jeho narození poslouchala slova jeho, ukládajíc je v srdci svém. A ona pečlivá byla nad ostatní při mnohé službě Ježíši Kristu. Ona také stala pod křížem, řkouc: „*Pane, nemáš-li o to péče*“, t. j. zdali nedbáš, „*že sestra má*“, t. j. osvícení, jaksi úplně „*nechala mne*“ v bo-

lesti „*samu*“ tělesně „*sloužiti*. Protož *rei jí*“, t. osvícení božskému, „*ať mně pomůže*“, abych nebyla v nouzi.

Ale co praví Pán? — „Marto, Marto,“ t. j. ty matko vzývající mne, „pečlivá jsi“ o život můj, „a rmoutíš se o mnohé věci“ — o má mučení. „Jistě jednoho jest potřebí“, t. utrpení mého a tak vykoupení, z čehož „Maria nejlepší stránku vyvolila“ vzhledem k sobě a konečně k pokornému přispění k vykoupení hříšníků.

a žena jedna, jménem Marta, přijala jej do domu svého.

K nížto se Kristus rád obracel a bezpečně, jednak pro zbožnost obyvatel, jednak také pro přijetí potravy. Neboť rády ho podporovaly, protože Martu zbavil podle Ambrože krvotoku, a Marii uzdravil od sedmi ďáblů, jak svědčí Řehoř.

A ta měla sestru jménem Marii, kteráž také sedíc u nohou Páně, poslouchala [zaujata skutky života rozjímavého] slova jeho.

Ambrož v homilii o nanebevzetí: „Zbývá, aby nikdo nepředstíral“ atd. — Tolik ten.

A jeho výrok velmi se mi líbí, protože věc skrytou nechce tvrditi jako jistou, jakož i ostatní svatí, a zvláště sv. Jeroným, vynášají.

Ale Marta [Člověk odhodlavší se k zbožnosti, měž sestru Marii, lítostí Magdalenu, což se vykládá opevnění, t. od hříchu, která má býti sedící, t. j. odpočívající od hříchu, meškající u nohou Páně, t. j. chudého Krista, podle skutků milosrdenství, slyšící slovo kázání s účinem; neboť tak bude blažen, jak Pán svědčí] **byla pečlivá** [pilná byla, neb usilovala] **při** [vedle] **mnohé** [ustavičné]

Jest poznamenati: Protože se těmito dvěma sestrami rozumí dvojí život, t. činný a rozjímavý, kteréžto životy Panna Maria naplnila dokonaleji nad ty dvě sestry, proto jest věděti, že život Martin záleží v sedmi skutcích milosrdenství, jimiž jest člověk pozdvihován tělesně. Skutky ty pak jsou patrný v tomto verši:

Navštěv (nemocného), *krm* (lačného) a *napoj* (žíznivého)
vykup (zajatého), *oblec* (nahého), *hosti* (pocestného), a *pohřbi*
(mrtvého).

Tyto skutky milosrdenství Panna Maria dokonaleji naplnila v Kristu než Marta, a nyní ve mnohých naplňuje, jak lze o jednotlivých člancích snadno dokázati.

Jest pak jiných sedm skutků milosrdenství duchovního, které jsou obsaženy v tomto verši:

Uč (zákonu božímu), *radu dej* (nevědomým rad'),
trestej (rozumně hříšníka), *potěš* (smutného),
odpusť (křivdy tobě učiněné), *trp* (snášej bezpráví) a *se modli*
 (za všechny).

Toto pak vše podobně matka Kristova vyborněji nad ostatní naplnila, jak všechno může nejjasněji býti ukázáno z postupu písma evangelia. Neboť naučila Lukáše evangeliu, nevědomým na svatbě dala prospěšnou radu, a tak i o ostatních. Ale nyní my hříšníci utecme se k poslednímu skutku milosrdenství, aby ráčila za nás se modliti u svého Syna. Neboť ji Syn ctí, nic ji neodpíraje.

službě [služby. — Zaměstnána v činech života činného]; **tať přistoupivši řekla** [unavena námahou služby, pobíháním, chtějíc Krista s učedníky nasytiti]: **Pane, nedbáš-li** [zde si stěžuje do nečinnosti sestřiny a do nedbalosti Krista, který to dopouští], **že sestra má nechala**

Augustin „O slovech Páně“ dí: „Tajemně pak znamená to, že Marta přijala ho do domu svého, církev“ atd. — Tolik ten.

Ale Řehoř v 6. knize „Moralii“ praví: „Neboť Marii, která slova Páně“ atd. — Tolik Řehoř.

mne samu sloužiti? Protož rci jí, ať mně pomůže.

Jakoby řekla: „Konání mé a soustrast a život činný budou nedostatečny, nebude-li jim pomoženo na tvé slovo, Pane.“ — O Marto, proč nepravíš: „Pane, nechal jsi mne samotnou sloužiti, tedy ty, Bože, pospěš mi na pomoc.“ Ale Marta dobře řekla, protože tehdy Pán jí neopustil, ale božsky pomáhal jí ve skutcích milosrdenství.

Činné pomáhá rozjímavá radami, dávajíc pravidla, podle kterých má činná postupovati. 2. přímlovami modliteb, neboť i Kristus prosil za Petra, aby neochabla víra jeho. 3. náklady, protože jí sdílí chuť nebeské sladkosti, a zvláště pokrm a nápoj krve Ježíše Krista. Jestliže by tedy někdo stanul unaven prací v skutcích milosrdenství, vzývej Pána, aby řekl síle vyšší, t. j. rozumu, aby pomohl, aby síla citová neochabla únavou.

A odpověděv řekl jí Pán: Marto, Marto,

Augustin v homilii: „Opakování jména jest znamení milování“ atd.

pečlivá jsi a rmoutíš se o mnohé věci,

Kristus dotýká se tří věcí v životě činném, pečlivosti, rmou-

cení a roztržitosti, zde: „o mnohé věci“. Neboť tyto věci bývají nejčastěji u lidí činných.

Zde jest věděti, že život činný podle některých jest všeliký skutek záslužný tělesný k předmětu vnějšimu namířený. Ale záslužný kon mysli trvající, jako přemýšlení a kochání ve věcech výsostných, jest život rozjímavý; a tak zdá se to pojímati Dekretál. Jiným se zdá, že život činný jest obcování tělesné záslužné, podle něhož jest pečováno o část církve předně a především co do těla, jako cvičení v sedmi skutcích milosrdenství.

Život pak rozjímavý jest záslužné obcování, podle něhož předně a především napomáhá se části církve vzhledem k mysli; a tak kázání, modlitba, přisluhování svátostmi, putování a takové skutky, které předně a především směřují přímo k prospěchu duše, jsou část života rozjímavého.

A ne celý život církve dělí se postačitelně v tyto dva, protože nemluvnata pokřtěná, lidé spící a bez skutku rozvažovacího se zasluhující, jako takoví neobcují ani rozjímavě, ani činně.

A proto praví Pravda dávajíc na rozum tři stupně lidí záslužně jí sloužících v církvi bojující, že „*Maria nejlepší stránku vyvolila*.“ Dobrá stránka boží služby jest život neurčitý, lepší jest život činný, nejlepší jest život rozjímavý. O tom v „Panování světském“, v kap. 23. se ukazuje, že život rozjímavý jest nutný občanům k spasení, ale ne tak život činný atd.

ale jednohot jest potřebí.

T. j. samého Boha, jenž má nade všechno pečlivě býti hledán. Nebo: „*jednoho*“, t. j. jednoty mysli k Bohu. A to hledí k životu rozjímavému, jímž mysl lne k Bohu, jenž jest prostě jedno, k němuž nutně každý zde na světě má směřovati, aby mohl se s ním sjednotiti, podle slov 6. kap. 1. listu k Korintským: „Ale kdo se přidrží Pána, jest jeden duch s ním.“

Život rozjímavý záleží ve třech věcech: 1. že k jednomu směřuje, 2. že lepší vyvoluje, a 3. že vyvolené stránky nikdy nebude nemíti, a tak bude vždy držen.

Maria nejlepší stránku [Výklad: „Stránka Martina není kárána, protože jest dobrá, ale jest chválena stránka Mariina, protože jest nejlepší] **vyvolila, kterážto**

Dobrá stránka jest zdrženlivost manželská, lepší vdovská, nejlepší panenská bez plodu, nade vše nejlepší panenská s plodem, — kterou nejsvětější Panna Maria vyvolila atd.

Bernard v kázání „O nanebevzetí“ dí: „Jedno jest, v čem“ atd. — Tolik Bernard.

nebude odjata od ní. — —

Stránka Martina bude odjata, protože v království božím nikdo nebude potřebovat skutků milosrdenství k občerstvení těla od béd, ani Marta nebude sloužiti, ale Pán opáše se, chodě sloužiti bude svým spoluhodovníkům sedícím na svatbě a hodujícím. — —

Tropologicky:

Městečko jest zbožná duše, poslouchající, a její brána jest víra, dvěře pokora, zeď stálost a věž trpělivost v protivenstvích. A v tomto městečku bydlila Marta s krvotokem, totiž vyzývavost s tokem hříchů, Marie se sedmi ďábly a Lazar smrdutý v hříších. Ale Ježíš ony tři lidi ode všeho vysvobodil, když zbožnou duši, sloužící v pokání a slyšící slovo boží, sladce ráčil milostí a svátostně dnešního dne milosrdně navštívit. Taková duše, pravím, nejlepší stránku vyvolila, a jestliže vytrvá v službě a slyšení slova božího, nebude konečně od ní žádným způsobem odjata stránka nejlepší, jež jest úděl lidí žijících na zemi.

Anagogicky:

Městečko jest celá církev, do níž vešel Pán. Marta sloužící jest církev bojující, která nyní stojí unavena službou a rmoutí se o mnohé věci. Volá k Pánu, jakoby od církve vítězné, která značena jest Marií, byla úplně opuštěna. Ta, pravím, vyšší církev sedí u nohou Páně ve vlasti, poslouchajíc slovo jeho. Neboť to jest stránka, kterou vyvolila a která nebude odjata od ní.

Ale proč se v přítomném evangeliu neděje zmínka o Lazarovi, leč proto, že s hříšníkem smrtelně hřešícím není v tu dobu v církvi Kristově žádné hodné účastenství v zasloužení blaženosti, poněvadž takový v tom případě nevyvoluje si žádnou stránku dobroty. Ale až sestry Marta a Maria, t. j. církve bojující a vítězná, požádají Pána, vzkřísí s pláčem Lazara čtyři dni pochovaného, zvolaje: Lazare, pojď ven, t. z hrobu hříchu, abys se sestrami mohl býti účasten milosti Spasitele.

A k tomuto účastenství, jež jest nejlepší stránka zpovídajícího se, račiž nás dovést ten, jenž ráčil dnes slavnou svoji rodičku s jástotem andělským, s chválami vzíti do nebeského dvorstva.

NA DEN SV. BARTOLOMĚJE.

Evangelium sv. Lukáše v kap. 22.

Stala se pak i hádka [rozpor]

V tomto evangeliu se ukazuje, iaká jest vhodnost přednostenství, když se učedníci Kristovi hádali. Kristus pak poučil učedníky své o vhodnosti přednostenství, když káraje pýchu přikázal jim osvojiti si pokoru, dávaje sebe za příklad. Neboť tak utišil jejich hádku, která vzbouřila duše jejich pro přednostenství. Neboť, jelikož uslyšeli, že Kristus předpověděl své vydání na smrt, uvěřili pevně, že se to stane, a proto počali hledati mezi sebou, kdo by mezi nimi byl vhodnější k zaujetí místa Kristova. A odtud *„stala se hádka“*, t. j. rozpor *„mezi nimi, kdo by z nich zdál se býti větší“*, t. j. vhodnějším k předsedání ostatním na místo Krista.

Proto Kristus, nejlepší učitel, poučil je, totiž, že ten byl by vhodnější, kdo by byl v pravdě pokornější, a naopak jest usilovati o věčné panství, jak patrné na tomto místě. A o tom chtěl Kristus příkladně poučiti učedníky.

Čte se pak toto evangelium významně na svátek Bartoloměje, protože jsa knížetem světským, nechtěl státi o knížectví, ale následuje Krista v chudobě pokorně v jeho království, t. j. v církvi bojující užitečně přisluhovati věrným Kristovým evangeliem, nekraluje světsky, jako nyní panují ne Kristovi, ale Antikristovi učedníci. A z jich počtu jsou papežové a biskupové, kteří nehrozí se lehkomyšlně usmrtiti tisíc věřících, za něž umíral Kristus, aby dosáhli prelátství. Mezi nimi pak, běda, vede se nyní nekonečně horší hádka, než mezi apoštoly atd.

mezi učedníky Ježíšovými, kdo by z nich zdál se

Teofil: „Když se tázali mezi sebou, kdo by měl zraditi Pána, bylo následné“ atd.

Řek: „Neboť měla-li hádka pohnutku“ atd.

Beda: „Jako pak dobří hledají v písmech“ atd.

Ambrož: „Střez se, aby mezi námi“ atd.

býti větším [t. j. způsobilejším k předsedání na místě Kristově].
I řekl [t. hned] **jím**:

Hle, slavný mistr a Pán tiší počátek pře, aby vzavši počátek, nepostoupila v těžší.

Králové národů panují [doplň: mocí světskou] **nad nimi** [t. nad poddanými, pokořující je mocí. — T. j. nad sebou navzájem.]

Jakoby řekl: „Způsob ten jest pohanský a nekřesťanský, aby ti, kdo mají moc, panovali ať ze sporu nebo z násilí. Ale váš způsob nebudiž takový, nýbrž způsob pokorného sloužení, jehož já sám dal jsem vám příklad“ atd.

A proto dí Beda: „V této však formě vydané od Pána, větší“ atd.

A kteříž moc [t. uštědřovati dobrodiní. — Evangelium sv. Matouše v kap. 20.: Víte, že knížata národů panují nad nimi, a kteříž většími jsou, provozují moci nad nimi] **mají nad nimi**,

Bernard k papeži Eugeniovi v knize 3. v kap. „Jsi v čele“ a zvláště v kap. „K čemu“, dí: „Nemá, pravím ti, uvážení“ atd. Tolik ten.

Bernard k papeži Eugeniovi v knize 2.: „Budeš krotiti vlky, ale ovčím nebudeš panovati“ atd.

dobrodinci [úředníci] **slovou. Ale vy** [duchovní moji učedníci] **ne tak** [budete panovati nebo slouti dobrodinci];

Bernard k papeži Eugeniovi v knize 2., kap. „Jest jasno“, dí: „Apoštolům jest zapovídáno panování“ atd.

nýbrž kdo větší [důstojnější] **jest mezi vámi, budiž** [pokorou] **jako**

Basilius: „Důstojnost nepovznášejž vládce, aby neklesl od blaženosti pokory“ atd.

menší [nebo mladší v úřadě]; **a kdo přední** [předchozí — v ctnostech] **jest, jako**

Ambrož praví: „Dlužno totiž snésti“ atd.

služebník [v úřadě]. **Nebo** [zde klade otázku podle obecného mínění, totiž: „Nebo kdo větší jest zde mezi vámi?"] **kdož jest větší, ten-li, kterýž sedí, čili ten, kterýž slouží? Zdali** [však] **ne ten, kterýž sedí? Ale já** [Bůh, Spasitel váš] **jsem mezi vámi ten**

Já, totiž který ničeho nepotřebuji, jehož všechno na zemi i na nebi potřebuje k sestoupení k stupni služebníka, protože „mezi vámi jsem jako ten, který slouží“.

Theofil dí: „Ukázal se jich služebníkem, když“ atd.

Beda: „Neboť mluví o službě, kterou“ atd.

jako ten, kterýž slouží. Vy pak jste, jenž

List k Židům v kap. 8.: Nyní pak lepšího úřadu došel, čím i lepší smlouvy prostředníkem jest, kterážto lepšími zaslíbeními utvrzena jest.“

Zde ukazuje velikost odměny. Neboť Jidáš byl již vyšel z jich společnosti, přijav skývu, jak stojí v 13. kap. evangelia sv. Jana. Aby tedy nezůstali ve strachu zrady, kterou předpověděl zrádci, naopak předpovídá dobré, říká: „*Vy pak jste, již jste setrvali*“ atd.

jste setrvali se mnou

Naproti tomu ve 26. kap. evangelia sv. Matouše zanechavše ho všichni utekli. — Rozřešení: Kdo od Krista konečně neodešel, ten setrval, dle 24. kap. evangelia sv. Matouše: „Ale kdo setrvá až do konce, ten spasen bude.“ Má pak člověk setrvati v kochání ctností, dle 2. kap. 1. listu k Timotheovi: „Jestliže setrvá u víře a lásce a v posvěcení a střízlivosti“, doplň: konečně, vejde do království, které chystá Pán.

v mých pokušeních [t. j. kormouceních, jež jsou záslužná], **a já** [doplň: protože jste setrvali] **způsobuji vám**

Někdo by řekl: „Jaká pokušení nebo kormoucení měli učedníci až po slova tohoto evangelia, když o málo později praví jim: Když jsem vás poslal bez měšce a bez mošny a bez obuvi, zdaliž jste v čem nedostatek měli? A oni řekli: V ničemž. — Hle, vyloučení kormoucení.“ — Rozřešení: Kristus trpěl mnoho pokušení a utrpení, pro něž mnozí od něho odešli (evangelium sv. Jana v kap. 6.). A protože pokušení a kormoucení mistra jest také jeho pravého žáka, tedy atd. Ačkoliv tedy učedníci v ničem neměli nedostatek co do potřeby tělesné, přece vytrpěli přemnoho pokušení pro Pána.

Někteří však, chtěje dětinsky slovíčkařiti, vykládají „setrvali jste“, t. j. setrváte, konečně za mne vytrpíce smrt. Tak kněz Iškariotský nevytrval, ale odešel s Židy zpět a oběsil se v osidle.

jakož mně způsobil Otec můj, království,

Beda: „Nebot to jest změna pravé strany výsosti“ atd.

Království rozumí se dvojako. Jedním způsobem o království církve bojující, kteréžto Kristus odevzdal apoštolům. Druhým způsobem o království církve vítězné, do něhož měli býti přijati apoštolé po práci přítomného bojování.

„Abyste jedli“ v církvi bojující *„a pili“* ze svátosti oltářní, jejíž přípravu odevzdal jsem vám, nebo z požívání nebeské slávy, k níž jste od věčnosti předzřízeni. Plod nekonečně nasycující obdržíte *„soudice 12 pokolení“* soudem přijetí do pekla nebo do vlasti, protože *„jste setrvali se mnou v mých pokušeních“*.

abyste jedli [tělo mé] **a pili** [krev] **za stolem** [dle litery při večeři] **mým**

Stůl v církvi bojující, na němž jedí a pijí velebnou svátost, jest dle litery oltář. Ale duchovní stůl jest celé obcování Kristova členství, které stojí pevně na čtyřech nohách, t. j. evangelistech, a které snaží se podvrátiti ten, kdo neplně slova evangelia, žádá si s takového stolu býti nasycenu. Nebot praví Pravda v 7. kap. evangelia sv. Matouše: „Nedávejte svatého psům“, t. kteří vracejí se k vydávení hříchu a hledí s nejčistšího stolu jísti nejčistší pokrm.

v království [církvi] **mém a seděli** [odpočinuli od prací] **na stolicích**

Stolice jest trůn královský. Král Kristus tedy má dvanácte stolic, na nichž učedníci v jeho království, t. církvi bojující, seděli. Deset stolic jest desatero přikázání, na nichž spočívají dvě stolice, t. církev bojující a vítězná. Na první stolicí apoštolé soudili dvanácte pokolení, když je kárali z hříchu, a budou souditi v den soudu, když soud krále svého potvrzovati budou. Na druhé však stolicí, t. církvi vítězné, budou seděti na věky, protože odpočinou v bohatém pokoji.

dvanácte soudice [t. j. zatracující] **dvanáctero pokolení israelské.** — —

Theofil: „T. j. zatracují nevěřící z dvanáctera pokolení“ atd. Zlatoústý: „Zdaliž bude seděti tam i Jidáš?“ atd.

Beda: „Z vysokosti tohoto slibu jest vyňat Jidáš“ atd.

*

Z tohoto evangelia, z příkladu a učení Kristova jest patrné, že papež má býti nejpokornější a služebník veškeré církve bojující,

nezápasící o lejna bohatství, aby neupadl v službu jemu a neobdržel zatracené místo Iškariotského mezi ostatními učedníky Kristovými. A stejný důvod jest o jednotlivých, kteří žádají si zistně dosici místa učedníků Ježíše Krista. Ale běda, povstal spor mezi zjevnými učedníky Kristovými, kdo by z nich zdál se býti větší majetník statků, pro něž jsou oddáni službě světa, která jest nejhorší služebnost.

A zvláště papež, jak mluví svatý Bernard v 1. knize k papeži Eugeniovi, mluvě takto: „Probuď se tedy, a jho nejhorší služebnosti již již hrozící“ atd.

A níže: „Slyš pak Apoštola, který míní o takových“ atd.

A níže: „Zdaliž nepohrdnou souditi o pozemských majetečcích lidských ti, kteří“ atd.

Dále v 2. knize téhož stojí: „Starost a námahu spíše zdědiš, než slávu a bohatství“ atd.

Tolik Bernard k papeži Eugeniovi. To pak jsem obšírněji pověděl, abych mluvě proti kněžím trvajícím ve sporech nezdál se snad z vlastní hlavy hlásati nenáležitě kárání; kteřížto kněží zavrhně úplně službu Kristovu a následování jeho, zcela se obrátili k ctižádostivým sporům na rozervání jeho bojující církve, protivíce se slovy Pánu, jenž dí: „Králové národů panují nad nimi; ale vy ne tak.“ Oni praví: „Nám sluší tak panovati.“ Ale snad neznají posledního závěru: „Oni kralovali, ale ne ze mne, knížata jsou byla a neznal jsem jich. Tedy zavřela se brána a já nepoznávám jich.“ Kam tedy půjdou, půjdou na zatracení v nálezcích svých, které protivně Pánu a jeho nejsvětějšímu evangeliu, ctižádostivě a pyšně vynalezli atd.

O kéž by slyšeli zpěv Bernardův tam, kde svrchu pověděno: „Opice na střeše jest pyšný král sedící na stolici“ atd. Tolik ten tam, kde svrchu.

Dále v 3. knize blízko počátku: „Jak se mi zdá, bylo ti svěřeno“ atd.

Tolik Bernard, který nechtěl bojovati za důstojenství, ale pokorně následovati Ježíše Krista.

Z toho se jasně ukazuje, že celý shluk císařského duchovenstva žádající si panovati jest vskutku proti přítomnému evangeliu, věrolomný Antikrist. Ale ne tak Kristovi učedníci. Ale kdo byl vskutku předchůdce ctnosti, bude služebník církve vytrvalý v pokušeních s Pánem, který mu připravuje království panování v budoucnosti, aby soudě 12 pokolení, jedl a pil potom v království Pána našeho Ježíše Krista z blaženosti věčnou slávou.

K té pak račiž nás náležitými prostředky dovésti ten, jenž sestoupiv s nebe, aby snížil sebe sama, nechtěl sám ani skrze své duchovní učedníky světsky panovati, řka v 18. kap. evangelia sv. Jana: „Království mé není z tohoto světa. Byť z tohoto světa bylo království mé, služebníci moji zajisté bránili by, abych nebyl vydán Židům; ale nyní království mé není odsud . . . Ale já jsem se k tomu

narodil a proto jsem přišel na svět, abych svědectví vydal pravdě,“ kteréžto dvě věci, t. zavržení panování a vydávání svědectví pravdě evangelické jsou střední cesta, kterou nejlepší předchůdce nejmocněji táhne a vede své učedníky k slávě blaženosti.

Tomu pak budiž chvála, čest a sláva na věčné věky věkův, Amen.

NA DEN NAROZENÍ PANNY MARIE.

Evangelium sv. Matouše v kap. I.:

Kniha [doplň: tot jest] **rodu** [podle člověčenství] **Ježíše** [Spasitele] **Krista** [pomazaného], **syna Davidova** [podle těla toliko],

„Ježíše“, t. j. Spasitele, ne Adama zrádce. *Ježíše*, co do přirozenosti božské, *Krista*, co do lidské nebo obojí osobně spojené. Neboť „Kristus“ vykládá se pomazaný a znamená příjmenně krále, pro-roky, a kněze atd.

„Syna Davidova“: List k Římanům v kap. I.: „Jenž mu učiněn jest z rodu Davidova podle těla.“ — Ale proč nepraví „Syna božího“, když Marek praví na počátku: „Počátek t. evangelia Ježíše Krista, Syna božího“? Odpovídá se, že Matouš popisuje lidské obcování Kristovo, a proto počal od Syna člověka. A proto se Matouš maluje v podobě člověka. Ale Marek chtěl nazvati jej Synem božím, protože bylo božské moci kázati evangelium. Evangelium sv. Jana v kap. 7.: „Učení mé není mé, ale toho, kterýž mne poslal, Otce.“ A proto Marek maluje se v podobě lva atd.

syna Abrahamova [podle těla. Genesis v kap. 12.: »V semeni tvém požehnání budou všichni národové.« List ke Galatským v kap. 3.: »Abrahamovi vyřčena jsou zaslíbení i semeni jeho, jež jest Kristus.«]

V přítomném evangeliu Matouš klade postupně rod Josefův a tak jeho i syna, ježto ani písmo nemá spřádati rodokmeny žen, nýbrž mužů, a Josef byl z téhož pokolení jako Maria, ani Kristus neměl jako člověk jiný rodokmen. Tento rodokmen tedy máme přijímati s úctou. A zde mluví Matouš o lidském rodokmenu Kristově. Ale o božském mluví Izaiáš v kap. 53. pravě: „Rod jeho kdo vypraví“, jakoby řekl: „žádný!“ A Matouš neodporuje Izaiáši, pro-

tože praví Jeroným, že nejsou si na odpor. Neboť prorok mluví o rodu božském, Matouš však o lidském, jenž jest vypravitelný vzhledem k tomu, jak a z jakých otců vyšel. Ale jest nevypravitelný vzhledem k tomu, jak Bůh člověk narodil se z Panny neporušené v božství sjednoceném s člověčenstvím najednou na témž podkladu, zároveň útrpném i neútrpném, smrtelném i nesmrtelném, dělitelném i nedělitelném, stvořeném i nestvořeném, konečném i nekonečném podle přirozeností podstatně rozdílných, totiž podle božství a člověčenství, jimiž jest Bůh a člověk, jeden Kristus.

V první části tedy dává kníze své název od rodokmenu Kristova, pravě: *„Kniha rodu“*, protože sepsal to hebrejsky. A způsob hebrejský jest jmenovati knihy od toho, o čem se jedná na počátku, jako se nazývá kniha *„Genesis“*, t. j. rodu, při čemž se běře obecně rod za počátek věci, jako v 1. knize *„O nebi“* běře to Filosof. Má tak název od Židů, protože se na počátku jedná o stvoření světa. Podobně Matouš, protože začíná evangelium rodem, t. j. rodokmenem, Kristovým, dává tak název své knize atd.

Důvod pak, proč počal rodokmenem Kristovým, byl ten: protože Židé popírali, že Ježíš Nazaretský jest pravý Bůh, že Kristus vyšel z Davida, protože byl Galilejský, dle toho, jak se praví v 7. kap. evangelia sv. Jana: „Což z Galilee přijde Kristus? . . . a z městečka Betléma, kdež byl David, přijíti má Kristus?“, jako by řekl: „ano“. A proto z toho chtěli nesprávně uzavírat, že by nebyl pravý Kristus ani ze semene Davidova. — Tento blud tedy chtěje Matouš vyloučiti na počátku evangelia ukazuje, že pochází od Davida, jeho rodokmenem, když praví: *„Syna Davidova“*, t. podle těla, podle něhož vyšel bez otce se strany slavné Matky Panny.

Znamenej: Matouš popisuje rodokmen, klade dva otce jako kořeny, totiž Davida a Abrahama, protože jim učiněno bylo zvláštně zaslíbení o Kristu.

Dále proto, že David byl přední mezi králi, Abrahám mezi patriarchy, Kristus pak měl vyjít z králů a patriarchů.

Klade se pak David před toho Abraháma, třebaže jest pozdější podle času, pro vynikání královské důstojnosti. Neboť Kristus, jakožto Bůh bude souditi, zatracovati a trestati, podle člověčenství však sloužil, soudil a vykoupil, a tak byl služebník církve podle svědeckv Apoštola v 8. kap. listu k Židům, nechtěje jako člověk zaujímati královskou moc, ale svěruje osobě světské místo božskosti k spravedlivému trestání a kralování, podrobil se pokorně světské moci dle 18. kap. evangelia sv. Jana: „Neměl bys moci nade mnou, kdyby nebylo ti dáno s hůry.“ A tak dal přednost moci královské před kněžstvím. A proto král David, ačkoli časem pozdější, má místo před Abrahamem. Moc kněžská však vyniká nad královskou.

2. klade se David napřed, protože byl větší hříšník, aby se ukázalo, že Kristus narodil se jen z milosrdenství k hříšníkům, neboť „Syn člověka přišel spasiti, co bylo zahynulo“. (Evangelium sv. Lukáše v kap. 19.)

3. proto že jasněji a častěji bylo učiněno zaslíbení tomu Davidovi v žalmu: „Přísáhl Hospodin Davidovi: Z plodu života tvého položím na stoličici svou.“

4. Jeroným dí: „Podání jest spořádáno, aby se nemátly rodokmeny.“

5. proto, že těmito dvěma otcí znamená se dvojí Kristovo narození, z nichž prvéjší věčné jest značeno přímějí skrze Davida, protože moc a síla připisuje se Otcí a David se vykládá „rukou silný“. Ale protože Bůh jest Otec mnohých národů, jest v něm časně. A proto, ježto výklad jména království a jiné odznaky toho Davida spíše přísluší Bohu Otcí, proto v obraze tohoto rodu David klade se napřed. Neboť jistě důstojnější jest býti králem než býti prorokem. Proto David jest jmenován před Abrahamem.

Znamenej: Ježíš Kristus klade se na počátku a na konci evangelia, protože on jest počátek a konec rodu. Zjevení sv. Jana v kap. 1.: „Já jsem alfa a omega“, začátek a konec. Ale Marie klade se toliko na konci k naznačení, že její ctnosti jest požehnáno pohlaví ženské.

Abraham zplodil

Zde počíná se jednati o Kristovu rodu, který se dělí na čtrnáctky. První od Abrahama až po Davida včetně; 2. od Davida až do zajetí Babylonského; 3. od zajetí Babylonského až po Krista. První obsahuje patriarchy, druhá krále, třetí knížata. První čtrnáctka znamená zplození Krista milostí v duši kající, druhé v duši prospívající, třetí v duši dokonalé atd.

Izáka; Izák pak zplodil

Nečiní zmínky o Izmaeli, který byl syn Abrahamův, ježto z něho nevyšel Kristus, jak praví Augustin. Ale skrze Izáka byl zaslíben jeho příchod. „Genesis“, kap. 21.: „V Izákovi bude tobě nazváno símě.“ A z téhož důvodu neděje se zmínka o Ezauovi, protože prve než se narodili, byl Jakub vyvolen od Pána. Malachiáš v kap. 1.: „Jakuba jsem miloval, Ezaua však v nenávisti měl jsem.“

Jakoba, Jakob pak zplodil Judu a bratří jeho. Judas pak zplodil [Genesis, kap. 31.]

Jmenuje bratry Judovy, protože všichni byli věrní patriarchové, panující nad dvanácti pokoleními — podle Jeronýma.

Faresa a Zaru z Thamar;

Thamar jest první ze čtyř žen hříšnic, které se kladou v rodokmenu Kristově, s Raab nevěstkou, Ruth Moabítkou a Betsabe Uri-

ášovou, aby Kristus ukázal, že přišel pro hříšníky a narodiv se z hříšnic, ruší bez rozdílu hříchy obou pohlaví, a aby opravil pověst ženy. Proto také jméno matky jeho neklade se v tomto rodokmenu, ale na konci, k označení, že její ctností jest požehnáno pokolení ženské a konečně vysvobozeno od zatracení atd.

A proto dí Jeroným: „Dlužno znamenati, že do rodokmenu Spasitelova není pojata žádná ze svatých žen“ atd. — Tolik Jeroným, Slovan slavný.

Ale Jeronýmovi úmyslně odporuje Mikuláš z Lyry, předně ve výroku toho Jeronýma tamtéž, že pro hřích jsou z rodokmenu Kristova vymýcení tři králové, t. Ochoziáš, Joáš a Amasiáš, který Joáše spojil s dcerou nejbezbožnější Jezabel. A proto synové jeho jsou vymýcení z rodokmenu Kristova až do čtvrtého pokolení. Nelze tedy dokázati, že jména žen jsou vytčena v rodokmenu Kristovu pro hřích. Ale zde Lyra vskutku se pomátí. Neboť úmysl Jeronýmův není, že se kladou pro hřích, ale pro znamenité vyjití z těžkého hříchu především, a pro hřích na druhém místě a příležitostně a pro ctnosti, které záslužně vykonaly. Králové oni pak nekladou se proto, že hřešice nevrátili se k pokání, jako král David pokorně se vrátil. Nechtě tedy Lyra otevře oči rozumu a popatří, jak se pomátí proti Jeronýmovi.

K druhé námitce, t. o Marii, matce Kristově, která se klade tam na konci a jest nejsvětější: Jest známo, že Jeroným nechtěl jí vyloučiti, ale tu Pannu, která v rodokmenu není vpočtena mezi ženy porušené, nechal v evangeliu jakožto samu o sobě známou. Nechtě tedy Lyra přestane napadati Jeronýma, ale pochopiž to svorně bez sporu. Ale dosti se vymlouvá, když praví: „Bez porušení mínění sv. Jeronýma“ atd.

Fares pak zplodil Esrona; Esron pak zplodil Arama, Aram pak zplodil Aminadaba, Aminadab pak zplodil Nasona; Nason pak

Aminadab, kníže pokolení Judského, s pokolením svým při vyjití z Egypta první přešel středem moře Rudého za Mojžíšem, když se jiní báli („Exodus“ kap. 14.). A tím si pokolení Judovo zasloužilo království. A proto po tomto Aminadabovi syn jeho Nason byl knížetem pokolení Judského na poušti, jak se praví v 1. kap. knihy „Numeri“.

zplodil Salmona; Salmon pak zplodil Boza z Raab; Boz pak zplodil Obeda

Běře se v pochybnost, kterak Raab, jež byla Kananejská, byla spojena s tím Salmonem v manželství, neboť bylo to zakázáno synům Izraelským podle 7. kap. „Deuteronomia“. Praví se, že se jim dávalo povolení, aby vstupovali v manželství s těmi ženami, které neobra-

cely muže k modlám a které něco velikého ukázaly synům Izraelským. Odtud protože Raab přijala vyzvědače Izraelské a zachránila je, jak patrně z 2. kap. knihy „Josue“, pročez klade se v seznam těch, kteří pro víru učinili významný skutek, jak stojí v 11. kap. listu k Židům —: proto ona pro ten skutek byla spojena s mužem vznešenějšího pokolení, t. pokolení Juda atd.

Boz, který byl vznešenější z obce Betlema, třeba že bylo zakázáno zákonem, aby nebrali si žen Moabských, pročez zákoník Esdráš dal je vyvrci s jejich syny ze synů Izraelských, jak patrně z 10. kap. 1. knihy Esdrášovy — přece Rut Moabská byla pro ctnostný skutek ze zvláštního dovolení spojena s tím Bozem, protože zavrhlí pohanství a svoji zem, přijala víru v jednoho Boha, jak stojí v 1. kap. knihy „Rut“; 2. protože ve vdovství žila čistě, jak patrně z 3. kap. knihy „Rut“ ze slov Bozových k ní: „Požehnaná jsi ty od Hospodina, dcero má, a předešlé milosrdenství následujícím jsi převýšila, neboť nehleděla jsi mládenců chudých aneb bohatých“; — 3. proto, že měla dobrou pověst, neboť tamtéž se dodává: „Nebo ví všecken lid, kterýž bydlí v branách města mého, že jsi ty žena ctnostná“ atd.

z Rut; Obed pak zplodil Jesse;

Jesse tento jiným jménem byl nazýván Izai, jak stojí v 16. kap. 1. „Knihy královské“. Jméno Jesse klade se zde, protože se zde o něm jedná dle toho, jak Kristus vyšel od něho; a tím způsobem bylo napsáno v 11. kap. Izaiáše: „Vyjde prut z kořene Jesse“ atd. A proto jménem Jesse zde položeným ukazuje se, že toto proroctví se naplnilo.

Jesse pak zplodil Davida krále.

Tento jediný jmenuje se králem, třebaže před ním i po něm bylo více jiných králů, protože tento první byl učiněn králem podle dobré libosti boží pro vynikání svatostí. V pravdě, toto-li uvážím, ačkoli jsem nesrovnatelně hříšnější než ten David, přece chci pevně držeti naději na blaženost, byť i tíže zasloužitelnou atd.

David pak král zplodil Šalomouna

Zde počíná druhá čtrnáctka. I jest poznamenati, že v tomto evangelii jsou uvedeny čtyři ženy, dvě pohanky, Rut a Raab, dvě nevěstky, t. Tamar a žena Uriášova, k označení, že Kristus, jehož rod se vypisuje, přišel spasiti Židy i pohany a netoliko spravedlivé, ale i hříšníky.

Dále znamenej: tři jsou jmenovány: Tamar, protože souložila z tužby po plodu („Genesis“, kap. 38.), Raab pro přijetí vyzvědačů („Josue“, kap. 2.), a Rut, jak svrchu pověděno. Betsabe jest zamlčena, protože nemanželsky přivolila tomu Davidovi.

z té, kteráž byla Uriášova; Salomoun pak

Uriáš jest jmenován, protože byl spravedlivý, pro stížení hříchu Davidova, jenž ho dal zabít, dle 12. kap. 2. ‚Knihy královské‘. — Po druhé jest Uriáš jmenován, aby se ukázalo, že Betsabe, o níž se děje nepřímo zmínka, byla s tím Davidem případně spojena, t. j. po smrti Uriášově.

Haha, Davide, co jsi spáchal!

zplodil Roboáma; Roboám pak

Pod tím rozděleno jest království Judské na dvě království, jak patrně z 12. kap. 3. ‚Knihy královské‘, protože deset pokolení odpadlo od něho a přidalo se k Jeroboamovi. A tehdy nazváno jest to království Izraelské. Dvě pak pokolení, která zůstala tomu Roboamovi, byla nazvána království Judské.

zplodil Abiáš; Abiáš pak zplodil Asu; Asa pak zplodil Josafata; Josafat pak zplodil Jorama; Joram pak zplodil Oziáš;

Naproti tomu: Dle 8. kap. 4. ‚Knihy královské‘ Joram zplodil Oziáš a v 11. kap. 4. ‚Knihy královské‘ se praví, že Oziáš zplodil Amasia. Hle zde se předvádějí tři králové po sobě jdoucí. Důvod toho pak jest podle Jeronýma, že Joram pojal za manželku dceru nejbezbožnější Jezabel. Proto synové jeho až do čtvrtého pokolení jsou vyloučeni z rodokmenu Páně, a zvláště proto, že evangelista chtěl spřísti rodokmen Kristův ve třech čtrnáctkách; proto potřeboval tyto tři krále vyloučiti z této čtrnáctky a oni pro dříve uvedenou příčinu nad jiné vhodněji mohou býti vynecháni.

Oziáš pak zplodil Joathama; Joatham pak zplodil Achaza; Achaz pak zplodil Ezechiáš; Ezechiáš pak zplodil

Ezechiáš ten neměl dědice, když bylo mu řečeno skrze Izaiáš proroka v 38. kap. jeho: „Zříd' dům svůj, neb umřeš a nebudeš živ.“ A tehdy plakal, ne ze strachu před smrtí, ale pro nedostatek semene, boje se, že se Kristus z něho nenarodí. A proto když se modlil se slzami, bylo mu přidáno 15 let života, a pak zplodil Manassesa, který třebaže byl nejprve velmi zlý, protože psáno jest o něm ve 21. kap. 4. ‚Knihy královské‘, že naplnil Jeruzalém krví proroků až po ústa, a mezi nimi dal zabít svého strýce Izaiáš, pročez byl uveden do vyhnanství, přece se konečně pokál. A byl opět uveden v království své, jak stojí v 33. kap. knihy ‚Paralipomenon‘.

Manassesa; Manasses pak zplodil Amona; Amon pak zplodil Joziáš; Joziáš pak

Joziáš tento by nejlepší, protože ve svém mládí začal hledati Boha, a bořil chrámy model po celém království. To jest patrně

z 22. kap. 4. „Knihy královské“ veskrze; a nebylo mu v tom podobného ani před tím ani po tom.

zplodil Jekoniáše [jinak Jekomiáše s *m*, který zplodil syna Jekoniáše s *n*, vnuka onoho] **a bratří jeho v zajetí**

Ne, že by ještě bylo bývalo zajetí, když byli zplozeni, ale protože hrozilo. Jmenují se pak bratří jeho, totiž Jekoniáše, protože podobně jako on byli v zajetí. Joachim pak, který dříve královal po Joziášovi byl zajat od krále egyptského, jak stojí ve 23. kap. 4. „Knihy Královské“. Král egyptský pak ustanovil na jeho místě jeho bratra, Eliakima změnil jméno jeho; nazval jej Joachim nebo Jekoniáš, a to jest ten, o němž se zde praví, že byl zplozen od Joziáše, kterého zajal král Babylonský a vedl s sebou do Babylona. Ale na cestě propustil ho pod přísahou že mu bude věrně sloužiti. Avšak tento Joachim třetího roku chtěje se vzbouřiti byl od vojska krále Babylonského zajat a zabit a mrtvola jeho byla vyhozena z Jeruzalema, jak bylo předpověděno skrze Jeremiáše ve 22. jeho kap.: „Pohřbem osličím pohřben bude“. I královal syn Joachim místo něho, a podobně byl nazván Jekoniáš; ale píše se jinak, než první, neboť jeho otec píše se s *c* a *m*, syn pak jeho s *h* a *n*.
Bůh ví, kterak je Židé psali, atd.

babylonském. A po zajetí babylonském Jekoniáš zplodil Salathiele;

Tento Jekoniáš, od něhož počíná třetí čtrnáctka, nebyl Jekoniáš syn Joziášův, ale vnuk jeho, psaný s *n* jak bylo řečeno; jinak nebylo by jich 14 v této poslední čtrnáctce.

Salathiel pak zplodil Zorobabele; Zorobabel

To jest ten, za něhož se stal návrat ze zajetí, jak stojí v 2. kap. 1. knihy Ezdrášovy.

pak zplodil Abiuda; Abiud pak zplodil

Opak vidíme v 3. kap. 1. knihy „Paralipomenon“, kde se praví, že Zorobabel zplodil Mosollama, Ananiáše a Salomit. Jest říci, že některý z těchto měl dvě jména, a tak byl nazýván Abiud; neboť v písmě svatém nalézáme více lidí se dvěma jmény, z čehož častěji vzniká nesnáze.

Od tohoto Abiuda, až po Josefa, nenalézáme v bibli žádné historie, neboť se praví, že Herodes spálil knihy, aby linie královská nebyla od jiných rozeznána, jak praví někteří. Přece však jest říci, že Matouš znal všechny takové rody, protože byl osvícen duchem svatým nade všechny takové proroky.

Eliakima; Eliakim pak zplodil Azora; Azor pak zplodil Sadocha; Sadoch pak zplodil Achima; Achim pak zplodil Eliuda; Eliud pak zplodil Eleazara; Eleazar pak zplodil Mathana; Mathan pak

Opak se praví ve 3. kap. evangelia svatého Lukáše, kde se praví, že Mathat zplodil Heli a Heli zplodil Josefa. Jest říci, že Mathat a Mathan pošli z Davida, ale Mathat skrze Nathana, který byl pří-svojný syn Davidův, Mathan pak skrze Šalamouna; a ti dva měli jednu manželku po sobě atd.

zplodil Jakoba; Jakob pak zplodil Josefa,

Ale naproti tomu: Protože Josef nebyl otec Ježíšův dle 1. kap. evangelia sv. Matouše: „Nepoznal jí, dokud neporodila svého syna prvorozeného“, nezdá se býti tímto takto popsaným rodokmenem prokázáno, že Ježíš, syn Mariin byl z pokolení Davidova.

Jest říci, že ano, protože Josef a Maria byli z téhož pokolení, protože žena nemohla si vzíti za manžela muže z jiného pokolení, když jí náleželo otcovské dědictví, jak patrno z 27. kap. knihy „Numeri“ o dcerách Salfatových. Avšak blahoslavená Panna byla v jednotě s Joakimem, svým otcem, a proto podle zákona byla nucena vdáti se za muže ze svého pokolení, pročez také šla s Josefem do Betlema, města Davidova, aby se přihlásila s ním, jak stojí v 2. kap. evangelia sv. Lukáše, atd.

muže Marie, z nížto se narodil Ježíš, jenž slove Kristus.

NA DEN NAROZENÍ PANNY MARIE.

Moudrost vystavěla si dům.

Kniha „Příslaví“ v kap. 9.

Při slavnostních stavbách jest ten obecný zvyk, že když ozdobná stavba jest dokončena, oslavují velmi krásně s radostí ten den, kdy skončili. Ježto tedy poznáváme, že dům vtělené Moudrosti jest dnes dokončen — Panna Maria narozením — proto takový den souhlasně je oslavován. Neboť církev oslavuje narození Marie, protože byla v lůně posvěcena, jako člověčenství jejího Syna, které z ní přijal. A proto se slaví den narození jen Krista, Marie a Jana Křtitele. Neboť to jsou tři světelná těla na nebi bojující církve: Kristus slunce, Maria měsíc, Jan Křtitel jitřenka, která předcházela slunce spravedlnosti.

Slaví se tedy narození Kristovo, protože byl pln milosti v početí i narození a pán milostí. Evangelium svatého Jana v kap. 1.: „Plného milosti a pravdy.“ — Maria byla plna milosti a matka milosti. Pějeť se: „Maria, matko milosti“. — Jan byl pln milosti a posel milosti. Evangelium svatého Lukáše, v kap. 1.: „Bude naplněn ještě v životě matky Duchem svatým.“

A důvod jest, že všechny tyto tři domy byly založeny od nej-moudřejšího umělce, ba od samé nestvořené Moudrosti, podle slov 9. kap. knihy „Příslaví“: „*Moudrost vystavěla si dům*“, tedy moudře, neboť vůbec v ničem nemohla poblouditi.

Neboť položila základ nevyvratitelný, části stavby na něm nej-lépe rozložila, a po třetí nejkrásněji připojila ozdobu.

Neboť to přísluší umělci, jak praví Ambrož v „Hexameru“*): „Dobrý umělec nejprve klade základ, na základě stavby rozloží části, a připojí ozdobu.“ — Vtělená Moudrost, která jest jednorozený Syn

*) Kniha jednající o šesti dnech stvoření světa.

boží, učinila to, když vystavěla dům svého obydlí. Žalm: „Sám Nejvyšší založil ji“; a kde a na čem se dodává: „Základy její na horách svatých“, to jest ve výsosti božské velebnosti. Na moci Otce, na moudrosti Syna, na milosti Ducha svatého byl založen dům Maria, a proto nemohl padnouti ani bezmocí ani nevědomostí ani vůbec žádnou zlobou; neb všeliký pád v hřích některým z těchto způsobů stal se u Kristových apoštolů, jak patrně:

Neboť *Petr* zhřešil a tak padl lidskou slabostí a tak bezmocí, když jsa sláb k stání za Krista ze strachu před smrtí ho zapřel. Důvod jest, že nebyl ještě založen na výsosti božské moci.

Pavel padl nevědomostí: 1. kapitola 1. listu k Timotheovi: „Nevědomky učinil jsem to v nevěře“; protože ještě nebyl založen na výsosti božské moudrosti.

Jidáš padl zlobou, kterou miloval. Žalm: „Miloval zlobu a přijde naň“; protože nebyl založen na výsosti božské milosti.

Avšak žádným z těchto způsobů nemohla padnouti Panna Maria, protože byla založena na výsosti moci Otce, moudrosti Syna, a milosti Ducha svatého, a to třemi osobami umělců, t. Otcem, Synem a Duchem svatým. Neboť Otec učinil její mysl pevnou, Syn moudrou a Duch svatý krásnou. Proto celá jest krásná a poskvrny není na ní (,Píseň písní, kap. 4.)

Jest tedy mocná k přijetí mnohých, moudrá k poučení mnohých, a okrašlující nehezke svojí zdobou. Mocný dům jest, pravím, k přijetí mnohých,

protože jest mohutná

v lůně. — Pějeť se: „V lůně svém objala jsi toho, kterého nebesa nemohla pojmouti.“

v rozumu. — Evangelium svatého Lukáše v kap. 2.: „Maria zachovávala všecka ta slova, skládajíc je v srdci svém.“

v lásce. — Ježíš Sirach v kap. 24.: „Pojďte ke mně všichni, kteříž mne žádostivi jste.“

v zásluze. — Protože všem hříšníkům zrodila Spasitele a tak jim zasloužila život věčný, jestliže by chtěli konečně býti vděční.

Necheť tedy velicí hříšníci utekou se k mohutnosti její milosti, nevědomí k mohutnosti její moudrosti, vlažní v lásce k mohutnosti jejího milování a bez zásluhy jsoucí k mohutnosti její nekonečné zásluhy.

2. byla dům krásný:

Neboť byla krásná, protože měla panenství neporušené, zaslíbené, přetékající, výsadní a příkladné.

Neporušené tělem, duší i duchem: 5. kap. 1. listu k Thessalonii-

ckým: „aby celý duch váš i duše i tělo zachováno bylo bez úhony ku příští Pána našeho Ježíše Krista.“

Neboť někteří nemají neporušenost těla, jako Maria egyptská, jiní neporušenost mysli, jako Maria Magdalena, kteřížto porušují je žádostí. Evangelium sv. Matouše v kap. 5.: „Kdo by popatřil na ženu ku požádání jí, již zcizoložil s ní v srdci svém.“

Jiní nemají neporušenosti ducha, protože smrtelnými hříchy, které vynalezli svým duchem, jsou odděleni, od věčného ženicha a tak zneřestněni duchovním cizoložstvím. Žalm: „Smilnili jsou v nálezcích svých.“

Panna Maria vytrvala ve vzdálenosti od tohoto všeho, tedy celá krásná a čistá rodem s jasností.

2. měla panenství zaslíbené, neboť ona jak se praví první slíbila panenství, a jiné po ní. Žalm: „I budou přivedeny králi panny jeho za ní.“

3. měla panenství přetékaající, takže, ačkoliv byla panna nejkrásnější, přece, pomazána jsouc duchem svatým, nemohla od nikoho býti tělesně požádána, protože její čistota přetékala do srdcí jiných lidí a vyhlazovala všechna nedovolená hnutí.

4. měla panenství ozdobené světlem milosti, olejem milosrdenství a výborností božské moudrosti okrášlené, ne jako bláznivé panny, které vzavše lampy nevzaly s sebou oleje atd.

XXXVIII.

NA DEN POVÝŠENÍ SVATÉHO KŘÍŽE.

Evangelium sv. Jana v kap. 12.:

Za onoho času řekl Ježíš učedníkům svým a zástupům židovským:

V přítomném evangeliu jsou dotčeny především dvě věci: 1. druh Kristova utrpení zde: *„Já když budu povýšen“*; 2. veliký užitek utrpení, když se dodává: *„všecko potáhnu k sobě.“*

V prvním rozumí se povýšení kříže vzhledem ke Kristu na něm povýšeném, v druhém naše vykoupení vzhledem k lásce ukázané dnes na kříži. Tedy koná se především slavnost Krista, 2. kříže a 3. naznačuje se památka našeho vykoupení. O prvním praví se *„já“*, t. Kristus, syn boží; *„když budu povýšen“* křížem a na kříži — hle druhé; *„všecko potáhnu k sobě“* — hle třetí.

Nechtěl pak býti povýšen v domě nebo pod střechou, ale ve vzduchu, jenž jest živél co do užití (obecný). Neboť člověk může míti vlastní zem, vodu neb oheň, ale ne tak vzduch. Aby jako vzduch jest společný všem, tak utrpení jeho stalo se společným všem. Neboť utrpení jiných svatých jsou vlastní, jako Petr trpěl za sebe a podobně Pavel; Kristus však za všechny. A proto praví: *„Když povýšen budu, všecko potáhnu k sobě“* atd.

Já, když [t. j. až] budu povýšen [Evangelium sv. Jana v kap. 8.: *„Když povýšíte Syna člověka“* atd.] **od země,**

na kříži, a tak umra ve vzduchu po boji s mocmi vzdušnými, pročež si zasloužil oslavení, povýšení těla svého a poddaného sobě množství národů věrou. 2. kap. listu k Filipenským: „Protož i Bůh povýšil ho,“ a následuje: „Aby každý jazyk vyznával, že Pán Ježíš Kristus jest v slávě Boha Otce.“

„Já, když povýšen budu“, t. na kříži, kterýžto, jak praví Innocenc

v onom kázání: „Chce-li kdo za mnou přijíti, vezmi kříž svůj a následuj mne“ —: „kříž“ (vece) „vrátil zdraví“ atd. — Tolik Innocenc tam, kde svrchu. A tam mnoho o hřebech kříže.

všecko potáhnu k sobě.

Podle Augustina: ne co do veškerosti všech lidí, protože ne všichni byli potaženi, ale co do celistvosti přirozenosti, t. ducha, duše a těla. Neboť táhne ducha, dáváje mu poznání pravé víry. Táhne duši vléváním milosti; táhne tělo svatým vzkříšením.

Nebo to, že praví „všecko“, vztahuje se na všechny podklady předzřízené k spáse, nebo se to vztahuje na všechny druhy lidí, ježto ze všech druhů lidí někteří jsou svatí atd.

Nebo: „všecko“, t. j. člověka který jest v jistém smyslu všecko, jak patrně z Řehoře v homilii na slova: „Kažte evangelium všemu stvoření.“

To pak pověděl [Toto jsou slova evangelisty vykládajícího, co Kristus rozumí povýšením, že své ukřížování], **znamenaje, kterou by smrtí**

Kristus svým utrpením táhne k sobě nebeské: Otce usmířením. 2. potáhl světské: pohanský lid, přived jej k víře. 3. svaté otce, kteří byli v předpekli osvobodiv. A proto chtěl býti povýšen na kříži, aby hlavou nahoře usmířil Otce, nohama dole pošlapal peklo, rukama rozpiatýma na pravo a na levo aby spravedlivé konečně přitáhl a nepravé zavrhl. Denně pak táhne k sobě hříšníky, kteří pokorně a zbožně patří na podobu těla rozpiatého na kříži, aby se obrátili k naději milosrdenství.

A proto dí Bernard: „Kdo by nebyl uchvácen nadějí“ atd.

Táhne pak nás Kristus k sobě skrze podobné. Neboť první podobnost jest, že jsme stvoření k jeho podobnosti. — Druhá z důvodu přijatého člověčenství: 2. kap. listu k Filipenským: „K podobnosti lidem učiněn jsa.“ — Třetí napodobení, neboť máme ho jako synové napodobiti. 5. kap. listu k Efezským: „Buďte napodobitelé boží jako nejdražší synové.“ A to jest nejmocnější příčina přitažení atd.

Zlí však nejsou taženi pro zohydění obrazu, protože Bůh jich nepoznává, mají přirozenost poskvrněnou a proto nezovou se bratry. Mají život zločinný a proto nenapodobují Krista, ale ďábla atd.

Dále: Kristus táhne nás prázdnotou. Neboť byl prázděn při narození, v životě i v smrti. Při narození ode všech potřeb, v životě protože neměl domu k obývání: Evangelium sv. Matouše v kap. 8.: „Lišky doupatá mají a ptactvo nebeské hnízda, ale Syn člověka nemá“, atd. Neměl bohatství v držení, dle 8. kap. 2. listu ke Korintským: „Pro nás nuzným učiněn jest, ačkoliv byl bohat.“ Neměl pokrmů k jídlu, neboť často lačněl: Evangelium sv. Matouše v kap. 21.: „Ráno pak navracel se do města, zlačněl.“ — 3. byl prázděn ve smrti,

neboť tělo jeho vyprázdnilo se od krve: Žalm: „Vyschla jako střepina síla má.“ Duše byla vyprázdňena ode vši útěchy a naplněna smutkem: Evangelium sv. Matouše v kap. 26.: „Smutnát jest duše má až k smrti.“ Utrpení jeho bylo prázdno užítku, protože stalo se za všechny, ale málokterí byli vykoupeni. Proto nařiká u Izaiáše v kap. 49.: „Nadarmo jsem pracoval, bez příčiny sílu svou jsem strávil.“ Také muka jeho byla vyprázdňena ode vši radosti a plna všeliké hořkosti: Evangelium sv. Lukáše v kap. 2.: „Tvou vlastní duší pronikl meč.“ Jeho rodina byla vyprázdňena ode vši víry, protože všichni apoštolé ztratili víru. A nyní, běda, křesťané vyprázdňeni jsou od všeliké milosti a tak od Ducha svatého, ale duchem zloby jsou naplněni. A ty ne Kristus, ale ďábel stáhne do pekel atd.

měl umřít. Odpověděl jemu zástup: My jsme slyšeli ze zákona, že Kristus zůstává

Jménem ‚zákon‘ někdy pojímají celý Starý zákon a nejenom pět knih Mojžišových, které přivlastně nazývají se zákonem. V prorocích pak děje se zmínka o věčnosti Kristově: Izaiáš v kap. 9.: „Rozšířeno bude panování jeho a pokoje nebude konce.“

Dále v 7. kap. Daniele: „Moc jeho, moc věčná“. Dále v 5. kap. Micheáše: „Východové jeho od počátku, ode dnů věčnosti.“

A jelikož taková věčnost jest na odpor smrti, proto dovozují: „Ty pravíš, že Syn člověka musí povýšen býti, t. j. zemřít na kříži. Buďto tedy mluvíš o sobě samém, i následuje, že ty nejsi Kristus, který zůstává na věky. Jestliže pak mluvíš o jiném, řci nám *kdo jest ten Syn člověka?*“ Třebaže pak Kristus nenazval se na tomto místě Synem člověka, přece, protože obvykle se tak nazýval, proto Židé opakující slova jeho, toto přidávají.“

Táze-li se však kdo, jak porozuměli Židé tomu, že Kristus své budoucí ukřižování nazývá povýšením, praví se, že u Židů bylo úsloví, že ukřižování zvalo se povýšením. A ještě teď lidé užívají takového způsobu mluvy. Když se někomu přeje oběšení, praví se mu: ‚budeš povýšen‘.

na věky; a kterakž ty pravíš, že

Znamenej, že Kristus neřekl to tehdy v té formě, ale ve 3. kap. evangelia sv. Jana, kde pravil: „A jako Mojžiš povýšil hada na poušti, takť musí povýšen býti Syn člověka.“ Židé tedy tázali se ho na to, co dříve byli uslyšeli, řkouce: *Kterakž ty pravíš, že musí povýšen býti Syn člověka.*“

musí [to rozumějte podle člověčenství] povýšen býti [a tak zemřít] Syn člověka? Kdo jest ten

O Židé, zdaliž jste nepravili ve 13. kap. evangelia sv. Matouše: „Zdaliž není tento syn tesařův? Zdaliž matka jeho neslove Maria a

bratří jeho Jakob a Josef a Šimon a Judas?“ — O Židé, zdali ve 22. kap. evangelia sv. Matouše, když se vás tázal: „Co se vám zdá o Kristu, či jest syn?“ neodpověděli jste: „Davidův“? Proč tedy se ještě tážete: „*Kdo jest ten Syn člověka?*“ Zdaliž vás zlost úplně oslepila? A jistě ano, neboť následuje: „*Ještě maličko jest mezi vámi světlo*“ atd., t. k porozumění, že smrt Kristova a utrpení v člověčenství stojí zároveň s věčností božství. To obojí klade písmo o Kristu. O věčnosti bylo to již pověděno, o člověčenství praví se v 53. kap. Izaiáše: „Veden jest jako ovce na zabití.“ Dále v 9. kap. Danielově: „Zabit bude Kristus.“ Dále v poslední kap. „Pláče Jeremiášova“: „Duch úst našich, Kristus Pán, jat jest pro hříchy naše, jemuž jsme řekli: V stínu tvém živi budeme.“

Syn člověka? Tehdy řekl jim Ježíš: Ještě maličko jest mezi vámi [tělesně smýšlejícími, že já jsem toliko člověk a ne Bůh] **světlo** [rozuměj milosti].

Zde jest dotčeno zamítnutí pochyby, které jim vzešlo z nedostatku porozumění písmům, které praví, že Kristus jest věčný a smrtelný. A proto dí jim: „*Ještě maličko jest mezi vámi světlo*“, t. porozumění písmu. Neboť kdo nevěří, že Kristus jest pravý Bůh, a tak nesmrtelný, a že jest pravý člověk, a tak smrtelný, ještě maličko světlo víry a porozumění v sobě má.

Chodte [t. j. v poznání víry prospívejte], **dokud** [t. j. pokud] **máte** [přítomně] **světlo, ať**

T. j. mne, jenž jsem světlo světa (Evangelium sv. Jana v kap. 8. a 9.). A tak světlost, která vychází od světla, jest víra. Žalm: „Znamenána jest na nás světlost tváře tvé, Hospodine.“ Toto pak světlo bylo v nich ještě maličko, protože nevěřili, že Kristus jest Bůh a člověk, kterýžto je pravdou učení a světlostí milostí osvěčoval.

vás nezachvátí [docela, jako zachvátily Manichea a jeho následovníky] **tmy** [nevědomosti a viny a tak zatracení, klamu a bludu];

Augustin: „Jest se báti temností, ale mravů, ne očí atd.

Znamenej: Nedostatek světla jest příčina bludu. Neboť ten, kdo nemá světla božské milosti a moudrosti, říká že bohatství, rozkoše a a pocty světské jsou pravá dobra. Ale bloudí. Neboť bohatství světské není pravé bohatství. To jest patrné při smrti a po smrti. O 1. v 1. kap. Jobově: „Nah jsem vyšel z života matky své, a nah se tam zase navrátil.“ — Job v kap. 16.: „Pytel sešil jsem na kůži svou.“ Neboť mrtví jsou po smrti zahalováni do pytle, jsou uváděni do největší chudoby. To jest patrné ze 16. kap. evangelia sv. Lukáše na bohatci oděném šarlatem. A podobně rozkoše nejsou pravé rozkoše, neboť tělo živé rozkošemi jest vedeno k sežrání od červů. Job v kap. 21.:

„Spáti budou v prachu a červové je přikryjí.“ Dále Izaiáš v kap. 14.: „Stržena jest do pekel pýcha tvá, spadla mrtvola tvá; podestlán ti bude mol, a přikrytí tvé budou červové.“ — A podobně jest tomu s poctami. Ježíš Sirach v kap. 10.: „Nebo když umře člověk, hady a červy za dědictví míti bude“ a posléze bude stržen do pekel (Izaiáš, v kap. 14.).

neb kdo chodí v tmách [Příslovní v kap. 4.: »Cesta bezbožných jest tmavá; nevědí, kde klesnou«], **neví kam jde. Dokud světlo máte, věřte**

Zde jest patrň výklad o něm samotném, protože on jest světlo, v němž mají choditi, v něž mají věřiti, a jehož mají býti synové napodobující a konečně v milosti přisvojní.

v světlo, ať jste synové světla. — —

„Kterí ani z krví, ani z vůle těla, ani z vůle muže, ale z Boha zrozeni jsou“ (Evangelium sv. Jana v kap. 1.). Tedy obrozeni v pravdě a poznání „jakožto synové světla chodte“ (List k Efezským, v kap. 5.). Jako synové světla Krista buďtež jeho milostí stále osvíceni. Neboť ty on potáhne všechny k sobě, až po soudném dnu bude povýšen v slávě Boha Otce. Potáhne pak rozum člověka k poznání božskosti a smysly tělesné k poznání člověčenství. A tak táhna přivábí je, že budou míti nejvyšší rozkoš podle požadavku lásky a zasloužení, kterou nebo které měli zde na světě. Tam tedy budou choditi v světle bez tmy, protože zaslужně stali se syny světla atd.

XXXIX.

NA DEN SV. LUDMILY.

Evangelium sv. Lukáše v kap. 21.:

Pohleděv pak Ježíš, uzřel ty bohatce,

Bezprostředně před tím mluvil Pán o vdovách ve 20. kap. evangelia sv. Lukáše: „Varujte se,“ vece, „zákonníků, kteříž chtějí v krásném rouše choditi a milují pozdravování na trhu a první stolice ve školách a první sedání na hodech; kteříž šířají domy vdov pod zámyslem dlouhého modlení. Tiť vezmou těžší odsouzení.“ A takto mluvě, *„uzřel ty bohatce“* atd.

Ježíš tedy chtěje poučiti učedníky, aby neupadli v lakomství, a blud farizeů a kněží, kteří učili, že ten má naprostě více zásluhy, kdo by více obětoval v chrámu, což jest lež, protože kolikost zásluhy nebere se podle kolikosti daru naprostě, ale podle srovnání danou schopností, hotovostí vůle a zbožností. A toto mínění potvrdil Pán v přítomném evangeliu.

kteríž metali dary své do pokladnice. Uzřel pak i jednu vdovu chudičkou. anaf uvrhla dva penízky. A řekl: V pravdě. pravím vám, že tato chudá vdova

Zlatoústý: „Vdova jest chválena za maličko a oběti bohatých nejsou chváleny“ atd. — Tolik Zlatoústý.

více uvrhla nežli všichni. Nebo všichni tito z toho, což jim zbývalo, dali dary

Zde znamenej, že jsou tací, kteří mají časných statků nadbytek; a z těch dávati almužnu jest veliká zásluha. Jsou tací, kteří mají jich právě s dostatek; a z těch dávati almužnu jest větší zásluha. O těchto dvou se praví ve 4. kap. Tobíáše: „Budeš-li míti mnoho, dávej mnoho;

jestliže málo míti budeš, také i z toho mála rád udělovati hled.“ — Jsou tací, kteří mají jen to nejnnutnější; a z toho činiti almužnu jest největší zásluha. Z počtu těchto byla vdova, o níž zde se jedná. — Jsou pak takoví, kteří nemají ani to nejnnutnější, a ti, když mají dobrou vůli dávatí almužnu, nejsou vyloučeni ze zásluhy, dle slov sv. papeže Lva: „Ruka není prázdná daru, jestliže stánek srdce jest pln dobré vůle.“ I mají lidé věděti, že ti, kdo uštědřují to, co vlastní prací vydobyli, více se zasluhují, než kdyby, třebaš dobře, rozdileli cizí majetek. Jako kněží, kteří dobra církevní vydávají chudým, ti ne své, ale to, co chudých jest, rozdilejí chudým. Víceť zasloužili se ti, kteří opustivše vlastní ostatky, následovali Krista, než když cizí majetek rozdileli.

Bohu; tato pak z nedostatku svého, všecku živnost svou, kterouž měla, uvrhla. — —

NA DEN SV. LUDMILY.

Kázání sv. Jana Zlatoústého.

(O skutech milosrdenství.)

Tři věci jsou, jichž při skutku milosrdenství jest si křesťanu přát: aby *mohl* vykonati, aby *chtěl*, aby *naplnil*.

Aby *mohl*, t. j. aby nescházela podstata činu.

Aby *chtěl*, t. j., aby byla zde vůle, jež by učinila, protože neschází podstata, jež má býti učiněna.

Třetí jest, aby *naplnil*, t. j. aby to, co může a chce, bez otálení vykonal.

Neboť těmito třemi věcmi jest tak veliký skutek naplněn jako přeslavný. Neboť jsou tací, kteří mohou konati, ale nechť. Jsou jiní, kteří chtějí, a nemohou. Jsou tací, kteří chtějí a mohou, ale otálejíce nekonají.

Ostatně také, kdo může činiti, modli se, aby chtěl, a kdo chce činiti, modli se, aby mohl; a kdo v jednom každém jest připraven, přičiniž se, aby stále vykonával milosrdenství, aby snad otálením nechal nenaplněno, co chce a může.

Neboť milosrdenství jest ochrana spásy, ozdoba víry, zmírnění hříchů. Ono jest, jež spravedlivých zkouší, svatých posiluje, ctitele boží ukazuje. Jeho vykonávání veselým činí Pána, usmíruje Krista, kdyžž hledí podporami tohoto světa přispěti chudému, polehčiti slabému.

Toto milosrdenství, ačkoliv dle přikázání má býti plněno ode všech, přece nejvíce od těch, kteří jsou ztučnělí, aby spíše dávali, než přijímali, udíleli, než brali, dávali jiným, než sami potřebovali.

Ostatně nemůže činiti milosrdenství ten, kdo má široko daleko rozložený majetek, nestrpí, aby v sousedství jiný něco držel, zatím co spájí konce hranic, těžší, utrhá chudému, utlačuje prostředního, vylučuje souseda, a všechny okolní usedlíky nátisky a pronásledováním za-

puzuje, který ničeho nenabude, aniž jiný plakal, zisku neuloží, aniž jiný naříkal, jemuž samotnému jest dobré to, co jest obecně zlé; zatím co schraňuje užítky a schvacuje úrodu, nebo nadýmá ceny, nebo hromadí lichvu, zatím co nabývání zisků vyhledává chytrým škozením.

Může-liž takový naplniti úřad milosrdenství, jemuž jest sladký nárek sirotků a příjemný pláč vdov, zatím co se pase takovouto kořistí a kochá loupením takových lidí, kdo jest bohat pokladnicí, ne zásluhou, majetkem, ne rodem, jménem, ne důstojností.

Může-liž býti dotčen milosrdenstvím nebo pohnut lidskostí ten, jehož lakotnosti nestačí ani vlastní majetek, aniž cizí majetek dává já míru. Jenž i když udělí chudému, jest to mnohemu horší, jestliže jednomu vezme, co druhému poskytne, a jestliže chlebem lačného, krmí lačného, a jestliže nahého odívá věcmi uloupenými cizímu.

Neboť psáno jest: „Kdo přináší obět ze statku chudého, tak jest jako kdo by obětoval syna před očima otcovými.“

Ostatně ten v pravdě jest bohat, kdo jest bohat v Bohu, kdo jsa zámožnější milosrdenstvím než bohatstvím o statky své dělí se s chudými, kdo se ukazuje bohatým spíše dáváním než jméním, kdo pamatuje, že bohatství má proto, aby lichvařil pro Boha, sytil Krista, odíval Pána, kdo nehledí dědictví své zanechatí nevďečnému dědici, ale skrze chudé touží je půjčiti Kristu, kdo bohatství svěruje spíše nebi než světu, kdo si přeje býti mocnějším v skutku než v hojnosti svého statku, kdo poklady své přepravuje k výsostem, kdo žije proto, aby pracoval, kdo pracuje proto, aby si zasloužil na věky živu býti; kdo se nakloní k nehodám vdov, kdo se dá pohnouti bēdou sirotků, kdo běře na se záležitost bolest majících, kdo odnímá bezohlednost pyšných.

Ostatně míti a nečiniti, moci se slitovati a nechťiti vymezuje mu (lakomci) podíl, ježž po trápení předá svému dědici. A nechrání toho rychleji, než dobývá, tíže toho ostříhá, než uchvátil, neboť vzdychá v bdění dobýváje, vzdychá v spánku bráně toho. Ani bdění jeho není veselé, ani spánek bezpečný, ani den veselý, ani noc pokojná není. Pobíhá, trápí se a naříká, a jakoby mu prospívalo, čeho získá, tak dychtí dosíci toho, co by jinému s vlastním trápením zanechal, aby jaká byla váha dědictví, takové bylo i navršení starostí.

Ale snad naproti tomu řekne někdo z prostředních: „Já bych okamžitě plnil povinností milosrdenství, já bych sytil slabé, podporoval nuzné, odíval nalé, já bych skytal chudým potřeby životní, a nikdo by ode mne neodešel prázden nebo bez užítku, kdyby se mi dostalo statků, kdybych měl bohatství a oplýval hojností. Než když mi schází potřebné, když schopnost konání jest mi zapovězena nouzí o jmění — proč se mi vytýká buďto neplodnost v dávání nebo má za zlé ustávání od slitování?“

Ale slyš každý, kdo toto mluvíš, a zanech příčin výmluv, jež předstíráš: Nikdo není bídný, leč kdo by nechťel se slitovati, protože

ani nikdo přející si slitovati se nebude moci nemíti, co by udělil; nikdo nebude moci nechatí prázdného prosícího chudého, leč ten, kdo by mu nechtěl půjčiti. Neboť ceny milosrdenství nejsou vymezeny, aneb, nedal-li by někdo mnoho, že jest přijatelné, co jest dáno...

Viz konec výše při textu tohoto evangelia.

XLI.

O SVATÉM MATOUŠI.

Evangelium sv. Matouše, v kap. 9.:

Evangelium sv. Lukáše, v kap. 5.:

Evangelium sv. Marka, v kap. 2.:

Za onoho času, když šel odtud [z Kafarnaum po uzdravení šlakem poraženého] **Ježíš, uzřel** [milosrdně] **člověka** [Žalm: »Co jest člověk, že pamětliv atd.«]

V tomto evangeliu ukazuje se milosrdné vyvolení Matouše od Krista; 2. Kristova zbožnost a slitování, protože jedl s publikány a hříšníky; 3. zarputilá zatvrzelost farizeů a 4. chtějícím se káti naděje a útěcha přenesmírná, ježto publikán jest učiněn apoštolem a evangelistou a Spasitel, tvrdě o sobě, že jest lékař nemocných, milosrdně vyznává, že přišel volati hříšníků. Neboť on povolal hříšníka Matouše a ostatních učedníků ne losem ani lidskou volbou, jako to činí majetkem obdaření, ani obmyslnými a lživými listky, jako to činí lidé, ale jako Bůh a Pán vnitřním vnuknutím a vnějším působením.

A toto učení zanechal svým věrným, aby zanechajíce těchto pověr nakláněli svatým napomínáním jiné, aby následovali Krista. Neboť Bůh vyvolil Matěje, což bylo losem naznačeno apoštolům, jako on byl vyživen duchovně a vyvolen od Krista v jeho učednících.

Dále Matouš, ježto jest „dar boží“ podle předzřízení daný církvi, po dvojím povolání, t. vnitřním a vnějším, povolán byv od Pána následoval ho spěšně Evangelium sv. Lukáše v kap. 5.: „Opustiv všecko, následoval jeho“ atd.

sedícího na celnici, Matouše jménem.

Znamenej: „*Thelonau'* nebo „*telon'* řecky jest totéž, co clo („*vectigal'*“). I praví se „*vectigal'*“ od „*voziti'*“ („*vehere'*“) — „*Theloneon'*“ (celnice) pak bylo místo, kde se vybírala cla a poplatky za to, co se provází.

Matouš tedy byl celník, protože sbíral taková cla, kterým se obecným jménem přezdívá ‚pedagia‘. Takováto pak světská zaměstnání vykonávají, třebaže to někdy není hřích, přece bývá to příčinou k hříchu. Neboť světské péče vyhlazují milost. Evangelium sv. Lukáše v kap. 8.: „A jiné padlo mezi trní, a trní spolu vzrostlé udusilo je.“

„*Na celníci*“ t. j. na kteréž sedávali penězoměnci, kteréžto zaměstnání zajisté sotva nebo nikdy nemůže býti bez hříchu, jak praví Řehoř. Volá pak Pán Matouše, dychtícího po takových věcech, aby žádný nezořfal nad milostí boží, byť byl zaměstnán sebe nicotnějšími věcmi, leč zanechaje jich, vstane následujž konečně v mravech Ježíše Krista.

I řekl jemu: Následuj [krokem těla, touhou myslí a skutkem těla] **mne! I vstav** [od zhoubného úřadu] **následoval** [Beda v homilii: „Zanechav vlastního, jenž uchvátil cizí“] **jeho** [v mravech]. **I stalo se,**

„*Vstav*“: podle Zlatoústého ani neodporoval, ani domů neodešel, ani se nezpěčuje, ale poslušnost ukazuje. Tedy řád apoštolství a evangelisty hodně přijal.

Beda v homilii: „Matheus (Matouš) řecky ‚Darovaný‘ latině „*Matheus*“ atd.

když seděl za stolem v domě [Matoušově], **aj,**

Při povolání Matoušově jest poznamenati, že sám se jmenuje, ale jak praví Jeroným ve výkladu, že ostatní evangelisté pro úctu nejmenují ho obecným jménem, ale Levi. Neboť měl 2 jména. On však chápe ze Šalamouna v 3. kap. ‚Příslaví‘: „Spravedlivý na počátku jest žalobníkem svým“. pojmenoval se jménem známějším, aby naplnil ona slova Izaiášova v 43. kap.: „Rci ty nepravosti své, abys byl ospravedlněn.“

Ale kdyby jiní popisovali ho podle jeho hříchů, ani by ho tak nezahanbili, protože pak by evangelisté zahanbovali všechny učedníky, o nichž napsali, jak utekli od Krista, a zvláště Petra, o němž uvedli, že přísahal na zapření Pána.

A přece mínění slavného Jeronýma není napadáno, protože je jisto, že evangelisté Páně měli to tak v úmyslu. Přece však praví Lukáš: „Uzřel Ježíš publikána, jménem Levi.“ Hle, kterak publikánství nezamlčuje, a to přece zní tíže, než hříšník.

mnozí publikáni [veřejní hříšníci] **a hříšníci** [tajní]

„*Publikáni*“ tito byli soudruhové Matoušovi. Proto odchází od nich, chtěje následovati Krista, učinil poslední hostinu s nimi. Publikány zovou se vyběrači cel pokladny státní nebo obecní, nebo ti, kdo

vymáhají veřejné poplatky, aneb ti, kteří světskými a veřejnými zaměstnáními sledují zisk. A proto nazývají se podle Ung...*)

Podle Bedy nazývá se publikánem ten, kdo ztrativ stud veřejně hřeší, nebo kdo cla, t. j. daně, veřejně vymáhá.

Avšak „Výklad“ na slova 5. kap. evangelia sv. Matouše: „Zdaliž publikáni toho nečiní?“ praví takto: „Publikáni, vymáhatelé Římanů, které“ atd.

přišedše [jako k pramenu milosrdenství] **stolovali** [pro pokornou důvěru] **s Ježíšem a**

Zde se kladou nemocní, t. zákonníci a farizeové, kteří nechťeli poznati svoji nemoc a které lékař zanechal v nemoci. Jejich nemoc pak byla reptání proti Kristu, o němž v 1. kap. „Knihy moudrosti“: „Střežte se reptání“. — 2. nemoc opovážení t. k. opravování lepších než oni byli. Neboť kárali nejlepšího lékaře za pomoc nemocnému od nemoci a učedníky za prokazování poslušnosti lékaře. — 3. nemoc povyšování, protože sebe pokládali za spravedliví a jinými pohrdali jako hříšníky. Evangelium sv. Lukáše v kap. 18.: „Rekl Ježíš k některým, kteří v sebe doufali“ jako spravedliví a pohrdali ostatními. Taková nevěří, že život jiných jest atd.

Beda: „Bloudilít farizeové, kteří atd.

s učedníky jeho. A vidouce to [okem nenávisti] **farizeové, řekli učedníkům jeho: Proč** [Evangelium sv. Lukáše: »Proč jíte a pijete s publikány a hříšníky] **s publikány a hříšníky jí mistr váš?** [Jakoby chtěli říci: »On jedná pošetile a vy následujete pošetileho.«]

Beda v homilii: „Obrácení jednoho publikána“ atd. — Tolik Beda.

Z toho jest patrné, že ti, kdo chtějí býti s Ježíšem mají zanechat všech hříchů. — 2. že ti, kdo chtějí jísti s Ježíšem jeho tělo a pít krev, mají vůbec zanechat úmyslu hřešiti. — 3. jest patrné, že křesťané veřejně hřešící jsou horší než dřívější publikáni, protože duší větší milost Ježíše Krista.

Ale Ježíš, uslyšev, dí:

Beda v homilii: „Ty, které již kající byl přijal“ atd. — Tolik ten. —

Neníť potřebí [Lukáš: »Nepotřebuji zdraví lékaře, ale kteří zle se mají] **zdravým lékařem, ale**

Slavný Mistr, zatím co učedníci nedovedli odpověděti, řeší otázku farizeův, aby jimi nepohrdali, ale obdrževše nejlepší poučení od

*) Další v rukopisech schází.

Pozn. překl.

mistra upevnili rozum v světlé pravdě. A proto Spasitel sáhl k rodinnému příkladu, totiž že tělesně zdraví nepotřebují obcování s lékařem, ale nemocní, tedy tím spíše nemocní na duši více potřebují obcování se spásavým lékařem, než spravedliví. Proto, jest postaven do prostřed nich lékař, který praví, že přišel k léčení a uzdravení, což se značí zde: „*nemocným*“.

Ale Augustin ve výkladu na Jana dí: „Jiné jest býti zdravým. jiné“ atd. — Tolik ten.

Zdraví jsou mužové svatí. Ti nepotřebují lékaře co do vyléčení od smrtelné viny, potřebují ho však k obcování v milosti. Uzdravitelní pak jsou hříšníci kající. Ti potřebují lékaře i vzhledem k vyléčení viny i vzhledem k zachování milosti. Neuzdravitelní jsou zatvrzelí nebo spravedliví jen na oko. Ti nepotřebují lékaře vzhledem k zachování milosti, protože jí nemají, ani vzhledem k vyléčení viny, protože ho nehledají, potřebují ho však vzhledem k prodloužení a vyčkávání k pokání. Neboť Bůh někdy takové dlouho očekává, aby se obrátili k pokání. Izaiáš v kap. 30.: „Očekává vás Hospodin, aby slitoval se nad vámi a proto povýší se, šetře vás“ atd.

2. jest tento lékař poslán k slitování. Proto praví: „*Milosrdenství chci*“ — Izaiáš v kap. 61.: „Duch Hospodinův nade mnou, protože pomazal mne; k zvěstování tichým poslal mne, abych léčil skroušené srdcem“ atd.

nemocným. Jdouce [farizeové] pak učte se [pilně, protože to neznáte], **co jest** [t. tento výrok Ozeáš v kap. 6.:] **Milosrdenství chci a**

Jakoby řekl: „Uvážíte-li ono písmo, shledáte, že já jedním podle něho, protože nehledám farizejských obětí ani obrácení spravedlivých k pokání skrze oběti, ale přišel jsem volati hříšníků ku pokání.“

ne obětí. Neboť nepřišel jsem

Hle milosrdný Pán více cení milosrdenství než obětí tělesnou. A proto praví se v žalmu 50. „Obět Bohu duch zkormoucený, srdcem skroušeným a pokořeným, Bože, nepohrdniž.“ Dále žalm 49.: „Zdali budu jísti maso býků aneb krev kozlů píti budu? Obětuj Bohu obět chvály a splň Nejvyššímu sliby své.“ Dále ve 4. kap. 1. listu k Timotheovi: „Cvič se v pobožnosti.“ A níže na konci: „Neboť to čině, i sám sebe spasena učiníš, i ty, kteříž tebe poslouchají.“

O tom v jiném kázání o sv. Matouši atd.

Znamenej: Obět podle Izidora jest jaksi věc posvěcená, protože se tajemnou modlitbou světi za nás na památku utrpení Páně a tak vztahuje se k tělu Kristovu. Ale všeobecně obět podle Izidora jest zápal a vše, co se páli nebo klade na oltáři atd.

povolat spravedlivých, ale hříšníků [Lukáš: „k pokání.“] — —

3. praví tento lékař, že byl poslán volat nemocných k uzdravení. A proto praví: „*Neboť nepřišel jsem*“ atd., čemuž lze rozuměti tak, že nepřišel volati spravedlivých, doplň: toliko, ale i hříšníků.

Jiné dva výklady klade Raban, řka: „Nepřišel jsem hledati spravedlivých falešných“ atd.

Volá pak Pán hříšníka mnohonásobně, ukazuje mu nebe tak krásné, peklo tak hrozné. Volá pak zpět, zprava, zleva, nad i pod touto moudrostí volaje na ulicích, dle 1. kap. „Knihy přísloví“: „Moudrost káže vně, na ulici vydává hlas svůj“ atd.

XLII.

O SV. MATOUŠI EVANGELISTOVI.

Následuj mne!

Tak pravil Pán Ježíš volaje Matouše. Zlatoústý pak klade otázku, proč se děje zmínka o povolání Matouše a čtyř rybářů a ne o povolání většiny jiných apoštolů, jako Bartoloměje, Tomáše, Šimona a Tadeáše. I praví, že nic není horšího nad zaměstnání celnické a nic nižšího než rybářství. A my můžeme dodati, že se děje zmínka o povolání Pavla, protože nic není zločinnějšího než pronásledování svatých.

Jest pak zaměstnání nízké, jako rybařiti, které samo v sobě není ani dobré ani zlé; některé jest žádostné, které ačkoli není zlé, přece jest příležitost k zlému; některé nepravostné, jako pronásledovati svaté, které samo v sobě jest prostě zlé.

Proto povolání těchto tří jest tak významně vytčeno, aby bylo dáno na rozum, že Bůh nepohrdá ani nízkými ani venkovskými pracemi, ani lidem, kteří provozují kupčení a jiná zaměstnání, jež jsou příležitostí k hříchu, nezavírá bránu spásy, ani zlé a neřestné neodmítá od svého milosrdenství, jestliže by ho zanechavše zločinů chtěli konečně napodobiti.

A proto praví Beda, že Matouš jmenuje se publikánem, aby tak ukázal čtoucí, že žádný obrácený nemá zoufati nad spásou, jelikož on byl tak náhle proměněn z publikána v apoštola, z celníka v evangelistu.

A Řehoř praví: „Neboť víme, že Petr byl rybář, Matouš však celník.“ A já dodávám: Není nám neznámo, že Pavel byl pronásledovatel církve, jako dosvědčuje sám Bůh.

Povolal pak Pán Matouše:

od	{	žádosti světských statků:	} <i>Užřel</i>	{	člověka: t. od „země(*)“ a tak
		liknavosti k dobrým skutkům:			pozemského;
		zbytečné péče o časné věci:			sedícího: t. j. liknavého v do-
		nedovoleného obcování s publikány: toho se dotýká, protože mnoho			brém skutku;
		publikánů sešlo se v jeho domě.			na celnici, jež vyhledává péči o věci časné.

Pro 1. člověk napodobujž volajícího Krista, jenž praví: „Prodej vše, co máš, a rozdej chudým, a následuj mne.“ (Evangelium sv. Matouše v kap. 19.);

pro 2. poznejž, že jsou tři místa: *Nebe, peklo a svět*.

Nebe jest určeno k sezení, t. j. k odpočívání a kralování. Neboť seděti náleží odpočívajícímu a kralujícímu. Svátí tedy sedí, kteřížto od prací odpočívají. Zjevení sv. Jana v kap. 14.: „Již od této chvíle praví Duch, necht' odpočinou od prací svých.“

Peklo určeno jest k ležení. „Přísloví“ v kap. 14.: „Ležeti budou zlí před dobrými a bezbožní přede dveřmi spravedlivých.“ Bude jim podestláno. Izaiáš v kap. 14.: „Podestlán ti bude mol a přikrytí tvé budou červové.“ A ona slova Izaiáše: „V bolestech spáti budete.“

Svět jest určen k stání, t. j. k bojování a chození. Neboť státi patří bojujícímu a chodícímu. Neboť stojí statečně, kdo nepřivoluje k neřestem, a chodí rychle, kdo sedě tělesně kráčí duchovně z ctnosti v ctnost. List k Efezským v kap. 6.: „Stůjtež tedy majíce podpásaná bedra svá pravdou, oblečení v pancíř spravedlnosti,“ a abychom myslí i žádostí kráčeli do nebeské vlasti. Žalm: „Nohy naše stálé byly v síních tvých Jeruzalemských.“

Pro 3. neobcuje se zlými, leč za příčinou odvrácení od zlého, neboť žalm praví: „S převráceným převrácen budeš.“ Ježíš Sirach v kap. 13.: „Kdo obcuje s pyšným, oděje se pýchou.“

A proto Matouš, protože byl publikán, byl přítelem publikánů. Jinak by s ním v jeho domě nebyli stolovali. Ale vystrojil hostinu Ježíši a publikánům, aby pro sebe u něho našel milost, a publikánům poskytl stezku k pokání, aby těm, jichž byl účastníkem v hřešení, dal dar v konání pokání, a aby, jako v zlém obcování Pánu se nelíbil, tak v obrácení velmi rychle se zalíbil.

A proto zde dlužno věděti něco o obcování publikánů, kterého si bohužel křesťané za těchto časů nevšímají. K tomu jest předpokládati, že každý, kdo zjevně jedná proti evangeliu Kristovu, má býti vyobcován. Předpoklad ten jest patr z 5. kap. 1. listu ke Korintským, kde Apoštol přísně kárá Korintské, kteří nevyobcovali smilníka. Proto praví: „A vy jste nadutí a nezarmoutili jste se raději, aby vyvržen byl z prostředí vás, kdož takový skutek spáchal.“ A následuje: „... když vy se shromáždíte a duch můj s mocí Pána našeho Ježíše Krista, vydati takového satanu k zahubení těla, aby duch spasen byl v den Pána našeho Ježíše Krista.“

*) Člověk = *homo*, země (prst) = *humus*.

Pozn. překl.

Tamtéž: „Jest-li ten, kterýž sluje bratr mezi vámi, smilník, neb lakomec, neb modlář, neb zlolajce, neb opilec, neb dráč, s takovým ani nejzte.“ A stejný jest důvod o každém hříšníkú neustále zatvrzelém ve smrtelném hříchu.

Totéž jest patrno z 1. kap. 2 listu Janova: „Žádný, kdož odstupuje a nezůstává v učení Kristovu, nemá Boha.“ A následuje: „Přichází-li kdo k vám, a nepřináší-li toho učení, nepřijímejte ho do domu, aniž ho pozdravujte. Nebo kdo ho pozdravuje, má spolek s jeho zlými skutky.“ A proto dodává trest: „Hle, předpověděl jsem sám, abyste v den Pána našeho Ježíše Krista nebyli zahanbeni.“

Ale nyní vyobcování prelátů jest vynášeno toliko nad neposlušnými jich samých. Ale nechť někdo jakkoliv výstředně vystupuje proti Bohu a jest neposlušen, o to nic nedbají. A stejná liknavost jest v lidu, který stará se toliko o člověka vyobcovaného od preláta, byť i někdy maličko. A proto naplňují se slova 19. kap. 2. knihy „Paralipomenon“: „Bezbožnému dáváš pomoc, a s těmi, jižto nenávidí Boha přízníš se.“ Na tomto scestí jsou preláti, soudcové světští, kramáři, ochranitelé publikánů a přijímatelé lotrů, hráčů, rváčů, nevěstek, jichž jsou spoluúčastníky v zločinu, a neučiní-li s nimi pokání, budou s nimi stejně účastni i trestu. A proto v 18. kap. „Zjevení sv. Jana“ se praví: „Vyjděte z něho, lide můj, abyste nebyli účastni hříchů jeho abyste z jeho ran nepřijímali.“ Tento hlas byl od Jana uslyšen s nebe.

A Jeremiáš v kap. 51.: „Vyjděte z prostředku jeho, lide můj, aby spasil jeden každý duši svou před hněvem prchlivosti Hospodiny; a aby snad neobměkčilo se srdce vaše.“

Tyto dva výroky povzbudily lid k vyjití z Babylonie pro nepravosti její. A proto praví se v 51. kap. Jeremiáše: „Utečte z prostředku Babylona a zachovejtež jeden každý život svůj; nemlčte nad nepravostí jeho; nebo čas pomsty jest od Hospodina.“

Hle, Duch Páně napomíná o obcování města, o němž praví žalmista v 54. žalmu: „Dnem i nocí obchází je po zdech jeho nepravost a uprostřed něho jest těžkost, i nespravedlnost. Aniž vychází z ulic jeho lichva a lest. Svrz je, Hospodine, zmať jazyky jejich; nebť jsem viděl bezprávi a rozbroj v městě... Přijdiž smrt na ně, a ať sstoupí do hrobu za živa; nebo nešlechtnosti jsou v příbytcích jejich.“

O jaké nepravosti jsou v příbytcích občanů pražských, jaký rozbroj! Bojtež se tedy, ať nesestoupí do hrobu za živa. Neb, bohužel, skoro každému možno říci slova 49. žalmu: „Nenáviděl jsi kázně a zavrhl jsi řeči mé za sebe. Viděl-lis zloděje, běhal jsi s ním, a s cizoložníky kladl jsi díl svůj“ atd.

Ačkoliv pak nic z toho se netvrdí o sv. Matouši, přece jest v evangeliu nazván publikánem, protože sedě na celnici obcoval s publikány. Za jaké tedy publikány počítáni jsou ti, kteří przní svátky, veřejně smilní, opíjejí se, cizoloží a loupí lichvami. Takoví bohužel, nezanechají-li toho všeho, povolání od Pána, a nebudou-li ho následovati v mravech, budou po babylonsku účastni pomsty.

Zvláště však kněžím praví se v 51. kap. Jeremiáše: „Nemlčte nad

nepravostí jeho; nebo čas pomsty jest od Hospodina'. Vskutku čas ten blízko jest, protože slova Ježíše Krista o onom čase nyní se nejjasněji naplňují. Tedy ty, který jsi zaujat nejhorším hříchem, sedíš ve tmách zloby, vstaň, povstaň z mrtvých, a osvíti tě Kristus, který praví: *Následuj mne!* Nyní v ctnostech, konečně, totiž po poslední pomstě nad nepravými, budeš mne následovati do věčné blaženosti.“

Ó, Kriste, kdo bude následovati, nebude-li potažen, kdo přijde k tobě, nepotáhneš-li ho ty sám. Proto potáhni mne k sobě, protože ne ve mně, ale v tobě jest život můj, který chci s tebou konečně míti.

XLIII.

O SVATÉM VÁCLAVU.

Evangelium sv. Matouše, v kap. 16.:

Evangelium sv. Lukáše, v kap. 9.:

Evangelium sv. Marka, v kap. 8.:

Chce-li [V 9. kap. evangelia sv. Lukáše se praví: »I pravil všem: Chce-li kdo« atd.] **kdo** [člověk následováním v mravech]

Slova přítomného evangelia pronesl Spasitel v 8. kap. evangelia sv. Marka svolav zástup s učedníky svými tehdy, když šel do Jeruzaléma a Petr zrazoval mu trpět. Aby se tedy nikdo nevymlouval od mučednictví v následování Krista, všem to prohlásil. Klade pak Pán dvojí utěšení svým mučedníkům: 1., že každému, kdo by pro něho ztratil život časný, dá věčný; 2., že v soudný den odplatí každému zásluhu podle toho, jak toho bude žádati utrpení. A uváživše tyto dvě věci svatí mučedníci snesli mučení. Ale k dosažení toho se vyžaduje, aby člověk zapřel sebe sám. Proto praví Pán: „*Chce-li kdo*“ atd.

Tři věci jsou dotčeny: zavržení sebe, 2. skrušení těla, 3. v oboujím dobrý úmysl a 4. konečné vytrvání až do smrti. A ty musí každý, kdo má být spasen, zachovati. Jestliže pak od některé z nich, jakž lehko může, se konečně odchýlí, na věky se nevrátí do nebeské vlasti.

za mnou přijíti [do blaženosti věčné], **zapři** [co do světského zánění] **sebe** [podle tělesné žádosti, netoliko mého utrpení] **sám** [překážením, ale i následováním mne v utrpení] **a** [Lukáš praví: »každého dne«] **vezmi** [t. žádaje si život trestný] **kříž svůj** [t. j. buď hotov v duchu dobrovolně nésti kříž pro mne] **a následuj** [v slovech a utrpení, způsobu pokorného kráčení] **mne**.

Znamenej: Těmito slovy jest vyloučeno šestero neužitečné následování: 1. *násilné*, když se praví: „*chce*“. — Žalm: „Dobrovolně posvětim tobě.“ 2. *zmenšené*, t. j. když člověk dá své věci nebo své lidi Bohu

a sebe světu, když se praví: „*zapři sebe sám*“. — „Příslolí“ v kap. 5.: „Synu, podej mi srdce své.“ — 3. *opatrné*, jimž chtějí lidé následovati nic netrpíce; proti tomu se praví: „*vezmi kříž svůj*“: Lukáš praví: každého dne“. — List ke Galatským v kap. 5.: „Neboť kteříž Kristovi jsou, ti své tělo ukřižovali s vášněmi a s žádostmi“ — 4. *zaměněné*, když se někteří chlubí utrpením otců nebo jiných lidí. Proti tomu se praví: „*kříž svůj*“; a níže: *odplatí jednomu každému podle skutků jeho*“. — A v 8. kap. evangelia sv. Jana: „Kdybyste synové Abrahamovi byli, činili byste skutky Abrahamovy.“ — 5. *Předstírané*; proti tomu se praví: „*mne*“. — A 6. *neobmezené*: Pravíť se: „*následujž mne*“ konečně až do smrti.

Řehoř v homilii na slova: „Jde-li kdo ke mně a nemá v nenávisti otce svého i matky i manželky“ atd. praví takto: „Avšak jak mají prováděti tuto právě nenávist duše, ukazuje Pravda“ atd. — Tolik svatý papež Řehoř.

A na konci homilie, po vyložení jak mnoho platí obět přinesená, praví: „Omývejte tedy, nejmilejší bratři, slzami skvrny hříchů“ atd. — Tolik Řehoř.

Dále v homilii na dnešní evangelium praví: „Neboť kříž jest brán dvěma způsoby, buďto když“ atd. — Tolik Řehoř.

Řehoř v homilii na toto evangelium praví: „Tehdy zapíráme samy sebe, když“ atd.

Innocenc v kázání na toto praví: „Jíti za Kristem — tím se naznačují hlavně dvě věci, t. zapřítí sebe sama a vzítí kříž svůj a jíti za Kristem“ atd. — Tolik veskrze Innocenc.

Nebot kdo bude chtítí duši [t. j. život]

Řehoř v homilii na toto evangelium praví: „Jako kdyby se řeklo rolníkovi: Zachováš-li obilí, ztratíš je“ atd. — Tolik Řehoř.

svou zachovati [t. j. v budoucnosti na věky], **ztratit ji** [život tělesný, bude-li nutno, pro mne v přítomnosti. Nebo takto: „Kdo bude chtítí duši svou, t. j. život zachovati od smrti v čas pronásledování a ne vydati jej pro mne, ztratit jej v budoucnosti na věky. Ale kdo jej ztratí v přítomnosti pro mne, nalezne v budoucnosti život věčný“];

Znamenej: duše běře se za život oduševnělý. Ve 13. kap. evangelia sv. Jana pravil Petr: „Já duši svou za tebe položím.“ A tak to běře Apoštol: „Tělesný člověk“, vece, „nechápe toho, co božího jest.“ A ve 12. kap. evangelia sv. Jana praví Spasitel: „Kdož miluje duši svou“, doplň: v přítomnosti, **ztratit ji**“, doplň: v budoucnosti; „a kdož nenávidí duše své na tomto světě“, t. j. života svého, nepřivoluje mu ve zlém, „k životu věčnému ostříhá jí.“

A proto dí Augustin: „Nemiluj, t. duše, v tomto životě, abys ji neztratil v životě věčném.“

ale kdo ztratí [t. j. vydá v přítomnosti] **duši** [t. j. život tělesný nebo duši z těla]

V 8. kap. evangelia sv. Marka: „Pakli by kdo ztratil duši svou pro mne a pro evangelium, tent ji zachová.“ — O vojíni Kristovi, kde jste nyní, abyste chránili Krista v jeho údech? O kazatelé, kam utíkáte pro evangelium od mučení, jímž se dosahuje spásy duše? Všichni odešli zpět, jeden každý v zlost svou. A proto nyní smrt mučednická jest velmi řídká, a tak i spasení duši.

svou pro mne [Marek: „a pro evangelium“ jako pro něho], **naleznout ji** [ve vlasti, požívaje blaženosti]. **Neboť co jest platno** [nic, protože jako takový ztratil život věčný] **člověku,**

Zde mlčky odpovídá tělesné námitce, již by někdo řekl: „Byť i ztratil člověk duši, přece mnoho získá, jako bohatství, světské pocty a rozkoše.“ Neboť tak asi tenkrát mysli mnozí, a zvláště Petr, který napomínal Pána, aby nepodstupoval utrpení smrti, protože by tak ztratil poctu, kterou mu prokazoval. A proto praví: „*Co jest platno atd.*; neboť v 18. kap. „Zjevení sv. Jana stojí: „Jakž se mnoho chlubil a zbujněl byl, tak mnoho dejte jemu muk a pláče.“ A žalm 48.: „Při smrti zajisté ničeho nevezme, aniž sestoupí za ním sláva jeho.“

by celý [jinak: všecken] **svět** [t. j. bohatství a rozkoše světa a pocty] **získal** [světsky a okamžikově], **duše**

Lukáš dí: „... kdyby sám sebe ztratil, aneb sám sebe zmrhal?“ Nebo, kdož by se za mne styděl a za mé řeči, za tohoť se Syn člověka stydět bude, když přijde v slávě své a Otcově, i svatých andělů.“

Tu pak dí Theofil: „Za Krista stydí se ten, kdo“ atd.

pak své škodu [hříchu nebo zatracení, v přítomnosti nebo na věky] **trpěl? Anebo**

Marek dí: „... a své duši škodu učinil? Aneb jakou dá člověk výměnu za duši svou,“ jelikož není žádné věci na pomíjejícím světě rovnocenné na výměnu za duši.

jakou dá člověk výměnu [t. j. opětne koupění] **za**

Někdo mohl by namítnouti: „Ztratím-li duši, přece za mnohé, co získám, výměnou koupím ji zpět.“ — To odmítá Pán, pravě, že duše toho, jenž nevezme kříž, jak bylo řečeno, nemůže ničím býti koupena zpět, byť i byl za ni dáván celý svět. A proto se praví v 6. kap. „Knihy přísloví: Neodpouští v den pomsty, aniž se upokojí prosbami kohokoliv, aniž přijme za vykoupění sebe více darů“ atd.

Pošetilá výměna, neboť každé maličké dobro věčné nekonečně pře-

vyšuje každé dobro časné. Jakou tedy výměnu časných statků dá člověk za věčné dobro své duše?

Neboť v tom liší se zápas evangelický od zápasů vojínů světských, že prvejší má chválu skrytou a odplatu věčnou, ale světské bojování zjevnou a pomíjející.

A proto jest nutné, aby chvála bojujících pro Krista byla nyní skryta. Neboť žádný z nás něví, zdali za celé dobré, které vykoná, bude hoden chvály, protože nezná výsledek. I jest patrno z víry, že člověk podle zákona zápasící v tomto bojování má v svůj čas odplatu věčnou. Avšak bojování světské s úzkostlivou námahou má nanejvýše chválu okamžitou, příliš lichou atd.

duši [jež jest obraz Boha nesmrtelného] **svou. Syn** [Kristu pravý Bůh a člověk] **zajisté** [totiž] **člověka** [Marek dí: »Neboť kdo by vyznal mne a slova má v pokolení cizoložném a hříšném, i Syn člověka vyzná ho, až přijde v slávě Otce svého.«]

Nazývá se pak Spasitel Synem člověka pro pokoru, pro pravost těla a pro čistotu matčinu, a protože uzří jej všeliké oko ve formě člo- věčenství, podle něhož jest Syn člověka, t. slavné Panny.

Jelikož byl vyzval k napodobení příkladu svého utrpení, proto, aby nedali se odstrašiti smrtí tělesnou a pomíjející, slibuje odměnu budoucího vzkříšení, která bude naplněna, při jeho příchodu k soudu; a tehdy jednotlivci vstanou k životu nesmrtelnému. A proto praví: *Syn' atd.*

přijde [k soudu] **v slávě Otce svého**

totiž v slavné formě, dle toho jak jest Syn boží, protože jako takový bude souditi. A proto každý vezmi kříž svůj a následuj ho. Neboť tehdy odplatí jednomu každému bez odkladu, bez přijímání osob, bez podplácení dary, odplatou podle skutků jeho.

s anděly svými; a tehdáž [bez odkladu] **odplatí** [odplatou]

„Vyznání víry“: „Kdo činili dobré, půjdou“ atd. „Zjevení svatého Jana“ v kap. 14.: „Neboť skutky jejich budou jich následovati.“ — List ke Galatským v kap. 6.: „Nebo což by koli rozséval člověk, toť bude i žiti. Nebo jeden každý své bříme ponese, protože Bůh nebude posmíván“, t. j. oklamán, jako se klamou v odplácení soudcové svěští. — Dále v 3. kap. 1. listu ke Korintským: „Jeden každý svou vlastní odplatu vezme podle své práce.“

jednomu každému podle skutků jeho.

Spravedlivým slávu duše i těla, zlým hanbu a trest obojího. A aby si byl takovou slávou jisti, slibuje jim, že některým z nich ukáže to

v přítomném životě, což i učinil v proměnění, nebo v tom, že okolo stojící učedníci *„neokusí smrti“*, t. věčné, *„až uží Syna člověka přicházejícího v království svém“*. A tak sl. *„až“* vyjadřuje mez putování věrných, avšak nenásleduje, že po soudném dni okusí smrti.

Amen pravím vám, jsou někteří [Petr, Jakub a Jan] **z stojících tuto, kteříž neokusí** [t. j. nepocítí] **smrti** [trestu smrti tělesné], **až** [prve než] **užří** [očima tělesnými] **Syna** [Krista] **člověka** [Marie] **přicházejícího v království svém** [Evangelium sv. Matouše v kap. 17 : »I zastkvěla se tvář jeho jako slunce.«] — —

jevícího se v proměnění v slávě velebnosti, kterouž bude míti na věky v níž, budou se kochati spravedliví věčně naň tělesně patříce.

XLIV.

JINÉ KÁZÁNÍ NA EVANGELIUM O TOMTĚŽ.

Chce-li kdo za mnou přijíti . . .

V přítomném evangeliu všemohoucí král, chtěje svést boj o království nebeské, předpověděl bitevní nebezpečí svá a svých vojinů, ale také nechtěl zamlčeti poslední vítězství, aby bojovníci v útoku na nepřátele úplně nezoufali.

A proto napřed ukázal první místo boje, t. Jerusalem, ve kterémž pravil, že umře; a když ho Petr zapřísahal, pravil všem všeobecně, neboť „svolav zástup s učedníky svými,“ jak praví Marek, prohlásil veřejně řka: „*Chce-li kdo za mnou přijíti, zapři sebe sám a následuj mne.*“

V tomto prohlášení dává vojinům svobodnou vůli bojování, a tak nenutí je; neboť praví: „*chce-li kdo*“;

2. dává náležitý způsob postupu, když praví: „*následuj mne*“;

3. jakými zbraněmi mají se vojini odít, učí, když praví, „*vezmi kříž svůj*“, a ihned dodává, že bude-li se některý z vojinů báti v první srážce ztratiti život, že nutně jej ztratí na věky, a kdo odvážně ho následuje, ztratí jej tehdy, že bude míti jej věčně s velikými dary dle toho, jak toho bude žádati jeho boj. Neboť král odplatí jednomu každému podle skutků jeho, jimiž horlivě bojoval.

Toto vojenství pak konal sv. Václav na poli bojující církve, jako dobrý vojin Kristův, na němž požadují se tři věci: 1. aby pilně pracoval, 2. aby horlivě bojoval a 3. aby věrně zápasil.

Neboť on pilně pracoval na kostele Pražském a Boleslavském, často navštěvuje svatá místa, vstává o půl noci, krví trísnil své stopy, užívaje pod královským rouchem žíněného.

Jsou pak tři věci, které navodí vojína k práci:

1. jest uvážení práce u krále. Neboť kde pracuje král, jest nedůstojné, aby vojin odpočíval. Kristus král pak vždy byl v práci. Žalm: „Já chud jsem a v práci duše má.“ Dále: „S voláním pracoval jsem.“

2. jest uvážení stavu u vojína. Neboť jméno vojína jest jméno práce. Job v kap. 7.: „Bojování jest život člověka na zemi.“ Druhý list k Timoteovi v kap. poslední: „Ale ty ve všem buď bedliv a pracuj.“

3. jest uvážení velikosti odplaty. 3. kap. 1. listu ke Korintským: „Jeden každý svou vlastní odplatu vezme podle své práce,“ ne podle své vůle, protože nestačí vůle, není-li při ní schopnost. Neboť v 3. kap. knihy „Moudrosti“ se praví: „Dobrých prací slavné jest ovoce.“

Svatý Václav tyto věci uvážil. Proto pilně pracoval v církvi Kristově. Ale, běda, tak nečiní někteří, o nichž se praví: „V práci lidí nejsou a s lidmi nebudou bičováni.“

K tomu jest věděti, že jedna jest práce těch lidí, kteří, jak se praví v 3. kap. ke Korintským, „staví dříví, seno a strniště“, kteří totiž pečují o světské věci, více než dlužno, avšak méně než o Boha.

Druhá jest práce oněch zlých duchů, totiž kteří seč jsou buďto podtrhují základ kamenem pýchy, nebo poskvřňují blátem smilstva, nebo zapalují ohněm lakomství; o jichžto práci se praví v 9. kap. Jeremiáše: „Aby neprávě činili, usilovali jsou.“

Ti tedy, kteří jsou v práci lidí s lidmi, budou bičováni v očistci. 3. kap. 1. listu ke Korintským: „Ale sám spasen bude, avšak tak, jako skrze oheň.“

Ti, kteří jsou v práci zlých duchů, budou se zlými duchy v pekle bičováni. Evangelium sv. Matouše v kap. 25.: „Odejděte ode mne.“ atd.

Ti, kteří jsou v práci andělů, s anděly odplatu vezmou. — Evangelium sv. Matouše v kap. 22.: „Ve vzkříšení nebudou se ani ženiti ani vdávati, ale budou jako andělé boží na nebi.“

Z počtu těch pak je svatý Václav, jenž chud jsa v bohatství, čist v rozkoších, jako anděl Páně jest dnes korunován korunou radosti, jsa volný od odění těla.

2. se na vojínu požaduje horlivost v bojování. Horlivým pak činí vojína tři věci: Síla ctnosti, znalost v umění a hojnost náležitě zbroje.

Silný má býti voják v duši k útočení v ruce k bití, v zádech k vydržení.

Pro první praví se ve 20. kap. „Deuteronomia“: „Kdo jest bázlivý a lekavého srdce, odejdi a navrať se do domu svého; aby nezemdlil srdce bratří svých, jako je srdce jeho“: Naproti tomu praví se o vojínu v žalmu: „Jedněte mužně a posíleno bude srdce vaše, všichni, kdo doufáte v Hospodina.“ A tak jednal svatý Václav, když doufaje v Hospodina, posílen v srdci mužně chtěl svého nepřítele, aby celý národ v bitvě nepodleh, osobně přemoci, a nepřítel, když viděl, že při něm stojí andělé, rázem se podrobil.

2. byl silný v rukou. Neboť sbíraje klasy roztíral je a připravoval k obětem. A proto se píše: „Klasy sbírá, tře a mele a peče hostie, dává je do kostelů, aby se konaly tajemné slavnosti mešní.“ Byl také silný

v nohou k navštěvování svatých míst a šlapání hroznů. Pějet se: „Onť v zahradách hrozny sbírá, a v nádobě čisté tlačí.“

3. byl silný v zádech k nošení nákladů dříví vdovám, k nošení oděvu a k snášení preukrutných ran vrahů podle slov žalmu: „Vložil jsi kormoucení na záda naše,“ a podle slov žalmu: „Na zádech mých pracovali hříšníci.“

2. činí vojína horlivým znalost umění vojenského, již lze nabýti poučením z písma. Tak v bojování duchovním. 6. kap. listu k Efezským: „A protož vezměte celé odění boží, abyste mohli odolati v den zlý a všechno vykonajíce státi.“ 2. kap. 1. listu k Thessalonickým: „Odění brněním spravedlnosti a přilbicí naděje v spásu.“

2. pohlížením skrze víru na krále zápasícího s vojíny. 4. kap. 1. listu k Petrovi: „Poněvadž tedy Kristus trpěl za nás na těle, i vy také týmž myšlením odíni buďte.“ 9. kap. 1. listu ke Korintským: „Tak bojuji, ne jako vítr rozrážeje.“

3. zkušeností v bojování proti ďáblu. 3. kap. „Knihy soudců“: „Tito pak jsou národové, kterýchž zanechal Hospodin, aby skrze ně zkoušel Izraele, t. všech, kteříž nevěděli o žádných válkách Kananejských; aby aspoň zvěděli potomkové synů Izraelských a poznali, co jest to válka.“ Proto David ještě nevycvičený pravil k Saulovi v 17. kap. 1. „Knihy královské“: „Nemohuť v tom jíti, nebo jsem nepřivykl.“ Ježíš Sirach v kap. 34.: „Kdo není zkušén, co ví? Muž v mnohých věcech zkušéný o mnohých věcech přemýšleti bude; a kdož se mnohému naučil, vypravovati bude věci rozumné.“

Svatý Václav, vyučen jsa v písmě, pohlížeje na svého krále Krista, bojoval s Pavlem, ne jako nadarmo vítr rozrážeje, měl trpělivost Jobovu a nad Joba, protože onen byl posmíván toliko od přátel, tento byl zabit, zavražděn byv mečem od bratra, kterého pokorně napomenul, a nechtěl ve zbraních mstícího Saula jíti proti bratru, protože neměl ten zvyk, ale s králem svým týmž hlasem svěřil ducha Pánu, když povalen na prahu vzkřikl k Bohu: „V ruce tvé, Hospodine, poroučím ducha svého.“

3. co činí vojína horlivým, jest, když má hojnost náležitého odění. O tomto odění v 6. kap. listu Efezským: „Oblečení jsouce v pancíř spravedlnosti“, t. se všech stran. A v 6. kap. 2. listu ke Korintským: „Skrze odění spravedlnosti na pravo i na levo“, zachovávajíce v prospěšných věcech zdrženlivost, v protivenství trpělivost, napřed přítomných hříchů zanechávajíce a budoucích se střehouce, vzadu oplakávajíce minulé.

Tak byl oděn svatý Václav, jenž toto odění opáсал pasem čistoty, vzav meč podle slov 6. kap. listu k Efezským: „Stůjítež tedy majíce podpásána bedra svá pravdou, vezmouce meč, jenž jest slovo boží.“

A proto se píše: „Čist na mysli i na těle.“ — Hle mající podpásána bedra svá pravdou, ne jako někteří podle zdání vnějšího obcování a ne vnitřní touhy. — „Uče slovy i skutky.“ — Hle meč ostrý a nabroušený a tak zařící ostatním na příklad. Ale někteří mají meč ostrý, ale rezavý, o kterýchž ve 23. kap. evangelia sv. Matouše: „Praví, ale

nečiní.“ Jeremiáš v kap. 13.: „Nebot ty jsi je naučila proti sobě a vy-
cvičila jsi je na hlavu svou.“ Někteří ani jej nevytahují z pochvy,
kteříž to nechť ani slovem určití, ač přece se praví ve 20. kap. Ježíše
Siracha: „Moudrost skrytá a poklad zakopaný, jaký jest užitek
z obého?“

Posléze se u dobrého vojína vyžaduje věrnost poslouchání. Nebot
takový zákonitě zápasí, kdo tak bojuje za čest Páně. 2. kap. 2. listu
k Timotheovi: „Nebot i ten, kdo o závod bojuje, nebývá korunován,
leč by řádně bojoval.“

Řádně pak bojuje ten, kdo zachovává řád bojovníků, který má
čtyři hlavy:

1. aby se zdržoval ode všech škodlivých věcí. 1. list ke Korintským
v kap. 9.: „A každý, kdož o závod bojuje, ode všech věcí se zdržuje.“

2. aby statečně bojoval. Tamtéž: „Tak bojuji, ne jako do větru
máchaje; ale tresci tělo své.“ Tak bojoval Kristus ve 22. kap. evan-
gelia sv. Lukáše: „A jsa v boji, horlivěji se modlil“ atd.

3. aby vytrval. 4. kap. Ježíše Siracha: „Pro spravedlnost bojuj
z celé duše své, a až do smrti zasazuj se o spravedlnost.“ Zjevení
sv. Jana v kap. 2.: „Buď věrný až do smrti a dám ti korunu života.“

4. jest, aby v zápase měl na mysli ne svoji čest především, ale
Páně. To jest patrno o Joabovi v 18. kap. 2. „Knihy královské“, a
o Kristu v 8. kap. evangelia sv. Jana: „Ctím otce svého“ atd.

A tak svatý Václav napodobil konečně krále svého.

XLV.

O SVATÉM MICHAELU.

Evangelium sv. Matouše v kap. 8.:

Přistoupili učedníci [již p. kárání od Pána]

V tomto evangeliu jest od Pána chválena pokora, bez níž dle přísěžného svědectví Páně ani žádný z učedníků nemohl vejíti v království nebeské.

A proto Spasitel 1. vyvrací pyšnou otázku učedníků; 2. slovem a příkladem chválí pokoru; 3. pohoršujícím pokorně ukládá trest; 4. dává mnoho naučení o spáse a konečně uzavírá, aby se nikdo nepovázil nejopovrženějším pokorným pohrdati, jelikož každý takový má anděla k službě atd.

Krátce Spasitel učí pokoře zde: *„Amen pravím vám, neobráťte-li se“*; 2. zbožnosti zde: *„Kdož přijme jedno takové maličké ve jménu mém“*; 3. zakazuje pohoršovati a tak urážeti a 4. učí odvrhovati všelikou nečistotu, uče 1. o čistotě maličkých, a pak druhou část ukazuje na údech těla, pohoršuje-li některý, aby byl odvržen.

k Ježíšovi [jako k mistru pravdy, jako k soudci spravedlnosti, jako k pánu velebnosti] **řkouce: Kdo jest větší v království nebeském?**

Hle, nekladou otázku, kdo by z nich nyní byl větší, o čemž se hádali prve na cestě, ale kdo jest větší v církvi bojující zásluhou a v církvi vítězné odměnou. A protože ve věcech mravních více působí skutky než slova, proto uče je o pokoře, již člověk dosahuje větší velikosti v obojí církvi, položil jim čitelný příklad na pacholeti, které měli napodobiti.

A přivolav Ježíš pachole maličké [co do věku i co do špatnosti],

T. svatého Marcela, který potom byv od sv. Petra poslán do Galilee, kázal Leonicenským víru katolickou. Kdo by však jistě byl, se neví, ježto Jeroným v homilii o tom jest v pochybnostech. V 9. kap. evangelia sv. Marka se praví: „A vzav pacholátko, postavil je uprostřed nich; a vzav je na lokty, řekl jim: Kdož by koli jedno z takových pacholátek přijal ve jménu mém, mneť přijímá“ atd. Z tohoto textu evangelia jest vidno, že to bylo nějaké dítě, ne sám Ježíš nebo Duch svatý, jak dává na rozum svatý Jeroným, protože se zde praví: „A vzav je na lokty“ atd.

postavil je uprostřed nich

aby ode všech bylo viděno a pozorně prohlédnuto.

A proto dí Jeroným: „Postavil je uprostřed“ atd.

A Zlatoústý zde vypočítává vlastnosti pacholete, a podobně Jeroným, kteréžto já vynechávám.

Eusebius v homilii: „Neboť pachole neumělo chovati hněv, nebo hněvati se“ atd. — Tolik ten.

a řekl: Amen pravím vám, neobráte-li se

od vynášení ctižádosti pro větší velikost světskou. A proto praví v 9. kap. evangelia sv. Marka: „Chce-li kdo první býti, budeť ze všech nejposlednější a všech služebník.“

Bernard v kázání o andělech praví: „Toto evangelium čte se proto o andělech, že lidé“ atd.

a nebudete-li jako maličci,

pokorní a prostí bez zloby hříchu.

A proto dí Jeroným v homilii: „Apoštolům se nepřikazuje, aby měli věk maličkových, ale“ atd. — Tolik ten.

nevejdete [zde se ukazuje, že otázka týkala se království nebeského ve vlasti] **do království nebeského. Pročež kdožkoli** [v 9. kap. evangelia sv. Lukáše se praví: »Nebo kdo nejmenší«, t. j. nejpokornější, »jest mezi všemi vámi, tenť jest větší«, doplň: důstojností.] **se poníží** [v církvi bojující] **jako maličký tento, tenť jest větší** [protože v 3. kap. listu sv. Jakuba se praví: »Bůh se pyšným protiví, ale pokorným dává milost.«]

Jeroným: „Příklad toho vám“ atd. — Tolik Jeroným.

v království [v církvi vítězné] **nebeském** [Remigius: »T. j. poznáním milosti nebo církevní důstojností, nebo věčnou blažeností.«]. **A kdož přijme** [pohostinsky, skytaje nutné věci]

Zde učí stavěti budovu ctností na základě pokory, který záleží v laskavém obcování s bližním, a to dvojako: co do těla a co do duše. První jest dobré, druhé lepší; prvním učí první, druhým ostatní.

jedno takové maličké [pokorné a věrné] **ve jménu** [což jest spása] **mém, mneť** [totiž úd mé církve, jejíž já jsem hlavou] **přijímá; ale kdo pohorší**

Zde učí laskavému obcování s bližním po stránce duše, kteréžto záleží ve dvou věcech: 1. aby bližnímu nebylo ubližováno na duši, 2. aby bylo skytáno dobrodiní, které záleží v učení evangeliu.

„Skandalon“ (= pohoršení) řecky jest podtržení nohou působící pád. A proto pohoršení činné jest výrok nebo skutek dávající příležitost jinému pádu. A tak pohoršovati jest činiti, aby někdo upadl ve smrtelný hřích vlastním zlým výrokem nebo skutkem. To jest vlastně ubližovati mu na duši, což jest vskutku proti lásce; a proto učiní-li to někdo zúmyslně, vždy hřeší smrtelně, i kdyby výrok nebo skutek, jímž druhý padne, nebyl z druhu hříchu smrtelného. Jako říci zertovnou lež ženě s úmyslem svěsti ji k cizoložství, jest smrtelný hřích atd.

Jeroným v homilii dí: „Ačkoliv toto může býti výrok obecný proti všem, kteří“ atd. — Tolik Jeroným.

jedno z maličkých těchto

sebe opovrženější na světě. Práví se pak „maličké“, protože nikdo není trpně pohoršen, leč pokud jest maličký, t. j. malé ctnosti, protože člověk dokonalé ctnosti zlým výrokem nebo skutkem druhého neklesne v hřích.

A proto apoštolé, dosud nepotvrzení, utrpěli pohoršení od Krista; kteřížto po seslání Ducha svatého stáli pevně v těžším případě.

A proto Jeroným dí: „Kdo pohoršuje, správně nazývá se maličkým“ atd. — Kniha přísloví: „Nezarmoutí jej, cokoliv se mu stane.“ V 1. knize Ethiky: „Bude státi jako“ atd.

věřících ve mne, lépe by jemu bylo,

t. j. náležité by bylo, ježto usmrcuje bližního na duši.

Jeroným v homilii dí: „Lépe by jemu bylo, protože lepší jest vzítí za vinu krátký trest, než“ atd. — Tolik ten.

aby zavěšen byl žernov oslíci na

Spasitel mluví dle způsobu země Palestinské, v níž lidé odsouzení k smrti byli vrháni do moře s kamenem přivázaným k hrdlu. Smysl tedy jest: „*Lépe by jemu bylo*“, t. j. lépe by bylo člověku zemřítí tělesně, než způsobiti svým zlým příkladem, aby jiný upadl v smrtelný hřích. Neboť tím zasluhuje i věčnou smrt. Proto dodává Pán: „*Běda světu pro pohoršení*“. Ó, kolika smrtí hoden jest ten, kdo tisíc nebo více duší zohavil smrtelnými hříchy.

Žernov osliči jest podle Rabana běh světského života a práce; mořem znamená se peklo a pohřazením věčný trest.

Řehoř v 6. knize *„Moralii“* praví: „Co se znamená mořem, leč svět“ atd.

hrdlo jeho, a pohřazen byl do hlubokosti

Zde jest uvážiti, jak velice má se člověk stříci pohoršení. 2. jak veliké jest odvésti člověka od smrtelného hříchu. Neboť jestliže prvním zaslouží si smrt, tedy druhým zaslouží si život dle pravidla topického: „Jako protiklad v protikladu, tak tvrzení v tvrzení.“

A proto člověk zachovaje jiného od hříchu, získá duši svou, a nebude-li na sobě míti smrtelný hřích, získá život věčný.

Dále jest zjevno, že věrný křesťan má se dříve vydati na smrt tělesnou, než by chtěl smrtelně hřešiti, 2. jest vázán vydati se spíše na smrt než nechati zahynouti bližního, kterého může vykoupiti od hříchu, podle slov 10. kap. evangelia sv. Jana: „Dobrý pastýř duši svou pokládá za ovce“, t. aby nezahynuly v hříchu.

mořské. Běda světu [světským lidem, kteří pohoršují bližní] **pro pohoršení!**

Řehoř v 7. homilii na Ezechiele: „Pokud můžeme bez hříchu vyhnouti se pohoršení bližních, máme to učiniti“ atd.

Ačkoli musí to býti, aby přicházela pohoršení;

Ne naprostě, ale s podmínkou, totiž: Chtějí-li lidé žiti světsky, pak *„musí to býti, aby přicházela pohoršení“*.

Zlatoústý ve výkladu na tento text praví: „Ne že to musí býti, t. prostě, ale protože světu jest nutno, aby přicházela pohoršení.“

Dále: „Když praví *„musí to býti“*, neruší svobodné rozhodnutí“ a tak dále.

Jeroným dí: „Musí-li to býti, aby se oheň rozehříval příkládáním paliva, pak“ atd.

ale však běda [věčného trestu] **člověku, skrze něhož přichází** [na bližního] **pohoršení! Protož, jestliže ruka** [skutek neb manželka] **tvá**

„Jestliže ruka . . .“ tu se praví: *„Utniž ji.“* Ne že by úd těla měl býti utat k vůli vyhnouti se hříchu; neboť údy těla jsou dány od Boha, a proto není v moci člověka utnouti si úd, jako ani zabíti se, nýbrž vždy jest to nedovolené jednotlivé osobě, leč v tom případě, když totiž jeden úd pro své porušení jest nebezpečím celému tělu. Tehdy jest proto dovoleno sám anebo skrze jiného utnouti jeden úd, aby nezahynulo celé tělo.

A týmž způsobem jest dovoleno tomu, kdo drží místo veřejné spravedlnosti, utnouti zlého člověka nebo jeho úd od těla církve, aby více údů nenakazil takovou nemocí. Tak rozkázal Apoštol v páté kap. 1. listu ke Korinským vydati smilníka k zahubení těla, aby duch spasen byl.

Ale pro vyhnutí se hříchu, jak řečeno, není nikomu dovoleno utnouti vlastní úd, jednak proto, že tím se nevyloučí vnitřní žádostivost, z níž hřích bují, jednak také proto, že lze jinou cestou lépe čeliti hříchu, t. zdržením údu od provádění hříchu rozumem a svobodným rozhodnutím. A tak se praví, že ruka se utíná, pokud jest zdržována od nedovoleného skutku, protože ruka uťatá nemůže nic dělati. A týmž způsobem vykládá se to o jiných údech.

Ale věru, utne-li se noha, aby ostatek těla nebyl zkažen, pak, kdybych věděl, že některým údem mám smrtelně hřešiti, a kdybych ho neměl, že bych tak nehřešil, tu jistě, aby duše, jež jest nekonečně vznešenější těla, nebyla usmrcena, měl bych tak onen celý úd utnouti, abych nehřešil.

A proto Origenes, ten veliký učitel, chtěje pro Boha čistě bojovati, aby neměl překážky v kázání slova božího a v práci, zbavil se genitalií, a tak stav se kleštěncem, volněji pracoval v církvi Kristově. O tomto skutku však praví Jeroným, že měl horlivost pro Boha, ale ne podle vědění. Neboť jestliže Origenes takovým způsobem odvrhl i vašeň myslí, nevím, v čem se měl proviníti. A proč nyní kněží s mnichy holí si vlasy? Z toho jest viděti stejný důvod co do trvání kořene hříchu, co do žádosti líbiti se atd.

aneb noha [služebník, chtíč] **tvá pohoršuje tě** [t. j. příležitost klesnutí v hřích dotykem nebo nečestným krokem],

Eusebius v homilii: „Protož, jestliže ruka tvá aneb noha tvá pohoršuje tě, utniž ji a vrz od sebe: Jako by se řeklo: Jestliže otec nebo matka nebo bratr“ atd. — Tolik ten.

utniž ji a vrz od sebe;

Jeroným v homilii dí: „Tedy všeliký chtíč jest odťat“ atd. — Tolik Jeroným.

lépe [doplň: Více a tak lépe] **jest tobě do života** [věčného nebo do života přítomné milosti] **vejítí kulhavému**

Naproti tomu: „Žádný bezruký, ani kulhavý nevejde do života věčného, protože v něm není nic poskvrněného a Bůh setře všelikou poskvrnu.“

Zde lze odpovědět, že textu rozumí se podmíněčně tak: Kdyby bylo možno, aby člověk s uťatou nohou nebo rukou mohl vejít do

života věčného, ještě bylo by to lepší, než aby maje dvě nohy byl uvržen do pekla.

Ale jinak se odpovídá, že jako Spasitel nazývá v 19. kap. evangelia sv. Matouše jedním způsobem panice toho, kdo pro království nebeské zdržuje pohlavní úd od nedovoleného skutku, tak se zde nazývá kulhavým ten, kdož zdržuje nohu od nezřízeného kroku, a bezrukým ten, kdo zdržuje ruku od nedovoleného skutku; a tak jednooký atd.

A jako dle svědectví Spasitelova ono panictví, jež jest zdržování údů, jest záslužné a chvalitebné, nikoli však to, jež jest toliko odnětí údů — tak v našem textu jest to s kulhavostí, bezrukostí nebo slepotou, ježto mají se rozuměti, jak bylo řečeno.

aneb bezrukému, nežli dvě ruce nebo dvě nohy majícímu uvrženu býti do ohně věčného.

Znamenej, že někdo může skytati látku pohoršení buďto nápomocí, jež se označuje rukou, nebo službou, jež se naznačuje nohou, nebo radou, jež se naznačuje okem. Práví tedy: *„Jestliže ruka tvá‘, t. j. pomocník, nebo noha tvá‘, t. j. služebník, nebo oko tvé, t. j. rádce tvůj, pohoršuje tě, utniž jej, vylup a vrz od sebe.*

Tělesný úd nemá býti do slova uřat, ale vzhledem k skutku. A proto ruka nebo noha nebo oko pohoršující běře se v našem textu za nezřízený skutek, jako často jinde v písmě.

A pakli oko [t. j. úmysl] tvé [tělesné] pohoršuje [jest příležitostí tvého pádu v hřích] tebe,

Znamenej: V 19. kap. „Leviticu“ se praví: „Před slepým nepoložíš úrazu.“ — „Exodus“ v kap. 21.: „Kdyby kdo odhradil studnici . . . a zase ji nepřikryl, a vpadl by tam vůl neb osel, pán té studnice nahradí to a peníze položí . . .“ — „Exodus“ v kap. 23.: „Nepostoupíš po množství ke zlému.“ — Evangelium sv. Matouše v kap. 17.: „Abychom jich nepohoršili“ atd. — Evangelium sv. Matouše v kap. 24.: „A tehdyť se zhorší mnozí, a vespolek se budou zrazovati, a jedni druhých nenáviděti.“ — List k Římanům v kap. 14.: „ . . . abyste nekladli úrazu neb pohoršení bratru.“

vylup je [z kořene, z srdce] a vrz [daleko] od sebe; lépe [více] jest tobě jednookému [s jedním okem] do života vejíti [vstoupiti], nežli obě oči majícímu

jimiž bys tam nic neviděl, než děsné ďábly.

uvrženu býti do pekelného ohně. Viztež [střežtež se pilně], abyste

Dříve naučil, abychom nepohoršovali bližního, zde nyní poučuje, abychom nepohrdali nikým, byť byl sebe maličtější. A naznačuje důvod toho, že každý takový má anděla božího určeného jemu k ostříhání atd.

Jeroným dí v homilii: „*Viztež* atd.: Tak prikazuji přísnost, abych“ atd. — Tolik Jeroným.

I jest patrné, že tento svatý má na mysli, že apoštolé a ostatní křesťané mají pro pohoršení tak utíkat před bližními, aby se také nezdálo pro útěk, že pohrdají menšími, kteří mají anděly strážce jako velící.

nepotupovali [nerozvázně] žádného z maličkých těchto; neboť pravím vám, že andělé [služební a strážní] jejich

Jeroným dí: „Veliká to důstojnost duši, že jedna každá má od počátku svého narození anděla určeného k svému ostříhání.“

v nebesích vždycky hledí [patří] na tvář Otce mého,

byť i byli poslání lidem k službě, přece vždy jsou u Boha otevřeným patřením naň.

„*Kterýž v nebesích jest*“: Neboť ačkoliv Bůh jest všude bytností, přítomností a mocí, přece zvláště se praví, že jest v nebesích, kde jest přítomen svatým skrze otevřené vidění. Neboť i Kristus tělesně vystoupil na nebesa, aby ukázal, kde se prostírá trvání konečné blaženosti.

kterýž v nebesích jest. — —

XLVI.

O POHORŠENÍ.

Pohoršení jest výrok nebo skutek méně správný, dávající jiným příležitost k pádu. Tak se vyměřuje činné pohoršení, které jest vždy hřích, třeba ne vždy smrtelný.

Pohoršení trpné jest urážka mysli cizím skutkem. A to jest vždycky hřích nejméně všední, avšak bez hříchu toho, z čí skutku nebo výroku nebo života pochází příležitostně trpné pohoršení.

A proto v 2. kap. 1. listu k Petrovi se praví o Kristu: „Učiněn jest kamenem úrazu a skalou pohoršení.“ A Petrovi, když mu zrazoval trpěti, řekl Spasitel: „Pohoršením jsi mi“ (Evangelium sv. Matouše v kap. 16.), ne že by byl Krista pohoršil, ale proto že Petr pohoršil se nad Kristem, nezřízeně mu vymlouvaje jeho utrpení.

Tenkráté pak činné pohoršení jest všední hřích, když někdo neostražitě konaje věc dovolenou pohorší druhého, nebo když svým všedním hřichem pohorší jiného.

Tenkráté pak trpné pohoršení jest všední hřích, když někdo neřádným výrokem nebo skutkem druhého jest hnut hnutím všedního hříchu.

Ale tenkráté jest smrtelný hřích, když jest pohnut až k překročení božího přikázání. Jako když vida jiné smilniti také přivolí k smilstvu. A proto v takovém případě jak pohoršujícímu smrtelným hřichem, tak pohoršenému lépe by bylo, „aby zavěšen byl žernov osličí“ atd.

Činné pohoršení děje se samo sebou, když někdo vede jiného zúmyslně v smrtelný hřích. Navede-li však k hříchu všednímu, jest samo také všední hřích. —

*

Zdali dlužno se vyhnouti skutkům dobrým, aby pro ně nevznikla pohoršení?

Jest věděti podle Pařížského, že jsou trojí rozdílné skutky :

jedny jsou *nutné k spáse*, jako plnění přikázání boží ; a ty nesmějí býti opomíjeny ;

jiné jsou skutky nadpovinné nebo skutky rad, které někdy spadají pod přikázání, jako čistota, nepožadování zpět vlastní věci odňaté ;

třetí jsou skutky neurčité, které mohou se díti dobře i zle, jako jísti maso a pítí víno.

2. *jest poznamenati*, že trpné pohoršení vzniká u někoho z trojího kořene, t. ze zloby, ze slabosti a z nevědomosti.

Odpovídá se tedy k otázce, že nemá býti opomíjeno žádného skutku, jež jest sám sebou dobrý, pro vyhnutí se pohoršení.

Neboť sv. Řehoř ve výkladu na Ezechiele praví v homilii 7. : „Vznikne-li pohoršení z pravdy, užitečnější jest dopustiti, aby pohoršení vzniklo, než aby bylo upuštěno od pravdy.“

A o takovém pohoršení vzniklém u farizeů praví Spasitel v 15. kap. evangelia sv. Matouše k oněm slovům učedníků : „Mistře, víš-li, že farizeové slyševše tu řeč zhoršili se? — Nechte jich ; vůdcovéť jsou slepí slepých.“ Neboť oni pohoršili se z kořene zloby nad Kristem, pramenem pravdy, pro jeho skutek, který činil z přikázání Otce.

2. se praví, že k vůli slabým dlužno někdy upustiti od skutku neurčitého. K tomu praví Apoštol v 8. kap. 1. listu ke Korintským : „Jestližeť pohoršuje pokrm bratra mého, nebudu jísti masa na věky.“

Neboť slabí rychle se pohorší skutkem neurčitým.

3. pochází pohoršení z nevědomosti. Tomu se vyhýbal Apoštol, nechť přijímají věci tělesných a rozsévaje duchovní, aby nedal pohoršení evangeliem Kristovým (9. kap. 1. listu ke Korintským).

Neboť Korintští ještě nebyli poučeni, že mají dávatí věci tělesné těm, kdo rozsévají duchovní.

XLVII.

NA DEN ŠIMONA A JUDY.

Toto evangelium poučuje a posiluje kazatele a ty, kdo nepřijímají slovo evangelia, tvrději odsuzuje, prikazuje darmo dávat i očekávati odplatu slávy.

A proto sv. Řehoř v homilii na toto evangelium praví: „Ale vy, bratři nejmilejší, které“ atd. — Tolik Řehoř.

Evangelium sv. Matouše v kap. 10.:

Evangelium sv. Lukáše v kap. 9.:

Evangelium sv. Marka v kap. 6.:

Poslal Ježíš dvanácte učedníků svých

ke kázání „do každého města a místa, kamž měl sám přijíti.“ (Evangelium sv. Lukáše v kap. 10.)

Poslal pak Ježíš, t. j. spása, ježto k spasení, ne k občanskému panování a k shromažďování, řídí apoštoly, aby kázali, aby kázání bylo autentické. List k Římanům v kap. 10.: „Kterak kázati budou, jestliže nebudou posláni?“

prikazuje jim, řka: Na cestu pohanů nechoďte [Evangelium sv. Matouše v kap. 7 : »Nedávejte svatého psům«], a do

Ale opak se zdá z poslední kap. evangelia sv. Matouše: „Jdouce učte všechny národy.“ A v poslední kap. evangelia sv. Marka: „Kažte evangelium všemu stvoření.“

Odpovídá Jeroným řka: „Co se zde prikazuje apoštolům, bylo přikázáno před vzkříšením, ale ono po vzkříšení. A proto ve 13. kap. „Skutků apoštolských“ pravil Pavel Židům: „Vámť mělo nejprv mluveno býti slovo boží, ale poněvadž je zamítáte, a za nehodné sebe soudíte věčného života, aj, obracíme se ku pohanům.“

1. důvod, proč bylo jim zapovězeno kázati dříve pohanům než Židům byl, aby Židé neměli výmluvy.

2. důvod podle Řehoře v dnešní homilii: „Opatrným a skrytým soudem jest svaté kázání vzdáleno od srdcí nebo činů některých lidí, protože si nezaslouží býti vzníceni milostí.“

3. důvod jest podle Zlatoústého, aby nemyslili, že proto, že Krista tupili a nazývali ďábelníkem, že proto má je v nenávisti a odvrací se od nich k pohanům.

4. podle Jeronýma, dle tropologie: „My, kteří jménem Krista“ atd.

měst Samaritánských [ačkoliv jsou v Judei; o tom v 17. kap. 4. ‚Knihy královské‘.] **nevcházejte** [dříve než do Judských. Evangelium sv. Jana v kap. 4 »Nebo neobcují Židé se Samaritány«.]; **ale raději** [a tak dříve] **jděte**

A tak ukázal zde Pán, že domácím jsme vázáni dříve dobře činiti, k životu věčnému prospívati podle řádu lásky, ačkoliv jsme vázáni každému bližnímu (to činiti). A proto praví Pán: ‚*Jděte*‘, ne ležte, ‚*k ovcím*‘, které mají býti paseny, protože zahynuly, mají býti zpět přivedeny, protože dům Izraelský má míti přednost před jinými. Neboť dobrý pastýř položí duši svou za ovce své, dle 10. kap. evangelia sv. Jana.

k ovcím zahynulým z domu Izraelského. Jdouce [to praví proti líným], **pak kažte** [proti němým] **řkouce**,

Řehoř v 17. homilii na slova: ‚Žeň zajisté mnohá, ale dělníků málo‘ dí: „Proste pak pána žně“ atd.

Dále Řehoř v homilii ‚Kažte řkouce, že se přiblížilo království nebeské‘: To již, bratří nejmilejší, i svět“ atd.

že se přiblížilo [Jakoby řekl: ‚Nekažte tlachy ani prázdné řeči, ale že blízko jest ten, jenž otevře utrpením Své království nebeské.‘ Evangelium sv. Lukáše v kap. 17.: »Království boží jestiž mezi vámi.«] **království nebeské.**

Kterážto bylo oddáleno přestoupením. Protože podle Jeronýma lidem venkovským a bez leposti výmluvnosti slibujícím království nebeské nikdo by nevěřil, dává jim moc činiti zázraky, řka: ‚*Nemocné uzdravujte*‘ vzhledem k utrpením slabé.

A tak se kladou čtyři druhy zázraků k potvrzení kázání:

Nemocné uzdravujte, mrtvé křestě, malomocné

Tajemně: Nemocní jsou ti, kdo k hříchu přivolují, mrtví ti, kdo jej činí, malomocní ti, kdo zvykem nakazí sebe i jiné, ďáblem posedlí ti, kdo pohrdají poučením o zdraví duše.

čísíte, ďábelství vymítejte; darmo jste vzali,

moc kázati, služebnost podávání svátostí; *„darmo“* t. j. ne za věc časnou, *„dejte“* udělující občansky, aby milost nepřestala býti, aby nepozbyla ceny věc nevyslovitelná, požaduje-li se za ni věc cennitelná. — V 8. kap. „Skutků apoštolských“ stojí: „Peníze tvé buďtež s tebou na zatracení, protože jsi se domníval, že by dar boží mohl býti zjednán za peníze.“ Dále v 11. kap. 2. listu ke Korintským: „Darmo evangelium boží kázal jsem vám.“

Jeroným dí: „A není důstojné naléztí cenu za ně“ atd.

Řehoř v homilii dí: „Neboť věděl napřed, že někteří přijmou tento dar Ducha svatého“ atd. — Tolik Řehoř, svatý papež.

darmo dejte. Nebeřte ■ sebou [občansky] zlata, ani

Nynější vykladaatelé říkají, že tohle bylo nutné jen v prvotní církvi, aby se ukázalo, že jest spravována božským rozdělením.

Přikázal jim pak 1., aby nebyli žádostivi; 2. aby nebyli starostlivi; neboť podle Řehoře má kazatel míti tak velikou důvěru v Boha, že nehledá nákladu na život; 3. aby ukázal moc posílajícího. Evangelium sv. Lukáše v kap. 22.: „Když jsem vás posílal bez pytlíka“ atd.

A zde praví noví vykladaatelé, že není to přikázání ale rada, ale ti nechápou to slovo v evangeliu, že se praví: *„přikazuje jim“*. Nebo že praví, že přikázání takové spadá pod ona slova: *„Na cestu pohanů nechodte“*.

Ale co pomůže lehkomyšlné vymlouvání. Neboť pak ani by jim nebyl přikázal kázati, a tak všichni kaplani by se opět vytáhli z kázání a tím spíše od služby mešní a tak i od jiných přísluh. A tak nebudou vázáni k Pánu přikázáním více, než laikové.

Ježto však byli pečliví o kázání a zachovávání chudoby, než o to, aby na cestu pohanů nechodili, jak patrno z jich skutků, jest patrno, že se v tom více líbili Bohu.

A dejme tomu, že je to jenom rada, nemíti zlata a stříbra, přece zlořečený budiž člověk, který danou sobě radu svého Boha, jenž jest nejvyšší moudrost, zavrhuje a o ni nedbá.

stříbra [Proti tomu přímo jednájí ti, kdo nosí stříbrné pasy a uzdy atd. Marek dí: „Ani do opasků peněz.“], **ani peněz do opasků svých; ani mošny na cestu, ani dvou sukní,**

Jan Viklef dí: „Nechť má úředník Kristův kolikkoliv oděvů“ atd.

Naproti tomu: Jedna sukně nestačí v mrazu. — Rozřešení: Nechť jich je potřebí kolikkoliv, jsou počítány za jednu.

A proto dí Jeroným: „Ne že v místech bohatých ledem a sněhem“ atd.

ani obuvi, [naproti tomu v 6. kap. evangelia sv. Matouše: »obuti opánky.«] **ani**

Naproti tomu v 6. kap. listu k Efezským: „Obuté majíce nohy v hotovost k evangeliu pokoje.“ Dále ve 12. kap. „Skutků apoštolských“. „Řekl anděl Petrovi: Opaš se a podvaž obuv svou. Tedy učinil tak.“ A ve 22. kap. evangelia sv. Lukáše: „Když jsem vás posílal bez pytlíka a bez mošny a bez obuvi, zdali jste v čem nedostatek měli? A oni řekli: V ničemž.“

Odpovídá se podle Zlatoústého: „Nezapovídá nutnost, ale pečování“ atd.

hůlky;

Naproti tomu v 6. kap. evangelia sv. Marka: „Ničeho nebeřte na cestu, jediné toliko hůl.“

„Snad holí rozumí naději na věci časné, které“ atd. — Tolik Gorram.

Jeroným: „Kdo máme pomoc Páně, proč hledáme podporu hole?“

hodent jest zajisté dělník [v slově kázání]

Řehoř v homilii 17. praví: „Ježto k mzdě za práci patří“ atd. — Tolik Řehoř.

Hodent jest: Zde se udává příčina, proč přikázal učedníkům výše řečené, protože všeho má se jim dostati od posluchačů. A proto „Výklad meziřádkový“ dí: „Hle, jak přikazuje jim nic nenositi, protože všeho se jim má dostati.“

pokrmu svého [9. kap. 1. listu ke Korintským: »Tak i Pán nařídil těm, kteříž evangelium zvěstují, aby z evangelia živi byli.«] **A do kteréhožkoli města neb městečka vešli byste** [ke kázání], **zeptejte se,**

Naproti tomu: On bez ptaní obrátil se k publikánu Matouši a Zacheovi. — Rozřešení: Ptání takové, o němž se zde mluví, náleží nevědoucímu; avšak Pán vševědoucí ho neměl. A proto kdyby kazatel, jako Pán, poznal obrácení hříšníka-hostitele, byl by beze vši pochyby **vázán bez zeptání k němu vejíti**. A proto i sv. Dominik svého hostitele-kacíře obrátil na víru katolickou.

kdo by v něm hodný byl [vašeho příchodu a obcování], **a tu**

Jeroným: „Dle svědectví sousedů a dle pověsti má býti vybrán hostitel“ atd.

pobudte [„Výklad“ na Marka: »Kazatele jest cizí pobíhati po domech a měniti práva pohostinství«], **až i vyjdete**.

T. j. v jednom domě města nebo městečka *pobudte, až i vyjdete* z městečka nebo z města, aby častým měněním nevzniklo podezření lehkomyšlnosti nebo hledání obžerství, protože lidé jsou zvyklí o nové hosti znamenitěji pečovati, a 3. aby neupadl v podezření zlé pověsti hostitele, protože kdyby nevděčně opouštěl, zdál by se nevděčným, anebo ti, které opustil, byli by od lidu pokládáni za netrpělivé. A to mají uvážiti vrtkaví kazatelé. Přece však kazatel dlouhým pobýváním nemá těžce tísniti hostitele, ale vidí-li, že má nedostatek, má správně navštívit jiného. To však rozuměj o kazateli, který nemá žádného ustanoveného obydlí.

A vcházejíce do domu [hmotného] **pozdravte ho** [t. j. rodiny], **řkou.e:**

Odtud zde jest relace a supposice, za jiný význam hořejší návesti, než znamená tato návest. Neboť hořejší návest mluví o domu, který obsahuje rodinu, ale náměstka, t. „ho“ vyjadřuje dům, za lidi obsažené v domě hmotném; — a to jest patrné dětem ve školách. Může se to také rozuměti o domě obsahujícím, který má býti pozdraven pokojem učedníků, neboť tehdy se praví o domu, že obsahuje pokojné, když rodina jím obsažená zachovává pokoj.

Pokoj tomuto domu [jak obsahujícímu tak obsaženému]!

Vstup kazatelů má se díti s přáním spásy, spása s přáním pokoje; spása při odvrácení zlého, pokoj při dosažení dobrého; spása proti nebezpečí zatracení, pokoj vzhledem opětnému získání dobrého. Kazatelé tedy vcházejíce do domů mají očišťovati od hříchů, utišovati pokoje a sváry, činiti pokoj a užitečně mluvit o spase duší, jak to často činil Pán Ježíš Kristus v domech těch, kdo ho pozvali.

A jestliže bude dům [obsažená rodina] **ten hodný** [podle předřízení k životu], **pokoj váš** [kterého proň žádáte. Žalm: »Jáť účasten jsem všech bojujících se tebe a ostříhajících přikázání tvá«] **přijdiž naň;**

Řehoř v homilii 17.: „Pokoj který splývá od úst kazatele“ atd. — Tolik Řehoř.

pakli by nebyl hodný, pokoj váš

t. j. odplata žádaného pokoje. Neboť odplata kázání bude zaplacená od Pána, i kdyby hodně kázícího žádný člověk neslyšel k svému užitku. Jako i ona slova žalmu praví: „Modlitba má vrátí se v klín

můj.“ A proto tato příčina posiluje kazatele, aby vidí-li, že ti, kdo ho poslouchají, žijí opačně, nechaje práce kázání neodvrátil se úplně od naděje v odplatu.

navrať se k vám. A kdožkoli nepřijal by [v čas potřeby přisluhuje vám věcmi potřebnými] **vás, a neuposlechl by řeči** [k spáse užitečných] **vašich, vyjdouce ven z domu neb z města toho, vyrazte prach z nohou svých.**

Podle Jeronýma na svědectví jich práce, totiž že vstoupili do města, a kázání apoštolské došlo až k nim. Neboť prach na nohou jest znamení práce a tak vyrazení prachu znamená neužitečnost práce u lidí užitečně neposlouchajících. Neboť neužitečné věci mají býti vyraženy. 2. aby ukázali, že nepožadují od nich nic pozemského, takže také nesnesou ani, aby jejich prach pozemský na nich ulpěl, pro zatvrzelou zlobu.

Mravně: O kazatelé, očistě nohy, t. j. žádosti, od prachu lakomství a marné chvály na svědectví dobrého svědomí, jež oni spatří na soudě, pro nějž jste pokorně kázali.

Amen pravím vám: Lehčeji [protože mírněji budou potrestány, jelikož překročily toliko zákon přirozenosti] **buďte zemi** [t. j. lidem] **Sodomských** [ze Sodomy] **a Gomorských**

Ale naproti tomu: Sodomští zhřešili jiným způsobem, a jak se zdá, těžším, dle 13. kap. knihy „Genesis“: „Lidé pak Sodomští byli nejhorší.“ Jest tedy přirovnání to nevhodné. A po druhé, že nebude jim lehčeji, protože byli nejhorší. — Rozřešení: Přirovnání jest správné vzhledem k pohostinskému přijetí, protože Sodomští byli by rychleji přijali apoštoly a uvěřili jich evangeliu.

Pravít se v 11. kap. evang. sv. Matouše o Kafarnaum: „Kdyby v Sodomě činění byli divové ti, kteříž jsou činění v tobě, byliť by zůstali až do dnes.“

v den soudný nežli městu tomu. —

XLVIII.

NA TOTÉŽ EVANGELIUM.*)

Znamenej: Od kazatelů jsou oddáleny tyto věci:

1. *Prodávání*, zde: „darmo dejte“.
2. *Mnohonásobnost břemen*, zde: „neberte s sebou“.
3. *Žádost jmění*, zde: „ani peněz“.
4. *Pěčlivost o výživu*, zde: „ani mošny“.
5. *Nadbytek šatů*, zde: „ani dvou sukní“.
6. *Přísnost napravorování*, zde: „ani hůlky“.
7. *Vybírání osob*, zde: „do kteréhožkoli domu byste vešli.“
8. *Společnost zlých lidí*, zde: „zeptejte se, kdo by v něm hodný byl.“
9. *Lehkomyslná nestálost*, zde: „pobuďte“.
10. *Neuctivost*, zde: „vcházejíce do domu“ atd.

Tolik Gorram.

Znamenej: O oné části: „*Neberte s sebou*“ praví sv. Maxim biskup v kázání o mučednících, jež začíná: „K prospěchu naší spásy by měly nám postačiti příklady sv. mučedníků“ — praví níže takto: „Celý život křesťanského člověka jest kříž a, žije-li podle evangelia, mučednictví. Ale to jest, co se u nás shledává nesnadným, aby všechny naše skutky řídily se podle evangelia. A proto kolikrátkoli kocháme se v rozkoších, ztrácíme kříž Spasitelův. Neboť Kristus jest čistota, pokoj, ctnost, tichost. Kterak tedy může vydávati svědectví čistotě člověk porušený nebo kterak může kázati pokoj ten, jehož duch jest stále v rozepři, kterou také smlouvou následuje i lhář pravdy, nebo jak zachová nestálý tichost? Kterak, pravím, můžeme dojítí k slávě mučednictví, kdyžť praví Pán: „Neberte s sebou zlata“? Ale to praví těm, kdo je mají. Odtud jestliže majícím zlato zakazuje je bráti s sebou, jakým trestem zavrhuje žádost těch, kteří ho nemají! A jestliže těm, kdo mají vlastní, káže se ztratiti to, jak těžce budou stiženi ti, kdo rozchvacují cizí!“

Tolik svatý Maxim biskup.

*) V rukopisích přidáno zvláště.

O VŠECH SVATÝCH.

Evangelium sv. Matouše v kap. 5.:

Vida pak Ježíš zástupy, vstoupil na horu;

V tomto evangeliu klade se vydání nového zákona od nového mistra a zákonodárce, Pána Ježíše Krista. Ježto pak zákon náleží množství, jemuž má býti prohlášen, aby někdo z množství nebral si výmluvu z nezachovávání — proto zákonodárce Kristus vida shromážděné množství, vystoupiv, aby účinněji byl slyšen, ráčil zákon milosti ústně prohlásiti.

Čte se pak toto evangelium na den všech svatých, protože všechny zástupy shromažditelné ve vlasti budou konečně zachovávatí takový zákon, a protože se v něm vypočítává osmero blahoslavenství, jimiž se musí každý, kdo má býti spasen, odíti, ježto jsou navzájem nutně spolu sjednocena. Ačkoli ve zvláštním blahoslavenství jeden blahoslavený podle zachování ctnosti nad jiného výborněji, jako vyniká v církvi bojující, bude vynikati také v církvi vítězné, takže se řekne o někom vzhledem k štědrosti, kterou obsáhl zde na světě: „Nebylo nalezeno jemu podobného, jenž by zachovával zákon výsostí před ostatními“, t. Kristův v štědrosti. Jakož píše církev o sv. Martinu, protože přijímaje štědrost výborněji nad ostatní zasloužil si prvního zde položeného blahoslavenství, t. chudoby, neb se o něm píše: „Martin tak chudý a maličký“ atd.

Má pak věrného pohnouti k tomuto zákonu troji příčina:

1. že zákonodárce sám bezprostředně vydal jej lidu, ale starý zákon vydal skrze Mojžíše („Exodus“, v kap. 20.);
2. že tento vydal s blahoslavením, onen však vydal s hrozbami; toť patrně tamtéž;
3. že tento vydává sedě v klidu, onen však vydal za otřesů hromu.

V prvním se znamená, že sám sebou bezprostřední předmět toho, kdo konečně zachová nový zákon, bude na věky dárce toho zákona.

V druhém se rozumí, že zákon Kristův má býti zachován ze synovské lásky, ale ne z otrocké bázně.

V třetím se ukazuje, že zákon má býti zachován především pro klid blahoslavenství a ne pro zaslíbení věcí pozemských. Neboť zde Kristus vydal (zákon) vystoupiv, a jeho vystoupení značí zaslíbení věcí nebeských, avšak starý zákon byl vydán při sestoupení, kteréžto sestoupení znamená zaslíbení věcí pozemských.

Ale Spasitel *„vida zástupy vstoupil na horu“*. — „Výklad meziřádkový“ dí: „chtěje se vyhnouti množství, aby mluvil se samotnými učedníky.“

Zlatoústý v 9. homilii v „Díle nedokonaném“ dí: „Každý řemeslník podle svého zaměstnání vida příležitost k dílu raduje se.“ A klade toho trojí příklad: „Hotovitel vozů“, vece, „uvidí-li dobrý strom, žádá si poraziti jej na dílo svého řemesla. Ročník pak, uzří-li tučnou zemi, touží orati ji. A co mám říci o lidech rozumných vzhledem k rozsévání duchovních semen? Dále: kůň nemající rozumu vyjda ze stáje, uzří-li libá pole, uchvátí uzdu a jest pobídnut k běhu. Tak i Pán, vida veliké shromáždění lidu jest pobídnut k učení. Ale i každý kněz, když uvidí kostel plný, raduje se a veselí se, aby učil, jestliže však uvidí kostel prázdný, zahanbí se a ničemu neučí.“

Jest také patrné 2. věrně, že všechny skutky Krista jako člověka měly příklad v božství. Neboť, jak se často opakuje v 1. kap. knihy „Genesis“, „viděl Bůh všechno, co učinil“, což Augustin jasně objasňuje, že Bůh neučinil nic, leč co od věčnosti viděl, že má se státi; a tak všechny skutky i výroky Kristovy, ježto měly v božství takto příklad, byly učiněny bez provinění.

A 3. tím, že vida takto zástupy (jal se učiti), značí se, že dáváje pokorným milost učí vnitřně své duše, jakožto schopné. A styď se ten, kdo káže evangelium, kázati lidu pro jméno, jako činí ti, kdo káží na studiích, pro formu nebo pro zisk, jako činí žebraři*), zjednávat si si bohatý lid, který ihned po kázání olupují.

Neboť zástupem nazývá se dle větší části obecný chudý lid. A na potvrzení toho pravili farizeové a zákonníci v 7. kap. evangelia sv. Jana: „Zdaliž kdo z knížíat uvěřil v něho aneb z farizeů? Než zástup ten, kterýž nezná zákona. Zlořečeníť jsou.“

Ježto pak Ježíš nazývá se Spasitel, nikdo nemá kázati ve jméno Ježíš, leč by čistě měl na mysli spásu duší.

Tím pak, že vstoupil na horu, značí se nejenom, že chtěl, aby lid zřetelněji, vhodněji a volněji ho slyšel, ale vskutku naučil, že kazatel má v svatosti života vynikati nad své posluchačstvo.

A proto praví Zlatoústý, že pro dvě příčiny vstoupil na horu, předně, aby naplnil proroctví Izaiáše, řkoucího v 40. kap.: „Na horu vysokou vystup sobě, Sione.“ Potom, aby ukázal tajemství zbožnosti. Neboť vystoupení jeho jest vysokost ctností. Vystoupil tedy na horu,

*) t. j. žebraří mniši.

aby ukázal nám, že ten, kdo učí spravedlnosti boží, má státi na výsosti ctností, a stejně ten, kdo slyší. Kdo učí, aby byl sám příkladem svých slov, aby učil spíše skutkem, než řečí, jak praví Apoštol k Timotheovi: „Bud' příkladem věrným.“

Třetí pak důvod vstoupení Kristova na horu: „Když takto káže, učí věřící, že kazatel má učiti věřící slovům evangelickým sestupujícím s výsosti, ne nepravým, ani šprýmovným, ani bajkám, a mnohem spíše ne slovům lživým, ani chtivým, ale vedoucím k výsosti nebeské.“ Tolik Jan.

A kéž by bratří a jiní provozující kázání evangelia poznali tento výklad. Uvedl pak Zlatoústý výklad svůj v tento výrok: „Ten, kdo se učí prakticky mechanickému umění“ atd. A, jak Zlatoústý vyvozuje, vstoupením Kristovým na horu značí se, že jak kazatel, tak posluchač slova Páně má seděti na hoře církve. Neboť to jest hora tučná, o níž v 1. kap. Izaiáše: A výsosti kacířů jsou hory přeplněné, jichž se všichni věřící mají v tom skutku zvláště stříci.

A když se posadil, přistoupili k němu učedníci jeho; i otevřev ústa svá

Zde dlužno z mnoha příčin poznamenati dvě věci. Neboť tím, že Kristus vstoupiv, posadil se, značí se, že on jest mistr nejlepší, jenž má vydati toto učení; a že kazatel má bez zmatení ducha praviti lidu slovo boží. Neboť kazatel nemá lidu hlásati své vynikání, zisk nebo prospěch, ale užitek lidu ke cti boží. A to se značí klidným sezením tohoto mistra. Neboť duch kazatele má býti ode všech takových věcí jakoby usazený.

2. jest poznamenati, že učedníci vstoupili na horu ke Kristu. Tu se značí, že, kdo chce býti větší učedník Kristův, má býti zvláště více na hoře co do ctností a blíže následovati Krista, kterážto podmínka jest u tak zvaných učedníků Kristových úplně zvrácena. Neboť mezi preláty se nyní ten nazývá bližším učedníkem Kristovým, kdo se ukazuje býti větším v bohatství a počtech světských. Ale ježto věříme z víry, že každý, kdo má býti spasen, musí následovati Pána Ježíše Krista, ježto dle víry on jest vládce celého stavu křesťanského, jest patrnó, jak velice se zvrátilo náboženství křesťanské chytrostí ďábelskou. A to se může nazvati zneužitím převracejícím jaksi celou církev bojující, jelikož věříme z víry, že jako každý, kdo má býti spasen, musí následovati Pána Ježíše Krista, tak musí ten, kdo má výborněji býti spasen, následovati jej blíže, neboť přiměřeně, jak křesťan zde na zemi byl podobnější Kristu v mravech, tak bude v blaženosti větší. A jestliže smrtonosná tupost antikristova neumrtví síly člověka, jenž má býti spasen, pak by toto katolické mínění poděsilo lidi a bylo by svrženo mínění antikristovo, které on s výměchem mezi svými reptaly vypráví Kristovým věrným, kteří ho chtějí následovati.

učil je řka:

O těchto slovech táží se mnozí obecně — ježto v písmě přidání nebo ubrání žádného slova není bez účelu —, proč se zde praví: *„otevřev ústa svá učil je řka“*, ačkoli je známo, že pokud kdo mluví jako člověk, otevírá svá ústa.

Zde se praví, že jsou toho tři příčiny:

1. Ježto toto byla první a veřejná řeč, kterou Kristus kázal o zákonu milosti, bylo nutno vysloviti některá slova, jimiž by významnost tohoto zákona byla význačněji křesťanům vyjádřena. A ježto má se významněji poznamenati vážnost osoby a slov, která mluví vlastními ústy, proto k naznačení vážnosti těchto slov dí se, že Kristus otevřel svá ústa uče tomu. Neboť jestliže král nebo pán pozemský dodává si většího významu proto, že vlastními ústy tak mluví a ne skrze služebníka nebo poddaného, oč více král králů a pán panovníků takto mluvící.

2. Příčina předmětu otázky naznačuje se takto: Jest jakési vy-
nikání zákona milosti nad zákon starý, třeba že obojí vyšel z neko-
nečné moudrosti téhož Boha, protože zákon milosti jest dán ústy
a vlastní osobou vtěleného Pána, avšak starý zákon jest dán hrůzy-
plně skrze službu andělů podle slov 1. listu k Židům: „Často-
krát a rozličnými způsoby mluvíval někdy Bůh otcům skrze proroky,
v těchto pak posledních dnech mluvil nám skrze Syna svého.“ Forma
dání zákona starého jest pak patrna z 20. kap. „Exodu“ a ze 7. kap.
„Skutků apoštolských“. Proto k vyjádření přátelského dání zákona mi-
losti praví se zde: *„Otevřev ústa svá učil je řka.“*

3. dává se důvod takový: Bůh zkráceně v souhlase se zákonem
starým kazí kacířství takovými slovy v této části. Neboť v žalmu
77. se praví: „Otevru v podobenstvích ústa svá, vypravovati budu
přípovědky starobylé.“ Tento pak skutek Kristův vysvětluje, kdo jest
ten, jenž praví tato slova prorocká. A jsou mnozí kacíři, kteří praví,
že není možné, aby Bůh jako člověk tak mluvil, jsouce vedeni touto
patrností: „Bůh dle víry jest vůbec nepohybný. Ale kdyby takto mlu-
vil, pohyboval by se částečně, totiž rty.“ — Proto bylo nutno, aby
Duch svatý zde vyslovil tuto formu.

A ježto Matouš byl první, jenž napsal evangelium, musí pozdější
tělesně tuto větu předpokládati. Kristus tedy v pravdě a vlastně
otevřev ústa svá neřekl s výsměchem nebo posměchem bratřím
svým „blázne“, ale učil je spasitelné víře, která se potom vykládá.

A z této věty vyvozují věřící, že „byť někdo učil jakémukoliv
zákonu lidskému jako dogmatu, nepřijímají ho, leč pokud jest
naučen ze zákona Páně. Tolik ten.

Proti pýše.

dobrovolná chudých Kristových, chvalitebná, se zásluhou;
 opačná chudých tohoto světa, snesitelná, bez zásluhy;
 Chudoba předstíraná ďáblova, ohavná, se zlou zásluhou;
 duchem, počátek pronásledování Krista, ale utrpení ko-
 nečného pronásledování jest poslední mez.

Blahoslavení chudí duchem; neboť jejich jest království nebeské.

Způsob moudrého filosofa jest 1. přivábiti své posluchačstvo k štědré odměně, které se dosahuje neklamně prací. Tak Kristus, první mudrc, vykládá osmero blahoslavenství a prostředky k nim.

Blahoslavenství zajisté jest nejlepší cíl, jehož lidé mohou dosíci, a nemohou nežádati si ho, ježto všichni lidé přirozeně touží, aby byli konečně blaženi. A proto praví filosofové, že cíl jest to první v úmyslu a to poslední ve vykonání.

První pak zásluha k tomuto stupni blahoslavenství jest chudoba ducha, o níž někteří jsou v pochybnostech, není-li to nedostatek, který zachovávají mniši, takže by tito byli blahoslavenství bližší. Ale zde pevně drž a nikterak nepochybuj, že zde Kristus především mluví o duchovní chudobě, jež jest pokora. Neboť ona staví se proti prvnímu hříchu, jenž jest pýcha, a jako prvější ctnost a vytrvalejší vytrvá až do blahoslavenství. A to se má za důvod, proč Kristus připojuje k této ctnosti odměnu v přítomném čase, pravě: *„Neboť jejich jest království nebeské.“* Neboť všichni blahoslavení jsou věnčeni touto ctností, jako pýchou jí protivnou byli zohaveni všichni ďáblové.

Tato tedy ctnost nepřestává vskutku v životě (věčném) jako jiné, ježto blahoslavení jsou povždy tiší. Tato tedy ctnost dotýká se stavu nevinnosti, stavu blaženosti a stavu zde na světě. A není pochyby, že zahrnuje čestný stav nevinnosti a jaksi následující stav blahoslavenství lidí nuzných. Neboť v těchto dvou stavech lidé nebyli by obtěžkáni bohatstvím světským, ale měli by přiměřeně těchto nejnižších statků štěstěny, pokud jest nutno je mít. A tak ten člověk zde na světě není v pravdě upevněn touto ctností nebeskou, jež jest chudoba ducha, který nesetřese nadbytečné bohatství světské, zvláště proto, že obtěžkává lidi zde na zemi k pýše, obžerství a smilstvu a souhrnně ke všem zločinům. Avšak ani v tomto tělesném nedostatku neleží počáteční prostředek proti prvnímu hříchu k dosažení blaženosti.

Obecně běře se v pochybnost, zdali toto kázání Kristovo bylo totéž, které Duch svatý vypravuje v 6. kap. evangelia sv. Lukáše. A zdá se býti veliký rozpor zde a tam, 1. co do místa, neboť tam Kristus rozmlouval v údolí, zde na hoře. 2. co do slov značně změněných, neboť tam praví Kristus: *„Blahoslavení jste vy, chudí“*, zde:

„*Blahoslavení chudí duchem.*“ A 3. v tom, že zde jest pověděno mnoho vět, které jsou v evangeliu Lukášově vypuštěny. — Ale takovým nesnáším dlužno se vysmáti jako neužitečným, ježto Kristus jako nejlepší mistr na různých místech, nestejným lidem a v nestejných dobách pravil často tutéž větu, avšak po obakrát držíme jako víru, že nic neučinil z neurčitosti ani nezměnil bez významného důvodu. A proto nechť antikrist dokáže, dovede-li to, že Kristus praví věty sobě odporující zde a tam. Ale ježto to nebude moci, nechť pilně zkoumá větu Spasitelovu.

A proto Zlatoústý v 9. homilii v „Díle nedokonaném“ dí: „Ačkoliv tato blahoslavenství vykládá částečně evangelista Lukáš, přece“ atd.

Ale potom bere v pochybnost, proč neřekl: „Blahoslavení pokorní duchem.“ A jeho rozřešení záleží v tom, že někteří jsou pokorní od přirozenosti a někteří pokorní z víry nebo milosti. A onu pokoru těmito zjevnými jmény zde doporučí. „A takoví“, vece, „jsou pokorní nutní, protože žebráci jsou vždy pomocníky božími“ atd.

A toto mínění jest potvrzeno od Augustina ve výkladu na kázání Páně na hoře, kde praví takto: „Čteme,“ vece, „písmo o žádosti věcí světských“ atd.

Odtud i ona slova Apoštolova: „Vědění nadýmá, ale láska staví“, pročž zde správně se rozumí chudými duchem pokorní a bohabojní, t. j. nemající ducha nadutého. A odjinud vůbec nesmělo počítí blahoslavenství, mělo-li dojítí k nejvyšší moudrosti. Počátek moudrosti pak bázeň boží, a ovšem i na opak: že počátkem všelikého hříchu jest pýcha, jest vypsáno. Nechť tedy pyšní žádají si a milují království pozemská: *„blahoslavení však chudí duchem, neboť jejich jest království nebeské.“*

*

Proti závisti.

Blahoslavení tiší [kteří ani nepobuřují zlé, ani se nedají pobuřovati od zlého.]; **nebo oni dědictví obdrží na zemi** [na zemi, kterou šlapou: hmotnou — kterou nesou: tělo — kterou hledají: nebe]

Tu jest zjevně patrné, že mluví o tichosti, která následuje pokoru, jako závist následuje pýchu. Mluví o zemi žijících, jež jest království nebeské.

A proto Augustin ve výkladu na kázání Páně na hoře praví: „Míním tu zemi, o níž se praví v žalmu 111.: Naděje má“ atd.

Text Zlatoústého však má: „Blahoslavení mírní.“ — „Mírný,“ vece, „ani nepobuřuje zlého, ani“ atd.

Ale vzhledem k druhému slovu mluví takto: „Jelikož oni dědictví obdrží na zemi, beze vši pochyby“ atd.

Jest pak patrné, že tito svatí mají v úmyslu, že Kristus vybízí

zde k tichosti, jež jest plod pokory, netoliko k trpění křivd na duši, ale ke klidnému snášení jich na těle.

A proto Kristus z této ctnosti vyvozuje prospěch, jenž se světským lidem zdá od skutku této ctnosti býti nejvíce vzdálen. Neboť jako chudoba ducha podle zdání světského daleko jest vzdálena od příbytku království nebeského, a přece Kristus prve řekl: *„Blahoslavení chudí duchem, nebůť jejich jest království nebeské;“* tak zdá se lidem světským, že tiši jsou od držení země nejvíce vzdáleni. A přece Kristus ujišťuje, že oni dědictví obdrží na zemi.

Avšak slídící království a samovládci tohoto světa jsou nevlídní a ukrutní havrani přímo odporní této tichosti a proto se zdá lidem světským, že oni jsou nejméně uzpůsobeni k obdržení dosti malého dědictví na zemi, protože člověk zde na zemi nesedí dříve v klidu svého bydlení světského, než by se vycvičil ve válce a ukázal svému protivníkovi, že chce míti v držení to, co získá proti jeho vůli. To jest tedy důvod Kristův, proč slučuje, že tiši obdrží dědictví na zemi.

Proto praví Augustin tam, kde svrchu řečeno: „Nechť se rvou a zápasí netiší o pozemské věci“ atd.

*

Blahoslavení lkající [nad hříchy vlastními i cizími. Opak: »Běda vám, kteříž se smějete«, t. nad hříchy vlastními nebo cizími.]; **nebo oni potěšení budou.**

„Lkání,“ vece Augustin, „jest smutek nad ztrátou drahých“ atd. Zlatoústý vece: „Kdo lkají nad svými hříchy, jsou blahoslaveni“ atd.

Těmto pak slovům lze správně rozuměti takto: Spravedlivý, který lká nad cizími hříchy, v ten čas, kdy nad těmito lká, nemá jinoznačně hříchů vlastních, nad nimiž by zde takto lkal. Neboť je-likož všeliká láska počíná od sebe samé, pak by tehdy takto lkal nad svými vlastními hříchy.

A tak přidávají někteří třetí lkání, aby člověk lkal zde na světě neustále nad sebou nebo nad vlastním hříchem, jehož podnět a smyslovou rozkoš má — svého ponoukajícího ducha; nebo protože nebezpečným zápasem zde na světě jest zdržován od klidu vlasti dle slov žalmu 119.: „Běda mně, Hospodine, že tak dlouho pohostinu býti musím.“

A tak má člověk zde na zemi neustále čas ke lkání a ne k upadání ve výsměšnou zpupnost, a pak zachová-li tuto tvářnost, bude potěšen a bude se smáti v den nejposlednější.

A zachovává zde Kristus to schema, které zachoval v prvějším. Neboť hloupým se zdá, že takovéto lkání jest nejvíce vzdáleno od potěšení.

„Lkající,“ vece Zlatoústý, „mají býti všichni učitelé lidu“ atd. I chce toliko říci, že spravedliví budou potěšení, protože hříchy

předzvěděných nepominou. Zkrátka se praví, že lidé zde na zemi lkají nad hříchy předzvěděných s podmínkou. Ale kdyby byli Bohu rovni v poznání, nelkali by tak, ale radovali by se ze spravedlnosti, kterou oni budou zatraceni.

A proto chce Zlatoústý naznačiti, že ve vlasti nebude láska, aby předzvědění stali se blahoslavenými, ale ve vlasti bude dokonalá láska, aby podle spravedlnosti boží k všeobecné kráse byli na věky zatraceni.

I jest patrnó tomu, kdo pozorně uvažuje tento výrok Kristův, ježž lze obrátiti s blahoslavenými, že mnozí zde na zemi nelkají nad zjevnými zločiny, ale spíše je podporují pro peníze. Proto odporuje soudu božimu, aby za to byli ve vlasti potěšeni. Neboť mnozí se radují, že lidé s nimi žijící upadají v notorické zločiny pro peníze nebo pomstu. Kde by tedy lkali podle evangelia? A neučiní-li pokání, mají býti navždy opuštěni.

A tato láska měla dokonalé lidi zde na zemi k tomu, aby se vydávali v nebezpečí smrti pro obrácení bratří notoricky hříšných. To jsou tedy ti, kteří nelkají pro vlastní hříchy ani pro hříchy bratří, ale spíše těší se tím, že se radují z pomsty, jež stihne ony, nebo jsou účastni i hříchu, pro nějž, že hřeší, na déle jsou pokutováni. A v tomto hříchu jsou mnozí preláti církevní nesmyslně zapleteni.

Ale více běda těm, kteří lkají nad tím, že nemohou páchat hříchy jim zakázané. Neboť ti nebudou potěšeni v takovém lkání, ale hořce budou plakati se skřípěním zubů, neboť jestliže takto bez pokání zemrou, nebudou blahoslavení potěšeni, ale smutní ďáblové, navždy zatraceni.

*

Blahoslavení, kteříž lační a žízní po spravedlnosti; nebo oni nasyceni budou.

„Nyní tyto,“ vece Augustin, „nazývá Kristus milovníky“ atd. Zlatoústý dí: „Lačněti a žízniti po spravedlnosti boží jest“ atd.

A proto Pán skrze Jana ne všechny zval podobně k pití, ale toliko ty, kteří žíznili, řka: „Kdo žízní, přijď ke mně a pij.“

„Myslím,“ vece Zlatoústý, „že ne bez důvodu řekl“ atd.

K tomu musí se poznamenati 1., co jest spravedlnost. Spravedlnost zajisté podle obecné mluvy, záleží v udělování jednomu každému, což jeho jest. A tak jest stvořená spravedlnost rozdělena na dvě: První díl jest udělovati Bohu, což jeho jest, a druhý díl jest toužiti, aby stvoření náleželo, co dle zákona božího má míti. A tato spravedlivá touha činí lidi spravedlivé.

A není pochyby, že lačněti a žízniti po spravedlnosti vyjadřuje mnoho věcí mnohým skrytých.

Neboť lačněti a žízniti, tak nazývají někteří prudkost tělesné

žádosti, takže lačnost záleží v žádosti teplého a suchého, ale žízniti v žádosti teplého a vlhkého.

A tím dává se nám naučení, že lidé mají skutečně si žádati naplnění spravedlnosti, takže pro naplnění této spravedlnosti mají lidé trpěti na těle, jak patrně o mnohých trestech tělesných, které mají lidé podstoupiti pro naplnění spravedlnosti. A o těch se praví, že žízní po spravedlnosti, kteří chtějí svou krev vylíti, zůstávající žízní v těle, za naplnění spravedlnosti.

A není pochyby, že ti, kdo vedeni rozumem tak lační a žízní po spravedlnosti, jestliže dokonale vytrvají, budou v blahoslavenství nasyceni. V to doufal žalmista, když říkal v žalmu 16.: „Nasycen budu, až se objeví sláva tvá.“ A toto nasycení záleží v duchovních dobrech blahoslavenství, která sytí duše dobrých.

A v tomto hladu a žízni budiž vyloučena zášť pomsty a nenávisti, aby člověk žádal si pro pomstu snad, aby se naplnilo zlo bližního; nýbrž (má si toho žádati) pro pouhou spravedlnost božské libosti. A tehdy jsou žádosti v pravdě spravedlivé a dle božské spravedlnosti zaměnitelné blahoslavenstvím.

*

Proti lakomství.

Blahoslavení milosrdní [učí se štědrosti a almužně]; **nebo oni milosrdenství dojdou.**

O tom dí Augustin: „Nad takovými slituje se Pán“ atd.

Z těchto slov Augustinových s učením Pravdy se vyvozuje, že jakkoliv by zde někdo žil a skončil, tak bude po dni soudném od Pána rozmnožen, takže bude-li někdo obcovati tak spravedlivě, milosrdně nebo zbožně, bude blahoslavenství míti toto trojí rozmnožení. A jestliže bude žíti nespravedlivě, nemilosrdně a bezbožně, bude tak více v pekle trpěti. Neboť každý zatracený činí každému větší nespravedlivost, než jakou nespravedlivost může člověk zde na zemi učiniti bratru svému. A co do nemilosrdenství a bezbožnosti, jest nevyhnutelné, že zatracení předčí všechny lidi zde na zemi. Neboť ačkoliv Bůh nehřeší, přece zla, která vedou k trestu, rozmnožuje, neboť to vede k boží spravedlnosti, k božimu milosrdenství a také k zbožnosti.

Zlatoustý pak ve výkladu na tento text mluví takto: „Netoliko ten jest milosrdný, kdo se slitovává nad chudým“ atd.

Linkolnský pak v kterémś kázání mluví takto: „Milosrdenství jest láska nebo vůle pozdvihnouti bídneho z jeho bídy. A tehdy jest milosrdenství pravé, když tato vůle jest tak roznícena, že přiměje chtějícího, aby své chtění uvedl v skutek, může-li. To jest, že jej přiměje nebo donutí, aby bídneho pozdvihl z jeho bídy, může-li. Takovou pak vůli pozdvihnouti bídneho z bídy provází u člověka zde na zemi bolest a soustrast s bédou bídneho. A proto dle vlastnosti dopro-

vázení bývá vyměřováno takto: „Milosrdenství jest soustrast s bídou, již ovšem, můžeme-li, jsme puzeni k přispění na pomoc.“

Prvější výměr tedy jest více podstatný a náleží Bohu a nebeským duchům, druhý však výměr náleží člověku zde na zemi. Bohu však a výsostným mocem nenáleží bolest a soustrast, leč bychom tato jména pojímali přeneseně a pronášeli je v různém smyslu o sobě a o oněch.

Ježto tedy milosrdenství jest láska vyzdvižení bídného z jeho bíd, pak, jak se množí bída, tak se množí řečená láska, a tak se množí milosrdenství. Milosrdenství však se množí jako se množí zlé člověka, neboť běda není nic jiného, než nedostatek dobrého nebo zbavení jeho. Dobré člověkově pak jest buďto dobré duševní nebo dobré tělesné. Dobré duševní pak jest dvojí, t. zor myslí a správnost žádosti. Jest tedy běda duševní dvojí, t. temnota nevědomosti a odchýlení vůle od správnosti. Obojí pak dobré duševní bývá pojato v jednotném výrazu, t. v tom jméně: moudrost, a obojí běda její v tom jméně: bláznovství. A proto celé dobré duševní jest moudrost, a celá její běda jest bláznovství.

Bědy tělesné však jsou nedostatek pokrmu a to jest hlad, nedostatek nápoje, a to jest žízeň, nebo krátce nedostatek nasycení, žádost teplého a suchého, studeného a vlhkého. Neboť všeliká běda jest zbavení nějaké žádané věci.

Dále jsou bědy tělesné: nahota, nedostatek pohostinství, nemoc, jež jest zbavení zdraví a nedostatek svobodné moci nad svým tělem a svými úd, jenž vzniká uvězněním.

Všech tedy vypočtených běd jest sedm: jedna, t. duše, jež jest bláznovství a zbavení moudrosti, a šest těla, kterýchžto šest sám Pán vypočítává v evangeliu sv. Matouše v kap. 25. — Milosrdenství tedy, jež se koná vůči živým, lze pojímati dle sedmidílného rozdělení. Neboť tu nemluvíme o onom skutku milosrdenství, t. o pohřbívání mrtvých, pro nějž jest chválen Tobiáš, kterýmžto milosrdenstvím snad se více napomáhá živým pozůstalým, než samým mrtvým.

První tedy a hlavní milosrdenství jest láska pozdvižení blázna z bíd bláznovství, aby moudrostí byl osvícen zor jeho myslí k pravé víře a věděni, a aby byla opravena jeho žádost k spravedlnosti. Toto osvícení zoru a opravení žádosti vychází ze slova učení a kázání, pročež obzvláštní skutek milosrdenství jest kázání, které ne bez zásluhy sám Pán, objeviv se v těle, vyvolil a předal pastýřům církve. Neboť jako duše má přednost před tělem a dobré duševní před dobrým tělesným, tak i běda duševní jest horší a bídnější bíd tělesné a pozdvižení z bíd duševní, které se vykonává kázáním, jest lepší a vzácnější nad pozdvižení z bíd tělesné, pročež kázání jest lepší, vznešenější a vzácnější skutek milosrdenství.

K skutkům milosrdenství pak má nás pohnouti domluva Krista, jenž praví: „Co jste učinili jednomu z těchto mých nejmenších, mně jste učinili.“ I jiná domluva Kristova má nás pohnouti k tomu, ke konání skutku milosrdenství, domluva, již nám slibuje, že obdržíme stonásob. Ale některý slabý může nevěřit ihned tomuto slovu, protože

viděl mnohé mnoho dávati pro Krista, kteřížto nikdy v tomto životě neobdrží stonásobně nazpět totéž, co dali, ani v onom budoucím životě toho neobdrží. Neboť v budoucím životě nikdo neobdrží peníze, ani chleba, ani šaty, jaké zde rozdal pro Krista, neboť nikdo nebude v onom nebeském životě takových věcí potřebovati.

Ale považuje-li se za nutnou ona řeč, cokoliv zde dá někdo bližnímu, totéž vskutku obdrží stonásobně, vejde-li do království nebeského. Neboť dá-li se chudému potřebujícímu jeden kamínek nebo hrouda hlíny, nedá se mu nic, protože kamínek nebo hrouda hlíny nemůže ulehčiti jeho potřebu. Pro stejný důvod, kdyby mu byl dán jeden peníz a jím nemohl ulehčiti svou potřebu, nebylo by mu dáno nic, ba spíše byl by obtížen a zatížen. A podobně nic není darem, ale spíše břemenem, nemůže-li z toho býti ulehčena potřeba toho, komu se to prokazuje. V základě tedy a vlastně dává se ulehčení potřeby a bídy. Neboť kdybychom mohli bez těchto věcí pomíjejících ulehčiti bídu bídných, v tomto ulehčení od bídy předem známé všemi ostatními popsanými věcmi dali bychom veliký dar. Napřed známými nebo všemi pomíjejícími věcmi, kdyby nemohli nějakým způsobem pozdvihnouti z jeho bídy toho, komu jsou skýtány, nic by se mu nedávalo, ale kladlo by se naň, jak bylo řečeno, těžké břímě.

Ve všech tedy skutcích milosrdenství, jest dáno to jediné, t. pozdvižení z bídy a nouze, a toho, t. pozdvižení ze své bídy, obdrží každý ve vlasti stonásobně více ba nepomyslitelně více, než ho zde udělí. Ale praví se, že obdrží stonásobně, protože obdrží dokonalé a stálé. Neboť stovka, protože jest druhý počet desítkový a počet okrouhlý, značí dokonalost a stálost. Pán pak zachovává nám způsobem moudré a nejlepší odplaty tuto stonásobnou odplatu až do času, kdy více budeme potřebovati a kdy jest zřízeníjší a lepší, aby nám byla poskytnuta. To pak bude čas konce života a soudného dne. V tomto však životě přijímáme tuto stonásobnou odplatu na zemi v naději, kterou v budoucnosti budeme míti vskutku. Z toho jest patrna shoda evangelistů a svědectví Pravdy u Marka, když se praví: „Stonásob vezme na tomto světě, na kterém jsme.“ Zajisté zástavní vzetí takového daru na smrtelném lůžku jest slavné přijetí.

Ještě napomíná tento svatý ke konání skutků milosrdenství. „Kdo,“ vece, „bude liknav k skutkům milosrdenství, uváže-li milosrdenství Páně sobě učiněná. Ó, člověče, Pán krmí tě k životu věčnému ne porušitelným chlebem pozemským, ale chlebem nebeským, jenž dává život světu, chlebem, pravím, pečeným v peci lůna panenského, totiž svým celým tělem, a ty ho nekrmiš v údech svých maličkou částkou svého porušitelného chleba. On tě napájí svou krví, kterou za tebe vylil ze svého boku, a ty mu odpíráš číši studené vody. On tě oblékne na duši jasností tváře své a na těle vzkříšením světla jako slunečního, a ty ho neoděješ pokrývkou starého hadříku. On tě přijme pohostinstvím nejvyššího nebe a ty ho nepřijmeš ve stín malé chýšky, aby tě nemocného navštívil. On sestoupil v toto slzavé údolí s výsosti nebeské a zde vzal na se tvé nemoci a nesl je na těle svém, aby tě ode

vší nemoci uzdravil a abys ho v údech navštěvoval a aspoň slovy útěchu dával, a ty nepůjdeš do sousedního domu. On aby tě vysvobodil od pekelného žaláře, sestoupil do pekel, a ty abys ho uvězněného ve svých údech navštívil, nevejdeš do žaláře tebou samým položeného na zemi ne hrozného temnostmi pekelnými, ale osvětleného světlem slunce a dne. Rozjímej, ó človče, v rozpomínání svém tato milosrdenství Páně, a rozpomínání na ně přistoupiž k tobě, abys se slitovával nad ním v údech jeho, který tak nevýslovně slitoval se nad tebou. Svými zevnějšími skutky pozdvihni z bídy toho, jenž sebe sama obětoval, aby tebe z bídy pozdvihl.

Ale aby tvé vnější skutky nepostrádaly plodu života věčného, viz, aby vycházely z vnitřního účínu milosrdenství, který, jak bylo řečeno, jest láska pozdvížení bídneho z jeho bídy. Ale milosrdenství není pravé, není-li zřízené. Tehdy pak je zřízené milosrdenství tvé, když toho, koho máš více milovati, více chceš pozdvihnouti z jeho větší bídy. Třebaže pak každý má každého milovati jako sebe sama, přece dle řádu lásky má každý především milovati sebe, potom otce a matku a následovně ostatní, dle toho jak jsou s ním spojeni pokrevností nebo příbuzností nebo dobrodiním nebo modlitbou. Kdo tedy má zřízené milosrdenství, slitovává se předně a hlavně nad sebou samým a hlavně miluje pozdvihnouti sebe sama ze své největší bídy, to jest z bídy duševní, t. z překroucení vůle a temností nevědomosti. Nad nikým se tedy v pravdě neslitovává člověk, který neslitovává se především nad svou duší, jak se praví ve 13. a 14. kap. Ježíše Siracha: „Kdo sobě zlý jest, komu jinému jest dobrý?“ A jinde: „Slituj se nad duší svou, libě se Bohu.“

Podobně, kdo má zřízené milosrdenství ke komukoliv jinému než k sobě, nechť chce více ulehčiti větší jeho bídu, a ta jest svrchu řečená běda duše. Kdo chce více ulehčovati tělesné bědy něčí než bědy duševní, mohl-li by je ulehčiti, jest usvědčen, že nemá pravého a zřízeného milosrdenství.

Vnější skutky milosrdenství pak, jako krmiti lačného atd., jsou tehdy pravé almužny, když vycházejí z vnitřního milosrdenství pravého a zřízeného. Neboť když z něho nevycházejí, nenazývají se almužnami, leč tak, jako mrtvola člověka mrtvého nazývá se člověkem. Avšak vlastní almužny nejsou, leč by byly oprávněny od účínu pravého milosrdenství.

A proto ve vlastním smyslu slova almužny almužnu nedává ten, kdo se nejprve neslitovává nad svou duší. Jestliže tedy koná ve vlastním slova smyslu almužnu, slitovává se dříve nad svojí duší a tak jemu všechno jest čisté, jak praví písmo: Dávejte almužnu, a aj, všechno čisté bude vám.“ Tolik Linkolnský.

*

Následuje 6. blahoslavenství, které jako uzavírá ctnosti, tak vyklučuje hříchy.

1. blahoslavenstvím jest uzavřena ctnost pokory a vyloučena pýcha, an Kristus mluví takto: *„Blahoslavení chudí duchem“* atd.

2. stupněm zástavního blahoslavenství učí se tichosti a vylučuje se závist a hněv, když se praví: *„Blahoslavení tiší, nebo oni obdrží dědictví na zemi.“*

V 3. stupni blahoslavenství učí se píti v božské službě a vylučuje se lenost, když se praví: *„Blahoslavení lkající, nebo oni potěšeni budou.“*

Ve 4. však jsou uzavřeny zdrženlivost a spravedlnost a vylučuje se obžerství a smilstvo, když se praví: *„Blahoslavení, kteříž lační a žízní po spravedlnosti, nebo oni nasyceni budou.“*

V 5. stupni blahoslavenství uzavírá se almužna a vylučuje se lakomství, když se praví: *„Blahoslavení milosrdní, nebo oni milosrdenství dojdou.“*

Ba, ježto jak ctnosti tak neřesti jsou spojité, každé z těchto blahoslavenství uzavírá všechny ctnosti a vylučuje všechny neřesti. A proto v tomto 6. stupni blahoslavenství učí se šetrnosti a vylučuje se nešetrnost, když se praví takto:

Blahoslavení čistého srdce; nebo oni Boha viděti budou.

O tom dí Augustin: „Jak pošetilí jsou ti, kdo Boha“ atd.

Jest vidno, že tento svatý praví, že mnoho prospívá toto vidění v hádance temné, že vidouce spravedlnost a ostatní ctnosti způsobem, jímž zde stačíme, jak rozumem tak žádostí, vidíme první ctnost skláněti se k její podobnosti. A to jest nejvhodnější prostředek člověka zde na zemi, aby ve vlasti dosáhl jasného patření na Boha. Máme se tedy zároveň rozumem i žádostí přiučiti tomuto učení a píti, ježto vede tak prospěšně k patření na Boha blahotvornému a jasnému.

A ježto podle víry Jakobovy všeliké takové poznání jest sestupující s hůry od otce světél a mysl lidská jest jakési zrcadlo k přijímání tohoto nebeského paprsku, může toto zrcadlo dvojako býti učiněno nezpůsobilým, aby bylo nehodné býti osvěcenu od onoho světla: Totiž lakomstvím s jeho průvodcem, a pak jest to zrcadlo jaksi prachem pokryté, a jestliže bude míti rozkoš jako vláhu přimíšenou, pak jest nesnadno nebo nemožno vyčistiti toto zrcadlo. Proto jako Pavel přikazuje, že „slunce nezapadne nad hněvem vašim“, tak má každý věřící o každém hříchu všeobecně býti poučen, protože každý hřích, zastará-li v duši, může dlouhým trváním přivoditi nevyhladitelnost. — Druhý hřích, jímž se znečišťuje to zrcadlo, jest hřích tělesný, jak obžerství, tak smilstvo. A na svědectví toho žena mající čmýru porušenou vlhkostí vystupující z očí znečišťuje zrcadlo nové nebo čisté, ježto, když se výpar vystupující z očí shromáždí až na jasnou plochu zrcadla pro studenost zrcadla v jiných poměrech ihned se srazí v kapku a máje sílu pronikavou, vpije se. A obdobně děje se to tajemně v duši s každým hříchem rozkošným a zvláštně s obžerstvím a smilstvem. A proto se má věřící stříci rozkoše se ženou, zvláště

v těchto hříších, protože zplozena-li taková poskvrna nebo rouška, sotva nebo nikdy jest oko nebo zrcadlo vyčištěno k snadnému patření na Boha. Proto nejprospěšnější lék jest stříci se takových podmínek porušení, protože zrcadlo lidského ducha může snadno lehkým prodléním v kochání hříchem býti učiněno neschopným k snadnému patření na Boha.

Proto někteří moudří mají tu nebeskou opatrnost, že jako ani zrakem ani jiným smyslem nezdržují se u předmětu rozkoše, leč na okamžik, tak vůbec se střehou od dlouhotrvajícího prodlévání vnitřní síly žádostné v takové nějaké smyslné věci. A k tomu napomáhají zbožná modlitba, vzdělávací zaměstnání a čestné stýkání se sobě podobnými.

A tímto všem věcem s mnohými jinými nám ještě nepochopitelnými učí Kristus těmito slovy Moudrosti: *„Blahoslavení čistého srdce; nebo oni Boha viděti budou.“*

A proto někteří zde nerozumně mumlají, zdali některý lidský duch jasně uvidí Boha před soudným dnem; a praví se, že papež se svými spojenci drží se stránky záporné. A z toho mnozí berou topický důvod, že je to falešné, ježto jest pravděpodobno, že matka Kristova, Pavel a ostatní svatí nejsou v očistci až do soudného dne. Ježto nemění patření na Boha zdá se býti jeden z největších trestů, které budou mít lidé patřící do očistce, proto jest pravděpodobno, že ne všichni duchové oddělení od těla budou stejně dlouho dlíti v očistci, t. včetně až do soudného dne; neboť Kristus slíbil lotru, že bude s ním „ještě dnes“ v ráji, čemuž dlužno rozuměti o ráji nebeském v radosti.

Jaká jest tedy patrnost popírání, že blahoslavení duchové budou před dnem soudným viděti Boha jasně ve vlasti, třebaže potom bude vidění to sesíleno. Duchové přenesení z očistce tedy vstoupili do nebe s Kristem, ježto plně vystáli v očistci, neboť jinak duše v naději světější více by lkaly až do soudného dne pro blahoslavenství a tak až do toho dne byly by ony duše více v očistci trápeny, a zahynuly by papežské odpustky o rozhřešení od trestu i od viny a církevní prohlásování lidí za svaté, k nimž se církev modlí jako k jsoucím v blahoslavenství. Jako tedy předzvěděni sestoupili před soudným dnem do pekel, tak předzřížení vzlétnou v duchu přede dnem posledního soudu na nebesa.

*

Blahoslavení pokojní; nebo oni synové boží slouti budou.

O tom dí Augustin: „V pokoji zajisté jest dokonalost“ atd. — Tolik Augustin.

Zlatoústý mluví takto: „Pokoj jest jednorozený Bůh“ atd. — Tolik Zlatoústý.

Celý však zisk, který odnáší si člověk z těchto válek nebo hádek, záleží, jak vidno, v světské slávě nebo v žádosti hledaných časných statků. Co světské slávy, vidíme, že jest marná, působí, že člověk

pýchá, a mnohokrát kazí lásku. A co do žádosti věcí světských jest jisto, podle Apoštola, že kořen všeho zlého jest taková žádost.

Zlatoústý dí: „Ale třebaže některý z mocných, kteří“ atd. — Tolik Zlatoústý.

*

Blahoslavení, kteříž protivenství trpí pro spravedlnost; nebo jejich jest království nebeské.

Vidíme, že Augustin poznamenává, že první stupeň blahoslavenství (o pokoře) a osmý (o konečném protivenství) zasluhují království nebeského. První pro příčinu svrchu řečenou a poslední pro konečné vytrvání. Neboť jako v postupu dní osmý den jest opakovaný den první, tak ten, kdo má těchto sedm stupňů blahoslavenství a v nich jest postupně utvrzen, že chce bez konce až do smrti státi pro spravedlnost, má významně království nebeské. Ačkoliv pak tehdy nemá je plně v požívání, přece jest v nejbližším uchystání, aby je měl. Proto jako o tom, kdo jest ve dveřích, se praví, že jest v domě, tak o tom, kdo jest v tomto konečném a počátečním protivenství, se praví, že jest v království nebeském, protože veškeré jeho obcování od počátku až do konce bylo na nebesích, a jsa již na posledním stupni, vstupuje jaksí na práh království.

„Zdá se mi,“ vece Augustin, „že sedmitvárné působení Ducha svatého“ atd.

Blahoslavení budete; když [vydržíte-li trpělivě a až do konce] vám zlořečítí budou a protivenství činiti,

Zlatoústý dí: „Písmo neuvedlo osoby protivenství činící“ atd. — Tolik Zlatoústý.

a mluvití všechno zlé o vás lhouse, pro mne; radujte se a veselte se; nebo odplata vaše hojná jest v nebesích. — —

O tom dí Augustin: „Lze se však tázati, jaký jest rozdíl“ atd.

Jest vidno, že tento svatý praví, že ‚zlořečítí‘ jest v přítomnosti vrhati na člověka pohanu, ale ‚mluviti zlé o něm‘ jest bezohledně (to činiti), ať se to děje v jeho přítomnosti nebo nepřítomnosti.

„Protivenství činiti“ — vece Augustin — „jest činiti násilí“ atd. — Tolik Augustin.

Zlatoústý mluví takto: „Aby byl někdo blahoslavený pro utrhaní“ atd. — Tolik Zlatoústý.

I jest vidno, že slova Páně vztahují se netoliko k útěše minulých, ale i k potěšení přítomných, protože jsou tupeni ve při boží. Jest zajisté patrné, že naši biskupové a farizeové dávají v klatbu člověka, protože brání a vylupuje při Kristovu. A co do klatby, jež jest zlořečení, jest jisto z víry, jelikož škodlivé jest toliko zlořečení Boha,

který zlořečí jenom za zlost falše —: ono větrné zlořečení není škodlivé ctitelům Kristovým, ale vrací se k jedovatému kameni, od kterého vyšlo, neboť zde praví Kristus: „*Blahoslavení budete, když vám zlořečíti budou lidé. Radujte se a veselte se*“ atd.

L.

PĚTI BRATŘI.

Spasitel učí v tomto evangeliu své věrné pilně se varovati skrytých pronásledovatelů a 2. nebáti se zjevných tyranů. O těch pak praví Řehoř v „Moralích“: „Svatá církev nemůže“ atd.

Evangelium sv. Lukáše v kap. 12.:

Varujte se od kvasu

abyste snad nedali se odvrátiti od pravdy, které jsem vás učil. Neboť pokrytci předstíráním svatosti kazí víru prostých lidí, učíce vlastním naukám. (Evangelium sv. Matouše v kap. 16.) Rozuměli, že nepravil, že jest se stříci kvasu chlebového, ale učení farizeů a saduceů, t. které porušuje srdce prostých lidí v pravdě jako kvas sladkou mouku.

farizeů, kterýž jest pokrytství.

Zlatoústý ve výkladu na Matouše dí: „Neřekl: ‚Pohledte‘, ale ‚Varujte se‘“ atd. — Tolik ten.

Znamenej: Spasitel nazývá zde kvasem pokrytství, Matouš v kap. 16. učení farizeů. A ve 13. kap. evangelia sv. Matouše běře se kvas za horoucnost víry. A nevádí, že táž věc podle protivných vlastností srovnává se s protivnými věcmi, jako lev s Kristem v 5. kap. „Zjevení sv. Jana“: „Zvítězilť lev, kterýž jest z pokolení Judova“ — a s ďáblem v 5. kap. 1. listu Petrova: „Protivník váš ďábel jako lev řvoucí“ atd.

Zlatoústý ve výkladu na Matouše: „Varujte se falešných proroků“, praví: „Žádná věc tak nevyhlazuje dobré, jako“ atd. — Tolik Zlatoústý.

A proto církev Kristova od počátku trpěla soužení od Židů, potom od pohanů, pak od kacířů a nyní od pokrytců, kteří již jsou

největší pokrytci, protože jsou učedníci Antikristovi hustě po církvi Kristově rozesetí, předcházejíce Antikrista, jako praví proroci předcházeli Pána.

Odtud, protože pokrytství jest základ Antikristův, proto prorokoval Izaiáš v kap. 9. o pokrytství Antikristově, pravě: „Odetne Hospodin od Izraele hlavu i ocas, ratolest i síť jednoho dne“ — takže hlavou značí se Antikrist, ocasem jeho učedníci, pokrytci. A proto dodává Izaiáš: „Prorok pak, kterýž učí lži, onť jest ocas. Nebo vůdcové lidu toho jsou vůdcové, a kteříž se jím věsti dají, již zhynuli. Protož z mládenců jeho nepotěší se Pán, a nad sirotky a odchovanci jeho neslituje se; nebo všickni jsou pokrytci a zločinci, a každá ústa mluví neslechetnost.“

Hle, jak veliké bídy podle proroka jest mnohonásobnou příčinou pokrytství a zvláště mezi duchovními, kteří pode jménem Ježíše Krista mluví lež pokrytecky zastírajíce skutky Antikristovy. Od těch tedy mají se varovati učedníci Kristovi, protože jejich ničemnost zatažovaná ve tmách objeví se ve světle.

Neboť nic není skrytého [takovému pokrytství v přítomném čase], **což by nemělo býti zjeveno** [na posledním soudu všem. List k Římanům v kap. 2.: »V den, kdy bude souditi Pán tajnosti lidské«]; **aniž jest co tajného, ježto by nemělo** [nyní od Boha a pak ode všech] **býti zvěděno. Protož to, co jste pravili ve tmách** [v skrytu], **bude na světle** [na veřejnosti zjevně]

Znamenej: V evangeliu jsou dotčeny tři věci: 1. jest veliká ukrutnost se strany pronásledovatelů, když se praví: *„kteříž zabíjejí tělo“*. — 2. se strany Boha jeho veliká moc, když se praví: *„Bojte se toho, kterýž, když zabije, má moc urci do pekelného ohně.“* — 3. jest se strany svatých, t. jejich veliká bezpečnost, když se praví: *„Zdaliž nebývá pět vrabečků prodáváno za dva penízky?“* atd. — Prvního není se báti, neboť (dí): *„Nestrachujte se!“* Druhého jest se báti, protože se praví: *„bojte se toho...“* Třetího jest si pokorně žádati.

slyšáno; a co jste v uši [soukromě] **šeptali v pokojích, hlá-
sánoť bude na střeách** [zjevně, veřejně].

Neboť domy v té zemi mají střechy ploché, a zde se scházejí lidé ku procházkám a k besedám, a proto to, co se tam mluví, mluví se veřejně. Tak vykládá Theofil.

Beďa však vykládá to se vztahem na učedníky Kristovy, protože to, co vytrpěli v temnostech vězení a útisky, bylo rozhlášeno po světě k jich slávě.

Ale první výklad více souhlasí s předchozí větou.

Pravím pak vám, přátelům svým [kteří nežádáte nic pozemského]:

Zde utěšuje učedníky, aby se také nebáli zuřivosti farizeů, první se ochránice od pokrytství. Neboť tyto dvě věci nejvíce otrásají církví Kristovou, t. pokrytství, před nímž kázal prchati, a usmrcující přisnost, jíž přikázal se nebáti. K prvnímu vyžaduje se opatrnosti, k druhému statečnosti, což obojí nutno velmi pevně uvážiti v zákoně Páně.

Cyril dí: „Nezdá se, že tato řeč hodí se“ atd. — Tolik ten.

Nestrachujte se [pro množství nebo zuřivost] **těch** [mučitelů], **kterých tělo** [toliko, a tak člověka, ačkoliv ne podle duše] **zabíjejí** [nespravedlivě], **a potom nemají, co by více učinili** [vám]. **Ale ukázat**

Znamenej: Něco jiného jest báti se bolesti smrti, něco jiného báti se smrti. Prvního mohou se báti dobří i zlí, smrti však nebojí se, leč zlí. A proto Zlatoústý ve výkladu na evangelium sv. Matouše dí: „Co jest strach před smrtí?“ atd. — Tento pak strach jest příčina všeho zlého, jak ukázal Zlatoústý, řka: „Strach před smrtí působí všechno zlé.“

Nemáme však báti se zemřítí pro Krista z mnohých důvodů, z nichž 8 klade Zlatoústý v „Původním výkladu“ na slova Matoušova: „Nebojte se“ atd.

1. příčina jest pro nutnost. A proto dí: „Nebude-li tělo zabito od bezbožných pro Boha“ atd.

2. důvod: To tělo jest oděv duše. Jako tedy člověk, když se oděv roztrhá, neutrpí škodu na přirozenosti, ale újmu na svém šatě, tak i člověk, když jest pro Boha v těle zabit, ... A proto praví: „Podstata člověka není tělo, ale duše“ atd.

3. důvod (jest), že tělo jest duši na škodu, protože jest její domácí nepřítel podle Apoštola: „Tělo žádá proti Duchu.“

4. důvod (jest), že není naše vlastní, ale dané od Boha.

5. důvod (jest) se strany lidské bezmoci, pročez i Spasitel pravil Pilátovi v 18. kap. evangelia sv. Jana: „Neměl bys moci nade mnou, kdyby nebylo tobě dáno s hůry.“ A proto dí Zlatoústý: „Nemáte se báti lidí“ atd.

vám, koho se máte báti [sloužící mu v synovské bázni]; **bojte se** [nejpředněji, synovsky] **toho, kterýž, když zabije** [na těle],

O tom dí Jeroným v homilii na toto evangelium: „Ježto jsou dva druhy pronásledovatelů“ atd.

má moc uvrći [t. tělo i duši, čehož jiní nemají, do věčného zatracení] **do pekelného ohně** [t. j. věčného trestu]

tělo i duši, před smrtí i po smrti „Deuteronomium“ v kap. 32.: „Já mohu usmrtiti“ těla bezbožných, t. vydať je na věčnou smrt, „a ob-

živiti“ těla svatých, oděje je nesmrtelnosť; „já mohu raniti“ duše bezbožných, stihna je věčnými mukami, „i uzdraviti“ duše blažených, oslavě je věčnou spásou.

Ale někdo by řekl: „Kterak to přísluší boží spravedlnosti, aby lidi za pomíjející vinu trestal věčným trestem?“ — K tomu praví Řehoř, že pro věčnost hřešení. A proto dí v „Moralích“: „Mnozí říkají, že nemá“ atd.

Jistě [t. j. v pravdě] pravím vám, toho se bojte!

A tak jeho moci, moudrosti, spravedlivosti a dobroty. O moci promluveno jest zde. — O moudrosti dí žalm: „Kdybych na nebe vystoupil, tys tam“ atd.; „a tak nemohu se skrýti.“ — 3. jest se báti jeho spravedlivosti. „Kniha přísloví“ v kap. 6.: „Neohlídá se na žádnou náhradu, aniž přijímá, by i množství darů dával.“ — 4. jest se báti jeho dobroty, ježto jest svrchovaná, nenávidíc všelikou zlost, on pak pokorný. Proto praví pyšní v 6. kap. „Zjevení sv. Jana“ horám: „Přijďte nás“ atd.

Zdaliž [však] nebývá [t. j. neprodává se] pět vrabečků

Zde jest věděti, že vrabců jest nadbytek v zemi zaslíbené, a proto jimi konána byla obět lidí chudých, kteří nemohli míti jiných zvířat. A proto byli malé ceny, neboť dva dávaly za as.*) As jest druh peníze, a proto jest měrou při vahách, jak praví „Výklad“ na toto místo. Neboť v jednom každém druhu to, co jest nejmenší, jest měrou ostatního, dle 10. knihy Metafysiky. Šart pak platí 2 assy, a proto pět vrabečků prodávalo se za šart, a tak za 2 assy, jak stojí v 10. kap. evangelia sv. Matouše, protože pátého vrabce nebylo možné náležitě rozdělit, jako když se dává 5 vajec za halěr, pak se nedávají, leč dvě za obol.

Zlatoústý ve výkladu na Matouše dí: „Ale snad někdo řekne“ atd. — Tolik ten.

za dva penízky [za šart] a jeden z nich [ačkoli je to stvoření nepatrné, nerozumné] není v zapomenutí

aby nebyl poznán. „Výklad“: „Ale všichni jsou“ atd.

před Bohem. Nýbrž i vlasové hlavy vaší [„Výklad“: »Abych pomlčel o hmotě těla« atd.]

O tom dí Zlatoústý: „Co nám prospěje“ atd.

všichni v počtu jsou [od věčnosti, ačkoliv tak neexistovali]; protož nebojtež se [„Výklad“: »Všelikou starost na toho složte, u něhož vlas nesejde«],

*) Římský měděný peníz, původně dosti značné, později nepatrné ceny (asi 2½ kr.).
Pozn. překl.

Odvrací své věrné od vlastní lásky, jež jest velmi nebezpečná a příčina všeho zlého, dle 3. kap. 2. listu k Timotheovi: „V posledních dnech nastanou časové nebezpeční. Nebo nastanou lidé sami sebe milující, peníze milující, chlubní, pyšní, zlolejší“ atd.

Lásku k Bohu tedy nelze mít, leč by se upustilo od lásky k sobě, jak ukázal Augustin, řka: „Nechť vystoupí Duch svatý“ atd. — Tolik Augustin.

A to jest výrok Spasitelův v 9. kap. evangelia sv. Lukáše: „Chce-li kdo“, vece, „za mnou přijíti, zapři sebe sám, vezmi kříž svůj a následuj mne.“ A ve 14. kap. evangelia sv. Lukáše: „Kdož se neodřekne všech věcí, kterýmiž vládne, nemůže býti mým učedníkem.“

mnohoť vy vrabečků převyšujete [Výklad: »Máte větší cenu, protože jste rozumní, totiž věční«].

T. j. jste větší vážnosti, jelikož jeden z vás více platí, než všichni vrabci dohromady.

„Převyšujete“: Jeroným v homilii dí: „Nemá se čísti“ atd.

Pravímť pak vám: Každý, kdož by vyznal [Výklad: »Hle, vyznání děje se k spáse] **mne** [bez bázně] **před lidmi** [kteří zabíjejí tělo],

Zlatoústý ve výkladu na to u Matouše praví: „Dříve vyslovuje Pán odměnu, potom“ atd. — Tolik ten.

i Syn člověka vyzná jej [Výklad: »Pojďte, požehnání Otce mého«] **před anděly božími. Kdož by mne** [že jsem Bůh i člověk] **pak zapřel** [ze strachu před smrtí]

„Výklad“: „Aby si někdo nemyslel, že“ atd.

Znamenej: Zapření jména Kristova jest vždy smrtelný hřích. Proto zapírající ho jest vždy hoden zatracení. Podobně nevyznati a mlčeti jest někdy smrtelný hřích, jako když se mlčením někoho ruší čest náležící Bohu; jako v případě, kdy někdo jest otázan po víře a mlčením svým dává jiným na jevo, že dle domnění není křesťan, nebo že víra jest tak směšná, že se nikdo neodvažuje věrně ji vyznávat — tehdy mlčeti nebo nevyznati byl by smrtelný hřích, hodný zapření před Bohem i anděly.

před lidmi, zapřínť [zatratitelně] **bude před anděly božími.**

„Výklad“: „t. j. nebude doveden k vidění Otce, jehož budou požívatí svatí.“

O SVATÉ KATEŘINĚ.

Evangelium sv. Matouše v kap. 25.:

Podobno jest království [církve bojující, vzhledem k opatrnému konání]

Jeroným: „Toto podobenství“ atd. Tolik Jeroným.

nebeské desíti pannám,

jimiž se značí stav lidí rozjímavých: neboť panenství, které obsahuje nejvyšší stav zdrženlivosti, znamená život rozjímavý. Neboť čistota povznáší mysl od tělesných věcí a tak uzpůsobuje rozum k rozjímání pravdy, jako naopak smilstvo potlačuje mysl a způsobuje tupost rozumu a tak činí člověka jaksi zvířecím, pročez se praví v 1. knize „Ethiky“: „Život rozkošnický zve se život dobytčí.“

Klade se trojí shoda opatrných a bláznivých panen.

1. co do tělesné zdrženlivosti, ježto všechny byly panny.
2. co do shody víry, protože všechny vzaly lampy. Lampa totiž podle Zlatoústého znamená víru.
3. co do znalosti Boha, protože všechny vyšly vstříc.

kteréžto vzavše lampy své vyšly [na konci tohoto světa] **vstříc ženichovi** [Kristu] **a**

Neboť konání člověka má opatrně býti řízeno k tomu, aby mohl slušně a bezpečně jíti vstříc Kristu a celé církvi přicházející na soud, kterýžto tehdy spojí se s církví svou úplně očištěnou, nemající poskvrny ani vrásky.

nevěště [církvi vítězné]. **Pět pak z nich bylo bláznivých** [pět bláznivých, protože neopatrně užívaly pěti smyslů a tedy byly lampy prázdné oleje lásky] **a pět opatrných.**

Opatrnost jest ctnost řídící skutky lidské k náležitému cíli, pročez jest od filosofů a svatých nazývána vozatajkou ctností. Opatrné panny tedy jsou jednotliví věřící, kteří nejsprávněji řídí své skutky k blaženosti až k slávě boží, hlavně k dokonalosti své a k zdokonalení bližního, aby takto žijíce opatrně byli umístěni jako věční občané v nejlepší říši blaženosti, o jichž městě stojí ve 21. kap. „Zjevení sv. Jana“: „Viděl jsem město svaté, Jeruzalém nový“ atd.

Ty bláznivé vzavše lampy své [t. j. skutky v základě dobré]

Bláznovství jest zbavení protivné opatrnosti. Proto bláznivými pannami značí se lidé, kteří neřídí vlastní skutky pro čest boží, dokonalost svou a užitek bližního. A správně se nazývají bláznivé panny, protože skutek v základě dobrý ztrácejí pro nedostatek dobrého úmyslu nebo pro scestné odklonění od slibu svého ženicha.

Zlatoústý: „Kterým podobno bude?“ atd. — Tolik ten.

Zlatoústý: „Přistupme k jeho duchovnímu vyprávění“ atd. — Tolik ten.

nevzaly s sebou oleje [vnitřní lásky. Ježíš Sirach v kap. 20.: „Milosti bláznivých vylity budou“]. **Opatrné pak vzaly olej** [lásky] **v nádobkách** [srdcích nebo svědomích] **svých s lampami** [skutky v základě dobrými, které opatrně dokonalý] **svými. A když prodlíval ženich** [t. j. odkládal soud, až by se naplnil počet vyvolených]

Prodlení toto jest čas od nanebevstoupení Krista až do soudného dne, jenž pro délku nazývá se zde prodlení. Neboť již potrvál 1403 léta; a ostatek není nám jistý. V této pak mezere časové zemrou jak opatrné tak bláznivé panny, kterážto smrt znamená se zdřímnutím a usnutím, z kteréhožto zdřímnutí budou probuzeny povstalým křikem, aby šly vstříc Pánu.

Zlatoústý dí: „Prodlením konce světa nejen hříšníci“ atd.

zdřímaly [co do skutků lásky] **všecky a usnuly.**

Řehoř dí: „Zdřímati před spánkem jest“ atd.

Znamenej: Smrt přirovnává se k spánku předně proto, že ze smrti jest probuzení k životu. Daniel v kap. 12.: „Mnozí z těch, kteří spí, procítí.“ —

2. proto, že spánek jest obrazem smrti. Evangelium sv. Jana v kap. 11.: „Lazar, přítel náš, spí, ale jduť, abych jej ze sna probudil.“

3. proto, že jako ve spánku odpočínou lidé od práce přítomného života. Zjevení sv. Jana v kap. 14.: „Duch zajisté dí jim, aby odpočinuli od prací svých.“ —

4. proto, že jako spícímu nic se nepočítá k tělesné zásluze, tak ani po smrti není stav zásluhy ani nezásluhy k očistění. Ježíš Sirach v kap. 17.: „U mrtvého, který nic neví, přestává zpověď.“

5. proto, že jako nemocní jsou ve spánku trápeni, tak také mnozí jsou trápeni při smrti atd.

Řehoř dí: „O půlnoci stane se křik“ atd.

1. list k Thessalonickým v kap. 5.: „Den Páně jako zloděj tak v noci přijde.“

O půlnoci [náhle] pak [aniž kdo věděl]

Tím nesmí se rozuměti, že poslední soud bude se odbývati v noci, ale ve dne dle 3. kap. 1. listu ke Korintským: „Den Páně zajisté to okáže“, nýbrž že čas soudu jest nám skryt, jak patrně z 24. kap. evangelia sv. Matouše. Avšak zdali přece přijde Pán konečně tak o půlnoci k soudu, jako přišel na svět narozením a jako vstal z mrtvých, ví on sám, jenž nás hříšníky bude souditi podle našich zasluh.

stal se křik: Aj,

to jest hlas Krista nebo andělů volající mrtvé k soudu. Ó, jak veliký křik jak velice děsiti bude hříšníky, takže z temnosti povstanou k soudu, aby slyšeli výrok.

1. list k Thessalonickým v kap. 4.: „Sám ten Pán se zvukem poukajícím a hlasem archanděla a s troubou boží sestoupí s nebe.“ Evangelium sv. Jana v kap. 5.: „Přijde hodina, v kterouž všickni, kteříž v hrobích jsou, uslyší hlas Syna božího.“

ženich jde, vyjděte [z hrobů] proti němu!

Zlatoústý dí: „Všichni, kdo jedí velebnou svátost“ atd. — Tolik Zlatoústý.

Tehdy [ihned] vstali [z mrtvých] všecky [opatrné i bláznivé, aby se objevily na soudě] ty panny

1. list ke Korintským v kap. 15.: „Všichni zajisté ostaneme, ale ne všickni proměnění budeme.“

a ozdobily [Job v kap. 19.: »Kterého viděti mám já sám.«] lampy své.

Řehoř dí: „Ozdobují lampy, kdo“ atd.

Tato ozdoba jest návrat k myslí přemýšlením o spravedlivosti svých skutků a dobrotě okolností. Ale zdaliž tam panny bláznivé skryjí poskvrny své, zdaliž zmocní se cizích vlasů, aby přilákaly k lásce své ženicha, kterého ve svém bláznovství hanebně kladly za ostatní ženichy.

Znamenej: Na lampě jasnost skla, t. j. čistota vůči sobě samému.

Ježíš Sirach v kap. 9.: „Ve všeliký čas buďtež šaty tvé čisté.“ — 2. plnost oleje —: milosrdenství k bližnímu. Ježíš Sirach v kap. 9.: „Olej na hlavě tvé nescházejž.“ — 3. zapálení ohně, t. j. víra v Boha zanicená láskou.

Bláznivé pak opatrným řecky [Výklad: »Svedeny svoji důvěřivostí.«]: **Udělte** [t. j. poskytněte] **nám oleje** [skutků lásky] **svého**;

Tato marná žádost ukazuje, že nikdo nebude se moci utéci k jinému sebe spravedlivějšímu o pomoc, ježto žádný, sebe spravedlivější, nebude moci tehdy pomoci jinému. Ani tehdy soudícím biskupem nebudou žádnými bullami dány odpustky příchozím z Čech do údolí Josafat, kde tělesně uvidí Pána, příchozím, kteří nenapodobili v mravech biskupa Krista.

Jeroným dí: „Panny mají olej“ — atd. — Tolik ten.

Olej jest láska nejvyšší části duše, kterážto láska podle Apostola nemůže vypadnouti. Neboť jako olej zřídka nebo nikdy nezduhne, tak láska, která zaujímá nejvyšší místo duše, jest ctnost, která nemůže ustydnouti. Neboť láska předzřízení jest jiného druhu, než láska prostě podle přítomné spravedlnosti. Proto spisovatelé postil zaznamenávají, že olej pojímá se mnohonásobně tajemně v písmu:

1. olej jest osvětlující, totiž jasnost svědomí, o kterémžto v tomto evangeliu.

2. olej umírňující, jenž jest příjemnost napomínání. Evangelium sv. Lukáše v kap. 10.: „Samaritán nalil oleje.“

3. běře se za olej obveselující, totiž milost. Žalm 44.: „Pomazal tě Bůh tvůj olejem veselosti.“

4. za vonný skutek. „Píseň písní“, kap. 1.: „Olej vylitý jméno tvé.“

5. za pochlebování.

6. za důstojnost. Žalm: „Nalezl jsem Davida, služebníka svého“ atd.

nebo lampy naše hasnou.

Job v kap. 21.: „Svítilna bezbožných shasne.“

Řehoř v homilii: „Tehdy lampy bláznivých panen hasnou“ atd.

Zlatoústý dí: „Lampa člověka shasne“ atd.

I odpověděly ty opatrné, řkouce: Nedáme; aby se snad nám i vám nedostalo;

Jeroným: „To ne z lakomství“ atd.

jděte raději

Ambrož: „Nedávají radu“ atd.

Zlatoústý: „Tak hrozný jest tento soud budoucí, že“ atd.

Olej prodávají pochlebníci. Z žalmu: „Olej pak hříšníka netuční hlavy mé.“

Řehoř: „Tehdy olej ztuční“ atd.

k prodávacům a kupte sobě.

odпустky a modlitby, protože my neprodáváme.

A proto Jeroným dí: „Opatrné dávají zajisté jaksi radu“ atd. — Tolik ten.

„Jest vidno, že tento svatý“ atd. — Tolik doktor evangelický.

A když odešly kupovati [tím se naznačuje hlodání vlastního svědomí, vydávající svědectví proti člověku o předešlém], **přišel ženich** [Kristus], **a které hotovy byly,**

Řehoř praví: „Ó, můžeme-li chutnati“ atd. — Tolik Řehoř.

vešly s ním na svatbu [věčné blaženosti]; **i zavříny jsou dvěře** [Jeroným: »Po dni soudném není ponechána příležitost k dobrým skutkům a spravedlnosti].

nebeské, aby potom nebylo již přístupu k svatbě.

Řehoř dí: „Tehdy se zavírají dvěře království“ atd.

Týž: „Tam již nemůže se zasloužiti“ atd.

Zlatoústý praví: „Těmito slovy ukazuje se nám, že“ atd. — Tolik Zlatoústý, velebný mistr řecký.

Potom [t. j. příliš pozdě] **pak přišly i ty druhé panny řkouce:**
Pane, Pane, otevři nám!

Zde se ukazuje jejich víra a naděje, ale zamlčuje se 3. láska. Neboť nikdo nepraví mu užitečně: „*Pane, Pane*“, leč by 3. skutkem lásky vyznal ho Pánem dle slov 7. kap. evangelia sv. Matouše: „Ne každý, kdož mi říká: Pane, Pane! vejde do království nebeského; ale ten, kdož činí vůli Otce mého, kterýž v nebesích jest.“ — Co, táži se, prospěje také křesťanu hlasem a pochopením vzývati Pána, a nežiti nebo nečiniti v souhlase s tím obojím?

Augustin dí: „Obětují modlitby“ atd.

A níže: „Cokoliv tedy jest“ atd.

Zlatoústý praví: „Nic neprospívá z nouze opakované vyznání“ atd.

A on [Kristus] **odpověděv řekl: Amen** [zajisté] **pravím vám** [bláznivým pannám], **neznámť vás** [že byste hodny byly svatby blahoslavenství]!

Zlatoústý dí: „*Neznámť vás*, kteříž jste“ atd. Tolik Zlatoústý.

Bdětež tedy;

Zde nyní pro podobenství napomíná jednotlivé učedníky své a tak všechny křesťany, aby byli starostliví, aby měli lásku, aby nespali neustále v hříchu ani neusínali, to jest neupadali často znovu v hřích, nebo nebyli nepěčliví příchodu ženicha, pro prodlení, které činí. Neboť v hodinu, kdy by nejméně pomyslili, ježto neznají soudného dne vlastního při smrti ani hodiny příchodu k poslednímu soudu, on nebude váhati se soudem.

nebo nevíte dne [soudu] ani hodiny [vlastní smrti]. — —

Řehoř dí: „Kdyby každý věděl, v kterou dobu“ atd.

Řehoř praví: „Pamatujte, co praví pravda“ atd.

*

Jeroným i Zlatoústý, oba souhlasí v tom, že těchto deset panen zahrnuje všechny osoby lidského pokolení určené k spasení nebo k zatracení, které kdy přijaly víru v Boha. Zemřevší buďto v konečné lásce mají, jak se zde praví, olej v nádobách svých, a o ostatních pěti pannách bláznivých se praví, že nemají takového oleje. A tak lampy mohou se zváti moci poznání o Bohu, že jest. I praví se, že tuto víru mají jednotliví lidé buďto zřízenou jménem lásky, nebo nezřízenou, a tak všichni lidé, kteří přijdou k soudu, zovou se pannami buďto zasnoubenými s Bohem, s předpokladem, že jsou zřízení konečnou láskou nad takové jmění, anebo zasnoubenými s ďáblem, s předpokladem, že jsou předzvěděni a zatvrzení hříchem konečné nekajcnosti. Tento rozdíl těchto desíti panen bude všeobecně znám na posledním soudu.

2. jest poznamenati k výroku Zlatoústého, že desatero přikázání musí někdy býti zúženo, a někdy, jak prospívá, rozšířeno; a tak může se mluvit o desíti přikázáních nebo podle jiného jakéhokoliv počtu většího, brzy o dvaceti, brzy o jednom. A tak se předpokládá, že tomu rozumí Zlatoústý, když praví, že na jedné desce bylo pět přikázání a na druhé ostatních pět. A jako nejvyšším užitím při vidění nemohou dvě desky býti užity při téže části člověka, tak jest nutno, aby z lidí, kteří budou konečně souzeni, někteří byli spaseni a někteří zatraceni. A ti se všeobecně rozumějí dvěma oddíly po pěti, tak že pět, dle toho, jak jest počet oběžný, odpovídá počtu, k spáse určených, a druhých pět, dle toho, jak jest to počet pyšný, odpovídá počtu k zatracení určených. A tím se nezahrnuje, že tyto dva počty jsou rovné.

3. jest poznamenati k výrokům Zlatoústého, že, ježto církev jest celý počet předzřízených, a následovně blahoslavení andělé jsou část církve, není na odpor, že všichni lidé, kteří budou souzeni, vyjdou

vstříc ženichu a nevěstě. Nepru se však, jaký jest smysl, který Bůh v těchto evangelických slovech nejprve zamýšlel, ale pravím to, jakožto sobě pravděpodobné, vždy však bez porušení soudu lepšího.

Zlatoústý ve výkladu na slova: „I odpověděly ty opatrné“ atd. dí: „V těchto slovech ukazuje, že“ atd. — Tolik Zlatoústý.

LII.

V PŘEDVEČER SV. ONDŘEJE.

Evangelium sv. Jana v kap. 1.:

Za onoho času stál Jan a z učedníků jeho [Naznačuje: kteří byli schopni slyšeti svědectví o Kristu] **dva;**

Tajemně: „Stojí“ Jan, ustává zákon (starý) a přichází Ježíš, t. j. milost evangelia, jemuž ten zákon dává svědectví. Chodí Ježíš, hodlaje sebrati učedníky.

Beda: „Chození Ježíšovo“ atd.

„*Aj, beránek boží.*“ —

Augustin v homilii na Jana: „Zajisté tento jest zvláště beránek, neboť i učedníci“ atd. —

Tolik Augustin, a bezprostředně potom mluví velmi tvrdě proti čaroděníkům a vázání k nemocem.

A uzřev Ježíše, an se prochází, řekl: Aj, beránek boží! [Augustin: »To jest beránek, kterého« atd. — Evangelium sv. Matouše v kap. 11.: »Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem.« Izaiáš v kap. 53.: »Jako beránek k zabíjení veden byl, a jako ovce před těmi, kdo ji stříhají...«] **I slyšeli ho ti dva učedníci mluvícího** [t. j. svědectví vydávajícího] **a šli** [uživše rady mistrovy] **za Ježíšem. I obrátiv se Ježíš a uzřev je, aní jdou za ním, dí jim: Co hledáte?**

„*Aj, beránek boží,*“ t. Otce, kterého obětoval na smrt na spasení světa.

Theofil praví: „Kristus nazývá se beránek boží, dle toho jak Bůh Otec přijal jeho smrt za naše spasení“ atd. — Tolik Theofil.

A oni řekli jemu: Rabbi (což se vykládá mistře), kde bydlíš? Dí jim: Pojdte a vizte. I šli a viděli, kde bydlil, a zůstali u něho ten den, nebo bylo již okolo desáté hodiny.

Beda praví: „Budťo se hřích světa nazývá hříchem prvotním“ a tak dále.

Augustin dí: „Neboť ten, jenž nevzal hřích z naší přirozenosti, tentě jest, jenž snímá hřích náš“ atd. — Tolik Augustin. —

Byl pak Ondřej, bratr Šimona Petra, jeden z těch dvou, kteříž byli to slyšeli od Jana, a šli za ním. I nalezl ten první bratra svého vlastního Šimona, a řekl mu: Nalezli jsme Mesiáše, což se vykládá Kristus. I přivedl jej k Ježíšovi; a pohleděv naň Ježíš dí: Ty jsi Šimon, syn Jonášův; ty slouti budeš Kéfas, což se vykládá Petr. Na druhý den chtěl Ježíš vyjít do Galilee, i nalezl Filipa, a řekl jemu: Pojď za mnou. A byl Filip z Betsaidy, města Ondřejova a Petrova. Nalezl Filip Natanaele. I dí jemu: O kterémž psal Mojžíš v zákoně a proroci, toho nalezli jsme, totiž Ježíše, syna Josefova z Nazareta. A řekl jemu Natanael: Může-li z Nazareta co dobrého býti? Řekl jemu Filip: Pojď a viz! Vida Ježíš Natanaele, an jde k němu, i dí o něm: Aj, právě Izraelský, v němžto Isti není! Řekl mu Natanael: Jakž ty mne znáš? Odpověděl Ježíš a řekl jemu: Prvé než tě Filip zavolal, kdyžs byl pod fíkem, viděl jsem tebe. Odpověděl Natanael a řekl jemu: Mistře! Ty jsi Syn boží; ty jsi ten král Izraelský. Odpověděl Ježíš a řekl jemu: Zet jsem řekl: Viděl jsem tebe pod fíkem, věříš; větší věci nad tyto užíš. I dí mu: Amen, amen pravím vám: Od tohoto času uzříte nebe otevřené, a anděly boží vstupující a sestupující na syna člověka. —

LIII.

NA DEN SVATÉHO ÓNDRĚJE.

Evangelium sv. Matouše v kap. 4.:

Chodě Ježíš podle

Poznamenáme-li dvojí povolání učedníků v přítomném evangeliu, dlužno dle znění doslovného uvážiti, že se o Ježíši praví tři věci: 1. že chodil, 2. že viděl, 3. že povolal.

Chodil bez vydání až do lačnosti. Evangelium sv. Matouše v kap. 12.: „Šel Ježíš skrze obilí; učedníci pak jeho lační jsouce počali vymínati klasy.“ — A netoliko učedníci, ale i Mistr lačněl. Evangelium sv. Matouše v kap. 21.: „Ráno pak navracéje se do města zlačněl.“

Chodil bez koní až do únavy. Evangelium sv. Jana v kap. 4.: „Protož ustav na cestě Ježíš, posadil se tak na studnici.“

Chodil po třetí bez zbrojnošů až do krajní pokory. Evangelium sv. Lukáše v kap. 22.: „Ale já mezi vám jsem jako ten, kterýž slouží.“

Tímto způsobem chtěl, aby chodili jeho učedníci: 1. bez vydání. Evangelium sv. Matouše v kap. 10.: „Neberte s sebou zlata ani stříbra ani peněz.“ — 2. bez koní, ježto jim odňal i obuv. Evangelium sv. Matouše v kap. 10.: „... ani obuvi.“ — 3. odňal jim zbrojnoše a jinou nádheru. Evangelium sv. Lukáše v kap. 22.: „Kdož největší jest mezi vámi, budiž jako nejmenší, a kdož vůdce jest, jako sloužící.“

Neboť tak sluší se učedníku Kristovu choditi podle moře Galilejského, to jest podle vírů a točení světa, ale ne v moři, to jest ve světě, třebaže tento má vody sladké. Moře Galilejské pak pro svoji nestálost nazývá se i Genezaret, totiž plodící vánek i vítr dábľův, jimiž plavce potápí do pekla atd.

Ale zde jest se tázati, proč nejprve povolal prosté lidi ke kázání evangelia. — Jest odpověděti, že jako na počátku povolal některé prosté, jak patrnó na těchto rybářích, tak také na počátku povolal některé vzdělané, jako Natanaele a Nikodema, jako stojí v 1. a 3. kap. evangelia sv. Jana. Neboť kdyby byl povolal jenom prosté, mohl by

se věriti, že byli oklamáni pro svoji sprostnost. Přece však ustanovili spíše prosté za apoštoly a kazatele evangelia, než vzdělané, aby síla evangelia přičítala se spíše moudrosti božské než lidské. A proto když víra byla zakořeněna v prostých, Pavel, vzdělaný, byl povolán k apoštolství a kázání.

moře Galilejského uzřel [milosrdně. — Zlatouústý: »Více k srdcím než k tvářím přihlížeje.«] **dva bratry, Šimona, kterýž slove Petr, a Ondřeje, bratra jeho, ani pouštějí síť do moře; nebo byli rybáři. I dí**

Znamenej: Čteme, že tito apoštolé byli povoláni trojím různým způsobem. V 1. kap. evangelia sv. Jana: „Pojďte a vizte.“ — V 5. kap. evangelia sv. Lukáše: „Nebojž se. Již od tohoto času lid budeš loviti.“ — A 3. zde: „*Pojďte za mnou.*“

A proto oni následovali Krista 1. pro svědectví svého učitele, t. Jana, 2. pro svědectví zázraku, 3. pro svědectví samého Krista. — První povolání bylo toliko k přátelskému společenství, 2. na znamení pravdy, protože pravil: „Již od tohoto času lidi loviti budeš“, 3. k úřadu důstojnosti.

Znamenej: Při evangeliu jest dotčena 1. milost volajícího, totiž: „*Chodě.*“ — 2. vztah povolaných, totiž: „*dva bratry.*“ — 3. způsob povolání zde: „*Pojďte za mnou.*“ — 4. poslušnost povolaných zde: „*A oni hned opustivše*“ atd.

jím: Pojďte za mnou.

pokorným, chudým, tichým, milosrdným: A tak přešli Petr a Ondřej za ním v ctnostech a konečně v kříži záslužného utrpení.

Neřekl: „za mými věcmi“, aby pohrdali věcmi pozemskými. Evangelium sv. Matouše v kap. 19.: „Jdi a prodej vše, co máš.“ — Ježíš Sirach v kap. 31.: „Blahoslavený muž, kterýž po zlatu se nehnal.“

Ani neřekl: „před mnou“, protože nechce, abychom ho předcházeli podle své vůle živi jsouce, ale abychom mu ji poddávali. Evangelium sv. Matouše v kap. 16.: „Chce-li kdo za mnou přijíti, zapřiž sebe sám.“ Petr nejša pamětliv toho, chtěl předcházeti, a proto uslyšel v 16. kap. evangelia sv. Matouše: „Jdi za mnou, Satane!“ A neřekl „se mnou rovně“, jak chtěl jíti Lucifer ve 14. kap. Izaiáše.

a učiním vás rybáře lidí [ne peněz ani prebend].

Zde jest položeno uložení úřadu, t. kázání, jež jest nejužitečnější úkon církve Ježíše Krista. Neboť ačkoliv je povolal k blaženosti, přece, protože blaženost nenásleduje člověka, leč by předcházela záslužný úkon, proto nepraví Spasitel: „Pojďte, učiním vás blažené, ale rybáře.“

A proto má Pán rybáře, lovce a vinaře. Rybáři jsou první ka-

zatelé, kteří jedním kázáním mnoho tisíc lidí vytáhli z moře světa. Nynější kazatelé jsou lovci, protože s velikými křiky sotva že jednoho nebo dva nyní vytáhnou z údolí hříchů. Poslední kazatelé pak budou vinaři, protože kosířem božské výmluvnosti oddělí zralé hrozny od shnilých. O prvních v 16. kap. Jeremiášově: „Aj, já pošlu k rybářům mnohým, aby je vylovili, potom pošlu i k mnohým lovcům, aby je zlapali.“ Ale běda, nyní jest ďábel i rybářem i lovcem i vinařem. Kristus však jenom sběratel paběrků, podle 7. kap. Micheáše: „Běda mně, nebo učiněn jsem jako ten, kterýž sbírá na podzim paběrky po sbírce vina.“

A oni ihned opustivše síti

Zde se ukazuje úplné a dokonalé obrácení Petra a Ondřeje. Neboť tak hříšník slyše hlas Páně má ihned opustiti hříchy a potom seč jest jeho napodobiti v mravech, podle slov 3. kap. „Knihy přísloví“: „Neprav příteli svému“, t. j. Kristu, „jdi a vrať se zítra, a dám tobě.“

„Ihned“: Jeroným ve výkladu na Matouše pojednává o tomto slovu dovozuje: „Porfyrius a Julianus“ atd.

i loď šli za ním. A poodšed odtud uzřel jiné dva bratry,

Dva najednou volá, dva ustanovuje (Lukáš, kap. 10.) 1. pro obrácení dvou národů, t. Židů a pohanů. — 2. pro srovnání dvojí spásy, t. těla a duše. — 3. pro bezpečnost ostříhání. Ježíš Sirach v kap. 4.: „Lépe jest, aby dva byli spolu, než jeden.“ — 4. na svědectví pravdy. Deuteronomium: „V ústech dvou neb tří...“. — 5. pro dvojí přikázání, t. o Bohu a o bližním.

Jakuba [staršího] syna Zebedeova, a Jana bratra

Znamenej: Zebedeus pojal za manželku Marii, dceru Anny, babičky matky Páně, kterou porodila Anna z muže svého Salomy. Tato pak Maria s mužem svým Zebedeem zplodila dva syny, t. Jakuba staršího a Jana evangelistu.

Řečené jest patrné v těchto verších:

*Vždycky praví se, že třem Mariím dala Anna život, z níž
tré zplodiloť je mužů: Joachim, Kleofáš a Salome.*

Jim byly manželky pak Josef, Alfeus, Zebedeus.

První Krista dala, mladšího druhá Jakuba však,

též Josefa ctěného zrodilať s Šimonem tu i Judu,

poslední Jakuba staršího a též Jana — orla.

Z toho jest patrné, že Kristus a Jan evangelista byli synové dvou sester, t. j. sestřenci neb sestřičnata. Ale Kristus a Jan

Křtitel byli synové dvou sestřenic, t. j. tetěňata neb tetěnci. O tom viz v kázání o Janu Křtiteli.

jeho, na lodi se Zebedeem, otcem jejich, ani ponapravují síti své;

Zlatoústý: „Oni skládají nebo opravují“ atd.

i povolal jich. A oni hned

O tom dí Zlatoústý: „Neboť byli bydlištěm spoluobčanů“ atd.

opustivše lodi a otce svého šli za ním. — —

Zlatoústý vece: „Apoštolé, opustivše síti, naučili nás“ atd.

* * *

Tajemně: Evangelium jmenuje 4 věci: moře, síti, loď a rybáře.

Moře jest svět, pro nestálost; a tak se nazývá Galilejské, což se vykládá ‚otáčení‘, neboť podoba tohoto světa se mění. 2. pro marnost, a tak se nazývá moře Genzaretské, jaksi ‚plodící vánek marnosti‘. 1. kap. knihy ‚Kazatel‘: „Marnost nad marnost a všechno jest marnost.“

Loď jest žádost. Jest pak některá loď rybářská, některá kupecká, některá pirátská nebo loupežnická. Tak některá žádost provozuje se úsilím, jiná kupčením a jiná loupením a drancováním.

Prvním hodí se lítost. Žalm: „Potřeš lodi Tarsské“; a zvláště když působí zlé společnosti. 20. kap. 2. knihy ‚Paralípomenon‘: „Protožes měl smlouvu s...“

Druhým kvílení a rozbití. Izaiáš v kap. 55.: „Kvělte lodi mořské.“

Třetím spálení. Ve 12. kap. 2. knihy ‚Machabejské‘ se praví, že Judas zapálil přístav s loďmi. — Všemi těmito loďmi jsou lidé zaváděni do Babylonie.

Síti jsou umění a úskoky bohatství světa a tak hříchů zničnosti. Veliká síť, pravím, jest lidstvo. A proto síti jsou podobné mnohé:

Síti

k nošení plev, t. j. bohatství světského. To jsou síti lakomců. Job v kap. 18.: „Vpustil v síť nohu svou“, t. j. žádost nabýti bohatství.

některé k chytání ptáků, t. j. důstojností světských. To jsou síti ctižádnostivců. Ozeáš v kap. 5.: „Jste jako osídlo na hoře Masfa, a jako síťka rozestřená na vrchu Tábor. Slyštež to, ó, kněží, nebo proti vám soud tento jest.“

některé k chytání ryb, t. j. rozkoší tělesných. To jsou síte smilníků. ‚Kniha přísloví‘ v kap. 7.: „I naklonila ho mnohými řečmi svými.“

Ó, šťastný, kterého nepolapí ty síti, které také svaté a velmi moudré pochytily. Proto praví Pán v 7. kap. Ozeáš: „Roztáhnu na ně sítku svou, a jako ptactvo nebeské přitrhnu je, . . . běda jim, že jsou poběhli ode mne, . . . já jsem je vykoupil, ale oni mluvili proti mně lži.“

*

Mravně: Moře jest lidské srdce nestálé, podle oněch slov: „Srdce bezbožníka, jako moře hučící.“ — Síti jsou žádosti tělesné, které ponapravují ti, kteří skládají žádost se žádostí tělesnou, a házejí je do moře, když nechávají je v srdci padnouti, jedou na lodi, když přivolující činně je vykonají. Kristus Ježíš však nechodí v tom moři milostí, ale podle něho, ježto v srdci zohaveném hříchem nepřebývá. Ale když uzří okem milosrdenství Petra, t. j. člověka, jenž se pozná v hříchu, Ondřeje, t. j. mužně pracujícího o pokání, Jakuba, t. j. podtrhujícího neřesti a 4. Jana, v němž jest žhoucí milost, zavolá: *„Pojďte za mnou, a učiním vás rybáře lidí“* t. vás samých k blaženosti. A oni opustivše síti, t. j. žádosti tělesné i loď, t. j. přivolení k hříchům, šli za ním mravy v těle, a tak do nebeské vlasti, skytající odměny.

LIV.

NA DEN SV. MIKULÁŠE.

Evangelium sv. Matouše v kap. 25.:

Člověk jeden [Kristus] **vycházeje** [ze země] **na cestu** [do nebeské vlasti] **povolal** [z bytí pomyslného v skutečné. List k Římanům v kap. 4: »Povolává i těch věcí, jichž není« t. v skutečné bytí, »jako těch, které jsou.«] **služebníků svých,**

Jelikož podobenství tohoto evangelia vztahuje se k prelátům, jimž Bůh vydal více darů nežli lidem obecným, proto se čte na den svatého biskupa nebo kněze, protože takových darů před poddanými líně neskryl. Aby pak preláti byli pilní zisku svého Pána, vyslovil Pán odměnu dobrých, t. radost, avšak zlých pekelnou záhubu, aby se báli.

A proto Pán předkládá 3 věci, t. svěření v poručení hřiven, 2. práci v těžení, 3. důvod v rozmluvě. Prelát tedy má především přemýšletí o svěření, jako o minulém, odítí se těžením pro přítomnost, viděti důvod pro budoucnost. První, aby Boha nejvýše miloval, druhé, aby vytrvale sloužil, třetí, aby se naléhavě bál. — Dále: první, aby nebyl nevďečný k darům, druhé, aby nebyl liknavý k skutkům, a třetí, aby nebyl opovážlivý vzhledem k budoucím věcem atd.

a poručil jim statek svůj [jenž jest nad bytí podstatné, jako přirozené schopnosti, vědění, ctnosti a statky štěstěny. List k Efezským v kap. 4: »Dal dary lidem«.] **I dal jednomu pět hřiven,**

Znamenej: „Pět hřiven znamená pět darů. Čteme pak o pěti druhích hřiven, t. mědi, zlata, stříbra, železa a olova. Hřivna mědi znamená statek přirozenosti ke konání, kteréž netlí. ‚Genesis‘ v kap. 2. „Postavil Bůh člověka do ráje, aby pracoval.“ O této hřivně praví se v poslední kap. 1. knihy ‚Paralipomenon‘: „Knížata čeledí otcovských a knížata pokolení israelských dali k službě domu božího 18 tisíc hřiven mědi.“

2. statek milosti k spolupůsobení znamená se hřivnou zlata, jež jest nejdražší kov. Podle oněch slov Apoštolových: „Více nade všechny jsem pracoval, ne já, ale milost boží se mnou.“ O této hřivně praví se opět v poslední kapitole ‚Paralipomenon‘, že hejtmanové a setníci dali k službě domu božího zlata pět tisíc hřiven. A to jsou hřivny, které dala královna ze Sáby Šalomounovi dle 10. kap. 3. ‚Knihy královské‘.

3. statek vědění k učení značí se hřivnou stříbra. Žalm: „Výmluvnost Páně výmluvnost čistá, stříbrná.“ O této hřivně tam, kde svrchu: „A bylo sto hřiven stříbra k slévání podstavců“ atd. (Exodus v kap. 38.) T. j. deset hřiven stříbra, které přinesl malomocný Námán Eliseovi. (4. ‚Kniha královská‘ v kap. 5.)

4. statek moci k hájení, jež se značí hřivnou železa. Žalm: „Krále ty v prutu železném...“ O této hřivně v knihách ‚Paralipomenon‘.

5. statek štěstěny k živobytí značí se hřivnou olova, jež jest nejlacinější z kovů. O tom v 5. kap. Zachariáše: „A aj, hřivna olova nesena byla.“ Tamtéž se praví, že byla uvržena v ústa ženy, která seděla uprostřed džbánu. Jeremiáš v kap. 6.: „Nadarmo stráveno jest olovo.“

jinému pak dvě, a jinému jednu, každému podle možnosti [t. schopnosti] jeho;

Řehoř v homilii dí: „Jest však věděti, že žádný líný“ atd. — Tolik Řehoř.

i odešel [jako člověk na nebesa] hned [neprodlévaje ani chvíli zde na světě] na cestu. Odešel [žádostí vůle] pak ten, kterýž vzal pět hřiven, těžil [činně] jimi i vydělal

užitkem těžení u bližních. 1. list. ke „Korintským“ v kap. 9.: „Všechněm všechno učiněn jsem, abych všechny získal.“

Zlatoústý ve výkladu na tento text mluví takto: „Z hřivny poznání Kristova“ atd. — Tolik Zlatoústý.

Kněží, kteří slyší slova tohoto svatého a oněmují ve věrném kázání evangelickém, mohou zde zoufati nad odměnou zisku.

jiných pět hřiven [Jeroným dí: »Vzav pozemské smysly zdvojnásobil« atd. — Tolik Jeroným]. **Těž i ten, kterýž vzal dvě, získal i on jiné dvě.**

O tom dí Jeroným: „A tento dvě dle svých sil“ atd. — Tolik Jeroným.

Zlatoústý ve výkladu na tento text mluví takto: „Ten, kterýž vzal dvě“ atd. — Tolik Zlatoústý.

Tito svatí rozumějí, že lidé prostřední dary boží v odměně zdvoj-

násobili, protože nebyli nečinní přijavše tyto moci a mohutnosti, ale jak učením, tak příkladem vynakládali je na vzdělání a prospěch církve.

Ale ten, kterýž vzal jednu [statek rozumu], odešel

O tom dí Jeroným: „Ničemný služebník pro skutky světské“ atd. — Tolik Jeroným.

Vidíme, že tento svatý míní, že podobenství, které Kristus vyslovuje zde v 25. kap. evangelia sv. Matouše a které Lukáš vyslovuje v 19. kap. svého evangelia, jest totéž. A není nenáležitě, že zatím, co stojí též smysl, vykladači v různých jazycích měli různá slova. Jako *mná* a hřivna mohou vyjadřovati tentýž dar boží a zdvojnásobení hřivny, necht' je naznačeno v jakémkoli počtu, bude moci býti rozmnoženo, jakkoliv se Bohu zlíbí, ve skutečnosti odměna táž atd.

zakopal ji v zemi a skryl peníze pána svého.

Zlatoústý dí: „Zakopává pak hřivnu svou v zemi ten, kdo“ atd. — Tolik Zlatoústý.

Po mnohém pak času přišel

O tom praví Jeroným takto: „Ohromný čas jest mezi ukázáním Spasitele“ atd. — Tolik ten.

pán [Ježiš] těch služebníků [dobrých i zlých], i činil s nimi počet. A přistoupiv ten, kterýž byl pět hřiven vzal, podal jiných pět hřiven, řka: Pane, pět hřiven dal jsi mi;

Zlatoústý dí: „Viz, dobrý služebník“ atd. — Tolik Zlatoústý.

Vidíme, že tento svatý naznačuje pod tímto obecným rozlišením, že něco může si člověk zasloužiti nad zásluhu a něco po zásluze. Blaženosti však ani z části nemůže si nikdo zasloužiti od Boha, leč nad zásluhu, protože, cokoliv Bůh dává člověku, dává mu z pouhé milosti, když korunuje dřívější milost a skutky, které před tím mu dal. Po zásluze pak se někdo zasluluje, když zásluha jest rovně důstojná s odměnou nebo odplatou nebo rovností času bez předchozího znamení milosti takto činící důstojným, již se člověk jeden zasluluje u druhého, třebaže zásluha příčinně předchází svoji odplatu. Avšak tak tomu není u Boha, neboť Bůh dříve dává člověku větší, než zasloužil, a neustále předchází jej odměňováním.

aj, jiných pět hřiven získal jsem jimi. I řekl mu pán jeho: Měhoděk

„Měhoděk“ (= „euge“) jest příslovce radujícího se, podle Zlatoústého: „Euge“, t. j. „dobře budiž tobě“. — Podle Rabana „euge“ zna-

mená asi ‚k dobrému zrozený‘, od ‚eu‘ (= dobře) a ‚genitus‘ (= zrozený). — Výklad pak praví: „Radující se pán káže“ atd. —

‚Měhoděk‘ jest někdy výsměšné, jako v žalmu: „Rozšiřovali nade mnou ústa svá říkajíce: „Měhoděk, měhoděk! viděly oči naše.“ A tak jest to (slovo) plísničího. — Dále: ‚Měhoděk‘ jest napomínavé: Prorok: „Nepravtež v srdcích svých: Měhoděk, měhoděk duši naší“ atd. — Dále: ‚Měhoděk‘ jest lichotné: Žalm: „Nestež ihned hanbu svou, kteříž říkají mně: Měhoděk, měhoděk!“ Také lze nalézt ‚měhoděk‘ položené jmenně za pochlebování. A proto dí Persius:

... tvé ‚měhoděk‘, blahovůli; svou blahovůli tu odstraň.

Odstraň, t. j. oddal své ‚měhoděk‘, t. j. pochlebování, i chtění.

služebníce dobrý a věrný, nad málem byl jsi věrný, nad mnohem tebe ustanovím; vejdiž v radost pána svého.

Řehoř v homilii dí: „Málo jsou zajisté všechny statky přítomného života“ atd.

Jeroným dí: „I jest poznamenati, že všecko“ atd. — Tolik Jeroným.

Vidíme, že jasné jest mínění tohoto svatého, že třebaže kněží předzřízení mají zde na světě všecko, co mají blažení ve vlasti, přece pro jiný způsob jmění, praví se, že ono jmění jest zdvojnásobeno. A to jest, co praví světsí právníci, že něco jiného jest míti právo k věci a něco jiného právo ve věci, jako něco jiného jest míti právo k tomu, abychom věc potom měli, něco jiného míti činně užívání plodu. A není v nesouhlase, že služebník dobrý a věrný bude postaven nad desíti městy, protože bude se radovati ve vlasti z celé veškerosti lidí, které obrátil. A majetek zde na světě jest dosti nepatrný vzhledem k onomu.

Přistoupiv pak ten, kterýž byl dvě hřivny vzal, dí: Pane, dvě hřivny jsi mi dal; aj, jiné dvě hřivny získal jsem jimi.

Zlatoústý dí: „Třebaže je menší v skutku, přece“ atd. — Tolik Zlatoústý.

Vidíme, že tento svatý uvádí rovnost zásluhy mezi laiky, jáhny a kněžími, jestliže by byli alespoň vůli shodni, jako oni v prvotní církvi, třebaže vynikli nad nynější v množství lidí, jež obrátili, a v příkladech dobrého života. A to někteří naznačují vynikáním dvojnásobku patera (hřiven) nad dvě. Jestliže by však byli sobě rovni ve vůli zásluhy, jest důvodné a náležející božskému milosrdenství, aby byli rovně blaženi. Jestliže však v nynějších učitelích pracuje nenávisť nebo chtivost, není divu, vyhladí-li zásluhu a následovně odměnu. Neboť spravedliví radují se z množství obrácených, a čím více by jich bylo, tím více radují se se sobě rovnými. Neboť nehledají časného zisku jednotlivě u jednotlivců, které poučí, jako někteří žebraví tuláci požadují peněz od svého posluchačstva; jako kdyby vychovatel

požadoval plat od svých žáků, nebo odplatu zde na světě k své práci. Takoví zajisté, jak vidno, vzali odplatu svou zde na světě a proto jeví se marným, čekají-li za to blaženost ve vlasti.

Řekl mu pán jeho: Mě hoděk, služebníče dobrý [mravně a konečně] a věrný, nad málem byl jsi věrný, nad mnohem tebe ustanovím; vejdiž v radost pána svého.

O tom dí Zlatoústý: „Neřekl: ‚Vejdi k radosti pána svého‘, ale“ atd. — Tolik Zlatoústý.

Přistoupiv [k výslechu] pak i ten, kterýž vzal jednu hřivnu řekl: Pane, věděl jsem, že

O tom praví Jeroným: „V pravdě psáno jest“ atd. — Tolik Jeroným.

Z tohoto textu někteří berou jistotu, že zde a v 19. kap. Lukášově jest totéž evangelium, třebaže se slova nějak liší.

jsi ty člověk přísný, zna, kde jsi nerozsíval, a sbíraje, kde jsi nerozsypal. I boje se odešel jsem a skryl

Zlatoústý ve výkladu na tento text mluví takto: „Ó, zlosti hříšníků, která“ atd. — Tolik ten.

Zlatoústý dí: „Někteří myslí, že všichni tito tři učitelé“ atd. — Tolik Zlatoústý.

Vidíme, že tento svatý v jednom pouzdru vykládá podobenství jak Matoušovo tak Lukášovo a významně klade váhu na ta slova o dání peněz na stůl, rozuměje katolicky stolem písmo svaté. Neboť jako penězoměnci mají stůl, na němž počítají a lichvaří se svými penězi, tak duchovně lichvařící mají míti základ víry v písmu k počítání jakékoliv znalosti, a každou znalost, která by byla na odpor tomuto stolu, mají zavrhnouti.

2. vidíme, že tento svatý rozumí dvojí lichvu, t. lichvu tělesnou, kterou provozují lakomci, třebaže byla zavržena od Pána, a lichvu duchovní, kterou Kristus přikazuje, jak patrně v tomto podobenství. První lichva jest zatratitelná, ježto ji provádí člověk žádostivý bez lásky prodávající rouhavě čas. Ale druhá lichva jest laskavá, ježto jest prospěch člověka, jemuž lichvář darmo dává své statky k tomu účelu, aby prospívaly jemu, ne dávajícímu. Bůh tedy nevyžaduje zisku pro svůj prospěch, ale spíše pro prospěch obdarovaného, ježto jej za úrok ustanoví nade vším statkem svým. Požehnán tedy budiž takový lichvář, který nechce k vlastnímu užítku ani prospěchu lichviti s tím, koho obdaří, ale k vlastnímu prospěchu toho obdarovaného, aby více oplýval statky.

A proto praví spisovatelé postil, že tato duchovní lichva jest toho způsobu, že jest ušlechtilý majetek duše, jenž rozdělen vzrůstá

a lakomce jaksi zavrha činí pozdějšími. Nechtě tedy věřící pilně se zabývá věrou písma svatého, buď skutkem nebo učením, a čím více se v ní vycvičí, tím spíše máje více svého smyslu bude hojnější ve věře onoho písma. A ježto každý člověk zde na zemi má vykonávati moudrost tohoto stolu řečí nebo skutkem, t. duchovně pásti mysl svou, lze rozuměti evangelicky, že tento ničemný služebník jest vzdělanec nebo laik, který jest líný pásti duši svou nebo žijících bratří tím chlebem, který má bráti s toho stolu. A tak penězoměnci mohou se nazývati věrní kněží, kteří káží zákon Kristův s tohoto stolu.

Ale po třetí jest pilně poznamenati mínění tohoto svatého, že tento stůl písma byl Židům ku pohoršení a tak zdá se pravděpodobně, že bude i našim kněžím, kteří slovně vyznávají Pána Ježíše Krista, neboť třebaže každodenně pojednávají na tomto stole o tom, že Ježíš jest Bůh a člověk dokonale učící člověka, že dosáhne blaženosti, přece jeho zákon odkládají a zabývají se jinými stoly, shnilými. Jako mnozí duchovní a ti, kteří se nazývají velkými v církvi, více se kochají tím, že se zabývají právy občanskými a kanonickými, než právem Kristovým. A beze vší pochyby buďto jest víra písma falešná, anebo mají takoví býti s pokrytci zatraceni příliš hluboko, aspoň, kdyby konečně nezmoudřeli.

Neboť pohrdá-li někdo písmem pozemského pána, takový pozemský pán těžce nese toto pohrdání. Oč více jest to pravda o Pánu pánů, zvláště, když tímto písmem nehledá vlastní cti nebo užitku, ale dobro toho člověka, jemuž to milostivě dává. A ježto jest totéž milovati krále jako jeho zákon, jest patrné, dle postačitelého smyslu z obratitelného opaku, že jest totéž nenáviděti zákon Pána Ježíše Krista a nenáviděti jeho samého. Ale kdo by pochyboval, že ten, kdo dává ve vyvolení a lásce přednost zákonu papežovu a zaň klade obživující zákon Kristův, nenávidí tak jeho zákon, neboť jinak nepravil by Kristus ve 14. kap. evangelia sv. Lukáše: „Kdo nemá v nenávisti otce svého i matky své i ženy i syna i sestry, ano i duše své, nemůže býti mým učedníkem.“ A jestliže duchovní popírají právě řečené, nechť ukáží v skutku, či přikázání pilněji vykonávají, zda papežovo nebo Kristovo. I jest zřejmo, že bojíce se vyobcování papežova, vše, co přikáže, ihned vykonávají, avšak nikterak se nestarají o vykonávání přikázání Páně pod věčným vyobcováním z vlasti nebeské.

hřivnu tvou v zemi; aj, teď máš, což tvého jest. A odpovídaje pán jeho řekl mu: Služebníče zlý [jenž číníš potupu místo cti] a lenivý [jenž hřivny nezdvojnásobuješ], věděl jsi, že žnu, kdež jsem nerozsíval, a sbírám, kdež jsem nerozsypal; protož měl jsi ty peníze mé dáti penězoměncům, a já příjda byl bych vzal, což jest mého s užítkem. Protož vezmětež od něho

O tom dí Jeroným: „Jest mu vzata hřivna“ atd. — Tolik Jeroným.

Tentýž praví: „Zde možno rozuměti, že“ atd. — Tolik Jeroným Slovan slavný.

V těchto výrocích tohoto svatého jest zahrnuto mnoho katolického, hodného poznámky.

1. že spravedlivý soud boží vyžaduje toho, že věrní pracující k užítku církve statky, které jim Bůh dal, budou míti zmnõhonásobené statky ve vlasti, protože takoví budou ustanoveni nade všemi statky božími; a tak, jak má evangelium Lukášovo, od toho nevěrného pak, který nespravedlivě má něco, i to, co nemá, bude odňato od něho, t. j. tím, kdo spravedlivě má v držení statky boží; a na tom se zakládá obecné mínění, že nespravedlivý nespravedlivě drží vše, co má, a spravedlivý má jaksí všechny statky boží, protože Bůh dává mu sebe sama, dává mu také všechny statky své.

I jest patrna tato odplata boží u věrných služebníků a spravedlivě odnětí jeho statků od nevěrných jeho služebníků.

I jest patrnó 2., že ten, kdo má deset hřiven, nevylučuje toho, kdo má čtyři, protože ve vlasti jsou všechny statky všem společné.

A jest vidno 3., že věrná práce v slově božím jest od lidí zde na zemi nejvíce doporučena, protože podle Apoštola ti kněží mají nejvíce býti ctní. A ježto čest jest odměna ctnosti, vidíme, že jako takoví jsou nejctnostnější. A tak, třeba že život rozjímavý jest více vynikající u blažených, přece tento život, t. kázání slova božího, jenž z mnohého důvodu jest rozjímavý, vyniká daleko více než ospalost lenivého.

Zlatoústý ve výkladu na tento text mluví takto: „Hříšník poznavší Krista má“ atd.. — Tolik Zlatoústý.

Vidíme, že tento svatý míní, že kdo nemá Krista v milosti, byť cokoliv dobrého učinil, není to záslužné ani ctnost, neboť Kristus jest ctnost boží a u formy boží jest nutno, aby upravila všeliký kon člověka dobrý v ctnostný. I jest patrnó, s jakou pílí měl by pracovati člověk zde na zemi, aby měl Pána Ježíše Krista, ježto nemá-li takto Pána, nemá nic. Neboť jestliže ten, kdo najímá koně, neřekne, že najatý kůň jest jeho, leč snad jinoznačně, tak mnohem spíše ten, kdo drží nespravedlivě statky boží, nespravedlivě drží cizí.

tu hřivnu a dejte ji tomu, kterýž má deset hřiven. Nebo každému majícímu bude dáno, a bude hojně míti; od nemajícího pak i to, což má, bude odňato. A toho neužitečného služebníka uvrzte do oněch temností zevnitřních; tamť bude pláč a skřípění zubů. — —

O tom dí Jeroným: „Pán jest světlo“ atd. —

Zlatoústý ve výkladu na tento text mluví takto: „Jest uvážiti, proč neřekl“ atd. — Tolik Zlatoústý.

Vidíme, že tento svatý zde a zvláště ve výkladu na slova 22. kap. Matoušovy: „Svízice nohy jeho i ruce, uvrztež jej do temností těch zevnitřních“, rozeznává o temnostech, že jedny jsou tem-

nosti tělesné a druhé temnosti duchovní. Temnosti tělesné jsou tělesný nedostatek světla u předmětu vnímajícího, jakýžto nedostatek jest zvláště v pekle. — Duchovní pak temnosti jsou duchovní nedostatek světla znalosti a tyto temnosti jsou různé podle různosti světla. V našem případě pak náleží pojednati o světle víry a jeho nedostatku.

A tak rozeznává Zlatoústý trojí duchovní temnosti, t. pohanů, Židů, a kacířů: „Snad,“ věce, „blíží temnosti jsou neznalost“ atd.

A mínění těchto svatých ani víře písma neodporuje, že temnostmi zevnitřními rozumějí se temnosti tělesné v pekle, které jsou vně duše, více jsouce vzdáleny od stavu blaženosti; avšak temnosti duchovní, které uvádějí v tyto temnosti, jsou horší.

Znamenej: Zlatoústý praví: „I. vizme, proč ani ten, kdo“ atd. — Tolik Zlatoústý.

Z této požehnané a velebné homilie tohoto svatého dlužno některé věci doporučiti k zapamatování...

LV.

O APOŠTOLÍCH

nebo

NA DEN ŠIMONA A JUDY.

Evangelium sv. Matouše v kap.: 5.:

Za onoho času řekl Pán Ježíš k učedníkům svým: Vy jste sůl [koření] země [t. j. lidí obývajících na zemi];

Spasitel náš přirovnává v tomto evangeliu učedníky své k soli a světlu, ukazuje neužitečnost soli, jest-li zmařena, a světla, jest-li skryto. Mlčí však o užitku soli a podobně i světla, dáváje z opaku rozuměti, že sůl nebude-li zmařena, k mnohému se hodí, a světlo, nebude-li skryto, mnoho prospěje. A proto kladně přikazuje učedníkům číně na konci závěr: *„Tak svět světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré, a slaví Otce vašeho, kterýž jest v nebesích“*.

Praví tedy: *„Vy jste sůl země“*, t. j. koření, t. j. o z d o b e n í lidské přirozenosti, t. j. lidí, protože lidé mají býti kořeněni moudrostí slova. A proto praví Hugo, že apoštolé a kazatelé nazývají se soli proto, že mají slovem vysoušeti tok hříchu a zaháněti červy neřestí.

jestliže sůl zmařena bude [zhyne neb zmisá], čím bude osolena?

V 9. kap. evangelia sv. Marka se praví: „Dobráť jest sůl; pakli sůl bude neslaná, čím ji napravíte? Mějte sůl sami v sobě, a pokoj mějte mezi sebou.“ — Evangelium sv. Lukáše v kap. 14.: „Tak zajiště každý z vás, kdo se neodřekne všech věcí, kterýmiž vládne, nemůž býti mým učedníkem.“ A ihned následuje: „Dobráť jest sůl; pakli sůl bude zmařena, čím bude napravena? Ani do země, ani do hnoje se nehodí; ven ji vymítají. Kdo má uši k slyšení, slyš!“ Tyto

věci najednou sestavené v té větě vyžadují mnohého vysvětlení podle potřeby lidu, který poslouchá.

Znamenej tuto: „*Čím bude osolena?*“ t. ta sůl t. j. doktor nebo prelát, t. j. kým bude napravena jeho pošetlost? Neboť ve 12. kap. Ježíše Siracha se praví: „Kdož lituje zaklínače, jenž od hada uštknut jest?“ — 2. takto: „*Čím bude osolen?*“ t. lid, t. j. kým bude napraven, když doktor nebo prelát bude zmařen?

Tedy znamenej: Sůl jest skládána žárem slunce nebo ohně a váním větru, a následovně podle pravidla filosofa ve 4. knize „Meteor“ jest rozkládána studeným a vlhkým. Tak praví doktoři a preláti jsou skládání vodou křtu, žárem ohně božského a dchnutím ducha svatého a jako sníh jsou zběleni od černí hříchu. A proto přirozenost vodní v nich vtělená znamená nestvořenou moudrost v nich přebývající, jíž má býti řízeno všeliké lidské vědění. Proto se přikazuje v 2. kap. „Levitiku“, aby ve všech obětech byla obětována sůl, a proto praví Apoštol ve 4. kap. listu ke Kolossenským: „Řeč vaše vždycky budiž příjemná, ozdobená solí; tak abyste věděli, kterak byste měli jednomu každému odpověděti.“

K ničemuž se nehodí [t. pro svou neužitečnost] **více, než aby byla ven vyvržena** [Hugo: »t. j. odstraněna od úřadu kázání a z církve«] **a od lidí pošlapána.**

Hugo dí: „T. j. aby byla pošlapána zároveň“ atd.

Augustin v homilii dí: „Nemůže býti pošlapán, leč nižší“ atd.

Vy jste světlo světa [lidí, kteří jsou na světě];

První světlo jest Kristus dle 8. kap. evangelia sv. Jana: „Jáť jsem světlo světa.“ Apoštolé jsou světlo druhotní. On jest světlo sám sebou, apoštolé jsou paprsky světla skrze něho.

Pravil tedy: „*Vy jste sůl*“, dobře živi jsouce moudrostí, a „*světlo*“, dobře učíce. — Vy jste sůl v příkladech a světlo v učeních.

A proto Spasitel dobře je přirovnal dříve k soli, potom však k světlu, aby dříve dobře žili a potom učili, a následovně, aby měli skutky dobré v sobě a svitíci jiným. — A proto uzavírá podobenství takto: „*Tak svět světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré, a slaví Otce vašeho, kterýž jest v nebesích.*“

nemůžet město na hoře ležící skryto býti.

Město na hoře ležící jsou ti apoštolé založení na Kristu, kteréžto město nemůže řádně, protože nemá, skryto býti. Neboť v 1. kap. Jeremiáše se praví: „Já postavuji tě dnes jako město hrazené.“ Toto město je uvnitř řízeno moudrostí a vně chráněno trpělivostí statečnosti. Nazývá tedy Spasitel učedníky městem položeným na hoře, pravě: „*Nemůžet město skryto býti*“, jako by řekl: „Jako město po-

ložené na hoře jest lidem skryto, tak vy, ježto jste postaveni na ochranu a osvětlení jiným, nemůžete býti skryti.

Aniž rozsvěcují [doplň: rozumní lidé] **svíce** [světla] **a stavějí ji pod nádobu** [pod kbel, neb pod kád, neb pod míru; — protože by nadarmo byla ztrávena], **ale na svícen, aby svítila** [svítilo] **všechněm,**

Svíce jest doktor nebo prelát naučený; *nádoba* jest láska nebo bázeň; *svícen* jest vůle hotová k zjevnému učení; *dům* jest svět.

Doktor nebo prelát apoštolský osvětlený světlem vědění nemá tedy skrývati učení pod nádobu lásky pozemské nebo pod nádobu vinné bázně, ale má je stavěti na svícen, t. j. na příkladný život a dobrovolně, hotově svítiti, *všechněm*, kteří jsou v domě, t. j. na světě, všechněm, kteří chtějí patřiti na světlo jeho učení.

Augustin v homilii na toto evangelium praví: „Nikdo nerozsvěcujž svíce“ atd. — Tolik Augustin.

kteríž jsou v domě. Tak svět světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré a slaví Otce vašeho, kterýž jest v nebesích. — —

*

Jest poznamenati, že v tomto evangeliu se kladou ctnosti apoštolů, prelátů a těch, kdo sedí v jich úřadech.

Neboť 1. náměstci apoštolů mají býti opatrní v konáních, ježto jsou vůdci jiných; a tak jest dotčena opatrnost, když se praví: *„Vy jste světlo světa“*. Bez této opatrnosti náměstci apoštolů k ničemu se nehodí, ani do hnoje, podle Lukáše, ale aby byli vyvrženi ven a poslání od lidí.

2. se ukazuje, že náměstkové apoštolů mají míti jasnou znalost v rozumění písmům. To jest dotčeno zde: *„Vy jste světlo světa“*.

3. mají míti stálost, jež jest dotčena zde: *„Nemůžet město na hoře ležící skryto býti“*. — A o této stálosti mluví Augustin na počátku homilie na toto evangelium, řka: „Ukázal Pán, že pošetil“ atd. — Tolik veskrze Augustin.

Městem pak pevným, založeným na hoře, značí se stálost apoštolů a jich následovníků, kterážto má býti založena na Kristu, jenž praví v 10. a 24. kap. evangelia sv. Matouše: „Ale kdo vytrvá až do konce, ten bude spasen.“

4. mají prelátí míti vynikání svatosti, zjevné v skutku. A proto se přirovnávají k svíci postavené na svícen, osvěcující celý dům.

A toto všecko má v nich bujetí k slávě Otce nebeského, a tak mají míti dobrý úmysl, neboť proto dodává Spasitel: *„Tak svět světlo vaše před lidmi, ať vidí skutky vaše dobré, a slaví Otce vašeho, kterýž jest v nebesích.“*

LVI.

NA DEN ZVĚSTOVÁNÍ SVATÉ PANNY.

Evangelium sv. Lukáše v kap. 1.:

Za onoho času [v 6. měsíci, dne 25. března] **poslán jest** [nepřišel z vlastní vůle jako ďábel k Evě] **anděl**

Evangelium toto má 4 části: V 1. se popisuje nové poslání božské velebnosti, v 2. ochotné vykonání andělovo zde: „*všed k ní anděl*“, ve 3. vzájemná rozmluva k vůli vypátrání pravdy, ve 4. zbožná pokora slavné Panny.

Vzhledem k prvnímu jest věděti, že nové poslání stalo se v 6. měsíci od početí Janova. — Chtěl se pak Syn boží vtěliti v měsíci šestém 1. proto, že měsíc ten zve se měsíc nových. Jistě veliká to novota, dle 31. kap. Jeremiáše: „Stvoří Hospodin novou věc na zemi: Žena obsáhne muže.“

2. proto, že země se počíná obnovovati a Kristus měl obnoviti zemi lidského pokolení. Zjevení sv. Jana v kap. 21.: „Aj, nové učiním všecko“.

3. proto, že v tomto měsíci počínají se objevovati květy, a Kristus jest květ polní dle 2. kap. „Písň písni“.

Potom se klade, kdo byl poslem, že anděl Gabriel, aby obnovení odpovídalo pádu. Neboť k první ženě přišel anděl nebyv poslán, k druhé ženě však neodvážil se anděl přijíti, leč byv poslán.

A 1. důvod, proč byl anděl poslán, byl podle Bedy a „Výkladu“, aby, jako zlým andělem byla žena svedena k záhubě, tak andělem dobrým byla žena poučena k spáse. A proto dle „Výkladu“: „Žena, svedena od ďábla“ atd.

2. důvod jest podle svatého Augustina účta k Panně.

3. podle Řehoře jest vznešenost Spasitelova. Neboť nebeského krále měl předcházeti nebeský posel.

4. jest výsada panenství. A proto praví Jeroným: „Anděl jest poslán ku Panně“ atd.

Gabriel od Boha [od celé Trojice] do města Galilejského,

Gabriel pak, což se vykládá „statečnost“, byl poslán proto, že k statečné Panně, o níž v poslední kapitole „Knihy přísloví“: „Ženu statečnou, kdo nalezne?“ — Statečný, pravím, byl, protože dvě nerovné přirozenosti sjednotil v osobní jednotu. 2. proto, že statečného zvěstoval, o němž v 11. kap. evangelia sv. Lukáše. Neboť on byl statečný odětec, Kristus statečnější, kterýž odňal odění jeho, protože jest Pán statečný a mocný v boji.

3. se píše, od koho byl poslán, že od Boha, pro trojí věc: 1., aby se nemyslelo, že jest poslán od člověka a tak nevzniklo tělesné podezření, nebo se nepochybovalo o poslu. A proto řekl v 1. kap. evangelia sv. Lukáše: „Jáť jsem Gabriel, kterýž stojím před obličejem božím.“ — 2., aby se rozumělo, že byl poslán z nejvyššího kůru bezprostředně blízkého Bohu. — 3., aby se nemyslelo, že Bůh dříve zjevil tak vysoký úradek někomu jinému, než Panně.

4. se popisuje, kam byl poslán, že „do města Galilejského, kterémuž jméno Nazaret“. —

Do města, aby rozpor uvedl opět v pokoj. Neboť „město“ (= *civitas*) znamená jednotu občanů (= *civium unitas*); a o Kristu praví se v 2. kap. listu k Efezským: „Nebo onť jest pokoj náš, kterýž učinil oboje jedno.“ A proto prosil, aby všickni jedno byli (Evangelium sv. Jana v kap. 17.). A proto zemřel, „aby syny boží rozptýlené shromáždil v jedno,“ jak se praví v 11. kap. evangelia sv. Jana. —

„Galilejského“ pak pro proměnitelnost Židů a pohanů v křesťanstvo, neboť „Galilea“ vykládá se „přestěhování“, a pro přestěhování lidského pokolení z béd v slávu. —

„Nazaret“: 1. pro příkladnou pokoru, protože to bylo malé město. 2. protože se „Nazaret“ vykládá „květ“, bylo vhodné, aby květ Kristus byl počat v květu Nazaretu, z květu svaté Panny a s květem ctností. —

5. se popisuje osoba, k níž byl poslán, t. „ku panně zasnoubené“ atd. Chtěl pak se naroditi z panny podle Damašského v knize 4., aby on, jenž má na nebesích Otce bez matky, měl na zemi matku bez otce. — 2. podle Augustina, aby naznačil, že jeho tajemné údy mají se podle ducha roditi z panny církve. — 3., aby, jako první Adam byl učiněn z neporušené země, tak druhý Adam byl z Panny učiněn člověkem. — 4. aby jako skrze pannu Evu stala se záhuba pokolení lidského, tak skrze pannu Marii stalo se jeho obnovení. — 5. pro pravdivost proctví 7. kap. Izaiášovy: „Ať, panna počne“ atd.

kterémuž jméno Nazaret, ku panně [Remigius: „Myslí, tělem, zaměstnáním.“] **zasnoubené muži, kterémuž jméno**

Beda dí: „Aby nebyla odsouzena jako“ atd.

bylo Josef, z domu Davidova;

Bernard dí: „Oba byli z domu Davidova“ atd.

a jméno panny Maria.

„Maria“ hebrejsky vykládá se ‚hvězda mořská‘ nebo ‚osvětitelka‘. Latinsky vykládá se podle etymologie ‚hořké moře‘ (= *amarum mare*); řecky však jmenuje se ‚paní‘. — Odvod' to proč a vysvětlí lidu.

I vešed k ní [ne k zahálející, ale rozjímající] **anděl dí:**

Zde se popisuje ochotné vykonání poslání. A tu jest uvážiti, že (bylo vykonáno) v podobě tělesné.

A proto Augustin v kázání mluvě o osobě svaté Panny praví: „Přišel ke mně archanděl Gabriel“ atd. —

A to se slušelo. Jelikož zvěstoval toho, jenž sám v sobě neviditelný chtěl z Pany přijmouti viditelné tělo, náležitě měl se zjevití ve způsobě tělesné.

Ale proč zde anděl zamlčel vlastní jméno? — 1. důvod: Pro úctu v pozdravení; neboť jména velikých osob nevyslovujeme. — 2. pro tajemství, aby potom jiným názvem nazval ji *„milosti plná“* atd.

Zdrávas, milosti plná,

Znamenej: Podle Dionysia má anděl trojí úřad: očišťovati, osvěcovati a zdokonalovati. A protože ničeho z toho nepotřebovala Panna Maria, proto první vylučuje anděl, když praví: *„Zdrávas“* (= ‚Ave‘), t. j. ‚bez bědy‘ (= ‚sine vae‘), tedy nepotřebuješ očištění ty, kterou již posvěcení očistilo. — Druhé vylučuje, když dodává: *„milosti plná“*, a proto nepotřebuješ andělského osvícení ty, kterou osvětila plnost milosti. Třetí vylučuje, když dodává: *„Pán s tebou“*, a proto nepotřebuješ zdokonalení ty, kterou sama přítomnost Syna božího zdokonaluje v dokonalou.

Nebo jinak, že se v tomto pozdravení ukazuje trojí nadprávi Pany, t. nadprávi přirozenosti, milosti a slávy. První zde: *„Zdrávas“*, t. j. „bez bědy“, již podléhá celé pokolení ženské, t. bědy studu, námahy a bolesti. Ona jest bez bědy studu v početí, bez bědy námahy v nošení a bez bědy bolesti v porození. — A proto dí Bernard: „Ona byla bez porušení plodná, bez zatížení obtěžkaná a bez bolesti rodička.“

Dále: *„Zdrávas“*, t. j. bez trojí bědy: žádosti, viny a trestu. O této bědě v 8. kap. „Zjevní sv. Jana: „Běda, běda, běda těm, kteříž přebývají na zemi.“

„Milosti plná“: K tomu, aby nádoba mohla pojmouti mnoho tektutiny, vyžaduje se, aby byla 1. vyprázdněna, 2. čista, 3. pevná a

4. hluboká. I ukazuje se na Panně v 1. prostota od hříchu po hříchu prvotném, který byl očištěn; v 2. čistota panenství, v 3. pevnost těla a ve 4. hloubka pokory.

Pán s tebou.

t. spojením přirozenosti božské, a tak Syn. — *„Pán s tebou“*: Otec, protože ty jsi matka Syna. — *„Pán s tebou“*: Duch svatý, protože ty jsi pokladnice Ducha svatého. — *„Pán s tebou“* v životě svou tělesnou přítomností, a *„Pán s tebou“* v mysli nadbytkem ctností. — *„S tebou“* pro potřebu hříšníků, abys zásluhou způsobila vykoupení skrze Syna, Ježíše Krista.

Bernard praví: „O člověče, máš jistý přístup k Bohu“ atd.

požehnaná ty mezi [t. j. nad] ženami! Ona pak uslyševši ho, zhrozila se nad

Toto jest třetí část, v níž se klade vzájemná rozmluva za účelem vypátrání pravdy. A nejprve klade se poslouchání Panny, a tu Panna zasluhuje pochvaly v slyšení, v pohledu a v oslovení. V žádosti ukazuje se skromnost, v žádosti a pohledu ostých nebo stydlivost, a v myšlení opatrnost. První zde: *„uslyševši“*; druhé zde: *„zhrozila se“*; třetí, když se dodává: *„a myslila, jaké by to bylo pozdravení“*.

řečí jeho, a myslila, jaké by to bylo pozdravení. I řekl jí anděl:

Zde se klade vysvětlení úkolu od anděla. A proto anděl nejprve zapuzuje od Panny strach a potom vykládá tajemství svého pozdravení. Nejprve praví: *„Neboj se, Maria“*, jakoby řekl, podle Řehoře: *„Neboj se, neboť nepřišel jsem“* atd.

Neboj se, Maria, nebo jsi nalezla milost

Jakoby řekl podle Zlatoústého: *„Kdo zaslouží si milosti u Boha, nemá čeho by se bál.“* — *„Nalezla jsi“* — jakou zásluhou? Jistě pokorou, stydlivostí, čistotou a jasností svědomí. — *„Nalezla jsi milost“*; 1. milost předzřízení: 24. kap. *„Ježíše Siracha“*: „Od počátku a před věky stvořena jsem.“ — 2. milost posvěcení v lůně matky. — 3. milost početí Syna božího v lůně vlastním. — 4. milost plodnosti a studu.

Bernard praví: „Panna plodná, čistá“ atd. — Tolik Bernard.

u Boha. A počneš [Izaiáš v kap. 7.: »Aj, panna počne a porodí« atd.] v životě

Doplň: *„Slovem Slovo.“* — *„V životě“*, t. svém, nic nepřijmouc z vnějšku.

Jeremiáš v kap. 31.: „Stvoří Hospodin novou věc na zemi: Žena obsáhne muže.“ Co se počíná v lůně, obcuje s námi, avšak liší se to od Panny i ode všech.

a poroďš syna, a nazveš jméno jeho Ježíš [t. j. Spasitel].

„Jenž spasí lid svůj od hříchu jeho.“ (Evangelium sv. Matouše v kap. 1.) A ve 4. kap. „Skutků apoštolských“: „Není jiného jména pod nebem, skrze kteréž bychom mohli spasení býti.“ List k Filipenským v kap. 2.: „Dal jemu jméno nad každé jméno.“ — Ale naopak: Od Otce nazván byl od věčnosti Syn podle slov žalmu: „Řekl Hospodin ke mně: „Syn můj jsi ty. Já dnes“, t. j. od věčnosti, „zplodil jsem tebe“. Ale zde se praví „bude nazván“, což jest čas budoucí. —

Rozřešení: Od věčnosti byl nazván Syn boží podle božství, a přece, počal býti zván Synem božím podle člověčenství, ježto před početím žádný člověk nebyl přirozený Syn boží. A proto se praví o budoucnosti: „bude nazván“. A smysl jest: Ten, jehož ty počneš podle člověčenství, jest a byl od věčnosti Syn. Ale i to, co z tebe narozením bude přijato skrze osobnostní jednotu, bude se nazývati tentýž Syn boží.

A proto dí Beda: „Proto neužívá anděl slov budoucího času“ atd.

Tent bude veliký, a Syn Nejvyššího

Origenes dí: „Viz velikost Spasitele, kterak“ atd.

„*Tent bude veliký*“: Vrchol pak velikosti jest vyjádřen ve zvláštnosti milosti, t. „*Syn Nejvyššího*“. — 2. v královské důstojnosti, neboť „*dát jemu Pán Bůh stoliči Davida, otce jeho*“. — 3. ve věčnosti moci, neboť „*kralovati bude v domě Jákobově na věky, a království jeho nebude konce*“, podle slibu daného samému Davidovi v 7. kap. 2. „*Knihy královské*“: „Vzbudím símě, kteréž vyjde z života tvého, a utvrdím království jeho na věky.“

slouti bude; a dát jemu Pán Bůh stoliči Davida, otce jeho. A kralovati bude

Skrze dům Davidův a Jákobův rozumí se podle „Výkladu“ celá církev, jež věrou a vyznáním patří do druhu patriarchů. A aby se rozuměla věčnost vlastně řečená, praví se v 5. kap. Daniele: „Moc jeho moc věčná, kteráž nebude odňata, a království jeho, jež nevezme zkázy.“ A to přísluší Kristu podle obojí přirozenosti, jak praví Řek. Neboť v přítomnosti má království spravedlivých, v jichž srdcích přebývá, konečně pak (bude míti království) všech, ježto jemu bude poddáno všecko velmi výborně ke kralování.

**v domě Jakobově na věky, a království jeho nebude konce.
I řekla Maria andělu:**

Tu jest poznamenati, že, když anděl pozdravil Pannu a mluvil tak veliké věci, ona mlčela, a to, jak praví Zlatoústý, o úmyslu své mysli, že totiž si umínila vésti život panenský. A když anděl pronesl tak veliké věci, byla zmatena, protože podle Ambrože nesměla ani nevěřiti andělu, ani tak nerozvážně uchopiti se věcí božských.

A proto, nepochybuje o věci, táže se po způsobu: *„Kterak se to stane*, t. abych počala a porodila syna. Neboť jeden způsob početí jest tělesný, druhý duchovní, třetí podivuhodný a zvláštní. I táže se, kterým z těchto způsobů se to stane. Byla totiž četla Maria: „Aj, panna počne“, a proto věřila, že se to stane. Ale kterak se to stane, nečetla. Dodává pak důvod a pohnutku otázky: *„Poněvadž já muže nepoznávám*, t. j. mám v úmyslu nepoznati. Neboť jak praví Řehoř Nicejský: „Kdyby Maria byla bývala chtěla se zasnoubiti“ atd.

Z toho jest patrné, že byla panna myslí, tělem a úmyslem. A jak praví Zlatoústý, ona byla první žena, která kdy zaslíbila Bohu své panenství. — Ale tu jest otázka: Když blahoslavená panna zaslíbila své panenství Bohu, kterak přivolila k manželství? Zdálo by se totiž, že smrtelně zhřešila, porušivši zdrženlivost přivolením k manželství, v němž žena nemá moci nad svým tělem podle 7. kap. 1. listu ke Korintským. A praví-li se, že přivolila s takovou podmínkou, že nikdy nedorazí k spojení tělesnému — proti tomu: pak nebylo by to bývalo právě manželství, ježto taková podmínka jest proti podstatě manželství. — Dlužno odpověděti podle úmyslu Augustinova v knize „O dobru manželském“ a podle Mistra hlubokých smyslů v knize 4. dist 3., že Maria a Josef, prve než se stalo vzájemné zasnoubení, slíbili panenství a oba přivolili k manželství po zjevení Ducha svatého, aniž jeden přivolil k druhému, leč dle poučení Ducha svatého. Bylo to tedy pravé manželství, ale nebylo přivolení k spojení tělesnému.

Kterak se to stane, poněvadž já muže nepoznávám? A odpověď anděl

Jest patrné, že se velice kochal v rozmlouvání s Pannou, pročež jí velmi ochotně odpověděl, vykládaje způsob panenského početí, jako by řekl: „Ty budeš oplodněna bez mužského semene, počneš bez vášně, a porодиš bez námahy. Prvního se dotýká, když praví: *„Duch svatý sestoupí v tě“*, jehož dechnutím budeš oplodněna bez mužského semene; druhého a třetího zde; *„moc Nejvyššího zastíní tebe“*, t. j. učiní tě chladnou, abys necítila žár žádosti a námahu při porodu.

řekl jí: Duch svatý sestoupí [podle působení, ne semene]

t. j. s hůry dle 1. kap. listu sv. Jakuba: „Každé dání dobré shůry jest.“

v tě, a moc Nejvyššího

t. j. Slovo Boha Otce dle 1. kap. 1. listu ke Korintským: „Myť pak kážeme Krista ... boží moc a boží moudrost.“

A zde si všimni, jak anděl vyslovil Panně celou Trojici: Neboť předně zřejmě jmenuje Ducha svatého, říká: *„Duch svatý sestoupí v tě“*; potom naznačuje Syna jménem *„moc“* a pak Otce jménem *„Nejvyššího“*.

zastíní tebe;

Podle jednoho *„Výkladu“*: „T. j. bude zastíněno v tobě, abys bez porušení studu, bez mužského semene a bez námahy mohla porodit.“

Podle *„Výkladu meziřádkového“*: „T. j. dá ti stín proti všelikému znepokojování.“

Dále: *„Moc nejvyššího zastíní tebe“*, t. j. netělesné světlo božství přijme v tobě člověčenství, abychom viděli Slovo v těle, slunce v mraku, světlo v nádobě, voskovici v svítilně.

a protože i to, což se z tebe svatého narodí,

Zde již anděl činí závěr: „Jelikož budeš oplodněna mocí Ducha svatého, nezrodíš potomka muže, člověka, ale Syna božího, *neboť, což se z tebe svatého narodí*“ ...

Praví *„svatého“* podstatně, protože, jak praví Bernard, kdyby řekl *„svaté tělo“*, *„svatý člověk“*, zdálo by se, že praví málo, neboť vše, co porodila Panna, bylo zvláště svaté.

slouti bude Syn boží.

Od Boha Otce: Evangelium sv. Matouše v kap. 3.: „Tentof jest ten můj milý Syn.“ — Od samých věřících: Evangelium sv. Matouše v kap. 16.: „Ty jsi Kristus, Syn Boha živého.“ — Dále od zlých duchů: Evangelium sv. Lukáše v kap. 8.: „Co mně s tebou, Ježíši, Synu Boha nejvyššího?“

A aj, Alžběta,

Jakoby řekl: „Dal-li Bůh počítí stařeně a neplodné, bude to moci dáti i Panně.“ — Neboť Alžběta měla dvě překážky v početí, t. stáří a vadu přirozenosti, t. neplodnost, a obé se klade zde.

A proto dí Beda ve *„Výkladu“*: „Aby Panna nezoufala“ atd.

A Augustin praví: „Aby se naučila, že“ atd.

příbuzná tvá,

Tu jest věděti podle ‚Výkladu‘, že po časech Davidových biskup Joiada pojal manželku z královského pokolení, a tak byla pokolení spojena. A tak Maria a Alžběta, ačkoliv nebyly z téhož pokolení, přece byly příbuzné.

K tomu jest věděti, že Anna, matka Panny Marie, měla sestru Ismerii, která zrodila Alžbětu, matku svatého Jana Křtitele, a tak byly příbuzné v druhém koleně, ode dvou sester.

i ona počala syna v starosti své,

Beda v homilii dí: „Nenapomíná ji k víře“ atd. — Tolik Beda.

A níže: „Neboť bylo nutno, aby zjevný prostředník“ atd. — Tolik Beda.

Z toho lze vyvoditi, že každý syn boží a tak Kristův jest král a kněz duchovně, a že se má nekonečně více radovati, že jest takto král a kněz, než kdyby světsky spravoval celý stroj světa jako král světský, a rozhodoval jako papež, nejvyšší biskup, aniž byl syn Kristův. Neboť tak ztratil by královskou moc Kristovu i kněžství, jímž by sebe neposkrvněného obětoval Bohu svému. A proto v hlasu všech věrných Kristových praví Jan v 1. kap. svého ‚Zjevení‘ o Kristu: „Kterýž zamiloval si nás a umyl nás od hříchů našich krví svou; a učinil nás krále a kněží Bohu a Otcí svému.“ — Dále v 5. kap. ‚Zjevení‘ praví svatí: „A učinil jsi nás Bohu našemu krále a kněží, a budeme kralovati na zemi.“ — Dále v 2. kap. 1. svého listu praví Petr všem věrným: „Vy jste rod vyvolený, královské kněžstvo.“

a tento jest jí šestý měsíc; kteráž sloula neplodná. Neboť nebude nemožné

Zde dodává důvod toho, co řekl. — Ježíš Sirach v kap. 8.: „Všecko, což chce, učiní, a řeč jeho plna jest moci.“ — Tedy poznáš, Panno, že není nemožné to slovo, že jsem řekl: ‚*Počneš v životě, a porodíš syna*‘.

Ale znamenej: Zde dovozuje Faustus takto: „Není-li tedy nic nemožného u Boha“ atd. — K tomu se odpovídá podle úmyslu sv. Augustina, že anděl význačně zde praví, že není nemožné u Boha *žádné slovo*. Co jest slovo, leč početí mysli? — A proto praví v 15. kap. ‚O Trojici‘: „Slovo, které zní vně“ atd.

u Boha žádné slovo. I řekla Maria: Aj, jsem děvka

Beda dí: „Zajisté velikou stálost pokory má ta, jež“ atd. — Tolik Beda.

Vskutku Panna Maria poznala pravidlo dobrotivosti boží, totiž že čím kdo více a větších darů dostává od Pána, tím větší službě

jemu se oddává. Neboť, když jí anděl mnoho vysvětlil, praví: „*Aj, jsem děvka Páně.*“

Páně, staniž mi se podle slova tvého. —

Beda dí: „Staniž se, aby Duch svatý“ atd. — Tolik Beda: Řekněmež my podobně.

*

Duchovně tajemně: V početí myslí milostí 1. se mysl připravuje, 2. jest přátelsky pozdravena od Slova, 3. se Slovem rozkošně rozmlouvá, 4. se Slovu připodobuje. —

A tak se dovršuje početí myslí:

1. se mysl připravuje z božího vnuknutí. To jest naznačeno zde: „*Poslán jest anděl Gabriel.*“ —

2. pokojnost člověka, zde: „*do města Galilejského, kterémuž jméno Nazaret.*“

3. jest úplná čistota myslí. Ta se naznačuje v popisu Panny, zde: „*Ku panně zasnoubené muži.*“

V 1. jest obsaženo, kdo od koho jest poslán zvěstovati početí myslí, že *vnuknutí boží*.

V 2., kam jest posláno, že *do duše dobře ostříhané*.

V 3., ke komu jest posláno, že *k čistě myslí*.

1. jest patrné, protože poslán jest od Boha *anděl*, t. j. posel, a nejen anděl, ale *Gabriel*, t. j. silný. A značí silné vnuknutí boží, poslané do věrné duše, aby duchovně počala Ježíše Krista.

2., co předchází, jest pokojnost člověka, která záleží v ostříhání pěti smyslů a v zavinutí svědomí. A to jest naznačeno *Galilejí*, jež se vykládá „*svinutelné*“. 3. v květonosném vyřazení ctností. To se naznačuje v *Nazaretu*, jenž se vykládá „*květ*“. Neboť jsou-li smysly uzavřeny hluku žádosti, vyřázejí květy ctností.

3., co předchází, jest úplná čistota, neboť anděl poslán jest ku panně, která byla panna tělem, myslí a úmyslem. A značí duši, která již očištěna od hříchů vytrvává v pevném úmyslu nehřešiti.

A pak následuje zanechání vnější lásky, t. „*zasnoubené muži*“, t. Kristu. 2. list ke Korintským v kap. 11.: „Zasnoubil jsem vás jednomu muži, pannu čistou.“ Muž ten pak jest naznačen Josefem, což se vykládá „*rostoucí*“ nebo „*rozmnožení*“, a správně, neboť ničí zásluha není rozmnožena, leč v Kristu Ježíši. Neboť on jest z domu Davidova, podle těla. A pak jméno Panny jest Maria, protože duše má býti hořká pro hřích, pro nepřítomnost ženicha, a osvětlena světlem moudrosti a milosti, kteráž vychází od anděla, t. j. od vnuknutí vycházejícího od Pána, aby byla „*milosti plná*“ nyní v naději a potom v skutku, radujíc se podle vůle Páně na věky věkův.

LVII

KAZÁNÍ O OČIŠŤOVÁNÍ SVATÉ MARIE.

Evangelium sv. Lukáše v kap. 2.:

Když se naplnili dnové [40 dní, včetně s dnem narození Kristova a očišťování] **očišťování Marie**

Toto evangelium dělí se hlavně na 3 části: V 1. části jedná se o pokorném zachovávání přikázání zákona; v 2. o dlouhém očkávání spravedlivého Simeona zde: „*A aj, byl člověk*“; v 3. o jeho zbožném potěšení zde: „*Ten přišel ponuknut byv od Ducha do chrámu.*“

K první části budiž poznamenán děj zákona dle 12. kap. „Levitiku“, kdež stojí, že nejprve byly zachovávány dny očišťování, 2. že po naplnění těch dnů žena vešla do chrámu, nesouc s sebou dítě. A těchto dvou věcí dotýká se začátek evangelia, že je svatá Panna zachovala. První zde: „*naplnili se dnové očišťování Marie.*“ — Druhé zde: „*přinesli jej*“ atd.

A zde znamenej podle Augustina a „Výkladu“ na 12. kap. „Levitiku“, že žena byla nečista „za sedm dní, v nichž odděluje se pro nemoc svou“, když porodila pacholíka. Když však porodila děvčátko, byla nečista „za dvě neděle vedle nečistoty oddělení svého“. A po ostatní „třicet tři dny zůstávati bude žena v očišťování se od krve“. — „Výklad“ dí: „Očišťování, ne poskvřňování. A po 40 dní nebylo jí dovoleno vstoupiti do chrámu.

Ale zde jest poznamenati pro naše ženy ta slova svatého Řehoře, jež jsou položena v „Dekretu“ v distinkci 5., kde praví: „Neboť v zákoně se prikazovalo, aby žena“ atd. —

Dále: „Žena, která trpěla čmýrou“ atd. — Tolik Řehoř Augustinovi biskupu anglickému, a v I., dist. 6., kap., Jestliže žena‘.

podle zákona Mojžišova, přinesli [t. j. donesli Maria a Josef] **jej** [Ježíše] **do Jeruzaléma** [čtyři míle od Betléma], **aby ho postavili**

t. j. jako prvorozeného obětovali nebo posvětili, jak praví „Výklad“. Ale tomu dlužno rozuměti: aby posvětili, t. j. ukázali posvěceného. Neboť zde jest totéž rozřešení jako o očišťování Marie.

Lze pak vykládati: „aby ho postavili“, t. j. ukázali jako náležitího „Pánu“.

Ale řekl bys, proč jest tento hošík předkládán Bohu, kdyžť ho nebyl tajen, ba sám byl Bůh. — Rozřešení jest patrno zde v textu. A toto předložení bylo se strany Panny díky činění za to, že Bůh dal jí tak velikého potomka; vzdávalať díky Bohu Otci za tak veliký dar. I mohla zde říci: „Hle, Pane Bože, svatý Otče, předkládám ti syna tvého, od tebe od věčnosti zplozeného a ze mne časně narozeného, jenž tobě vždy jest přítomen a z Ducha svatého počat“ atd.

Pánu. (Jakož psáno jest v zákoně Páně, že

„Exodus“ v kap. 13.: „I mluvil Hospodin k Mojžíšovi řka: Posvěť mi všeho prvorozeného, cožkoli otvírá každý život mezi syny Izraelskými, tak z lidí jako z hově; nebo mé jest všecko“.

Jest patrno, že tento zákon nevázal Krista, protože on rodě se neotevřel života Panny, ale vyšel lůnem zavřeným jako slunce proniká zavřeným sklem.

A proto dí Ambrož: „Soulož s mužem neotevřela tajiny panského života“ atd.

Tajemně podle Ambrože: Všecko prvorozené zvalo se svatým, protože předobrazovalo Krista, svatého svatých, jenž jediný otevřel dveře církve, aby zplodil potomní syny.

každý pacholík prvorozený svatý Pánu slouti bude). A aby dali obět [zde se klade druhá příčina, proč byl nesen do chrámu], jakož pověděno jest

Znamenej: Panna obětovala dvě hrdličky pro dvojí lkání pokání, a dvě holoubátek pro dvojí způsob svatosti. Neboť člověk kající má dvojí lkání: 1. nad ztrátou království a tak Ježíše Krista; 2. lkání jest nad vzdáleností království. — Svatost pak má býti dvojí, t. duše a těla. Tato pak oběť patří hříšníkům, kteří ztratili království a milost Ježíše Krista, za něž Panna obětovala.

A znamenej, že žena obětovala pět siklů*) stříbra, jimiž bylo vykupováno prvorozené. Těchto pět siklů znamená patero zvelebení Panny Marie, jež obětovala za Syna:

1. nevýslovná čistota. A proto se praví: „*Když se naplnili dnové očišťování Marie*“, t. j. naplnila se čistota, která byla v početí plodu nejvýš začata a v obřadu tomto naplněna.

2. jest pokora, protože, ač nevinná, chtěla býti poddána zákonu.

*) Hebrejský peníz.

Pozn. překl.

3. jest láska, protože obětovala, co měla nejraději.
4. chudoba, protože neměla beránka, jehož by byla měla obětovati.
5. jest počestnost, protože počestně jde s Josefem, aby ničím nepravým nebyla podezírána.

v zákoně Páně: dvě hrdličky

Toto byla oběť chudých, ale beránek bohatých. A proto nepraví „mláďata hrdliček“, ale „holoubátka“, podle „Výkladu“, protože holoubátka lze vždy nalézt, mláďata hrdliček ne vždy. A proto nepraví „dvě holubů“ jako „dvě hrdliček“, že holub jest pták chlípny; a proto Bůh nechtěl, aby mu byl obětován v jeho oběti, nýbrž hrdlička, pták stydlivý.

A znamenaj: Třebaže svatá Panna obětovala jedno z těch, t. buď dvě hrdliček, nebo dvě holoubátek, nebo obojí, přece evangelista neudává jistě, co z toho obětovala, a to pro tajemství, protože hrdlička jest pták čistý a holub plodný, což obojí bylo bez poskvrny na Panně, která jakožto chudička obětovala dvě hrdliček nebo dvě holoubátek, jedno v oběť za Syna, druhé za hřích, ačkoliv byla prosta všeho hříchu, přece v tom poddávajíc se zákonu žen hříšných.

Ale řekl by někdo: Jelikož zákon praví, že žena horlivá má obětovati hrdličku nebo holoubě za svůj hřích, zdaž poroditi nebo i počítí jest hřích? — Odpovídá se předně, že ani úkon manželský, ani početí, ani porod není sám sebou hřích, ale vášně, která vybíhá z mezí, jest hřích. A proto měla žena obětovati Bohu, jak praví Augustin ve výkladu na „Genesis“ při tomto místě. Anebo to, že se praví „za hřích“, může se rozuměti o hříchu prvotním podle sv. Augustina ve „Výkladu“. Žalm: „Neboť aj, v nepravostech počat jsem“ atd.

aneb dvě holoubátek. A aj, byl člověk v Jeruzalémě,

Druhá část, v níž se jedná o dlouhém očekávání Simeonově, jenž jest chválen 1. pro tichost, totiž: „člověk“. Neboť člověk podle Filosofa v „Politice“ jest živočich tichý a občanský. A proto jest i 2. chválen jménem svaté obce, Jeruzaléma. — 3. výkladem jména, totiž „Simeon“, což znamená „vyslyšení hodný“, neboť Pán již vyslyšel jeho tužbu, podle slov žalmu: „Tužbu duše dal jsi mu“ atd. — 4. spravedlností, jež jest přímou pravdy, jež působí, aby člověk krácel podle rozumu. „Kniha Moudrosti“ v kap. 9. „Spravedlivého vedl Pán cestami přímými.“ — 5. synovskou bází, totiž: „bohobojný“, kterážto bázeň jest počátek moudrosti, působící odklonění od zlého. — 6. tužbou myslí: „očekávající potěšení Izraelského“, t. j. Krista, jenž jest potěšení věřících v něho. „Genesis“ v kap. 49.: „Spasení tvého očekávati budu, Pane.“ — 7. svatostí myslí: „a Duch svatý byl

v něm', t. přebýváje v něm milostí, posvěcuje ho, uče, ostříhaje a řídě.

jemuž jméno Simeon; a člověk ten byl spravedlivý a bohabojný, očekávající potěšení Izraelského,

a tak potěšitele. A proto silně vzdychal, říkáje: „Pane, proč meškáš, tvář svou odvrácíš, zapomínáš nedostatku našeho. Pošli, Pane, Spasitele ztraceným, osvoboditele zajatým a utěšitele smutným. Přijď, Pane, vysvobď nás, vímť, že co nejdříve máš přijíti. Blahoslavené oči, které uzří tebe. Zdaliž uvidím jej? Zdaliž zemru, nežli přijde? Zdaliž jsem hoden patřiti na utěšitele v Izraeli? Zajisté nechci zemřiti, leč uvidím toho, jímž jest přemožena smrt. Nechci s tohoto světa odejiti, leč uvidím toho, jímž byl založen svět“ atd.

a Duch svatý byl v něm. A bylo jemu zjeveno od Ducha svatého, že neužítí [t. j. nezakusí, podle Bedy, neboť smrt nelze viděti očima tělesnýma] **smrti, až by prve užil Krista Páně** (t. j. Syna Boha Otce).

Znamenej, že dnešní slavnost jest konána od tří osob hlavně, t. od Panny, která obětuje, od Simeona, který bere jej, a od toho samého Spasitele, jenž jest obětován a jenž jest brán od Simeona. Obět Panny jest svatá a neposkvrněná i se strany jí, která obětuje, i se strany obětovaného. Simeonovo vzetí děje se se svatostí, protože jest spravedlivý a bohabojný. Kristus pak obětuje se s láskou. Neboť v 5. kap. listu k Efezským se praví: „Vydal sebe samého za nás, dar a obět . . .“ Tak ten, kdo dnes řádně slaví, budiž neposkvrněn sám v sobě s Marií, budiž spravedliv k bližnímu se Simeonem, budiž obět láskou zanícená s Kristem, který se Bohu obětoval libě — a proto praví se v 3. kap. Malachiášově: Líbiti se bude Bohu obět. — Dále: Dobrovolně: Izaiáš v kap. 53.: „Byl obětován, protože sám chtěl.“ List k Efezským v kap. 5.: „... u vůni rozkošnou.“

Ten přišel ponuknut byv od Ducha do chrámu.

To jest 3. část, v níž se jedná o zbožném potěšení starce, jenž *‘přišel ponuknut byv od Ducha’*, t. j. veden Duchem svatým skrze zjevení.

Mravně: Jsme podle Origena poučeni, že kdo chce držeti a objímati Ježíše, má přijíti do chrámu v Duchu svatém, ne však v duchu pýchy, jako ctizádstivci, kteří nenáležitě uchvacují důstojnosti: ne v duchu marné slávy, jako pokrytci, ne v duchu smilstva, jako nevěstky; ne v duchu marnosti (jako ti), kteří činí marné věci a mluví v chrámě; ne v duchu lenosti, jako ti, kdo při kázání spí.

A když vnesli [do chrámu] rodičové [Maria a Josef, domnělý otec] Ježíše dítětko, aby učinili podle obyčeje zákona při něm,

t. aby je předložili Pánu a obětovali za ně hrdličku nebo holoubě a tak ho vykoupili pěti sikdy, protože byl prvorozený.

tedy on [Simeon] vzal jej

Zde volá Řehoř Nicejský: „O jak blahoslavený onen posvátný vstup“ atd.

Origenes dí: „Jestliže dotykem podolku“ atd.

Ale jest divné, že svatá Panna nebráníc dala dítě starci. Ale není pochyby, že týmž Duchem poznala, že jest to vůle a tak chvála boží, aby Simeon vzal na lokte dítětko.

na [v] lokty své [v ruce své] i velebil [t. j. chválil] Boha a

Mravně: Tehdy běře věřící na lokty své Krista, když, živ jsa v milosti, pozdvihuje chudého skutky milosrdenství z běd, podle slov 10. kap. evangelia sv. Matouše: „Kdo vás přijímá, mne přijímá; a kdo mne přijímá, přijímá toho, kterýž mne poslal.“ Takto pak bera jej lokty složenými, t. j. záslužnými skutky spojenými, velebiž Boha a rciz: „*Nyní propouštíš*“ atd.

řekl: Nyní propouštíš [n e ch á š]

t. j. propustíš, což se klade jako přání. Také to můžeš bráti jako děj přítomný, neboť věděl skrze Ducha svatého, že nyní je mu jisto, že bude propuštěn, aby již odpočinul v pokoji smrti. Žádal si tento stařec zemřítí a býti s Bohem; mohl říci slova 46 kap. knihy „Genesis“ „Nyní rád umru, neboť jsem viděl tvář tvou.“

Kristus jest chválen od Simeona v tomto chvalozpěvu vzhledem k 4 věcem: 1. pro pokoj, neboť on jest pokoj náš. — 2. jako spása, protože je Spasitel. — 3. jako světlo, protože jest učitel. — 4. jakž sláva, protože jest odměnitel blaženosti. A ve vyslovení těchto věcí vyslovuje se dokonalá chvála celého evangelia na Ježíše Krista.

Znamenej: Ve chvalozpěvu Simeonově jest vyjádřeno mnohonásobné dobrodiní Ježíše Krista: 1. vyplnění tužeb, když se praví: „*Nyní propouštíš.*“ — 2. osvícení očí zde: „*Světlo k zjevení národům.*“ — 3. spasení vinníků zde: „*Nebo viděly oči mé spasení tvé.*“ — 4. oslavení dobrých zde: „*A slávu lidu tvého Izraelského.*“

služebníka svého, Pane, podle slova svého, v pokoji. Nebo viděly [oči tělesné viděly člověka a duchovní Boha] oči mé [tělesné a duchovní] spasení [t. j. Ježíše, jenž slove spasení nebo spása] tvé, kterěz [spasení] jsi připravil [způsobil jsi; — viditelné a hmata-

telné] **před obličejem** [na pohled] **všech** [neboť přišel k spáse všech] **lidí; světlo** [a doplň: kteréžto spasení připravil jsi]

t. j. Krista, jenž jest světlo osvěcující všelikého člověka přicházejícího na tento svět. Evangelium sv. Jana v kap. 1.: „Aby ten Kristus byl světlo pravé.“

„*K zjevení národům*“: t. j. k tomu, aby se zjevil národům, podle slov 9. kap. Izaiáše: „Nebo lid tento chodě v temnostech uzří světlo veliké“, které osvítl národy učním, zázraky a velebnými svátostmi.

k zjevení národům [pohanům],

Podle Bedy zjevení národům jest položeno před slávu Izraele, protože, až vejde plnost národů, tehdy celý Izrael spasen bude. (List k Římanům v kap. 9.)

a slávu [i k slávě] **lidu tvého** [svého] **Izraelského.**

Neboť z Izraele narodil se podle těla, a to jim dodávalo veliké slávy.

A znamenej, že lid Izraelský byl osvěcován zákonem (starým), a proto nepraví zde, že jim připravil světlo jako pohanům, ale slávu, maje na paměti historii. Jako Mojžíš druhdy, rozmlouvaje s Hospodinem, odnesl si slavnou tvář, tak i pohané toto božské světlo člověčenství, odvrhše starou roušku proměňují se v tentýž obraz, ze slávy v slávu. (2. list ke Korintským v kap. 12.).

*

Mravně: Při tomto evangeliu Kristus časem očišťování, t. : „*Když se naplnili dnové očišťování*“; 2. tím, že jest nesen do Jerusalema a 3. tím, že má býti postaven Pánu — učí věrné, aby hodlají-li vstoupiti do chrámu Páně byli očištěni od kalu hříchů; 2. aby byli nesení na loktech, t. matky církve, a 3. aby byli vedeni dobrým úmyslem.

A proto dí Beda: „Tím, že svatá Panna“ atd. —

Z toho vyvozuje se doklad, že žádný člověk nemá vejíti do kostela s vědomím, že má na sobě smrtelný hřích, leč by se dříve vyzpovídal, nebo, není-li po ruce kněz, vzbudil lítost. Důvod jest, že každý takový jest v nejistotě vzhledem k sobě, jak patrnó z kanonu, z I., kvest. 1., kap. „Kněží“, a z „Extravagance“ o „Obcování duchovních a žen“, kap. „Jestliže kdo“.

A to bylo předobrazeno ve 23. kap. „Deuteronomia“, kde se praví: „Bude-li pak mezi vámi kdo, ježto by poskvřen byl příhodou noční: vyjde ven ze stanů, a nevejde do nich; ale když bude k večeru, umyje se vodou, a po západu slunce vejde do stanů“ božích. — To pak vykládaje svatý Řehoř, obrací to na každého, kdo se znečišťuje na mysli jakýmkoli druhem hříchu. Neboť prikazuje-li zákon tohle o nočních

znečištění tělesném, které se děje ve spánku a většinou mimo vůli spícího, oč více poskvvrňuje duši před očima Páně dobrovolné znečištění myslí jakýmkoli smrtelným hříchem.

A proto Řehoř praví o tom Augustinu biskupu anglickému (a jest to uvedeno v distinkci 6.): „Starý zákon“ atd. — Tolik ten.

Ostatní o nočním znečištění viz tam. —

O ženě stížené čmýrou praví svatý Řehoř (a jest to uvedeno tam, kde svrchu řečeno): „Která žena trpí“ atd.

A níže: „Tajemství svatého přijímání“ atd. —

O kněžích praví svatý Jeroným ve výkladu na Sofoniáše (a jest to uvedeno v I., kvest. 1.): „Kněží, kteří slouží velebné svátosti“ atd. — Tolik tam.

Ale vykladatel chce to rozuměti o poskvrně smrtelného hříchu. — 2. praví, že svatý Jeroným záludně uvádí tento výrok, protože má se to rozuměti, jak praví, o poskvrně tělesné.

Ale vskutku, vykladateli, více nakazí člověka poskvrna myslí než těla, jak jest výše řečeno od svatého Řehoře. Tedy výklad buď odstraň, nebo oprav!

Dále se praví ve 21. kap. „Leviticu“: „Muž, kterýž by měl na sobě nějakou vadu, nesloužíž Bohu svému, neobětujž chléb ani nepřistupujž k službě.“

Izaiáš v kap. 22.: „S úřadu tvého svrhnu tě a zatracením korunovati tě budu. Běda vám, kněží!“

1. list k Timotheovi v kap. 1.: „Protož děkuji tomu, kterýž mne zmocnil Kristu Ježíši, Pánu našemu, že mne za věrného soudil, aby mne v službě té postavil.“

2. kniha „Paralipomenon“ v kap. 29.: „Vášť jest zajisté vyvolil Hospodin, abyste stojíce před ním sloužili jemu“ atd. —

Kněží jsou hodni dvojí cti, zvláště pak ti, kteří pracují v evangeliu.

LVIII.

NA DEN SV. VOJTĚCHA (NEBO ZIKMUNDA).

Kristus jest vinný kmen. Žalm: „Rozkládá ratolesti své až k moři“, t. vzhledem k mučedníkům, „a až k řece, kteráž volně plyne, majíc vody sladké.“ To vzhledem k vyznavačům, vdovám a pannám, výhonkům jeho, t. j. nástupcům

Evangelium sv. Jana v kap. 15.:

Já jsem ten vinný kmen [podobností nebo vlastností] **pravý,**

Augustin ve výkladu na Jana dí: „Toto místo evangelia, kde“ atd.

a Otec můj [protože vyplemeňuje neřesti, pěstuje přikázání, očekává plod] **vinař jest.**

Hilarius „O Trojici“ dí: „Ale od člověčenství“ atd.

Augustin „O slovech Páně“ vece: „Neboť ctíme Boha“ atd.

Zlatouústý praví: „A protože Kristus postačí“ atd. — Tolik Zlatouústý.

Každou ratolest, kteráž ve mně nenese ovoce, odřezuje.

Augustin dí: „Kdo pak jest zde v životě“ atd. — Tolik ten.

a každou, kteráž nese ovoce, čistí, aby hojnější ovoce nesla. Již vy čistí jste pro řeč, kterouž jsem mluvil vám. Zůstaňtež ve mně,

Zlatouústý dí: „Protože již je nazval čistými“ atd.

Augustin vece: „Oni nejsou v něm tím způsobem“ atd. — Tolik Augustin.

a já ve vás. Jakož ratolest nemůže

Řehoř praví: „Žádné zelení nemá“ atd.

A Augustin v knize „O svobodném rozhodování“ dí: „Co se děje bez lásky“ atd.

A 1. list ke Korintským v kap. 13.: „Bez lásky nic mi neprospěje.“

Augustin: „Všimni si, jaká jest láska“ atd.

nésti ovoce sama od sebe, nezůstala-li by [jako větev] při kmenu [jako kořeni], takž ani vy [větve], leč zůstanete [List k Římanům v kap. 6.: »Jest-li kořen svatý, jsou i větve.« Tamtéž: »Neboť ty neneseš kořene, ale kořen tebe.«] **ve mně** [jako na kořeni větve].

„*Ve mně*“ jako základu. List k Efezským v kap. 2.: „Na kterémž“, t. základě, „všecko stavení příslušně vzdělané roste v chrám svatý v Pánu.“

„*Ve mně*“ jako při hlavě údy, podle 1. kap. listu ke Kolossenským: „Onť jest hlava těla církve.“

Ti tedy, kdo zůstávají v Kristu jako ratolesti na vinném kmenu, berou z něho plodnost, větve z kořene zelen, stavení ze základu pevnost, údy z hlavy smysl a pohyblivost paprsku od slunce jas. Naopak však odřátí mají neplodnost, nezelenost, slabost, nesmyslnost, nejasnost, a budou vyvrženi ven, a uschnou, a budouť sebráni, a na oheň uvrženi a shořít.

Já jsem vinný kmen a vy ratolesti.

Ježto Kristus jest vinný kmen a učedníci ratolesti, nikterak se to nesmí bráti tělesně, ježto tělesně od něho z těla nevyrazili. Ale jest vinný kmen vzhledem k životu milosti, protože v něm jest základně a pramenně všeliká síla a milost, která přechází na učedníky.

Z toho jest patrné, že každý, kdo více oplývá v ctnostech mravních, ten jest odnož vinnému kmenu — Kristu bližší v dokonalosti. A 2. že skrze něho jest od kmene ostatním ratolestem dodávána síla živosti k vydání plodu.

A nikdo nenamítejž, že papež pro úřad jest ratolest bližší Kristu, protože pak uschle větev — Iškariotský — byl by ratolest zůstávající při Kristu blíže, než kterýkoliv prostý křesťan.

Kdo zůstává [vytrvale láskou] ve mně, a já v něm [osvětčuje, pomáhaje, dávaje vytrvalost], **ten nese ovoce mnohé;**

T. j. předcházející zásluhu k blaženosti. Ale jak praví Augustin, ať si nikdo nemyslí, že ratolest může bez něho samého nésti alespoň nějaké malé ovoce. Dodáváf. „*Beze mne nic nemůžete učiniti*“.

Zlatoústý dí: „Viz tedy, kterak Syn“ atd.

nebo beze mne nic nemůžete učiniti. Nezůstal-li by kdo ve mně, vyvržen bude [Zlatoústý: »T. j. nebude podržen rukou vinaře.«] **ven jako ratolest, a uschneť** [Zlatoústý dí: »To jest, měl-li co od kořene, ztratí to, zbaven jsa jeho pomoci a života«], **a seberou** [andělé, dle 13. kap. evangelia sv. Matouše] **ho, a na oheň** [věčný] **uvrhou, a hořít.**

Významně se zde praví: „*hořít*“ v čase přítomném, a nepraví „*shořit*“ aby ratolest, která se nesnaží neustále býti při kmenu, nemyslí, že oheň jest daleko vzdálen všelikého žáru. Neboť ratolest utatá od kmenu hoří v přítomnosti požárem hříchu, a bude hořeti na věky ohněm spalujícím tělo i duši.

Augustin dí: „Neboť dřevo kmene vinného“ atd. — Tolik ten.

Zůstanete-li ve mně [milováním] **a**

Zlatoústý dí: „Potom ukazuje, co jest“ atd.

Augustin vece: „Neboť tehdy dlužno říci, že“ atd.

slova má zůstanouliť [účinem] **ve vás, což byste koli chtěli, prostě, a**

Augustin dí: „Co mohou chtíti zůstávající v Kristu, leč“ atd. — Tolik ten.

Z tohoto výroku jest patrnó 1. že ten kdo zůstává v Kristu, s předpokladem vůle Páně, by mu prospěl, jest ve všem vyslyšen. Z toho dále následuje, že obdrží odpuštění všech hříchů, a není nutno hledati k vůli tomu papežskou bullu, ježto slovo Pána Spasitele řkoucího: „*staneť se vám*“ předčí mocí a jistotou všecky bully.

2. jest patrnó, že modlitba Páně obsahuje vše, co jest vhodné, aby se o to prosilo, neboť člověk nemá o nic více prositi, než co byl poučen od nejlepšího Mistra.

3. jest patrnó, že jestliže zůstávající v Kristu a prosící od něho něco nebyl v tom vyslyšen, že pak to nebylo hodno vyslyšení. Jak jest patrnó na „nádobě vyvolení“, jež prosíc za odvrácení ostnu nebyla vyslyšena, neboť ten osten jí příležitostně více prospěl, než kdyby ho byla neměla.

A proto praví Zlatoústý ve výkladu na evangelium sv. Matouše: „Pros Boha o to, co“ atd. Tolik ten.

Zlatoústý dí: „Ukázalť Pán výše, že“ atd. — Tolik Zlatoústý.

Theofil vece: „Plody apoštolů jsou národy, jež“ atd.

staneť se vám. V tomť bývá oslaven Otec můj, když ovoce nesete hojně,

„Z něhož jest sláva Otci“ atd. — Tolik Augustin.

a budete moji učedníci. Jakož miloval mne Otec, i

Augustin dí: „Hle, odkud máme skutky dobré“ atd.. — Tolik ten. —

Zlatoústý vece: „Jestliže tedy Otec“ atd.

já miloval jsem vás. Zůstaňtež v milování mém.

Augustin praví: „Kdo jest na rozpacích“ atd. — Tolik ten.

Budete-li zachovávatí přikázání má, zůstanete v mém milování, jakož i já přikázání

Která, Kriste? — Vykládá můj Apoštol v 2. kap. listu k Fili-penským: „Kristus učiněn jest poslušným Otce až k smrti, a to smrti kříže.“ — O Kriste, jest mi to tvrdé. — Jest-li tito tvrdé k smrti, není ti to měkké k životu? Chceš se mnou kralovati a nechceš se mnou trpěti smrt? Slyš lehčí: „Nezabiješ!“ „Nepokradeš!“ atd. — A po tomto textu následuje: „Totof jest přikázání mé, abyste se milovali vespolek, jako já miloval jsem vás.“ Neboť po tom poznají všichni, že jste učedníci moji, budete-li se milovati vespolek.

Otce svého zachoval jsem [vytrpěv dle přikázání evangelického smrt s předchozím mučením za ovce], **i zůstávám v jeho milování. Toto mluvil jsem vám,**

Zlatoústý dí: „Potom, protože budoucí utrpení“ atd.

Augustin praví: „A co jest radost Kristova v nás, leč“ atd. — Tolik ten.

aby radost má zůstávala ve vás, a radost vaše byla plná.

*

*

*

Já jsem vinný kmen pravý a vy ratolesti.

Spasitel náš přirovnává se v tomto evangeliu k vinnému kmeni, Otce k vinaři a učedníka k ratolesti. První pro účinné udělení milosti zásluhou, druhé pro nesmírnou dobrotu bez vlastní zásluhy, a třetí pro záslužné přilnutí k přikázání.

Kristus tedy jest vinný kmen, o němž ve 4. kap. „Genesis“: „Viděl jsem před sebou vinný kmen, a na něm tři výhonky“, t. j. tři podstaty sjednocené podkladně na jedné osobě. A jako Noe štípl vinný kmen po potopě dle 9. kap. knihy „Genesis“, tak Bůh štípl Krista jako člověka po potopě hříchu a smrti.

Otec pak jest vinař, protože štípl vinný kmen, okopal, přivázal

ke kůlu: Štípil všelikou moc milosti v Kristu, okopal dělníky Židy dle žalmu: „Kopali ruce mé i nohy mé,“ přivázal ke kůlu, t. j. k dřevu kříže. 6. kap. knihy Judit: „Přivázali ho ke stromu, svázaného na rukou i nohou.“

Ratolest pak očišťuje, vyhání a sbírá. Očišťuje učedníka od hříchu, vyhání v ctnosti, sbírá v blaženosti. Ratolest pak, zůstane-li při kmenu, dostane od něho plodnost; a proto se praví v tomto evangeliu: *„Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese ovoce mnohé.“*

Ratolest pak, která zůstane při kmenu, vydá nejprve pupeny, pak květy, potom listy a pak hrozny. Neboť Kristův pravý učedník vydává pupeny, t. j. dobrá myšlení, potom květy, t. j. vonné vůle, pak listy, t. j. spásonosná slova, potom hrozny, t. j. dobré skutky. Toto však nemá ze sebe, ale z vinného kmene, neboť sám od sebe nemůže mítí dobrá myšlení, dle 3. kap. 2. listu ke Korintským: „Ne že bychom způsobilí byli mysliti něco sami z sebe, jakožto sami z sebe; ale způsobnost naše z Boha jest.“ — A o ostatních částech jest to patrné v tom, že se praví: *„Bese mne nic nemůžete učiniti.“*

Opačným způsobem praví se o ratolesti z druhu, který plodí plané víno, vydává zlé pupeny, listy i plody, t. j. myšlení vůle a skutky. Izaiáš v kap. 5.: „Očekával jsem, aby nesla hrozny, a plodila plané víno“, t. j. víněnký a kyselky.

LIX.

JINÉ EVANGELIUM NA DEN FILIPA A JAKUBA.

V tomto evangeliu Spasitel náš, uvržený ve veliké soužení, o němž se praví v 13. kap. sv. Jana: „Ježíš zkormoutil se“, těší zkormoucené učedníky, pravě: *„Nermutiž se srdce vaše“*, t. pro moji krátkou nepřítomnost, aniž se strachujž pro pronásledování nepřátel. A dodává jako příčinu, že pevná víra, již věří v Boha a samého Krista je osvobodí.

Evangeliu m sv. Jana v kap.: 14.:

Nermutiž se [nemuť se] srdce vaše ani strachuj.

Ó kdo z nás chce se rmoutiti, slyše utěšitele, an praví: *„Nermutiž se srdce vaše“*? Kdo se chce strachovati, slyše: *„ani strachuj“*? Kdo by se neradoval, proto, že *„v domě Otce mého příbytkové mnozí jsou“*? Dále proto, že Ježíš jde, aby vyhnancům připravil místo nejpříjemnější, lačným pokrm nejrozkošnější, smutným nejvyšší radost. — Dále proto, že praví: *„Zase přijdu, a poberu vás k sobě samému.“* — Dále toto: *„Abyste, kde jsem já, i vy byli“* — Dále toto: *„I Otce mého znali byste“*, a toto: *„Kdo věří ve mne, skutky, kteréž já činím, i on činiti bude, a větší nad ty činiti bude.“* — Dále toto: *„A jestliže byste zač prosili Otce ve jménu mém, to učiní.“* — Hle, celé evangelium význívá k radosti. Kdo tedy chtěl by se rmoutiti a strachovati, věře věrou zřízenou láskou v Boha a tak v Páně Ježíše Krista?

Věříte v Boha, i ve mne věřte

Augustin dí: „Neboť jest následné, že“ atd. — Tolik ten.

V domě Otce mého příbytkové mnozí jsou.

Znamenej: Dům Boha Otce jest svět, příbytkové jeho nebesa, svět nižší, očištěc a peklo. Ale na tomto místě dům Otcův jest krá-

lovství nebeské, v němž příbytek jest život věčný, který bude pro všechny stejný, kde nikdo nebude žítí více než druhý, protože bude žítí věčné. Ale *„příbytkové mnozí“* — různost zásluh v jednom životě — znamenají důstojnosti. Neboť byt jeden byl druhého statečnější, moudřejší, spravedlivější a světější, nikdo není vzdálen od toho domu, kde každý vezme příbytek podle své zásluhy.

A proto dí Řehoř ve výkladu na Ezechiele: „Nebo v tomto smyslu shodují se“ atd.

Augustin vece: „A tak Bůh bude všechno“ atd. — Tolik ten.

Neb byt tak nebylo, neřekl bych vám, že jdu,

T. j. kdyby nebylo tak dobře. A proto jiné jest znění Zlatoustého: Tam, kde se praví: *„Byt tak nebylo“*, praví on: „Kdyby však ne“ t. j.: Kdyby (příbytky) nebyly připraveny předzřízením, neřekl bych vám, že jdu vám připravit místo. Ale to jest nemožné, abych vám připravil, protože nemožné jest, abych nyní znovu předzřídil, jak praví Augustin. Proto jsem řekl, že jsou příbytky v domě Otce již připraveny skrze předzřízení, ale ještě mají býti připraveny zásluhou víry, která má největší zásluhu za nepřítomnosti. Proto dodává: *„A když odejdu, a připravím vám místo“*, t. vaší věrou za mé nepřítomnosti.

A proto dí Augustin: „Nechť jde Pán Ježíš, a připraví“ atd.

abych vám připravil místo. A když odejdu [umučením a nanebevstoupením], a připravím [zásluhou utrpení] vám místo,

Augustin vece: „Nyní připravuje příbytky“ atd. — Tolik Augustin.

zase přijdu [milostí, vzkříšením a konečným ospravedlněním], a poberu vás [slávou] k sobě samému, abyste, kde jsem já,

Evangelium sv. Jana v kap. 12.: „Slouží-li mi kdo, následujž mne; a kdež jsem já, tuť i můj služebník bude.“

A proto napomíná je k víře za nepřítomnosti, jelikož proto odchází, aby víra měla zásluhu. Tak čte Augustin a „Výklad“.

i vy byli. A kam já jdu [totiž na smrt],

Augustin dí: „Ale kterak to praví“ atd. — Tolik ten.

víte, i cestu víte.

Doplň: Máte-li v paměti, co jsem předpověděl vám, právě v 18. kap. evangelia sv. Lukáše: „Aj, vstupujeme do Jeruzaléma, a naplníš se všechno Synu člověka to, což psáno jest skrze proroky. Nebo vydán

bude pohanům, a bude posmíván, a zlehčen i uplván. A ubíčující, zabijí jej, ale třetího dne z mrtvých vstane.“ — Hle, proto se praví: *„Víte“*, t. máte-li to v paměti, nebo: *„cestu víte“*, t. j. máte vědět, totiž cestu, pravdu a život, protože *„já jsem cesta, pravda a život“*.

Dí mu Tomáš: Pane, nevíme, kam jdeš. A kterak můžeme cestu vědět? Dí jemu Ježíš: Já jsem ta cesta [přivádějící zpět zbloudilé], **i pravda** [poučující oklamané], **i život** [obživující mrtvé].

„Já jsem cesta“, na níž se nezboudí. Žalm: „Zbloudili na scestí a ne na cestě.“ — Cesta vedoucí: „Kniha přísloví“ v kap. 4.: „Povedu tě stezkami přímými; když po nich choditi budeš, nebude súžen krok tvůj, a poběhneš-li, neudeříš se.“ — Cesta příkladná a rovná: Evangelium sv. Jana v kap. 13.: „Příklad zajisté dal jsem vám, abyste, jakož jsem já učinil vám, i vy činili.“

„Já jsem pravda“ neklamná: Žalm: „Věrnýť jest Pán ve všech slovech svých.“ — Pravda svítící: Evangelium sv. Jana v kap. 8.: „Jáť jsem světlo světa.“ — Pravda nenávidící všelikou faleš.

„Já jsem život“, bez smrti trvajícím; život nescházející žijícím: Evangelium sv. Lukáše v kap. 10.: „Maria nejlepší stránku vyvolila, kteráž nebude odňata od ní.“ Život pasoucí: Evangelium sv. Jana v kap. 10.: „Skrze mne všel-li by kdo, spasen bude a pastvu nalezne.“ Život v odměně: List k Římanům v kap. 6.; „Nebo odplata za hřích jest smrt, ale milost boží jest život věčný.“

Ó dobrý Ježíši, jelikož jsi nejsprávnější cesta, dej (nám) správně jíti, jelikož jsi pravda, dej správně rozuměti, jelikož jsi život, dej správně žíti. Jsi cesta, tedy veď od bludu, jsi pravda, tedy osvoboď od faleš, jsi život, tedy vzkřis od smrti, protože tebou přichází se k Otcí, tebou poznává se Otec a tebou žije se v Otcí. A proto pro prvé pravíš: *„Žádný nepřichází k Otcí, než skrze mne.“* — Pro druhé pravíš: *„Byste znali mne, také i Otce mého byste znali.“* — Pro třetí: *„Já jsem v Otcí, a Otec ve mně.“*

Ale někdo řekne: „Kterak ten, jenž jde, jest cesta, kterak jest pravda a život, neboť pak by byl začátek, prostředek i konec.“ — Ale nediv se, ježto od něho počínáš, jím jdeš a v něm odpočineš, neboť on to jest, od něhož všecko naše konání se počíná, jímž se hlavně děje, a v němž konečně se končí.

Žádný nepřichází k Otcí, než skrze mne. Byste znali [t. plnou věrou] **mne, také i Otce mého znali byste** [t. věrou]; **a již nyní** [potom] **jej poznáte** [věrou a jasným patřením], **a viděli jste ho. Rekl jemu**

Znamenej, že někteří apoštolé prosili o povýšení světské a moc dle 10. kap. evangelia sv. Marka: „Dej nám, abychom jeden na pravici tvé a druhý na levici tvé seděli v slávě tvé.“ — Někteří prosili o znalost věcí budoucích dle 24. kap. evangelia sv. Matouše: „Kdy to

bude, a které znamená příchodu tvého a skonání světa.“ — Někteří prosili o pomstu nad nepřáteli dle 9. kap. evangelia sv. Lukáše: „Chceš-li, ať díme, aby oheň sestoupil s nebe, a spálil je.“

Filip však neprosil o moc světskou, protože jest krátká dle 10. kap. Ježíše Siracha: „Všeliké moci krátký jest život.“ A proto Spasitel odpověděl oněm: „Nevíte zač prosíte.“ — Ani po druhé neprosil o znalost věcí budoucích, neboť se praví ve 12. kap. listu k Římanům: „... aby nesmyslil více, než sluší smysliti, ale aby smyslil v střídmosti;“ a v 8. kap. 1. listu ke Korintským: „Znalost nadýmá, ale láska vzdělává.“ — Ani po třetí neprosil o pomstu nad nepřáteli, neboť v 32. kap. Deuteronomia se praví: „Mát jest pomsta a odplata.“ A milovník nepřatel praví v 5. kap. evangelia sv. Matouše: „Milujte nepřátele své, dobře čiňte nenávidícím vás.“

Ale prosil o vidění Boha Otce, jež jest věčná blaženost. Neboť věděl, že ve vidění Otce, jest největší radost: Žalm: „Naplníš mne radostí s obličejem svým“; — jest plná sytost: Žalm: „Nasycen budu, až se objeví sláva tvá“; — jest věčný život: Evangelium sv. Jana v kap. 17.: Totoť jest pak věčný život, aby poznali tebe, samého pravého Boha, a kteréhož jsi poslal, Ježíše Krista.“

Filip: Pane, ukaž nám Otce,

Jest věděti, že druhdy byly nám z Otce skryty tři věci, totiž moudrost, milost a tvář, pročez Kristus učinil se prostředníkem, aby nám zjevil moudrost Ocovu: Evangelium sv. Matouše v kap. 11.: „Žádnýť nezná Syna, jediné Otec, aniž Otce kdo zná, jediné Syn, a komuž by chtěl Syn zjevití.“ Evangelium sv. Jana v kap. 1.: „Boha žádný nikdy neviděl; jednorozený ten Syn, kterýž jest v lůnu Otce, onť vypravil.“ — 2. aby nás smířil s milostí Otcovou: List k Římanům v kap. 5.: „Poněvadž byvše nepřatelé, smíření jsme s Bohem skrze smrt Syna jeho.“ — 3. aby nám ukázal vidění Otce. Proto pravil Filip: „*Pane, ukaž nám Otce.*“

Neprosil o vidění, které se děje patřením stvoření, protože jest toto tmavé, o němž v 1. kap. listu k Římanům: „Nebo neviditelné věci jeho, hned od stvoření světa, po věcech učiněných rozumem pochopeny bývají.“ — Ani o vidění víry, protože jest nedokonalé: 13. kap. 1. listu ke Korintským: — „Ani o takové, které se děje rozjímáním, které jest smíšené. Neboť rozjímání člověka zde na zemi nemůže jasně patřiti na Boha Otce pro zatížení těla, protože v 9. kap. Knihy Moudrosti se praví: „Tělo jež se porušuje, zatěžuje duši.“

Ale Filip praví o vidění Otce, které bude ve vlasti skrze jasnou patrnost, ve kterém nebude žádná temnost, protože jest nejjasnější: 1. list ke Korintským v kap. 13.: „Nyní zajisté vidíme v zrcadle a skrze podobenství, ale tehdáž tváří v tvář; — žádná nedokonalost, protože jest nejdokonalejší: 1. list ke Korintským v kap. 13.: „Ale jakž by přišlo dokonalé, tehdyť to, což jest z části, vyhlazeno bude;“ — žádné smíření, protože jest nejpříjemnější: A proto di

Augustin v knize „O svobodném rozhodování“: „Tak veliká jest krása spravedlnosti“ atd.

a dostat jest nám. Dí jemu Ježíš: Tak dlouhý čas s vámi jsem, a nepoznal jsi mne? Filipe, kdož vidí mne, vidí Otce, a kterakž ty praviš: Ukaž nám Otce? Nevěříš, že já v Otci a Otec

Zde znamenej, že se praví: „*Nevěříš?*“ — Věřil Filip v Krista a věřil, že jest roven Otci a (s ním) jeden v podstatě i v zevnějšku. Ale nevěřil v Otce zvlášť. A proto slyše Krista mluvit zvlášť o Otci, chtěl ho zvlášť poznati, a proto řekl: „*Ukaž nám Otce*“. Přece však Filip zhřešil a proto od Pána byl pokárán.

ve mně jest? Slova, kteráž já mluvím vám, sám od sebe nemluvím, ale Otec ve mně přebývá, on činí skutky. Věřtež mi, že jsem já v Otci, a Otec ve mně jest

jednotou bytnosti, neboť: „Já a Otec jedno jsme.“ (Evangelium sv. Jana v kap. 10.) A proto slova ta v předchozí větě znamenají jednotu bytnosti. Jest také Otec v Synu láskou a naopak Syn v Otci; a jest Otec v Synu jako způsobující v způsobeném a Syn v Otci jako způsobené v způsobujícím.

aneb aspoň pro ty samy skutky věřte mi. Amen, amen pravím vám: Kdož věří [věrou zřízenou láskou] ve mne, skutky [uzdravování], kteréž já činím [zjevně], i on činiti bude [an já je dříve činiti budu], a větší [vzhledem k známosti lidí] nad ty činiti bude;

Augustin dí: „Ale které jsou tyto větší skutky, zdali snad atd. — Tolik Augustin.

nebo já jdu k Otci svému. A jestliže byste, prosili co ve jménu mém, to učiním. — —

LX.

NA DEN NALEZENÍ SVATÉHO KŘÍŽE.

Za onoho času řekl Ježíš Otcí:

Toto jest *sedm slov* Kristových, když visel na kříži, v nichžto jest zahrnuta jeho poslední vůle, svěřená nám na příklad, abychom sledovali šlépěje jeho, jenž hříchu neučinil, aniž nalezena jest lež v ústech jeho, jenž svým umučením, které pokorně snesl, přemohl ďábla, kterého svázal, peklo, které oloupil, tělo, které přemohl, svět, kterým pohrdal, trest, který vytrpěl, nebesa, která otevřel, hřích, který způsobil smrt.

Neboť přemohlo pýchu pokorné naklonění hlavy, závist laskavé rozpjetí ramen k objetí, lakomství proražení rukou, lenost pospěch k utrpení, hněv mírné odpovídání a modlitba vykonaná ze nepřátele, smilstvo poranění boku a zbičování celého těla.

E v a n g e l i u m s v. L u k á š e v k a p. 23.:

1.

„Otče odpust jim, neboť nevědí, co činí.“

2.

I řekl lotru: „Amen pravím tobě, dnes budeš se mnou v ráji.“

E v a n g e l i u m s v. J a n a v k a p. 19.:

Tehdy Ježíš uzřev matku a učedníka tu stojícího, kteréhož miloval, řekl matce své:

3.

„Ženo, aj, syn tvůj. Potom řekl učedníkovi: Aj, matka tvá.“

Evangelium sv. Matouše v kap. 27.:

A při hodině deváté zvolal Ježíš hlasem velikým řka:

4.

„Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?“

Evangelium sv. Jana v kap. 19.:

Potom věda Ježíš, že již všechno dokonáno jest, řekl:

5.

„Žízním.“

Evangelium sv. Matouše v kap. 27. a sv. Marka v kap. 14.:

A zvolav Ježíš hlasem velikým, řekl:

6.

„Otče, v ruce tvé poroučím ducha svého.“

Evangelium sv. Jana v kap. 19.:

A když okusil Ježíš octa, řekl:

7.

„Dokonánoť jest.“

A nakloniv hlavy, [Evangelium sv. Matouše v kap. 15.:] zvolav hlasem velikým, pustil duši.

*

Slovům pak Kristovým, přiběreme-li k svému poučení sedm jiných neřestí, bude odpovídati přirovnání.

Neboť v 16. kap. 1. „Knihy královské“ čteme, že „kdyžkoli napaadal duch zlý Saule, David bera harfu, hrával rukou svou“ atd. — David, který svou harfou zkrotil zlého ducha, předobrazoval Krista, který na svém kříži řka sedm slov přemohl zlého ducha.

Neboť v harfě Davidově nebyla by bývala taková síla, kdyby nebyla bývala předobrazením Krista a jeho kříže: Neboť před Kristem, synem Davidovým podle těla, když na rozkaz moci boží hrál na sedm strun, zlý duch, který posedl pokolení lidské, s hrůzou utíkal.

Neboť „Saul, vykládá se ‚prosba‘ nebo ‚zneužívající‘ a znamená

pokolení lidské, které pro zneužívání darů milosti bylo posedlé od ďábla; ale prosbou, aby David dotkl se harfy, ustalo posednutí.

Bylo tedy na harfě kříže sedm strun, jichž zvuk zahnal ďábla; a to jest sedm slov Pána visícího na kříži, jichž moc, zazněla-li by, obrátila by ďábla přemoženého a zahanbeného na útěk.

První slovo jest: *„Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.“* V této struně zaznívá milosrdenství k bližnímu, jimž se odpouští bezpráví. A všimni si zvuku této struny, že nestačí vypustiti zášť ze srdce, ale nutno se za provinilce modliti a viny nevědomosti přičísti křivdícímu.

Hle, zní struna Kristova, že *„nevědí, co činí.“* I ukazuje se na této struně láska proti nenávisti v prominutí viny nepřítelům a v modlení se za ně, aby dosáhli odpuštění.

LXI.

JINÉ KÁZÁNÍ.

Evangelium sv. Matouše v kap. 9.:

Tehdy přistoupili

V tomto evangeliu kladou se dvě věci, t. otázka, učedníků Janových a farizeů, již chtěli usvědčiti Krista s jeho učedníky z nezachování přikázání a sebe samy velebiti. — 2. zbožná Kristova odpověď, spásitelné poučení a vymluvení, protože Kristus tazatele podobenstvím nebo příkladem poučuje a své učedníky vymluvil od přestoupení zákona.

Praví tedy evangelista: „*Tehdy*“, t. když poučil farizee o milosrdenství a sebe nazval lékařem nemocných a volajícím hříšníky ke konání pokání.

k Ježíšovi učedníci Janovi,

Lukáš v 5. kap. praví: „A oni“, t. farizeové, „řekli jemu: „Proč učedníci Janovi postí se často a modlí se, podobně i farizejští, tvoji pak jedí a pijí?“

řkouce: Proč my a farizeové

Augustin dí: „A oni byli přítomni“ atd.

postíme se často, učedníci pak tvoji se nepostí?

Cyril dí: „Když první slovo přijali od Krista“ atd.

I řekl jim Ježíš: Zdaliž

„Výklad řádný“ dí: „*Mravně*: Pokud ženich jest s námi“ atd. — Tolik „Výklad“.

Lukáš praví: „Zdali můžete synům ženicha, dokudž s nimi jest ženich, kázati se postiti?“

mohou [Výklad: »t. j. mají«] **synové** [apoštolé] **ženichovi** [V 2. kap. evangelia sv. Marka se praví: »synové svatby«, t. j. Krista a církve]

Postiti se: Augustin ,O otázkách evangelia‘ praví: „Jest pak dvojí půst“ atd.

Zlatoustý vece: „Jakoby řekl: Přítomný čas“ atd.

rmoutiti se, dokudž s nimi jest ženich [Výklad: »Jehož přítomnost více prospívá, než tělesná zdrženlivost.«]?

,Výklad řádný‘ dí: „Matouš dí tak: „Zdaliž mohou““ atd. — Tolik ,Výklad‘.

Ale přijdou dnové [Výklad: »utrpení, nanebevstoupení«,] **když bude od nich odňat** [tělesně] **ženich, a tehdyt se budou postiti** [jak od pokrmů, tak od lásky k světu]. **Žádný** [Výklad: »Proto se nepostí, že, žádný« atd.] **zajisté nepřišívá záplaty sukna nového** [Výklad: »t. j. přísnějších přikázání«]

,Výklad řádný‘ dí: „Žádný zajisté nepřišívá“ atd. — Tolik ,Výklad‘.

k rouchu vetchému [Marek: »k rouchu starému« — ,Výklad: »t. j. k apoštolům starého obyčeje«]; **nebo ta záplata jeho odtrhla by**

,Výklad“ dí: „Učitelé jest se stříci“ atd.

díl od roucha, a větší by díra byla. Aniž lejí vína nového duchovních přikázání do nádob [t. j. apoštolů] **starých; sic jinak rozpuknou se** [Výklad: »Nemohou trpěti, protože jsou ještě tělesní.«] **sudové, a víno se vyleje** [t. j. nové duchovní učení nevnikne v paměť], **a sudové se zkazí. Ale víno nové** [duchovní učení] **lejí do nových nádob** [do duchovních], **a bývá obé zachováno.** — —

NA DEN SVATÉHO VOJTĚCHA.

Kniha Moudrosti v kap. 10.:

Spravedlivého [Krista a každého jiného] **provedl Hospodin cestami přímými** [ctností]

Jelikož Spasitel Kristus Ježíš jest dle jiného názvu spravedlivý a mučedník, jehož umučením byli spaseni ostatní mučedníci, proto jemu jako hlavě spravedlivých a mučedníků náleží tato epištola především, a ostatním mučedníkům, které umučením a moudrostí svou přivedl do vlasti, podružně.

Provedl pak Ježíše-člověka Pán Bůh a tak celá nestvořená Trojice nejprímějšími cestami ctností a ukázal mu království, ve kterém nyní u převelikém vynikání v slávě sedí. I jest patrn postup epištoly následovně.

Ježto pak spravedlivost jest ctnost udělující jednomu každému jeho právo, jest patrn, že Kristus Ježíš formálně jest jmenován od takové spravedlivosti spravedlivý. Neboť on jako člověk měl dokonale vše, co hledí k Bohu, k sobě samému i k bližnímu, a v tom ho ostatní mučedníci následovali podle větší a menší zásluhy.

Z počtu těch byl sv. *Vojtěch*, jenž napodobuje hlavu mučedníků jako živý úd měl velikou stálost vůči těžce ho utiskujícím světským vládčům. — 2. velikou trpělivost vůči pronásledujícím ho nepřítelům. — 3. velikou laskavost k pokorným, tichým a poslušným. — 4. velikou milost ke všem, kdo ho sladce poslouchali, jak lze pravděpodobně mysliti z jeho legendy. A proto napodobuje Krista měl trojí stupeň trpělivosti, neboť byl trpělív 1. ke křivdám slovním, 2. ke škodám věčným a 3. k pohanám bičů, jak patrn v jeho umučení.

a ukázal [ve víře nebo vlasti] **mu království boží** [t. j. církve a tak blaženost], **a dal mu známost** [jíž se poznává celá Trojice]

svatých věcí; poctil ho v pracech [plodných, ne ve vynikání světském],

A v těchto věcech měl stálost vůči vládcům, jež, odvraceje je od bludu, učil naukami, zázraky a příklady, protože provedl ho Hospodin cestami mnohými a dal mu známost svatých věcí, aby lid jeho záslužně učil, a tak poctil a zatížil ho v pracech evangelického slova, a na něm naplnil božsky práce ke konečnému dosažení blaženosti.

Pracoval, pravím, pokorně nejplodnější prací církve Ježíše Krista, protože nikdy, nebo zřídka dával pohoršení druhému, a když upadl, umírňoval to, jak mohl, utrpěv ublížení nikdy si nežádal pomsty nad ublíživším, a tak, pokud mohl, napodobil správně mučedníka Krista. Neboť slyšel slovo Páně ve 21. kap. evangelia sv. Lukáše: „V trpělivosti své vládněte dušemi svými.“ Neboť kdo by se bál trpěti, nepřemáhal by snadno světské bázně.

Zlatoústý ve výkladu na Matouše dí: „Kdyby se vojín bál války“ atd.

O 1. v 2. kap. 2. listu k Timotheovi: „Pracuj jako dobrý vojín Kristův.“

O 2. tamtéž: „Pracovati musí i oráč, prve nežli užitku okusí.“

O 3. v 19. kap. evangelia sv. Lukáše: „Kupčetež, dokudž nepřijdu“, t.: jelikož pak doplním jednotlivé práce a odplatím každému přiměřeně.

a doplnil [na konci jeho časného života] **práce** [zatěžující ho] **jeho. Když podvodně jiní oklamávali** [žalovali, obkličovali] **jej,**

t. j. když sužovali, vinili nebo oklamávali. 8. kap. 2. listu ke Korintským: „Zdaliž Titus obklíčil nás“, t. j. oklamal. — Zde pak lépe se to pojímá za sužovati. Neboť sužovali vojáci Pilátovi údy Kristovy a nejsvětější hlavu trnovou korunou, a pak následovně u ostatních mučedníků bylo to správné. — 2. vinili Ježíše lživě mu přičítajíce rouhání atd.

byl mu přítomen [podle milosti], **a počestným** [pocitivým] **učinil ho. Ostříhal ho** [aby mu neškodili] **před nepřáteli, a**

Ostříhal Pán spravedlivého před nepřáteli, aby ho konečně nepřemohli, a tak vytrhl ho od nich. Žalm: „Ostříhej mne, Pane, před člověkem zlým, od muže nepravého vytrhni mne.“ — 2. ostříhal ho chráněním. A proto se praví v 13. kap. „Knihy přísloví“: „Hospodin bude po boku tvém a ostříhati bude nohu tvou“, abys nebyl chycen od zlých žádostí, od ďábla, od těla a světa. Neboť to jsou svůdcové, před nimiž ostříhá a od nichž osvobozuje Hospodin muže spravedlivého.

před svůdci [od víry a ctnosti] **bezpečným učinil** [ochránil] **ho a boj** [bitvu] **silný dal mu** [Ježíši a tak i jiným],

Proti světu, tělu a ďáblu. Svět bojuje trojím šikem. Augustin dí: „Aby se všemi strachy“ atd.

Svět přemáhají mučedníci odvahou k Bohu a moudrostí, protože Bůh jest moudřejší a mocnější.

Tělo přemáhají zdrženlivostí: 1. list Petrův v kap. 2.: „Zdržujte se od tělesných žádostí, které bojují proti duši.“ 2. uvalením trestu: List ke Galatským v kap. 5.: „Umrtvujte údy své“ atd.

Proti ďáblu mají bojovati lstivostí, moudrostí; 2. proti moci zprotením; 3. proti zlobě přímou vírou; 4. proti jeho dlouhému zkoušení vyzváním pomoci Ježíše Krista, neboť on „*dal boj silný*“ každému mučedníku, „*tak že přemohl*“ atd.

Kristu Ježíši byl dán boj silný v den utrpení a bude mu dán v den skonání. Zachariáš v kap. 14.: „Pán vytáhne bude bojovati proti těm pohanům“, t. j. pohansky žijícím, „jako bojoval v den potýkání“, t. svého umučení.

Boj jiných jest 1. pro víru: 6. kap. 1. listu k Timotheovi: „Bojuj ten dobrý boj víry, dosáhni věčného života.“ — Dále pro spravedlnost: Ježíš Sirach v kap. 4.: „Pro spravedlnost bojuj z celé duše své, a až do smrti zasazuj se o spravedlnost.“ — Dále: pro Krista: List k Filipenským v kap. 1.: „Vám jest to z milosti dáno pro Krista, abyste netoliko v něho věřili, ale také pro něj i trpěli“, t. majíce boj, jaký jste viděli, že já jsem měl. Totéž jest patrné z 1. kap. listu ke Kolosenským a ze 12. kap. k Židům: „Skrze trpělivost konejme běh uloženeho sobě boje.“

tak že přemohl [konečně: 4. kap. 2. listu k Timotheovi: »Boj výborný bojoval jsem, běh jsem dokonal« atd.], **a poznal, že**

Znamenej: Jsou mnozí, kteří nechťi bojovati za život věčný, a tací nebudou korunováni, protože v zápase nikdo nebude korunován, leč kdo by zákonitě bojoval. — Jiní bojují, ale liknavě: Proti těm se praví: „*silný*“. — Jiní bojují vlastní nerozvážností, ne z moci svého Pána, proti nimž se praví: „*dal mu*“. — Jiní bojují, ale vítězství neobdrží: Proti těm se praví: „*takže přemohl*“.

Kristus Ježíš bojoval, 2. bojoval statečně, 3. z moci boží, 4. bojoval vítězně. A v tom ho svatí mučedníci a zvláště svatý Vojtěch jako pravý bojovník statečně napodobil, neboť jako Kristus lid a zvláště duchovenstvo káral z neřestí, učil víře a svým učením získal Pánu Poláky, Uhry a Prusy, vytrpěl ukrutnou smrt, po níž ho Pán jakožto svého bojovníka vzal do života věčného.

nade všechno mocnější jest moudrost.

kteřá vychází z úst božích, a tak Syn boží vtělený, který byl od

věčnosti zplozen před vším stvořením, a který si vystavěl dům — lůno Panny. („Kniha Přísloví“ v kap. 9.)

Ta prodaného [za 30 stříbrných] **spravedlivého** [Krista] **neopustila** [ve smrti],

Spravedlivý může říci slova žalmu: „Ježto otec můj a matka má opustili mne. Pán však, který jest moudrost, přijal mne.“ A tak Pán neopustí konečně spravedlivých, byť i maličko trpěli. Izaiáš v kap. 54.: „Na maličkou chvílku propustil jsem tě.“ — Ale nespravedlivé na věky opustí: Ezechiel v kap. 16.: „Zanechá tě nahou a plnou vši ohavnosti.“ A ve 4. kap. Nehemiášově: „V ruce nepřátel zanechal jsi je.“ Důvod: protože oni tě zanechali, proto: „Nechť jsou zahánbeni“. (Jeremiáš v kap. 17.).

„Ó, ty nespravedlivý, Boha, jenž tě zplodil, jsi opustil a odstoupil jsi od Boha, spasení svého. Obrát se k Pánu Bohu svému a řci pokorně: Bože můj, před tebou od světla bdím, proč jsi mne opustil, leč proto, že jsem se zprotivil, ztučněv v žádostech tělesných, zhruběv v hříších, rozpustilý jsa v lichocení světa, já, jenž jsem měl poslouchati svého Otce jako milovaný syn.“

ale od hříšníků [věrolomných Židů] **vysvobodila jej; a sestoupila** [nezměnivši místo] **s ním** [spravedlivým Ježíšem] **do jámy** [do hrobu, neboť zde bylo božství s člověčenstvím po 3 dny], **a v okovech** [smrti] **ho neopustila,**

V okovech viny: Žalm: „Rozrazme okovy jejich a zavržme“ atd. — V okovech tělesných a 3. v okovech zatracení, jak mluví Otec k vtělené Moudrosti v 49. kap. Izaiáše: „Dám tě, abys řekl vězňům: Vyjděte; těm, kteříž jsou ve tmách: Zjevte se.“

Také moudrost, již člověk poznává božství a stav vlastního života v milosti neopustí člověka spravedlivého konečně, ale nechť se kamkoli obrátí, ať do jámy, nebo je oběšen na šibenici, *až mu přinese berlu království* jako synu krále nebeského a moc proti protivníkům, kteří jeho pověst hyzdili atd.

až [pokud] **mu přinesla**

Ježíši v den vzkříšení a konečně v den skonání (světa). Neboť tehdy bude mít berlu království nebeského a moc nad věrolomnými, kteříž ho tělesně potlačovali, a nad zlými křesťany, kteří ho stlačovali se stolice svých srdcí.

A ukáže lháře Židy ve svědectví a pohany s kacíři, kteří ho vinně hyzdili, ačkoliv formálně nebyl zhyzděn. A ukáže lháře křesťany, kteří lživě a bez užitku uchvátíli jméno křesťanství, ničemně zanechávající následování jeho.

Neboť podle božství dal mu otec jasnost věčnou a podle člově-

čenství stálou, aby těmi jasnostmi osvěcoval šťastně a na věky své údy, atd.

berlu království [nebeského], **a moc** [napadnouti a odsouditi zatvrzelé]

„Berla“ (= „sceptrum“) nebo řecky: „skeptron“ jest prut moci. A takovou bude míti Kristus Ježíš, neboť v 5. kap. „Knihy moudrosti“ stojí: „Zostří přísný hněv v kopí a bojovati bude s ním okres země proti nesmyslným.“ —

Tehdy také každý spravedlivý bude míti berlu moci, aby soudil s Kristem protivníky, kteří ho na tomto světě potlačovali.

nad těmi, kteříž ho potlačovali [od pravdy a tak všelikého prospěchu církve]; **a ukázala, že lháři** [o nichž lidé mysleli, že jsou pravdomluvní] **byli ti, kteříž ho** [na jeho dobré pověsti] **hyzdili** [před lidmi], **a dala mu jasnost věčnou** [tkvící na těle i na duši] —

Kristu (dala) jasnost věčnou podle božství, jež jest jasnost přemětná, od níž všeliká jasnost stvoření běže počátek a v níž rozkošně spočine každý konečně spravedlivý. Neboť to jest jasnost věčná, kterou dá spravedlivému po soudu rozjímati duší i smyslem.

A znamenej, že duch moudrosti mluví v přítomném (čtení) neustále slovy o minulosti, aby přivábil spravedlivé jaksi k zásluhám nutným pro udělení odplaty.

Pán Bůh náš. — —

LXIII.

NA DEN FILIPA A JAKUBA.

„Kniha moudrostí“ v kap. 5.:

Státi budou spravedliví u veliké stálosti

V této epištole klade se 1. konec dobrých, jenž jest na soudu veliká stálost, když se praví: „*Státi budou spravedliví*“ atd. — 2. konec zlých, jenž jest lkání a hrozné zkormoucení, když se praví: „*Vidouce to, zkormoutí se básní hroznou*“. Jest zde tedy zahrnut dvojí konec dvojího stavu, kterýž text bible objasňuje po této epištole v 4. a 5. kap.

A proto se praví v bibli: „*Tehdy budou státi*“: tehdy, když zlí přijdou přemýšlejíce o svých hříších v bázni, a převedou je naproti nepravosti jejich. („Kniha Moudrostí“ v kap. 5.)

A proto následuje: „*Tehdy budou státi*“, t. j. před ním státi budou: Daniel v 7. kap. dí: „Tisícové tisíců sloužili jemu, a desetkrát tisíckrát sto tisíců stálo před ním.“ — 2. budou státi nepohnutelní k zlému. — 3. budou státi nesmrtelní: „Zjevení sv. Jana“ v kap. 21.: „Smrti již více nebude.“ — 4. budou státi nad zatracenými pro přednost, kteřížto dříve před zločinnými leželi a stáli.

A 1. bude státi Kristus, jako vůdce války proti nesmyslným, kterýž dříve stál před soudci soudícími jej. A proto v 63. kap. Izaiáš stojí: „Tlačil jsem je v hněvě svém a pošlapal jsem je v prchlivosti své.“ — 2. (budou státi) svatí: Malachiáš v kap. 4.: „A pošlapete bezbožné, takže budou jako popel pod nohama vašima.“ — Tedy „*budou státi spravedliví*“ s prvním spravedlivým, „*u veliké stálosti*“, protože stáli vytrvale až do konce. Evangelium sv. Marka v kap. 13.: „Smrti stihnou vás a budete v nenávisti všechněm pro jméno mé; ale kdož setrvá až do konce, tenť spasen bude.“

proti těm [zlým], **kteríž je** [t. j. ony spravedlivé] **sužovali**
[t. j. kormoutili],

Zde se ukazuje, proti kterým budou státi, že proti ničemným, kteří je sužovali.

Budou státi	jako svědkové: Izaiáš v kap. 44.: „Vy jste svědkové moji“; a níže: „Tiť jsou svědkové jich, aby byli zahanbeni.“
	jako knížata k panování: Žalm: „Panovati budou spravedliví“ atd.
	jako soudcové k zatracení: Evangelium sv. Matouše v kap. 19.: „Budete seděti na dvanácti stolicích soudíce dvanáctero pokolení Izraelských.“

a kteříž odníмали práce [t. j. věci vypracované] jejich.

Ježíš Sirach v kap. 34.: „Chléb nuzný jest život chudých; kdo jej odjímá, vražedník jest. Kdo odjímá chléb a v potu dobytého, jest jako, kdo zabíjí bližního svého.“

A proti těmto bude státi Kristus, chudý, od vojínů oloupený: Malachiáš v kap. 3.: „K vám pak přikročím s pomstou, a budu rychlým svědkem proti kouzelníkům, a proti cizoložníkům, a proti křivopřísežníkům; i proti těm, kteříž s útliskem zadržují mzdu nájemníka, vdově a sirotku a přichozímu křivdy činice nebojí se mne, praví Hospodin.“

Vidouce to, zkormoutí se bázní hroznou,

Zde se klade zkormoučení a lkání zavržených. A proto kladou se o zavržených tři věci: 1. jest jich mnohonásobné zkormoučení, a proto se praví: „*zkormoutí se*“. 2. jest jich pozdní pokání a zpověď, když se praví: „*sami u sebe želíce*“. 3. jest jich pozdní poznání: „*My nesmyslní*“ atd.

Zkormoutí se	vidouce soudce: Zjevení sv. Jana v kap. 1.: „Z úst jeho meč s obou stran ostrý vycházel“, t. seka- jící tělo i duši;
	vidouce všechny spravedlivé stojící proti němu a všeli- ké stvoření: „Kniha Moudrostí“ v kap. 5. „Obleče tvorstvo v odění ku pomstě nad ne- přáteli“;
	vidouce hříchy vlastní: Žalm: „Usvědčím tě a po- stavím tě proti tváři tvé.“

Proto tedy „*zkormoutí se bázní hroznou*“, a k tomu se přidá vidění zlých duchů, oddělení od Boha, věčné zatracení, od kteréhož vysvobodí nás Kristus Pán na věky věkův požehnaný.

a podiví se náhlému [v brzkosti]

Podiví se rychlému oslavení duše a těla svatých, moci soudu, obcování světa chudých, kteří pozdvižení z kalu budou přátelsky obcovati s králem Kristem. Podiví se, kterak člověk světem nejpovrženější předčí krále světa a papeže v slavné zásluze, a tak budou se diviti činně, oni, kteří na tomto světě chtěli by trpně ode všech se dáti obdivovati.

a nenadálému spasení, lkajíce [kteříž se byli radovali]
pro soužení [t. j. smutek, úzkost nebo bolest]

Úzkost ducha největší, způsobená hříchem konečné nekajicnosti. Neboť kdyby duch honosil se, že vstoupil do nebeské vlasti, ihned poděšen strachem před soudcem do sebe se obrátí a přemýšleje o svém přebývání na světě, vidí konec, a nic nezbyvá, leč aby s ďábly sestoupil do pekel.

Zavržení tedy budou lkáti pro soužení ducha, ale blažení, kteří dříve byli soužení a stížení, ne již v úzkosti, ale v svobodě těla i duše radující se budou státi u veliké stálosti.

A proto Zuzana, která pravila v 13. kap. Danielově: „Úzkosti jsou mi se všech stran“, předává tento hlas zavrženým starcům, kteří jí způsobili úzkosti. A podobně chudí utlačení svým utlačovatelům, neboť jak se praví v 1. kap. Sofoniášově: „Den hněvu den onen, den zármutku a soužení, den úzkosti a bídý.“ Neboť se praví v 2. kap. listu k Římanům: „Soužení a úzkost na každou duši člověka činíciľlo zle“; „soužení“, t. vnější těla, a „úzkost“ vnitřní ducha.

ducha, řeknou sami u sebe, želíce [rmoutíce se] **a pro soužení**

Zde se 2. klade jich pozdní pokání a zpověď, která bude vůbec neužitečná, protože se nestane na místě, v čase a způsobu náležitém. Na místě nenáležitém proto, že v pekle, které není místo k pokání: „Kniha Moudrosti“ v kap. 5.: „Tak mluví v pekle ti, kteříž zhřešili.“ — 2. ne v náležitém čase, protože po smrti není čas k pokání: Zjevení sv. Jana v kap. 10.: „Anděl pozdvihl ruky své k nebi a přísáhl skrze živého na věky věků, že již více času nebude.“ t. k pokání. — 3. ne v náležitém způsobu, protože nebudou moci míti v svém pokání lítost, zpověď a zadostučinění: lítost ne proto, že budou zatvrzení ve zlém; Job v kap. 40.: „Srdce jeho zatvrdí se jako kámen.“ 2. proto, že budou zoufati nad odpuštěním, a tak nebude to moci býti pokání, jež jest spáchané oplakávati a nedopouštěti se toho, co dlužno oplakávati, podle Ambrože. Také nebudou míti zpověď: Žalm: „V pekle však kdo se ti vyzná?“ Aniž také budou moci míti zadostučinění, protože neprospěje jim ani věčný půst a nebudou moci dáti almužnu, ani modlitba jejich nebude vyslyšena. Proto se praví v 9. kap. Ježíše Siracha: „Cokoliv může ruka tvá učiniti, ihned vykonej“, protože ani skutek, ani rozum, ani vědění, ani moudrost nebudou v pekle, kam ty spěcháš;

tedy ani půst, ani almužna, ani modlitba tam nebudou, protože všechny ty věci předpokládají náležitý rozum a vědění. A nevím, komu by tam dávali almužnu, leč snad kněžím, kteří všechny almužny, ať jsou jakékoliv a kdekoliv dány, (zvláště mniši) neostýchají se brát. Ježto tedy bude tam řeholníků beze vši pochyby mnoho, tu vyznávající chudobu, před níž na světě utíkali, snad i tam budou s kasičkami vždycky žebřati o almužnu, neboť žebrota jest jim podstatnou částkou jich řehole. Tuto žebrotu nedej mi, prosím, Pane, ale toliko skytni mi věci nutné k výživě, jichž prostřednictvím mohu konečně dojít k večeri Páně.

ducha lkajíce: tot jsou ti, jižto nám byli někdy ku posměchu, a za přísloví v potupení [v pohanění].

Znamenej: Potupuji jest totéž jako zlořečím, nebo rouhám se. Evangelium sv. Matouše v kap. 27.: „Lotři, kteří s ním byli ukřižováni, rouhali se jemu.“ A tak potupení jest zlořečení nebo rouhání, kterým zavržení uctívali syny boží. Tehdy, pravím, poznali zákonníci a kněží, jak obtížili jednorozeného Syna božího potupením, majíce ho na posměch a za přísloví rouhání, kterého se na něm hanebně dopustili.

My nesmyslní,

Zde se 3. klade jich pozdní poznání, když poznají sebe jako nesmyslné. Neboť k nesmyslným připodobují se co do smyslu. Neboť pošetilý smysl mají ti, kteří neznají, co mají činiti, ale více než pošetilý ten, kdo neví, že neví. Neboť takový svoji hloupost pokládá za moudrost. List k Římanům v kap. 10.: „Nebo neznajíce boží spravedlnosti a svou vlastní spravedlnost usilující vystaviti, spravedlnosti boží nebyli poddáni.“ Proto řeknou v pekle dle 5. kap. „Knihy Moudrosti“: „Cesty Páně neznali jsme“, a budou položeni v zem zapomenutí: 14. kap. 1. listu ke Korintským: „Jestliže někdo nezná, neznán bude!“ a v 25. kap. evangelia sv. Matouše: „Neznám vás.“ — A v této řadě jsou všichni, kdo se opovažují na základě vlastního vědění a nenásledují v pokoře Pána Ježíše Krista.

2. podobají se nesmyslným, vzhledem k vyvolení lepšího. Neboť oni ve své pošetlosti hloupě se chápali kalu světského místo slávy blaženosti a za maličkou rozkoš směnili vlastní duši, neboť praví nejvyšší Moudrost v 8. kap. evangelia sv. Marka: „Co prospěje člověku, kdyby celý svět získal, ale duše své škodu trpěl? Nebo jakou dá člověk výměnu za duši svou?“

3. podobají se nesmyslným proto, že trpěli mdlobou, pro niž nemohli býti vzbuzeni ze spánku, ačkoliv Duch svatý denně volal: List k Efezským v kap. 5.: „Vstaň, kdo spíš, povstaň z mrtvých a osvíti tě Kristus.“ Dále proto, že měli znamení jako zběsilí, kteří zdají se zpívati, smáti, a přece přátelé pláč. Tak hříšníci dle „Knihy přísloví“

v kap. 2.: „Veselí se ze zlého činění, plesají v převrácenostech nejhorších.“ — Augustin dí: „Co jest radost světa?“ atd.

měli jsme život jejich za bláznovství a konec jejich za bezectný; aj, jak jsou počteni mezi syny boží, a mezi svatými

protože Krista přijali. Evangelium sv. Jana v kap. 1.: „Kteříž pak koli přijali ho, dal jim moc syny božími býti, těm, kteří věří ve jméno jeho. Kteříž ne z krve, ani z vůle těla, ani z vůle muže“, t. j. ne z pyšného rodu, ani z rozkoše tělesné, ani ze zloby vůle, „ale kteří z Boha zplozeni jsou“, t. z vody křtu a z Ducha svatého. — Budou tedy zahanbeni urození světa, rozkošníci těla a lakomci, protože nejsou počteni mezi syny boží, ale za ďábly, ani mezi svatými, ale mezi zavrženými ďábly jest los, t. j. dědictví jejich, na věky věkův.

jest los jejich. — —

NA DEN NALEZENÍ KŘÍŽE.

List ke Galatským v kap. 5.:

Bratří, jáť mám naději [že se k mému napomenutí napravíte] **o vás v Pánu Ježíši** [t. j. skrze pomoc Pána Ježíše], **že nic jiného** [leč pravdu evangelia, kterou jsem vám kázal]

Jelikož Apoštol povolal Galatské slovem evangelia od služebnosti zákona starého a od obřízky v svobodu zákona Ježíše Krista, po odchodu Apoštolově, byli pokoušeni od falešných apoštolů, aby se navrátili k zákonu a obřízce. Proto Apoštol tímto listem volá je zpět od služebnosti zákona a od obřízky, řka: „*Jáť mám naději o vás, že nic jiného smýšleti nebudete*“, než jsem vám kázal.

A proto před touto epištolou v 5. kap. listu ke Galatským praví: „Stůjte a nezaplétejte se zase v jeho služebnosti. Aj, já Pavel pravím vám, že budete-li se obřezovati, Kristus vám nic neprospěje.“ A níže: „V Kristu Ježíši ani obřízka nic neprospívá, ani neobřízka, ale víra skrze lásku dělající.“

A protože Galatští ustoupili od slova Apoštolova, ačkoliv přece byl jim řekl v 1. kap.: „Jsou někteří, jižto vás kormoutí, a převrátiti chtějí evangelium Kristovo. Ale bychom pak i my, neb anděl s nebe kázal vám mimo to, což jsme vám kázali, prokletý buď. Jakož jsme prve pověděli, a ještě znovu pravím: „Jestliže by vám kdo jiné evangelium kázal mimo to, kteréž jste přijali, prokletý buď“ —: proto Apoštol se zvoláním praví v 3. kap. listu ke Galatským: „Ó, nemoudří Galatští, kdo vás tak zmámil, abyste nebyli povolní pravdě.“ Tu dí „Výklad“: „Zmámil, t. j. oklamal“ atd.

smýšleti nebudete [nebudete rozuměti se souhlasem]; **ale ten, kterýž kormoutí vás** [tvrdě, že bez obřízky nemůžete býti spaseni], **trpěti bude soud** [t. j. trest dle soudu mu náležící], **kdož jest on koli. Já pak, bratří,**

Neboť Pavel konec obřízky ukázal svým skutkem. Byl totiž národnosti židovské, a trpěl od nich pronásledování, protože kázal konec obřízky. A proto praví: „*Já pak, bratří*“, atd.

káži-li [pravě, že jest nutna k spáse] **také obřízku** [těla židovskou],

List ke Galatským v kap. 6.: „Ti, kteří chtějí tvárně býti podle těla, nutí vás, abyste se obřezovali, jediné aby protivensství pro kříž Kristův netrpěli. Nebo ani sami ti, kteříž se obřezují, nezachovávají zákona, ale chtějí, abyste se obřezovali, aby se tělem vašim chlubil. Ale ode mne odstup to, abych se chlubil, jediné v kříži Pána“ atd.

i pročez ještě protivensství trpím?

Jako by řekl: „Nemám více trpěti, protože pro jinou věc mne Židé nepronásledují.“

List ke Galatským v kap. 6.: „Nebo v Kristu Ježíši ani obřízka nic neprospívá, ani neobřízka, ale nové stvoření. A kteřížkoli tohoto pravidla následují, pokoj přijde na ně a milosrdenství, i na lid boží Izraelský.“

Tedy jest vyprázdněno pohoršení kříže.

Ježto však Židé pohoršovali se nad Pavlem, jenž kázal, že Ježíš Nazaretský byl ukřižován, a že obřízka se vyprázdnila, jejíž vyprázdnění co do ustání obřízky falešní apoštolé popírali, proto dodává o nich: *Ó, by odřezáni byli!*

Ó by také odřezáni byli [od vašeho společenství], **kteríž vás nepokojí** [říkajíce, že obřízka jest vám nutná k spáse]. **Nebo vy v svobodu** [zákona milosti] **povolání jste,**

od služebnosti starého zákona skrze milost Krista osvobodivšího: Evangelium sv. Jana v kap. 8.: „Jestližeť vás Syn vysvobodí, právě svobodní budete.“ Ale protože takové svobody nesmí se zneužívat, jak jí zneužívají lidé oddaní rozkošem, doufajíce v utrpení Kristovo, proto dodává: „*abyste té svobody*“ atd.

bratří, toliko abyste té svobody [milosti zákona Ježíše Krista. — List ke Galatským v kap. 5.: „V svobodě, kterouž Kristus nás osvobodil] **nedávali v příležitost** [v moc] **tělu,**

Kristus Ježíš vysvobodil nás od těžké služebnosti zákona, abychom byli služebníci jeho svobodní, dobří a moudří, neboť on nikoho neobtěžuje: Evangelium sv. Matouše v kap. 11.: „Jho mé zajisté jestiť rozkošné, a břímě mé lehké.“ Tak učedník Kristův nemá obtěžovati dobrého služebníka. Ježíš Sirach v kap. 7.: „Služebník rozumný

budiž tobě milý jako duše tvá; neodnímej mu svobody, aniž opouštěj ho nužna.“ Takovou svobodu dávají mnozí služebníci v moc těla svého říkajíce: „Tělu se líbí pít, běž, co sedíš“ atd.

2. Kristus osvobodil nás od služebnosti hříchu: 2. list ke Korintským v kap. 3.: „Nebo Pán jest Duch ten, a kdež jest ten Duch Páně, tu i svoboda“, t. od hříchu.

3. vysvobodil z moci ďáblů: Jeremiáš v kap. 15.: „A vysvobodím tě z ruky nejhorších a vytrhnu tě z ruky silných.“

4. vysvobodí ze služebnosti porušení: List k Římanům v kap. 8.: „To stvoření vysvobozeno bude od služebnosti porušení“ ve vysvobození Syna božího.

Pro tuto čtverou svobodu praví Apoštol: *„abyste té svobody nedávali v příležitost“*, t. j. v pád nebo v moc *„tělu“*. *„Occasio“* (= příležitost) jest od *„occido, -is, occasum“* (= padám), t. j. schopnost, možnost, moc, podmínka, čas, místo, pád, náhoda a také se klade za příčinu.

ale skrze lásku Ducha [svatého] posluhujte sobě ve spolek [vzájemně se podporující v duchovních i časných věcech].

Křesťané mají si navzájem posluhovati skrze lásku Ducha svatého, protože jsou jedno tělo Kristovo a údy z údu: 1. list ke Korintským v kap. 12.: „Skrze jednoho zajisté Ducha my všichni v jedno tělo pokřtěni jsme, buď služebníci, neb svobodní, a všickni v jeden Duch zapojeni jsme“, jak se praví tamtéž. Tedy jeden úd má druhému v témž duchu posluhovati rukama, t. j. činnýma, okem, t. j. rozjímavým; a tak Apoštol jako prorok byl hlava, t. j. vyšší, nohám, jako učitel nižším. A proto ve 12. kap. 1. listu ke Korintským se praví: „Nemůžet oko říci ruce: Nepotřebí mi tebe, aneb opět hlava nohám: Nepotřebuji vás. Nýbrž mnohem více údové, kteříž se zdají nejmilejší v těle býti, potřební jsou. A kteréž máme za nejpoctivější v těle, těm větší uctivost činíme... poctiví pak údové naši toho nepotřebují. Ale Bůh tak způsobil tělo, dav poslednějšímu hojnější poctivost, aby nebyla roztržitost v těle.“ —

Zde to vysvětlí, jak umíš atd.

Nebo všecken zákon v jednom slovu

t. prikázání lásky, jež však přece dělí se na dvě, pokud milování hledí k Bohu a k bližnímu. A proto praví Spasitel ve 22. kap. evangelia sv. Matouše: „Na těch dvou prikázáních všecken zákon záleží i proroci.“ Neboť všechna ostatní prikázání jsou duchovní výklady prikázání milování Boha a bližního. Apoštol však zde mluví toliko o milování bližního, věda, že miluje-li kdo bližního jako sebe sama pak miluje Boha a naopak. Neboť řekl-li by: „Miluji Boha“ a nenáviděl bližního, lhář jest: 1. list sv. Jana v kap. 4.: „Řekl-li by kdo: „Miluji Boha a bratra svého nenáviděl by, lhář jest. Nebo kdož

nemiluje bratra svého, kteréhož viděl, Boha, kteréhož neviděl, kterak může milovati? A totoť přikázání máme od něho, aby ten, kdož miluje Boha, miloval i bratra svého.“

Hle, ze slov tohoto svatého jest patrné, že ‚milovati Boha‘ a ‚milovati bližního‘ se vzájemně následují, ačkoliv jedno dlužno výborněji chápati.

se zavírá, t. v tom: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého [k dosažení blaženosti]. **Pakli se ve spolek koušete,** [křivdíce si slovy] **a žerete,**

odírajíce se. Jakož se vhodně praví o lichváři, že sežral toho, komu půjčil na úroky. A proto stojí v žalmu: „Sežrali Jáкова a místo jeho zpustošili.“ Evangelium sv. Matouše v kap. 23.: „Běda vám, zákonníci a farizeové pokrytci, že sežíráte domy vdovské a to pod zámyslem dlouhého modlení; protož těžší soud ponesete.“

hleďtež, abyste jedni od druhých [v dobrech tělem a duší, protože po nich následuje vaše zkáza] **zkažení nebyli! — —**

Znamenej: ‚*consumor*‘ (= jsem kažen) v rodě trpném běře se za ‚býti kaženu‘; ačkoliv ‚*consumere*‘ (= skonávati) v rodě činném jest končiti nebo dokonati, přece častěji se běře za kaziti. A tak platí tolik jako ‚zle skonati‘; a tak ve větě předchozí: ‚*Abyste skonání nebyli*‘ t. j. zkažení jedni od druhých jak na těle, tak na duši. A toto zkažení vzniká ze závistného kousání a z lakomého žraní, kteréžto dvě věci přímo se protíví dvojí lásce k bližnímu a k Bohu.

NA DEN SV. VÍTA.

List k Židům v kap. II.:

Svatí [t. j. pevní] **skrze víru** [zřízenou láskou] **vybojovali** [pohrdajíce prospěšným, snášejíce protivenství] **království** [světských, děblů a nebeské]

V tomto listě Apoštol ukazuje 1. účinnost víry, 2. stálost svatých v dobrých skutcích, a 3. z toho uzavírá jich oblažující vykoupení. Víra jest základ svatých, stálost prostředek k cíli, vykoupení cíl, k němuž řídili mnohonásobná utrpení.

A proto ve slovech listu ukazuje se jakost svatých, jací byli zde na světě, že svatí, 2. jací byli v zbraních, že ve víře, 3. jací byli v boji, že vybojovali království, 4. jací byli v skutku, že činili spravedlnost, 5. jací byli v odměně, že docházeli zaslíbení.

Jelikož vůdce Kristus rázně vybojoval svět, kterýžto držel šik vojinům, proto ozbrojil a oživil své vojíny předně ve víře; evangelium sv. Jana v kap. 16.: „Doufejtež, jáť jsem přemohl svět.“ A proto nikdo by nepřemohl svět, kdyby ho nebyl dříve přemohl Kristus, zapudiv jeho kníže: evangelium sv. Jana v kap. 22.: „Nyní kníže světa tohoto vyvrženo bude ven.“

činili spravedlnost [dávajíce jednomu každému, což jeho jest] **docházeli zaslíbení** [t. vykoupení od hříchů a béd a slavného blaženství]

Výklad: „Věřou to, co bylo zaslíbeno“ atd.

zaccpávali [jako Daniel dle 6. kap. Daniele; Samson v 9. kap. „Knihy soudců“; David dle 18. kap. „Knihy královské“; Ignác] **ústa lvů**,

„*Obturo*“ (= zaccpávám) skládá se z „*ob*“ (= před) a „*tundo*“ (= tepati)*, což jest totéž jako zavírám nebo cpu. A proto dí žalm:

*) Etymologie arci nesprávná.

„... jako úzovky hluché zacpávající uši své.“ — A proto se praví v Jitřence: „Zákon praví: Nezacpeš úst volu mlátícímu“, t. j. nezavážeš. 1. list ke Korintským v kap. 9.: „Nezavážeš úst volu mlátícímu.“ Dále ve 21. kap. „Knihy přísloví“: „Kdo zacpává ucho své k volání chudého...“

uhašovali [tři mládenci, dle 3. kap. Daniele; Mojžíš a Aron dle 11. a 16. kap. knihy „Numeri“] **moc** [prudkost] **ohně**,

Nyní mají uhašovati moc pokušení, zacpávati ústa lvů, t. j. ďáblů. 1. list Petrův v kap. 5.: „Střízliví buďte, bděte; nebo protivník váš ďábel jako lev řvoucí obchází, hledaje, koho by sežral. Jemuž odpírejte, silní jsouce u víře, věduce, že tatáž utrpení bratrstvo vaše, kteréž na světě jest, obkličují.“ Hle, víra zacpává ústa ďáblova a přemáhá svět. 1. list sv. Jana v kap. 5.: „Toť jest to vítězství, které přemáhá svět, víra naše.“ A 1. ďábla. Proto praví Jakub ve 4. kap. svého listu: „Vzepřete se ďáblu, i utečeť od vás.“ — „Vzepřete se, vece, aby nevstoupil ve vaši paměť ponoukáním, ani v rozum váš kocháním, ani ve vůli souhlasem, protože tak uteče od vás. Neboť tak svatí vybojovali království ďáblovo.“

Svatí vybojovali království lidí utrpením, jež jest slavný, vítězný a plodný způsob vybojovávání. Neboť tak zvítězil Kristus utrpením, ačkoli mohl míti více než dvanácte pluků andělů (dle 26. kap.: evangelia sv. Matouše), jimiž by byl mohl přemoci nepřátele, ba jediným slovem. Přece však sílu nezahnal silou násilnou, avšak silou utrpení silněji nepřátele překonal. A proto dí pohan Seneka: „Vlastností velikého ducha jest nanejvýš trpěti křivdy.“

uteklí [odpudili jsou] **ostrosti** [šiku nepřátel, majících meče ostré, jako Josue, Gedeon, David. Patrně v knihách „Josue“, „královských“ a „Soudců“] **meče**, **zmocnění bývali** [zmohli jsou] **v mdlobách** [těla a duše. Patrně o Ezechiáši v 38. kap. Izaiáše], **silní učinění v boji** [tělesném a duchovním]

domácím. A proto ve výkladu na 4. kap. knihy Job: „Kde jest statečnost tvá“, praví Výklad: „Kdo sebe přemáhá“ atd.

Ježto tedy člověk má boj vnitřní: evangelium sv. Matouše v kap. 10.: „Nepřátelé člověka domácí jeho“, — má jej, prve než vzejde boj s vnějšími, vybojovati, neboť v takovém spočívá největší vítězství.

A proto na slova 16. kap. „Knihy přísloví“: „Kdož panuje nad myslí svou, (lepší jest nežli ten,) kterýž dobyl města“, praví „Výklad“: „Menší vítězství jest“ atd. — Neboť kdo přemáhá žádosti tělesné, které bojují proti duši, jistě vybojovává království ďáblovo a nebeské, čině sobě samému násilí, podle slov 11. kap. evangelia sv. Matouše: „Království nebeské násilí trpí, a ti, kteříž násilí činí, uchvacují je.“ Hříšníci však mají vítěziti pokáním: evangelium

sv. Matouše v kap. 3.: „Pokání činite, nebo přiblížilo se království nebeské.“

vojstva zaháněli [jako Machabejští, David, Josue] **cizozemců** [cizinců t. j. „extraneorum“ (= vnějších); „exter, -a“ t. j. poslední nebo cizinec]. **Ženy přijímaly mrtvé své vzkříšené** [Marta a Magdalena Lazara, vdova syna, Jairus dceru].

Někteří vykladaatelé pravili, že ženy přijímaly muže své vzkříšené, tvrdíce, že manželství nerozlučuje se smrtí, a proto, že byly vázány, je zase přijmouti. Ale to jest proti Apoštolovi v 7. kap. listu k Římanům, kde mluví o ženě vdané: „Pakli by umřel muž, svobodná jest od zákona muže.“

Proto vhodnější jest tento výklad: „Ženy“, t. j. matky nebo sestry, „přijímaly mrtvé své vzkříšené“: syny vzkříšené vírou a modlitbou proroků, jak patrně o ženě Sareptské v 17. kap. 3. „Knihy královské“, které Eliáš vzkřísil syna, a o ženě Sunenské ve 4. kap. 4. „Knihy královské“ od Elizea atd.

Jiní pak [pro víru v pravého Boha] **roztahování jsou** [roztažení. — Na kříži, jako Ondřej, Petr, Filip],

Ukázav, co svatí učinili věrou, zde v následujícím ukazuje, co pro víru vytrpěli, když praví: „Jiní“, t. pro víru v pravého Boha, „roztahování jsou“, t. j. mučidly rozpínání, jak patrně ze 7. kap. 2. knihy Machabejské o pěti bratřích.

neoblíbivše sobě vysvobození [od přítomného trestu],

od smrti tělesné na ten čas: Jest to patrně na Ondřeji, který nechtěl býti vysvobozen od kříže, aby rychleji dosáhl lepšího vzkříšení, a ještě předněji na Kristů, který byl rozpiat a roztažen na kříži nechtěje přijmouti vysvobození od kříže, aby pro nás dosáhl lepšího vzkříšení, t. ze smrti těla a duše k dosažení blaženosti.

aby lepšího [t. v oslavení] **dosáhli vzkříšení** [v budoucí slávě]. **Jiní pak posměchy a**

t. j. výsměšky. Posměch (= „*ludibrium*, -ii“) jest výsměšek nebo věc hodná výsměšku. Jest patrně posměch ze Samsona v 15. kap. „Knihy soudců“, z Tobíáše v jeho kap. 2. a z Joba v jeho kap. 3.

mrskáním [Patrně o Micheáši v poslední kap. 3. „Knihy královské“ a o výše uvedených v „Genesi“ a v „Exodu“, v kap. 5.] **trápení, ano i vězeními** [to patrně o Jeremiáši v 38. a 37. jeho kap. a o Micheáši v 34. kap. 2. knihy „Paralipomenon“] **a žaláři; kamenování jsou** [od židů v Egyptě Jeremiáš, Štěpán], **sekání** [Petr, Pavel, Stanislav, Václav], **pokoušení** [chlipností],

Izaiáš byl od Manasseta řezán pilou v prostřed těla, protože káral jeho zločiny; a o sedmi bratřích Machabejských, kterým byly usekány ruce a jiné části těla, jak patrně ze 7. kap. 2. knihy Machabejské. Tiť byli pokoušeni, aby ustoupili od poslušnosti svého Boha, jiní aby se přiklonili k modlám, jako Mathatias a synové jeho ve 2. kap. 2. knihy Machabejské a Eleazar v 6. kap. 2. knihy Machabejské a souhlasně svatí nového zákona.

mečem zbiti [protože nepřivolili: Kateřina, Markéta, Dorota. — 2. kniha Machabejská, kap. 5. a 6.], **chodili v melotách***) [t. j. v oděvech ze srsti velbloudí zhotovených, jako Jan Křtitel]

Zde v následujícím ukazuje Pavel, co vytrpěli svatí pro víru v tvrdostech dobrovolně přijatých, jak patrně na Eliáš Thesbitském v 1. kap. 4. „Knihy královské“ a Janu Křtiteli v 3. kap. evangelia sv. Matouše, který chodil v srsti velbloudí.

Znamenej: „*Melota*“ nazývá se oděv zhotovený z srsti velbloudí. Nebo „*melota*“, -ae jest jistý živočich, t. j. jezevec,**) a jmenuje se, „*mellota*“, protože horlivě pase po plástech a medu (= „*mella*“); nebo se tak nazývá od „*meloum*“, jenž jest kulatý, protože má kulatou postavu; a někdy se nazýval „*nilus*“.

a v kožích kozlečích [jako Eliáš Thesbitský], **trpíce chudobou** [věci k životu potřebných, jak patrně na Eliáš, který v nouzi byl krmen od havranů a od ženy vdovy, dle 17. kap. 4. „Knihy královské“], **jsouce sužováni**

od lidí světských pro spravedlnost. To jest patrně na Eliáš, jenž utekl před Jezabel dle 19. kap. 3. „Knihy královské“, na Davidu, jenž utíkal před Absolonem dle 15. kap. 2. „Knihy královské“.

a trápení;

prací tělesnou. To jest patrně na Eliáš, který unaven usnul pod jalovcem, dle 19. kap. 3. „Knihy královské“.

kterýchžto [svatých] nebyl svět [t. j. shromáždění zlých světských lidí] **hoden**

t. aby je měl. Nebo těch svatých nebyl svět hoden, protože oni ho neuctívali, ale zahanbovali a pravdivě napomínali;

po pustinách [na pouštích neb samotách] **bloudíce i po horách** [pro pronásledování zlomyslníků] **a jeskyních**

* *melota* (z řec.; *μηλωτή*) = ovčí kůže i s vlnou. Jelikož však Hus níže vykládá to jinak (nesprávně), ponecháno nepřeloženo.

**) Jezevec = *Meles taxus*. Omyl Husův patrný.

Pozn. překl.

Znamenej: Jeskyně jest jáma učiněná uměle, doupě však od přírody nebo nějakou náhodou, jako prudkostí vod.

Taková místa obývali svatí, aby vhodně mohli rozjímati: Proto Filosof v 1. kn. „Politiky“, když dokázal, že člověk je živočich společenský, připojuje, že ten, kdo utíká z obecného obydlí lidí, jest buď zvíře nebo lepší člověka. A tak člověk poustevník jest buď zvíře nebo bůh; hledá-li samoty pro zlé, jest zvířecí, jestliže pro rozjímání a aby unikl překážkám světa, jest bůh, t. j. božský, a tak od lidí za Boha pokládán.

i v doupatech země. A ti

Zde ukazuje, proč zaslíbení jsou vzdálena oněch svatých, totiž proto, že byli schválení, t. j. vyzkoušení svědectvím víry, aby byli svědky víry, již vybojovali království, pro níž tišili divé šelmy, oheň a jiné neoduševnělé věci nadpřirozeně krotili, a již vytrvávali v těžkých oděvech v nouzi o potravu a přebývali na místech pustých. První pak svědek, nejdůstojnější, jest Kristus Ježíš, který přede všemi chtěl pro naši spásu vzítí na se příkoří, aby jimi dokázal plněji svoji trpělivost v boji.

všickni svědectvím víry schválení jsouce, nedošli zaslíbení.

LXVI.

NA DEN CÍRKEVNÍHO UČITELE.

2. list k Timotheovi v kap. poslední.

Nejmilejší [Timothee], osvědčuji [t. j. zapřísáhám tě] před obličejem Boha [Otce] a Pána Ježíše

V této epistolet Apoštol zapřísáhá Timothea, aby pod obdržéním blaženosti a vyhnutím hodnému zatracení kázal slovo boží a následovně plnil úřad svůj; 2. prorokuje zlobu lidu; 3. oznamuje odplatu jeho a následovně každého biskupa nebo kněze dle zásluh, aby byli v úřadě hotovější.

Krista [který s Otcem a Duchem svatým jsou svědky tohoto zapřísáhnutí], kterýž má souditi živé [nyní žijící] i mrtvé

již ležící v hrobích, nebo „mrtvé“, t. j. ve smrtelných hříších (jsoucí) k zatracení a „živé“ v milosti k blaženosti. První jsou předzvěděni a tito předzřízeni.

v příchodu svém [hrozném zlým] a království svém; kaž

Evangelium sv. Marka v kap. poslední: „Kažte evangelium všemu stvoření.“ A proto Apoštol zde po způsobu svého Mistra nejpředněji ukládá úkon kázání, zapřísahaje Timothea skrze Ježíše Krista, hrozného soudce, a jeho příchod a království, jako by řekl: „Neučiniš-li toho, vytrpíš těžký soud a ztratíš království nebeské.“

slovo [evangelia]

Jinoznačně: t. j. evangelium, jež jest slovo boží. Ale nyní, běda, za našich dob jest vyhlazeno a básně drží místo jeho. A kéž by osnovatelé básní slyšeli Augustina v kázání o modlitbě, an dí: „Kdo se v církvi zabývá“ atd. — Tolik ten.

„*Slovo*“, t. svatého písma : 2. list sv. Petra v kap. 1. : „Nebo ne nějakých vtipně složených básní následující, známou učinili jsme vám Pána našeho Ježíše Krista moc.“ A níže: „A mámeť přepevnou řeč prorockou, kteréžto že šetříte jako svíce v temném místě svítící, dobře činíte, až by se den rozednil, a dennice vzešla v srdcích vašich. Toto nejprve znajíce, že žádného proroctví písma výklad nezáleží na rozumu lidském. Nebo nikdy z lidské vůle nepošlo proroctví, ale Duchem svatým puzeň byvše, mluvili svatí boží lidé.“ — Tolik Petr.

ponoukej [t. j. naléhavě to číň] **v čas** [t. těm, kteří si žádají slyšeti] **neb ne v čas**;

t. těm, kteří nepřijímají to vděčně, neboť někdy jest to veliký prospěch, jako praví Augustin o sobě samém, že poslouchal kázání sv. Ambrože ze zvědavosti a ne pro užitek: „A když jsem znamenal“ atd. A tak obrácen na víru mnoho prospěl v církvi Ježíše Krista.

tresci [hřešící z nevědomosti], **žehři** [na hřešící ze slabosti], **napomínej** [přísně hřešící ze zloby] **ve vsí tichosti** [pro odpůrce] **a učení** [přijímajících, pilně je vyučuje]. **Nebo přijde čas** [Antikrista, který nyní běží],

Zde klade důvod toho, co právě řekl, jakoby pravil: „Proto nutno ponoukati k učení pravdy, dokud jsou někteří, kteří chtějí slyšeti, a prve než přijde čas, ve kterém zdravé učení nebude trpěno.“

Klade se pak zloba lidí 1. v tom, že „*zdravého učení nebudou trpěti*“, t. j. toho, z něhož vychází zdraví duše; 2. (v tom), že „*podle svých vlastních žádostí shromažďovati budou učitele*“, a tak zpovědníky, kazatele, kaplany — lháře; 3. v tom, že „*odvrátí uši od pravdy*“, aby nejen netrpěli, ale ani neslyšeli pravdy; 4. svrchovaná zloba, neboť chtivě „*k lživým básněm je obrátí*“.

že zdravého učení [Kristových přikázání] **nebudou trpěti** [trpělivě], **ale majíce svrablavé uši** [t. j. žádající si slyšeti od nich rozkošné], **podle svých vlastních žádostí** [které jsou milejší] **shromažďovati sami sobě budou učitele** [nepravosti — pochlebníky]; **a odvrátí uši od pravdy**

evangelia, jak učinili dle 6. kap. evangelia sv. Jana ti, kteří řekli o pravdě Kristově: „Tvrdát jest tato řeč. Kdo ji může slyšeti?“

a k básněm [lidsky smyšleným, nemajícím pravdy]

„Proroci prorokují lživě, a kněží panují skrze ně, a lid můj miluje to“ (Jeremiáš v kap. 5.). Dále v téhož kap. 6.: „Od proroka až do kněze všichni napořád provodí faleš; a hojí potření lidu mého toliko povrhu, říkajíce: Pokoj, pokoj, a není žádného pokoje.“

je obrátí. Ale ty ve všem [v lidech i způsobech] **buď bedliv,** [nad stádem Páně], **pracuj** [t. j. usiluj, aby bylo vyučováno v dobrých věcech],

Zlatoustý ‚O důstojnosti kněžské‘ v knize 3. dí: „Kněz má býti nejmoudřejší“ atd.

‚*Pracuj*‘, aby dobrých prací slavný byl užitek („Kniha Moudrostí“ kap. 3.). Neboť „jeden každý svou vlastní odplatu vezme podle své práce“. (1. list ke Korintským, kap. 3.)

Nepraví: Jezdi, hoduj, a tak o jiných, ale: ‚*Pracuj*‘. — Ale běda, nyní kněží podle žalmisty „v práci lidí nejsou, a s lidmi nebudou bičováni,“ ale s ďábly, jak dovozuje svatý Bernard. A proto praví potom: „Kde myslíš, že toto pokolení“ atd.

dílo kazatele konej [t. j. skutkem vykonávej co ústy kážeš],

Dílo kazatele jest kázati evangelium, psáti evangelium a žíti podle evangelia. A to zaníceně, stále, moudře a vytrvale.

vyplň [vědomostí, životem a učením] **službu** [biskupskou, kněžskou] **svou! Střízliv buď** [ve všem zachováváje povinnou víru]. **Nebo já již počínám uléván býti** [Augustin v kázání o mučednících dí: »Jsem obětován.«]

Zde Apoštol oznamuje Timotheovi, že jeho mučednictví jest blízko. A proto praví: ‚*Já již počínám uléván býti*‘, t. j. býti obětován vylitím krve své. Neboť ulévati, jest přináseti Bohu obět z věcí tekutých; a proto i takové oběti nazývají se na mnohých místech v starém zákoně úlitbami. To pak pravil Apoštol, protože se blížilo jeho mučednictví. A proto následuje: ‚*a čas rozdělení mého nastává*‘.

a čas rozdělení [t. j. oddělení duše od těla] **mého nastává** [t. j. blízko jest]. **Dobrý boj jsem bojoval** [proti protivníkům víry],

V boji má býti spravedlivá příčina, vytrvalost, moudrost a vítězství. Příčina jest dotčena zde: ‚*Dobrý boj jsem bojoval*‘. Dobrý boj tedy bojuje, kdo bojuje pro spravedlnost. Vytrvalost jest dotčena zde: ‚*běh jsem dokonals*‘. — Moudrost zde: ‚*víru jsem sachovals*‘. Neboť ten moudře bojuje, kdo věrně bojuje. — Vítězství zde: ‚*naposlady složena jest mi koruna spravedlnosti*‘. Tedy, Timothee, čiň podobně, neboť i tobě spravedlivý soudce dá korunu učitelskou.

‚*Bojoval jsem*‘ proti protivenstvím světa: List k Řimanům v kap. 8.: „Jist jsem zajisté, že ani smrt, ani život, ani andělé“ atd., „nebudou moci mne odloučiti od lásky Boží.“ — List k Efezským v kap. 6.: „Neboť není bojování naše proti tělu a krvi, ale proti knížatům“, t. kněžským, „a proti mocnostem“, vzhledem k pronásledování

samovládců světských, „proti duchovním zlostem“ ve věcech nebeských, vzhledem k šálení zlých duchů v nich.

Apóstol bojoval a běh šťastně dokonál, ale ne já.

běh [t. v kázání] **jsem dokonál, víru** [neposkvrněnou] **jsem zachoval** [Kristu Pánu našemu]. **Naposledy** [t. j. v budoucnosti] **složena jest mi** [u Boha, aby žádný nemohl jí odníti] **koruna** [duchovní svatozář]

Koruna není nikomu složena, leč řádně bojujícímu: 2. list k Timotheovi v kap. 2.: „Nebudeť korunován, leč by řádně bojoval.“ Způsob pak tohoto řádného bojování klade se v 9. kap. 1. listu ke Korintským: „A všeliký kdož bojuje, ode všeho budiž zdrženliv“, t. od překážek. A potom následuje: „aby korunu vzal.“ Kazatelům tedy jako Pavlovi náleží koruna, o níž v 6. kap. „Zjevení sv. Jana“: „A aj, kůň bílý, a ten, kterýž seděl na něm, měl lučistě. A dána jest jemu koruna . . .“ Kůň bílý jest tělo čisté, sedící na koni jest ten, kdo podmaňuje tělo své, jako Pavel dle 9. kap. 1. listu ke Korintským: „Podmaňuji tělo své a v službu podrobuji.“ Lučistě jest slovo kázání ke konečnému přemožení duchovních nepřátel.

2. jest kvetoucí koruna panny: Izaiáš v kap. 28.: „Budeť Hospodin korunou slávy a věncem radostným.“ Ale nyní mnohé panny mohou, protože jsou porušeny, říci s bolestí ona slova 29. kap. Izaiášovy: „Olouj ila mne sláva má a sňala korunu s hlavy mé.“

3. jest koruna zlých: Izaiáš v kap. 22.: „Korunující korunovati tě bude Hospodin soužením“, neboť jsi řekl dle 3. kap. „Knihy moudrosti“: „Korunujme se růžemi.“

spravedlnosti, kterouž dá mi v onen den [kdy zemru a pak v den věčnosti] **Pán, ten spravedlivý** [který dává korunu podle zásluhy služebnosti] **soudce; a netoliko mně, ale i všechněm těm** [spravedlivým], **kteríž milují příští jeho.** —

žádoucne je očekávající, neboť pak obdrží neporušenou odměnu, t. j. blaženost těla i duše. A proto Spasitel mluvě o znameních předcházejících soud praví ve 21. kap. evangelia sv. Lukáše: „A když se toto počne dít, prohleďtež a pozdvihnětež hlav svých,“ t. j. zveselte srdce svá, jak vykládá Řehoř: tu pak se dodává: „protože se přibližuje vykoupení vaše.“

LXVII.

NA DEN SV. BARTOLOMĚJE.

L i s t k Ř í m a n ů m v k a p. 8.:

Bratří, vímeť [my starší, jimž dlužno věřiti], **že milujícím** [laskavě, vytrvale, nebo majícím lásku] **Boha**

laskavě, vytrvale, jak jenom ti milují, kdo jeho přikázání konečně ostříhají. — Evangelium sv. Jana v kap. 15.: „Budete-li zachovávat přikázání má, zůstanete v mém milování, jakož i já přikázání svého Otce zachoval jsem, i zůstávám v jeho milování.“ A v 2. kap. 1. listu sv. Jana: „Dí-liť kdo, že zná Boha, a přikázání jeho neostříhá, lhářť jest, a pravdy v něm není.“ A tamtéž v kap. 4.: „Řekl-li by kdo: Miluji Boha, a bratra svého nenáviděl by, lhářť jest.“ A níže: „A totoť přikázání máme od Boha, aby ten, kdož miluje Boha, miloval i bratra svého.“

všecky věci napomáhají [přispívají] **k dobrému** [zásluhy a o-blažení], **totiž těm, kteříž podle uložení** [t. j. předzřízení] **jeho nazývají se** [v přítomnosti podle milosti posvěcující] **svatými. Nebo** **kterěz předzvěděl** [aby milovali Boha, věřili a konečně vytrvali], **ty i předzřídil, aby byli připodobnění** [podobni]

t. j. podobni v synovství, v slávě člověčenství Syna jeho, který obnovil tělo nízkosti naší připodobněné tělu jeho slávy.

Jsme tedy připodobnění obrazu Syna božího podle člověčenství, ve smrtelnosti, v porušení a budeme připodobnění v slávě, až jej uvidíme, jsouce ve věčné blaženosti. Ale nutna jest podobnost předcházející onu, abychom jako Kristus hříchu neučinil aniž nebyla nalezena lest v ústech jeho, tak i my, kteří chceme býti přisvojnými bratry Pána Ježíše Krista, měli vůli čistou a až do konce ostříhali duši neposkvrněnou.

obrazu [jaksi] **Syna člověka** [Ježíše Krista], **aby on byl prvo-**
rozený [jako člověk, podle synovství milosti] **mezi mnohými bra-**
trými.

Znamenej: Každý jednorozený nazývá se prvorozeným a ne naopak. Kristus však je i prvorozený i jednorozený, jak podle osoby božkosti, tak podle člověčenství. Jednorozený zajisté jest v božkosti, ježto jako takový nemá bratra. Prvorozený však jest proto, že byl přede vším stvořením ne učiněn, ale zplozen. Ježíš Sirach v kap. 24.: „Já (Moudrost) z úst Nejvyššího posla jsem, prvorozena před všelikým stvořením.“

Podle člověčenství pak jest zajisté jednorozený (syn) Marie Panny, a prvorozený mezi mnoha přisvojnými bratry. Neboť on byl první zplozen v milosti, jako Adam, ale ne stvořen ze země, byl žádán v milosti, a skrze něho ostatní bratři byli přisvojeni, o nichž ve 20. kap. evangelia sv. Jana: „Jdiž k bratřím mým a pověz jim.“ Neboť bratři jeho jsou ti, kdož činí vůli Otce jeho (Evangelium sv. Matouše v kap. 12.). On však jest Pán všech jako Bůh.

Kteréz pak předzřídil [aby s ním kralovali v blaženosti], **těch i povolal** [k sobě věrou, svobodným rozhodnutím], **a kterýchž povolal** [přitažením], **ty i ospravedlnil** [svým utrpením a jinými zásluhami], **a kteréz ospravedlnil** [milostí vytrvale], **ty i oslavil** [slávou, protože milost jest závdavek slávy]

ve svém předzřízení: Ačkoliv oni ještě nepoznávají, že jsou oslavení, přece on je oslavil dle dané míry.

Obecně se vykládá, že „*oslavil*“ kladl Apoštol dle obyčeje písma: minulý čas za budoucí; neboť ono (písmo) vypravovává tak budoucí jako minulé. Ty totiž, které oslavil na tomto světě, ty oslaví v den soudu, dle svědectví Apoštola, jenž dí: „Až se objeví Kristus, tehdy i vy objevíte se s ním v slávě“ atd.

Což tedy díme [s díkučiněním] **k tomu?**

T. k těmto právě řečeným dobrodiním. Jako by řekl: „Jaké díkučinění vzdáme tomu, jenž bez jakýchkoli předchozích zásluh, prve než jsme byli, předzřídil nás, abychom s ním kralovali a na věky požívali tak velikých darů.“

A podobna jsou ona slova žalmisty: „Čím odplatím Pánu za vše, co udělal mi?“

Lze tomu také rozuměti: Kterak můžeme odporovati předzřízení, jsme-li předzříděni, abychom kralovali s ním?

Kdyžt [t. j. ježto] **Bůh za nás** [vyvolené bojuje, kterýž konečně ospravedlňuje], **i kdo proti nám** [t. může přemoci? I jest patrné, že ani tělo, ani svět, ani ďábel]? **Kterýž ani vlastního** [přirozeného] **Syna svého neušetřil** [smrti tělesné, kterou jsme si my zle zasloužili],

Znamenej: „Ušetřiti“ znamená někdy odpustiti, někdy však zachovati, jako zde: „*Neušetřil*“, t. j. nezachoval, Syna svého od smrti

tělesné. A proto o včelách se dí, že jsou šetrné, t. j. zachovávající svůj med.

ale za nás za všechny vydal [dal] jej [na smrt], i kterakž by tedy nám s ním všech věcí nedal?

Zde jest důkaz od širšího k užšímu, a vztahuje se nejvíce k učedníkům, jimž dí Pravda ve 25. kap. evangelia sv. Matouše: „Když se posadí Syn člověka na trůnu velebností své“. A také lze to vztahovati na všechny předzřízené, kteří v hlavě Kristu drží všechny věci. Neboť jelikož všechny ty věci jsou nekonečně vzdáleny od Syna božího, skrze něhož všechny věci učiněny, jsou, tedy jestliže Bůh Otec nás na zemi miloval tak, že za nás vydal onoho na nejohavnější smrt, tím spíše následuje, že nám s ním všecko dal; a následovně předzřízení mají všechny věci, jakožto synové nejvznešenějšího krále. A naopak následuje, že předzřízení nemají vlastně žádného majetku, ježto jsou dědicové ďáblovi, olupující časné syny boží o dobra přirozenosti a štěstěny.

Kdo bude žalovati na vyvolené boží?

Zde ukazuje, že řečené dobro nemůže býti odňato od vyvolených žalobou. A proto praví: „*Kdo bude žalovati*“, t. na posledním soudu, t. aby byli zatraceni. Jakoby řekl: „Žádný!“ Neboť ďábel žaluje, jako žaloval na vyvolené boží, jako žaloval na sv. Joba; ale neuменьšil jeho zásluhu, nýbrž rozmnožil, jelikož on mužně snesl protivenství.

Bůh? [Doplň: „Zdaliž žalovati bude?“, jako by řekl: Ne! Neboť ospravedlňující nežaluje, neboť takto by znespravedlňoval, ježto žalovati jest někomu přičítati zločin a tak znespravedlňovati.] **Kterýž ospravedlňuje? Kdo jest, jenž by potupil?** [t. vyvolené. Jakoby řekl: „Žádný!“] **Kristus Ježíš** [doplň: „zdaliž zatratí?“ Jakoby řekl: „Nikterak!“], **kterýž umřel** [pokorně za nás], **ba i z mrtvých vstal** [za nás slavně], **a kterýž na pravici** [t. j. v plnosti moci] **boží jest, kterýž i oroduje** [ne hlasem, ale slitováním]

ne hlasem, ale slitováním, když denně člověka, kterého přijal, a v němž vytrpěl za nás nejtěžší druh smrti, tváří Otcově jako věčný kněz obětuje, aby se nad námi milosrdně ráčil slitovati. A proto v 2. kap. 1. listu sv. Jana se praví: „Pakli by kdo zhřešil“, t. z předzřízených, „přímluvce máme u Otce, Ježíše Krista spravedlivého. A onť jest smíření za hříchy naše.“

za nás. Který [člověk] nás odloučí [hrozbami]

Zde mluví k Římanům a následovně ke všem křesťanům, aby neklesali v souženích, která nemohou vyvolené oddělití od lásky boží. Viz Petra, uvaž o Pavlu: nemohl je oddělití smrtí Nero.

od lásky [již nás miloval] **Kristovy? Zarmoucení-li** [tělesné malé]?

Když Apoštol ukázal dobrotivost boží a Pána našeho Ježíše Krista, zde nyní jako z příčiny předchozí ukazuje, že dlužno pevně lnouti k Bohu a tak k Ježíši Kristu. A ukazuje způsob lnutí, jež má býti pevné: předně se strany těla, po druhé se strany duše, zde: „*Jist jsem*“. Se strany těla pak projevuje se pevnost lnutí, když někdo nedá se konečně žádným utrpením učiněným tělu odloučení od Krista.

Klade pak zde Apoštol sedm utrpení, z nichž první jest smrt, ježto jest poslední z hrůz v přítomném životě podle Filosafo; proto jest položena naposled, když se praví: „*čili meč?*“ — Ostatní pak jsou přípravy k smrti. A tak *zarmoucení* jest počátek, který nemohl oddělit, neboť praví Pán: „... s ním jsem v zarmoucení“. Ani *úzkost*, jež jest stísnění v těsném místě, ani *protivenství*, jež jest zjevné činění násilí; neboť praví Pán v 10. kap. evangelia sv. Matouše: „Když se pak vám budou protiviti v tomto městě, utecte do jiného.“ Ani *hlad*, protože měli chléb živý, Krista, který je duchovně sytil; ani *nahota*, neboť praví Apoštol: „kteří v Kristu pokřtěni jste, Krista jste oblékli“; ani *meč* a tak smrt, protože Kristus byl život v nich nesmrtelný; ani *nebezpečensství* v čemkoli škodlivém, neboť pravil Kristus v poslední kap. evangelia sv. Matouše: „S vámi jsem až do skonání světa.“

aneb úzkost [větší], **neb protivenství** [jež jest zjevné činění násilí]? **Zdali hlad, čili nahota? Zdali nebezpečensství čili meč? Jakož psáno jest** [v žalmu 43.]: **Pro tebe**

To jest hlas mučedníků: „*mrtvení býváme*“, t. na údech různými utrpeními, jimiž jsme vedeni na smrt, jakos ty byl veden námi.

Tři věci pak jsou obsaženy v hlase mučedníků: 1. příčina účelná, když se praví: „*Pro tebe*“. — 2. trest, totiž: „*mrtvení býváme*“. — 3. vytrvalost, totiž: „*celý den*“. Neboť tyto tři věci tvoří mučedníka božího, ale s předpokladem lásky. Neboť všechny ty tři by netvořily mučedníka bez milosti milým činící, jak patrné z 13. kap. 1. listu ke Korintským.

mrtvení býváme celý den,

t. j. celý čas milosti, v němž jsme předzřízeni synové podle nádeje, pokud žijeme. Neboť praví Pravda v 10. kap. evangelia sv. Matouše: „Na smrt vydají vás a budete v nenávisti všechněm pro jméno mé; ale kdož setrvá až do konce, tenť spasen bude,“ a tak bude korunován, jestliže tak rádně bude bojovati.

jmíni jsme jako ovce oddané k zabiti

t. od vrahů, kteří věřili nebo myslili, že vzali užitek z našeho usmrcení: Evangelium sv. Jana v kap. 16.: „Přijdeť čas, že všeliký,

kdož vás zabíjeti bude, domnívati se bude, že tím Bohu slouží.“ Budou pak tyrani usmrcovati svaté, aby vzali užitek, rozchvacující smrti statky svatých, jako řezníci berou ovce olupující je o kůže.

Ale v tom [doplň: položení jsouce] **ve všem** [soužení] **překónáváme** [t. j. vítězíme], **skrže toho** [t. Krista], **kterýž nás zamiloval.**

T. až k smrti, jelikož za nás umřel. Onť praví v 15. kap. evangelia sv. Jana: „Totof jest přikázání mé, abyste se milovali vespolek“, a tak mne, „jako já miloval jsem vás“, t. až k smrti. Neboť „větší lásky nad toto milování žádný nemá, než aby duši svou položil za přátele své.“ A on nám řekl: „Nebojte se těch, kteří zabíjejí tělo, ale duše zabít nemohou.“

Jist jsem zajisté, že

Zde v následujícím ukazuje se pevnost se strany duše v tom, že nelze ji oddělit od Krista něčím, co se jí učiní, jako jest klam, který někdy pochází se strany toho, kdo jest klamán, protože jest položen v hnutí mysli, jako bázlivý při malickém hluku myslí, že se řítí nepřátelé. Ale největší hnutí mysli jsou bázeň smrti a láska k životu.

A vzhledem k tomu praví: *„Jist jsem“*, t. ze zjevení božího, *„že ani smrt“* vzbuzující bázeň, *„ani život“* vábíci lásku...

Někdy však klam děje se se strany klamajícího, protože se mnoho věří jeho slovům. Proto praví: *„ani andělé“*, doplň zlí, kteří se proměňují v anděly světla, ani andělé dobří, kdyby chtěli odloučiti od lásky, učíce něco jiného, než učil Kristus, podle slov 1. kap. listu ke Gallatským: „Kdyby i anděl s nebe kázal vám mimo to, což jsme vám kázali, prokletý buď.“

ani smrt, ani život,

Jakoby řekl: „Kdyby mi byl hrozil Nero smrti nejukrutnější nebo (sliboval) život na tomto světě nejšťastnější, nemohl by mne odloučiti od víry v Krista, a následovně ani od lásky, a tak ani jiné mé spolupostoły a předzřízené syny Ježíše Krista.

ani andělé, ani knížatstvo,

t. j. protivné mocnosti zlých duchů, které vládou jiným, o nichžto v 6. kap. listu k Efezským; „Neboť není bojování naše proti tělu a krvi“, t. toliko, „ale proti knížatstvu, proti mocnostem, proti světa pánům temností věku tohoto.“

ani mocnosti, ani síly [t. j. andělé z 2. kůru střední hierarchie], **ani nastávající věci** [přítomná dobra],

t. j. přítomná dobra, která jsou slibována, nebo zla, která jsou působena. Prvním chtěl svést Krista satan, kníže pekla dle 4. kap. evangelia sv. Matouše: „Toto všechno tobě dám, jestliže padna budeš mi se klanět.“ — Druhým usiloval svést všechny mučedníky.

ani budoucí, ani statečnost,

t. ďáblova, o níž v 1. kap. knihy Job: „Není moci na zemi, která by se vyrovnala jemu“, t. v zlobě. Ale proti této síle a knížeti jejímu přišel Kristus ozbrojený ctnostmi a odnesl kořist její: evangelium sv. Lukáše v kap. 6.: „Když silný oděnc ostříhá síň svou, v pokoji jest všechno.“

ani vysokost [t. pověšení na šibenici], ani hlubokost [utopení],

„Ani vysokost“, t. j. znalost o vysokých věcech, t. hvězdopravectví, *„ani hlubokost“*, t. j. černokněžnictví, jež zkoumá hlubiny pekel, který-mižto dvěma věcmi mnozí byli a jsou odvraceni od víry.

A smysl jest, že ani hvězdopraci ani černokněžníci, kteří zdají se křísiti mrtvé a tak duše volati zpět z hlubokosti pekel, jako žena s věštčím duchem duši Samuelovu a Šimon kouzelník, hvězdopravec, lítal nebo byl vozen ve vzduchu, jak se také nepochybně věří o Anti-kristu, že se to stane v budoucnosti . . . nebude nás moci odloučiti.

ani kterékoli jiné stvoření

„Stvoření“, jako šelma sápadící tělo; jako hrůzy lvů, psů a vše-obecně žádné stvoření *„nebude moci odloučiti“*, doplň: konečně před-zřízených, neboť byť i na nějaký čas vypadli od lásky podle přítomné spravedlivosti, jak patrně o apoštolicích, přece od lásky předzřízení nevypadnou, neboť se praví: „Láska nikdy nevypadá.“

„Ani kterékoli jiné stvoření“, t. mimo tato, ať jest nahoře nebo dole, nebude je moci obrátiti. Nebo podle Augustina jiným stvořením rozumí se zde člověk, který se může odloučiti od lásky boží zlým životem. A smysl jest: *„ani kterékoli jiné stvoření“* mimo nás samy, *„nebude moci nás odloučiti“*. My však můžeme (se odloučiti) zlým životem. Neboť myslí svatých jsou bezprostředně spojeny s Bohem, aby žádné stvoření nebylo uprostřed mezi nimi, neboť kdo lne k Bohu, jeden Duch jest atd. — —

nebude moci nás odloučiti od lásky [od milosti] boží, kteráž jest v Kristu Ježíši, Pánu našem. — —

LXVIII.

O SVATÉM VAVŘINCI.

2. list ke Korintským v kap. 9.:

Ježto Apoštol pochválil před Macedonskými Korintských, že jsou hotovi napomáhati chudým v Jeruzalémě, tedy, aby Pavel, kdyby s Macedonskými přišel ke Korintským, nebyl zahanben, kdyby ne-nalezl Korintské tak hotovy, poslal napřed slavné a věrné posly, t. Tita, Silu a Apolla, aby Korintské předem zajistili, aby Pavel nebyl od oněch (Macedonských) pokládán za lháře a Korintští neztratili dobrou pověst nabytou uštěďfováním almužen.

A proto v této epištole, chtěje je navésti k štědré almužně, uvádí přirozený příklad, řka: *„Kdo skoupě rozsívá, skoupě i žíti bude“*, tedy: kdo málo udílí chudému, málo odplaty vezme, a naopak, kdo mnoho, mnoho.

Ale naproti tomu: v odměně nebeské není mála. — Rozřešení: Ačkoliv každý bude míti mnoho, přece vztahově podle různosti zásluh vezme jeden menší odplatu odměn, než druhý.

Kdo skoupě rozsívá, skoupě i žíti bude; a kdož rozsívá v požehnání,

t. j. uštěďruje almužnu chudému s laskavostí, z čistoty myslí, takže ani chvály lidské nehledá, ani si nechce učiniti onoho poddaným, když mu něco udělí.

v požehnání i žíti bude [život věčný].

t. j. z dobré vůle myslí vezme odplatu věčné blaženosti, neboť ten v požehnání, t. božím, rozsívá, kdo to koná z dobré vůle zřízené milostí v naději na věčnou odplatu.

Jedenkaždý jakž [jakož] uložil [rozvážil]

t. j. rozvážil a zařídil vlastní a svobodnou vůlí něco dáti chudým, t. j. kolik ustanovil v duchu svém dáti chudým, tolik uděl, neboť lépe jest neslíbiti srdcem nebo slovem, než slibu nevyplnití.

v srdci [pokorně], **ne ze zármutku** [doplň: chtěje dáti]

T.: nedávejte donucení přikázáním mým nebo ze strachu před zahanbením. A tím vylučuje nedobrovolný kon smíšený, jako jest hoditi zboží do moře se zármutkem.

aneb z mušení [a tak donucen].

T. j. nedávejte z donucení bezděky. A tím vylučuje kon naprostě nedobrovolný. Neboť kdo dává prvním způsobem pro přítomný stud nebo ostych, nedobrovolně to koná, aby jiným, kteří to konají, nezdál se lakomým; proto za to nebude požívati odplaty blaženosti. Neboť praví sv. Augustin: „Neboť dáváš-li chléb“ atd.

S veselým však duchem skytá almužnu chudému ten, kdo v naději na blaženost záře láskou skládá poklady u Boha v nebesích.

Neb veselého dárce miluje Bůh.

Neboť znamení vzniklého habitu jest kochání v skutku (2. kn. Ethiky). — Vesel tedy má býti, kdo pro Pána lichváří. Ten tedy, kdo s radostí bez smrtelného hříchu v duchu radostně dává chudému, líbí se Bohu; a ten, kdo když udělí, neželi toho potom jako ztraceného, ale raduje se jako ze zdvojnásobeného. Nebo nekonečná jest odplata Boha všemohoucího, i když nutno říci, že jest velmi krátký odklad, neboť okamžitě, t. j. jediný okamžik býti milovánu od Boha a tak býti v milosti jest neporovnatelně lepší, než jest kterýkoli tělesný dar člověka.

Mocent pak jest Bůh všelikou milost [darmo danou i milým činící] **hojnou učiniti ve vás** [abyste nebyli smutni, ale spíše se radovali],

Zde uvádí dva důvody k svrchu řečenému: 1. se strany dárce, 2. se strany Boha odplacujícího. A proto 1. vede takovýto důvod: „Každý kdo dává něco, co se mu zmnohonásobuje, má to dávatí rychle, štědře a vesele; ale almužny plynou dárčům zmnohonásobený.“ — Dokazuje se: neboť: „*Mocent jest Bůh všelikou milost hojnou učiniti ve vás.*“

abyste ve všem [jak časném tak duchovním] **vždycky všeliký důstatek** [dostatečnost neb hojnost] **majíce, rozmáhali se** [doplň: k dávání]

„*Abyste ve všem*“ jak časném tak duchovním, *všdycky všeliký důstatek* ... Jakoby řekl: „Nemějte nedůvěry ani nezoufejte nad odplatou, ale s veselým duchem dávejte, neboť *mocent jest Bůh všelickou milost hojnou učiniti ve vás*“, t. abyste se v přítomnosti rozmáhali vírou, nadějí, láskou a věděním časným, a nad to v budoucnosti uděliti vám věčné štěstí. Neboť to jest rozmáhati se ve všelikém skutku dobrém atd.

k všelikému dobrému skutku [t. almužny]. **Jakož psáno jest** [v žalmu 3.]: **Rozptýlil** [t. j. rozdělil mnohým; neshromáždil, neboť tak by nebyl bohatý v Bohu, dle 12. kap. evangelia Lukášova], **dal chudým** [ne bohatým ani kejkliřům], **spravedlnost jeho** [toho dávajícího]

Znamenej: Spravedlností zde nazývá štedrost časného statku nebo odplatu náležející dárci takového statku. A ta štedrost dobře se nazývá spravedlností. Neboť jest spravedливо, aby, jako jest od Boha dána všem lidem země, teplo sluneční a vláha deště, aby člověk z toho co se rodí ze země udílel jiným, kolik může.

Jest tedy poznamenati, že se praví o muži svatém, že rozptýlil statek svůj a dal chudým, kteří nemají čím by mu odplatili v přítomnosti. Neboť slyšel přikázání Páně v 16. kap. evangelia sv. Lukáše: „Čiňte sobě přátely z mamony nepravosti.“ Tu pak jest jasno v evangelii, že se tam mluvilo o nemajících, odkud by odplatili. Proto „*spravedlnost jeho*“ t. j. odplata štedrosti jeho a odměna spravedlnosti „*zůstává na věky*“, neboť tam položil bohatství své a skládal poklady, kde zloději nekopou aniž kradou.

zůstává na věky věkův [t. j. věčně]. **Ten pak** [t. j. Bůh], **kterýž dává símě** [t. j. vůli a schopnost dátí almužnu] **rozsívajícímu** [t. j. dávajícímu almužnu]

Tomuto textu možno rozuměti dvojako: Předně doslovně takto: Všemohoucí Bůh, který dal člověku hmotné símě k rožšívání, bude-li oddán almužně, on dá mu dostatek chleba k jedení ze semene a rozmnoží semena jeho v zemi, aby kdo rozsívá 5 měric shromáždil 50. — A „*přispoří vzrůstu obilí spravedlnosti vaší*“, t. j. statku vašeho, jenž se nazývá spravedlnost v předzřízení podle příčiny, poněvadž totiž z něho děje se spravedlivá almužna. A proto vidíme, že se obecně přihází, že ti, kdo spravedlivě dávají almužny, rozmáhají se více v statcích časných, než ti, kdo odpírají. Přihodí-li se však, že někdy zchudnou, to Bůh dopouští, aby dosáhli větší zásluhy. A proto praví v 19. kap. evangelia sv. Matouše: „Chceš-li dokonalým býti, prodej vše, co máš, a rozdej chudým.“ Jestliže však naopak ti, kdo odpírají almužny, zbohatnou, jest to znamení, že tím jsou vyloučeni od bláženosti jako dědicové světa atd.

Jinak vykládá se to takto: Bůh, „*kterýž dává símě rozsívajícímu*“,

t. j. statek časný, z něhož skytá almužnu, ten dá mu v budoucnosti „chléb k jedení“, totiž věčnou sytost. O tomto chlebě ve 14. kap. evangelia sv. Lukáše: „Blahoslavený, kdož jí chléb v království božím.“ A v žalmu: „Nasyčen budu, až se objeví sláva tvá.“

Učme se tedy, chudým štědře dávatí časné statky, jako činili přemnozí ze svatých a zvláště Vavřinec, mučedník Kristův.

i chléb k jedení dá a rozmnoží sítě vaše [aby jedno přineslo užitek třicateronásobný, jiné šedesáteronásobný, jiné stonásobný.] **a přisporí vzrůstu** [t. j. odplaty ve vlasti] **obilí** [z obilí štědře daného] **spravedlnosti** [štědrosti] **vaší.** — —

Ale divím se, proč zde Apoštol nedal Korintským Jeruzalémských odpustků, kdyžťe svatým chudým a zvláště pracujícím v evangeliu tamtéž v Jeruzalemě vyžádal almužny.

2. se divím, že nečiní Korintské účastnými zásluh svých a svatých v Jeruzalemě, ale ono úcastenství svěruje Bohu, právě že „*mocent jest Bůh všelikou milost hojnou učiniti*“ atd.

3. se divím, že nevedl péce o zřizování hmotných kostelů, ale o chudé.

Pro pomnutí těchto věcí tedy zdá se býti příliš pošetilý naším prelátům, kteří udělují mnohonásobné odpustky těm, kdo jim podávají ruky pomocné, 2. činí je účastny svých zásluh a 3. zanechavše chudých údů Kristových lživě žebrají na kostely.

Ale tento obdiv přestává, protože nádoba ducha svatého nemohla tak klamně šáliti lid a opustiti nejpřímější cestu Ježíše Krista, kterouž nyní nádoby nepravosti lakomství opustivše, stanoví cestu svou, kteréž nenásledoval Vavřinec, jenž poklady církve dal chudým, kteréžto dání by nyní kněží počítali za svatokrádež atd.

LXIX.

JINÉ KÁZÁNÍ.

Kdo skoupě rozsívá, skoupě i žíti bude.

Apoštol v této epištole po způsobu svého Mistra vybízí k milosrdenství. Neboť seznal v duchu onu slávu Kristovu dle 6. kap. evangelia sv. Lukáše: „Buďte milosrdní, jako i Otec váš milosrdný jest . . . Dávejte, a budeť vám dáno.“ A ona slova 25. kap. evangelia sv. Matouše: „Pojďtež požehnaní Otce mého, dědičně vládněte královstvím vám připraveným od ustanovení světa. Nebo jsem lačněl, a dali jste mi jísti“ atd. — Proto podobným způsobem slibuje nebeskou odměnu.

Neboť jsou dvě odměny skutku milosrdenství a tak almužny: 1. jest osvobození od hříchu a tak od věčné smrti: Tobiáš v kap. 4.: „Almužna od všelikého hříchu i od smrti vysvobozuje, aniž dopouští duši vejíti do temností.“ — 2. jest nalezení života věčného: Tobiáš v kap. 4.: „A ona jest, jež dává nalézti život věčný.“ A mimo to častěji v přítomnosti, jak patrnó zde z Apoštola, působí, že dávající almužnu oplývá v statcích časných a nedávající almužnu žne skoupě, dle slov Apoštolových: *„Kdo skoupě rozsívá, skoupě i žíti bude*, t. j. kdo skoupě dává almužnu chudému, skoupě, t. j. maličko odplaty vezme.

Dobře pak Apoštol položil toto příslovce *„skoupě“*. Neboť skoupost nezáleží v malé almužně se stránky věci, ale v nedostatku okolnosti, t. jak mnoho má kdo dáti podle své možnosti. A odtud jest, že Pán nehledí na dar, ale na ducha dárce jeho. A to jest patrnó z 21. kap. evangelia sv. Lukáše, kde „pohleděv, užírl bohaté, kteříž metali dary své do pokladnice. Užírl pak i jednu vdovu chudičkou, ana uvrhla tam dva šarty. I řekl: V pravdě pravím vám, že vdova tato chudá více než všichni uvrhla. Nebo všichni tito z toho, což jim zbývalo, dali dary Bohu, tato pak ze své chudoby všecku živnost svou, kterouž měla, uvrhla.“

Z toho jest patrnó, že jenom ten dává skoupě almužnu, kdo nedává dostatečně v náležitém množství, usouzeném podle zdravého roz-

umu, a to buď pro nedověru, aby sám neměl nedostatek, nebo pro lakomství, aby sám měl, nebo pro nemilosrdenství, pro něž o bližního se nestará.

Z toho jest patrné, že mítí bohatství jest velmi nebezpečné, ježto jest nesnadné uhoditi na střed v náležitém dávání almužny. A proto učedníkům Ježíšovým nebylo dovoleno obírat se časnými almužnami, ale opustivše všechny věci světské, měli následovati Ježíše Krista v chudobě a tehdy s Kristem povznášeti duchovní almužnou chudě z duchovní bíd.

Taková pak almužna rozumí se v těchto verších:

„Dej radu a trestej, potěš, odpust, trp a se modli.“

„Dej radu“, t. j. pouč neznalého a říd pochybujícího. A tím se rozumí dvojí duchovní almužna, t. učení a rada. — *„Trestej“* provivnilce, *„potěš“* smutného, *„odpust“* svým vinníkům, *„trp“*, t. j. snášej nebo trpělivě nes křivdy nebo chyby jiných; *„modli se“* za všechny, a tak i za své utrhače.

Neboť toto jsou přednější almužny, nežli tělesné, které jsou obsaženy v tomto verši:

„Navštěv, krm a napoj, vykup, oblec, hosti a pohřbi.“

Jestliže tedy spravedliví mužové zaslouží si za tyto skutky slyšeti: „Pojďtež požehnání Otce mého, dědičně vládněte královstvím...“, tím spíše při rovnosti ostatního za almužny duchovní. A jestliže muž spravedlivý, který štědře rozdal tělesné almužny chudým, zaslouží si slyšeti, že spravedlnost jeho zůstává na věky věkův, úplně se zaslужuje ten, kdo duchovně rozdělil a rozdal duchovní (almužny) chudým. Tenť, pravím, hojněji rozsíl, a tak i žíti bude dle slov Apoštolových: *„Kdo skoupě rozsívá, skoupě i žíti bude“*, tedy naopak: kdo štědře rozsívá, i žíti bude, a kdo nerozsívá, nebude žíti.

K tomu jest zde věděti že *jedna žen* jest shromáždění předzřízených, kteří jsou na poli tohoto světa všudy rozeseti a konečně přece od apoštolů a kazatelů opět shromáždění do stodoly církve. O tom se praví v 9. kap. evangelia sv. Matouše: „Proste Pána žně, ať vypudí dělníky na žen svou. Žeň zajisté mnohá jest, ale dělníků málo.“ A ve 4. kap. evangelia sv. Jana: „Pozdvihněte oči svých, a patřte na krajiny, žeť se již bělejí ke žni. Kdož pak žne, odplatíť běře, a shromáždíže užitek k životu věčnému, aby i ten, kdož rozsívá, radoval se spolu, i kdo žne.“

Druhá žen jest zatracených, a ta jest shromáždění hříšníků, kteří na poli tohoto světa sejí pro ďábla a v něm se rozkošemi kochají a konečně v létě soudného dne budou požati srpem božské spravedlnosti a budou odloženi v pec pekelnou, svázáni v snopy. A o takové žni a jejím ženci praví se ve 14. kap. Zjevení sv. Jana: „I pohleděl jsem, a aj, oblak běloskvouc, a na tom oblaku seděl podobný Synu člověka,

maje na hlavě své korunu zlatou, a v ruce své srp ostrý. A jiný anděl vyšel z chrámu, volaje hlasem velikým na toho, kterýž seděl na oblaku: Pust' srp svůj ostrý, a žni; neboť přišla tobě hodina žně, nebo již dozrála žeň země.“ A následuje: „I spustil anděl srp svůj na zem, a sebral vinici země, a vmetal do jezera velikého hněvu božího.“

Anděl ten jest Syn boží, který sedí na oblaku běloskvoucím, neboť v čistém těle bude souditi a bude míti srp ostrý, t. j. drsnost spravedlnosti a zlatou korunu, totiž soudcovskou moc. A bude žíti žeň země suchou, totiž hříšníky suché ode vši ctnosti, a vmete je do jezera pekel a pošlape je v zuřivosti své, až je na věky zatratí. O této žni také pravila Pravda v 13. kap. evangelia sv. Matouše: „Nechte, ať koukol roste až do žně. A v čas žně dím žencům: Vytrhejte nejprv koukol, a svažte jej v snopky k spálení.“ Neboť tak se praví tobě: Žeň jest skonání světa, až do něhož koukol, t. j. zlí, vždycky rostou.

Třetí žeň jest neřízené shromažďování časných statků. A proto lakomci žnou mohovitosti světské a jsou předobrazení v Manasse-tovi, na jehož hlavu v čas žně padl úpal a zemřel — k naznačení, že ti, kteří se obírají takovou žní, hynou úpalem a žárem lakomství dle 5. kap. knihy ‚Job‘: „Jeho žeň sežere hladovitý, a jeho samého uchvátí oděvec, a živníví shtí bohatství jeho.“

Takový žnec byl onen bohatec ve 12. kap. evangelia sv. Lukáše, jehož pole hojně úrody přineslo: „I přemýšleval sám v sobě, řka: Co učiním? Nebo nemám, kde bych shromáždil úrody své. I řekl: Toto učiním: Zbořím stodoly své a větších nastavím, a tu shromáždím všecky své úrody.“ Ale následuje: „I řekl jemu Bůh: Ó blázne, této noci požádají duše tvé od tebe, a to, cožs připravil, či bude?“ — Požádají, vece Bůh, doplní: zlí duchové, neboť podle žalmisty boháči při smrti zanechají cizím své bohatství, a hroby jich domy jich na věky jsou. A proto na dotvrzení lakomství boháče, třebaš chudého v Pánu, dodala to Pravda k tomu: „Ó blázne, této noci požádají duše tvé od tebe, a to, cožs připravil, či bude?“ — když pravila: „Takf jest, kdož sobě poklady shromažďuje, a není v Bohu bohatý.“ A takového shromažďitele pokladů zapověděl Ježíš učedníkům svým, neboť bezprostředně následuje: „Řekl pak učedníkům svým: Protož pravím vám: Nebudtež pečliví o život svůj.“

Dále nečistí žnou rozkoš. A ti jsou předobrazení v Samsonovi, o němž v 15. kap. ‚Knihy soudců‘: „Když nastávali dnové žně pšenické, přišel Samson, chtěje navštívit ženu svou.“ — O této žni v 6. kap. listu ke Galatským: „Kdož rozsívá v těle svém, z těla žíti bude porušení.“ Ten zajisté rozsívá v těle, kdo činí skutky těla, a tak žne porušení netoliko těla, ale porušení života milosti, protože smrtelné hřešící kazí v sobě život milosti. A jestliže až do konce bude rozsívati v těle, z těla svého žíti bude porušení, t. shnilý věčný trest těla svého. A v 10. kap. Ozeáš stojí: „Orali jste bezbožnost, žali jste nepravost.“

Čtvrtá žeň jest hodné vzetí odplaty, jež jest život věčný. O této žni pak v 6. kap. listu ke Galatským: „Kdož rozsívá v Duchu, z Ducha žíti bude život věčný.“ V Duchu pak rozsívá ten, kdo v lásce, a tak

v Duchu svatém koná dobré skutky. Neboť kdo koná dobré skutky, aniž v něm přebýval Duch lásky, nebude žíti z Ducha odplatu, ježto v tomto případě rozsívá pšenici, a ta se v trní obrátí. A proto se praví v 8. kap. Ozeáše: „Pšenici rozsívali a žali trní.“

Rozsívejž tedy věrný služebník Kristův v Duchu lásky pokání za hříchy v bolesti, podle slov žalmu: „Jdouce šli a plakali pouštějíce semena svá“, neboť podle téhož žalmisty, kteříž rozsívají v slzách, v plesání žíti budou, protože přijdou s plesáním nesouce snopy své. Neboť rozsívali v požehnání Boha všemohoucího, a tak z požehnání žíti budou, podle slov 25. kap. evangelia sv. Matouše: „Pojďtež, požehnání Otce mého, dědičně vládněte“ žní, t. „královstvím“, jež jest život věčný.

A ,kdo rozsívá v Duchu, z Ducha žíti bude život věčný‘, k němuž račiž nás přivéstí ten, jenž nás ustanovil za žeň svou.

O SVATÉM MARTINU.

List k Židům v kap. 5.:

Všeliký zajisté velekněz z lidu [ne zvířat] **vzatý** [a ze společného stavu lidí nad jiné povýšený]

V této epištole popisuje se předně stav velekněze, 2. náležité užití jeho úřadu zde: „*Kterýž by mohl lítost míti*“, 3. náležitý způsob dosahování (toho úřadu).

A proto některé věci položené v této epištole jsou společné velekněžím starého i nového zákona s Kristem, některé však jsou vyšší, náležící toliko Kristu a opět některé nižší, vztahující se toliko ke kněžím. A tedy, že praví Apoštol: „*Všeliký velekněz z lidu vzatý, pro lid bývá ustanoven*“, to jest společné Kristu a jiným velekněžím, ale že neobětoval za sebe, jako oni obětovali za svá provinění, již v tom není společenství. Dále byla nepodobnost v tom, že oni obětovali nerozumné oběti, t. voly, ovce, berany, kozly atd. takové, Kristus však (obětoval) rozumného tvora za spasení celého světa, to jest sebe sama, jenž jest beránek neposkrvněný, podle slov 1. kap. evangelia sv. Jana: „Aj, beránek boží, jenž snímá hříchy světa.“

A proto v 2. kap. 1. listu k Timotheovi praví Apoštol: „Jedent jest zajisté prostředník boží a lidský, člověk Kristus Ježíš, kterýž dal sebe samého mzdu na vykoupení za všechny.“ A tak Kristus jako „most“ (= *pons*) nebo „most stavící“ (= *pontem faciens*) nazývá se velekněz (= *pontifex*). — „Biskup“ (= *episcopus*) však od „*epi*“, což jest nad, a „*skopin*“ (*): hleděti, protože vždycky hleděl k nebeským věcem, neb od „*skołos*“, což jest práce, protože nad jiné a pro jiné těžce pracoval. A proto praví v žalmu: „Pracoval jsem, volaje“ atd.

*) Řec.: *σκοπεῖν* = hleděti. *Επισκοπος* tedy asi = *dohlížitel*. Z toho i české: biskup, prostřednictvím německého „bisköp“.

Pozn. překl.

pro lid [pro jeho spásu a získávání, ne pro lejna světská] **bývá ustanoven** [od Boha] **v těch věcech** [v duchovních božských], **kteréž k Bohu přísluší** [ne k světu], **aby obětoval** [dobrovolně, ne námezdně] **dary** [darmo dané] **a posvěceniny** [oběti]

„Posvěcenina (= *sacrificium*) podle Izidora praví se jaksi „posvěcené“ (= *sacrum factum*), jelikož tajemnou prosbou se posvěcuje za nás na památku umučení Páně; ale to se vztahuje k tělu Kristovu: Avšak obecně se to běře za každou obět. Dále praví prorok: „Posvěcenina Bohu duch zkormoucený, srdce lítostivé a pokorné.“

Zde lze uvést, že podle Origena a Zlatoústého každý křesťan může být kněz, neboť oni míní, že každý dobrý křesťan, jest kněz, ale ne každý kněz jest dobrý křesťan.

za hříchy [své a lidu]; **kterýž by mohl slitování míti** [z uvážení vlastní křehkosti]

List k Židům v kap. 4.: „Nemáme nejvyššího kněze, jenž by se nemohl slitovati nad mdlobami našimi.“ Jakoby řekl: Není neznalý věcí, jenž naše jsou. Neboť přišel cestou stavu člověka skrze všechno bez hříchu. A proto nejen proto, že jest Bůh a zná všechno, poznává naši mdlobu a může se slitovati, nýbrž také proto, že jako člověk měl s námi díl bez hříchu, i poznává i odpouštění může.

Mnozí biskupové neznají těch, kdo jsou postaveni v souzení, aniž poznávají, jaký jest zármutek, protože zkušenost zármutku na sobě nepocítili. Avšak náš biskup Kristus Ježíš jednotlivé tresty člověčenství všeobecně snesl, proto ví a může míti slitování nad těmi, kteří hřeší nevědomky nebo z křehkosti svého těla.

nad těmi [lidmi], **kteríž nevědí** [a tak hřeší z nevědomosti] **a bloudí** [hřeší z křehkosti nebo jinak]; **neb on sám též obklíčen jest**

O Kristu se praví v 2. kap. listu k Židům: „Pročez ve všem podobněn býti měl bratřím, aby milosrdný byl a věrný biskup v tom, což se u Boha k očistění hříchů lidu mělo díti.“ Co jest „ve všem“? T. j. byl vychován, rostl, hladověl, trpěl, umřel — ve všem tom podoben učiněn jsa bratřím, aby snáseje bídu, dovedl se milosrdně slitovávat i tak se stal milosrdným a věrným biskupem. Neboť úřad kněze a biskupa jest věrně moci lid osvobozovati od hříchů. A proto se na zývá velekněz, t. j. že most*), t. j. cestu skytá svým následníkům svým dobrým příkladem, jako činil Kristus Ježíš dle 11. kap. evangelia sv. Matouše: „Učte se“, vece, „ode mne“ atd. A v 13. kap. evangelia sv. Jana: „Příklad zajisté dal jsem vám, abyste, jakož jsem já učinil vám, i vy činili.“

A proto nebude-li kdo následovati tohoto biskupa nevejde v blaženost. A proto se praví v 2. kap. listu k Židům: „Nebo že sám trpěl pokušením byv, může také v pokušení trpícím spomáhati.“ Jakoby řekl: Kdo následuje tohoto biskupa jest pokoušen a trpí, ten mocně jest podporován od toho biskupa.

O, biskupe! Jak velikou obět přinesl jsi Bohu! Slyš, o člověče, zbožnost před obětí: Evangelium sv. Lukáše v kap. 22.: „Poklek na kolena, modlil se . . . A jsa v boji horlivěji se modlil. I učiněn jest pot jeho jako krupě krve, tekoucí na zemi.“ — Slyš modlitbu za hříšníky: „Otče, odpusť jim, neboť nevědí co činí.“ — Slyš zbožnost v oběti, a ovoce: List k Židům v kap. 5.: „ . . . s velikým křikem a slzami vzdávaje, vyslyšen jest pro svou uctivost.“ Tu pak uctivost běře se za nejvyšší lásku a poslušnost, protože on nejvš nás miluje byl učiněn nejvš poslušen otce, až k smrti. Vezmětež si biskupové příklad.

Bernard o slovech Páně při jeho utrpení praví: „Kdo jsou u vlády“ atd. — Tolik ten.

mdlobou [křehkosti]; a protož má jako za lid, také i za sebe samého obětovati [dary] za hříchy [vlastní i lidu]. Aniž kdo [z lidí]

Řehoř (a stojí to v I., kvest., 6.: „Jako ten, kdo odmítá“ atd.

sám sobě osobuje [násilím, prosbou, cenou, služebností ani přetvářkou] té cti [biskupské], ale kdož povolán bývá od Boha jako Aron.

Od Boha bývá povolán ten, kdo jest ustanoven náležitým způsobem, jako Aron, dopln: byl povolán znamením kvetoucí snítky, nebo znamením spálení těch, kdo závidíce jeho biskupství, usilovali dychtivě se vtlačiti v důstojnost kněžskou. Neboť ukázáním těchto dvou znamení byl ukázán knězem od Boha vyvoleným.

Zahanbuje pak a potírá sv. Apoštol kněží ctižádostivé a chtivé kněžství, kteří se v ně tisknou pro světskou ctižádost a ne pro získání spásky lidu.

Tak i Kristus ne sám sebe oslavil,

jako činí ctižádostivci a pokrytci, aby mohli se dostat k církevním důstojnostem a jich dostupovati.

Odtud jako Kristus sám od sebe nepřišel, tak ani sám sebe neoslavil ani neproslavil. A proto praví v 8. kap. evangelia sv. Jana: „Nepřišel jsem sám od sebe, ale on mne poslal.“ A opět: „Já slávy své nehledám. Jest Otec můj, kterýž oslavuje.“ — Krista Ježíše tedy oslavil Bůh Otec. Oslavil ho podle přirozenosti lidské, protože podle božské přirozenosti má rovnou a tutéž slávu jako Otec, která také může býti mu udělena, již může býti oslaven nebo proslaven co do zjevnosti před lidem, pročez prosil Ježíš v 17. kap. evangelia sv. Jana: „Oslav mne, Otče, u sebe samého.“

aby veleknězem byl, ale ten (oslavil jej), kterýž k němu [skrže Davida v žalmu 2.] řekl [Otec oslavil]: Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tebe. Jakož i na jiném místě praví: Ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedechova. — —

Jest uvážiti, že Kristus není kněz jako Bůh, ale jako člověk pro obět, kterou za nás obětoval, t. tělo své a krev svou. Praví pak „na věky“ pro rozdíl kněžství starého zákona, jež bylo časné a obrazné, kněžství Kristovo však jest pravé a věčné, ježto uvádí nás k jasnému a věčnému vidění božskosti, což nemohlo způsobiti kněžství starého zákona.

Ale proč praví: „podle řádu Melchisedechova“ a ne Aronova? — A první příčina zdá se býti, že Melchisedech dle přikázání starozákonních nebyl kněz, ale podle důstojnosti jakéhosi zvláštního kněžství obětoval Bohu chléb a víno, ne krev nízkých zvířat; a v jeho řádu kněžství stal se Kristus knězem ne časným, ale věčným, a neobětoval oběti starozákonní, ale jako onen chléb a víno, a tak tělo a krev svou, o nichž sám praví v 6. kap. evangelia sv. Jana: „Tělo mé právě jest pokrm, a krev má právě jest nápoj.“ A tyto dva dary, totiž chléb a víno, dal církvi své obětovati na svou pomátku. Z toho jest patrné, že pominulo obětování dobytčat, které bylo dle řádu Aronova, a spíše trvá ono, jež bylo Melchisedechovo.

2. příčina jest, že Melchisedech byl kněz a král pomazaný ne olejem viditelným, jako kněží a králové starého zákona, ale olejem Ducha svatého. A proto dí žalmista: „Pomazal tě Bůh tvůj olejem veselí nad los tvůj“, t. j. plností Ducha svatého.

3. příčina jest z důvodu výkladu jména: Neboť „melchos“ jest tolik jako král, „sedech“ pak jest tolik jako spravedlnost; „salem“ pak vykládá se „pokoj“, protože Melchisedech kraloval v pokoji a spravedlnosti. A proto dí Apoštol v 7. kap. listu k Židům: „Melchisedech byl král Salem, kněz . . .“ A níže: „ . . . nejprve vykládá se král spravedlnosti, potom pak i král Salem, to jest král pokoje.“

Tyto věci pak: spravedlnost a pokoj se následují nebo provázejí: Izaiáš v kap. 32.: „A zjeví se skutek spravedlnosti, pokoj.“

Tak Kristus jest král: Žalm: „Já pak ustanoven jsem králem od něho“, t. Boha Otce. A jinde: „Bože, soud svůj dej králi.“ — Král pokoje: žalm: „Počne v dnech jeho nadbytek pokoje, až by odňat byl měsíc.“ — Kristus jest kněz, protože sebe sama obětoval na oltáři kříže za nás a nyní oroduje u Otce za naši spásu: List k Židům v kap. 7.: „ . . . na věky věčné má kněžství. A protož i dokonale spasiti může ty, kteříž přistupují skrže něho k Bohu, vždycky jsa živ k orodování za ně. Takovéhoť zajisté nám slušelo míti biskupa svatého, nevinného, neposkvrněného, odděleného od hříšníků, a kterýž by vyšší nad nebesa učiněn byl; kterýž by nepotřeboval na každý den, jako onino kněží, nejprv za své vlastní hříchy oběti obětovati, potom za lid; nebo učinil to jednou, samého sebe obětovav. Zákon zajisté lidi mající

nedostatky ustavoval za biskupy ; ale slovo přísežné, kteréž se stalo po zákonu, ustanovilo Syna dokonalého na věky.“ Tolik Pavel.

*

Zlatoústý ve výkladu na ono evangelium: „Nic není skryto, aby zjeveno nebylo“ dí takto: „Což tedy, když Pán vstal z mrtvých“ atd. — Tolik svatý Zlatoústý.

O MUČEDNÍCÍCH.

1. list ke Korintským v kap. 4.:

Učinění jsme divadlo tomuto světu [t. j. světským lidem],
i andělům [dobrým i zlým],

Svatí boží a zvláště apoštolé a mučedníci Kristovi učinění jsou divadlo lidem světským, t. j. hříšníkům k pokání, andělům k divení, lidem spravedlivým k napodobení. A proto Apoštol, který mluví za apoštoly a mučedníky dodává po této epistoletě: „Protož prosím vás, buďtež následovníci moji, jako i já Kristův.“

Hříšníci tedy mají se dívatí u svatých na hořkou lítost, 2. na čistotu zpovědi a 3. na hodné zadostiučinění. — O 1. praví Apoštol v 9. kap. listu k Římanům o sobě: „Mám veliký zármutek a ustavičnou bolest v srdci mém.“ — O 2. v 1. kap. 1 listu k Timotheovi: „Kristus Ježíš přišel na svět, aby hříšné spasil, z nichž já první jsem.“ — O 3. ve 21. kap. „Skutků apoštolských“: „Já netoliko svázán býti, ale i umříti hotov jsem pro jméno Pána Ježíše.“

2. svatí jsou učinění divadlo lidem spravedlivým, aby se dívali u nich na nebeské rozjímání, horlivost v dobrých skutcích a snášení protivenství, podle slov 3. kap. listu k Filipenským: „Naše obcování jest v nebesích.“ Obcování pak jest celý život člověka, vyjadřující myšlení, mluvení a konání. Jsou pak někteří v nebesích jenom ústy, kteří totiž mají dobrá slova, ale ne skutky, podle slov 23. kap. evangelia sv. Matouše: „Praví, ale nečiní.“ Někteří jsou v nebesích ústy a skutkem, ale ne srdcem, kteříž t. mají dobrá slova i skutky v základě dobré, ale zlé srdce, jako ti, o nichž v 7. kap. evangelia sv. Matouše: „Varujte se falešných proroků, kteříž přicházejí k vám v rouše ovčím, ale vnitř jsou vlci hltaví.“

Apoštolé a svatí měli upřímná slova: 2. list ke Korintským v kap. 2.: „Z upřímností, ale jako z Boha, před obličejem božím v Kristu mluvíme.“ — Měli skutky příčinlivé: 2. list k Thessalonickým

v kap. 2. : „Aniž jsme darmo chleba jedli u koho ; ale s prací a těžkostí, ve dne i v noci dělající.“ — Měli srdce k Bohu upjatá : list k Filipenským v kap. 1. : „... žádost máje umřítí a býti s Kristem.“

3. učinění jsou divadlo andělům dobrým k obdivu a zlým k postrachu.

A proto praví Apoštol : „*Učinění jsme divadlo*“ atd.

i lidem [dobrým]. My blázni

podle vašeho mínění, jelikož neodporujeme těm, kdo nám činí zlé, aniž odplácíme zlým za zlé.

pro Krista, ale vy opatrní

podle vašeho mínění, kteřížto chcete veliké věci o Kristu miniti, pramalé popírajíce.

v Kristu; my mdlí [k pomstě], **vy pak silní** [protože myslíte, že dlužno vlastními silami se vzpíratí]; **vy slavní** [chlubíce se vznešeností], **ale my opovržení.**

jak vy myslíte.

To však všechno má se rozuměti naopak a vyložiti ironicky, protože to, co se zdá popírati, potvrzuje, a to, co (zdá se) potvrzovati, popírá. Jakoby řekl: My opatrní, vy blázni, my silní ve víře, protože snášíme protivenství světa pro Krista, vy slabí, protože nemáte odvahy taková a podobná snáseti, my slavní, vycházející z rodu patriarchů, vy opovržení bez důstojnosti jména z rodu vznešených nebo pohanů uctívajících modly. Tolik Haimo.

Až do tohoto času [t. j. přítomného času] **i lačníme** [trpíme hlad], **i žízňme** [trpíme žízeň],

protože kážíce pravdu a káříce neřesti upadáme v nenávist u lidí a tak trpíme pro Krista.

i nahotu trpíme, i políčkování býváme,

a biti pěstmi, jimiž se naznačují všechny druhy mučení.

i místa nemáme [protože jsme puzeni od města k městu], **a pracujeme,**

Podle Haimona pracoval Pavel děláje stany od první hodiny až do páté, a od páté věnoval se kázání až do desáté, protože nechtěl od Korintských ani od jiných posluchačů nic bráti, aby mohl svobodně kárati jejich neřesti. A proto v 9. kap. 1. listu ke Korintským praví:

„Poněvadž jsme my vám duchovní věci rozsívali, veliká-liž by věc byla, kdybychom my vaše časné věci žali?“ A níže: „Avšak neužívali jsme práva toho, ale všechno snášíme, abychom žádné překážky nečinili evangeliu Kristovu.“

dělající rukama vlastními.

„Skutkové apoštolští“ v kap. 18.: „Apoštol vyšel z Athen, přišel do Korinta.“ A následuje: A že byl téhož řemesla, bydlil u nich a dělal; nebo řemeslo jejich bylo stany dělati“ (= „erant autem *scenofactoriae artis*“, t. j. „*funefactoriae*“). Neboť „*scenos*“ řecky jmenuje se latinsky „*funis*“. — Dále „*scenos*“ řecky zove se stín nebo dům nebo stánek podobný učiněný obydlí, a tak možno říci „*artis scenofactoriae*“, protože dělali stánky.

O drahý provazníče i tesaři, kdes se tomu naučil?

A proto ve 20. kap. „Skutků apoštolských“ praví Efezským: „Stříbra neb zlata neb roucha nežádal jsem od žádného. Nýbrž sami víte, že toho, čehož mi kdy potřebí bylo, i těm, kteříž jsou se mnou, dobývaly ruce tyto. Vše ukázal jsem vám, že tak pracující musíme snášeti mdlé, a pamatovati na slova Pána Ježíše Krista; nebť on řekl: Blahoslavenější jest dáti nežli bráti.“ — Tomuto pravidlu se kněžstvo nyní rouhá, protože neporovnatelně raději berou než dávají, a tak skutkem dotvrzují, že blahoslavenější jest bráti, ale slovem káží, že blahoslavenější jest dáti.

Hanění jsouce [od zlých], **dobrořečíme** [podle učení Kristova]; **protivenství trpíce, snášíme. Když se nám rouhají** [jako svědcům], **modlíme se**

za rouhače, aby svobodně slyšeli učení Páně, jež oni proklínají; a modlíme se, t. j. prosíme za rouhače podle učení Spasitelova v 5. kap. evangelia sv. Matouše: „Modlete se za ty, kteříž vás utiskují a vám se protiví.“

jako smetí [a tak jako nejnižší a nejopovrženější] **tohoto světa učinění jsme, povrhel** [ostružek, ohryzek] **u všech** [lidí, aby se naplnilo slovo Kristovo z 21. kap. evangelia sv. Lukáše: »Budete v nenávisti u všech pro jméno mé],

Znamenej: „*peripsima*“ (*povrhel*) jest smet z jablka nebo hoblina nebo pilina kovu, obecně: o k u j e, nebo odpadky v domech, — aneb smet, která se odvrhuje od pšenice, když se věje. A proto praví se to od „*peri*“, což jest okolo, a „*simus-a-um*“, což jest křivý nebo nedokonalý.

Verše:

„Co z věci jest čistit, to nemůž již leč povrhel být,
tak slup jab'ko-li již, neb co doma zahodíš.“

t. j. smet nebo špína. A proto Židé a pohané říkali, že svět jest nakažen životem a učením apoštolů, a následovně že má býti od nich očištěn, jako od nečistot, jež dlužno odstraniti. A proto řeknou zlí ona slova „Knihy Moudrosti“ v kap. 5.: „My nesmyslní, měli jsme život jejich za bláznovství, a konec jejich za bezectný; aj jak jsou počtení mezi syny boží, a mezi svatými jest los jejich. Zbloudili jsme tedy z cesty pravdy a světlo spravedlnosti nesvítilo nám, a slunce rozumnosti nevzešlo nám. Ustali jsme na cestě nepravosti a zahynutí, a chodili jsme po cestách neschodných, cesty pak Páně neznali jsme. Což nám prospěla pýcha? Anebo co nám spomohla chloubá s bohatstvím? Pominulo to všecko jako stín“ atd.

až posavad. Ne proto, abych vás zahanbil [t. j. způsobil abyste se styděli], **píši toto** [pro založení vaše], **ale jako svých milých synů** [které jsem zplodil slovem pravdy] **vás napomínám** [jak máte žítí v otci Kristu]. — —

O PANNÁCH.

V této epištole Apoštol chválí stav zdrženlivosti a zvláště panenské nad stav manželský radě k zachování panenství a odpouští spojení manželskému.

1. list ke Korintským v kap. 7.:

Bratří, o pannách přikázání Páně nemám

t. abych kázal, že panenství jest nutné k spáse, protože jest tak veliké dokonalosti a výsosti, že jsou málokteří, které lze najíti k němu vhodnými.

I lze znamenati, že panenství podle Ambrože v knize „O panenství“ jest neporušenost neznající poskvrny a neustálé rozjímání o neporušenosti v hmotném těle; a z toho následuje, že (žena) na mysl porušená není pannou. A proto praví Ambrož: „Co zmůže“ atd.

ale však radu [ne přikázání] dávám, jako ten, jemuž z milosrdenství svého [v odpuštění hříchů a zázračném obrácení k apoštolství] Pán dal věrným býti

rádce netoliko v stavu křesťanství, ale v apoštolství, pro než mám moc a vědění raditi. Vhodný rádce byl, protože měl Ducha svatého. A proto praví: „Myslím pak, že i já Ducha božího mám.“

Za tot pak mám, že jest to dobré [prostě se zdržeti]

Je-li tomu tak, jest vidno, že každý má spíše zachovati panenství, než vstoupiti v sňatek. A proto i Apoštol praví v 7. kap. 1. listu ke Korintským: „Chtěl bych, aby všichni lidé tak byli jako já“, t. j. aby zachovali panictví. Neboť Apoštol byl panic. A proto při jeho stětí na svědectví jeho panictví teklo mléko z jeho těla.

Ale zdálo by se, že vůle Apoštola nebyla rozumná, protože kdyby všichni byli bývali zdrženliví, od té doby ustalo by obcování lidí, a tak počet vyvolených nebyl by býval naplněn. — K tomu praví někteří, že Apoštolu bylo zjevno, že kdyby všichni lidé jeho doby byli se zdrželi, bylo by to stačilo k naplnění počtu vyvolených. Ale ti by s malou nemožností připustili, že následuje, že my jsme jednotliví z určených k ztracení. — Odpovídá se tedy, že Apoštol chtěl, aby všichni byli paníci z vůle předchozí a ne následné, jako Bůh chtěl, aby všichni lidé byli spasení (1. list k Timotheovi v kap. 2.) Ale tuto nesnáz není třeba ohlašovati nevzdělanému lidu.

pro nastávající potřebu [která oddaluje od dobra rozjímání]

Nastávající nebo přítomnou potřebou nazývá trápení a soužení, které snášejí ženatí a zvláště vdané, t. ošklivost v početí, kteroužto bolestí přechozí ženy mrou, mnohou starostí a prací v živění a šacení dětí, smutek nad nemocí jich a smrtí, a tak o jiných věcech, od nichž všech jsou svobodni ti, kdo zachovávají panenství. Proto praví: *„dobré jest člověku tak býti“*, t. j. žiti v neporušenosti těla, zachovávatí také panenství myslí, aby člověk byl od soužení svoboden a ve vlasti zvláštní korunou korunován.

totiž že jest dobré člověku tak býti.

Zde praví Ambrož: „Panenství vyniká“ atd.

A proto dí Augustín v 54. kázání na Matouše: „Mezi všemi boji křesťanů“ atd.

Beda ve výkladu na Ezdráše: „Větší div jest“ atd.

Jeroným: „V těle žiti mimo tělo“ atd.

Privázans [poutem manželství] **k ženě?**

T. poutem manželství, jímž-li Bůh svázal, člověk nemá oddělovati. A proto manželství jest spojení muže a ženy, podržující jedinečnou zvyklost života. (XXVII., kvest. 2.) „Muže“, ne mužů, „ženy“, ne žen: neboť manželsky nemůže jedna míti zároveň více mužů, ani naopak; „spojení“, t. duší a úkonu manželského; „jedinečnou“, t. j. nerozdělenou, „zvyklost života podržující“, t. j. že jeden nemůže se od druhého oddělit, aby netrvalo manželství, a že jeden bez vůle druhého nemůže zaslibiti zdrženlivost nebo spojití se s jiným atd.

Nehledej rozvázání.

Protože bys snad padl nezdrženlivostí. Neboť ti, kdo zkusili rozkoš pohlavní v úkonu manželském, snadno se k ní vracejí.

Jsi prost od ženy? Nehledej ženy.

Můžeš-li se lehko zdržeti, což jest větší dobré, a proto nemá to býti opouštěno pro menší.

Pakli bys se i oženil,

manželsky pro potomstvo nebo pro uvarování se smilstva: 1. list ke Korintským v kap. 7.: „Z příčiny smilstva jeden každý manželku svou měj, a jedna každá měj muže svého.“

nezhřešils. A vdala-li by se [v Pánu] panna, nezhřešila; ale trápení těla míti budou takoví,

t. j. ti, kdo vcházejí ve sňatek, neboť hrozí jim soužení mysli a ná-maha tělesná při obstarávání potomstva a domu, a protože jeden z manželů snadno pojme podezření z podvádění na druhého, a tak jest soužen v mysli, kteréžto soužení překypuje v tělesné trápení.

ját pak vám odpouštím [souhlas dávám]

Podle Liry jakoby řekl: „Nejenom ukazuji vám“ atd.

Ale totot pravím [vybízeje k dokonalosti], bratří: Čas [života přítomného] krátký jest,

A proto každý má seč jest snažiti se o dokonalost, pokud má čas k zásluze, a ne tak usilovati o plození potomstva, jako na počátku světa, ale více se snažiti o duchovní plození pro dosažení blaženosti. Čas tedy *krátký jest*, t. v němž lid boží nemá býti rozmnožován tělesným plozením, ale má býti sebrán obrozením duchovním, podle „Výkladu“.

náleží [hodné jest — t. j. zbývá nebo větší jest, nebo to jediné zůstává], aby i ti, kteří mají ženy [vlastní], byli, jako by jich neměli,

Ženy jaksi nemá, kdo tak umí vykonávati povinnosti tělesné, aby tím nebyl nucen lpěti celou myslí na světě, tak dáváje manželce svou povinnost, aby se tím nezeliboval tvůrci. A zde se vykládá jedním způsobem, aby dávali povinnost, ale nežádali jí, jiným způsobem dokonaleji, aby oba manželé ze společného souhlasu počali se zdržovati pro dosažení většího dobra.

a kteříž pláčí [což se často stává pro manžely, potomstvo i rodinu], jakoby neplakali

trpělivě snášejíce, berouce útěchu z naděje na věčnou odplatu. Pláčí-li někteří pro hříchy vlastní i cizí, jako plakal Kristus i Apoštol: List k Filipenským v kap. 3.: „Neboť mnozí chodí, o nichž jsem

častokrát pravil vám, a nyní s pdáčem pravím, že jsou nepřátelé kříže Kristova, jichžto konec jest zahynutí, jejichž Bůh jest břicho, a sláva v mrzkostech jejich.“ Takto pak pláče byl, jakoby neplakal, protože potom byl potěšen oblažením. Evangelium sv. Matouše v kap. 5.: „Blahoslavení lkající, neboť oni potěšeni budou.“

a kteříž radují se [z časného prospěchu svého, dětí nebo rodiny], **jakoby se neradovali**

uvažující, že nemáme se mnoho radovati, leč z dober duchovních a věčných. Neboť časný prospěch směřuje spíše ke škodě duše a těla. A proto praví Spasitel v 6. kap. evangelia sv. Lukáše: „Běda vám, kteříž se nyní smějete, nebo kvůliť a plakati budete.“ Raduješ-li se ty tedy z časných dober, vždycky pomysli na budoucí mučení a boj se soudy, abys s hoduujícím bohatcem za radost věčně netrpěl.

a kteříž kupují [dvorce atd.], **jakoby nevládli,**

uvažující, že jsou na malý čas správci, nemajíce zde trvalého města, ale hledající budoucího (List k Židům v kap. 13.). A proto jaksi nevládnou, protože náhle zmizí z tohoto světa. Oni jaksi nevládnou, pokud tak lnou k pozemským věcem, aby neztratili věčných, a takovým uvážením předvídají, že toto všecko v nejbližší době zanechají světu, naději svou nekladou ve věci světské, a než by pro ně smrtelně hřešili, raději chtějí od nich upustiti, než je držeti.

a kteříž užívají tohoto světa [v dobrech časných], **jakoby ne-
užívali. Neboť pomíjí způsob tohoto světa** [nižšího].

T. j. běh, uzpůsobení, ale nikoli podstata světa, která očištěna ohněm a obnovena potrvá na věky dle slov Šalamounových: „Země však na věky bude státi.“ — Ale kam půjdou hříšníci? Jistě budou uvedeni niveč. Ne podle přirozenosti, ale podle života milosti, v němž nebudou nic: Žalm: „Hříšníky niveč uvedeš.“ A zdá se pravděpodobným, že žádné tělo nezůstane smíšené mimo těla lidská, ale všechna vrátí se ve čtyři živly. A se svatými těly bude povýšena všeliká ctnost, a se zatracenými všeliká neřest a všeliký kvas, aby nebyl zmařen, „z něhož budou píti všichni hříšníci země“, praví Žalmista.

Chcít pak, abyste vy [kteříž zachováváte panictví], **bez pečování** [zbytečného, které mají manželé] **byli. Nebo kdo ženy** [manželky] **nemá** [jest v čistotě nebo zdrženlivosti], **pečuje o to, což jest Páně,**

t. j. má příležitost, aby pečoval o dobra duchovní a věčná. To jest patrné o dobrých, ale opak o zlých, kteří, nemajíce ženy vlastní, starají se, kterak by vzali cizí.

přemýšlí, kterak by se líbil Pánu. Ale kdo se oženil, pe-
 čuje [aby opatřil věci nutné sobě, rodině a manželce] o věci tohoto
 světa, jak by se líbil [dáváním povinností a jinými věcmi] ženě,
 a jest rozdělen [slouže dílem Bohu a dílem světu]. A žena nevdaná
 [dobrá vdova] a panna [pravá] myslí na to, což jest Pána [kterého
 má za ženicha], aby byla svatá i tělem i duchem v Kristu Ježíši,
 Pánu našem. — —

LXXIII.

O SVATÉM ONDŘEJI.

List k Římanům v kap. 10.:

Srdcem [čistým] **se věří** [dokonale] **k spravedlnosti** [jako cíli] **ale ústy** [Evangelium sv. Lukáše v kap. 12.: »Kdož by mne vyznal před lidmi, i jáť vyznám jej před Otcem svým.« — Výklad: »Po víře srdce následuje vyznání.«] **vyznání** [chvála Boha] **se děje k spasení** [k dokonání spásy jako k cíli].

Protože víra jest základ všelikého záslužného konu, podle slov Apoštolových v 11. kap. listu k Židům: „Víra pak jest nadějných věcí podstata“, t. j. základ, „a důvod neviditelných“ — proto Apoštol počíná od víry jako od prvního základu, bez něhož nelze se líbiti Bohu, jak se praví tamtéž; a následovně bez víry jest nemožno učiniti cokoliv, co by se líbilo Bohu.

V této epístole pak se ukazuje, že víra má býti 1. dokonalá v srdci, když se praví: „*Srdcem věří se k spravedlnosti*“. — 2. jasná ve vyznání, neboť se praví: „*ústý vyznání se děje k spasení*“. — A pak se kladou dva plody víry, t. nebýti zahanbenu a býti spasenu: 1. zde: „*Všeliký, kdož věří v něho, nebude zahanben*“. — 2. zde: „*Každý zajisté, kdožkoli vyzýval by jméno Páně, spasen bude*“. Není vyloučen nikdo, bude-li dokonale věřiti, jelikož v tomto případě není rozdílu mezi věřícími, buď si Žid nebo Řek, ale větší bude jich shoda, neboť bude jeden Pán všech, jedna víra, jeden křest, a následovně tatáž odplata, totiž spása všech. Neboť každý, kdo bude vyzývati jméno jeho spasen bude.

Nebo dí písmo [Izaiáš v kap. 28]: **Všeliký** [člověk], **kterýž věří** [konečně vírou laskavou] **v něho** [Pána Ježíše Krista], **nebude zahanben** [na budoucím soudu, třebaže jest zdánlivě zahanbován nyní od lidí. Neboť toto zahanbení přivádí v slávu; Ježíš Sirach, v kap. 41.]. **Neníť zajisté rozdílu** [co do spásy] **mezi Židem a Řekem; nebo**

tentýž Pán [v stvoření, řízení] **všech** [Stvořitel Židů, Řeků i pohanů] **bohatý** [Výklad: »T. j. stačující obohatiti všechny netoliko v časných, ale i v duchovních věcech.«] **jest ke všechněm vzývajícím jej** [věrou a skutkem].

„Věří se k spravedlnosti“, jakožto poslednímu cíli nebo k prostředku vedoucímu k poslednímu cíli. Věří se pak srdcem v Boha a Pána Ježíše Krista, když se láskou tíhne k němu. Neboť to jest věřiti k spravedlnosti, t. j. k ospravedlnění, jak nevěří zlí duchové nebo zlí lidé, třebaže věří a třesou se. (List sv. Jakuba v kap. 2.).

„Není rozdílu“ k spáse, bude-li chtíti věřiti. Neboť „v Kristu není ani muž, ani sluha, ani svobodný“. (List ke Galatským v kap. 3.) A proto řekl Petr v 10. kap. „Skutků apoštolských“: „V pravdě jsem shledal, že Bůh není přijímač osob.“

„Bohatý“, protože obohacuje všechny a zvláště věřící bohatstvím ctností, milosti a slávy, podle slov 8. kap. „Knihy přísloví“: „Se mnou jest bohatství i sláva.“ A v žalmu: „Sláva a bohatství v domě jeho, a spravedlnost jeho trvá na věky věkův.“

„Kdož by vzýval“ srdcem, ústy a skutkem. Ale zvláště srdcem a skutkem, neboť němému nemůže scházeti vyznání ústy. Tedy kdo by vzýval věrou, nadějí a láskou bude konečně spasen. Ne jako bláznivé panny, které řekly: „Pane, pane, otevři nám.“ — Hle, nepřidaly po třetí: Pane, protože neměly oleje lásky.

A proto v 7. kap.: evangelia sv. Matouše praví Pán: „Ne každý, kdo mi říká Pane, Pane, vejde do království nebeského, ale kdo činí vůli Otce mého“ atd.

Každý zajisté, kdožkoli vzýval by jméno Páně, spasen bude. Kterakž tehdy nazývati jeho budou, v něhož nevěřili jsou? Anebo kterak věřiti budou jemu, jehož jsou neslyšeli? A kterak slyšeti budou bez kázatele? Kterak ale budou kázati, nebudou-li posláni? Jakož psáno jest: Kterak krásné nohy zvěstujících pokoj, zvěstujících dobré věci. Ale ne všichni uposlechlí evangelia [čtení]. Nebo Izaiáš praví: Pane, kdo jest uvěřil slyšení (neb slovu) našemu? A protož víra z slyšení a slyšení skrze (sluch) slovo Kristovo. Ale řku: Zдали jsou neslyšeli? A tak zajisté na každou zemi vyšel jest zvuk jich, a v krajiny okřslka země slova jich.

O SVATÉM ŠTĚPÁNU.

„Skutkové sv. apoštolů“ v kap. 6.:

Štěpán, jsa plný milosti

V této epistoletě jest chválen slavný vojín Kristův, který první po nanebevstoupení Páně podstoupil mučednictví pro Krista a byl zabit od těchž vrahů, od kterých byl zabit Pán, z téhož ducha lásky se modle za nepřátele. Proto toho nejvyššího kněze ten nejvyšší levita bezprostředně následuje.

Ale jak se předpokládá z víry, všeliká čest vzdávaná kterémukoliv vojínu Kristovu má býti předně a především vzdávána jemu. Neboť vzdávají-li se chvály za vítězství vůdcům světského vojska, oč více onen vůdce, jenž v každém zápase svého vojska nejprve bojuje, každého svého vojína zvláštním vynikajícím způsobem odměňuje, posiluje a utvrzuje a padl-li zdvihá a za čilou vůli konečně ve věčném království dědicem činí a korunuje.

A proto žádný vojín křesťanského vojska nemá si žádati podle opáčné podmínky odplaty nebo chvály, ježto by zbytečně si žádal, čeho by neměl, a také proto, že by jako nevděčný služebník upadl v hněv svého vůdce a zrádně přilnul k prvnímu odpadlíkovi.

A proto Apoštol zavrhuje tyto lidské chvály a pozdvihuje prapor vůdce svého praví: „Odstup to ode mne, abych se chlubil, leč v kříži Pána našeho Ježíše Krista.“ — A takový vojín byl Štěpán, o němž svědčí tato epistola, ukazujíc nejprve, že byl pln milosti k dobrému konání, 2. pln statečnosti k snášení protivenství, 3. pln Ducha svatého k rozjímání věcí božských, 4. pln trpělivosti k modlitbě za nepřátele. — 1. zde: „*plný milosti*“, 2. zde: „*statečnosti*“, 3. zde: „*pln jsa Ducha svatého*“, 4. zde: „*a poklek na kolena*“.

Praví tedy: „Štěpán, jsa plný víry“. Tu pak Štěpán (= *Stephanus*) vykládá se koruna. Koruna pak jest okrouhlá a bez konce — tak Štěpán, protože neměl konce trpělivosti, vzal korunu slávy. A proto

v 2. kap. „Skutků apoštolských“ se praví. „Buď věrný až do smrti, a dám ti korunu slávy.“

2. se podobá koruně pro královskou důstojnost, neboť Štěpán a všichni svatí jsou králové na nebi: „Zjevení sv. Jana“ v kap. 1.: „Učinil nás krále a kněží Bohu našemu.“ A v 2. kap. 1. listu Petrova: „... královské kněžstvo, národ svatý.“

A protože 3. korunou značí se vítězství, jež duchovně vzato jest trojí, t. to, jímž člověk přemáhá vnitřního nepřítele, t. žádost těla a to lilii panictví, 2. to, jímž člověk vítězí nad tyranem, a to se děje mučednictvím, a 3. to, jímž přemáhá ďábla, a to se děje úřadem kázání.

Tohoto trojího vítězství dobyl Štěpán, neboť 1. byl paník a proto byl učiněn představeným vdov, 2. byl mučedník, protože byl ukamenován pro Krista, a 3. byl učitel neboť *nemohli odolati moudrosti a Duchu, kterýž mluvil.* A proto naplněn jsa tímto duchem byl statečný ve vyznávání pravdy, statečný v napodobení Kristovy smrti.

Bernard dí: „Dobrý vojín“ atd.

a statečnosti, činil divy a zázraky veliké v lidu. I povstali někteří z školy, kteráž sloula libertinských [t. j. otroků potom osvobozených], **a Cyrenenských** [z města Cyrína], **Alexandrinských** [z města Alexandrie], **a těch, kteříž byli z Cilicie** [té krajiny] **a Asie** [té krajiny], **hádaјice se se Štěpánem.**

Židé hádali se se Štěpánem proti víře Kristově, dotírajíce naň slovy: 1. říkajíce, že panna nemůže poroditi. Proti těm Izaiáš v kap. 7.: „Aj, panna počne a porodí syna.“ — 2. říkajíce, že Bůh nemůže býti člověkem. Proti těm jsou ona slova: „Slovo tělem učiněno jest“ a v žalmu: „Řekl Pán Pánu mému“ — jiný překlad má: „Řekl Pán slovu svému —: sed' na pravici mé.“ — 3. říkajíce, že Kristus ani v pravdě netrpěl ani v pravdě nevstal z mrtvých. Proti těm jsou slova 15. kap. 1. listu ke Korintským: „Vstal z mrtvých třetího dne podle písem.“ — 4. říkají bludaři, že Kristus nesedí na pravici Boha Otce, ale že stolicí svou položil na slunci. Proti tomu se praví v poslední kap. evangelia sv. Marka: „Když pak jim domluvil Pán, vzhůru vzat jest do nebe, a sedí na pravici boží. — 5. říkají, že nepřijde. Proti tomu praví Petr v 10. kap. „Skutků apoštolských“: „On jest ten ustanovený od Boha soudce živých i mrtvých.“

V těchto věcech přemáhal Štěpán Židy, pročez se praví: *nemohli odolati moudrosti a Duchu, kterýž mluvil.* Neboť byl řekl Spasitel ve 21. kap. evangelia sv. Lukáše: „Jáť zajisté dám vám ústa a moudrost, kteréž nebudou moci odolati všickni protivníci vaši.“

Ale nemohli odolati moudrosti a duchu, kterýž mluvil. — Tedy slyšíce to [Skutkové sv. apoštolů v kap. 7.], **rozzlobili se** [rozzekávali se]

Hle, rozzlobili se, přemoženi pravdou, nemajíce příležitosti zabiti

ho, „a skřípěli zuby“ jako vztekli psi. Závist měli v srdci, a ta rozsekávala jich srdce a znamení v ústech, a proto skřípěli.

v srdcích svých, a skřípěli zuby na něho. Štěpán pak pln jsa [tato plnost byla rozmnožena v žádosti lásky za mučednictví] **Ducha svatého, pohleděv** [t. j. s bedlivostí srdcem i očima pohlížeje] **do nebe** [v něž skládal důvěru], **užřel slávu boží**

Znamenej: K úkonu vidění vyžaduje se tří věcí, t. podmětu, prostředku a předmětu, t. j. vidoucího, viditelného a prostředku, jímž se vidí. Vidoucí byla rozumnost Štěpánova, viditelné Bůh a tělesné viditelné Kristus, prostředek byl nebesa otevřená.

a Ježiše stojícího na pravici moci boží.

Řehoř dí: „Seděti náleží soudci“ atd.

I řekl: Aj, vidím nebesa otevřená a Syna člověka stojícího na pravici moci boží. A oni vzkřikše [aby neslyšeli slov Štěpánových, jako had atd.] **hlasem velikým, přidrželi** [t. j. zacpali nebo zakryli, jako by to byla rouhavá slova kázání] **uši své, útok** [prudkostí] **učinili** [t. j. ohromili neb obořili jsou se] **jednomyslně na něho. A vyvedše jej** [jako rouhače podle zákona] **z města, kamenovali ho. A svědkové složili roucha svá u noh mládence, kterýž slul Saul. Kamenovali Štěpána modlíceho se a řkoucího: Pane Ježiši, přijmi Ducha mého. A poklek na kolena, zvolal hlasem velikým, řka: Pane nepokládej jim toto za hřích** [t. j. neuvaluj na ně pomstu za ten hřích]. **A to pověděv usnul v Pánu. — —**

NA DEN SV. JANA.

Ježíš Sirach v kap. 15.:

Kdo se bojí [synovsky] **Boha** [Otce], **činití bude** [neustále až do smrti, protože bázeň Páně zahání hřích, dle 1. kap. „Knihy Moudrosti“] **dobré**,

V této epištole se ukazuje 1., čím nebo kterými věcmi přichází se k moudrosti, že bázni a spravedlností. 2. co činí spravedlnost tomu, kdo jí dosáhne, že krmí, napájí, utvrzuje a povyšuje. — 1. zde: „*Kdož se bojí Boha*“, 2. zde: „*krmití jej bude*“ atd.

Hle, Ježíš Sirach začíná od bázně, protože počátek moudrosti jest bázeň Páně. Ta totiž bázeň, která podle Augustina jest utíkání před zlým. Avšak jiná bázeň, která nezapuzuje zlé, ale toliko trestem děsí, není počátek moudrosti ani dar Duchu svatého. Neboť Jeroným ve výkladu na Matouše praví: „Tato bázeň nenazývá se“ atd.

Znamenej zde: „*činití bude dobré*“. „Výklad“ na slova žalmu: „Miloval jsi spravedlnost“ dí, že všechno naše dobré a zásluhy jsou zpříčinovány čtyřmi věcmi, t. pravou věrou, jistou nadějí, zanícenou láskou a pilným konáním skutků.

O tom dí Řehoř: „Kolik věříš, tolik“ atd.

Tedy: „Cožkoli může učiniti ruka tvá, přičinlivě dělej; nebo ani díla, ani rozumnosti, ani moudrosti, ani umění nebude na onom světě, kamž ty pospícháš.“ („Kazatel“, v kap. 9.).

Tedy:

„*Živ jsa dobré tu činit máš, chceš-li i po smrti živ být.*“

a kdož se přidržuje [t. j. zároveň s jinými ctnostmi drží] **spravedlnosti, dosáhneť jí** [t. spravedlnosti, t. co do ovoce]:

Podle Liry: „T. j. pevně“ atd.

i vyjde [ve smrti] **jemu** [jenž se bojí Boha a přidržuje spravedlnosti] **vstříc jako matka počestná,**

Lira dí: „Jakoby řekl: „*Jako matka počestná*““ atd.

(a jako panenská nevěsta přijme ho*). **Krmí ji bude chlebem života** [t. j. tělem Kristovým] **a rozumu,**

t. j. učením slova nebo požíváním božskosti. Evangelium sv. Lukáše v kap. 14.: „Blahoslavený, kdo jí chléb v království božím.“

a vodou moudrosti spasitelné [spasitelné neb spasitele]

t. j. milostí Ducha svatého, která se nazývá spasitelnou vodou moudrosti, t. j. Krista Spasitele, jenž jest nestvořená moudrost, která praví ve 4. kap. evangelia sv. Jana: „Kdož by se napil vody té, kterouž já dám jemu, bude v něm studnicí vody prýstící se k životu věčnému.“ A v téže kap.: „Kdož by se napil vody té, kterouž já dám jemu, nežízní na věky.“ — O spasitelná vodo, která žízeň a plamen hříchů uhašuješ, která nečisté obmýváš, žizníci po dobrém i občerstvuješ i život věčný jim skýtáš!

napojí ji; a on utvrzen bude v tom [spasení nebo chlebě], **a neodchýlí se od ní;**

Neustoupí pokušení ani pronásledování, nebo neodchýlí se od dobrého ke zlému, od blahoslavenství do pekla.

a zdrží [moudrost] **ho** [v jednotě se svatými], **a nebude zahanben**

posledním zahanbením, o němž v 17. kap. Jeremiáše: „Nechť jsou zahanbení, kteříž mne stihají, já pak ať nejsem zahanben.“ — Žalm: „Kteříž tě očekávají, nebudou zahanbeni.“ A důvod jest, že pravá naděje chrání. A proto v 5. kap. listu k Římanům stojí: „A naděje nezahanbuje,“ a v 2. kap. Ježíše Siracha: „Žádný není zahanben, kterýž doufal v Pána.“

a povýší ho [dajíc mu stále kralovati] **u bližních** [svatých andělů] **jeho; a uprostřed shromáždění otevře ústa**

Uprav takto: Pán *otevře* ku poučení jiných *ústa jeho*, t. j. toho, kdo se bojí Boha a činí dobré, a přidržuje se spravedlnosti; a *naplní ho Duchem moudrosti*, aby mluvil věci božské, a *duchem rozumu*,

*) Tato slova v originale scházejí.

Pozn. překl.

aby učil prisvojené, a to *uprostřed shromáždění*, t. církve bojující; a Pán *rouchem slávy oděje ho* uprostřed církve vítězně.

jeho, a naplní ho Pán duchem moudrosti a rozumu, a rouchem [nesmrtelnosti] slávy

t. j. hodností kněžství nebo mistrství. Ale lépe se rouchem slávy nazývá oděv duše a těla složený z darů. Dary duše praví se tři, t. milování, poznání a pochopení. Dary těla čtyři: rychlost, jemnost, bezútrpnost a jasnost. A proto podle Tomáše dary duší patří k odměně podstatné, ale dary těla k odměně případné, a tak z nich povstává roucho slávy, jímž oděl Pán sv. Jana, protože se ho synovsky bál činil dobré a byl zdrženlivý, totiž panic. A proto ve smrti vyšla jemu vstříc ona moudrost nestvořená a nakrmila jej chlebem života věčného atd.

oděje ho [v den nejposlednější]; příjemnost [radost tělesnou] a veselí [radost duchovní] shromáždí naň, a jménem věčným [jež jest býti synem božím na věky] dědičně obdaří ho Pán Bůh náš. — —

NA DEN MLÁDÁTEK.

„Zjevení sv. Jana“ v kap. 14.:

V těch dnech viděl jsem [jasně] **na hoře Sion** [na církvi jako hlavu Boha rozjímajícího na výsosti] **Beránka** [Krista]

„Sion“ vykládá se „pátrání“ a znamená církev, která pátrá po budoucích dobrech a oznamuje zla, jichž se dlužno střící. —

„Hora“ jest Kristus: Izaiáš v kap. 2.: „I stane se v posledních dnech, že utvrzena bude hora domu Hospodinova.“

„Beránek“ jest také Kristus pro nevinnost života, posvěceninu a obět: 1. list k Petrovi v kap. 1.: „Beránek neposkvrněný“ — hle nevinnost. — Jeremiáš v kap. 11.: „Aj, já jako beránek tichý, kterýž veden bývá k zabítí.“

Zde se praví o beránku: „*stojící*“, vzhledem k božskosti. Evangelium sv. Jana v kap. 1.: „Uprostřed vás stojí, jehož vy neznáte.“ — Praví se, že padl podle člověčenství, a tak očistil hříchy: evangelium sv. Jana v kap. 1.: „Aj, beránek boží, jenž snímá hříchy světa.“ — Tohoto beránka žádali si svatí otcové, říkajíce dle 16. kap. Izaiáše: „Vyšli beránka, Pane, panovníka země.“

stojícího [hotového ku pomoci], **a s ním sto čtyřicet a čtyři tisíce** [t. j. všechny věřící, vytrvalé v učení evangelickém] **majících jméno jeho** [protože všichni křesťané mají od Krista jméno Kristovo] **a jméno Otce jeho** [v životě lidském život božský vedouce, neboť proto se jaksi bohy nazývají], **napsané** [nezabladitelně] **na čelech svých.**

Totíž jací jsou uvnitř, ozbrojení proti Antikristu, vně učením i skutky se ukazující vyznavači evangelia.

A slyšel jsem hlas [t. j. žádost a napomenutí] **s nebe,**

t. od Krista a od těch, kteří jsou s ním v nebi, jako jsou všichni vytrvalí v obcování a učení evangelickém proti Antikristovi.

jako hlas vod mnohých,

t. j. národů mnohých, neboť z mnoha národů jsou sebráni hlasatelé evangelia proti Antikristu.

a jako hlas hromu velikého.

Totíž děsícího, protože velmi děsí ty, kteří lnouce k Antikristu, vyhýbají se přijíti do jeho společenství.

A hlas, kterýž jsem slyšel, byl jako hudců

Doplň: Tenť byl jako hlas hudců, protože oni k tomu se ustanovili, aby napjali zbožná svá srdce na dřevo kříže, jako se struny napínají na harfu.

„*Hrajících*“, t. j. umrtvujících skutky tělesné a učících tak slovem, jako příkladem.

„*Na harfy své*“, ne cizí, jako činí mnozí připisující si práce jiných v kázáních a učeních za těchto dnů.

hrajících na harfy své.

Ne básněmi a bajkami bavíce své posluchače, ale řečmi evangelickými, kteréž poučující lid nejlépe znějí, protože tyto obrátily lid pohanský, pokud byl předurčen k životu, ne básně ani bajky nebo cokoliv světského.

A zpívali jakožto píseň novou,

Protože evangelické kázání tak zaniklo skrze falešné kazatele, že zdá se býti nyní posluchačům jakoby nové.

Podle Haimona zpívati novou píseň jest chváliti Boha za neporušenost života.

před trůnem božím a před těmi čtyřmi zvířaty,

„*Před trůnem božím*“, t. j. přede vším rozjímající v písmě svatém, v němžto záleží a září vůle boží a „*před čtyřmi zvířaty*“, t. hájící proti Antikristovi evangelium sepsané od čtyř evangelistů.

a před těmi starci,

Doplň: „*Před těmi starci*“, kážíce jich svaté výroky, jako Augusta, Hilaria, Ambrože, Řehoře a Jeronýma.

a žádný nemohl se naučiti té písni, jediné těch sto čtyřicet a čtyři tisíce [t. j. všichni vyvolení], kteříž jsou koupeni [skutečně krví Kristovou] ze země [t. j. z pozemského obcování]. Totož jsou ti, kteříž nejsou s ženami poskvrnění,

nedovolenou souloží nebo ohavným myšlením. A byli-li někdy poskvrnění, očistili se pokáním.

neboť panicové jsou [jako celá Kristova svatá církev jest panna zasnoubená Kristu Pánu]. **Tiť jsou, kteříž následují**

nevinného Krista obětovaného také až na šibenici kříže, nutno-li to v následování jeho na obranu evangelické pravdy.

Beránka, kamž by koli šel; tiť jsou koupeni [krví beránka] **z lidí** [jak manželů a vdov, tak paniců], **prvotiny Bohu a Beránkovi.**

Neboť jako prvotiny plodů obětované v starém zákoně byly kněžím milejší nad ostatní oběti, tak, třebaže celé pokolení lidské jest milé Bohu, který chce, aby všichni lidé byli spaseni, přece vyvolení jsou mu nade všecky jiné prostě milejší.

A příčinu dodává Jan, pravě: „*A v ústech jejich není nalezena lež*“, neboť co na křtu slíbili, to až do konce skutkem konali. Neboť jsou-li manželé, nechť zachovávají alespoň před smrtí stav svého povolání. Tak o vdovách. A podobně o pannách, podobně i o duchovních, jsou-li z počtu vyvolených. Neboť ti všichni budou konečně shledáni bez lži, ježto jsou, jako taková, pravdiví.

Naproti tomu Ambrož v kázání praví: „Všeliká přetvářka“ atd.

Z toho pak dovozuje tento svatý, že všichni taková nemají otcem Boha, ale ďábla, jenž je šálí. Ale Antikrist učí, že stačí mu k spáse vynáhati stav apoštolský, provozuje-li jeho důstojnost, a zavrhuje dokonalost; tedy tím právě ukazuje o sobě, že jest syn ďáblův, podle právě uvedeného výroku Ambrožova.

A v ústech jejich není nalezena lež; neboť jsou bez úhony [v božím předurčení, jako budou v budoucnosti] **před trůnem božím** [před Bohem a všemi svatými, kteří jsou trůn boží]. — —

NA DEN PANNY MUČEDNICE.

Ježíš Sirach v kap. 51.:

Vyznávati budu tebe, Pane králi, a chváliti tebe, Boha, spasitele svého.

Tato epištola, třebaže se čte na den panny mučednice, přece může náležeti každému věrnému, jenž jest hotov až k smrti vyznávati Pána Ježíše Krista jak vyznáním chvály, tak vyznáním víry.

Jest pak jedno vyznání víry, jímž se srdcem věří k spravedlnosti a ústy se děje vyznání k spáse. (List k Římanům v kap. 10.). A proto praví Spasitel: „Kdo vyzná mně a slova má, i Syn člověka vyzná jej“ atd. (Evangelium sv. Marka v kap. 8.)

Vyznání chvály však jest to, jímž ctíme jednoho Boha, jeho prozřetelnosti ne náhodě nebo štěstěně všechno správně přičítáme, abychom se nerouhali. A proto v 12. kap. evangelia sv. Matouše praví Spasitel: „Chválím tě, Otče, Pane nebe i země, že jsi skryl tyto věci“ atd. — A proto Augustin v kázání 8. o slovech Páně dí: „Vyznání jest netoliko hříšníka“ atd.

3. jest vyznání obžaloby.

O dvou prvních, jak vidíme, hlásá přítomná epištola a o třetím nikoli.

Prvního dotýká se na počátku, když se praví: *„Vyznávati budu tebe Pane“*, t. ústy hlásaje víru, kterou srdcem držím.

Vyznávati budu jméno tvé veliké, že jsi spomocníkem a obráncem mým byl; a vysvobodil jsi tělo mé z zahynutí a z osidla [t. j. ošálení] jazyka nepravého [učícího nepravost] a od rtů těch, kteří páší lež [chtějí sváděti od pravdy], a před obličejem přistojících [jak dobrých, tak zlých] byl jsi pomocníkem [dávajícím stálost] mým. I vysvobodil jsi mne podle množství milosrdenství jména svého, od řvoucích lvů [t. ďáblů a zlých

lidí], **hotových pohliti** [sežrati] **mne, z rukou** [t. j. z moci] **těch, kteří hledali duše mé, a od bran soužení** [jak duše, tak těla],

2. (vyznání), t. chvály ihned se dodává, když se praví: *‘Vyznávati budu jméno veliké’*, t. j. chváliti budu jméno tvé veliké, protože totiž ty jsi nesmírný pán v dobrotě, moci a moudrosti, a tak proto, že laskavě, moudře a mocně napomáháš a chráníš a vysvobozuješ ze zahynutí, z osidla jazyka, a tak z ostatních věcí, které následují.

Celá epištola tedy jest chvála a díkůčinění panny mučednice. A té patří dvojí svatozář: jedna z důvodu panenství, druhá z důvodu mučednictví.

K tomu jest věděti, že svatozář patří třem druhům lidí:

1. za vynikající skutky tří mohutností duševních. Nejvíce vynikající pak skutek mohutnosti žádostné jest zachování čistoty panenské; nejvíce vynikající pak skutek mohutnosti rozumné jest kázání pravdy; a nejvíce vynikající skutek mohutnosti hněvné jest vytrpění smrti.

2. jest patrno z vítězství nad nepřáteli, od nichž jest na člověka dotíráno; tiť jsou: svět, tělo a ďábel. Neboť mučedníci přemáhají svět, panny tělo, kazatelé ďábla.

3. jest to patrno z vítězství nad trojím utrpením. Jsou utrpení...

kteréž obklíčily mne; od dušení plamene, kterýž obklíčil mne; i neshořela jsem uprostřed ohně; od hlubiny jícnu pekelného, a od jazyka zprzněného, a od žaloby lživé, od krále nepravého, a od jazyka nespravedlivého. Chváliti bude Pána až do smrti duše má; nebo život můj přiblížoval se až k pecku dolů. Obklíčili mne se všech stran, a nebylo nikoho, kdo by spomohl; ohlédala jsem se po pomoci lidské, a nebylo jí. Rozpomenula jsem se na milosrdenství tvé, Pane, a na působení tvá, kteráž od věků jsou; že vychvacuješ ty, kteříž důvěřují tobě, Pane, a vysvobozuješ je z rukou národů, Pane Bože můj! — —

O VDOVĚ LUDMILE.

I. list k Timotheovi v kap. 5.:

Vdovy měj v uctivosti, kteréž pravé vdovy jsou. Pakli která vdova syny [neb dcery, potřebující výchování] neb vnuky má, ať se učí nejprve dům [čeled'] svůj spravovati [1. v dobrých mravech] a rodičům vzájemnou službu [dávajíc jim čest a věci potřebné, jako od nich měla] prokazovati; nebo to [protože je to skutek vděčnosti a oddanosti] jest vzácné před Bohem. Ale kteráž právě vdova jest a osamělá [t. j. opuštěná od dober časných, jako od muže], ať má naději v Bohu [protože on jest otec vdov a pomocník sirotků] a trvá [často] na prosbách [ne na záletech a hýření] a modlitbách dnem i nocí [a tak ve vhodných dobách].

Svatý Pavel v této epištole přikazuje Timotheovi, aby ctil pravé vdovy, t. vzdávaje jim úctu a opatřuje jim potřebné, protože jest biskup, v jehož péči mají vdovy býti.

2. přikazuje Timotheovi, aby přikázal jim, aby byly bez úhony.

3. rozlišuje Apoštol trojí druh vdov, klada první druh, jenž spravuje dům, druhý, jenž jest osamělý a trvá na modlitbách dnem i nocí, a třetí, jenž obcuje v rozkoších.

Z toho lze vyvoditi, že jest trojí druh vdov: Jeden, jenž jest nejdokonalejší, jenž jest předzřízen pro nebeskou odměnu, jenž slouží Bohu dnem i nocí posty, prosbami a modlitbami, jako Anna. — 2. druh jest ten, jenž má starost o děti a dům, který sice není tak důstojný jako první ani poddaný hříchům, ale od těžkých se zdržuje a často koná skutky milosrdenství. — 3. druh jest ten, jenž se chtivostí své žádosti víže k hostinám, rozkošem a divadlům; a o těch praví Apoštol zde, že mají odsouzení.

Podmínky dobré vdovy shrnují se úhrnem takto:

1. podmínka, že vdova má býti oddělena od hluku, po příkladu Judity v kap. 8., o níž se praví, že „připravila sobě v hořejším dílu

domu svého v soukromí pokojík, v němžto s děvečkami svými uzavírajíc se bydlila.“

2. že má býti horlivá v modlitbách, jako v 2. kap. evangelia sv. Lukáše praví se o Anně: „Nevycházela z chrámu, posty a modlitbami sloužíc Bohu.“

3. že má býti zvyklá postům: Judita v kap. 8.: „A majíc zíní, postila se po všechny dny života svého, krom sobot.“

4. aby byla oddána skutkům milosrdenství, jak učí Apoštol v této epištole.

5. aby na sobě nepěstovala oděvu: „Genesis“ v kap. 38.: „Složivši s sebe šaty své vdovské, zavila se v rouchu,“ t. j. v oděv krásný a jemný.

6. aby byla pevná v předsevzetí zdrženlivostí: 1. list ke Korintským v kap. 7.: „Pravím pak neženatým a vdovám: Dobré jest jim, zůstali-li by tak.“

7. že jest opuštěna od útěchy světa, jak se praví v této epištole: „*kteráž právě vdova jest a osamělá*“, t. j. opuštěná od útěchy světa, „*ať má naději v Bohu*“ — doplň: jenž má býti její zvláštní útěchou.

8. podmínka, jež má všechny tyto předcházení a následovati, jest, aby vdova byla bez úhony, t. hříchu. A proto zde praví Apoštol: „*příkazuj, aby byly bez úhony.*“

Vdova, která bude míti tyto podmínky, bude beze vší pochyby svatá.

Tyto podmínky měla svatá Ludmila, jak jest patrno z legendy o ní. Neboť ona měla podle epištol syny a vnuky, čeleď domu svého dobře spravovala, od útěchy světa osamělá jsouc trvala dnem i nocí na modlitbách a postech, zůstala po jednom muži, měla svědectví v dobrých skutcích, syny vychovávala, chudé přijímala pohostinu, k trpícím byla dobrotivá.

Nebo která v rozkoších jest [smilstva nebo obžerství, rozmařile se krmíc a měkce ležíc, a tak o jiném], **za živa** [tělem] **mrtva jest** [na duši]. **A to příkazuj, aby byly bez úhony** [t. j. bez hříchu, za něž by mohly býti kárány a jímž by jiní mohli býti pohoršeni]. **Jestliže pak kdo o své** [k sobě držící], **a obzvláště o domácí** [t. j. ze svého příbuzenstva nebo čeledi] **péče nemá** [aby totiž dobře žili. nebo aby netrpěli bídu], **víru** [t. j. věrnost nebo víru Kristovu] **zapřel** [v skutku a vyznává ústy] **a jest horší** [t. j. špatnější, neboť čím je stav vyšší, tím je pád hlubší, a lépe jest cestu pravdy nepoznati, než poznati ji a jíti zpět] **nežli nevěřící** [t. j. pohan]. **Vdova buď vyvolena** [jako úctyhodnější nad jiné], **kteráž by neměla méně šedesáti let** [neboť tehdy jest výheň vášně vyhaslá nebo zchladlá], **kteráž by byla jednoho muže manželka** [protože druhý sňatek zdá se býti znamením nezdrženlivosti], **majíc svědectví** [od Boha i od lidí, neboť má býti neporušené pověsti] **v dobrých skutcích, jestliže syny** [v těle i v mravech] **vychovala, jestliže pocestné do domu přijímala** [což má býti u bohatých], **jestliže svatým** [pro kázání v Kristu

putujícím] nohy umývala, jestliže soužení trpícím posluhovala, jestliže každého skutku dobrého [jí náležícího] následovala [dle své možnosti]. Mladších [t. krásnějších, v nichž sálá oheň žádosti] pak vdov se varuj [protože obcování s nimi nebo společnost jich jest nebezpečná sebe čistšímu]; nebo když by zbujněly [přerušice vdovskou zdrženlivost] v Kristu, chtějí se vdávati [Remigius ve výkladu na tento text dí: »Mnohé ženy po smrti svých mužů« atd.], majíce odsouzení [nepokají-li se], protože první víru [učiněnou Bohu o vdovské zdrženlivosti] zvrátily [zmařily jsou neb zrušily — smilněním nebo vdaním]; spolu pak i zahálčivé [jsouce od dobrých skutků], učí se choditi po domích [aby slyšely rozpustilosti, prováděly pletky, aby viděly, co jim není dovoleno]; a netoliko zahálčivé [doplň: jsou nebo učí se obcházeti], ale i štěbetné [blek ot-né] i všetečné, mluvíce, co se nesluší [není dovoleno]. Protož chci, aby se mladší vdávaly [pro uvarování se nebezpečí smilstva], děti rodily [k službě Bohu], hospodyněmi byly [aby zaměstnány jsouce rodinou nepobíhaly] a žádné příčiny protivníku [t. j. ďáblu, nebo nevěřícímu, nebo utrhači vdov] k utrhání [t. j. za spáchané zlo, aby jim utrhal a porouhal se jim] nedávaly. Nebo již některé [vdovy] zpět se obrátily [zrušivše slib vdovské zdrženlivosti] po satanovi [přivolivše jeho ponoukání; a proto nemají býti počítány mezi pravé vdovy]. Protož, má-li který věřící vdovy [v svém domě nebo příbuzenstvu, nebo v moci a ochraně], opatrujž je [t. j. skytejž jim věci potřebné], a nebuď obtěžována církev [t. j. obec], aby těm, kteréž právě vdovy jsou, stačilo. — —

UKAZATEL JMEN.

Číslo za jménem značí stránku.

Abakuk, prorok, 28, 29
 Abdenago, osoba starozákonní, 203, 204
 Abia, syn Jeroboamův, 185, 278, 280, 395
 Abiatar, osoba starozákonní, 201
 Abiel, osoba starozákonní, 305
 Abigail, osoba starozákonní, 342
 Abiud, osoba starozákonní, 396
 Abraham, osoba starozákonní, 274, 344, 349, 389, 391—393, 421
 Absolon, osoba starozákonní, 302, 539
 Adam, 63, 115, 119, 120, 134, 289, 389, 492, 546
 Agar, osoba starozákonní, 314
 Achaz, osoba starozákonní, 395
 Achias, prorok, 185
 Achim, osoba starozákonní, 397
 Alan, básník XII. století a jeho hlavní skladba, 248, 250, 360
 Albík, lékař krále Václava IV., 139
 Alexander II., papež, 69, 81, 88
 Alexander V., papež, 156
 Alfeus, osoba starozákonní, 332, 477
 Alkoran, 343
 Alžběta, sv., osoba novozákonní, 271, 278, 282, 289, 331—334, 341—343, 346, 497, 498
 Amasiáš, 393
 Ambrož, světec IV. století, „učitel církve“, arcibiskup v Miláně, 79, 89, 90, 120, 151, 162, 163, 216, 232, 233, 278, 311, 330, 332, 340—343, 371, 380, 385, 398, 469, 501, 529, 568, 569, 582, 583
 Aminadab, osoba starozákonní, 393
 Amon, osoba starozákonní, 395
 Amos, osoba starozákonní, 281
 Ananiáš, osoba novozákonní, 205, 396
 Anatot, 201
 Anežka, dcera Štítného, 40
 Angelus, biskup v Pergami, 150

Anselm, světec XI. století, arcibiskup v Canterbury, 74, 172, 379
 Apollo, osoba novozákonní, 155, 551
 Aram, osoba starozákonní, 393
 Aristoteles, mudřec řecký IV. stol. př. Kr., hlavní autorita středověku, 27, 267
 Aron, bratr Mojžíšův, 154, 159, 279, 280, 537, 561, 562
 Asmodeus, ďábel, 21, 119
 Asverus, král, osoba starozákonní, 361
 Augustin, latinsky Aurelius Augustinus, světec IV. stol., „učitel církve“, biskup v Hippu, přední autorita theologická, 4, 14, 24, 26, 27, 29, 34, 38, 47, 48, 53, 54, 57, 59, 64, 74, 76, 78, 84, 90, 92, 99, 104, 114, 115, 117, 122, 125, 135, 136, 140, 141, 180, 189, 191, 202, 203, 215, 221, 230—234, 237—240, 247, 273, 277, 287, 288, 309, 311, 317, 322, 324, 325, 327, 337, 339, 341, 343, 345, 346, 354—356, 359, 375—378, 381, 402, 404, 414, 421, 450, 451—453, 457, 458, 465, 470, 473, 474, 489—492, 497—500, 502, 506, 510, 513, 516, 521, 524, 531, 541, 542, 550, 569, 578, 582, 584
 Azor, osoba starozákonní, 397
 Babylon, město asijské, 196, 361, 364, 392, 396, 478
 Balák, král, osoba starozákonní, 150
 Balám z Bozor, osoba starozákonní, 92, 147, 150
 Barbora svatá, 59
 Barnabáš, apoštol, sv., 199
 Bartoloměj svatý, apoštol, 384, 545
 Baruch, prorok, 264
 Basilius, arcibiskup soluňský 4. století, 385

- Beda, světec IX. věku, 99, 101, 215, 338, 340, 342, 385—387, 413, 416, 473, 474, 495—498, 505, 509
 Behemot, ďábel, 63
 Beor, biblická osoba, 150
 Bernard, světec XII. věku, „medový učitel“, opat v Clairvaux, zakladatel řádu cisterského, 81, 133, 165, 166, 171, 233, 263, 286, 287, 298, 304, 307—309, 312, 347, 348, 372, 385, 388, 402, 492, 493, 494, 497, 543, 567
 Bětka, šlechtična, 40
 Betlém, kaple, v níž Hus kázal, 3, 40, 71, 73, 75, 80, 93, 125, 394, 397
 Betsabe, osoba starozákonní, 392, 394
 Boleslav Stará, město, 425
 Bonifacijs, papež, XIII. st., 171, 172
 Boz, osoba starozákonní, 393, 394
 Bozor, město biblické, 92
 Cesarea, město asijské, 335
 Cilicie, krajina asijská, 576
 Ctibor, pán český, 61, 62
 Cyril, biskup novokřesťanský, 353
 Cyrin, osoba novozákonní, 576
 Čelakovský, F. L., buditel, 41
 Damašek, město asijské, 309
 Damianský, Petr, arcibiskup italský XIII. věku, 149
 Daniel, prorok, 32, 261, 274, 403, 529, 536, 537
 David, král židovský, 23, 24, 32, 51—54, 69, 85, 151, 173, 178, 179, 186, 202, 217, 265, 277, 278, 292, 317, 328, 343, 389, 391, 392, 394, 395, 493, 495, 498, 518, 519, 537, 538
 Dionysius areopagita, osoba novozákonní, 261, 493
 Dobrovský Josef, buditel, 41
 Dominik svatý, XIII. st., 441
 Dorota svatá, III. stol., 59, 539
 Efesus, město v Malé Asii, 91, 199, 287, 289, 294, 303, 341, 351, 402, 405, 417, 427, 441, 492, 503, 508, 530, 543, 549, 566
 Egypt, země africká, 181, 266, 286, 393
 Eklesiastes, král, starozákonní, 27
 Eleazar, osoba starozákonní, 13, 197, 397, 539
 Eli, pokolení židovské, 201
 Eliakim, osoba starozákonní, 397
 Eliáš, osoba starozákonní, 284, 331, 335, 538, 539
 Eliseus, osoba starozákonní, 481
 Eliud, osoba starozákonní, 332
 Emanuel, název Ježíšův, 264
 Eminen, osoba starozákonní, 332
 Epifanijs Cyperský, mučieník prvokřesťanský, 306
 Esron, osoba starozákonní, 393
 Esther, osoba starozákonní, 361
 Eugenius IV., papež XII. století, 158, 166, 284, 385, 388
 Eusebius, světec IV. st., 233, 430, 433
 Eustathius, biskup prvokřesťanský, 306
 Eva, 48, 49, 63, 115, 119, 134, 276, 310, 343, 491, 492
 Ezau, 392
 Ezdráš, osoba starozákonní, 394, 396, 569
 Ezechiaš, osoba starozákonní, 356, 395, 537
 Ezechiel, prorok, 81, 248, 293, 315, 331, 432, 437, 513, 525
 Fares, osoba starozákonní, 393
 Filip, sv., 516, 527, 538
 Filipi, město asijské, 260, 277, 348, 352, 357, 401, 402, 495, 512, 515, 564, 570
 Galaty, město v Malé Asii, 260, 304, 314, 421, 423, 532, 533, 557
 Galilea, krajina v Palestině, 144, 391, 430, 478, 492
 Gedeon, osoba starozákonní, 537
 Gelasius, papež, 91, 151
 Genezaret, jezero, 478
 Gorram, učenec středověký, 441, 444
 Gracianus, mnich XII. st., 162
 Hanka Václav, buditel, 41
 Haymo, spisovatel středověký, 565, 582
 Heli, osoba starozákonní, 397
 Herkules, heros řecký, 336
 Herodes, osoba novozákonní, 6, 165, 278, 284, 335, 396
 Herodias, osoba novozákonní, 6
 Hilarius, světec V. století, biskup arelatský, 507, 582
 Hildegardis, panna středověká, 158
 Holofernes, osoba starozákonní, 254
 Hugo, a s. Victore, mnich středověký XII. stol., 363, 488, 489
 Hus Jan z Husince, 3, 4, 7, 11, 17, 26, 40, 41, 61—63, 71—73, 94, 99, 105, 106, 114, 125, 133, 139, 140, 213, 244, 247, 248, 253
 z Chlumu Jan, pán český, 214
 Chrysostomos, v. Jan Zlatoústý.
 Ignác, světec IV. století, 536
 Innocenc III., papež XIII. stol., 90, 161, 303, 335, 365, 402
 Isaiáš, prorok, 76, 82, 144, 263, 264, 267, 273—275, 282, 288, 293, 300, 303, 305, 309—311, 314, 324, 330, 343, 344, 348, 356, 364, 373, 389, 395, 403—405, 412, 414, 417, 446, 447, 462, 476, 478, 503, 505, 511, 525, 528, 539, 544

- Isák, osoba starozákonní, 264, 392
 Isidor (u Husa též Isidor), biskup sevillašský v VII. stol., 91, 180, 195, 414, 560
 Izmael, osoba starozákonní, 392
 Izmerie, osoba novozákonní, 332
 Jahel, osoba starozákonní, 342
 Jairus, osoba novozákonní, 538
 Jakub sv., apoštol, 85, 246, 247, 257, 295, 302, 303, 356, 368, 369, 370, 374, 397, 404, 424, 457, 477, 495—497, 512, 527, 535, 574
 Jakub, strážce žaláře Husova, 213, 248
 Jan Damascenský, světec VIII. stol., 74
 Jan z Chlumu, v. z Chlumu Jan.
 Jan Křtitel, sv., 6, 77, 331, 332, 335, 398, 478, 498, 539
 Jan svatý, evangelista, 24, 25, 27, 35, 36, 37, 39, 64, 77, 81, 82, 103, 133, 190, 192, 195, 196, 237, 238, 244, 255, 258, 260, 263, 264, 265, 266, 270, 274, 275, 278, 280, 281—284, 287, 294—301, 320, 323, 324, 328—333, 341, 352, 355, 357, 362—364, 368, 370, 373—375, 386, 388, 392, 398, 401, 403, 404, 414, 417, 418, 421—424, 428, 432, 439, 446, 447, 463, 467, 473, 475, 476—479, 489, 491, 493, 498, 505, 507, 512—517, 520, 528, 531, 533, 536, 537, 545, 547, 548, 550, 556, 559—561, 579, 581
 Jan Zlatoustý (Chrysostomos řecky), světec IV. stol., patriarcha cařihradský, 29, 33, 80, 183, 186, 187, 323, 324, 326, 350, 354, 369, 377, 387, 406, 408, 412, 416, 430, 439, 441, 446—450, 459, 461, 463, 466, 467, 471, 472, 478, 481, 483, 484, 486, 487, 494, 496, 507, 509, 510, 521, 543, 560, 563
 Jan, bratr, theolog pražský, 148
 Jan XXIII., papež, 1415 sesazený, 73, 155
 Jekoniáš, osoba starozákonní, 396
 z Jenšteina Jan, arcibiskup pražský, 11
 Jeremiáš, prorok, 14, 128, 249, 274, 276, 281, 287, 294, 315, 318, 322, 329, 332, 335, 351, 352, 426, 428, 477, 491, 495, 538, 579
 Jericho, město biblické, 304, 305
 Jeroným, světec IV.—V. stol., překladatel bible, 4, 79, 84, 197, 271, 287, 306, 307, 325, 327, 355, 358, 369, 392, 397, 412, 431, 433, 435, 438—441, 443, 465, 466, 469—471, 481—486, 506, 569, 582
 Jeruzalem, 101, 267, 303, 304, 340, 500, 502, 505, 513, 551, 554
 Jesse, osoba starozákonní, 305, 394, 395
 Jezabel, osoba starozákonní, 393, 539
 Jezi, osoba starozákonní, 92, 93, 147—149, 154, 155, 164, 170
 Ježíš Sirach, v. Sirach.
 Jidáš Iškariotský, 92, 141, 147, 149, 151, 154, 177, 184, 196, 232, 241, 280, 363, 369, 399, 404, 508
 Jiří, strážce žaláře Husova, 213, 240, 244, 248
 Joab, osoba starozákonní, 428
 Joachim, osoba starozákonní, 332, 396, 477
 Joáš, osoba starozákonní, 393
 Joathan, osoba starozákonní, 395
 Job, osoba starozákonní, 63, 85, 271, 276, 308, 343, 360, 404, 426, 427, 469, 529, 538, 550
 Jojada, biskup židovský, 498
 Jonáš, prorok, 336
 Josafat, údolí, 271, 469
 Josef svatý, 197, 311, 332, 396, 397, 404, 493, 502, 504, 538
 Josue, osoba starozákonní, 197, 295, 304, 394, 537
 Juda, apoštol, 263, 264, 332, 340, 392, 394, 439, 478, 488
 Judea, země židovská, 264, 278, 305, 330, 332, 393, 395
 Judita, osoba starozákonní, 254, 258, 342, 587
 Julianus, 477
 Jungmann Jos., buditel, 41
 Kádes, město, 304
 Kafarnaum, město, 411, 443
 Kaifáš, osoba novozákonní, 81, 88, 205
 Kateřina svatá, III. stol., 59, 466, 539
 Kbel, vikář, 155
 Klement svatý, papež, 69, 197
 Kleofáš, osoba novozákonní, 332, 477
 Kolossenští, obyvatelé Koloss v Malé Asii, 299, 355, 489
 Konečný Fr., theolog, 41
 Konstantin, císař, 160
 Korinth, město v Řecku, 5, 34, 67, 82, 114, 123, 124, 173, 221, 232, 258, 263, 265, 281, 286, 294, 296, 300, 324, 333, 337, 360, 365, 382, 417, 426, 427, 433, 437, 440, 441, 468, 496, 497, 505, 508, 511, 515, 530, 534, 537, 544, 551, 554
 Kostnice, město v Německu, 213
 Kozi hrádek, trvz u Tábora, 62, 114
 Krakovec, hrad v Čechách, 61
 Králík z Buřenic, probošt, 139
 Kunrat z Vechty, arcibiskup pražský, 139
 Ladislav, král Neapolský, 71
 Lazar, osoba novozákonní, 308, 362, 379, 538

- Lenz, theolog, 41
 Leoniceňští 430
 Lev, papež, 87, 91, 151, 158, 406
 Levi, pokolení židovské, 81, 262, 412
 Libanon, pohorí v Palestině, 304, 348
 Linhart svatý, 113
 Linkolský, biskup v. Grossetête, 453, 456
 Litomyšl, město, 61
 Lombardus Petr, biskup pařížský, theol. spisovatel XII. věku, 72, 114, 240, 253
 Longin, sv., 36
 Loth, osoba starozákonní, 271
 Lucia svatá, 59
 Ludmila svatá, 406, 408, 587
 Lukáš svatý, evangelista, 14, 30, 38, 62, 66—68, 76, 85, 86, 92, 172, 255, 260, 261, 263, 269, 271, 274, 276, 277, 279, 282, 286, 287, 289, 294, 295, 297, 305, 309, 310, 311, 325, 328, 329, 333, 334, 335, 338, 340, 346, 348, 349, 351, 353, 355, 357, 362, 363, 365, 370—374, 379, 381, 383, 384, 391, 397, 398, 403, 404, 406, 411—415, 428, 438, 448—451, 461, 465, 467, 469, 475—477, 482, 484, 485, 488, 490, 491, 497, 500, 513—515, 517, 520—523, 544, 550, 553—555, 557, 561, 566, 571, 576, 579, 587
 z Lyry Mikuláš, theolog středověký XIV. stol., 393, 578, 579
 Macedonie, země řecká, 551
 Macedonius, biskup, 194
 Magdalena, osoba novozákonní, 54, 173, 265, 269, 291, 321, 362, 364, 365, 379, 367, 380, 400, 538
 Machabejští, 262, 330, 478, 538, 539
 Machomet, 343
 Malachiáš, prorok, 162, 232, 259, 263, 282, 392, 503, 527
 Malešic, kanovník pražský, 155
 Manasses, osoba starozákonní, 395, 539, 557
 Marcel, světec IV. stol., 430
 Marek svatý, evangelista, 30, 187, 275, 282, 283, 284, 295, 334, 365, 368, 370, 389, 411, 420, 422, 425, 430, 438, 440, 441, 442, 455, 488, 514, 521, 527, 530, 541, 584
 Markéta svatá, 59, 355, 539
 Marta, osoba novozákonní, 268, 294, 296, 308, 362, 377, 380, 383
 Martin svatý, 148, 445
 Matěj svatý, apoštol, 197, 411
 Mathan, osoba starozákonní, 397
 Mathatiáš, osoba starozákonní, 539
 Matouš svatý, evangelista, 6, 10, 36, 37, 49, 54, 62—67, 77, 78, 81, 85, 100, 117, 216, 237, 238, 260, 267, 273, 275, 281, 282, 284, 287, 295, 296, 302, 303, 310, 323, 324, 326, 329, 332, 334, 337, 339, 346, 347, 349, 350, 352—360, 362, 366, 369—373, 377, 386—391, 397, 400, 402, 403, 411, 412, 414, 416—418, 420, 424, 426, 427, 429, 434, 436—438, 441, 443, 445, 448, 454, 462, 463—465, 467, 468, 470, 473, 475, 476, 478, 482, 486, 487, 490, 495, 497, 504, 515, 518, 520, 523, 528, 530, 533, 535, 537, 538, 546, 547—550, 553, 555—558, 560, 564, 566, 571, 574, 578, 584, 569
 Matouš z Krakova, theolog XV. století, 133
 Maximus, biskup Arianů, 444
 Melchisedech, osoba starozákonní, 562
 z Meziříčí Pavel, tiskař XVI. stol., 61
 Michael svatý, archanděl, 429
 Micheáš, prorok, 338, 347, 403, 477, 538
 Mikuláš, papež, 480
 Misach, osoba starozákonní, 203
 z Mladenovic Petr, mistr XV. století, životopisec Husův, 214
 Moáb, národ biblický, 257, 258, 274, 392, 394
 Mochovská Anna, paní česká, 7, 11
 Mojžiš, 5, 8, 13, 63, 71, 81, 82, 85, 134, 191, 197, 216, 264, 271, 295, 393, 403, 445, 474, 500, 501, 505, 537
 Moravané, 107, 184
 Mosollam, 396
 Naaman, osoba starozákonní, 92, 481
 Nabuchodonozor, král babylonský, 203
 Nabuzardan, osoba starozákonní, 267
 Nahum, osoba starozákonní, 351
 Nason, osoba starozákonní, 393
 Nathan, osoba starozákonní, 397
 Nathanel, osoba starozákonní, 475
 Nazaret, město v Palestině, 474, 492, 499
 Nehemiáš, osoba starozákonní, 525
 Nicea, město asijské, 88
 Nikodem, osoba novozákonní, 475
 Noe, osoba starozákonní, 308
Obed, osoba starozákonní, 393, 394
 Ochoziáš, osoba starozákonní, 393
 Ofka, šlechtična česká, 40
 Ondřej svatý, apoštol, 473, 476, 538
 Origenes, mučovník III. stol., 331, 340, 342, 343, 503, 504, 560
 Ovidius, básník římský, 46
 Ozeáš, osoba starozákonní, 395, 478, 479, 557, 558
Pařížský (Jan), učenec francouzský XIII. stol., 149, 437

- Pasovařská Kateřina, šlechtice, 40
 Pasovařská Ludmila, šlechtice, 40
 Pavel svatý (u Husa často jen: Apo-
 stol), 5, 27, 29, 32, 34, 52, 55, 57, 64,
 66, 67, 69, 71, 78, 81—85, 91, 95—98,
 115, 116, 119, 123, 124, 143, 154, 155,
 160, 165, 172—174, 178, 180, 181, 187,
 195, 199, 207, 217, 240, 246, 247, 296,
 306, 307, 325, 349, 352, 357, 399, 416,
 427, 438, 476, 533, 539, 544, 551, 563,
 565, 586
 z Peruce Markéta, šlechtice, 40
 Petr svatý, apoštol, 57, 71, 75, 76, 82,
 85, 91, 147, 148, 151—158, 165, 197,
 201, 204, 232, 241, 334, 335, 336, 339,
 348, 357, 365, 381, 399, 401, 417, 425,
 427, 430, 436, 441, 461, 474, 476, 537,
 538, 542, 581
 Petr, v. Damianský, Lombard, Mla-
 denovic, Všerub.
 Plato, řecký filosof 4. stol. př. Kr., 354
 Porfyrius, bludař, IV. stol., 477
 Praha, 213, 425
 Prokop svatý, 351
 Puchník, kanovník pražský, 155
 Raab, osoba starozákonní, 393—395
 Raban, učenec středověký, 415, 432, 482
 Rakovník, město, 61
 Řehoř svatý, papež IV. stol., 14, 48, 58,
 69, 71, 80, 85, 87, 88, 90, 91, 145, 146,
 151, 155, 160—164, 167, 170, 175, 176,
 180, 187, 202, 232, 247, 248, 286, 351,
 353, 354, 356—359, 362—365, 372, 380,
 382, 402, 421, 437—442, 461, 464,
 467—471, 481, 483, 491, 496, 504, 505,
 507, 513, 544, 561, 578, 582
 Remigius, učenec středověký, světec
 V. století, 89, 162, 430
 z Říčan Petra, šlechtice, 40
 Řím, 4, 157—160, 173, 199, 203, 330,
 366, 370, 389, 438, 462, 514, 515, 529,
 530, 534, 543, 545, 547
 Robert, strážce žalární Hustův, 213,
 214, 240, 244, 247
 Roboám, osoba starozákonní, 395
 Rokycanský klášter, 61, 72
 Rudé moře, 393
 Ruth, osoba starozákonní, 392, 394
 Sadoch, osoba starozákonní, 201, 397
 Salathiel, osoba starozákonní, 396
 Salem, místo biblické, 562
 Salfat, osoba starozákonní, 13, 397
 Salmon, osoba starozákonní, 393
 Salome, osoba starozákonní, 332, 333,
 477
 Salomit, osoba starozákonní, 396
 Samaří, místo v Palestině, 28
 Samaritán, 469
 Samson, osoba starozákonní, 126, 274,
 292, 536, 538, 557
 Sara, osoba starozákonní, 6, 314
 Sarepta, místo v Palestině, 538
 Saul, král židovský, 518, 577
 Seneka, římský filosof I. století, 537
 Servasius svatý, 332
 Silo, místo v Palestině, 551
 Simeon, osoba novozákonní, 500, 503,
 504
 Sion, vrch v Jerusalemě, 273, 303, 304,
 313, 360, 364
 Sirach Ježíš, prorok, 128, 275, 286, 287,
 291, 292, 298, 300, 302, 303, 305, 311,
 346, 348, 355, 360, 371, 372, 405, 423,
 456, 467, 469, 476, 477, 489, 494, 515,
 529, 533, 546, 578, 579, 584
 Slované, 100, 210
 Sodoma a Gomorra, 344, 443
 Sofoniáš, osoba starozákonní, 276, 529
 Stašek, kněz, 148
 Sulamit, osoba starozákonní, 316, 352
 Sur, místo biblické, 314
 Sylvanus Jan, theolog středověký, 133
 Šalomoun, král židovský, 30, 35, 51,
 126, 201, 217, 267, 292, 357, 394, 395,
 397, 571
 Šembera, A. V., buditel český, 106
 Šimon magus, osoba novozákonní, 21,
 149, 150, 151, 157, 158, 161, 175, 177,
 198
 Štěpán svatý, první mučeník, 575—577
 ze Štítného Tomáš, filosof český, 40
 Tábor, 478
 Tadeáš, 416
 Thamar, osoba starozákonní, 392, 394
 Tarsus, město asijské, 478
 Theofil, osoba novozákonní, 386, 387,
 422, 462
 Thessalonika (= Soluň), 352, 399, 468,
 564
 Timotheus, osoba novozákonní, 160,
 173, 274, 286, 375, 386, 399, 428, 465,
 506, 523, 524, 541, 543, 559, 564, 586
 Titus, osoba novozákonní, 29, 159, 173,
 551
 Tobíáš, osoba starozákonní, 6, 332, 348,
 349, 406, 538, 555
 Tolet, město španělské, 203
 Tomáš svatý, apoštol, 514, 580
 Tomáš Akvinský, světec XIII. stol.,
 „učitel andělský“, „kníže schola-
 stiky“, 234
 Třeboň, 106
 Triburská synoda, 90, 163
 Truhlář Josef, učenec český, 253
 Uhry, 184
 Urban, papež, 168

Uriáš, osoba starozákonní, 394, 395
Ústí nad Lužnicí, město u Tábora, 17,
25
Václav svatý, 108, 420, 425, 428
Valerius, osoba novozákonní, 356
Vasti, osoba starozákonní, 361
Vavřínek svatý, 97, 374, 551, 554
Viklef Jan, theolog anglický, 446
Vít svatý, 536
Vojtěch svatý, 507, 522

Wyche Richard, kazatel anglický, 26
Zachariáš, prorok, 101, 178, 279, 281,
282, 328, 330, 333, 340, 341, 481, 524
Zdena, šlechtična česká, 40
Zebedeus, osoba novozákonní, 333, 477,
478
Zíbrt Čeněk, učenec český, 7
Zlatoústý, viz Jan.
Zorobabel, osoba starozákonní, 396
Zyzara, osoba starozákonní, 258

OBSAH.

	Str
Menší spisy	1
Úvod	3
O tanci	4
List paní jakés proti tanci	7
List pánu jakémus o odúmrtích	11
Jádru učení křesťanského	17
Provázek třípramenný	26
Dcerka	40
Knížka proti knězi kuchmistrovi	61
O šesti bludech	72
Devět kusů zlatých	94
O víře	99
Pravopis český	105
O manželství	114
Zrcadlo hříšníka větší	125
Zrcadlo hříšníka menší	133
O svatokupectví	137
Spisky Kostnické	211
O přikázáních Páně	214
O hříchu smrtelném	221
O manželství	223
O nejsvětější svátosti oltářní	229
O poznání a milování Boha	240
O třech nepřítelích člověka	244
O pokání	247
Postilla sváteční	251
I.—LXXVIII.	254—588
Ukazatel	589
Obsah	595

KDO JEST CTITELEM HUSOVÝM

— opatři sobě tato díla a obrazy, k Husovi se vztahující: —

MISTR JAN HUS. Napsal dr. V. Flajšhans. S mnoha ilustracemi, portréty Husovými z různých dob, fotografickými snímky, facsimilly atd. **II. vydání** ----- K 8—, váz. K 10—

»*Národ. Politika*« píše:

»Cenné dílo, jímž Vilímko nakladatelství zavděčí se nesčíslným ctitelům Husovým.«

»*Učitelské Noviny*« pší:

»Kniha ta je nejobšírnějším životopisem Husovým v naší literatuře. Je bohatým materiálem pro data ze života českého reformátora...«

»*Beseda Učitelská*« píše:

»Spis obsahuje veliké množství zajímavých historických podrobností...«

ČTENÍ O MISTRU JANU HUSOVI. Napsal M. F. Hanuš. 6 hal., 100 kusů ----- K 3—

Vzletnými slovy psaná brožurka, nad jiné vhodná k šíření mezi lidem, aby pochopen pravého významu Husova vniklo mezi nejširší vrstvy.

PROTI NĚMCŮM CIZOZEMCŮM. (Husova obrana kutnohorského mandátu krále Václava IV. z r. 1409.) Přeložil dr. Václ. Flajšhans ----- 60 h

Výborný spisek, jasně osvětlující vlastenecké smýšlení Husovo. Hodí se velice účelně k šíření mezi lidem, i nabízáme sl. spolkům a jiným korporacím partie: 25 ex. za K 12:50, 50 ex. za K 20—.

HUSOVA ČÍTANKA. Třináct čtení ze spisů mistra Jana Husi a o něm. Napsal řed. J. Klíka ----- K 1'20 váz. K 2'60

OBSAH: Husovo ovzduší. - Husovo stanovisko v řadě oprávců církevních. - Obecné Husa ocenění. - Život Jana Husa. - Hus učitelem českého lidu. - Hus oprávcem českého pravopisu a vzorným spisovatelem. - »Dcerka« příkladem vyučovacího a vychovávajícího umění Husova. - Hus o výchově mravní. - »Postilla« o výchově naukové, mravní a rodné. - Výchova rodinná dle čtvrtého přikázání božského. - Husovy učebničky náboženské atd.

SVĚTLA ČECH (HUS A JERONÝM). Román Věry Kryžanovské, Autorisovaný překlad Jaroslava Janečka. Ve dvou svazcích ----- K 6—, váz. K 9—

Román ruské spisovatelky, v němž *Hus a Jeroným* jsou hlavními postavami — nestačí již to, aby kniha tato vzbudila interest českých čtenářů? Obraz za obrazem rozvíjí se před okem čtenářovým. Autorka nezdržuje se psychologickými rozborů a dlouhými popisy: přistupuje přímo k ději a tímto napínavým dějem, plným reálných scén, upoutává čtenáře. Každý přečte si rád tento román o nejslavnější naší době.

MISTR JAN HUS. Obraz Vikt. Olívy. Na plátně napnutý, v nádherném rámci vyřezávaném, zasklený obraz ----- K 15—
Na venek v bedně nefranko ----- o K 2 dražé

»*Národ. Politika*« píše:

»Hloubkou pojetí a skvělostí provedení převyšuje obraz tento značně všechny podobizny českého mučedníka, jímž u nás dostalo se až dosud rozšíření... Celým svým rázem a provedením obraz nasvědčuje, že vzešel z ruky opravdového umělce, a zasluhuje, aby se stal ozdobou českých přibytků jakož i místností spolků a korporací...«

PORTRÉT JANA HUSA. Kreslil Jan Vilímek. K I.—. poštou K 1'40, v rámci ----- K 3—

K výzdobě spolkových i soukromých místností se hodící portrét. Velikost obrazu 33x45 cm.

Objednati lze ve všech knihkupectvích.

NAKLADATELSTVÍ JOS. R. VILÍMKA V PRAZE,

SPÁLENÁ UL. 13. — FILIÁLKA: VÍDEŇ I., SCHOTTENRING 1.

BX
4913
H82
v.5

THEOLOGY LIBRARY
SCHOOL OF THEOLOGY AT CLAREMONT
CLAREMONT, CALIFORNIA

A1998

● *A1998*

